COMMENTARII IN GALENI LIBROS DE FEB. DIFFERENTIIS.

PAMPHILO MONTIO MEDICO BONONIENSI AVTORE.

VIRTVTE

AFFECTVS

SVPERANTVR.

Cum Priuilegio.

BONONIAE.
Ex officina Anselmi Giaccarelli. M. D. L.

AD CLARISSIMVM IO. BAPTISTAM CAMPEGIVM

Epiſcopum Maioricenſem.

Pamphili Montij Medici Bononienſis Epioſtla.

MAXIMA eſt uel potius diuina virtus medicę artis pręſul ampliſſime, eruditorum Nobiliſsime, Nobiliumq; eruditiſsime. Magnā etiam vim eſſe oportet ipſorum explanatorum & interpretum, quorum officium eſt inuolucra explicare, obſcura illuſtrare, arcana reuelare, & quę auctor ipſe ſtrictim et quaſi tranſeunter attingit copioſe & diligenter enodare. Nec deficiunt in omni ſcientiarum genere qui interpretando, commentando veterum ſcripta, & dicta explanando, non mediocrem laudē cōſecuti ſunt, et gloriam, quorum ego prouocatus exemplo cum paucos conſpicerem, vel potius nullos in hoc Galenico gurgite vela explicantes, pro tenui mea virili, ad laudem & gloriam D. O. M. vtilitati etiā publice conſulere cupiens commentarios hoſce diligentiori cura elimatos ac reuiſos cudi in Galeni libros primum & ſecūdum,

De differentijs febrium,vt opinor nō pœnitendos curaui postq̃ in Patriam iterum ad solitum meum legendi munus cum honestiore stipēdii incremēto sum reuocatus: Quę quidē superioribus annis in Patauino studio cōposuimus,cū a laribus domesticis Bononiēsibus honorificè euocatus ad digniorem sedē,Medicinæ Theoricæ,& Practicæ ordinariæ Academiæ illius essem cooptatus:vbi tunc illustris benignitas ac bonitas tua auditorium nostrū præsentia sua illustrare non est dedignata: Et quoniam a pluribus auditoribus tunc me publice dictante & legente conscripta hæc non perfectè & integrè,sed mutilata ac manca minimè dictis meis & scriptis ac relationi publicè quadrantia:sub nomine meo,vt intellexi,transcripta passim circunferebantur:nō potui,licet minus libenter forte quasi inuitus non propalare,quæ qualiacunq; sunt, tibi vni ex omnibus potissimum dicare cōstitui.Primum q eadem utriq; Patria,idem genitale solum est:deinde quia literatus literatos amas,literatos foues, & studiorum studiosorumq; comercio delectaris. Et vt paucis omnia colligam,cum innumerę sint animi et corporis tuę dotes,& infinitus extet meritorum tuorum erga me cumulus.

Ego

Ego qui ingratitudinis crimen horreo, in quo vitio nihil mali nō ineſt, animi. ſaltem mei gratitudinem aliqua ex parte oſtendere volui, ꝙ ſincerè egi tacens hic tuas tuorumqꝫ maiorum & familiæ laudes & præſertim Laurentii illius Parentis totius R.P. Chriſtianæ veri ac firmiſsimi Cardinis. Necnon celebratiſsimi illius Iuriſconſultorum conſultiſsimi Ioannis Campegij aui tui, Quod pleriqꝫ communiter ad captandam beneuolentiæ aurā referre conſueuerunt. Ita Dii faxint, vt hi commentarii ſempiterni teſtes ſint mei erga te amoris et obſeruantiæ. In quibus nō vanum verborum ſonum, non extrinſecam elegantiam, ſtiliqꝫ blanditias ad aures demulcendas, vt multi agunt, ſed intrinſecum ipſius Galeni intentionis & rationis nucleum ad animum imbuendum ſum exactiſsime ſecutus. Vale igitur Antiſtes eminentiſsime & Pamphilum tuum, qui te ſummopere colit ac ſuſpicit, ne deſpice.

INDEX ALPHABETICVS EOrum, quæ in toto opere notatu digniora habentur.

Quare

Elementa

Febres

Febris

&

Hectice

I

L

De

Phlegmaticæ

In

FINIS.

PAMPHILI MONTII MEDICI BONONIENSIS IN Galeni libros de Differentijs Febrium commentarij.

INTERPRETES, tam Græci, q̃ Arabes, & Latini præmittere nõnulla cõsueuerũt, quibus auditores beniuolos redderent, præ cæteris quæ sit Authoris intentio, quis libri ordo, quæ via doctrinę: Solum enim hæc tria Arist. in Prohemio libri physicorum perfecit, textu primo, quarto, & secundo, ut Auer. cõmento quinto submeminit, dum inquit. Iste igitur est prologus, & cõtinet intentionem, ordinem, & modum doctrinæ demonstratiuæ. Igitur & nos dicamus, ꝙ intentio aliud est à subiecto: Nunq̃ enim gręci interpretes particularium librorũ subiecta per- *Intentio aliud à subiecto*

quirunt, ſed propoſitum & intentionem. Dicendum tamen ꝙ eſt differentia inter ſubiectum libri, & ſubiectum vni ſcientiæ totali: quoniam ſubiectum ſciẽtiæ totali eſt ens in natura determinatum, cui ſciẽtia ſua adequatur: neq; per voluntatem noſtram ampliari poteſt, neq; reſtringi, quod in medicina eſt corpus humanum, vt arte ſanabile: nam ipſum eſt quod in medicina primo conſideratur: quoniam partes habet integrales arte medica regulabiles, & illæ, & earum paſſiones in medicina conſiderantur, & omnia alia quę in medicina cõtemplãtur ei attribuuntur: quoniã propter ipſum ſpeculantur. Et hoc medicinæ metas non tranſcendit: Nam quia vna natura intrat duas artes, vt ſecundo phyſicorum. 71. dixit Auerois, neceſſe eſt inuenire rationem formalem conſiderandi ſubiectum vni arti appropriantem: Homo enim inquãtum ens, ſubſtãtia, à Metaphiſico conſideratur: ſed inquantum homo, animal, aut corpus, à naturali, & inquantũ ſanabile, non ab arte, ſed natura: Patet à Philoſopho in de ſenſu, & ſenſato, Inquantum vero eſt arte ſanabile, à Medico conſideratur. Corpus ergo humanum medicinæ artis eſt materia: Quoniam eſt

Inter ſubiectũ libri, et ſubiectum ſcientiæ differentia.

Medicinæ ſubiectum.

in qđ Medicus agit, ut Auer. 2. physicorꝝ cõ mẽto. 3. Et dicit materia secũda, q̃a ip̃m medicinæ nõ est subiectũ, nisi ei p rõnem formalẽ approprie‍t: habet. n. subiectũ medicinę duo, materiale. s. hominẽ, formale, arte sanabile, qđ à fine sumptũ. s. sanitate, hominẽ medicinæ appropriat: Ideo primũ, & Homo secundũ. Et hoc vult Gal. in lib. de partibus artis medicinæ Capitulo penultimo, dicens. Corpus hominis, medicinæ artis est materia secũda, eo q̃ hominis dispositiões sunt sanitas, & ægritudo: sicuti & physicæ secundum accidens & corpus: eo q̃ est generabile, et corruptibile: Naturalis. n. philosophia de his quæ sunt in generatiõe et corruptione considerat. Idcirco humanum corpus est materia naturalis, vt generabile & corruptibile: Medicinę vero, nõ propter hoc: sed inquãtum est passibile, & sanabile. Nec sanitas est per quod Medicus ab omni alio separatur: sed homo, vt arte sanabilis: Sanabile enim est duobus modis, arte, & natura: Homo, vt sanabile natura tantum, à naturali consideratur: Vnde in de sensu & sensato Philosophi est de sanitate, & ægritudine prima inuenire principia: sed Homo sanabilis à natura adiuta per artem, à Medico

Corpus hominis medicatiuæ artis materia secunda.

Homo, ut sanabile natura tantũ, à naturali cõsideratur.

consideratur. Ideo Auerois primo colliget capitulo primo. Debes scire, ꝙ artifex scientiæ naturalis cõmunicat Medico, eo ꝙ corpus humanum est una partium locorum subiecti naturalis: Sed diuersificantur ab inuicem in hoc: Quoniam naturalis considerat sanitatem, & ægritudinem, in quantum sunt entia naturalia. Et Medicus considerat ea, inquantum appetit conseruare vnum, & remouere aliud. Sed libri subiectum stabilitur secundum volũtatem componentis ipsum. Quoniam Author in libro suo, de quo loqui uoluerit, loqui potest: quod in præsenti est febris: quoniam in hoc de ea agitur, diuidẽdo, definiendo, species ipsius declarando, de causis eius, & signis: Hæc enim omnia intendebat Galenus. Subiectum ergo per incõplexam & simplicem uocem quantum fieri potest exprimitur: sed propositum & intentio per plures ostenditur dictiones.

Subiectũ huius libri.

De secundo scilicet ordine: uideo interpretes discordes. Auicena in tertio can. primo agit de morbis particularibus, in quarto de uniuersalibus. Similiter Rasis: Quoniã pri. de particularibus, secũdo de febribus. Idem Alexander. Idem uidetur velle Galenus tertio artis medicinalis in fine, qui

De ordine libri.

anteponit

anteponit librū de cōpositione medicamētorum secundum locos, in quo agitur de particularibus morbis, libro de morbis curandis, in quo agitur de febribus. In cōtrarium est Paulus Aegineta, qui prius de febribus. Similiter Aetius. Etiam Gale. in libro de morbis curandis prius agit de febribus quam de tumoribus præter naturam. Item in arte curatiua ad Glauconem primo de febribus agit. Etiam tertio artis medicinalis primo curat febrē, postea agit de cura solutæ cōtinuitatis, Tertio de morbis in compositione. Et ad hoc ratio uidetur: Quoniam septimo Methodi capitulo quarto, prius de simplicibus est tractandū, q̃ de compositis. Item ab euidentioribus incohanda est doctrina tertio complexionum cap. penultimo, & tertio artis medicinalis cap. 90. Sed morbi particulares maxime intrinseci sunt difficilis curæ, ut de se ipso dixit Gal. 2. de locis affectis cap. 5. qui non cognouit morbum renalē distingui à chollico. Itē ab vniuersalibus est incipiendū: febris vero est mor. vniuersalis. Propter qđ intelligēdū, q͞ doctrinæ tres, de quibus Gal. 1. artis med. nō dicunt ordinatæ ex ordine ꝓcedendi in rebus tradendis, ut quoniā primo de re vna secūdo de altera:

Quare doctrinæ 3. de quibus Galenus. 1. artis me di. dicantur ordinariæ.

vt in resolutiua ordo sit procedere à posterioribus ad priora: in compositiua vero è contrario: quoniam si sic de ordine intelligatur, doctrinæ ordinariæ essent plures tribus: alio enim ordine Gale. de rebus considerandis à Medico tractauit: & alio Auicena, & Halyabas, & alio Rasis. Item nullum illorum triũ, secundum sensum datum seruauit Hypoc. Non quidem resolutiuum: Non enim statuto corpore humano resoluit ipsum vsque ad elementa. Nec ordinem compositiuum, primo agendo de elementis, secundo de complexionibus, mẽbris &c. Sed bene Auicena. Nec definitiuum ordinem, vt manifeste patet. Quare nobis Hyp. inordinate medicinã tradidisset. Item plura tractantur secundum ordinem voluntarium, ut primo Canone innuit Auicena, cum dicit. Placet autem mihi &c. Item cognitio virtutum medicinarum, & ægritudinum, & cognitio modorum curandi, voluntarium habent ordinem: Stat enim bene, ꝙ quis cognoscat virtutes medicinarum, & non cognoscat ægritudines, nec modos curandi. Stat etiam è contrario. Plures ergo essent tribus ordines. Et propterea per doctrinas intellexit Galenus tres proces-

sus necessarios ad vnamquãq; facultatem complete tradendam. Et per ordinem, non illum, qui est in rebus considerandis, vt Leoni. intelligit: Sed ordinem intellexit, quem doctrinæ illæ. 3. ad se inuicem habẽt: Nam in arte tradenda primo loco vtimur resolutiua, secũdo cõpositiua, Tertio definitiua: Hic enim ẽ ordo necessarius inter eas. Et ideo sic intellexit Gale. ꝙ tres sunt doctrinæ, quibus tradenda est aliqua ars, q̃ ordinate se consequuntur. Nã primo inueniunt̃ ex notione finis de quibus agẽdum est ꝓcessu resolutiuo. Secũdo ars cõponitur, de his determinando, inter q̃ aliquando inuenitur ordo necessarius, aliquando voluntarius. Vltimo ad memoriam fit Epilogus processu definitiuo, vt Gale. in Libro artis medic. Et hunc modum seruauit Aristo. in naturali philosophia: vt patet in. 1. textu primi physicoꝶ, ĩ quo ex notitia finis, qui erat res naturales, infert q̃ tractanda sunt. Et quia inuenit, ꝙ erat agendũ de principijs & causis rerũ naturaliũ. Ideo in primo libro agit de principijs, & in secũdo de causis. In tertio etiã dicit agẽdum esse de motu ad cognoscendã naturam, quoniam ignorato motu, natura ignoratur: & quia motus erat de genere continuorum,

& continuum erat diuisibile in infinitum. Conclusit agendum esse de continuo, & de infinito. Idem in primo priorum, vbi ex notione finis, quē dicit esse demonstrationem, ellicit primo agēdum de syllogismo: & quia syllogismus fit ex propositionibus, Ideo & de propositione: & quia propositio cōstat ex terminis, Ideo & de Termino agēdum inquit. Et sic semper anteq̃ aliquid ꝑtractet prius ordine resolutiuo inuestigat de quibus agendum. Et sic dicendum prędictos Doctores medicinam ordine compositiuo tradidisse, facto prius in mente processu resolutiuo. Et licet diuerso ordine ꝓcesserint: omnes tamen integre artem medicinæ tradiderunt. Et ita etiam doctrina in aphorismis est compositiua: Quoniam ibi etiā traduntur, quę per resolutionem inuēta fuerunt. Et hoc sufficit ad hoc ut doctrina sit compositiua: nec dixit Gal. q̃ ad cōpositiuam debeamus ordine omnino opposito ipsi resolutiuo procedere, ut dixerunt Leon. & Manar. Hic tamen ordo in aliquibus seruandus est: quoniam in doctrina pri. de uniuersalibus, secun. de particularibus, & prius de simplicibus, quā de cōpositis agendum est: ut semper fecit Auic. Gal. in de mor. curandis docuit primo curare

Doctrina aphorismorū, cōpositiua.

rare

rare ſolutam continuitatem. Poſtea in.7.libro de cura malę cõplexionis in vniuerſali. in. 8. 9. 10. 11. egit de febribus, quæ ſunt mala complexio totius. Prius ergo de ſoluta continuitate egit, cũ eius cura ſit euidentior, & per eam facilius falſæ antiquorũ opiniones tollãtur. In tertio artis med. fecit oppoſitum, prius egit de cura male cõplexionis, q̃ eſt ſimplicior: Quoniam ibi non intendebat antiquorũ opiniones reprobare. Prius ergo de mala complexione particulari agendum eſt: Quoniã prius de ſimplici, q̃ꝫ de compoſito. Et ſic fecit Auicena in. 3. can. Quoniã prius de mala complexione mẽbri, poſtea de eius apoſtemate. Cũ ergo nõ ſit ordo neceſſarius inter particulares mor. & vniuerſales .i. qui nõ ſunt uni mẽbro propriȷ̃. Placuit Auicenæ particulares p̃ponere, & aliȷ̃s vniuerſales: Qm̃ in illis q̃ ſunt ad placitum poſſumus incipere à quo volumus: Sed in illis inter quę eſt neceſſarius ordo, prius de priori eſt agẽdum: Vt prius de ſimplici morbo, poſtea de compoſito: Quoniam non poſſunt cõpoſiti morbi curari, niſi plus ſimplices curentur. Etiam prius ab vniuerſali in prędicando eſt incohandum. Febris autem non ſic dicitur Vniuerſalis. Et ad illud, à notio-

An semper sit à notioribus incipiẽdum. ribus est incipiendum. Dicitur, ꝙ nullus scit qui morbi sint difficiliores, an febris, an morbus particularis. Et propositio illa est vera, dũmodo res de quibus tractaẽ sic patiantur: quoniam aliquando à difficilioribus incipimus: vt fecit Arist. primo physicorum, vbi prius de principijs tractauit: sed ordo rerꝫ sic exigit: quoniam prius de principio, q̃ de principiato agendum est.

Gal. con tradictio Sed dices, uideẽ ꝙ sibi contradicat Gal. qm̃ tertio artis medic. dicit, ꝙ liber de simplici med. & de compositione medicamentorũ p̃cedit librũ de mor. curandis. Et in. 3. de ingenio cap. 5. dicit, ꝙ liber de compositione pharmacorꝫ subsequiẽ. Dicendũ ꝙ vtrunque est verũ. Nam si consideremus virtutem simpliciũ compositionem ingredientiũ, & virtutẽ ipsorum pharmacorum, est verum quod dixit. 3. artis med. quoniam si volumus recte scire pharmacum ægritudini applicare, optet eius virtutem cognoscere, sed si cõsideremus modũ cõponẽdi pharmaca, subsequitur, ut dicit. 3. de ingenio: quoniã secundũ varias ægritudinum curationes, medicamentorũ cõpositio variatur. Et est intelligendum, ꝙ in libro Miamir, seu de cõpositione medicamẽtorꝫ secũdũ locos nõ cõmemorat Gal. oẽs ægritudi-

nes à capite vsq; ad pedes: sed docēdo cō-
poner medicamēta, docet de cura aliquoꝝ
morborum. Proprius autem liber de oībus
morbis est liber de ingēio, seu de morb. cu-
randis: quoniam ibi agit Gale. de solu-
ta continuitate, de cura malę complexio-
nis, & de cura apostematum à capite vs-
que ad pedes. Intelligendum secundo, ꝙ
duplex est medicinæ diuisio. Quædam
in partes principales, & generales. Et
quædam in partes minus principales, &
secundarias, quæ tendit vsque ad mini-
mas particulæ partes: vt in exemplo Gal.
in Libro de diuisione ipsius artis medici-
næ summa prima, doctrina secunda, Capi-
tulo secundo. Si quis vult suffusionem
deponere, dicit septem principales habet
intentiones. Prima intentio est oculi ap-
punctio. Secunda est appunctio nō in qua-
cunque parte oculi, sed in albo eius. Ter-
tia est appunctio, non in quacūq; parte al-
bi oculi, sed in ea parte quæ est uersus an-
gulum extrinsecum. Quarta intentio est, ꝙ
illa appunctio debet fieri oculo conuerso.
Quinta est remotio suffusiōis. Sexta intē-
tio est, ꝙ illa remotio non debet fieri quo-
modocunq;, sed deponendo suffusionem.
Septima est, ꝙ non debet quomodocunq;

Liber de omnibus morbis, ē liber de morb. curādis.

Medicinæ diuisio.

deponi, ſed in cuneando deorſum. ſed diuiſio euacuans totam medicinam, eſt diuiſio in praticam,& Theoricam. Hoc modo Halyabas primo Theoricæ ipſam diuidit, & Gal. in libello de ſectis. Theorica medicina diuiditur in Phyſiologiã id eſt in corporis humani cõtẽplationẽ, de qua Princeps agit fen. prima pri. can. ſecunda eſt patologia, q̃ corporis humãi diſpoſitiões, ut ſanitatem, ęgritudinẽ, & neutralitatem conſiderat. Tertia eſt Ethyologia, q̃ cauſas harũ diſpoſitionum conſiderat. Quinta eſt ſymiologia, quę de ſignis cõſiderat. Prima pars, quę eſt phyſiologia, in ſeptem diuiditur partes, ſecũdum ꝙ ſeptem ſunt res naturales, elemẽta, cõplexiones, humores, membra, virtutes, ſpiritus, & operationes. Patologia, q̃ conſiderat diſpoſitiones corporis humani, in duas diuiditur partes: Quoniam quædã pars cõſiderat paſſiones acutas, & quędam cronicas. Ethyologia conſiderans de cauſis diuiditur ſecundum tria genera cauſarũ. Quædã primitiuę, ut Sol, ignis. Quædam antecedentes, ut multitudo ſanguinis in homine plettorico. Quędã cõiunctæ, vt humor actu putridus. Pars dicta Symiologia, q̃ eſt de ſignis diuiditur: Quoniam q̃dã ſunt ſigna dignoſtica id eſt

Theoricæ Medicinæ diuiſio

prçſentem diſpoſitionẽ indicantia. Quędã prognoſtica,quæ diſpoſitiones futuras prę dicunt. Quædã rememoratiua,q̃ prçteritas diſpoſitiones narrant: Et hoc circa Theoricam medicinæ. Practica vero ipſius medicinę dupliciter diuiditur. Vno modo ex inſtrumento. Alio modo ex opatione. Ex inſtrumento triplex eſt: Quoniã ſicut triplex eſt ipſius medicinę inſtrumẽtũ: ut diçta,Pharmacia,& Chirurgia. Sic eſt triplex medicina, chirurgica, diætetica, & pharmaceutica. Hæc tamen diuiſio accidentalis eſt. Ex operatiõe eſt duplex,ex obiecto, & ex fine. Ex obiecto.i.corpor̃ humão eſt: Qm̃ corporis humãi,q̃dã sũt partes ſimplices,quædam organicæ. Et organicarũ,quędam ſunt principales,ut cor, cerebrum, & Epar. Quædam non principales. Ex fine autẽ, qui eſt ſanitas, diuiditur medicina dupliciter,ſecundum ꝙ duo ſunt modi attingendi eam,inducẽdo, & conſeruãdo, in conſeruatiuam, & curatiuã. Conſeruatiua alia eſt circa ſenes. Alia circa infantes. Alia circa iter agentes, appellata conſeruatiua iter agentium. Intelligẽdum tertio ꝙ Gal. vltra libros quos compoſuit,in quibus traditur ars medicinæ ſecundum partes,compoſuit duos lib. in quibus tradit totam ar-

Medici. praticæ diuiſio.

tem medicinæ. Vnus appellatur ars medicinalis, in quo tradit totam artem ordine definitiuo. Alter eſt Liber de conſtitutione artis medicinæ, in quo tradit ſcientiam medicinæ ex notione finis ordine reſolutiuo. Intelligendum quarto, ꝙ quidam ſunt aliĳ Libri à Galeno compoſiti, in quibus traditur modus medicinæ. Alter eſt de demonſtratione, in quo docet quali demonſtratione debet vti Medicus, qui (ut dicitur) traductus de Græco in Latinum nõdum peruenit ad manus noſtras. Secundus lib. eſt de conſtitutione omnium artium, in quo docet Gal. quomodo artes ſunt tradendæ. Et hi duo libri ſunt logica medicinæ. Ex quibus ſequitur, ꝙ Libri Gal. in Phyſiologia ſunt, ut liber de elemẽtis, de complexionibus, de inæquali diſcraſia, de optima compoſitione, de optimo habitu, de virtutibus naturalibus, de Anathomia, de oſſibus, vtrum ſit ſanguis in arteria, de motu muſculorum, de motu pectoris, de voce, de principatu animæ, de dogmatibus Hypocratis & Platonis, de vſu partium, de ſemine. Et in pathologia, eſt Liber de membrorum paſſionibus. In Ethyologia eſt liber de cauſis procatarcticis. In ſymiologia eſt liber de vti-

Liber de d̃mõſtratione. Et lib. de cõſtitutiõe omnium artium.

Logica medicinæ.

litate respirationis, de causis respirationis, de spirandi difficultate, de vtilitate pulsus, de differẽtijs pulsuum, de causis pulsuum, de presagatione ex pulsibus, de dignoscẽdis pulsibus, de Crisi, de diebus decretorijs: In parte curatiua, composuit librum de accidenti & Morbo, librum de compositione Pharmacorum, librum de Methodo medendi, seu de morbis curandis, librum de tumoribus præter naturam, librũ de extenuante diæta, de Phlebothomia. In parte sanatiua, seu conseruatiua, composuit librum sanatiuorum. His stantibus dicatis, quod illi duo Libri à Galeno compositi scilicet de demonstratione, & Liber de constitutione omnium artium: Licet non sint medicinales: Tamen debent omnes suos Libros præcedere: quoniam isti præfacti Libri sunt tamquam Logica medicinæ. Dicatis secundo, quod Liber artis medicinalis, & Liber de constitutione artis medicinæ, non sunt ordinandi cũ alijs libris: quoniam in his duobus libris traditur tota ars medicinæ: in alijs autem traditur solum eius aliqua pars: & hoc volebat Gal. in fine tertij artis medicinalis, dicens, quod isti libri seorsum sunt ab alijs. Inter libros autẽ Gal. in quibus traditur aliqua

Liber artis medicinæ & de cõstitutione artis medicinæ, nõ ordinãdi sunt cum alijs libris Galeni.

pars artis medicinę, liber de elementis est primus. Dicatis tertio, ꝙ isti duo libri, de constitutione artis medicinæ, & artis medicinalis sunt vtiles vt legãtur ante: Quoniam in ipsis compendiose videbimus totam medicinam: deinde videndo alios libros fiemus perfectiores & iuuenescemus in medicina: sunt quidem utiles vt legantur post: quoniam libri isti faciunt ad memoriam, & in breui compẽdio, habebimus totam medicinæ artem. Si autem comparẽtur isti duo libri ad inuicem. Dicendũ ꝙ si volumus medicinam addiscere eo modo quo inuenitur, vtilius est legere librũ de cõstitutione artis medicinæ: Quoniam liber iste docet artem medicinę inuenire, dato ꝙ non reperiretur, ex notione finis. Si autem volumus addiscere medicinam eo modo quo tradita est, prior est liber artis medicinalis. Dicatis quinto, ꝙ si consideremus modo alios libros Gal. De Phisiologia libri dicuntur præcedere alios libros in parte theorica, quos immediate subsequitur liber de dispositionibus corporis humani: Quoniam non possumus scire, quid sit sanitas & ægritudo, nisi sciamus subiectum circa quod fiunt. Tertius est lib. de causis. Quartus ẽ lib. de signis: Libri enim de cau

sis

ſis in generalis precedunt libros de ſignis in generali, Et ideo in primo canonis Auice. primo determinat de cauſis, ſecundo de ſignis: vt ſecunda fen doctrina .3. quoniam cauſę in generali ſunt notiores ſignis in generali. In particulari autem eſt oppoſitum. Dicatis. 6. ꝙ determinatio de ſignis præcedit determinationem de cauſis. Ideo Auic. in vnaquaq; ægritudine prius ponit ſigna illius ægritudinis, demum cauſas illius: & hoc eſt per noſtrum modum cognoſcendi. Nam cauſæ in generali ſunt notiores ſignis in generali: quoniam prius cognoſcimus cibos bonos & malos, q̃ cognoſcamus pulſum, & vrinam. In particulari vero eſt totum oppoſitum: per ſenſum prius cognoſcimus ophtalmiam, q̃ cognoſcamus cauſas eius. Poſt quos libros theoricos ſunt libri practici: & ſic libri ſanatiui pręcedunt libros curatiuos. Et hoc modo facit Auic. in primo canonis ponit tertiam fen, in qua agit de conſeruatione ſanitatis: & in quarta fen agit de cura ęgritudinis, In .3. canonis, primo docet conſeruare membrum, ſecũdo docet eum curare ſi eſt lapſum: quoniam debemus ſemper à facilioribus incohare: modo facilius eſt cõſeruare ſanitatem, q̃ eam deperditam re-

Cauſæ in generali notiores ſignis in generali.

cuperare: sanitas etiam ipsa est prior ægritudine. Et hic est ordo librorum Galeni. Sed hic restant duo dubia. Primũ est: quoniam in diuisione medicinę, neque in librorum diuisione nũq̃ facta est mentio de simplici medicina. Est ergo dubitatio, sub qua diuisione mediciciñæ comprehenditur, & in quo ordine sit. Secundum dubium est: quoniam Auic. non videtur seruare hunc ordinem: Nam quarta fen primi Canonis ipsius est practica, & tamen præcedit Theoricam tertij Canonis, ubi agit de signis & causis ægritudinũ particularium. Pro primo dicatis, ꝙ liber de simpli. medicina Gal. pro maiore sui parte ponitur in libro de causis. Ad secundum dicitur, ꝙ Auic. non potuit obseruare hunc ordinem: quoniam volebat tradere totam medicinam ordine cõpositiuo, qui est ab uniuersalibus ad particularia. Et ideo fuit necessariũ, vt post uniuersalia Theoricę determinaret de Vniuersalibus practicæ, q̃ vniuersalia practicę p̃cedũt particularia Theoricę: bene tñ esset incõueniens: ꝙ vniuersalia practica p̃cederẽt vniuersalia theorica, vel particularia practica, particularia theorica. Nõ tñ est incõueniens, ꝙ vniuersalia practica p̃cedãt particularia theorica: quoniam postea talia particularia

Dubium

ticularia theorica prȩcedunt practica particularia. De.3. scilicet via doctrinæ. Medicus non abstrahit à motu & materia sensibili, sicuti nec philosophus naturalis. Et licet Gal. ea quȩ in medicina quæruntur visus fuerit ex causa demonstrare, sicut est videre in libro de morbo & accidenti, de numero ægritudinum, & in tertio de diebus decretorijs, de causa dierum creticorum, & in multis alijs quæsitis in medicina: scientia tamen medicinæ, & naturalis plus utitur in suis quæsitis demonstratione quia, q̃ demõstratione propter quid: Nam magis proprium videt̃ esse Medici ostẽdere ægritudinẽ inesse corpori p̱ signa & accidentia ægritudinẽ comitãtia, q̃ꝫ e contra, per ȩgritudinẽ & causam ostendere effectus qui sequuntur: ȩgritudo enim & causæ eius plerunqꝫ sunt occultȩ, quȩ non nisi per significationes accidentiũ cõphenduntur. Itẽ non est Medici per notitiam morbi deuenire in cognitionem accidentium & effectuum consequentium: quoniam eius cognoscere est ad opus, & propter opus: operatio autem eius non est futura principaliter post cognitionem circa accidentia quæ sequuntur, sed circa ipsorum causas, & causarum causas, quibus remotis ip-

De uia doctrinæ.

Scientia medicinæ, et naturalis ĩ suis quæsitis utitur d̃mõstratione quia.

sa remouentur. Eam tamen quo ad partem curatiuam esse certiorem naturali philosophia, & æque certam vt Mathematica voluit Gale. primo methodi cap. 4. Quoniam eodem modo quo procedit Mathematica, procedit & medicina curatiua: quoniam quemadmodũ in Mathematica reducuntur conclusiones ad per se nota ad sensum, & intellectum, ita, & in medicina. Et declarauit in libello de optima hæresi cap. 2. quomodo reducuntur propositiões ad per se nota, vt ista, vulneratus in corde morietur, quoniam hoc non est ob defectum virtutis quę non sufficiat durare. Nec est quia deficiant medicinæ. Nec ex defectu Medici: quoniam sicuti reperiũtur medici alia membra sanantes, ita & qui cor sanarent: sed est quia læditur operatio, quæ maxime est necessaria ꝑ vita scilicet respiratio. Et hæc est causa q̃ est nota ad sensum et intellectum. Item propositio hæc, de qua Hypo. 2. aphorismorum. 22, Morbus ex repletione remouetur euacuatione, reducitur ad per se nota, hoc modo. Nihil fit sine causa, & causa remota, effectus remouetur. Ideo remota repletione, q̃ ægritudinis erat causa, remouetur ægritudo, quæ est eius effectus. Et in hoc adducit Gal. 2. de compositione

Medicina certior naturali philosophia & æque certa ut mathematica.

ſitione pharmacorum capitulo de dolore capitis vitio ſtomachi aphoriſmū Hipoc. quinquageſimū ſecundum ſecundæ ſectionis. Omnia ſecundum rationem facieti &c. vbi vult Hypoc. ꝙ & ſi votum non ſuccedat, non debet Medicus mutare præſidia rationalia, vt multi faciūt: quoniam medicina quo ad partē practicam eſt certa Vt Mathematica: licet quo ad partem ſpeculatiuam pars aliqua ſit cōiecturalis, ita dicens. Nam pars artis cōiecturalis ī diſpoſitionū dignotione potiſſimum conſiſtit: hæ ſiquidem inuentę curationem non coniecturaliter, verum ſcīetifice indicant. Necnō hinc nōnullarum diſpoſitionum contumacia cognoſcitur: in quibus ratio eſt vti his quæ indicatio ſuggerit, licet ꝑ initia nihil perficere Videanť: atque hoc eſt quod in aphoriſmo dixit Hypoc. in hunc modum. Omnia ſecundum rationem facienti, ſi nō ſuccedit ſecundum rationem, non eſt tranſeundum ad alia, permanente eo quod ab initio uiſum eſt. Interdum enim adeo vehementer vaporoſus ſpiritus, & multo magis eo humor viſcoſus, aut craſſus anguſtis impingitur meatibus, ut longiore tempore ad curationem opus habeat. Sed conſiderandū, quoniam vt Auer. cōmentator dixit ſecun

Medicinæ, pars aliqua cōiecturalis.

Dubium do Metaphysicę cōmento tertio, medicina non perscrutatur de causis rerum, & de diffinitionibus earum, nisi vt scientes eam agant, & non ut sciant, quemadmodum in scientijs speculatiuis. Considerandum secũdo quomodo mathematicæ erunt in primo gradu certitudinis, & naturales in secũdo, vt Auer. dixit secundo Metaphysicæ cōmento vltimo. Tertio scientiam esse certiorem dicitur per relationem medij ad cōclusionem. Ergo cum applicatio medij ad conclusionē certior nobis sit in Mathematica q̃ in Medicina, cũ Mathematicę demōstrationes sint demōstrationes simpliciter, quarum causę sunt nobis suis effectibus notiores, nobis simul esse & propter quid effectus ostendentes, Mathematica erit ipsa medicina certior. Ideo dixit philosophus sexto Ethicorum, ꝙ pueri bene possunt mathematicis instrui: cum tales exercitatione non indigeant. Et ob hoc doctrinales dicuntur: cum bene possint doceri, & tantum sciat discipulus in vna demonstratione cum sibi á præceptore facta fuerit, quantum præceptor ipse.

CAPVT PRIMVM DE GENERALI FEBRIVM DIVISIONE.

TEX.

DIFFERENTIAE febrium, maxime quidem propriæ, ac maxime principales secundum earũ substantiam sunt: aliæ vero secũdum aliquod accidẽs. Quoniam vero, & ipsorum accidentium non vna est natura, sed alia quidem propinquiora, magisq; propria diuidendę substantię sunt, alia vero remotiora, ac magis aliena: idcirco & earum quæ hinc sumuntur differentiarũ minime vnum genus est. Lau.

TEX.

FEBRIVM Differentię, quæ quidem maxime proprię sunt ac principales, ab earum sumuntur substantia, alia vero ab accidente aliquo. At quoniam neque ipsorum accidentium est natura vna, sed nonnulla quidem proximiora, ac magis Leoni.

ſunt diuiſæ ſubſtantiæ propria, nonnulla vero magis remota, atque extranea. Idcirco neq; earum quę ab ipſis accipiuntur differentiarum genus vnum.

COMMEN. 1.

IN HOC *Primo libro oſtendit Gal. à quo febrium differentiæ ſumuntur, & quæ earum maxime propriæ & principales ſunt, & quæ earũ ſunt prima genera. Et illorum generum cauſas ponit. Et duorum ſigna in generali & ſpeciali ſcilicet, Ethicæ, & Ephemeræ. Et tertij generis, ſolũ generalia, ſcilicet putridæ. Dicit ergo primo,*

Febrium differentiæ maxime proprie, & principales.

q. febrium differentiæ, quæ maxime proprie & principales ſunt ſumũtur à ſubſtãtia ſeu eſſentia earum: aliæ uero ſumuntur ab accidẽte aliquo. Sic etiam de ſignis corporum ſanorũ diſtinxit ſecundo artis medicinalis, q. quædam ſunt quæ ſumuntur à ſubſtantialiter inhærentibus, & quædã ab accidentibus. Et ſubdit. Et quoniam ipſorum accidentium non eſt una natura, cũ quædam ſint proximiora, & magis propria ei ſubſtãtiæ, cuius dicuntur accidentia, & aliqua magis remota atq; extranea. Idcirco non eſt genus unum differentiarum febrium quæ ab his ſumuntur accidentibus. Deinde cum dicit.

TEX.

Lau. ITAQVE Maxime quidem peccant, quicunq; differentias proprias ac maxime principales

principales omittũt. Deinde vero quicũq; mẽtione harũ facta, permiſcent cũ eis differentias accidentales æqualiter omnes, minime diſcernentes vtiles ab inutilibus. Non ſolum autem peccarunt pleriq; Medicorũ in ipſis differentiarum generibus, aut plures q̃ oporteret tradendo, vt inutiliũ quoque meminerint: aut pauciores, ut nõnullas etiam vtiles omiſerint: ſed etiam diuidendo genera ipſa in proprias differẽtias, ſimiliter errarunt. Ne longius abeas, cum primum ac maxime proprium differentiarum genus, ab ipſa diuidendæ rei ſubſtantia ſummatur, videas tamen nõnullos Medicos prętermiſiſſe vniuerſum hoc genus, alios vero diuidendo plura q̃ opus eſſet ſtatuiſſe, aut in primis ſubſtitiſſe.

TEX.

PLVRIMVM Autem aberrant qui ab his quæ maxime propriæ ac principales abſcedunt. Secundo autem loco quicunque, licet harum cõmemorauere, eiſdẽ tamen eodem modo commiſcent omnes q̃ ex aliquo ſunt accidente receptę, vtiles ab inutilibus minime ſecernentes. Neque vero ſolum in differentiarum generibus plures Medici deliquerunt: vel quia videlicet ſuperaddentes fuerunt, adeo ut eas etiã Leon.

quæ nullius vſus eſſent cõmemorarent, aut vtiles etiam prætermittendo defecerunt: ſed etiam in ipſa generum in proprias differentias ſectione aberrauerunt. Statim.n. cum primum atque pręcipuum differẽtiarum genus ab ipſius rei diuiſę ſubſtantia ſumatur, intueri licet, Medicorum nonnullos genus hoc penitus pręterire, nonnullos autem vel ſuperfluos eſſe in diuiſione, vel deficere.

COMMEN. 2.

HOC IN Loco *infert Galenus aliquorum medicorum errores, primo in diuiſione febrium in prima ſua genera. Secundo in diuiſione cuiuslibet generis febris in ſuas proprias differentias. Vnde primo aliqui maxime peccant: quoniam proprias ac principales differentias omittunt. Peccabant & alij quoniam licet cõmemorauere harum differentiarum, tamen cum eis permiſcebant æqualiter differẽtias oẽs quæ ab accidẽte aliquo ſumũtur, nõ diſcernentes utiles.i. ſubſtãtiales ab inutilibus.i. accidẽtalibus. Secũdus error fuit in diuiſione generum in ſuas proprias differentias. Ideo inquit: neq; ſolũ in differentiarũ generibus plures Medici deliquerunt &c. Sed etiã in ipſa generũ ſectione in proprias ſuas differẽtias aberrarunt: quoniã nõnulli medicorũ primũ atq; præcipuum differẽtiarũ genus qđ ab ip-*

ſtus rei diuiſæ ſubſtantia ſumitur penitus prætermiſerunt: nonnulli uero in diuidendo, uel ſuperflui fuerunt, uel defecerunt. Deinde cum *dicit.*

TEX.

TAMETSI Hypoc. optime fecerit diuiſiõem libro ſexto Epidemion. Dictio autem habet in hunc modum: febres, hę quidem manu ſunt mordaces, illę vero mites: quędã autẽ non mordaces, ſed increſcẽtes: nonnullę acutę, sed ab ipſa manu deuictę: quędã ſtatim ardẽtes: quędã vero sẽper debiles ſiccę: alię inflatę, aſpectu graues, alię ad manum humidę: alię rubicundę valde, alię prępallidę, aliquę liuidę, & alia iſtiuſmodi. Lau.

TEX.

LICET Hypoc. in libro Epid. ſexto optimã fecerit diuiſionem. Sunt autẽ hęc eius verba: febrium hę quidẽ manu ſunt mordaces, hę vero mites: hę autem nõ quidem mordaces, ſed reſurgentes: alię uero acutę, sed quę manu ſuccumbunt: alię ſunt ſtatim exardentes: quędam semper puſillę ſiccę: quędam vero ſalſuginem quandã præſeferentes: quædam phlegmatibus plenæ, aſpectui graues: nonnullæ ad tactum humectæ: nonnullæ valde rubidæ: Leo.

aliquę ualde croceę: alię liuidę, & alia huiuſcemodi.

COMMEN. 3.

OSTENDIT *Hypocratem primas febrium differentias ab ipſa earum propria eſſentia acceptas ſcripſiße ſexto* Epidimiarum *particula prima, ubi ait.* Febres *quidem aliæ mordaces ſunt manui:* Aliæ *mites:* Aliæ *non mordaces quidem, ſed poſt inſurgentes:* Aliæ *uero acutæ, ſed à manu uictæ:* Aliæ *ſtatim ualde ardentes:* Aliæ *in totũ debiles aridæ:* Aliæ *ſalſuginoſæ:* Aliæ Pemphingodes, *aſpectu terribiles:* Aliæ *tactui hu-mectæ:* Aliæ *ualde rubræ:* Aliæ *ualde pallidæ:* Aliæ *liuidæ, & id genus alia.* Gal. *ibi cõmento uigeſimonono hæc uerba declarans primo ait.* In *fine huius ſermonis adiecit* Hypoc. *& id genus alia: quoniam ab ipſo ſole febrium inſignes differentiæ notatæ ſunt.* Et *ita febrium differentias, non ex his quæ laborantes referunt, ſed ex his quæ* Medici *tactu, uiſuq́; euidẽter pcipiũt, et ex propria febriũ eſſẽtia acceptæ, quæ p calorẽ traduntur, cum eſſentia febrium ſit præter naturam caliditas.* Et *febres aliæ mordaces dicũtur, & aliæ mites: quoniam febrilis caliditas corporis febricitantia tangentibus, aut acrem & mordacem, aut mediocriter moleſtam ſeſe offert:* Nõ *enim ſuaue illud atq; domeſticum, quale naturali calori ineſt habet.* Etiam *caliditatem parum*

Febrium differentiæ, non ex his q̃ laborantes referunt, ſed ex his, q̃ Medici *tactu, uiſuq́; pcipiunt.*

Eſſentia *febrium præter, naturã, caliditas.*

molestam interdum nihil molesti tristisq́; habere dicimus, ipsam calori ualde infesto comparãtes. Cum dicit igitur Hypoc. *Febres aliæ manui mordaces, aliæ uero mites, tibi significat, ab ipso de febribus in totum mordacibus, aut mitibus apparentibus, sermonem fieri. Subijciens igitur inquit. Aliæ nõ mordaces quidem, sed post insurgẽtes, per hæc uerba significans, febres ab initio mordaces non uisas, diutius iniecta manu mordacitatis sensum inferentes. Contra uero, atq; istæ, illæ se habent, de quibus dicit aliæ acutæ quidem, sed à manu uictæ: ab initio enim acutæ cum apparent, paulatim remittuntur. Eam autem dictionem, acute, de calliditate celeriter manui occurrẽte, suumq́; ipsius uelocem motũ ostendente, te intelligere opus est: quemadmodum acutos aliquos & acres nominamus, quod idem est, ac si celeres dixeris. Acutos etiam morbos diximus, quicunq; propria tempora usq; in finem uelociter pertrãseunt: siue autem manibus, siue manui dicas, ad cognoscendas prædictas differẽtias nihil refert, quandoquidem mentem sanam habẽti clarum est id genus differentias non oculis, sed manibus sensiles esse. Adijciunt autem, & omnes homines huiusmodi appendices ad hoc natura ducti, quæ dictorum euidentiam augeant, & in illis rebus maxime in quibus per coniecturas quasdã & signa, non per sensibilem cognitionem, quod quæ=*

Quomodo febres acutæ

ritur inuenire licet. Ita ergo & Hypo. *non solũ sermonis initio manuum meminit, sed etiam cum dixit, aliæ acutæ quidẽ, sed à manu uictæ*. At deinceps *febrium in magnitudine differentiam demonstrans, inquit, aliæ statim ualde ardentes, aliæ in totum debiles*. Et *aridæ dixit: quoniam squallida interdum atq; ualde arida caliditas apparet, perinde atq; si lapidem aliquem calefactũ tangamus*. Plerunq; *uero roridam se, humectam, & halituosam repræsentat, ut halitus quidam permultus ex laborantium corpore emanans perspicue sentiatur. Sed illud, inquit* Gale. *salsuginose, obscurum est: nõ. n. salsum tactu: sed tantũ gustu sensile est*: E*st uero adhuc magis obscurum, quod sequitur, cum dicit*. Ali*æ pemphingodes aspectu terribiles: nam hoc loco diuersam scripturam reperimus*. In *plurimis quidẽ codicibus huic uoci, pemphingodes, adiacet hæc, aspectu, in paucis post hanc uocem, aspectu, & hæc, terribiles, adiecta est: solum autem inter explanatores Sabinum inueni, qui exemplar ita scriptum agnosceret, quem* Metrodorus *sequutus est, & quicunque ab ipsis usque aderiuati sunt: tamen in paucissimis codicibus simpliciter scriptum inueni, aliæ uero pemphingodes, neque hac uoce, aspectu, neq; hac terribiles, addita: salsuginosas autẽ febres ad tactum aliquis redigens, eas esse dicet, quæ pruritum aliquem ac morsum tangentibus infe-*

Aride quõ.

Pẽphingodes.

Quõ salsuginose

runt, ut amuria, & reliquis salsis corporibus excitari solet. Pemphingodes *autem febres, hoc est, spiritibus affluentes interpretantur: sentimus.n. plerunq; p febricitantiũ cutẽ aereũ quẽdam halitũ effluentẽ.* Qđ *nisi tales, sed eas quæ cum pustulis sunt, pemphingodes febres esse quis uelit, aliquam ex necessarijs differentijs prætermiserit ex prædictarum uidelicet genere, quas ab ipsa maxime febriũ essentia assumi diximus; ut.n. mordax ualde, aut uehemẽs, aut arida, aut squallẽs, in multis febribus caliditatis species esse uidetur, ita etiã flatuosa, manu quẽdã in ipsam speciẽ exilientẽ, nõnunq̃ halituosum, nõnunq̃ aridũ pcipiente.* Nõ *immerito igitur quidã hanc dictionẽ ... hec tu, abstulerunt:* Quod *autẽ non abstulerunt, aut per pemphingodes febres, febres cum pustulis intellexerunt, aut eas quæ animam uitiant. Sed isti longè à proposita febrium diuisione aberrant: nonnulli enim ueteres* Medici, *& febrem quandam phreniticam appellauerunt: quemadmodum sanè, & lethargicam, & pleuriticam, & peripneumonicam. Sed febrium enumeratio nunc in præsenti sermone proposita à differentia caloris accipitur, sub qua & pestilens febris putridum calorem habens contineri potest,* Phre*nitica non potest: cum non, ut alijs, ita &* Hy*pocrati mos sit febris speciem phrenitim asserere.* Neque *à* Symptomate *nuncupata, qualis*

Quõ pẽphingodes.

Febrium enumeratio ĩ præsenti sermõe à caloris differentia accipitur.

Pestilẽs feb. sub putrida.

ea est, quæ pustulas excitat, in dictis differentijs ab ipso includitur, quemadmodum neq; aliæ, quarum proxime mẽtio facta est, Phreniticorũ nãq; febris calorem habere mordacẽ inuenitur in omne corpus æquabiliter, & omni iniectæ manus tempore profusum. Quare prima omnium ipsarum dicta est. Itaq; neq; eorum interprætationẽ admittimus, qui salsas febres à qualitate in ægro tantium ipsorum ore sensu percepta nominatas esse confirmant. Hypo. *namq; omnes, quæ ad tactum spectant notitias secundum caloris differẽtiam, in quo genus febrium uniuersum atq; essentia consistit, deinde enumerasse uisus est.* Etenim *si pestilentem febrem pemphingoden nominatã eße probauerimus appellationem quidem ab accidente, spetiem uero ipsam secundum propriam febrium essentiam sortita erit.* Eadem *quoq; ratione & salsas febres eas esse dicentes, quæ omnia, quot quot gustet ægrotans, salsa uideri efficiant.* Neq; *isti propositarum in præsenti doctrina febris differentiarũ meminerunt.* Quod *si inter febrium differentias & istas* Hypoc. *collocaßet, omnino & illas unà cum his enumerasset, in quibus & ipsa saliua, & omnia quæ gustet febricitans, amara uideantur.* Has *quidẽ differentias, nõ inter febrium, sed potius inter saporum notitias collocare satius est, febres autem inter caloris differentias enumerandæ sunt: quemadmodum*

Febres inter caloris differẽtias enumerãdæ sunt.

enim

enim sapores gustatu, ita & febres tactu sentiuntur. Perinde *peccauerunt & illi, qui febres istas spirituosas dictas esse uoluerunt, non ad tactum notitiam referentes, sed ad difficilis anhelitus speciem, in qua magnus creberq́; spiritus redditur.* Igitur *uerisimilimum est febrem pemphingoden dictam esse, aut spirituosam, quæ ad tactum referatur, aut pestilentem.* In *sermone autem cum huic uoci, pemphingodes, hæc terribiles, adiecta sit, sola pestilens febris denotatur, cuius ab alijs calor per putredinis excellentiam differt, sicuti in hac nostræ tempestatis longissima pestilentia uisum est. Atq; idcirco neq; calidi & perurentes, qui peste laborant tangentibus uideantur, q̃uis interius magno flagrarent incendio: quemadmodum &* Thucydides *aiebat.* Et *exterius quidem tangenti corpus, neq; ualde calidum erat, neq; uiride, sed subrubrum, liuidum, pustulis exiguis & ulceribus eflorescens.* Interiora *autem ita urebantur, ut neq; ualde subtilium uestimentorum, neq; linteolorum uelamenta, neq; aliud quidq̃ præter nuditatẽ ferre possent.*

Inquit *postea Gal. Cum igitur* Hippoc. *absoluisset maxime proprias & principes febrium differentias; deinceps ad eas quæ à colore sumuntur transgressus, inquit:* Aliæ *ualde rubeæ, aliæ ualde pallidæ, aliæ uero liuidæ.* Valde *rubras dixit, non simpliciter rubras: & post has deinceps*

Quẽadmodũ sapores gustu, ita & febres tactu sentiuntur.

Febres *spirituosæ q.* Pẽphingodes *terribiles, q.* Pestilentis *febris calor, ab alijs per putredinis excellentiã differt.*

Differẽtiæ *à colore.*

iterum, ualde pallidas, non pallidas. Liuidas uero simpliciter, nihil ipsis incrementi significatiuum adijciens. Vt si & ipsas liuidissimas dixisset: semper enim color iste malus est: sed ruber ac pallidus usitati & familiares sunt. Febres autem ualde rubentes uehemẽtissimam caliditatem indicãt, & materiam esse sanguinem: quemadmodum ualde pallidæ, pallidam bilem testantur. Valde rubeæ autem, inter synochos numerantur, & uenæ sectione ad animi usque defectum ducente iuuantur: ut in uoluminibus de arte curatiua didicisti, ubi & magna utilitas ex huiusmodi differentiarum cognitione percipitur: ipsis uidelicet singulis propriam medicationem requirentibus. At liuidæ febres à calore sanè, & ipsæ cognomen adeptæ sanguineum succum dificilem nuntiant, & cum ipso itidem ingenitum calidum: atque idcirco mortiferæ sunt, ex quibus nõnullæ syncopas euacuationem sequẽtes efficiunt. De quibus in libris de arte curatrice notitiam accepisti. Id genus febres Euripho liuidas nominat, ita scribens. Liuida febris habet & sinciput aliàs, & aliàs caput dolet, & uiscera dolor torquet, & uomit bilem, & cum dolor cruciat, intueri nequit, quoniam grauatur, & uenter siccus redditur, & cutis tota liuida, & labia, qualia moris exesis esse solent, & oculorum alba liuescunt. Aspicit perinde ac strangulatus. Cum uero minus

Quare simpliciter liuidas dixit et nõ simpliciter pallidas.

Febres ualde rubẽtes uehemẽtissimam caliditatẽ indicẽt, & materiã eẽ sãguineam, et ualde pallide, pallidã bilem testãtur.

Febres ualde rubeæ ĩter synochos nũerantur, etue

id

id patitur : sæpius etiam commutatur. Quin etiã & in libro de morbis Hyppocrati *adscripto, quoniam* Dioscorides *ab altero* Hyppocrate *Thessali filio scriptum esse uoluit, de quodam morbo liuido mentionẽ fecit: libri autẽ initium tale est. Multam urinam facit quando excalefactum caput fuerit, sed de liuido morbo ad uerbum hæc scribit. Morbum liuidum febris arida cõmitatur, & horror aliàs, & aliàs capitis dolor, & uiscera dolor male habet, & bilem uomitu reijcit: cumq; dolor uexat, nequit intueri, sed grauatur, & uenter aridus redditur, & cutis liuida, & labia, & oculorum alba liuent: Aspicitq; ut strangulatus interdũ, & colorem mutat, atq; ex liuido subuiridis efficitur. Alij uero rursum hoc loco liuidam febrem male interpretati sunt, eam scilicet, in qua liuidæ deiectiones apparent: istis namq; pari ratione conueniret, & nigram febrem eam appellare, in qua nigræ materiæ expulsio fit. Superest nempe adhuc extremum sermonis* Hyppocratici *explanandum, ubi inquit, & alia liuida, prædictis scilicet similia. Recensuit autem postremas secundum colores differentias, non secundum ipsam febrium essentiam. Alijs tamen, quæ ab aliquo symptomate proueniunt, propinquiores : quemadmodum cum, aut intermittentes, aut continuas febres esse dicimus. Et intermittentium, hanc tertianam, illam*

ne sectione usque ad animi affectum ducente iuuantur. Liuide sãguineum succũ difficilẽ nũtiant, & cum ipso ignitũ calidum. Febris liuida q̃.

quottidianam, aliam uero quartanam. At *conti*nuarum, aliam semitertianam, aliam ardentem, aliam gelidam, aliam succensam, aliam pestilentem, aliam palustrem, aliam* Ephyalam. Cæterum*, Praxagoras inter acutarum febrium differentias, & phreniticas, & lethargicas, præterea & ictericas quasdam nuncupauit.* At *recẽtiores* Medici *non solum continuam, sed etiã synochum febrem quandam appellauerunt: eiusq; differentias posuerunt, omotonam uidelicet seu acmasticam, uocatam, & epagmasticam, atq; paracmasticam.* Item *secundum aliam diuisionem alijs quoq; morbis cõmunem nõnullas, acutas febres appellamus, nonnullas diuturnas.* Alia *quoq; diuisione, boni moris febres, & mali moris dicimus, quin etiam alias ordinatas, aut inordinatas.* Præterea *quasdam circumeuntes & erraticas.* Quidam *autem ueteres à diuersis membris ascensas febres ab illis cognominabant, lateralem febrem aliquam uocantes, & iecoraliam, et lienariam.* Alias *uero à symptomate, soporificam, somnolentam, lethargicam, phreniticã, auriginosam: de quibus omnibus in proprijs de febribus libris late notitiam adeptus es.* Sed *in præsenti sermone, quæ ad explanationem pertinent abunde tractata sunt: non meam enim solum sententiam protuli, uerum etiam illustrium explanatorum mentionem feci, alios omnes si-*

lentio

lentio inuoluens, quicunq; de febrium differentia seorsum ab explanatorijs commentarijs aliquid prodiderũt, inter quos est & Archigenes, de quo in alio uolumine sermonem instituam.

TEX.

APERTISSIME Enim hoc loco ab ipsa rei substantia simulq; ab ipsa dignatione in proprias differẽtias fecit diuisionem. Nam essentia quidem febrium est in genere caloris præter naturam. Differentię uero caloris, & ex eo ꝙ maioris minorisque rationẽ admittat, sumuntur, & ab ipsa materia in qua calor illę pręter naturam existit, & ab ipso mouendi modo: quas omnes complicans, cum dignoscendarum earum ratione scripsit, quemadmodum procedente sermone docebimus. Porro autẽ quę á maioris minorisque ratione ducuntur, sunt manifestæ: & in hoc genere differentię, medicis mos est magnam ac paruam febrem nominare. Verum improprie quidem de rei qualitate, quantitatis uocabulum enunciant. Sed ita facere consueuerunt, non in febre solum, sed in alijs sexcẽtis, quę in qualitate quidem ipsa essentiam habent, cæterum magna paruaq; noĩanĩ. Lau.

APERTISSIME Enim in hoc loco, ut ab ipsius rei substantia ac dignotione in Leoni.

propriás differẽtias fecit sectionem. Siquidem febris substantia in genere caloris, qui est pręter naturam consistit. Caloris autẽ differentię, & ex eo ꝙ magis & minus, & ex materia in qua hic præter naturam calor accenditur, & ex modó motus caloris eiusdem accipiuntur, quas omnes vnà cum dignotionis modo, quemadmodum in superiori sermone ostendimus, annotauit. Sunt autem omnino euidẽtes, quæ in eo ꝙ magis aut minus consistunt. Quo in genere differentiæ consueuerunt medici magnam ac paruam febrem nominare: non proprię quidem rei quali nomen quanti accõmodantes: hoc tamen facere assueti, non in febribus tantum, sed in mille aliis rebus, quæ licet in qualitate consistant, magnæ tamen ac paruę dicunt.

COMMEN. 4.

OSTENDIT *Hyppocratem hoc in loco fecisse sectionem à febrium substantia, ac in proprias differentias cognitione: quoniam febrium essentia est, non secundum* Hyppoc. *tantum, atque præclarissimos medicos, sed etiam secundum communem omnium hominum consensum in genere caloris præter naturam: Caloris autem differentiæ substantiales sumuntur ex tribus, ex eo q̃ magis & minus, & ex materia in* *qua*

Caloris differẽtiæ substãtiales ex tribus sumũtur

qua hic præter naturam calor accenditur, & ex modo motus caloris eiusdem, quas omnes Hyp. unà cum modo cognitionis, quemadmodum in superiori sermone fuit ostensum, annotauit. Et *quia differentiæ duæ scilicet quæ secundum magis & minus, & quæ ex modo motus sumuntur, sunt manifestæ, de eis non exequetur* Galenus: *nam tactu cognoscimus, quis calor sit magnus, quis paruus, quis mordax, uel tali modo imprimens, uel alio modo.* Exequitur *autem de differentijs sumptis ex materia: quoniam non erat notum, quæ febris esset humoralis, quæ ephemera, quæ* Ethica, *nisi per uaria et multa signa infra ponenda.* Dicuntur *autē differentiæ sumptæ secūdū magis & minus, et à modo motus sumi à substātia secundū ipsum.* 6. Epidimiarū *cōmēto.* 29. *quoniā sumptæ sunt penes diuersitatē quæ secūdū tactū cadit in eo qđ est de substātia, uel essentia febris: quia secūdū diuersitatē caloris præter naturā.* Est. *n. febris calor immodice auctus hominē offendens et actionē lædens.* 8. Methodi *in principio, et in secundo non longe à fine: quoniam conuersio est natiuæ caliditatis ad igneam, prima aphorismorū cōmēto.* 16. Et *dicit, q in hoc genere differētiæ secūdū magis et minus medici, non propriè rei quali, nomē quāti accōmodātes, febrem consueuerunt magnā ac paruā nominare: tamē hoc facere assueti sūt, nō in febribus tātū, sed in mille a-*

Quare differentiæ sumptæ secūdum magis, et minus, et à mō motus, sumi à subā dicūtur. Feb. qđ.

lijs rebus, quæ licet in qualitate cōsistant, magnæ tamē ab ipsis, ac paruæ dicūtur. Deinde cū dicit.

T E X.

Lau. QVÆ Vero differentiæ à materia sumuntur, in qua calor illę pręter naturā cōsistit, maxime proprię caloris pręter naturam differētię sunt: siue corpus ipsum cordis pręhenderit, siue humores cōditos in ipsius uentriculis. Reliqua autem ac tertia differentia est, vbi aërea substantia sola admodū incaluit, humida uero ac solida corpora adhuc quidem incalescunt, sed nondum incaluerunt. Non enim parum differt, incalescere aliquid dicas, an incaluisse.

Leoni. QVÆ Vero à materia sumuntur, in qua hic calor pręter naturam accenditur, maxime proprię differentię caloris pręter naturā sunt. Nā uel idē calor ipsius cordis corpus occupauit, aut eos qui in eius uentriculis continentur humores. Tertia autem est differentia quum sola aërea substantia sufficienter incaluit, humores autem & solida corpora calescunt quidem adhuc, nondū autem sunt calefacta. Neq; enim parum refert, si calescere dicamus, aut calefacta esse.

COMMEN. 5.

EXEQVITVR De *differentijs febrium ex materia sumptis, & dicit, q; differentiæ quæ à*

mtaeria

materia sumuntur, in qua hic calor præter naturam accenditur, maxime propriæ sunt. Vnde differentiæ istæ à subiectis proprijs febrium sumuntur, & subiectum proprium intrat definitionem accidentis per modum differentiæ, eo q̃ accidẽtis eße est inesse, ut simitas definitur, qđ est nasi concauitas, & in definitione hac ponitur concauitas loco generis, & nasi loco differẽtiæ & in obliquo: quoniam per ineße naso differt simitas ab omni alia concauitate. Sic definitur ephemera febris, q̃ est febris spiritus, & humoralis, q̃ est febris humoris, & ethica, q̃ est febris membrorum. Intellige de febribus istis secundum illa esse quæ in suis habent causis coniunctis, ut in Ephemera, Primo est in spiritu calefactum eße uelut in eius causa coniuncta. Et in humorali: primo in humoribus. Et in Ethica: primo in particulis corporis solidis. Etiam apud medicum hæ differentiæ propriæ dicuntur: quoniam penes eas maxime medici procedunt, de causis, signis, & curis febrium inquirentes: Nam uarietas accidentium, & modi curæ febrium, maxime sequitur diuersitatem subiectorum calefacti eße existentis in corde: nam si calefactum eße est in substantia cordis, scimus, q̃ est lõga, quieta, post cibum crescens, infrigidatione indigens. Si uero calefactum esse est in humoribus cordis, aut proportionali humori. Tunc distinguimus de

quare febriũ differentiæ ex materia sumptæ, maxime propriæ caloris præter naturã dicuntur.

humoribus, & secundum eorum diuersitatem longitudinem, accidentium maneriem, & modum curæ cognoscimus. Si uero solum in spiritibus, uel uaporibus, qui non eleuantur à corpulento intra corpus existente, scimus breuitatem, & accidentium facilitatem, & modum curæ facilius. Ostendit postea Galenus, q differentiæ febrium sumptæ à materia sunt tres: quoniam uel hic calor præter naturam corpus cordis occupauit, & est prima, aut humores qui in eius uentriculis continentur, & est secunda, tertia autem est cum sola aërea substantia sufficienter incaluit, humores autem & solida corpora calescũt quidem adhuc, nondum autem sunt calefacta. Et sic uult tantum tres esse species simplicium febrium. Vna cum calefactum esse est in substãtia cordis & humores & spiritus sunt in calefieri, & ista est Ethica. *Secunda est, cum calefactum esse est in substantia humorum, & membra, & spiritus sunt in calefieri, & illa est humoralis. Tertia est, cum calefactum esse est in substantia spiritus, & membra, & humores sunt in calefieri, & illa est* Ephemera. *Et propterea dixit* Auic. *prima quarti cap. 1. q hæc diuisio febrium in* Ethicam, *humoralem, et ephemeram est per modum propinquum diuisioni euenienti generi per suas differentias.* Nota *tamen, q cum omnis febris sit calor igneus, & omnes calores ignei*

Differentiæ febrium à materia sumptæ, tres

Tantum tres spẽs simplicium febrium.

sint eiusdem speciei specialissimæ essentialis, q; omnes febres sunt eiusdem speciei essentialis, & secundum philosophum non habent specificas differentias quibus adinuicem differant, Etiam proprie loquendo nullæ sunt species sub febre contētæ, cum febris in sua communitate non sit proprie genus: Tamen quia uariæ febres secundum diuersitatem causarum suarum intrinsecarū, & sui modi essendi in subiecto uarias habeant terminatiōes, et symptomata uaria, & modos curæ uarios, ideo fuit opportunum medicum ponere febrium distinctiones: & quia per differentias essentiales in philosophia & metaphisica, dantur definitiones, per quas uerius habemus specificam & definitiuam rerum cognitionem. Ideo in medicina illæ dicuntur essentiales differentiæ quæ maxime conferunt ad habendam distinctam cognitionem docibilem medico necessariā, per quas dātur definitiones, distinctiones maxime facientes ad diuersitatem prognosticandi, & curandi cognoscendam. Nota secundo, q; cū Galenus hic omnes species febriū distinguat penes materias cordis, uoluit cor esse primum subiectum febris, & ideo, siue calor ab extra ueniat, ut ab aëre, uel alio continente, siue ab intra, non est possibile naturaliter membrum aliquod totum corpus calefacere caliditate p se opationes omniū partium lædente, nisi ista caliditas totalis depen-

Oēs febres eiusdem sunt spēi, & specificas differentias, qbus adinuicem differāt, non habent.

Cor primum subiectū febris.

deat ab ipso corde: Nam si ab extra ueniat calor: necessario antequã toti cõmunicetur, in corde accenditur per spiritus qui aëre, uel alio continente inflãmantur. Et si sit putredo, uel apostema in cerebro, aut epate, ob magnam cõmunitatem, mediante uena magna, aut mediantibus arterijs, anteq̃ hæc membra possint tanto gradu caloris totum calefacere, q̧ totius operationes lædantur, cor inflammatur, & caliditatem toti operationes lædentem cõmunicat. Et ista est causa quare impossibile est totum febrire, corde non febriente, & calorem febrilem super toto non transmittente. Et sic sequitur, q̧ & si tam epar, q̃ cerebrum per sui caliditatem præter naturam possunt esse causa inflãmationis totius, tamẽ nullum eorum potest totum calefacere caliditate præter naturam sensibiliter operationes lædente, nisi prius & principalius hoc fiat à corde. Et ideo Alexander Tralianus libro tertio cap. 1. febrem definiens dicit, q̧ est immodice auctus feruor ascensus præter naturam in corde, & arterijs, qui secundum naturam cor possidens corpori uniuerso dominatur. Et Aetius libro. 5. cap. 7. Est cordis, arteriarumq́; præter naturam calor, robur uitale deterrens, ex profundo eleuatus, acutus, mordaxq́;, sese offerens tactui, præsertim circa thoracem, magnarumq́; arteriarum sedem, ob quem inæqualitas ac ordinis confusio in pulsu

quar̃ impoßibile est totũ febrire, corde nõ febriẽte

febris definitio.

iuxta singulas febrium species acquiritur. Et Auicena prima quarti dicit, q. *est calor extraneus accensus in corde & procedens ab eo mediantibus spiritu & sanguine per arterias & uenas in totum corpus: et inflammatur in eo inflammatione quæ nocet operationibus naturalibus: non sicut caliditas iræ & laboris, quum non peruenit ad hoc ut sit accensa et noceat operationibus.* Postea cum inquit. Neq; enim parum differunt *calefacere, & calefactum esse, dat nobis intelligere, quomodo debet aprehendi à caliditate corpus cordis, ad hoc ut sit ethica, & similiter de humoribus, qui sunt in uentriculis cordis, q. habeant calefactum esse, ad hoc ut sit humoralis.* Et *de spiritu uel sibi proportionali similiter, ad hoc ut sit* Ephemera. *Distinguuntur autem ad inuicem calefactum, & calefieri, ut factum, & fiens.* Vnde *tertio de accidenti, et morbo cap. 1. declarat* Gal. *differentiam inter passionem, & morbum: quoniam passio est in fieri, morbus autem in facto esse: est enim passio, dũ corpus alteratur & trãsmutatur: sed morbus est affectus & dispositio facta.* Nã *morbus est affectus præter naturã immediate operationem lædens: dicitur. n. morbus, qđ primo lædit, id uero quod præcedit, morbi causa, non morbus appellatur. Cum ergo morbus sit affectus, relinquitur q. sit res facta, & permanens, cuius esse non est in fieri, ut pathos quæ-*

Calefactũ ex calefieri distinguũt, ut factũ & fiens.

tam diu est, q̃ diu est in fieri. Ergo *de ratione morbi est, q̧ sit affectus siue res permanens, & aliquo tempore durans.* Nec *intelligitur per id quod dicitur permanẽs sicut intelligebat* Olympicus, *qui primo* Metodi *capitulo ultimo reprobatur, diu durans, siue longo tempore durans: quoniam res dicitur permanens parum, & multum, sicut ibi de morbo comitiali, etiam q̧ non duret per dies et per horas, tamen dicitur dispositio permanens: quoniam permanens dicitur id cuius esse non est in fieri.* Et *per hoc dixit* Auicena *in definitione febris, q̧ est calor q inflãmatur in corde, non sicut caliditas iræ & laboris, cum non ultimatur: quia oportet q̧ sit accẽsus eo modo quo caliditas iræ aut laboris cum ultimatur, idest cum est ita intensa & in termino ut lædat operationes:* Nam *caliditas iræ cum non est ita intensa ut sensibiliter lædat operationes, non est morbus, & dicitur in fieri, non in facto esse.* Sic *etiam intelligebat* Auic. *prima quarti capitulo primo dicens.* Si *accendatur febris accensione prima in membris radicalibus, febris dicitur* Ethica. Et *si accendatur accensione prima in humoribus dicitur humoralis: quoniam caliditatẽ accendi accensione prima est accendi accensione facta, & non in fieri.* Ex *quibus sequitur: quare* Galenus & Auicena *non addunt particulã illã, & non depẽdens à causa primitiua, in definitio-*

Caliditatẽ accẽdi accensione prima q̧d.

ne ægritudinis, sicut multi faciunt. Et de corda manus ligante. Dicendũ, q̃ est causa primitiua morbi, transitus spirituum & caloris naturalis impediens, & non morbus: quoniã non est in corpore, nec tamq̃ in subiecto, nec tamq̃ in loco. Sequitur secũdo, q̃ illud in quo accenditur accensione prima, & à quo debet febris sumere esse specificum, debet esse in corde: Nam de substantia cordis est, clarum, q̃ continetur in corde. Et de Ethica, omnes hoc concedunt: sed de humoribus patet, cum dicat Galenus hic. Aut eos qui in eius uentriculis continẽtur humores. Et de Ephemera loquitur dicens. Cum aërea substantia sit sufficienter calefacta, non calens. Et loquitur de aërea substantia cordis scilicet spiritu. An autem in omni putrida oporteat humores cordi intrinsecos esse putridos: dicendum, q̃ non, ut patet de interpolatis, quarum putrefactio est extra uenas, in quibus calor extraneus ad cor accedit alteratione successiua partium à loco putredinis, & de continuis proportionalibus, quarum putrefactio est in uenis à corde distantibus. Dicitur uero putrida, nõ ab eo subiecto calefacti esse quod est in corde, sed à causa à qua uapor eleuatur, siue sit in corde ipso, siue extra iuxta illud Galeni secundo de accidenti capitulo secundo: nam calor ab eo in quo est putredo capit exordium, deinde distenditur ad membrum

Corda manus ligãs causa primitiua, & nõ morbus.

Nõ oportet in oĩ putrida, humores cordi intrinsecos esse putridos.

uicinum & ab eo ad aliud usque ad illud quod caloris est initium & fundamentum, postea totum corpus cum corde unum efficiuntur in passione. Sed circa dicta dubitatur. Et primo an siccitas sit de ratione febris. Quod sic, quoniam passio est calida et sicca, teste Galeno prima aphorismorum commento decimosexto, & uigesimoquarto, & primo de ratione uictus accutorum commento decimooctauo, & propterea inquit, febris qua febris est, peculiare remedium est quod uirtutem habet refrigerandi & humectandi, sicuti est ptisana ipsa. Idem dixit nono methodi cap. 14. Et fuit sententia Hyp. aphorismo illo. Victus humidus febricitantibus omnibus confert. In oppositum est authoritas: quoniam nullus difiniens febrem in sua definitione posuit siccitatem. Et ratione sic ostenditur. Sit aliquis superflue humidus, cui adueniat febris: tunc ad temperiem in passiuis qualitatibus reducetur. Ergo ibi erit febris sine intensa siccitate. Et ob hoc dicunt aliqui, licet siccitas, ut plurimum comitetur febrem: quoniam caliditas maior q̃ debet reddit corpus siccius q̃ oportet, non tamen siccitas est de ratione febr. sed quid aduentitium, & febri extrinsecũ. Sed dicendum, ut dicit Gal. q; passio est calida & sicca, in cuius cura indigemus frigidis & humidis, & q; siccitas est de ratione eius, ut per tactũ, qui iudex est qualitatum tangibilium dicerni potest:

An siccitas sit de rõe feb.

feb. passio calida et sicca

test: calor enim in febriente mordax est, & non suauis, quoniam exhalationes in corpore febrien te et fuligines sunt acres: fuligo enim à materia ualde terrestri eleuatur: nam si febrientem tã= gas calorem, senties mordacem, Et si in febrien= te feb. diaria, dicant medici q̃ calor est mitis, hoc uerum est, ut dicit Gal. comparando ad aliàs fe- bres: sed comparatione ad corpus sanum, adhuc eius caliditas est acuta & mordax, & tales fiunt effluxus, qualis est materia à qua eleuantur fuli= go & fumus. Igitur cum in febriente tangamus calorem mordacem, ibi erit materia sicca & ter restris, à qua eleuantur acres fumi & mordaces fuligines. Et sic in omni febre erit caliditas cum siccitate, & siccitas erit de eius essentia. Et ad id de corpore superflue humido, respondet Gal. in cõmento citati aphorismi de febriente hydropi= co dicens, q̃ dicentes huic morbo non conuenire uictum humidum, sed magis siccum ignorant ar= tis curatiuæ caput in primis necessarium. Quod unaquæq; simplex ægritudo simplici eget cura- tione: si uero inuicem copulentur, tantum habe= bunt cõmunem curationis indicationem, quãtum copulabuntur. Cum ergo in hoc sint duæ ægri= tudines complicatæ, febris scilicet, & aqua in= ter cutem, uti oportet humidis & siccis. Et ita in eodem corpore potest esse superflua humiditas et adhuc siccitas, ut in uentre multa aquositas, &

Fuligo à materia uald̃ terrestri.

Artis curatiue caput.

in corde siccitas. Et *ita licet in toto non sit sicci-tas, erit saltem in humoribus aut spiritibus, cuius signum est, quoniam tactus mordacem sentit cali-ditatem.* Est *etiã febris, dicit* Gal. *caliditas ignea: ignis autem est calidus & siccus.* Ergo *& febris calida ẽ et sicca.* Et *sic dicẽs* Auic. *q; febris est calor extreneus, per calorẽ extraneum intelligit calorem præter naturam & igneum, q est calor cum siccitate, nam si esset naturalis & non extraneus, esset iunctus cum humiditate. Satis ergo est q; in omni febriente in aliqua parte eius sit siccitas si non in toto, saltem in humoribus, spiritibus, uel uaporibus. Sed contra dices.* In Epia*la febre est frigus intus & calor extra.* Item *datur febris quæ ex calore & frigore componitur intus et extra, quarta primi tractatu secundo cap.* 50. Idem *arguitur de principio tertianæ & quartanæ, in quo sentitur quandoq; uehemens frigiditas.* Item *in mortiferis feb. morte apropinquante sæpe frigent cor & totum corpus, cuius rei signum est anhelitus frigidus.* Item *& de syncopali dicit* Auic. *q; quando frigus uincit calorem cordis & suffocat ipsum, pulsus cadit & destruitur.* Dic *ad primum, q; licet in febre* Epia*la sit frigus intra ob phlegma uitreum ex quo generatur, non tamen participat de essentia & nomine febris, donec cor à putridis uaporibus calefiat.* Vel *dic, q; licet circa stomacum, intestina, et*

Quid calor extraneus.

De Epia*la febre*

dorsum

dorsum uel uenas musculorum profundas percipiatur frigus, tamen uapores putridi calidi petunt cor & ipsum calefaciunt. Ad secundum hora Typi, non febrit æger, nisi more uulgi nomen febris detur toti paroxismo: nam tunc expellitur materia à uenis ad extra uenas: sed cum incipit putrescere, incipit expandi calor. Pro tertio intelligendum est secundum Gal. tertio de præsegatione ex pulsibus, ubi ostendit quomodo se habet cor quando est frigidum, & contenta sunt calida, & contra. Dicit ibi, q. si tanta sit caliditas in contentis, quanta est frigiditas in substantia cordis, tunc fiunt pulsus æquales. Si uero frigiditas cordis uincat caliditatem contentorum, fient pulsus parui, tardi, & rari. Si uero cordis caliditas uincat contentorum frigiditatem, fiunt pulsus magni, frequentes, & ueloces. Et non est inconueniens apud ipsum substantiam cordis esse frigidam contentorum substantia existente calida. Dic ergo ad argumentum, q. quo ad feb. deberent pulsus esse ueloces & frequentes: tamen quia in illa syncopali, uapores frigidi petentes cor, intantum eius substantiam infrigidant, q. maior est. frigiditas eius, quàm sit caliditas contentorum, fiunt pulsus rari, tardi, & parui: adest tamen caliditas in contẽtis humoribus, spiritibus, uel uaporibus, etiã siccitas: Et sic ibi febris est. De febriẽ-

Hora typi nõ febrit æger.

Quis pulsus, quãdo cor ẽ frigidũ, & cõtẽta sũt calida.

Nõ incõuẽit substãtiam cordis ẽẽ frigidã cõtentorũ subã existente calida.

An. In moriẽte p reſolutionẽ ſit febris.

te moriente per reſolutionem. Aliqui dicunt, *q ibi non eſt febris: quoniam euanuit cum calore naturali etiam extraneus.* Alij dicunt cum *parua caliditate ibi coniungitur malitia humorum quæ facit corpus mori, quemadmodum in peſte.* Sed contra. *Si parua caliditas cum ueneno ſitate poßet febrem cauſare.* Tunc dato *ueneno alicui frigido interficiente febriret: quoniam cũ parua caliditate in eo adeſt uenenoſitas, quod non eſt dicendum: quoniam ibi nulla eſt cauſa inducens caliditatem febrilem; eſt enim febris calor accenſus id eſt intenſior q̃ prius erat.* Ideo *dicendum ſecundum* Gal. *loco citato, q poteſt eſſe, q ſubſtantia cordis ſit calidior contentis in corde, & q illa quæ sunt in corde & pulmone ſunt frigida, & ſic efficitur anhelitus frigidus.* Vel *dicendum aliter, q in his q moriuntur p reſolutionem caliditas cordis nõ poteſt tranſmitti ad uniuerſum corpus: quoniam reſoluta eſt ſubſtantia ſpirituum & caloris naturalis, quæ nõ poteſt per uniuerſum corpus diffundi, & q anhelitus frigidus prouenit ex motu aëris, quemadmodum in æſtate ſi aër moueatur flabello apparet frigidus.* Dubitatur *ſecundo, an febris ſit calor additus ſupra naturalem, uel aggregatum ex naturali & addito.* Et *dicẽdum, q aggregatum: nam ſi calor quatuor graduum eſt naturalis, & ſint additi duo gradus, ex quibus cum præcedentibus fit*

Feb. nõ ẽ calor additus ſupra naturalẽ, ſed aggregatũ ex naturali et addito.

calor

calor intensus ut sex, illi duo gradus additi non debent dici febris, etiam dato, q. sint malæ proprietate à re putrida directi, sed tota illa caliditas ut sex, cuius signum est: quoniam si, uel illos duos remoueas, uel solum alios duos præexistentes, reducetur corpus ad sanitatem. Etiã sic ostenditur: nam Hyp. in illo aphorismo. Qui crescũt plurimum habent innati calidi &c. dicit, q. in senibus non sunt febres similiter acutæ, sicuti in iuuenibus. Modo si calor additus duorum graduum est solum febris, & non cum calore præexistente, quid probibet si duos gradus addas in senibus, quin fiat similiter acuta febris. Hoc autẽ est: quoniam in senibus est paucus calor innatus. Ideo si bene addantur duo gradus, non fit æque intensa caliditas, sicuti in iuuene, & hoc, quoniam febris non est tantum illi duo gradus, sed totum aggregatum ex illis duobus, & præexistentibus: aliter enim æque intensæ febres poßent fieri in sene & iuuene: nam additis duobus gradibus iuueni, et duobus seni, si nihil aliud eßet febris q̃ isti duo gradus additi, æque intensa eßet febris in sene, sicuti in iuuene, contra dictum Hyppoc. Huius opinionis fuit Hyppo. ut refert Gal. primo de ratione uic. acu. cõmento decimooctauo, & prima aphorismorum cõmento illius. Humidæ dietæ &c. ubi ait, q. febris est natiua caliditas mutata ad igneam. Sed contra, dices. Calidi=

In senibus non simlr febres acute, ut in iuuẽibus

Feb. natiua caliditas mutata ad igneam.

tas præexistens est naturalis, igitur solum addita est morbus. Secundo naturalem caliditatem intendit medicus conseruare, & præter naturalem corrumpere, sed præexistens est naturalis, & addita est præter naturam. Ergo solum addita est morbus quem intendit medicus corrumpere. Dic ad primum negando consequentiam, immo propter secundæ caliditatis inductionem, fit unum cum præexistente, q; est præter naturam & morbus. Ad secundum non intendit medicus totam caliditatem, quæ est præter naturam corrumpere, sed facere ut non remaneat amplius caliditas præter naturam. Et ideo in casu quia caliditas ut sex excedit naturalem p duos gradus uniformiter per totũ, quicũq; duo gradus remouentur, fit remotio præter naturalis totius: quoniam fit q; ibi nõ est amplius calor præter naturam. Addo etiam, q; in eodem subiecto esse non possunt duæ caliditates nũero distinctæ. Et q; febris in corpore est unus calor qui prius erat naturalis & nunc per gradus additos, factus est extraneus: si .n. subiectum aliqđ caliditatem habeat secũdi gradus, si ei addatur alia caliditas, uel illa intenditur, & sic fit una caliditas intensior, uel non intenditur, & tunc ista addita non calefaciet. Ergo ex præexistente & addita fit una. Bene tamen potest calor naturalis in membris existens corrigere calorem in spiritibus existentem, sed in eodem membro

In eodẽ subõ esse non possunt duæ caliditates nũero distinctæ.

membro est unus tantū calor. Addo et tertio, q̃ eadē res sūt caliditas celestis, et elemētaris, simil'r etiā frigiditas celestis et elemētaris: nō.n. ignis duabus caliditatibus, siue numero, siue specie differētibus calidus est: neque aqua duabus frigiditatibus frigida est. Etiam si mixto comparaueris, istas eiusdem rationis esse, elementares, animales, & celestes dico. Sed contra dices. Calor animalis nutrit, elemētaris autē non. Item calor uiui præseruat à putredine, mortui autem calor ad putredinem præparat. Item calor animalis naturalis, & suauis est, elementaris uero præter naturam & pungitiuus. Dic ad primum negando minorem: quoniam secundo de anima calor ignis est concausa nutritionis. Ad secundum calor uiui præseruat à putredine quia regulat humidum: sed calor mortui à medio facit euaporare calorem naturalem, & cōsequēter ibi humidū dominari, & consequenter fit putredo: quamuis illi calores eiusdem sint rationis. Ad tertiam, illas diuersitates facere potest diuersitas caloris per intensum, & remissum, per coniunctum sicco, & non coniunctum. Vnde Auic. prima primi cap. de elemētis, igni attribuit proprietates, quæ celesti caliditati attribuuntur, ut maturare, subtiliare, permiscere, rumpere frigiditatem, ut ipsa de elementaria proprietate ad complexionalitatem redeant. Cum igitur eadem

Eadē res sūt caliditas celestis, & elemētaris.

Eiusdem rōnis sūt caliditas elemētaris, aīalis & celestis.

Calor uiui præseruat á putredine, q regulat humidum.

specie sit mixti caliditas elementari caliditati, et elementaris caliditas eadem sit cælesti. Tunc cælestis & mixti caliditas in identitatem suppositi cadunt. Dicens autem Arist. secundo de generatione aı̃aliũ cap.3. calorem in animalibus cõtentum non esse ignem, nec ab igne originem ducere, intelligit non de caliditate, sed de corpore calido scilicet spiritu gignitiuo, qui in semine, spumosoq; corpore, quo ad uirtutem gignitiuam quæ in se habet, nec ignis; nec igneus, nec ab igne est, sed ab anima hominis: Est enim hæc uirtus intellectualis uirtus stellis correspondens. Dicendum etiam, uaporem calidum mixtionem facientem, similiter et spiritum in animalibus regulari in operando à cælo, non esse elementum, neque ab elementis originẽ ducit. Dubitatur tertio. Nunquid omnis mala complexio calida cordis lædens sit febris. Et dicendum q̃ non: nam Auic. decimaprima tertij facit caput de mala complexiõe calida cordis, & eam docet curare: de cura autẽ febris satis docuit prima quarti. Item ibi tractatu primo cap.6. dans Auic. curam malæ complexionis humidæ cordis cum caliditate dicit, in hac uitetur balneum: quoniam uel humectat, uel calefacit, uel utrunq; facit, & utatur coitu: quoniã siccat & infrigidat si multum frequẽtetur: modo hoc non conferet, si complexio illa esset feb. Pariter cum loquitur de tremore cordis ex caliditate

Celæstis et mixti caliditas in identitatẽ suppositi cadunt.

Spũm in aı̃alibus regulari in opãdo à cælo.

Nõ omnis mala cõplexio cordis calida lædens est febris.

ditate sine materia dicit tractatu secundo capi. 4. confert ei panis infusus in aqua rosarum in qua est parum uini odoriferi: Modo si illa esset febris, esset Ethica, cui non conueniret uinum neq; aqua rosata, quæ exsiccat. Et sic uult Auic. expresse, q detur mala temperatura cordis calida lædens, quæ non est febris. Quod declarari etiam potest: nam in debilitate cordis caliditas parua potest tremorem causare, quæ licet extranea sit, non causat febrem, quum non sit accensa & magna. Item posito q humores & spiritus sint in calefieri, & hoc modo dispositi cor calefaciant, ita ut inde lædantur eius operatiões sensibiliter. In isto casu non est febris, quoniam nõ est aliquid intrinsecum cordi positum in calefacto esse. Dubitatur quarto, an febris sit in spiritu, & humoribus. Et uidetur, q non, quoniam febris est passio uiuentis, solum enim uiuens dicitur febriens. Item inde morborum causis dicit Galenus: febris est calor immodicus in totum corpus uiuentis extensus. Idem dixit Arist. prima problematum problemate uigesimo. Et Auer. tertio colliget cap. 3. Dicendum, q febris est in uiuente, ad hunc sensum, q solum uiuens dicitur febriens, quoniam uiuentis operationes læduntur: sed non subiectiuæ de necessitate est in uiuente, quoniam potest esse solum in humoribus. Et ad Galenum, dic, q febris est morbus uniuersalis totum cor=

Dubitatio.

Feb. quõ morbus uniuersalis, totũ corpus occupans.

pus occupans uniuersalitate nocumenti: quoniam distemperando & igniendo cor, ex consequẽti distemperat & ignit uniuersum corpus: est tamen febris realiter & actu quam primum calor cordis ignitus est & inflãmatus calore extraneo. Et *propterea dixit* Auer. *subiectum propinquum febris est cor.* Et Galenus *infra cap. 4. ait.* Nam *& id calor est præter naturam, nondum tamen febris, nisi cor ipsum concalefecerit.* Dubitatur *quinto, quomodo febris à corde ad omnia alia mẽbra mediante spiritu & sanguine procedat, ut dicit* Auic. *in eius definitione.* Nam *aut defertur mediante sanguine & spiritu quæ habent caliditatem in fieri, aut quæ habent caliditatem in facto esse. Secundum non potest dici, quoniam quum esset* Ephemera, *tunc humores essent in calefacto esse, & esset febris putrida. Similiter quum esset putrida, tunc spiritus essent in calefacto esse, & esset* Ephemera. *Etiã tunc omnes spiritus, et humores qui à corde ad alia membra uadunt haberent calefactum esse, quod non est dicendum.* Nec *dici potest q, deferatur mediante sangine et spiritu existente iu calefieri, quoniam tunc putrida dependeret à calefieri humoris, & similiter* Ephemera *dependeret à calefieri in spiritu, quod* Galeno *contradicit.* Et *cõsequẽtia tenet, quoniam febris putrida &* Ephemera *in membris procedens à corde dependet à sanguine & spũ illas*

Dubitatio.

deferēte,quæ ſunt ſolum in calefieri et nō in calefacto eſſe. Itē in Ethica feb. omnia mēbra sūt in calefacto eſſe. Ergo nō amplius caliditas deferatur. Aliter.n.in mēbris sēp eſſet alteratio in ethica. Tertio posibile eſt febriēte corde,solū spūm calefieri aut ſolū sāguinē:sed ſolo spū calefacto, defertur p ſpūm, nō p sāguinē et ſpūm. Et ſimlr ſolo sāguine calefacto, defertur p ſolū sāguinē, nō p spūm. Aſsumptū patet, quoniā ī Ephemera ſpūs sūt inflāmati,nō sāguis, et in putrida eſt inflāmatus humor,nō spūs,immo in ethica eſt inflāmata cordis ſubā, et non spūs, nec sāguis,uel alius humor. Ergo à fortiori pōt inflāmari sāguis ſine spū. Itē,quum spūs citius poſsit calefieri,q̄ sāguis,et citius moueri, poterit deferi ante sāguinē et calefacere mēbra. Et ſic ſaltē pro aliquo tēpore poterat deferi p ſolū ſpūm. Dic ad primū, q; defertur feb.ad alia mēbra mediāte spū uel sāguine exiſtēte in calefieri. Et quum arguitur,q; tunc putrida dependeret à calefieri humoris &c. Negatur argumentū:quoniā ſecūdū Gal. oportet denoīari febrē à ſubiecto calefacti eſſe in corde exiſtētis,et nō à deferēte. Dic ēt,q; calor ī corde accēſus imprimit calorē ſpiritibus eius et sāguini, nō eundē nūero,sed ſpecie tātū cū calore cordis, et spūs et sāguinis ſic calefacti,mēbris ad q̄ trāſcūt calorē imprimunt. Et ex hoc calore mēbrorū oīum,et calore cordis fit unus nūero totalis calor

defertur febris ad membra mediāte ſpū et sāguine exiſtente in calefieri. Et feb. d̄noīat à ſubo calefactiēē in corde exiſtētis et non à d̄ferēte.

unitate subiecti qui dicitur febris. Ad *secundum in* Ethica, *quæ fit incipiendo incipit cor calefieri, deinde à corde procedit ad totū corpus.* Sed *quæ facta & fixa inest ut habitus, & amplius ad mēbra à corde non defertur, dicendum etiam, q̃ licet ipsa sit calor fixus, tamen quemadmodum diffuso alimento super membra arida ipsa augetur, sicut calor calcis superinfusa aqua, sic aliquid eius defertur in membra, uel excitatur spiritu & sanguine, iuxta id* Galeni *libro de* Marasmo *cap.*8. *Dictum autem est in his quæ de differentijs febrium & harum alia, quod post cibos solæ augentur febres* Ethicæ, *quemadmodum & calx aqua superspar sus:* Sed *tali ablato augmento æquales permanent semper.* Ad *tertiū dicitur, q̃ impossibile est corde febriēte non esse spiritum & sanguinem simul calidos præter naturam.* Et *cum dicitur citius calefit spiritus q̃ sāguis, conceditur, & q̃ citius defertur.* Sed *quādo cor febrit, necessario simul habent calorē præter naturam ambo sufficiē tem ad hoc ut per eos procedat febris.* Citior *autem transitus ad mēbrum non facit, q̃ à solo spiritu procedat, quoniā febris in membro non fit solum à spiritu & sanguine in membro illo existente, sed etiam ab his quæ sunt in corde, ut dictum fuit.* Dubitatur. 6. *per solas arterias & non per uenas non pulsatiles, à corde procedunt sanguis & spiritus in sin-*

ethica facta fixa, & ut habitus, ad mēbra à corde nō defert.

Im*possibile ē cor de febriente, non ēē spūm & sāguinē simul calidos præter naturā.*

dubitatio

gula membra: arteriæ enim à corde oriuntur:ue næ uero non,sed ab Epate. *Quare ergo in definitione febris dixit* Auic. *febrem deferi in totum corpus per arterias et uenas simul: rectius enim dixit* Auer. 3. *colliget cap*.4.*q, calor iste spargitur per totum corpus per arterias, silẽs de uenis*. Et Alexander *loco citato febrem dixit esse feruorem accensum præter naturam in corde & arterijs*. Dicendum,*q, licet potius & principalius febris diffundatur per arterias in totum corpus, adiuuant tamen uenæ ipsæ non pulsatiles ad eius dilationem: quoniam fere ubiq; associantur arterijs,& sunt eis peruiæ*. Q*uare de facili calorem extraneum ab his recipiunt,quoniam transmittunt uenis per sanguinẽ uenarum & spiritus earum*. Dubitatur *etiam de liparia febre, quæ non procedit in totum corpus,immo in ea frigent exteriora*. Ad *hoc respõdet* Auic.*q, in proprijs definitionibus harum rerum scilicet febrium & cõsimilium una conditio subintelligenda est,scilicet q, non sit aliquid prohibẽs*. Et *hoc declarat duobus exemplis*. Primum *est de aqua quæ definitur per esse elementum frigidum & humidum:Quãdoq; tamen actuali caret frigiditate. Secundum est de graui qđ sic definitur, est qđ deorsum tẽdit, & subintelligitur nisi sit quod probibeat, & uiolente ipsum sursum detineat*.Et *similiter in febribus omnibus caliditas extranea peruenit ad*

Feb.p arterias potius in totum corpus diffũditur.

Dubitatio.

cor, et à corde transit in arterias, et p eas spargitur in totũ corpus, si ibi nõ fuerit qđ prohibeat.

T E X.

Lau. SED Discas euidentissime, id quod dicitur, ex his exemplis. Finge aquam calidam inditam lebeti frigido: deinde ab ea ipsa aqua calefieri contactu ipsius lebetis corpus, nondũ autem totũ exquisite incaluisse. Et rursus finge in calidũ atq; ignitũ lebetẽ frigidã aquam inditã, deinde calefieri quidẽ adhuc, nondũ autẽ incaluisse. Ex his exẽplis, cũ secũdo quidẽ prima febriũ differentia similitudinẽ hẽt, quas corpus ipm cordis prehẽdisse docuimus: cũ primo aũt secũda, quas cõditos in uentriculis humores occupasse diximus. Reliqua aũt ac tertia differentia exẽplum oĩno simile nõ hẽt: sed claritatis causa, finge fabrilem follẽ trahere ad se aẽrem admodũ calidũ: deinde calefieri adhuc ab eo, nondũ autẽ incaluisse. Sed exẽplũ magis indicabit rei declarandę naturã, si finxeris, in folle contineri humorẽ: atq; adhuc magis, si foramina follis p q̃ trahit, atq; emittit aẽrem, ita angusta effeceris, ut humori quidẽ inuia, aẽri uero peruia sint Qua sanè in re potissimũ dissident naturæ opera ab his q̃ hoĩes ipsi efficiunt. Etenim substãtia aẽrea per mixta cũ sanguine est in

oībus arterĳs, per multa foramina pariter ſpirantibus:ac nihilominus in ipſo corde, ut quæ per eas omnes confluat.

QVID aūt dicamus,hęc tibi excēpla māiſeſtiſſime oñdent.Cogita aquā calidā lebeti frigido iniectā, deīde ex eius uicinia lebetis corpus calefieri,nōdū exqſite totū ēē calefactū.Excogita iterꝫ ī calidū atq; ignitū lebetē aquā frigidā infuſam, deinde ab eodē lebete adhuc quidē calefieri, nōdū aūt eſſe calefactā:Horꝫ quidē exemplorꝫ,ſecūdū,primā febriū differentiā oñdit, quas diximus ipm cordis corpus occupaſſe, primū uero eas q̃ ī ipius cōſiſtūt humoribus:reliq̃ uero ac tertia differētia ſimł'e qdē oīo nō hēt exēplū.At māifeſtioris qdē doctrinę grā,cōcide aīo fabrilē follē trahētē qdē ad ſe ipm aērē calidū, deinde ab eodē calefieri, nōdū tñ eſſe calefactū. Sed & ei quā monſtrare volumus naturā exemplū ipm magis oñdet, ſi humorē in folle cōtentū cogitaueris: adhuc uero magis ſi follis foramina per quæ aērem trahit atq; efflat,adeo arte fabricata, vt humorem quidem non admittant, aēri autē peruia exiſtant. In quo ſanè plurimū differunt naturę opera ab his q̃ humana arte ſunt fabricata. Nam mixta eſt in omnibus arterĳs per multa foramina ſpiran-

Leoni.

tibus aëria substantia sanguini, ac nihilo minus in corde ipso, ut quæ ad idem confluat cum omnibus ipsis.

COMMEN. 6.

Declaratio p exẽpla differentiarũ febrium ex materia sumptarũ.

DECLARAT *Prædictas differentias sumptas ex materia per exempla, & primo secundã, per aquam feruentem in ollam, uel lebetem frigidum, qui ab ea calefit. Secundo primam, per ignitum lebetem in quem intromittitur aqua frigida, quæ ab eo calefit.* Tertio *tertiam, per exemplũ follis sibi ualde calidum aërem attrahentis, à quo calefit: nam si in lebete frigido immisceas intus aquam calefactam, ita q; ipsa sit in calefacto esse, & corpus lebetis sit in calefieri, hoc est simile sicut in putrida in qua humores sunt calefacti & substantia cordis in calefieri: sed si totum contrarium sit, ut q; aqua sit calefiens & nondum calefacta à lebete habente calefactum esse, est simile sicut in* Ethica. *Sed de tertia differentia scilicet febre* Ephemera *dicit, q; omnino simile non habet exemplum, & q; magis proprium erit hoc exemplum, si humidum aliquod in folle fuerit, et foramina per quæ intrat in folle feruidus aër, adeo parua sint, ut humor per ea transire non possit, ibi.* Reliqua *uero ac tertia differentia simile quidem omnino non habet exemplum: sed manifestioris quidẽ doctrinæ gratia, imagineris fabrilem follem trahentem ad se ipsum aërẽ calidũ,*

deinde

deinde ab eodem calefieri: nondum tamen esse calefactum: sed & rei naturam quam monstrare uolumus, exemplum ipsum magis ostendet, si humorem in folle contentum cogitaueris: quoniam tunc erunt tria directæ similia tribus, quæ in corpore nostro sunt scilicet humore, spiritu, & membro. Et *adhuc magis, si follis foramina per quæ aërem trahit atq; efflat, adeo arte fabricata, ut humorem quidem non admittant, & aëri peruia existant: in quo scilicet esse foramina peruia aëri, et non humori, plurimum differt naturæ operatio ab his quæ arte humana sunt fabricata: nam in omnibus arterijs per multa foramina spirantibus sanguini mixta est aërea substantia, et tamen ipsæ aërem emittunt & attrahunt, non emittendo sanguinem.* Ordinauit *igitur natura foramina in extremitatibus earum ita augusta, ut aër possit sine humoribus expelli.* Ideo *dicit* Galenus. Tu*tissime mixta est sanguini aërea substātia: & subdit: & in corde nihilominus foramina inueniuntur, unde aër attrahitur & expellitur, & tamen sanguis non expellitur: nam arteriæ quæ aërem ad cor portant, cum foraminibus obuiant cannulis pulmonis, aërem ab ore portantibus: & tamē arteriæ illæ habent ita angusta foramina, quod possunt aërem à cānulis attrahere, & ipsum sine sanguine ad cānulas expellere.* Et *subdit* Gal. Vt *quod scilicet aërea substantia ad idem confluat cū em-*

nibus ipsis membris. Ex his traxit Auic. *id prima quarti. Si accendatur febris in membris radicalibus, ut in epate & corde accensione prima sicut accenditur adustio in parietibus balnei, aut in folle fabri, aut olla coci, erit febris* Ethica. *Sed si prima accensione accendatur in humoribus, & per illos accendatur in membris, erit febris humoris, sicut accidit, si effundatur aqua calida in balneo, & igniātur lateres eius causa eius, aut ius calidum in olla, & accendatur olla causa eius.* Et *si accendatur febris accensione prima in spiritibus & uaporibus, deinde accendatur ex eis in membsis & humoribus, sicut accidit si accendatur primo aër balnei ab igne & perueniat ad balneum & calefaciat parietes & aquam balnei, tunc genus illud febris nominatur febris ephemera: quoniam est accensa in re subtili, quæ resoluitur cum uelocitate, & rarò transit diem cum noctæ sua, nisi conuertatur ad aliud febrium genus.* Nota *secundum* Gal. *in tractatu de usu pulsuum, q. arteriæ cum dilatantur, ex omni parte attrahunt: cum uero constringuntur, in omnem partem pellunt, præterq̃ q. est difficultas de arteria magna adorti. An cum constringitur, pellat in cor aliquid: quoniam hostioli cordis clauduntur, quando arteriæ constringuntur.* Et *ita dicunt aliqui, q. cum arteriæ clauduntur, pellunt in omnem partem, præterq̃ in cor.* Dicit *tamen*

Arteriæ cum dilatātur ex oī pte attrahūt et cū cōstrīgūtur in oēm ptē pellūt, similiter et cor, cū cōstringit ī quālibet ptē ipellit.

tamen Gal. q̧ in principio non possunt ita perfecte ipsi hostioli claudi, quin etiã aliquid in cor imppellatur. Et ita uult Gal. q̧ cum arteriæ dilatantur, undiq; attrahant. Et cum constringuntur in quamlibet partem impellant. Similiter & cor, cum constringitur in quamlibet partem impellat, cum uero dilatatur, undiq; attrahat. Ita scribens. Si in ipso corporis corde uis illa unde contrahitur ac dilatatur in omnes arterias per tunicas earum influens, sic eas cogit aperitq; quemadmodum ipsum cor: utique sicut illud, cum dilatatur, ea quæ osculis suis appropinquant trahit, cum contrahitur expellit. Sic & arteriæ, cum se aperiunt, ad se undique trahunt: cum contrahuntur, in omnem partem expellunt. Quid autem sibi hoc uelit, quod undique & in omnem partem dixi, adhuc clarius faciam. Numerosi in arterijs meatus partim ueluti spiramenta in earum sunt tunicis, partim osculorum specie in intestina, & uentriculum, & externam hanc cutem finiuntur. Quinetiam continuatæ tum sibi, tum uero cordi maximis scilicet meatibus, uel potius uniuersis suis capacitatibus sunt. Venis uero, non perinde magnis, sed his, quorum communis de una in alteram transitus, sensum nostrum effugiunt. Vnde si ipsis, ceu parum constantibus meritò fidem abroges, per alia, certe quæ ueteribus sunt prodita, eos esse credas,

neq; in postremis ex hac rei euidentia. Si quis nãque accepto animali quo uis ex his, quibus amplæ apertæq; arteriæ sunt, ueluti, boue, sue, asino, equo, oue, urso, simia, pardali, homine ipso, uel similiũ aliquo, magnas multasq; illi arterias uulneret: uniuersum animalis sanguinẽ per eas exhauriet. Huius rei periculum *subinde fecimus: & cum semper uacuatas cum arterijs uenas depræhendissemus, ueram eße sententiam de cõmunibus arteriarum & uenarum osculis, & cõmuni de una in alteram per ea transitu, nobis persuasimus, quippe per hos transitus, arteriæ dilatatæ, ex uenis trahunt: contractæ contra in eas regerunt. Sicuti nimirum per ora quæ in cutem finiuntur, quidquid halituosum fumidum uè excrementum habent, id excernunt.* Recipiunt *autem ex circundato nobis aëre, non exiguam in se portionem.* Atq; *id est, quod* Hyppo. *foras, in troq; spirabile totum corpus dixit.* Pari *modo ex uentre, & intestinis, tum attrahunt, tum rursum expellunt,* Itidem *& per tenues meatus: quos ueluti spiramenta per totas habent tunicas, ex circum positis spatijs uicissim trahunt, atq; expellunt.* A' *corde uero ipso accipiunt quidem plus, sed reddunt minus.* Ex *quibus sequitur, quod quando arteriæ dilatantur, cor constringitur, & quando constringuntur, cor dilatatur: cuius contrarium credunt multi.* Nam *impossibile est, quod cor attrahat*

Quando Arteriæ dilatantur, cor constringitur, et quãdo cõstringuntur, cor dilatatur.

bat ab arterijs, & simul arteriæ à corde: quoniã motus istæ esset nimis uiolentus. Et *ita uoluit Auic. prima primi capitulo de uirtute uitali, ubi dicit, ꝙ uirtus uitalis simul dilatat & constringit: sed simul nõ potest cor dilatare & constringere, nec arterias.* Ergo *relinquitur, ꝙ quando dilatat cor arterias constringit.* Item *motus pulsus factus est, ut calor in corde existens contemperetur, et tẽperatus à corde ad alia mẽbra trãsmittatur: modo calor contẽperatur per cordis dillatationem, & cum cor constringitur ipsum ad mẽbra transmittit: non poßet autem ad membra transmittere, nisi tempore quo constringitur, arteriæ dilatarentur.* Ex *quibus manifeste constat febrem sufficienter diuidi in ephemeram, putridã, &* Ethicam, *& tres eße primas febrium species.* Etiam Alexander Trallianus *lib. quinto capitulo primo ait.* Febres *aliæ quidem accenduntur in materia, nempe humorum qualitatibus, quæ uulgo febres putridæ dicuntur.* Aliæ *uero internis ac solidis partibus, quas ethicas uocant.* Aliæ *ex in temperie uitalis spiritus in statum calidiorẽ atq; aridiorem uergente consurgunt, puta die caloris.* Trifariã *itaq; in summa febres ingruunt, in spiritibus uidelicet, humoribus, & membris solidioribus.* Vbi *spiritus tantũmodo immodice succensus febrem excitauerit, uniuersum inflãmatur corpus, appellaturq; id febris genus græco nomi*

Febrem sufficiẽter diuidi ĩ ephemerã, putridã, & ethicam.

ne ephimera, latine Diaria. Ex *humorũ autẽ putredine bifariam accenduntur, in uenis scilicet & extra uenas. Si intra uenas quidem humores cum sanguine mixti quum putruerint, febrem ardentem, cui nomen ab ardore causos, & continuas febres, quas synechus graeci nuncupant, inducunt. si extra uenas per diuersas corporis partes putridi humores discurrunt, febres quae statuta intentionum remißionumq; circuitu ingruunt, per se diuersae quas tipicas uocant, impetunt.* Quot *si mẽbra quae in corpore firmisſima sunt, febrilem calorem ut habitum susceperunt,* Ethicae *febres dictae, quae carnes omnes consumunt, eueniunt.*

TEX.

Lau. HIC Ergo calor preter naturam, quem febrem appellamus, alias ex alio de predictis incipit. Occupat autem ac simul afficit cum eo qđ affectũ est, reliqua duo genera.

Leoni. INCIPIT Hic igitur preter naturã calor quẽ febrẽ nominamus, alias ex aliјs eorũ quę nuper diximus: spargitur autẽ atq; una cum patiente afficit duo reliqua gñа.

COMMEN. 7.

INFERT Ex *praedictis, q, calor praeter naturam aliquãdo habet primo factum esse in una praedictarum materierum, de inde spargitur & afficit simul cum patiente materia duo reliqua ge-*

Trãsitus *nera; idest duas alias materias.* Et *sic transitum*

concedit unius generis febrium in aliud genus: nam una materia in calefacto esse calefaciens aliam, potest illam ponere in calefacto esse: quoniam quælibet alteratio existens in aliquo subiecto in fieri, quum perdurat, illud perducit ad terminum alterationis, qui est esse factum, & has febres esse complicabiles uoluit, dicens. Ac simul afficit cum eo quod affectum est reliqua duo genera, & ephemeram esse causam putridæ, & putridam ephemeræ. Postea ibi. *unius generis febrium, in aliud genus.*

TEX.

FACILIME Ergo calor ex humoribus ad spiritum transmeat: minus uero prompte humores cum spiritu accenduntur: atque etiam solidum corpus promptius tribuit calorem humoribus aëriæque substantiæ, quam ipsum ab ills accipiat. Omnis enim substantia tenuis facilius quam crassa alteratur. Tenuissimus autem aër, crassissima autem corpora solida sunt: humores medio genere ambigunt. Lau.

FACILIMA Igitur ab humoribus ad spiritum caliditatis transsumptio, non æque autẽ prõpte unà cum spiritu accẽdũt humores. Corpus ẽt solidũ humoribus atque aëreæ subẽ facilius calorem impartitur, quam ipsum ab eisdem suscipiat: omnis siquidẽ substãtia tenuis prõptius alteratur, quam crass- Leoni.

sa. Est autem tenuissima quidem aëris, crassissima vero corporum solidorum, media humorum est substantia.

COMMEN. 8.

Quis trāsitus facilior calefacti esse de una materia in aliā.

OSTENDIT *Quis transitus sit facilior calefacti esse de una materia in aliam.* Et *dicit* ꝙ *facilima est transumptio caliditatis febrilis ab humoribus ad spiritum, & ꝙ non ita prompte accenduntur humores idest ponuntur in calefacto esse à spiritu, & ꝙ corpus solidum facilius tribuit calorem humoribus & aëreæ substantiæ, q̃ ipsum ab eisdem suscipiat.* Et *huius causam reddit: quoniam omnis substantia tēuis promptius alteratur, q̃ crassa: sed tenuissima est aëris substantia, crassissima uero corporum solidorum, & media humorum, cum nō sit crassa ut membrum, nec ita subtilis, ut substantia spiritus.* Ergo *&c.* Et *sic præcedente* Ephemera *& contra uult ephemeram posse componi cum putrida, & ethicam cum illis: non pōt aūt intelligere hanc facilitatē transitus caloris ab humoribus ad spiritum, q̃tū ad calefieri, cum loquatur de calore præter naturam, quem febrem nominamus: eadem etiam facilitate, quātum ad fieri, transit calor in febre* Ephemera *de spiritu ad humores, sicut in putrida, de humoribus ad spiritum: quoniam quanto cito aliqua febris est in corpore, omnes materiæ sunt in caliditate præter naturam, esto ꝙ una in*

Ephemerā posse componi cū putrida, & ethicā cū illis.

facto

facto, & alia in fieri: esto etiam q. in eodem tempore calefieri in una fiat sub maiori gradu, q̃ in alia. Et ideo caliditas citius perducitur ad calefactum eſse in una materia, q̃ in alia. Si igitur faciliter transit calefactum esse ab humoribus ad calefactum esse spiritus, cum calefactum eſse humorum nõ cesset, tũc erit compositio febris ephemeræ cum putrida. Sed contra dices. Si existente caliditate in spiritu, accendatur caliditas in humore, aut membro, cum spiritus sit corpus uaporosum faciliter alterabile, statim in spiritu fit caliditas secundum similem modum, qui perfluit ab humore uel membro. Vnde non permanet in eo amplius caliditatis modus, qui conuenit ephemeræ. Et sic nec febris ephemera: sed transcendit, aut in Ethicam, aut humoralem. Item spiritus calidum est membri proprium. Ergo alterato mẽbro in caliditate, secundum similem modum alteratur, & spiritus. Quare si in membro aliquis fit calor putridus, aut ethicus. Similem modum caloris habebit & spiritus, propter quod in ipso non amplius erit caliditatis modus, qui ephemeræ conuenit. Item spiritus minorem caliditatem in facto esse non potest suscipere, ea quæ est in humore: quoniam agentia naturæ agunt secundum ultimum suæ potentiæ. Ideo humor calefactus agens in spiritum, semper aget ad introductionem suæ ultimæ caliditatis quã habet. Et ideo

spiritus ab eo nullam adeo paruam caliditatem potest recipere q̃ in illa sistat in actu & calefacto esse: sed semper erit in permutari ad ulteriorem gradum suæ caliditatis, qui est in humore putrido. Item in habente ephemeram, statim putrida, uel ethica superueniente, cessat omne accidens, & omne signũ ephemeræ. Dicendũ ad primũ, q̃ ex complicatiõe ephemeræ cũ putrida, spiritus plus calefit, q̃ si illa putrida non esset, et q̃ tunc in toto corpore non sentitur caliditas mitis, quæ est caliditas ephemeræ, quando non est complicata cũ alia: tamen hoc non obstante, dũmodo spiritus sit in calefacto esse, facit ephemeram. Ad secundum, similiter non sequitur: quoniã dato q̃ spiritus cõparetur membro, sicut proprium eius calidum: tamen omne calefactum esse spũs facit ephemeram. Etiam dato q̃ mẽbrum ponatur in alterari à putrido humore, & spiritus ab illo calefiat: tamen q̃ cito spiritus tantum caloris ab humore receperit, q̃ amplius ab eo non dependeat, ita q̃ si humor remoueretur, adhuc illud remaneret, statim est ephemera. Ad tertiũ, humor esto q̃ continue agat in spiritum, tamen potest ducere eum ad calefactnm esse aliquod, quod amplius ab humore nõ dependeret: ita q̃ si humores pro possibili à suo calore remouerentur, adhuc remanerent spiritus calefacti & ephemera: quoniam non ostẽditur ephemera facta in spiritu quia am

plius à calore spiritus intendi non possit, immo dicitur ephemera per hoc facta in spiritu: quoniam amplius ab agente in conseruari non dependet, ut patet de ethica quæ ad ulteriores gradus intendi potest. Humores igitur possunt ponere calefactũ esse in spiritu, & cõtinue post illud intendere eos in caliditate. Et potest unũ calefactũ eße, esse reliquo intensius. Et cũ dicitur, q naturale agens agit secundũ ultimum suæ potẽtiæ: dicitur q hoc nõ est sẽper uerũ: sed potest esse aliter secũdũ diuersitatẽ patiẽtiũ, secũdũ q unũ potest plus recipe, et aliud minus. Ad quartũ dic, q signa ephemere cõfundũtur à putrida. Et sic ephemerã cessare quo ad cognitionẽ, putrida superueniente, uoluit Gal. infra cap. 7. ibi. Materia superflua in ephemeris immoderatum calorem contraxerit atque hinc putrescẽdi principiũ acceperit alteram speciem febrium succendit, priore desinente: quoniam signa ephemeræ à signis putridæ offuscantur, sicuti minus à maiori. Sed quært aliquis, si simul spiritus, & humores, & membra supercalefiant in tali gradu, q lædantur operationes, & nullius istorum calor dependeat à calore alterius, sed omnium calores ab eadem pendeant extrinseca causa, quæ febris erit? Dubitatur secũdo, quoniã uidet q eadẽ febris possit esse ethica, ephemera, et humoralis. Sit. n. unus gradus caliditatis in corde, qui per se nõ lædat, alius in hu-

Putrida, uel ethica ephemeræ superueniẽte, signa ephemeræ confũdũtur.

Dubitatio

moribus, alius etiam in spiritibus, qui non lædat. Tunc dabitur una febris ex istis tribus: quoniam isti tres gradus aggregati lædent operationes, separati non possunt lædere. Et *ita hæc febris, neque erit una ethica, neq; una humoralis, neq; ephemera. Igitur diuisio febris in tria genera mala.*

Tertia. *Dubitatur tertio, nam uapores ab humoribus putridis sunt sicut spiritus. Igitur caliditas, quæ est in spiritibus, erit sicuti caliditas in uaporibus humorum putridorum. Quomodo ergo distinguetur humoralis ab ephemera. Quarto uidetur posse dari una febris in substantia cordis, quæ simul erit ethica & humoralis: quoniam si putrescat particula cordis, & sit infixa caliditas in substantia eius. Tunc erit una febris confusa ex ethica, & putrida in cordis substantia. Dic ad primum, q erunt tres febres, Ethica, humoralis, &* Ephe*mera, Dic ad secundum, q casus est immaginarius. Et si in corde addatur unus gradus, qui nõ lædat operationes, non faciet morbum. Si uero alij duo gradus, in humoribus & spiritibus, agãt in cor: uel caliditas ista est impressa in eius substantia, uel non. Si sic, tunc efficitur unus calor ethicus. Si uero non imprimantur in corde, & lædant ex sui caliditate, erit humoralis & ephera, Si uero caliditas in spiritibus, & quæ est in humoribus, & quæ in corde læderent per se. Tũc essent tres febres simul. Dic ad tertium, q calor*

ille qui peruenit ex uapore putrido est sicuti fumus tactum errodens: non sic autem est illæ qui ex spiritibus. Dic *ad quartũ, q ibi erit* Ethica, *& putrida, sed in distinctis partibus: quoniam caliditas* Ethicæ *erit fixa in humido radicali & substantia cordis intrinseca: putrida uero, in illis uaporibus & humiditatibus putridis, & sic non una erit febris confusa, sed duæ, & esse unius erit penes caliditatem in uaporibus putridis infixam, qui ex substantia cordis recedunt ad eius concauitatem.*

TEX.

NEC Quicquã refert pręsenti loco, spiritum uel aërem appellare. Nam de his alibi fusius definitum iam est. Lau.

NIHIL Autẽ in pręsenti opere differt, siue spiritum siue aërem dicamus. Nam de hisce omnibus alibi diligentissime definiuimus. Leoni.

COMMEN. 9.

SPIRITVM, *Cum sit corpus calidæ & humidæ naturæ, uocat Arist. secundo de generatione animalium, aërem calidum.* Et *est subtile: quoniam aliter non esset corpus facile mobile secundum animæ appetitum.* Ideo *dixit* Galenus *de inæquali intemperie.* Promptus *ad alterandum spiritus est, ex tenuissimis constans partibus.* Et *tertio de potentijs naturalibus circa finem. Leuissi-*

Spiritus calidæ, et humidæ naturæ

mus inter omnia quæ sunt in corpore, primum quidem est spiritus, secundo uapor, & post hunc tertio, quidquid sanguinis est exquisite elaboratum atq; attenuatum. Sed haly. 3. artis medicinalis cõmẽto. 15. dixit q spũs, et calor innatus sũt duo uapores naturales in corpore, corpora uidelicet aërea, subtilia, ĩter quę existit diferẽtia, eo q spũs subtilior est calore ĩnato, et calor ĩnatus crassior et pluris humiditatis. Et Auer. 2. *colliget cap. 2. dicit.* Mẽbra *sup q̃ dominatur calor et humiditas, sũt caro, sanguis, et spũs: sed calidius oĩbus est spũs, et post illum est sanguis, et post illum caro.* Et *p istam eandem uiã incedunt humiditates: ideo q spũs est de genere aëris, et aër est humidior aqua, sicut declaratum est in naturali philosofia. Deinde cũ dicit.* T E X.

Lau. NVNC Vero sufficiet illud tantumodo scire, quod (puto) Hyp. indicans dixit, continentia, ac contenta, & impetum faciẽtia. Continentia quidẽ appellans, ipsas corporis partes solidas: contenta autem: humores: impetum uero facientia spũs.

Leoni. NVNC Autem hoc tantumodo sufficiat intelligere qđ & Hyp. (ut arbitror) ostẽdit his uerbis: Continẽtia, contẽta, & impetẽtia, Cõtinẽtia quidẽ solidas corporis partes appellans, cõtẽta uero humores, impetẽtia aũt spũs.

COMMEN. 10.

DECLARAT Quod suppoſuerat Hyppocratis authoritate, tres eſſe in humão corpore ſubſtãtias, in quibus accẽdi põt calor præter naturã in cõtinentia uidelicet, cõtẽta, et impetẽtia: cõtinẽtia quidẽ, ipſas ſolas pticulas corporis ſolidas appellans, cõtẽta humores, impetẽtia uero ſpũs, quoniã in tpe non pceptibili p totum fluunt corpus, et in illo penetrãt, eãdẽ diuiſionẽ poſuit in tractatu de tremorĩ cap.5. p ſpũm intellige animalẽ et uitalẽ. De ſpũ naturali non inuenies eũ affirmare eſſe in epate, ſicut de aĩali in cerebro, et uitali in corde, nã.12.methodi cap.5.ait.aĩalis ſpũs cerebrũ ueluti fontẽ eſſe, clare oſtendimus, qui partim ex inſpirãdo, partim ex eo ꝙ reticularis plexus ſuppeditat, irrigatur atq; allitur, Vitalis ſpũs nõ æque euidens demonſtratio erat. Sed tamen in corde eum et arterijs cõtineri exiſtimare, alienũ à rõne nõ eſt: eundẽq; nutritũ maxime qdẽ ex inſpirando: ſed tamen et ex ſanguine, ꝙ ſi naturalis quoq; aliquis ſpũs eſt, utiq; is quoq; in iocinore et uenis cõtinebitur. ſpũs uitalis aliqs eſt à corde trãſmiſſus ad mẽbra et ab illis alteratus. Aliquis eſt in corde reſeruatus, qui ſecũdũ partẽ eſt in poroſitatibus cordis ſibi apropriatus ad propriã opa exercẽdũ, et ſecũdũ ptẽ ſub propria forma cõi pmanẽs, aptus à corde ad alia mẽbra pelli, et de iſto maxime intellexit. Eſt autem hic ſpũs

Tres ſubſtãtias in corpore humano, cõtinẽtia, contenta, & ĩpetẽtia in quibus accẽdipoteſt calor præter naturam.

Nõ affirmauit Gale. ſpũm naturalẽ ẽẽ ĩ epate, ſicuti de aĩali ĩ cerebro, & uitali in corde.

corde calidior, quia aëreæ substantiæ est, & cor terrestris, cum enim delator sit uirtutum, oportet ipsum esse subtilem, & mobilem. Quia ergo in nostro corpore tantũ. 3. sunt substantiæ corporeæ, in quibus accendi potest calor febrilis, tres tantum erunt species simplicium febrium, Ethica scilicet, humoralis, & ephemera. Postea cum dicit.

TEX.

Lau. FEBRILIS Enim dispositio aliàs ex alio de prædictis incipit. Sed in primo genere affecti corporis minime permãet, sed occupat reliqua, duo: ac nisi prius soluatur, processu temporis illa similiter afficit. Atque hęc summa sermonis est.

Leoni. NAM Dispositio febrilis aliàs ex alijs eorum quę ante diximus sumit initium: At in genere primo iam læso nõ sistit, sed duo reliqua genere inuadit, nisi antea soluatur progressu temporis, illa quoque similiter afficit. Hæc quidem sunt totius sermonis capita.

COMMEN. 11.

REPLICAT *Quod dixit in textu septimo, & concludit, & per se notum est.*

Cap.

CAP. II. DE GENERALI NOTIFICATIONE FEBRIS EPHEMERAE.

TEX.

SED Oportet ea quę dicta sunt, demonstrare, notasque uniuscuiusque generis febrium percurrere. Statim itaque de generatione earũ dicere aliquid opus est. Ex lassitudine ergo, ira, mœrore, ustione, frigore, insomnia, cruditate, temulentia, ac satietate, quosdam febricitare cũctis hominibus perspicuum est, ab ipsa rei euidentia edoctis. Quinetiam pestilentẽ aëris conditionem afferre febrem, minime ignorant quicunque intellectu participant: quẽmadmodum & conuersari cũ his q̧ peste laborant, periculosum esse, Affici. n. periculum est, quasi à scabie quadam aut ophtalmia. Periculosum præterea est conuersari cum his qui tabe tenentur: atq; in totum cum omnibus qui putridũ adeo expirãt, ut domicilia in quibus decumbũt, grauiter oleant. Constat pręterea ex longo rerum usu, ut qui consuetudinem exer- Lau.

citatiõis omiserint, ut alijs multis morbis, ita febribus corripiantur. Et itẽ, ut quę uocatur plethora generet febres, atq; etiã pra ui cibi, ac medicamẽta, & æstus circa Canis syderis ortum: & alia huiusmodi cunctis hoĩbus (ut ita dixerim) perspicuum est.

Leoni. ET Oportet quæ iam dicta sunt demonstrare, atq; uniuscuiusq; generis febrium dignotiones exponere: q̃ primum autem necessariũ est de earum generatione differere. Quod igitur ex laboribus, ira, & tristitia, et solis ardoribus, atque frigoribus, vigilijs, & cruditatibus, ebrietatibus, & crapulis quidam febricitare conspiciũtur, nemo est qui ipsa doctus experientia non agnoscat. Et quidem quod aẽris pestilẽs status febrẽ afferre consueuit, nemo sanæ mentis dubitauit, sicuti & pestilenti morbo laborantiũ conuersatio periculosa, ne inde contagium contrahatur, quemadmodũ ex scabie & lippitudine. Est etiam eorum qui tabe correpti sunt cõsuetudo nequaq̃ secura, atq; oĩo eorũ qui putridum expirant, adeo ut domus quas habitant fœtidum exhalent odorem. Illud quoq; longa experientia cõptũ, qđ qui cõsueta exercitia omiserint, & alijs morborũ generibus & febribus maxime corripiuntur. Et quidẽ oẽs, ut ita dixerim, hoĩes.

homines norūt, quod & quę plethora uocatur, & cibi vitiati, & medicamina, æstusque circa canis ortum, pluraque huiusmodi alia afferunt febres.

COMMEN. 12.

CVM *Prædixit quot, & quæ sint genera prima febrium, & unde sumuntur, nunc proponit dicendum de modis generationis, & causis earū, & de notis quibus ipsæ cognoscuntur: Sed tamē inquit*, Prius opus *est de earum generatione & efficientibus causis dicere*. Et dicit *febrem cunctis hominibus fieri ex causis euidentibus, ut lassitudine, ira, mœrore, ustione, frigore, uigilia, cruditate, ebrietatibus, repletione, et supple, cogitatione, gaudio, timore, dolore, fame, siti, et obstructione, ut* Auic. *prima quarti de ephemera febre, cunctis hominibus perspicuum est ab ipsa rei euidentia edoctis*. Item *ponens aliam causam dicit*. Et *ex statu aëris pestilentis febrē fieri minime ignorant, quicunque intellectu participant: sicuti conuersari cum his qui peste laborant periculosum, ne inde contagium contrahatur: quemadmodum extra scabie & lippitudine*. Etiam *periculosum est conuersari cum his qui tabe tenentur, atque supra in totū cū oībus ꝗ putridum adeo expirant, ut domicilia in quibus decumbunt grauiter oleant*. Constat *prætērea (inquit) ex longo rerum usu, ut qui cōsuetudi-*

nem exercitationis omiſerint, ut alijs multis morbis, ita febribus corripiantur. Item *& plethora generat febres, & ita de cacochimia intelligas.* Et *praui cibi, ac medicamenta, & æſtus circa canis syderis ortum, & plura huiuſmodi alia.* Nota *hic quid ſit plenitudo, quam græci plethoram uocant, & quid cacochimia.* Galenus *tertio de tuenda ſanitate finem uerſus, & decimotertio methodi non longe à principio dicit, q. plethora eſt humorum æqualiter ſe habentium redundãtia.* Et *cacochimia eſt uitioſi humoris copia.* Et *lib.2. de cõpoſitione pharmacorum ſecundum locos non longe à principio dicit, fit plethora ex quatuor humoribus proportione auctis, aut ſolo ſanguine: et cũ aliquis aliorum humorum adauctus fuerit, qui ſunt pituita, flaua bilis, & atra, eiuſmodi incrementum non ſimpliciter plenitudo dicitur, sed cum adiectione, ut pituita plenitudo, aut flauæ bilis, aut nigræ.* Fit *ergo plethora, non ex uitio unius humoris: sed quando omnes humores æqualiter augentur, uel fere æqualiter: quoniam etiam eſt plethora, quando cum humore uno dominante, ſimul eſt ſanguinis abundantia.* Et *ita plethora eſt altero trium modorum, uel cum ſanguis ſumptus pro quarto humore eſt auctus, uel cum omnes humores id eſt maſſa ſanguinea æqualiter eſt aucta, uel cum non æqualiter, sed ferè æqualiter omnes humores ſunt aucti.* Hanc *ſentẽtiã*

[Margin: *Plenitudo qd ſit*]

[Margin: *Plectora altero trium modorum.*]

tiam scripsit Gal. in tractatu de plenitudine his uerbis. Species plenitudinis cum in totum corpus æqualiter humoribus diffusa fuerit, extensaque, hoc modo distinguendæ sunt. Rubicunda, *siquidem sanguinis plenitudo est: subpallida uero, flauæ bilis, albescit supra naturalem habitum pituitæ plenitudo, quemadmodum nigrescit atræ bilis.* Porrò *in singulis quæ cõmemorauimus, sanguinem simul coauctum esse oportet: nam si pallida bilis, & flaua nominata aliquando superauerit, ut in regio morbo elaborãtibus, non adhuc plenitudo, nec plethorica dispositio, sed uitiosus humor, cacochymia græce dicitur, huiusmodi affectus est.* Hoc *pacto in atra bile & pituita dicendum est.* Vbi *uero sicut antea diximus uel grauitas, uel tumor supra naturam sit, plethorica quidẽ talis dispositio dicetur.* Ex *colore autẽ præpolentis humoris speciem cognoscere oportet.* Verũ *sola bilis, nullum plenitudinis inseparabile symptoma efficere potest, neq; tumorem certe, neq; grauitatem. Scribit & parum post sic.* Plenitudo *est humorũ corporis abundantia, neq; particularium tumorum, neq; uitiosi humoris species in hoc sermone audire desiderandum est: sed cũ uniuersi uel iuxta pristinam proportionem increuerint, uel exiguum quendam excessum unus inter eos acceperit.* Itaque *sanguis in plethoricis dispositionibus uehementer potest præ=*

Cacochimia q̃d.

Ex colore spẽs p̃polentis humoris cognosci tur.

Cacochimia, uitiosus humor. *cellere: aliorū humorū nullus. Etenim cacochimia nūc, quā uitiosū humorē interpretati sumus, hmōi non plenitudo adhuc, neq; plethora nominatur.*

T E X.

Lau QVAE vero ab ipsis in corporibus nr̄is fiat affectio ex q̃ febricitamus, minime sciunt, neq; pleriq; hominū, neq; qdā medicorū. Duplex aūt genus ignorātiū talia est: alterū quidē, qđ ipsa experiētia tantūmodo nitit, tanq̃ nulla rei cuiusquā natura, rōne possit inuestigari. Alterū aūt genus est eoꝝ qui sapiētes qdē uidentur: sed cum ignorent ęque q̃ priores, scientię tamen habent existimationem. Ignorare autem eos contingit, quia nullam habent rationalis disciplinę exercitationem, ex qua cognoscunt ac discernūt a' demōstratiuis sumptiōibus uerisimilia q̄dē, sed q̃ nihil ueri aut inuenire aut demōstrare possunt. Huic aūt inscitię insolentia accessit, ob quā nōnulli ex eis in tantā audaciam atque amētiam deuenerūt, ut nec ea quæ oēs hoies cognoscunt, experientia ipsi edocti, febriū cās esse concedāt. De quibus cum libro de causis procatarcticis abūde docuerim, nihil opus est hoc loco mentionem facere temerarię loquacitatis eoꝝ. Neq;.n. cōtradicere, ne soluere sophismata hoc libro institui: sed instituer ac

docer

docere, subijciēdo ea q̃ alibi à nobis sūt de mōstrata, ac docēdo differētias febrium.

QVI Vero ab eisdē cāis, nr̄is corporibus aduciat affectus, à quo febricitemus: hoc sa né multos latet, & à plerisq; etiā q̃ se medi cos pfitent, ignorat. Duplex aūt hæc igno rantiū medicorꝝ genus: Alterū eorꝝ qui so li expīētiæ nitunt, aiūtq; nullius rei narā posse à rōne inueniri. Alterū est genus ho minum, qui sibi nomen sapientię uindica runt, & licet parem habeant cū prioribus ignorantiam, opinionem tamē scientiæ sūt aucupati. Sed eorū inscitia inde habet ini tiū, q̄ in rōnalibus sciētijs nequaq; sūt exer citati, q̃ nos distinguere ac secernere docēt eas propositiones q̃ demonstrandi uim ha bent, ab his q̃ probabilitatē quidē cōtinēt, nihil tamē ueri possunt aut inuenire aut de mōstrare. Quū vero ad hāc ignorātiā acces serit arrogantia, ex ipsis quidē nonnulli ad tantā insaniā ac temeritatem peruenerunt, ut neque ea q̃ hoīes experientia magistra febriū cās esse didicerūt, velint ipsi cōcede re. De quibus quum à nobis sit in libro de p̄incipiētibus cāis sufficiēter disputatū, sup fluum esset eorūdem hoīum nugas hoc in loco repetere. Quum nō sit p̄ntis opis in stitutū, aut alijs cōtradicere, aut sophisma- Leoni.

ta soluere, sed scientię potius doctrinæq; intendere, quum hic suppositionū loco habeantur quę alibi nobis sunt demonstrata, ac febrium differentiæ doceantur.

COMMEN. 13.

MODVM *Secundum quem prædictæ causæ febrem causant ostendit. Et primo in hoc defectum & ignorantiam aliorū ostēdit. Et dicit, q, affectio quæ fit in nostris corporibus ab istis causis ex qua febricitamus minime sciūt: neque pleriq; hominum, neq; quidam medicorum. Duplex uero est hoc ignorantium medicorum genus. Alterum eorum qui soli experientiæ nituntur, tanq̄ nulla entium natura ratione possit inuestigari, de quibus loquitur* Gal. 5. *de locis affectis cap. septimo dicens. Quibus sine ratiocinatione, rudis dumtaxat experientia suffragatur: de his quæ rarò eueniunt experimenta habere nō possunt ueluti eorū quæ sæpenumero accidunt facile meminerunt. Alterum autem genus ignorantium est qui se sapientes opinantur: sed parem habent ignorantiam cum prioribus: quoniam solum habent quandam scientiæ existimationem. Et subdit Gal. Ignorare autem eos cōtingit: quoniam in rationalibus scientijs nequaq̄ sunt exercitati, quæ nos distinguere ac secernere docent eas præpositiones, quæ demonstrandi uim habēt à probabilibus, quæ nihil ueri, aut inuenire,*

Medicorū ignorātiū duplex genus.

aut

aut demonſtrare poſſunt. Et ſubdit, q̃ huic ignorantiæ inſolentia acceſſit, ob quã nonnulli ex eis in tantam audaciam, atq; amentiam deuenerunt, ut nec ea quæ omnes homines cognoſcunt experientia ipſa edocti, febrium cauſas eſſe concedãt. Et de iſta ignorantia iuncta cum ſuperbia loquitur Gal. decimotertio methodi cap. 9. in fine, cũ dicit. Reliqui uero methodici cũ innumeros quotidie iugulent, adeo rationem curandi mutare adhuc nolunt, ut quæ à medicis ſunt ſcripta, qui artis operibus uere inſudarunt, ne uel ſemel experiri uelint, adeo indebile uitium uehemens ignorãtia eſt, præſertim ſi cũ ſuperbia ſit coniuncta. Deinde Gal. ab impugnatione iſtorum ſe excuſat remittens nos ad librum de procatarcticis ideſt de primitiuis cãis. Et litera eſt clara. Nota q̃ ut (dicitur) primi medicinæ inuẽtores, de quibus conciliator differentia prima fuerunt, Appollo, filius eius Aſclæpius græce dictus, latine autem Aeſculapius, & Hippoc. Et hi tres uiri tres ſectas reliquerũt. Prima fuit methodicorũ, ab Appolline producta, cuius ſectæ authores fuerunt, ſecũdũ q̃ ſcribitur in libro ſectarum, Thiſion, Theſalus, Dionyſius, & Manilius, & alij qui ſequuti ſunt eos. Secunda fuit Empyricorũ, ab Eeſculapio cõdita, & huius ſectæ primi authores, ut ubi ſupra dicitur, fuerunt, Serapio Senior, & Appollo iunior, Eraclides, Glaudicus, & Minudoctus, &

Primi medicinæ inuẽtores.

Sectæ. 3. medicorũ

omnes qui sequuntur eos, sunt de ista secta. Tertia fuit rationalium seu dialecticorum, & huius sectæ authores primi fuerunt, Hippoc. Pythagoras, Diocles, Erasistratus, Grisipilus, Dero silue, Theophascus, Asclepiades, Democritus, Dias, Aristratus, Archigenes, Andromachus, & Galenus, & multi alij qui post Gal. fuerunt eos sequentes, sicut Alexander, Paulus, Serapio iunior, Halyabas, Rasis, Albuchesis, Zoar, Mesue, Auicena, Auerrois, & alij q̃ plurimi. Methodici particularia despiciebant, & solum uniuersalia considerabant, & secundũ eos quãto magis aliqua erant uniuersalia, tantò erant medicinæ magis necessaria, quod tamẽ est falsum. Empyrici uero dicti experimẽtatores oppositi sunt prædictis, eò q; solum particularia considerabant uniuersalia despicientes, dicentes alias scientias medico non esse necessarias. Dialectici uero siue rationales medici mediam uiam ueritatis obseruãt, considerantes Particularia, pro ut sub uniuersalibus continentur: hi enim rationem cũ experiẽtia coniunxerunt. Nota secundo, q; boni medici & rationalis regulatur intellectus per scientiã, cogitatiua per experientiã, sensus cõis p solertiã, memoria p naturã ad bene retinẽdũ, et p exercitium uis motiua p solicitudinẽ. Iste.n. debet esse solers, solicitus, & memorans. Solers qdẽ, ut in breui tpe qd operãdũ sit cõcipiat: solicitus uero in studẽdo et

uisitando, et in applicãdo remedia non ponens inducias. Memorans *esse debet canonum uniuersalium et particularium, ut non contingat in actiõe suæ curationis error. Sed dices.* Istæ *conditiões ad medicũ rõnalẽ requisitæ, in quo melius repiuntur, uel in sene, uel in iuuene.* Dicitur *q solertia magis repitur in iuuene: quoniã oẽs opationes in ætate cõsistentiæ q̃ ætas est ætas pulchritudinis sũt pfectiores, q̃ in ætate senectutis.* Etiã *solicitudo melior est in iuuene q̃ in sene.* Memoria *etiam magis perficitur in iuuene, q̃ in sene: quia senes sunt obliuiosi, & primum quod in eis deperditur est memoria. Sed dices, immo deberet esse totum contrarium: quoniam memoria perficitur sicco, & senes iuuenibus sicciores sunt.* Dicatis, *q memoria nõ pficitur sicco absolute, sed etiã calido.* Nec *quælibet siccitas facit ad memoriã, sed certa & determinata: quoniam omnis immoderata discrasia deijcit actum propriæ uirtutis: modo siccitas quæ est in sene est ualde intensa.* Ideo *nõ facit ad memoriam, immo eam destruit. Sensus etiam exteriores sunt perfectiores in iuuene, q̃ in sene: quoniam senex neq; bene uidet, neq; bene tangit.* Nocumentum *etiã est in omnibus operationibus, & ipsi delirant: sunt tamen senes doctiores iuuenibus, & habent de habitu experimẽtali lõgo tẽpore acq̃sito.* Et *uerificat q̃d dixit* Arist. *in problematibus.* Senes *multũ habẽt de intellectu. s. spc*

Dubitatio,

Primum q̃d in senibus deperditũ ẽ memoria.

nõ q̃libet siccitas facit ad memoriam: sed certa & determinata.

Sensus exteriores perfectiores in iuuene q̃ in sene.

culatiuo: quoniam lungo tempore studuerunt: nō tamen sunt apti ad discendum: quoniam si deberent addiscere, plus perficeret puer in duobus annis, q̃ senex in decem. Ecōuerso autem *sunt pueri, parum habent de intellectu · sunt tamen apti ad discendum.* Etiam *potest esse, q; medicus iuuenis sit melior sene: quoniam ut dixit* Rasis *quarto ad Almansorem cap. ultimo.* Potest *esse, q; hic medicus iuuenis solers ob sui solertiam in duobus annis plus acquisiuerit de isto habitu experimentali, q̃ fecerit ille medicus senex in quatuor.*

Post mortē Aesculapij quatuor sectæ medicorum.

No*ta etiam secundū* Gal. *primo methodi non longe à principio, q; post mortem* Aesculapij *quatuor fuerunt medicorum sectæ.* Vna *in* Rhodo *insula, q̃ prima fuit.* Alia *in* Gnido. Alia *in* Italia, *in qua maxime floruerunt* Philistion, Empedocles, Pau*sanias, & alij quā plures.* Alia *in* Choo Insula, *cuius princeps fuit* Hippocrates.

Hip. primus qui recte medicinā tradidit,

Et *sic non est uerum, q; post mortem* Aesculapij *fuit deperdita medicina, & q;* Hippo. *ipsam restaurauit, ut nōnulli dicunt.* Nec Hippo. *fuit primus qui eam reperijt, bene ipse fuit primus, qui eam recte tradidit: priores enim prima principia rerum non cognouerunt:*

et primus qui quatuor esse elemēta ī uicē distincta inuenit.

Nam Hippo. *fuit primus qui quatuor esse elementa inuicem distincta inuenit, ex quibus omnia mixta constant.* Bene *etiam ante* Hip. *fuerunt multi qui de elementis loquuti sunt, sed indistinctæ: nam quidam omnia aquam esse cense=*

*bant. Alij omnia aërem. Nonnulli ignem, et om
nia ex uno generari dicebãt. Sed* Hippo. *fuit pri=
mus qui posuit elementa esse quatuor, & inuicem
distincta, ex quorum commixtione & alteratio=
ne omnia alia generantur.* Vnde Gale. *primo de
uirtutibus naturalibus cap. 2. & secundo eiusdẽ
cap. 4. & primo methodi cap. 2. dicit* Hippo. *fuis
se primum inter omnes alios qui recte elementa
quatuor disposuit, & secundus fuit, inquit* Aristo
teles. Idem *dicit in de placitis* Hip. *&* Plat. Et
*hinc est, q̃ Gal. faciens librũ de elemẽtis, illum in
scribit de elementis secundum* Hip. *ut ostendat
illum primum fuisse, qui de elementis recte trac=
tauit, & ideo* Hip. *fuit primus qui medicinã re=
cta uia & ordine tractauit.* Et *licet ita sit, quæ-
dam tamen obscure dixit, & quædam indetermi
nate ualde.* Et *ideo Gal. postea declarauit & de=
terminauit, ut patet in omnibus cõmentarijs ip=
sius supra* Hippo. *& præsertim in aphorismis, qđ
ut ipse dixit in commento illius sextæ particulæ.*
Dolores *oculorum meri potio &c.* Item *qđ* Hip.
diminute dixit Gal. *compleuit, ut patet de pulsi=
bus, de quibus parum dixit in tractatu de diebus
decretorijs:* Gale. *autem multos libros edidit in
quibus perfectam eorum cognitionem nobis tra=
didit.* Item *de anathomia ualde diminute loqu=
tus fuit* Hippoc. *Galenus uero omnia compleuit
in libris de usu partium, & in de anathomicis ad=*

Hip. *primus qui medicinã recta uia et ordine tracta*uit.

Hip. *diminute dixit Ga. cõpleuit.* De *pulsibus & anathomia, parum dixit* Hippo.

ministratiōibus. Vnde primo de usu partiū cap. 8. dicit Gal. Me iudice nihil unq̄ falsi scripsit Hip. sed quædam obscure, quæ interpretabimur, & quædam diminute, quibus adijciemus secūdum traditas ab eo nobis Methodos. Et dixit sexto methodi cap. 4. Ego nāq; non eo consilio, ut nemo Hippo. libros legat, ad hoc opus scribendum accessi. Verum quoniam his mihi primus idonea usus esse uia uidetur, ne tamē eā totā cōpleuisse, cū q̄dā minime limitata, q̄dam imperfecta, obscuraq́; ab eo prodita inuenire liceat: Idcirco ipse tū omnia ea lucide explicare: tum quæ parū discreta sunt distinguere, tum quæ deficiunt supplere studui. Ex Galeno ergo, & Hip. possumus totam & perfectam medicam facultatem percipere. Nota etiā secundū Gal. primo de ratione uictus acutorum. 13. cōmento, q̧ longe maior certitudo de quæstionibus medicinalibus habet̄, q̄ de naturalibus. Nā q̧ Mundus sit unus uel plures, simīr q̧ anima sit mortalis uel immortalis, nō pōt experimēto certificari: sed quæstiones medicinæ bene possunt experiri, seu experimēto certificari: quoniā medicina est habitus docens recte agere, & ad recte agēdū requiritur ratio, et ista nō sufficit: sed opus est ēt expimēto. Et ita ad hoc ut pfecte medicinā sciamus, opus est q̧ ratio experimēto iūgatur: quoniā ratio de se est ambigua. Nec expimētū est fallax, si obseruentur cōditiones requisitæ ad uerū expimēto.

Ex Galeno et Hippo. tota perfecte habetur medicina.

Lōge maior certitudo de q̄stionibus medicinalibus habetur q̄ d̄ naturalibus.

Vt perfecte med. sciat̄, iūgi debet rō expimēto.

mētū positæ à Galeno primo de simp.med.cap.2. Requisi=
et.3.de tēpamētis cap.5.Et ab Auic.2.can. cap.2. ta ad ue-
Et sunt quatuor:prima est q̄ oportet experiri me rū expi=
dicamen in corpore hominis,et nō in alio corpo= mētum.
re. Secunda est,q̄ medicina sit in natura sua, non
alterata:quoniā si calida esset calefaciet,cum sui
natura frigefacere habeat. Tertia cōditio est, q̄
oportet cognoscere effectū,quem med. facit p se,
ab eo qđ facit p accidēs.u.g.q̄ aqua curat tetha=
nū in æstate,qđ est frigidū:hoc facit p accidens:
quoniā aqua cū sit frigida cutim infrigidat et ca
lor ab intra reuocat,et neruos calefacit.Qūo aūt Quomo-
cognoscitur effectus qui fit à medicina p se ab ef= do cogno
fectu p accidens, docet Gal. hoc modo ibi cap.2. scitur ef=
quoniā quotiescūq; uidemus q̄ actio quæ fit à me fectus q̄
dicina à principio,durat sēp usq; in finē, actio est fit à med.
p se facta à med.et quotiescūq; ab eadē med. duo per se ab
fiunt effectus, sēper qđ prius fit est p se, ut prius effectu p
infrigidare aquæ est per se,p accidēs uero calefa accidens.
cere.Sed instat Auic. contra hoc,loco citato:quo Argumē
niā aqua calefacta prius calefacit & postea in= tū cōtra
frigidat : tamen prior actio,calefactio,non inest Galenū.
ei p se,sed p accidens.Et dicēdū ad hoc,q̄ aqua il Solutio.
la non est in sui natura : Gal. aūt intelligit, q̄ me
dicina sit in sui natura et nō alterata. Et ita hoc
ipsi nō repugnat.et ideo effectus q primo loco fit
à med. in sui natura pmanēte, sēper in est ei p se:
Secundu. uero per accidens. Quarta conditio est,

q; detur pharmacum in tanta q̃titate q; poßit agere: nam ſi ſit morbus ualde calidus, & dares frigida in modica quantitate, nulla fiet operatio. Et ita iſtæ ſunt quatuor conditiones ſeruandæ in completo & perfecto experimento, quibus ſeruatis nulla unquã adeſt in ipſo deceptio: aliæ uero conditiones quas ponit Auic. ſunt quibus cognoſcitur, quando medicina operatur per ſe, & quando per accidens, & non de requiſitis ad uerum experimentum.

CAP. III. DE CAVSIS EXTERIORIBVS FEBRIVM.

TEX.

Lau. SVbiiciunt ergo, caliditatem, frigiditatem, ſiccitatem, atq; humiditatem eſſe elementa corporum, ac fieri primas ægritudines ex intemperie horũ, é quibus vna febris exiſtit, quoties calor quidã præter naturam in corde extiterit. Differentię autem ſecundum genus caloris, de quibus pręſens ſermo tractat, ab ipſa ma-

terieq;

terierum genere triplicium differentia ducuntur, suscipientium igneam caliditatem. Aut enim in ipso corpore cordis, aut in humoribus prima ipsa accenditur, ut dicebamus, aut in spiritu.

SVNT Igitur suppositiones hę, calidũ, frigidum, humidum, & siccum, esse corporum elementa, primasque ex eorum intemperaturis constitui ęgritudines: ex quarũ numero febris est una, quoniam in corde quędam præter naturam caliditas generatur. Caliditatis autem differentiæ, de quibus præsens transigit sermo, a materierum differentia sumebantur, q̃ febrilem caliditatem suscipiunt. Quum autem earundem triplex sit genus: uel enim in ipso cordis corpore accendi dicebantur, uel in humoribus, uel in spiritu. Leoni.

COMMEN. 14.

AD Declarandum modum secundum quem causæ primitiuę sunt causæ febris; supponit primo calidum, frigidum, siccum, & humidum esse elementa corporum. Et intelligit non accidentia, ut caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem. Sed corpus calidum, frigidum etc. scilicet ignem, aquam, terram, & aërem, quæ sunt materia compositorum. Caliditas uero, frigiditas, siccitas, & humiditas, sunt uirtutes elemẽtorum,

Calidi=tas frigiditas, ficcitas, & humiditas elemẽtorũ uirtutes.

quia sunt causæ instrumentales eorũ. 4. cœli. 40. supponit secũdo primas ægritudines fieri in intẽperie horũ ex quarum numero febris est una, cum calor præter naturam fuerit in corde. Et *subdit repetens dictum & declaratum superius, q. differentiæ secundum genus caloris febrilis de quibus præsens sermo tractat ab ipsa materierum tripliciũ differentia sumuntur.* Et *ostendit Gal. ad sẽsum in tract. de elementis, q. elementa sint corpora prima: quoniam uidemus, q. humores sunt ex cibo & potu: cibus uero sunt carnes & panis, q̃ generantur ex herbis uel à terra.* Igitur *humores fiunt ex eis quæ in terra oriuntur.* Vnde *ex semine proiecto in terra, & si paruum sit, fit magna planta, quæ fit ex terra & aqua simul cum calore aëris & ignis.* Igiĩ *cũ humores fiant ex istis, et ex humoribus generẽtur mẽbra, sequiĩ q. mẽbra fiant ex elemẽtis, quæ non uidemus fieri ex alijs prioribus.* Et *ideo ea appellamus corpora prima quæ non apparent componi ex alijs, et resolui in alia.* Ideo *dicebat Gal. q. sunt partes minimæ corporum ex quibus omnia alia fiũt.* Et *patet ex definitione elemẽti posita quinto metaph. tex. cõmẽti. 4. scilicet ex quo cõponitur aliquid et est in eo, & indiuisibile in alterã speciem.* Nec *soli materiæ primæ competit hæc definitio, ut ex textu patet declarante de syllaba et de aqua &c.* Et *cõfirmatur ex definitiõe elemẽti posita. 3. cœli.* Ele

Elemẽta esse corpora prima, sensu manifestum.

Elemẽta ptes minimæ corporum

Elementi definitio.

mentũ

mentum corporũ est ad quod alia corpora diuidũtur intus existens, potentia aut actu indiuisibile in alteram speciem. Et exponitur ab Auer. 3. *cœli cõm.* 41. *elemẽtum est simplicissimũ eorum q̃ existũt in cõposito.* Et cõm. 65. *Est illud in q̃d ultimo diuiditur res. s. mixtũ essentialiter, & primo cõponitur essentialiter.* Quòd uero *elementa quatuor sint et non plura, sic probatur ab Arist. secũdo de generatione tex. cõ.* 16. 23. *et.* 34. *quoniã tãtũ quatuor sũt qualitates primæ. s. calid. frig. hum. & siccitas, quæ tantũ sex modis combinabiles sũt.* Ipsis *intellige in sua simplicitate remanẽtibus, quorum duo modi sunt in cõpossibiles, scilicet calidum, & frigidũ, & humidũ, & siccum, ob eorum cõtrarietatem: calidum aũt & siccũ ignis est, humidum & calidum, aër, frigidũ, et humidũ, aqua, sed siccũ, et frigidũ, terra. Hũc modũ arguẽdi hẽs à philosopho secũdo topicorũ cõ.* 19. *nõ incõuenit tamẽ elemẽtis uiolentiã passis in eis qualitatũ remissionem & cũ cõtrario ad mixtionẽ reperiri.* Aliam *habes rationem ab* Arist. 4. *cœli tex. cõm.* 44. & 2. *de generatione.* 22. Tantum *quatuor sunt motus recti simplices.* Ergo *tantum quatuor sũt corpora simplicia rectarũ dimensionũ.* Argumẽtũ *patet ex essentia motus sup naturã mobilis.* Probatur *antecedens.* Tãtum *quatuor sunt loca per motus simplices acquisibilia.* Ergo &c. Patet *cõsequẽtia, quoniã specificatur motus*

El emẽta 4. esse & nõ plura

à termino ad quem. Antecedens probatur. Duo sunt loca contraria maxime distantia, & duo media: quia tantum quatuor sunt naturæ simplices, quarum quælibet in proprium locum effectiue inclinat: leuitas.n.simpliciter in locum simpliciter sursum inclinat, qui est lunæ concauum: leuitas uero secundum quid, sursum inclinat, sed in locum secundum quid sursum, grauitas secundum quid, in locum deorsum secundum quid inclinat: grauitas uero simpliciter, in locum simpliciter deorsum inclinat, qui est centrum mundi. Circa etiam hoc primum suppositum uidendum quomodo elementa remaneant in mixto: sed primo uidendum quæ sint eorum formæ substãtiales. Alexander Aphrodiseus, ut sibi tribuit Auer. octauo metaph. commẽto quinto, uult, qualitates, ut caliditatem, frig. humid. siccitatẽ, esse elementorum formas substantiales. Et huius opinionis uidetur Gal. in primo de elemẽtis secundũ Hippo. ubi reprobat dicentes qualitates ipsas solas esse elementa, non autem corpora ipsis prædita, ut ꝙ ignis non est elementum, sed summa caliditas. Dicit Gal. isti ignorant elementum à principio differre. Item dicit summa caliditas simplicior est igne, et hac innascente materiæ primæ ignem facit. Item dicit principium generationis ignis est materia subiecta uniuersis elemẽtis qualitatis expers. Item materia ista ingenita & in-

De formis substantialibus elemẽtorũ.

corruptibilis

corruptibilis est: id autem quod generatur in ea & interit qualitas est. Item *elementum eiusdem est generis cum elemento: principium autem nō.* Item *dicit corpus humanum componi ex partibus singularibus, quæ fiunt ex humoribus, ex cibo & potu, & hæc fiunt ex elementis: elementa autem fiūt ex materia et qualitatibus primis.* Igitur *principia elementorum non sunt nisi materia & qualitates primæ eorum:* Nec *loquitur* Gal. *ut medicus: quoniam ut dicit* Auic. *prima primi, cum ipse loquitur de elementis, non loquitur ut medicus, sed ut philosophus.* Item *primo de usu partium cap. 9. & primo de iuuamētis membrorū cap. secundo dixit complexionem esse propriam substantiam & naturam corporis, quod non potest esse si primæ qualitates sint accidentia & nō substantia.* Nec Gal. *distinxit complexionē ab anima: de natura enim animæ dubitauit quinto de accidenti cap. quinto, & tertio de locis affectis cap. 6.* Nec *animam intellectiuam distinguit à sensitiua in homine:* Ideo *intellectum posuit organicum utentem medio cereberi uētriculo.* Et *q̄ hæc opinio uera sit sic ostenditur.* Nam *arguit Arist. contra* Platonem, *in plantis non esse sensum, quoniam in plantis nulla est operatio sensus, sic similiter arguitur.* In *igne nulla est operatio alterius formæ.* Igitur *sola qualitas est eius forma.* Item *uidetur hæc opinio ad mentem Arist. nam secūdo*

Complexionē nō distinxit Gale. ab aīa nec ītellectum à sēsitiua

secundo.

de partibus aïalium cap.1. ubi ponit tres esse cōpositiones, unam ex elementis &c. inquit melius est dicere, ex uirtutibus elemētorum. Virtutes autem sunt qualitates, ut ibi dicit.

Tertio *Tertio sic arguitur. Id quo primo substantia agit est eius forma substantialis: sed qualitate elementū primo agit: est enim per eam in actu, & per eam generat elementum.*

Quarto. *Quarto omne principium essentialiter distinguēdi est principium essendi: sed qualit. primæ essentialiter distinguunt. igitur qualitates primæ sunt principium essendi.*

Quinto. *Itē oē id, quo intrinsecæ constituitur species substantiæ est substātia: sed per cōtrarietates primas intrinsece constituitur species substantiæ: patet per Arist. 2. de generatione tex. cōm. 7. ubi inquit. Manifestum q; non omnes contrarietates corporis species & principia faciunt, sed solum quæ secūdum tactum: causa. n. effectiua & finalis potius ad indiuidua cōparantur, q̄ ad species, sed huiusmodi cōtrarietates ad speciem comparantur. Ideo rationem habent intrinseci principij, & nō extrinseci. Item id quo posito ponitur elementum, & quo remoto remouetur, est eius forma, Arist. 2. de anima tex. cōm. 8.*

Sexto. *Sed posita complexione ponitur substantia, & remota, substantia membri remouetur. Igitur complexio est membri forma. Item signum sūptum à complexione est signum sumptum à substantialiter inhærentibus. Sed contra hanc opinionem*

arguit Auerrois loco citato: quoniam quod est accidens in uno, in nullo est substantia, primo phisicorum textu cōm. 27. sed caliditas est accidens in mixtis. Igitur & in elementis. Secundo ignis est substantia, aut igitur caliditate tantum, aut siccitate tantum, aut utroq;. Si primum, siccitas est in eo accidens, si secundum, caliditas. Si tertium. igitur non est ignis corpus unum simplex. Tertio tunc ad substantiam esset per se motus, quod est contra philosophum primo phisicorum textu cōm. x. Et consequentia patet, quia ad caliditatem est per se motus. Quarto tunc substantia esset primo tangibilis à tactu inquantum tactus est, quod est contra philosophum secundo de anima textu cōm. 65. Patet consequentia, quoniam caliditas est primum sensibile tactu inquātū tactus est. Ad primū aliqui reflectūt argumētū cōtra Auer. q tenet formas substātiales elemētorū intēdi et remitti, sic. Forma substātialis elemēti intēditur, igitur accidit mixto. Sed dicēdū, q formæ substātiales elemētorū intēduntur et remittuntur, Sed nō p motum queādmodū qualitates. Pro quo intelligēdū, q forma substātialis duplr accipi potest. Vno modo ī se, et sic ipsa nō suscipit magis et minus, et intēsionem, et remissionem. Et sic dixit Auer. in prædicamēto subæ, substantiā nō suscipe magis et minus: quoniā ipsa non prædicaт magis de uno indiuiduo q̄ de altero, neq; magis de uno in

Argumēta Auer. | Secundo. | Tertio. | Formæ substantiales elementorū intendūtur & remittuntur nō p motū quēadmodū qualitates.

uno tempore q̃ in alio : quoniam essentia consistit in indiuisibili : quia ipsa dicit certam distantiam à non gradu entis, à qua quomodocunq; intendatur uel per intensionem, uel remisſionẽ, uariatur esse specificum. Sed in formis accidentalibus concrete acceptis non sic est : quoniam ipsarum multæ de indiuiduis substantiæ cum aduerbio magis uel minus prædicantur. Alio modo accipitur *forma secundum* q̧ *est in materia. Et sic si ipsa recipit magis & minus, hoc est secundum* q̧ *est in materia.*Distinctio hæc est Auerrois octauo metaph. com.x. Non tamen omnis *substantialis forma recipit magis uel minus, sed solum illa quæ intensiuam habet quãtitatem, secundum quã secundum modos esſendi intensum & remissum uariantur.* Dic ergo, q̧ *materia non dicitur intensior, quia plus habeat de forma quã prius : quoniã comparatiuum illud non applicatur non habẽte quãtitatem intensiuam qualem materia non habet, neq; aliqua forma mixti : sed tantum substãtialis forma elementi quantitatem habet intensiuam : elementorum enim concreta denominatiua secundum magis & minus prædicantur : ut magis aëreum est hoc : quia in eo dominantior est aër, ex quo modo loquendi non notatur formæ elementalis intensio, neq; remisſio, sed dominium illius in mixto maius uel minus, quod dominium q̃titatem elemẽti sequitur, uel absolute, uel incõparatione*

Q̃uo forma substantialis r̃cipit magis et minus.

paratione ad alia elementa. Ad *secundum dicũt, ꝙ non dicitur corpus simplex, quia habeat unam formam tantum: sed quia non est resolubile in aliud corpus.* Contra *indiuiduum speciei tantum sub una specie continetur.* Ergo *tantum unã formam substantialem habet: consequẽtia patet, quoniam si duas formas habet à indiuiduum, ipsum in duabus speciebus est.* Patet *cõsequẽtia: quia substantialis forma dat esse specificum.* Item *aut caliditate a ignis est in specie ignis, aut non, si sic igitur non indiget illud indiuiduum siccitate ad hoc ut sit ignis.* Si *non. igitur datum indiuiduum est in duabus speciebus.* Item *ignis est tantum unius quiditatis.* Igitur *non multas substantiales formas habet.* Patet *consequentia, quia forma quiditas est.* Et *sic multarum formarũ indiuiduum erit multarum quiditatum indiuiduum.* Et *sic ignis erit quid et quid.* Ad *tertium reflectunt argumẽtum contra* Auer. *quoniam formæ substantiales secundum ipsum intenduntur & remittuntur.* Sed *declaratum est quomodo intenduntur & remittuntur, et ꝙ non per motũ sicut qualitates.* Quod *autem complexio nõ sit forma substantialis mixti probatur: quoniam tunc grauia elementa in mixto essent infra, & leuia supra: quoniam non esset ibi alia natura alium ordinem requirens, q̃ natura elementaris.* Nam *complexio est quatuor qualitates primæ determinato modo se habẽtes.*

ꝙ cõplexio nõ sit forma substantialis mixti.

Secundo tunc anima esset ex elementis: quia elementorũ formæ in certa nobili proportione congregatæ essent anima: cuius oppositũ uult philosophus primo de anima textu cõm. 82. et. 3. de anima tex. cõm. 6. Tertio, quoniã tunc mixtũ nõ haberet aliquid qđ elemẽta inuicẽ cõtineret. Et sic ipsa distraherẽtur: quoniã grauia deorsum, & leuia sursum inclinarẽtur. Argumẽtũ est philosophi 2. de anima tex. cõm. 39. ad probãdũ nutritionẽ aut augmẽtationẽ non esse à natura elemẽtari. Distinguatur igitur ex. 2. de anima sensus ab intellectu. Distinguatur & secundo sensus à complexione, tanq̃ principiũ ab instrumẽto. Ideo glossat Cõcil. differentia. 17. complexio est substãtia. i. principiũ instrumẽtale operationũ. Iac. Forl. dicit complexio non est forma substãtialis: quia ipsa est immediatũ principiũ operationum: sed substantia non. Deficit Iac. quoniã substãtia immediate principiat motũ localẽ. Fiat igĩ ratio de alteratione, quæ mediate à substãtia est, immediate uero à qualitate. Cõplexio nõ est materia: qa cõplexio est principiũ actiuum opationũ, materia uero nõ, sed passiuum. Et sic cõplexio nõ est natura proprie. Cõplexio nõ est cõpositũ: quia substãtia nõ imediate alterat, sed bene cõplexio. Et ẽ qualitas, Auic. prima primi, 2. sufficiẽtiæ, 12. aĩaliũ, Halyabas primo theoricæ. Itẽ qualitates primæ sũt in elemẽtis ut in subiecto et cõplexio in mixto. Itẽ formæ mixti

nō sufficienter præparat materiam qualitas prima, sed bene cōplexio. Ergo ipsa nō est qualitas prima, sed qualitates primæ. Dicit plusq̄ cōm. *Cōplexio ē qualitas secūda īmediate sequēs qualitates primas.* Dicit Dynus. *Cōplexio ē qualitas secūda mediate sequēs qualitates primas: sed ipsa est immediate media duarum contrarietatum, quæ immediate sequuntur qualitates primas, priusq̄ se ad certum gradum deduxerunt.* Gentilis, *etiam* Iac. Forl. *dicit. Complexio est media duarū cōtrarietatum, scilicet calidi, & frigidi, humidi, & sicci: quia tactus sunt plures, secundo de anima cōmento.*108. Non *ratione animæ plurificatæ, sed ratione organi, ut patet. Igitur ratione temperamenti, quod est aliud & aliud.* Iac. *deficit: quoniam diuisio non est sufficiens: sed remanet obiectorum multitudo penes quam uirtus distinguitur. Item media sunt alia, & alia, extremis existentibus alijs & alijs.* Ad *argumenta in oppositum, quando dicitur. in igne nulla est operatio alterius formæ à qualitate.* Hoc *negat, patet de ignitione, cuius particulare agens est forma substātialis et nō accidentalis, et de motu simplici recto à grauitate et leuitate. Si aūt ignis solū caliditatē produceret, et non igneitatem, oporteret igneitatē ab extra uenire. Et sic igneitas inducere tur, et nō educeretur de potentia materiæ, qd est in quo* Arist. Platonē, & Auer. Auicenam depre-

bendit. Ad *secundum & tertium, ignis potest ad duos effectus comparari, ad ignẽ productum, & tunc forma substantialis est particulare agens, et principale, & caliditas instrumentalę, & ad caliditatem productam, & tunc caliditas est principale, et forma substantialis uniuersale regulans alterationem ad terminatum finem, q̃uis caliditas ipsa non habeat esse per se, sed in alio: licet enim natura possit motum localem immediate producere: non tamen ipsa potest qualitatem producere, licet illam possit sibi determinare*. Ad *quartum elementa considerantur uno modo, ut partes uniuersi*. Et *sic naturis recte localiter motiuis distinguuntur, quæ sunt differentiæ intrinsecæ & eßentiales elemẽtis*. Alio *modo, ut miscibilia sũt*. Et *sic qualitatibus primis distinguuntur: quoniã illæ sunt principia actionis & transmutationis: non autem grauitas & leuitas, nisi remote. Distinctio hæc est* Auerrois *tertio cœli commento ultimo, & in probemio quarti cœli*. Dic *etiã duplicẽ esse distinctionem, essentialem, & accidentalem*. Tunc *distinctio elementorum per qualitates, est per aliquid quod est accidens, sed non per aliqd quod sit substantia*. Ad *quintum elementa habẽt definitionẽ in qua intrat qualitas propria illi pro differentia: & sic eßentialiter aliquo modo distinguuntur elementa per qualitates: sed tamen illa differentia est circumlocutiua*. Est *etiam prin*

cipium elementi qualitas licet non intrinsecum, sed extrinsecum, quia effectiuum conseruando uel producendo instrumentaliter, ut Auer. *dixit.* 3. *cœli cōmēto* .67. *&* 4. *cōmēto*. 40. Ad *aliud negatur maior, patet de proprijs passionibus.* Arist. *autem consimilem probationem fecit de primo, quo posito ponitur compositum, & quo remoto remouetur, non autem de secūdario, sicut ipsa formatur nunc.* Et *ideo ponitur membrum primo ad positionem suorum principiorum substantialium, secundo uero positione suorum instrumentorum, cuiusmodi est complexio.* Ad *ultimum signum à complexione sumitur à substantialiter inhærentibus sanitati uel ægritudini, non autem membro.* Modo *uidendum de quæsito.* An *elementa formaliter remaneant in mixto.* Et *tenendo opinionē* Galeni *&* Alexandri, *q. qualitates elementorū sint formæ substantiales, facile est soluere quæstionem.* Sed *difficultas est apud alios tenentes formas substantiales elementorum esse distinctas à qualitatibus.* Aliqui *enim dicebant elemēta manere in mixto in suo esse integro in substātia et accidentibus quæ sibi naturaliter determināt.* Sed *istud esse elementorum in actu in mixto, est quod negauit philosophus tertio cœli tex.com.*32. *&.*2. *de generatione textu com.*48. Et *reprehenditur hic modus primo de generatiōe tex. cō.*90. *quoniam tunc mixtio esset ad sensum tātum quē-*

Dubitatio de elemētis An formal'r remaneant ī mixto.

admodum est de pipere & zinzibere tritis et simul permixtis: hæc enim talia sunt admixta, & non uere mixta, & non sunt unum, nisi congregatione, & eorum permixtione: non autem substantialiter: patet consequentia, quoniam minima elementorum sunt positione distincta: non enim se penetrant, & per te suum esse & substantiale, & accidentale integrum seruant. Item arguit ex *natura mixti: quoniam tunc non quælibet pars mixti integralis esset mixta, uel una pars partis mixti essentialis esset elementum purum.* Et pa*tet consequentia: quia aut forma mixti est de qualibet parte materiæ extracta, & tunc habetur secunda pars, aut non, & tunc habetur prima, etiam habetur forma indiuisibilis, quæ non est intellectus, quod est impossibile apud philosophũ.*

Auicenæ opinio de remanentia elemẽtorum in mixto.

Alia est opinio Auic. ut refert Auer. 3. cœli cõ. 67 *& ut extrahi potest ex prima primi doctrina de complexionibus, q̃ uult elemẽta manere in mixto in esse integro secundum formas substantiales, et secundum qualitates in esse refracto: nam ut. 6. suæ metha. inquit, si elemẽta nõ remãerẽt, tunc ipsa nõ plus haberent rõnem elemẽti respectu mixti, q̃ unũ elementum respectu alterius, cum in cõuersiõe unius ad aliud, in genito nihil formæ corrupti remaneat. Si igitur ibi remanent, cũ formæ substãtiales nõ recipiãt magis et minus, oportet q̃ ibi sint sub esse actuali cõpleto: cũ aũt nõ possint*

ibi remanere qualitates eorũ sub esse actuali cõpleto: cum secũdum qualitates sint contraria. Habẽt igitur ibi esse refractũ. Et reprehenditur *hæc opinio ab* Auer. *ibi.* Quoniã *tunc mixtum nõ esset unũ ens substãtial'r et generatio mixti nõ adduceret formã substãtialem.* Consequentia probatur. Duæ *specificæ formæ substantialiter cõpletæ nõ sunt cõpossibiles in eadẽ numero materia, ex qua extrahuntur. s. forma substantialis mixti & elementi. Si igitur præexistunt formæ elementorum, & permanent, tunc non aduenit forma substantialis mixti.* Et *sic non remanet materia mixti sub una forma: sed ex pluribus ex quibus, cum sint in actu, non fit una substantia, immo remanent quatuor elementa extra. igitur etiam sequitur* ꝙ *generatio mixti non adduceret formam substantialem in actum. Sequitur etiam* ꝙ *mixtum non substantialiter differt ab elementis, sed tantum in accidentibus, quod manifeste est falsum.* Item *non est posibile formam elementi posse dare indiuiduo elementi eße, nomen, definitionem, operationem, & subsistentiam, & postea ea non uariata substantialiter non amplius dare esse illi non actuabile per ulteriorem substantialem formam. hæ rationes* Auerrois *contra* Auic. *sunt fortiores contra prætactam opinionem propter remißionem accidentium, quam concedebat* Auic. *quæ non tenetur ab*

illa. Et ulterius ostendit Auer. q, non possit ibi esse refractio qualitatum, ut imaginatur Auic. quoniam si forma substantialis posset ibi conseruari in sua perfectione cum caliditate remissa, eadem ratione poßet etiam stare sine caliditate: patet consequentia, quia caliditas est eiusdem rationis in suis gradibus. Ergo quãtum est ex parte caliditatis ipsa non est magis ab igneitate inseparabilis in uno gradu, q̃ in altero: nam inquit. si formæ elementorum remanent in composito in suis perfectionibus, cõtingit, ut in composito sit ignis in actu: ignis enim non est ignis in actu nisi in calore & siccitate quæ sunt in summo. Si autem amittant quandam partem istarum qualitatũ propter mixtionem, & formæ tantum remanent perfectæ: possibile est ut formæ eorum denudentur ab his qualitatibus secundum totum: Idem enim iuditium est partis & totius. Alia est opinio cõmunis, Diui Thomæ, Scoti, Egidij, plusq̃ cõmẽtatoris, & multorũ aliorum, dicentium q, nihil de substantia elementi remanet in mixto, uel elementorum nisi materia prima. Et dicit Thomas de Garbo, q, forma mixti est uera forma simplicissima, & q, nullo modo in ea sunt formæ elementorum, quæ perfectior est formis elementorum, media inter eas, quoniam ei attribuuntur operationes elementorum remissæ. Similiter forma complexionalis est forma simplicissima, sicuti quælibet extremarum

Opinio diui Tomæ, Scoti, Egidij, & plusq̃ comẽtatoris.

extremarũ qualitatum tenens mediũ earum: quoniam operationes illarum habet remissas ex quo compositum appellatur. Nam *inquit, si non esset uera forma simplicissima in essentia, iam contraria, quorum unum uere non est aliud, dicendo: hoc non est hoc, eßent in eodem subiecto, quod uidetur absurdum.* De *qualitatibus uero dicunt aliqui, ꝙ in mixto non sunt qualitates elementorum: quoniam si non manent elementa, neq; eorum qualitates: sed sunt qualitates quæ fuerunt elementorum: quia remansit subiectũ inhæsionis, scilicet materia.* Alij *dicunt qualitates mixtorum similes esse qualitatibus elementorum.* Dicunt *alij uirtus elementi saluatur: quia qualitas secunda, quæ est complexio, quæ uirtute continet qualitates elemẽti saluatur.* Alij, *saluatur uirtus elementorum: quia forma mixti saluatur quæ uirtualiter perfectionaliter continet formas elementorum.* Alij, *saluatur uirtus eorum: quia mixtum quod est medium per conuenientiam cum elementis, non per participationem. Sed horum positio defendi non potest, & primo patet ex definitione elemẽti posita tertio cœli tex. com. 3: elementum corporum est ad quod alia corpora diuiduntur intus existens potentia aut actu indiuisibile in altera specie.* Et *dicit* Auer. *tertio cœli elementum est simplicissimum eorum, quæ existunt in composito,* Et *com. 65. dicit.* E*st illud in quod ultimo diuiditur res sci-* Elementi definitio.

licet mixtum essentialiter, & primo componitur essentialiter. Conuenit igitur *hæc definitio quatuor corporibus simplicibus, ut dicit* Auer. *in libro canticorum com.* 6. *Si igitur oppositum tenetur, sequitur elementa non esse elementa: quoniam non conuenit eis elementi definitio: quoniã ipsa nõ manent in illo, quod cõponitur ex illis.* Itẽ *non est elemẽtum nisi elementati tertio cœli cõm.* 21. *et.* 31. *et.* 68. *quoniã corpora simplicia non sũt cuiuscunq; corporis elementa: non enim aliquod eorum est alterius eorũ elementum: quãuis materia unius remaneat in altero, cum unum in alterum substantialiter transmutatur.* Item *correlatiuorum altero destructo, alterũ destrui necesse est.* Item *mouetur mixtum à prædominanti elemento.* Ergo *elementum est in eo.* Itẽ *si nõ sunt elemẽta in mixto perit ratio philosophi secũdo de anima tex. cõm.* 39. *ad probandum animam esse cãm augmẽti.* Nam *sic arguit, si nõ, elemẽta distraherẽtur: quoniã leuia sursum, et grauia deorsum traherent. Si autẽ ipsa elementa non sunt in mixto, q̃uis anima non augeret, nõ distraherentur elemẽta.* Perit *et ratio eius secũdo de generatiõe animalium. Si ex qualibet corporis parte, tã similari, q̃ dissimilari, semẽ decideretur. tũc ex elementis ẽt decideretur, & patet consequentiã tenere propter inexistentiã elemẽtorũ ipsi animali.* Perit *& tertio demonstratio eius secũdo cœli tex. cõ.* 22. *et*

tertio

tertio cœli tex.cō.68.ad probandū elemēta nō habere determinatā figuram: quoniā aliter non sub quocūq; mixto saluarentur: quoniā in mixtis illis suā figuram non seruarent. Itē et quarto perit rō eius secūdo de anima tex.cō.52. ubi queritur, propter qd sensus nō sentiunt elementa animalibus inexistētia, Respōdet philosophus, q̄a sēsibus qui sūt in potētia immediata ad s:tire defficit mediū intrinsecū uel extrinsecum: quoniam sensibile positum supra sensum nullam facit sensationem. Debuisset autem philosophus respondere: quia elemēta ad mixtionem uenientia corrumpebantur: ideo non sentiuntur in mixto. Est uero opinio Auerrois, qui uult formas substantiales elementorum remanere in mixto non integras, sed ruptas, similiter & qualitates: quoniam remittuntur primę qualitates, ut ex eis fiat complexio. Ergo remittuntur substantiæ elementorum, ut ex eis fiat mixtum: patet consequentia, quoniam elemēta remanent in mixto, & non in eorum esse substātiali integro. Ergo remanēt in eorū esse substātiali rupto, argumentū est Auer. tertio cœli. 67. Pro quo nota primo, q̄ elementis aduenit duplex ruptura, Vna per diuisionem eius in partes quātitatiuas, quæ tritura appellatur, & hæc pro mixtione est necessaria. Et non sufficit elementorū diuisio in magnas partes: sed oportet, q̄ ad minima diuidantur, & q̄ plurimum unius tangat

Auerrois opinio.

Duplex ruptura ī elemētis.

Non omnis elementorũ ruptura sufficit ad mixtionẽ faciẽda.

minimum alterius: sed hæc ruttura non sufficit ad mixtionem faciendã: dixit enim philosophus primo de generatione.86. Neque secundum parua saluata oportet quæ miscentur dicere mixta esse: compositio enim erit. & non mixtio, tunc enim contigeret, q. non à qualibet parte carnis generarentur ignis & aqua. Alia est ruptura p alterationem, quæ est uariatio in forma substantiali uel accidentali: contraria enim iuxta se posita sine impedimento agunt rumpendo suas qualitates, ad quarum rupturam formæ elementorũ substantiales etiam remittuntur: hoc uoluit philosophus secundo de generatione.48.dicens. Quæ miscentur corrumpunt intentiones .i. formas ab eis intentas ad inuicem: tunc neq; materia erit, neque illorum contrariorum actu simpliciter, sed medium. Item si aër exẽpli gratia calefieri habet in hora: tunc in medietate horæ maior erit illius leuitas q̃ prius. ergo ignis leuitas magis recipit, & minus. Sunt autem grauitas & leuitas elemẽtorum formæ substantiales, ut dixit Auer. tertio cœli.17.in fine, & in prologo quarti cœli, & in com.primo eiusdem quarti, & dicuntur naturæ dixit in com.secundo: natura autem omnis substãtia est secundo physicorũ tex.com.quarti, & primo cœli cõm.17.& dicit primo cœli.17.Grauitas est natura, quæ est forma ex qua procedit descẽsus. Item secundo de anima com.108.graue & leue sunt

Leuitas, et grauitas formæ substãtialis elementorum.

ue sunt in prædicamēto substātiæ, et quarto cœli com. 20. in fine. Impossibile est ponere grauitatē *& leuitatem sub accidente :* Aliquādo tamen *grauitas & leuitas sumuntur pro grauitatione, & leuitatione, iuxta id* Auer. *quarto cœli com. 29.* Grauitas *& leuitas quas habent elementa in suis locis non est nisi uelocitas motus ad superius & ad inferius ab eo qui facit uiolentiā.* Et *sic isto modo grauitas & leuitas est operatio formæ substantialis & motus.* Nota *secundo, q quia elementa in mixto non dant esse nomen, & definitionem ipsi mixto, dixit* Arist. *tertio cœli. 32. & secundo de generatione. 48. illa esse in mixto in potētia: quia ab actu sumuntur, nomen, esse, & definitio secūdo philo. tex. com. 11.* Idem *dixit* Auer. *primo de generatione com. 90. et primo canticorū com. 56. & quia per esse elementa in potentia in mixto poterat intelligi, q solum materia elementi maneret in mixto: ideo dixit elementa manere in mixto uirtualiter, quod materiæ non conuenit, & quia per uirtutem elementi poterat intelligi non substantia elementi, sed aliud, ut supradictum est, q̄uis elementum esset totaliter corruptum, dixit* Auer. *q hoc esse uirtualiter est forma elementi remissa. sunt igitur elementa in mixto in potentia opposita actui integro, & in actu remisso.* Sed *contra hanc* Auerrois *positiōem obijciunt primo, quoniā ponit formas substantiales elementorum habere*

Grauitas et leuitas pro grauitatiōe et leuitatione, ē opatio formæ subalis, & motus

Qūo elementa dicūtur ēē in mixto in potentia et uirtualiter.

contrariũ,qđ eſt cõtra Ariſt. in prædicamẽtis, et patet cõſequẽtia, quoniã cã magis et minus eſt ad
Secundo. mixtio cõtrarij.5.phy.tex. cõ.19. Secũdo ſeqr̃ ad ſubam ẽẽ motũ,cõtra philoſophũ.5.phyſ.tex.cõ. 10.patet cõſequentia,ex ſucceſſiua acqſitiõe uł ꝑ ditione formæ ſubalis. Tertio ſibi cõtradicit,qa.
Tertio. 5.phyſi.tex.cõ.21.dicit,q. ĩ generatiõe nõ eſt ꝑfe ctio diminuta de genere eius ad qđ eſt motus, qa forma eſt indiuiſibilis. Quarto põit formas ele=
Quarto. mẽtorũ medias inter ſubam et accidens,qđ eſt in ter cõtradictoria dare mediũ.ſ.ĩter eſſe ĩ ſubiecto et nõ eſſe ĩ ſubiecto. Quinto ſeqtur formã mixti
Quinto. eſſe accidẽs:quia aduẽit materiæ informatæ for= ma elemẽti,et qualibet forma q̃tũcũq; imꝑfecta
Sexto. dat m̃riæ eſſe ſimpl'r. Sexto tunc non ſufficit pro forma mixti extrahẽda præparatio qualitatiua aut q̃titatiua,ſed requiritur ſubſtãtialis ꝑ formas elemẽtares,& ſic in minimo elemẽti inexiſtenti mixto erunt duæ aut plures formæ elementorũ, quod eſt impoſſibile,patet cõſequẽtia:quia in mi nimo elemẽti exiſtit forma mixti:quia đ qualibet parte materiæ minimi elemẽti educta eſt forma
Septimo. mixti,& quãlibet partẽ illius informat. Septimo hæc poſitio deſtruit naturam formæ:quia conuer tit illam in naturam materiæ,quia ponit duplex eſſe ſimpliciter,ſcilicet actuale, & potentiale.
Octauo. Octauo ſubiectum generationis eſt ens in po= tẽtia primo phyſi.cõ.54. et primo de generatiõe tex.cõ.10.ergo formæ elemẽtorũ non manent in mixto,cõſequẽtia patet,quoniã generabile ẽ mix

tũ,cuius generationis subiectũ debet eſſe ens in po tẽtia,et nõ ens in actu p formas elemẽtorũ. Nono *ſeqtur,q̃ agens generatiuum elemẽti aproximatũ mixto ſubdominanti nõ generaret ex illo elementũ.conſequens eſt cõtra expientiã:patet cõſe quẽtia,qa elemẽtũ ibi præexiſtit.* Decimo *tũc generatio unius nõ erit alterius corruptio : mixtũ enim generatur,et tamẽ in eius generatiõe nõ cor rũpunt elemẽta.* Vndecimo *tũc ĩ trãſmutatione ſubali maneret aliq̃d ſẽſibl'e,ut ſubm,cuius oppo ſitum dix.* Ari.1.de generatione tex.23. *cõſeq.pro bat,q̃m uult ipſe* Auer.1.*phyſi.cõ.* 82. *elementa. ẽẽ mrias ſecundas mixtorũ, et mriã ſecundam remaneſ , ut ſubm ĩ trãſmutatiõe,q̃m ex ipſa p ſe fit mixtũ.*Dic *ad pri.q̃ ſubas cõtrariari ſecũdum formã ẽ duplr .* Intrinſece *cõtrarietate fundata ſup forma,et ſic cõceſſit* Alex.Aphro.*cõtrarieta tẽ ĩ formis elementorum,qa uoluit calıditatẽ eſſe formam ſublẽ ignis,et repræhẽditur ab* Auer. 1. *phyſi.cõ.52.et extrinſece cõtrarietate fundata ſup qualitatib.* Et *ſic formas cõtrariari cõcedit* Auer.Dix.ẽt Auc.5.*phy.cõ.10. cãæ cõtrariorum ſũt cõtrariæ extrinſeca denoĩatiõe ſũpta ab effectib.sed in trinſeca denoĩatiõe ſũt,aut cõtraria, aut dispata,ſũt ãt formæ elementorum dispatæ.* Ad Secundum *negatur cõſeq. quia motus proprie eſt in ſubo ente in actu, mutatio autem qua creſcit aut decreſcit elemẽ. eſt in ſubo ente in poten tia .* Etiã *motus eſt de ſubo in ſubiectũ.5.phyſic.*

Nono. Decimo. Vndecimo. Quomodo cõceſſit Auer. foras ele mẽto. cõtrariari. Mot.proprie ẽ in ſubiecto ente ĩ actu, et mutatio qua creſcit elemẽtũ aut decreſcit eſt ĩ ſubo ente ĩ potentia.

tex.com.8. Sed mutatio intensiua formæ elementi est de non subiecto, quia est ex materia prima. Ad tertium, generatio simpliciter est duplex, cõpleta, & incompleta, cõpleta generatio est, qua res incipit esse, sed incompleta est, qua res non incipiens esse incipit esse in tanto uel tanto gradu. in generatione completa non est actus fluens scilicet imperfectus: differunt enim fluxus ab esse, & fluxus à non esse, generatio completa est fluxus à non esse, sed simpliciter incompleta est actus fluens & ab ipso esse. Differunt etiam istæ generationes, quia completa subita est, saltem cũ generatur minimũ: Et propter hoc dixit Auerrois ibi, formam esse indiuisibilem, non quia forma nõ habeat gradus: quia inter substantiales formas forma elementi habet eos: sed quia in sua cõpleta generatione non habet successionem per eos, aut in ea non sunt gradus. Ad quartum Auer. nõ dat medium inter substantiam et accidens: sed inter formam perfectam, & accidens, & tunc medium est forma imperfecta, quæ conuenit cũ forma substantiali perfecta, quia dat esse simpliciter, & cum qualitate, quia ipsa habet gradus. Ad quintum negatur consequentia, & ad probationem, esse simpliciter est dupliciter: proprie, & est cũ de toto aut parte quãtitatiua uerificatur prædicatum sumptum à forma dante esse, & sic ignis ante aduentum formæ mixti habet esse simpliciter

Generatio simpliciter duplex, cõpleta, & incõpleta.

forma elementi gradus habet

Inter formã pfectã & accidẽs dat Gal. medium.

citer, quia demonstrato eius indiuiduo, hæc est uera: hoc est ignis. Alio modo improprie, & est cū de toto, aut parte quãtitatiua non uerificatur id prædicatum per hoc uerbum est, sed per hoc uerbum inexistit: unde demonstrata illa parte saltē ad intellectū, de qua prius uerificabatur ignis, & post non uerificatur, per aductum formæ mixti de illa uerificatur, huic inexistit ignis, quoniã ignis est pars partis essentialis mixti. Forma igi*tur adueniens materiæ habēti esse simpliciter primo modo est accidens: sed si materia non habet esse simpliciter primo modo, sed bene secundo modo, non oportet formam illi materiæ aduenientē esse accidens.* Et *sic forma mixti non est accidēs.* Et *sic dicas, q; per eandem responsionem & eandem distinctionē soluitur ratio* Auer. *cõtra* Auic. *dicentem formæ corporeitatis superuenire formam specificam, contra quem* Auer. *infert, q; forma specifica esset accidens.* Dicendum *q;* Auicc. *ponebat corporeitatem cui non adueniebat remissio.* Etiam *uolebat* Auic. *nullam formam substantialem remitti:* Et *uolebat corporeitatē esse æternã, & si posuisset eam remitti, posuisset eam corruptibilem.* Ideo *cõtra* Auic. *procedit argumētum specifica forma aduenit materiæ informatæ forma, quæ non remittitur, neq; desinit esse. ergo forma specifica est accidens: sed non contra* Auer. *quoniam forma mixti aduenit materiæ informa-*

Auic. opinio ꝙ corporeitate

tæ forma elemẽti quæ est in esse remisso: sic q, i l-la nõ simpl'r actuat, sed relinquit subiectũ possi-bile actuari simpl'r p formam mixti. Sed contra dices, licet Auer. *&* Auic. *differãt, quia* Auic. *uult formas induci, &* Auer. *uult eas educi, &* Auice. *non ponat corporeitatem remitti, &* Auer. *ponat formam elementi remitti, adhuc corporeitas non simpliciter actuat materiam, neq; actuare potest: sed sẽper compositum ex materia & forma corporeitatis est inexistens habenti formam specificam, sicut pars illius essentialis.* Ergo omnino *consequentia* Auerrois *contra* Auic. *non ualet, & si ualet, euidentius ualet contra* Auer. *quia forma elementi aliquando substantialiter & simpliciter actuauit, ubi nunq̃ forma generica simpliciter actuauit apud* Auic. Dicitur, *q fundamẽtum* Auer. *est formarum remissibilitas: quoniam aliter saluari non potest formam unam posse reponere in esse specifico indiuiduum in actu, & eadem remanente extrahi aliam formam ex eadem materia, qua aliud indiuiduum actu habet esse specificum determinatum: hæc enim eße formarũ remissibilium proprietas posse scilicet actuare materiam cum ipsæ integræ sint, cũ uero ruptæ sint, posse expectare actum ulteriorem materiei earũ perfectiuum, quod formis non remissibilibus repugnat: modo hac uia non potuit* Auice. *euadere: quia eße substantiale datum à forma corpo-*

Nota argumẽtũ.

Fundamẽtũ Auer.

reitatis remanet in se inuariatum dum aduenit forma specifica apud ipsum. Ad *sextum dicunt aliqui, formas elementorum existere in qualibet parte materiæ adequate: ut forma ignis & aquæ sunt simul in eadem materia adequate, ad hoc ut quælibet pars mixti quantitatiua mixta sit, & dari possit mixtum uniforme, tam substantialiter, quã quãtitatiue, q̃uis elementa sint actualiter in mixto. Sed ex ista responsione multa sequuntur impossibilia, ut ꝙ sub tam modica materia, quanta est minimi, posset forma terræ existere,* Et *plura corpora esse in eodem loco adequate, scilicet quattuor elementa, & naturaliter contraria esse simul: quia ad formas elementorum naturaliter sequuntur qualitates primæ intensæ in gradibus, in quibus naturaliter sunt incompossibiles,* Et *formas elementorum se penetrare,* Et *unum elementum materiam alterius elementi ad sui naturam conuertere, & tamen nihil corrumpere, patet: quoniam unum elementum, dum fit mixtio, producit suam formam in materia alterius elementi, à qua non expellit præexistentem formam elementi. etiam ad multa alia inconuenientia deduci posset.* Dicendum *igitur formas elementorum determinatas partes materiæ diuersas formare, sic ꝙ in mixto materia minimi ignis formam mixti recipit secundũ partem, non secundũ totum, &*

& in eorum loca naturalia abeunt absente impedimento, et istud resolutio mixti appellatur. Ad decimũ duplex est corruptio. Totalis, & est qua aliquid desinit esse. Partialis & secundum quid, & est qua desinit res esse, sed nõ totaliter. Tunc elementa ad mixtionem nõ simpliciter corrumpuntur, quia eorum formæ, & etiam materia in mixto manent, sed corrumpuntur secundũ quid, quia illa minima elementorum si essent diuisa & separata durare non possent, quoniam eorum formis aduenit tanta ruptura, q̃ illæ earum materias actuare non possunt. Cum igitur dixit Aristo. generationem unius esse corruptionem alterius, intellexit ad minus oportere unum corrumpi complete uel incomplete. Similiter in resolutione mixti in elementa corrumpitur mixtum et generatur elementum, non tamen simpliciter generatur, quia præfuit in esse remisso, sed generatur secundum quid: quoniam incipit forma elementi complete actuare posse materiam, quam prius actuare complete non poterat, sed incomplete actuabat. Dicendum etiam, q̃ generatio comparari potest ad terminum generationis à quo, & ad quem, & sic generatio & corruptio non opponuntur, immo sunt idem: quoniam generatio termini ad quem, est corruptio termini à quo, & de termino à quo intelligitur priuatiuo. Potest etiam generatio cõparari ad termi um à quo positiuum comitantem

q̃uo generatio & corruptio opponũtur, & q̃uo non.

terminum priuatiuum, ut in generatione hominis ad sanguinem menstruum uel embrionem, & tūc generatio & corruptio se comitātur, aut una succedit alteri. Opponuntur autē generatio, & corruptio, cum terminus à quo unius est terminus ad quem alterius, & etiam terminus ad quem unius est terminus à quo alterius, & sic unum non est alterum. In nutricatione autem hominis generatur pars hominis per inceptionem partis cogitatiuæ, & corrumpitur forma cibi ut sanguinis, aut cambij: à philosophis enim discordant medici ponentes sanguinem ulteriorem transmutationem pati antequam nutriat, ut in humiditatem cambialem. In corruptione uero hominis cogitatiua desinit esse, & cadaueritas incipit. Quod si generatio sit forma nunc primo existens in materia, tunc illa est corruptio priuationis oppositæ illi formæ: quia præsentia formæ est absentia priuationis eiusdem formæ, & consequenter est absentia formæ incompossibilis præsentiæ illius formæ. Generaliter igitur uerum est, q generatio est corruptio, sic intelligendo, q generatio termini ad quem est corruptio termini à quo, & sic generatio & corruptio sunt idem re, & differunt secundum eße, seu ratione. Ad undecimum dicunt aliqui, uoluit philosophus generationem nullum sensibile sibi deminare: quia si sic, tunc in omni substantiali trās-

In nutricatiōe hominis generaт̄ ps hoīs per inceptiōē ptis cogitatiuæ, et corrūpiт̄ forma sāguinis aut cambij.

Quomodo generatio & corruptio sunt idē re.

mutatione oporteret aliquid sensibile manere, quod non est uerum: quoniam licet in generatione mixtorum sensibile remaneret, & etiam in generatione simplicium simbolorum, non tamen remanet in generatione simplicium non simbolorum: sed hæc responsio non est secundum uerba textus. Philosophus ibi ponit differentiam inter generationem & alterationem, Et dicit alteratio est quando manente subiecto sensibili ente transmutatur in contrarijs entibus, aut medijs, ut corpus quod sanum est & rursus laborat manēs idem. Et cuprum quandoque est rotundum, quandoq; angulare manens idem: sed quando totum transmutatur non manente aliquo sensibili ut subiecto eodem, transmutatio est substantialis, & ita exponit Auerrois dicens, trāsmutatum in substantia est, cum nihil in actu remanet ex illo, ex quo est transmutatio, quod sit subiectum illius rei quæ ex eo fit essentialiter, & non accidentaliter, uerbi gratia, ut cum sperma transmutatur et fit sanguis secundum totum: aut aër transmutatur secundum totum, & fit aqua. Et ideo stat argumētum. In generatione mixti remanēt elementa quæ sunt subiectum, ex quo per se fit mixtū, igitur nō est uerum q̃ in substantiali transmutatione nihil in actu remāeat ex illo ex quo est transmutatio. Melius igitur est dicere, q̃ ruptura in elemētis tollit actū existēdi: quoniā nō amplius sensus attin=

Qūo intelligit̄. ī substātiali transmutatiōe nō mācet aliqd sensibile, ut subiectū.

git ad dicēdum, hoc est ignis exēpli gratia, & sic in generatione mixti non remanet aliquod sensibile seu in actu ut subiectū. Quod si dicas in trāsmutatione aëris ex aqua, aut ignis ex aëre, materia manens sub qualitate simbola est sensibilis, & remanet ut subiectum. Dicitur, q; materia in eo q; sensibilis non est subiectum, neq; in eo q; subiectū est sensibilis: ipsa enim præcedit tempore qualitatem simbolam. Deinde Gal. in secundo supposito dicit ægritudines primas fieri ex intemperie quatuor primarū qualitatū ex quarū numero febris est una: nam in nobis triplex est compositio, in de morborum differentijs cap. 3. scilicet similarium parcium ex elementis, organicorum ex similaribus, & totius corporis ex organicis, & in primis consistit natura complexionalis, & in secundis natura organica: Et quia natura complexionalis est causa organicæ, ideo ægritudines ei attributæ dicuntur primæ. Et uidetur innuere febrem esse solum intemperiem simplicem calidam, cum subdit: ex quibus una febris existit, quoties calor quidā præter naturam in corde extiterit: sed de hoc dictum est satis. An autem dari possit cōplexio simplex excedens tēperamentum in una sola qualitate, tenet Auer. q; non, secūdo colliget cap. primo & ultimo: quoniam mensuræ duæ qualitatum actiuarum sequuntur ex mēsuris duabus qualitatum paßiuarum, quia formæ propriæ habent

In nobis triplex cōpositio

Quarē ægritudines in cōplexione dicuntur primæ.

An dari poßit cōplexio simplex, in una sola qualitate excedens tēpamentum

materias proprias sub eis, qualitates autem acti uæ tenēt locum formæ: passiuæ uero locum mate riæ. Secundo arguunt alij. Complexiones ad hoc sunt, ut seruiāt uirtutibus naturalibus, sunt enim instrumenta uirtutum naturalium: sed nulla earū quicquam agit cum complexione simplici, immo attractiua per calidum & siccum, expulsiua per frigidum & humidum, retentiua per frigidum et siccum, digestiua per calidum & humidum. Simi liter nutritiua augumentatiua & generatiua. Itē nulla complexio hominis æqualiter habet de ele= mentis humidis & siccis, neque æqualiter de cali dis & frigidis. Ergo nulla complexio est æqualis in aliqua, assumptum patet, quoniam omnis ho mo est terreus à dominio, plus habens de terra, quam de omnibus alijs elementis. Oppositum te= net Gal. primo de temperamentis, & Auic. pri= ma prmi, q dant in spetie hominis complexionē temperatam, & quatuor distemperatas composi= tas, & quatuor simplices: sic enim arguit Gal. ca lidum stat cum sicco excedenti, ut in complexione calida & sicca, & calidum stat cum humido ex cedenti, ut in complexione calida & humida. Igi= tur potest stare cum temperamento humidi & sic ci: patet consequentia, quoniam ex quo stat cum extremis, potest stare multo magis cum medijs: cū mediū plus appropinquetur calido, ex cedēti, quā humidū distemperatū, cum quo ponitur cali

Secundo

Tertio.

dũ stare. Et similiter ratio formari potest de frigido, humido, & sicco. Intelligendũ q per æquale ad pondus intelligit Gal. illud in quo est æqualiter de multitudine graduum qualitatum contrariarum siue gradus isti sint in mixtione æque potentes, siue non, & hoc non negaret Auer. posse inueniri, ut patet in alteratione summe calidi ad sũme frigidum, & in æquali comixtione, ut fecit Gal. loco citato. Et hoc concessit inueniri in cuti temperati hominis, similiter & Auic. prima primi, ubi dicit de cuti. Et fortasse caliditas uenarũ & sanguinis & aliorum frigiditates in ea æquantur. Gal. ergo primo de temperamentis cap. ultimo, & secundo cap. primo dat æquale ad quod omnia comparantur, habens tantum de caliditate quantum de frigiditate & humiditate & siccitate: quoniam quid quid dicitur calidũ aut frigidũ, dicitur in comparatione huius, quod dicitur æquale in uniuersa substãtia : & hoc est æquale ponderale, quod uult dari in cute uolæ manus hominis temperatissimi & precipue in extremitate digitorum. Et hoc æquale esse probat Gal. ratione, & experimento, quoniam cutim uolæ manus nostræ fecit organum & regulam sensus tactus, organũ autem quo debemus iudicare extremas qualitates, debet esse uere mediũ in uniuersa substãtia, ad quod quelibet res mundi comparatur. Experimẽto patet, quoniam si æqualiter misceantur, extre

qd equale in uniuersa substãtia.

me

me frigida, & extreme calida, ut aqua feruens et glacies aut nix, fit medium inter calidum & frigidum. Similiter si aquæ & pulueris partes equales misceantur, fiet medium inter duritiem et mollitiem. Tunc dicit Gal. si tangas hoc mixtũ æquale, habebis ex eo cognitionem rei mediæ in uniuersa subſtãtia inter calidum & frigidum, humidum & ſiccum. Poſtea ſi tangas alios uidebis quosdam calidiores, & frigidiores, quosdam humidiores, & quosdam ſicciores reſpectu huius: & ſi tangas cutim temperati hominis, uidebis talẽ æqualitatem in calido & frigido, humido & ſicco. Vult quoque Gal. ꝙ in quacũq; ſpetie ſit inuenire unã complexionem æqualem, que non eſt æqualis põderalis in uniuerſa ſubſtãtia, sed eſt media in ſpetie illa, ut in ſpetie canis, & hæc uocatur complexio æqualis quo ad iuſtitiam. Et hæc cognoſcitur, inquit Gal. ex operationibus, quæ ipſũ animal cõſequuntur, nam homini decens eſt ut ſit sapientiſſimus, cani ut ſit humiliſſimus, Leoni ut ſit fortiſſimus, & oui ut ſit mitiſſima. Et ſic homo ille erit æqualis quo ad iuſtitiam, qui omnium eſt ſapientiſſimus, & in ſpetie canis, ille eſt æqualis, qui eſt fortiſſimus & humiliſſimus, in ſpetie leonis, qui eſt fortisſimus, & in ſpetie ouis, que eſt miteſſima. Notat tamẽ Gal. ꝙ hæc mixtio, que fit à nobis nõ eſt mixtio uere æqualter ſecundũ ſe, sed ſolũ ſecundũ ſenſum: quoniam hanc ſolus Deus poteſt fa

Equale quo ad iuſtitiam quid.

cere. Et ideo quia Deus cutem uolæ manus homi nis temperati uere mediam creauit inter omnes extremitates scilicet inter calidum & frigidum, durũ & molle. Ipsa uere æqualis in uniuersa sub stãtia erit. Sed dices ex fundamento Auer. impo ssibile est fieri unum ex contrarijs in determinata spetie, nisi alterum uincat & habeat rationem for mæ. Dici potest primo hoc fieri à qualitatibus elementorum in gradu æqualibus, & ab una in uirtute dominãte scilicet caliditate. Dici potest et aliter, q; dictum Auer. ueritatem habet in mi- xtis non animatis, modo in cuti est ipsa anima, à qua habet esse in determinata spetie, & non à forma dominãtis elementi. Ad argumentũ Auer. dic q; qualitates pasiuæ se habent modo materiæ ad actiuas, sed non taliter q; actiuæ sibi determi- nent pasiuas cum tali precisione & adequatione, q; actiua intẽdi non posit, pasiua remissa uel per sistente in suo gradu. Ad secundum uirtutes natu rales agunt cum naturali calore coasistentibus ei tribus alijs qualitatibus magis & minus secundũ uarietatẽ suorum effectuũ. Ad tertium negatur argumentum, quoniam si per dominium membro rum frigidorum corpus hominis recederet ab æquali, illa posunt calefieri, et econtra: nam toti naturali complexioni consideratæ ex coalterna- tione partium etherogeni potest correspondere in uno consimili complexio consimilis, secundum

Gal. primo de temperamentis, & Auic. prima primi ubi posuit q̃ qualis est complexio resultãs ex coalternatione partium, talis est complexio si milis ut cutis. Postea cum inquit.

TEX.

PRAEVENIVNT autem omniũ febrium constitutionem non nullæ causæ omnibus manifestæ, de quibus paulo ante docuimus, ex quarum obseruatione Empiricus quidem medicus ad curationem non nihil iuuatur. Rationalis vero ad ipsam rei naturam accedens, per indicationes ab illa in futurorum præsensionem atque inuentionem curationis, iuuatur: vtẽs omnibus quidem experientia ipsa inuentis, adiiciens autem ipsis multa ex docendi via rationali. Quæ ergo sint per vtranque partem inucta (experimentum intelligo ac rationẽ) alio loco docuimus. Lau.

PRAEINCEPERE autem in omnium febrium cõstitutione causas, quæ ab omnibus manifeste noscuntur, quas etiam antea commemorauimus, in quibus medici, qui se ab experientia Empiricos vocãt, ex obseruatione ad curationem aliquid ꝓficiunt. Rationales autem ad ipsius rei naturam uenientes, quum indicationibus utãtur ad prænoscendi futura, atq; ad curatio Leonic

nis iuuantur inuentionem,neq; eorũ usum ꝑtermittunt,que ex experientia fuerint inuenta,sed multa ex rationali doctrina illis adiungunt. Quæ nam vero sint quæ utraq; inueniantur uia,experientia scilicet ac ratione,alibi est à nobis demonstratum.

COMMEN. 15.

OSTENDIT *diferẽtiam inter medicos* Em*piricos & rationales ex cognitione causarum quæ preueniunt ante febrium constitutionem & omnibus sunt manifestæ,dicens q, ex obseruatione harum causarum* Empiricus *medicus ad curationem aliquid iuuatur.* Rationalis *uero ad ipsam naturam rei idest infirmi accedens, per inditia ab illa scilicet naturæ cognitione in futurorũ præsentionem,atq; inuentionem curationis iuuatur,utens omnibus experientia inuentis, & adijciens ipsis multa ex docendi uia rationali: deinde remittit nos ad librum de sectis dicens*. Quæ *uero inueniuntur per utranq; partem scilicet experientiam & rationem,alio loco docuimus*. Per *causas præuenientes omnibus manifestas, intelligit* Gal.*non solum primitiuas , sed etiam alias de quibus non est occultum q, sunt causa febris,sicut est plethora,de quibus supra.* Nota *secundo,q, rationalis medicus ex cognitione naturæ infirmi iuuatur non solum in futurorum præsentionem, sed & inuentionem curationis:quia infirmi comple=*

R*ationalis* Medi*cus ex cognitione*

xio

xio est unum à quo summitur intentio curatiua, nono methodi cap. 14. hanc enim debet medicus cognoscere, ne calefaciendo uel frigefaciendo corpus extra suum naturale temperamentum reduceretur, nam cognitio naturalis temperamenti corporis facit coniecturari quamtitatē discessus eius à temperamento suo, ut si corpus sit calidum, & morbus frigidus, innuit magnitudinem discessus à dispositione naturali. Si autem sit morbus calidus, innuit paruitatem discessus. Et ex *hoc dat cognitionem electionis quantitatis, & graduum medicinæ.* Ideo Gal. *primo medendi cap.* 2. M*orbi non commode curantur, si corporis uniuersi natura ignoretur.* Et. 12. *cap.* 4. *Ante omnia considerandum est, qualis nam ægrotantis natura sit.* Nota *tertio* ꝙ *rationales medici rationem cum experientia coniungunt: quoniam ratio de agendis certificari non potest nisi experimento consequatur.* Vnde *secundo de ratione uictus acutorum undecimo dicit* Gal. *impleuritide, quando materia deorsum tendit exibendum est pharmacum, si uero ascendat, sanguis mittēdus, & hoc ex ratione* Hyppo. *prima aphorismorum.* Q*ue ducere oportet, quo maxime natura uergit, eo ducere.* Et *ita in pleuritide cum dolor descendit ratio dictat, ꝙ exibendum est pharmacum, tamen nō es certus de hoc, nisi prius expertus sis in multis, nam dicet aliquis, si tu exibeas pharmacum do*

nature infirmi iuuatur in futuro rū presētionem. & ī curationis inuētionē.

Qua re Ration*ales medici cū experiētia rationē iūgūt.*

lore descendente in pleuritide, quia materia fluit deorsum, erit periculum, ne attrahatur ad locum læsum plus de materia, quam ex pharmaco resolui poßit, & maius fiat nocumentum, quam iuuamentum. Et ita ubicūq; potest esse iuuamentū & nocumentum, ibi non potest certitudo haberi, nisi experimento cum ratione addito. Nec dictum Hyppo. *de emißione sanguinis in pleuritide est dictum sola ratione, immo credendum est ipsum coniunxisse rationem cum experimento.* Et *ideo semper preceptis* Hyppo. & Gal. *credendum tanquā approbatis ratione et experimēto.* Et *ideo dicebat* Gal. *in primo de ratione uictus decimotertio, q, longe maior certitudo de quæstionibus medicinalibus habetur, quam de physicis: quoniā medicina est habitus docens recte agere, & ad recte agendum requiritur ratio & experimentum. Et ideo ut perfecte medicinam sciamus, opus est q, ratio iungatur experimento: quoniam ratio de se semper est ambigua. Et propterea dixit* Hyp. *in principio aphorismorum. Iuditium, quod est ratio de agēdis esse difficile, immo ut dicit* Gal. *adeo est difficile, quod ad hoc usq; temporis est dubiū. Sed hic dubitatur. Cui nam magis credendum, an medico ualde experto sine ratione, an rationali sine experimento, Si quis enim habeat utrumq; non est dubium, q, erit optimus omnium, sed queritur cui magis confidendum. An habenti rationem*

Vbicumq; pōt ēē iuuamentū & nocumētū, ibi nō potest certituto haberi nisi expimento cū ratione addito.

Semper p̄ceptis Hyppo. & Gal. *credēdū tāq̄* Ra*tione & expimēto approbatis.*

solam

solam sine experientia. An habenti experimentum sine ratione. Arist. primo Metaph. in prohemio dicit, q. in agendis plus ualet homo, qui habet experimentum sine ratione, quam habens rationē sine experimento, & hoc, quoniam experimentū est circa singularia, ratio uero circa uniuersalia: sed singularia considerare est magis proprium operis & artis. Ideo magis credendum in agendis artifici experto sine ratione, quam rationali sine experimēto. Oppositū huius uidetur dicere Gal. in primo de diebus creticis. 11. ubi dicit, q. si quis uelit recte pronosticari dies crisis, oportet uersari in libris Hyppo. & postea adesse multis infirmis. Sed melius inter ista est uidisse Hyppocratē. Et ideo magis, inquit, confidendū est in hoc illi q recte uiderit Hyppo. quā qui quottidie fuerit uersatus cum infirmis, & nullam habeat rationem. Idē uidetur dicere Rasis quarto ad Almansorē cap. ultimo ubi habet q. qui uiderit recte dicta antiquorum, & uersatus fuerit cum infirmis multis, alijs preferri debet. Et q. melius est capere medicum uersatum longo tempore in doctrina Hyppo. & bonorum authorum q̃ illum qui uersatus fuerit toto uitæ suæ cū infirmis & nullā habet doctrinam. Et hæc repugnare uidentur Aristoteli. Pro quo dicunt, aliq, q. tēpore quo regnabāt sectæ Empiricorū, qui se fundabāt omnino in experimentis, multi erant libri in quibus Empiri-

Quare lōge maior certitudo de q̃stionibus medinalibus habetur q̃ de naturalibus. Ratio de se sēper ambigua

An Magis credēdū medico ualde exrpeto sine ratiōe. An ratiōali sine expimēto.

ci ipsi suas habebant regulas, & de signis, & accidentibus morborum singulorum, licet absq; ratione, sed ex multis experimentis ab antiquis lõgissimo tempore confirmatas, ut uerbi gratia q quotiescunq; sunt ista quinque signa, dolor pungitius, feb. ardens, difficultas anhelitus, pulsus tensus, & tußis, est unus morbus q dicitur pleuritis. Postea dicebant, hæc remedia adhibita fuere, & sequuta fuit sanitas, et sic illa applicabant. Hoc stãte dic, q Arist. cum dicit magis confidendum esse Empirico, q̃ rationali, loquitur de Empirico docto in sua secta & qui perfecte legerit libros suos & expertus fuerit circa singularia. Et isti, inquid, magis confidendum, quam illi, qui solũ uiderit rationes antiquorum & nullam habuerit, experientiam: Gal. uero & Rasis loquuntur de Empirico ignorante qui uersatus circa infirmos ex suo tantum exercitio acquisiuit illud parum quod habet de medicina ipsa, & huic, inquit Gal. et etiã Rasis minus esse credendum quam rationali. Dicendum etiam, q Gal. loquitur de pronosticatione, ideo dicit q melius pronosticabit ille qui fuerit exercitatus in doctrina Hyppo. sine experimento, quam ille qui diu fuerit circa infirmos uersatus & nullam habeat rationem. Arist. uero loquitur de cura dicens, q melius curabit Empiricus eruditus tamẽ, quam rationalis sine aliquo experimẽto, et ita nõ sunt discordes authores isti ut uidebatur

batur : quoniã loquuntur de diue rſis.

TEX. Lau.

QVÆ uero diſpoſitio ab vnaquaq; cauſa ꝓcatarctica in corpore cõſiſtat accẽdens febrem, nunc docere inſtituimus. Cũ ergo ui deamus non unum modum, neq; generationis, neq; auctionis caliditatis (quando ne ipſius quidem ignis modus vnus eſt) ſed gignitur, aut propter motum, aut propter putrefactionem, aut propter conuer ſationem alterius caliditatis, aut ꝓpter ſup preſſionem calidi effluuij, aut propter per mixtionem calidæ ſubſtantiæ, tanquam de fonte quodam ebullientis aut genitæ ſcilicet ad noſtrum ſenſum, aut augentis calidi tatem, neceſſe eſt omnium febrium cauſas in prædictos modos reuocari.

AT quam ſingulæ preincipientes cauſæ in corpore faciant diſpoſitionem, que febrem accẽdant, nunc oſtendere intendimus. Quoniam non unum uidemus modum generationis aut augumentationis ca liditatis. Si quidem neq; ignis ipſius, ſed uel propter motum, uel propter putrefactionem, uel propter adhęſum alterius caloris, aut propter retentionem calidi effluxus, aut propter mixtionem calidę ſubſtã tiæ, quodam ueluti ex fonte efferueſcen tis, Leonic

que quo ad nostrum sensum uel generet, uel augeat caliditatem, necesse omnino & febrium causas reduci ad eos quos diximus modos.

COMMEN. 16.

NVNC *exequitur ostendendo modum secundum quem à predictis causis procatarcticis efficiatur febris: & primo premittit quod intendit: postea inquit, quod sicut ipsius ignis nõ est unus modus generationis & augmentationis, ita & caloris in nobis, non est unus modus generationis & augmentationis.* Et *dat hos modos diuersos dicens, aut augetur calor propter motum, aut propter putrediné, aut adhasum calidi, aut propter pororum, constipationem, qua retinentur uapores calidi, qui à nobis continue debent affluere, aut propter permixtionem calidæ substatiæ, ut cibi, & potus acris & calidi, ueluti de quodam fonte ebulientis, que quo ad nostrum sensum uel generet uel augeat caliditatẽ, necesse est omniũ feb. causas ad predictos quinq; modos reduci.* Et *de his modis scribit in de morborum causis.* Per *causas procatarcticas intelligit causas primitiuas quæ in corpus imprimnnt extra corporis substantiam existentes, sicut sunt sex genera rerum non naturalium: & reliqua que non necessario alterant, de quibus* Gal. 3. *artis medicinalis cap. secũdo: hæ enim à causis antecedentibus & coniũctis differũt*

Causæ procatarticæ, quæ.

differunt secundum Auic. secunda primi doc. secũda summa prima cap. primo. Quoniam antecedẽtes et cõiũctæ sũt res corporeæ intra existẽtes. s. humorales, cõplexionales, & cõpositionales, sed cõiũctæ dispositionẽ causant immediate, ut putredo febrem. Antecedentes uero mediante coniuncta, ut membri caliditas, aut crasities, uel uiscositas, in humore causant febrem mediante putredine. Intelligendum secundum Gal. secundo de tuẽda sanitate circa medium, ꝙ exercitium auget calorem innatum nulla re extrinseca concurrente, sed intrinsece ex se ipso. Et si ex cibo augetur calor innatus, hoc est extrinsece, quia ex cibo generatur sanguis, & spiritus: alia uero omnia extrinsecus calefacientia calefaciunt calore acquisito, ut sol, medicinæ, balneũ. sed quomodo ꝑ exercitiũ augeatur innatus calor nullo extrinseco concurrente, declarari potest ex sententia Auic. prima parte suæ canticæ. 183. ubi habet, ꝙ forte exercitium aut fortis motus est causa infrigidationis & extinctionis caloris naturalis, & ꝙ qes immodica etiam extinguit ipsum calorem naturalem, sicuti flama non euentata à fumo extinguitur. Ita dicendum ꝙ si calor naturalis nõ euentetur extinguitur, sicuti flãma lucernæ, que si non euentetur conuertitur in lichinum, & extinguitur, & sicuti flãma quando euentatur conuertit oleum in flmmam, & ipsum disponit

Quomodo ꝑ exercitiũ augeatur ĩnatus calor, nullo extrinseco cõcurrẽte.

ad generandum continue flamam ipsam, ita calor naturalis cum euentatur disponit sanguinem ad nouam spirituũ generationem. Modo *si corpus exerceatur & moueatur, augetur anhelitus, et ex auctione anhelitus maior fit euentatio ipsius caloris innati: ex maiori autem euentatione, augetur calor innatus, sicut ex euentatione carbonum augetur calor ignis: sed si corpus quiescat nõ augebitur anhelitus, neq; poterit sufficienter calor innatus euentari.* Et *ita exercitium hoc modo auget innatum calorem, cibus etiam auget calorẽ, quia ex cibo generatur sanguis & spiritus: sed istud fit ab extrinseco. Illud autem quod fit ab exercitio fit ab intrinseco, hoc est nullo extrinseco concurrente. Aliæ uero res calefaciunt, non augendo sanguinem aut spiritum, sed solum calorem inducendo et corpus ipsum alterãdo, ut calor ignis, aut solis, balnei, aut medicinæ.*

TEX.

Lau. QVEMADMODVM æstus est, siue ex ipso sole actio talem habeat appellationem, siue affectio, que in corpore efficitur, siue ea que iam effecta est. Nam & ea ipsa calor est pręter naturam, nondum tamẽ febris, nisi cor ipsum concalefecerit. Sane totum hoc gñs causę ex conuersatione efficitur rei calefacientis, siue sol, siue ignis, siue medicamentum fuerit id quod calefacit, extrinsecus

trinsecus attingens, aut propinquans, aut conuersans, aut quouis alio modo libeat appellare.

VELVTI statim exustio, siue ipsa solis operatio talẽ sortiatur appellationem, aut qui ab eodem fit in corpore affectus, siue ille qui iam effectus est, nam & hoc ipsum calor preter naturam, nondum tamen febris existit nisi cor una calefiat. Omne quidem huiuscemodi causæ genus fieri constat ex rei calidæ adhæsu, siue sol, siue ignis, siue medicamẽtũ calidum contingat extrinsecus, aut proximum fiat, aut adhæreat, siue quouis aliquo uocabulo quispiam uti uoluerit. Leonic.

COMMEN. 17.

PARTICVLARITER *declarat hos modos caloris. Et primo modũ q fit ex adhæsu rei calidæ, siue sol, siue ignis, siue medicamentum sit id quod calefacit, & per hunc modum dedit intelligere modum q fit ex permixtione substantiæ calidæ. Et cum dicit. Siue ex ipso sole actio. &c. Hoc intẽdit: siue calefacio ex ipso sole appelletur æstus seu exustio, siue caliditas in corpore infici, que proprie dicitur passio, siue que iam facta est: nã & id caliditas est preter naturam. Secũdo ibi.* TEX.

AT vero ira quasi ebullitio quedã ac mo *Lau.*

tus uehemens est irascibilis facultatis in ipso corpore cordis residentis. Concalescit autem interdum cum ea spiritus, atque interdum sanguis. Et si prompte se habeāt suscipientia corpora ad continendum diutius caliditatem, quamuis ipsius cordis motus destiterit, hæc permanent calida præter naturam, tuncque febricitare hominem necesse est. Hęc ergo febris principiū habet, motum atque ebullitionem natiuę caliditatis. Febris autem que ex mœrore cōsistit, non insuper ebullitionem, sed motum tantummodo principium habet.

Leoni. IRA autem est ueluti quidem feruor quidam, ac uehemens motus potentię irascibilis in ipso cordis corpore sita, simul autē cum hoc feruore calefit spiritus aliquādo, aliquando sanguinis substantia. Quod si ita contigerit, ut ea corpora quę in se caliditatem admiserunt, longo eam tempore retinere natura apta sint, licet motus cordis sedetur, in hisce tamen remanet calor preter naturam, atque hominem febricitare est necessarium. Huiuscemodi autem febris habet originem à motu atque feruore natiuę caliditatis. Quæ autem ex tristitia fit, ex solo motu, non autem ex feruore generatur.

Declarat

COMMEN. 18.

DECLARAT *modum augmentationis caloris in nobis propter motum. Et primo propter motum qui fit in animæ affectibus, & primo de ira, dicens q cum sit ueluti feruor caloris in ipso corde cum hoc feruore calefiunt aliquando spiritus, aliquando substantia sanguinis. Et sic licet ipsa ira intrinsece nulla alia re extrinsecus concurrente augeat in nobis calorem innatum, non tamen auget quantitatiue, quemadmodum exercitium, ut paulo ante fuit declaratum ex sentētia ipsius Gal. secundo de tuēda sanitate, ubi ita scribit. Ergo omnis exercitationis commune illud est, q animali ipsi ex ipso caloris augmentum excitat. Quippe calefiunt corpora nostra & balneis, & calidarum aquarum lauacris, & cū per calidiores tempestates insolamur, & cum igni souemur, & cum calidis medicamentis perfricamur. Cæterum ab externo est omnis eiusmodi calor adscitus, nec de proprio principio, sed aliūde accensus auctusq;. Exercitando uero, insiti caloris augmentum animalibus ex ipsorum corporibus excitatur. Atq; is omnium exercitationum communis effectus est, proprius tamen earum effectus non est, si modo & iratis, & perturbatis, et pudore effectis naturalis etiam calor augetur: quāquam ira haud quāquā auctus, sed ueluti feruor est caloris in corde. Declarat postea Gal.*

Quando calor ex motu irę ē febris.

quando calor qui fit ex motu iræ est febris dicēs. Et si prompte se habeāt suscipientia corpora ad continendum.&c.id est si sanguis aut spiritus fuerint apta ad retinendum diutius caliditatem, & quamuis ipsius cordis motus destiterit, hæc permaneant calida preter naturā, tunc supple, erūt in calefacto esse, & febricitare hominem erit necesse. Et propter hoc dixit Auic. in deffinitione feb. Et inflammantur inflāmatione quæ nocet operationibus naturalibus, non sicut caliditas iræ, aut laboris, cum non ultimatur, quoniam caliditas iræ non ultimata non nocet operationibus.

Quomodo generat feb. p motū q fit ī affectu tristitiæ.

Postea declarat Gal. modum generationis caloris & febris per motum qui fit in alio animæ affectu scilicet tristitia. Et dicit q febris que fit ex merore nō habet ebullitionem principium, sicut ira, sed motum tantum, & causa est, quoniam in tristitia causatur febris ex multo tractu spiritus ad intra. Hic nota qualem motum corporis assumunt animæ paßiones, quæ sunt, gaudium, tristitia timor, ira, spes, diffidentia, amor, odium, solicitudo, inuidia, & huiusmodi, ut scias quomodo ex his accidit calefieri, uel infrigidari, ex his maxime immoderate existentibus, nam si parua & debilia sint neq; multum prolixa uix impresionem faciunt apparentem. Sunt autē paßiones eius partis animæ, quæ dicitur appetitus, secundum quas ē principium mouens corpus ad imitationem, uel fugam,

Qualem motum corporis assumūt aīæ passiones, ut gaudiū, tristitia, amor.

fugam, uel uindictam. Et genera harum paßionũ uidentur gaudium, tristitia, et ira, timor enim quedam tristitia uidetur, spes uero gaudium preconceptum, sicut diffidentia preconcepta, tristitia, amor est gaudium quoddã, odium uero tristitia, & similiter inuidia, & solicitudo: uerecundia uero paßio est composita ex timore & ira, mouet autem appetitus ad imitationem per gaudium, ad fugam uero per tristitiam, ad repulsionẽ per iram. Cum ergo gaudium & tristitia sint principia quare appetitus moueat ad habendum & amplectendum, coextendit corpus totum, & ampliat spiritum & calorem paulatim à corde dilatans ad exterius, ex quo membra distrahuntur, & extenduntur impleta spiritu, & calore, ex perceptione namq; rei conuenientis & connaturalis, conueniens & naturalis accidit motus calori qui est à cẽtro ad circunferentiam, propter quod minima est transmutatio corporis ad extra naturã propter gaudium: contingit tamen debiles corde & pauci caloris & spiritus mori ex magno gaudio subito nunciato, propter exalationem totius spiritus ad extrema, & depauperationem cordis ab eo. Tristitia autẽ per oppositum deffinitur, & est principium motus qui est ad fugam, propter quod ex perceptione rei inconuenientis, & corrumpentis accidit inconueniens & in materialis motus calori & spiritui: quia ex circunferen-

passiões apetitus quæ.

Verecundia passio composita ex timorẽ, et ira.

Debiles *corde, et pauci caloris & spiritus aliquãdo moriunt ex magno gaudio subito nũciato.*

Tristitia quid.

Quare ex magna tristitia accidit calorem extingui et suffocari.

tia ad centrum. Et ideo ex magna tristitia accidit calorem extingui & suffocari ex nimia sui cõstrictione, constringuntur autem ab hac fuga caloris & spiritus omnia membra, ut ab humidis & mollibus inter ea, sicut cerebro et oculis exprimatur & mucus & lachryma, propter quod infrigidat & desiccat tristitia, sicut gaudium calefacit & humectat. Ira *autem est ueluti feruor caloris in corde, cuius accessorium est, non eius essentia, ultionis appetentia, secundo de sanitate tuẽda. Cum enim percipitur id quod nocet et iniuriã infert, queritur uindicta & repulsio: ex quo accidit spiritum & sanguinem uiolento motu ad extra per repulsionem facto accendi, subita uero & inopinata conceptio nociuorum, timorẽ infert.* Quare *fugiẽs uirtus apud principium fugam facit, & caloris & spiritus ab extremis.* Et *uidetur timor contrarius motus iræ, nam sicut ira est uiolentus motus ad repellendum, ita timor uiolentus motus est ad fugiendum, propter quod superflua caloris constrictione frequenter occidit, de ira autem nequaquam inuenitur ꝙ occidat, eo ꝙ calorẽ exauget, amor uero & spes consimiliter gaudio mouent, inuidia autem & solicitudo & odium similiter tristitiæ, uerecundia autem primo mouet propter timorem ad intra, quasi quidam timor existens, deinde redeunte ratione & consilio uigoratur*

Ira *quid*

Timor *uiolẽtus motus ad fugiẽdũ*

Non *inuenitur, ꝙ ira occidat.*

Verecun*dia primo mo-*

goratur anima,quare impellit ſpiritum & calorem ad extra propter defenſionem ad ſimilitudinem motus iræ. Dixit autem Haly *tertio artis medicinalis com. 15. quod anima per iſta accidentia exercet ſpiritum ſicut primum animæ inſtrumentum,mouendo ipſum intra & extra,ſicut contingit,appetitui: quando autem ſpiritus expanditur aut retrhaitur mouetur ſecum caliditas innata et ſanguis, & etiam eſt ſententia Galeni ſecũdo de cauſis symptomatũ capitulo quinto.* Vbi *ita ſcribit.* Etenim *animæ eſſentiam:in alia quapiam tractatione definire: audax fortaſſe facinus putabitur.* In *hoc uero opere preter audaciam etiam ſuperuacaneum uidetur.* At *quæcunq; tandem ipſa fuerit:e duobus alterũ fateri oportet:aut quod ad omnes functiones ut primis inſtrumentis utitur & ſpiritu & ſanguine, & uel alterius uel utriuſq; calore,aut quod in his ipſis conſiſtit.* Porro *ipſius motiones facile deprehendũtur:tum ex multis alijs: tũ maxime ex animalibus pathematis,cuiuſmodi ſunt timor & ira.ꝑ timorẽ & ſpiritus & ſanguis intro, & ad ſcatebrã ſuã reducuntur,cõtrahũturq;, quo fit ut algeãt partes in ſuperficie poſitæ:ꝑ irã uero,et diſtẽdũtur et effũdũtur et caleſcũt. Certamẽ uero(ut uocãt)ex utriſq; cõflatũ inequales hẽt motiones.* Iã *& cordis & arteriarũ pulſatiões & minime et pq̃ đbiles, ĩ timẽtibus apparẽt maxime et ualidiſſime,in iratis*

uet ad intra, poſtea ratione et cõſilio utgoratur anima et mouet ſpiritum ad extra Quando ſpiritus expanditur aut retrahitur mouetur ſecũ caliditas inata & ſanguis.

in certamine et inequales. Per uerecundiam animalis facultas, in primis quidem ad interiora mouet: sed rursus affatim redit ad exteriora. Quòd si nõ redierit iam non uerecundia, sed timor censeri debet. Quippe uerecundia de repente fit, animata facultate nihil mali perpessa. Euenit autem *(ut ita dixeris) ob mollitiem, natiuumq; timorem quum quis prestãtioris conuersationem ferre nõ potens: fugam parat, & procul (si liceat) abesse percupit. Vnde fit ut recedat duntaxat ad intima, ueluti subterfugiens, idq; citra refrigerationem, excitante impellenteq; ratione. Patibilem animæ partem, nempe eam quę et timet et uerecundatur, mox redit ferturq; foras eo maxime motionis modo quo calor reuocatur ijs qui in frigida se lauerunt. At in timore, neq; excitante, neq; impellente ratione patibilem animæ partem magis ac magis calor extinguitur, ut nonnulli rigore q̃ infestentur. Vt in timore autem confertim, ita in mestitia paulatim fit motus magnitudine dumtaxat ac uehementia, non toto genere differentibus inter se pathematis. Atqui nonnulli ob timorem subitaria morte perierunt, ubi debilis suapte natura animula sub ualido pathemate oppressa confertim & extincta, & suffocata est. Etenim extinctio pathematis naturam sequitur ob refrigerationem eueniens. Suffocatio uero quum uniuersus sanguis ad principium confluit deferturq;*

ob timorẽ nõnulli subitaria morte perierunt.

deferturq́;. At ex iratis nemo mortuus est,utpote quibus neq; calor refrigeratur,neq; robur dissoluitur. Pre gaudio autem nonnulli, supramodũ pusillanimes mortui sunt,haud aliterquam timentes. Sed non ita ualido motu aut feruore ad exteriora fertur animata facultas:quin econtrario si quid antea fuit ei roboris, id nunc exoluitur laxaturq́;. Quum enim nimio gaudio laxata petit exteriora,discutitur atq́; dißipatur. Iam dolor e diuerso cogens animam moueri haut leuiora q̃ maximus timor afferet symptomata. Quippe laborãtes decolores apparẽt, refrigerãtur,rigore cõcutiuntur, tremunt,pulsus minores redduntur et abolentur, tandem ueluti syderati attonitiq́; moriuntur. Nã & in ijs fugit intimus calor ad principium. Ac anima soluitur simul atq́; extinguitur. Itaq; cum mortem inferre poßint huiusmodi pathe, haud mirum uideri debet si animi quoq; deliquium inducant, ac preterea ea symptomata quæ ad animi deliquium sequi consueuerunt, tum alia,tum eas excrementorum secretiones, que uoluntatis imperium non espectãt. Postea cũ dicit. *Ex ira Nemo mortuus est. Pre gaudio mortui.*

TEX.

SI autem ex lasßitudine efficiatur, principium quidem habet motum ampliorem musculorum, ac neruorum, & ligamentorum, & articulorum, que quidem prima calefiunt,calor autem continenter cordi di- Lau.

ſtribuitur,ac tunc febricitant.

Leonic. EIVS autem qui labores ſequitur,principium eſt,muſculorum,neruorum,copularum, & articulorum nimia confricatio, quę quidem primo quendam calorem concipiunt. Hinc uero continuatim calor aſcẽdit ad cor, atq; inde homo neceſſario febricitat.

COMMEN. 19.

DECLARAT *quomodo generatur febris propter motum corporum, & litera ē clara. Sed in de morborum cauſis ita ſcribit. Si ab exercitatione quiſpiam fuerit fatigatus is immodicum ſuſtinere calorem dicetur maiorem inquam q̃ pro naturali habitu, tum in muſculis, tum in articulis. Quippe ad hos in primis mouendi munus pertinet: q, ſi calor nõ ultra progrediatur, ſed prius q̃ per totum animantis corpus fuerit ſparſus ſoluatur affectus ita genitus. Laßitudo dũtaxat fuerit. Si uero in totum extendatur corpus, morbus ipſe febris nominari debet: quippe quę totius animantis calor immodicus eſt.*

Quomodo ex motu corporis generatur febris.

TEX.

Lau. VBI vero febris propter denſitatem cutis accenditur, qualis maxime aſtrictis, refrigeratisq; fieri ſolet, collecto in corpore mordaci effluuio, conſiſtit. Difflantur.n. ſemper animalium corpora duobus mo-

dis

dis emisſis foras quotidie uaporoſis, fu-
moſisq; excrementis, attracta uero intro
aerea ſubſtantia refrigerante, atq; uentilan-
te naturalem caliditatem. Vbi ergo fortis
cauſa condenſando cutem prædictos mea
tus aſtringat, ſæpe plethoram inducit, quo
ties vaporoſa ac benigna materia de corpo
re effluit, interdum febrem committit, quo
ties acris ac mordax fuerit. Quando calor
potisſimum augetur, ubi refrigerans aer in
tra corpus minime trahitur.

QVAE autem ex denſitate cutis accendi- Leoni.
tur febris, qualis maxime frigefactis atq;
aſtrictis corporibus ſolet accidere, morda
ci effluxu in corpore acceruato contingit.
Semper enim animalium corpora diffian-
tur, idq; duplici modo effuſis ad exteriora
uaporoſis atq; fuliginoſis ſupfluitatibus,
ac rurſus intus attracta refrigerante, ac uen
tilante natiuum calorem aerea ſubſtantia.
Quum igtur aliqua cauſa potentior eos de
quibus diximus meatus anguſtiores effece
rit, ſæpius in plethoricam diſpoſitio-
nem incidit corpus. Quando & uaporo
ſum & optimum quod effluit, extiterit.
At quum acre fuerit, ſatiſq; mordax, non
nunquam in febrem, quo tempore maxi-
me, quoniam intra corpus quod refrige-

randi uim habet non attrahitur, calor augetur.

COMMEN. 20.

DECLARAT *nunc alium modũ, scilicet quo modo detentio calidi effluxus generat febrem. Et pro intellectu huius patris intelligendum secũdum ipsum in libro de utilitate respirationis, q̃ flammæ omnes duplici motione mouentur, altera à materia unde incẽdũtur, altera uero cõtraria huic, ad principium suum ueluti radicem.* Nam ut *inquit, si lampadis amplissimæ superam oram incedens ad inferam celeriter ignis perueniet.* Et *si lucernarem flammam restinxeris superoq; extremo funiculi non carentis fuligine alterum ad hibueris ignem, rursus incẽdi lucernæ funiculum uidebis, nullum autẽ talium effici potest, si tantum ignis ad superam partem moueretur. Vnde ait: quoniam autem omnis flamma uelocißime corrũpitur (nã semper ad continentem aerem dispargitur) ob id ut & ea uelocißime oriatur est necesse, alioqui nec in paucißimo tempore duraret. Cum ergo cor sit in corpore uelut quedam flamma accensa, oportet q̃ habeat hos duos motus temperate, motum ad extra exalatiuum, ut super fluitates fumosas calidum destruentes expelleret, & motum quo attrahit aerem frigidũ, ut ipsum refrigeret, & super materiam ex qua conseruatur conuertet.* Dicit ergo Gal. q̃ difflantur anima

Quomodo detentio calidi effluxus generat febrem.

Flammę duplici motione mouetur

Cor ĩ corpore ueluti quedã flama accẽsa.

lium corpora duobus modis:emissis foras uaporosis fumosisq; excremẽtis: attracta autẽ aerea substãtia intro refrigerante,atq; naturalẽ caliditatẽ uentilante. Vnde dicebat loco citato, ꝙ simile ẽ de nostro corpore sicut de lucerna accensa,nam oleum ex quo nutritur calidum lucernæ proportionatur sanguini,ex quo nutritur calidũ cordis; funiculus,cordi. Et ideo si uentosam poneres perforatam super lucernam similaretur pulmoni,qui circuniacet cordi, ad instar uentosæ. Ergo sicut uentosa perforata conseruat flammam lucernæ & obturata extinguit,ita pulmo qui bene potest euentari & transpirari conseruat calidum cordis: cum autem constringitur ipsum suffocat:cum uero dicit. At cum acre fuerit &c. uult ꝙ non sẽper contrictio conducit ad febrem:sed tunc maxime, quum illud quod ex cõstrictione retinetur fuerit acre & mordax, cum uero est benignum causat plethoram. Et in de morborum causis ita scribit. Nam cum arteriæ constipantur aut à plurimo sãguine (ut nuper diximus) aut obstructis earum osculis,ut haud quaquam transpirare possint:necesse est calorem quidem extingui, corpus uero ipsum emori. Quòd si modica fuerit constipatio, natiuus calor ob ipsam non necessario afficietur. Quumq; in animantis corpore ueluti fuliginosa quedam aut fumosa excrementa continentur,tamen aliud natiui caloris pathema consistet, aliud

Simile ꝺ nr̃o corpore, sicut de lucerna accensa.

Cõstrictio conducit ad febrẽ,qñ illud qꝺ ex cõstrctiõe ĩtinetur est acre, & mordax.

uero si uaporis suauis utilisq; naturam referat. Horum uero utrunq; bifariá discriminatur. Etenim optimus in corpore sanguis nullius uitiosi excrementi permixtione turbatus: quum calefactus est, uaporem redit optimum, qui nihil secum ferat, neq; igneum neq; acre: huiusmodi corpus si modice cōstipetur, breui uel plethoricum idest opple tum, uel calidius q̃ pro naturali habitu reddetur. Plethoricum quidem quum per ignauiam exercitationem neglexerit: ita enim retinentur in corpore ea quæ per motum excerni oportebat. Calidius uero quum exercitatur, utpote aucto ad motum natiuo calore, qui ob corporis constipationem non transpirat. At si corpus fumoso excremento refertum constipetur: tum aut febris excitabitur ob clausum intus fuliginosum uaporem, aut prefocabitur estingueturq; calor natiuus. Atq; utrunq; horum consequitur, & excrementi multitudinem, & cōstipationis fortitudinē. Quippe si plurimum fuerit fumidum excremētū quod indigebat uacuatione, & constipatio uehemens ne sub excremento prefocetur, extinguaturq; insitus calor; periculum est. Si uero paucum sit excrementum & non ita uehemens constipatio, febris accendetur. Atq; hinc perspicuum est, quod & naturales & aduenticios corporis affectus p quos uel fuliginosum, uel fumidum uel uapore refertum sit id quod transpirat nosse oportet.

TEX.

EXCERNITVR autem excrementum acre ac mordax,aut ijs qui sunt natura malis humoribus pleni, aut ijs qui malos cibos ingesserunt,aut sæpe non bene cõcoxerunt. Præsertimq; ijs qui præterquam quód cibis dictis uescuntur, etiam limosã, aut lutosam,aut cœnosam, aut palustrem, aut stagnantem,aut alio quo uis modo corruptam & putrefactam aquam bibunt. Eodem modo euenit,ubi immoderate laborent,aut uigilent,aut angore afficiãtur, aut acria medicamenta frequenter ingesserint. Cibos autem malos intelligo,& qui ex natura tales sunt, ut allia, cœpe, nasturtium, porrum,brassica,ocymũ,urtica, & alii qui cũq; nominãtur agrestes,ut lapsanæ apud nos:atque etiam qui boni sunt ex natura, sed ob putredinem quandam prædictis æquale,aut maius sepenumero uitiũ acceperunt, ut ordeum,ac triticum,& aliæ omnes fruges. Partim ob temporis longitudinem ad putridam dispositionem deductæ:partim situ quodam repletę,quia prauè repositæ sunt, partim ex prima generatione ab ipsa rubigine uitiatæ. Tales igitur cibos etiam nunc plerīq; comedere coacti p̃ fame,uel febribus putridis ac pestilentibus Lau.

mortui sunt, uel pustulis scabiosis aut le-
prosis correpti.

Leoni. ACRIS autem ac mordax defluit super fluitas his qui aut natura uitiosos habēt humores, aut prauis cibis utuntur, aūt sępius cruditatem patiuntur. At tum presertim quum post huiusmodi cibos assumptos faeculentam, uel lutulentam, siue paludibus, uel piscinis, siue quo uis alio, uitiatam ac putrescentem biberint aquam. Idem his quoque accidit, qui supra modum laborant, aut uigilant, aut cogitant, aut medicamina acuta iugiter sumunt. Voco autem prauos cibos, quibus hoc ipsum est à natura insitum, sicut allia, cæpe, nasturcia, porros, brassicas, ocyma, & urticas, & quęcunque alia agrestia dicunt, ueluti quę apud nos lampsanæ uocantur, & quę pręterea natura quidem optima sunt, sed ob quosdam putrefactionis modos ęquale, aut maius aliquādo uitium contrahunt, ueluti frumenta, hordea, atque omnes aliæ fruges, quę ad usum cibi assumuntur, Quarum nonnullę temporis longitudine ad putrescibilem ducuntur dispositionem, aliæ quoniam male repositæ fuerint humiditate replentur, quędam uero & in primo ortu rubigine deprauantur. Tales cibos hodie quoque urgente fame

me plures coacti comedere, nonnulli quidem á putridis ac pestiferis febribus interierunt, nonnulli autem pustulas instar scabiei ac lepræ in corpore contraxerunt.

COMMEN. 21.

NVNC *declarat á quibus superfluitates mordaces & acres defluunt, & dicit quod hæ defluũt ab his qui sunt natura malis humoribus pleni: aut his qui malos cibos ingesserunt, aut non bene concoxerunt. Et subdit* ꝙ *hoc accidit his præsertim qui cum post huiusmodi cibos assumptos limosam aut lutosam &c. bibũt aquam: uel sic legatur præsertim his* q *præterq̃* ꝙ *cibis dictis uescũtur, etiam limosam aut lutosam aquam bibunt. Accidit etiam hanc acrem superfluitatem multiplicari his qui immoderate laborant, aut uigilant, aut angore afficiuntur, aut acria medicamenta frequenter ingesserint. Et de aquis dixit primo de Tuẽda sanitate. Cauẽdæ sunt quæ ex stagnis hauriuntur, & quæ turbidæ, & quæ male olentes, & quæ salsæ: deniq; in quibus aliqua qualitas gustu deprehenditur. Ea uero optima est, quæ penitus non gustui modo horum, uerũ etiam olfactui omnis qualitatis expers uidebitur. Et de optima dixit tertio de uictus ratione acutorũ com. 39.* ꝙ *multo tempore in uentriculo manet & fluctuationes plurimũ parit: quo fit ut cum biliosus fuerit uentriculus, corrumpatur & illa.*

A quibus supfluitates mordaces & acres defluunt.

Aqua optima.

TEx.

Lau. VBI igit̃ corpus fuerit plenum talibus humoribus, nulla autem obſtructio in uiſceribus fuerit, atq; al'in cute tota libere diffletur ac refrigeretur, ſanum quidem exiſtit; ſed breuem, lubricamq; obtinet ſanitatem. Vbi uero exterior terminus aut aſtringatur, aut in profondo meatus obſtruatur: ſi aſtringatur, nunc dictum febrium genus: ſi oppiletur, id quod paulo poſt dicendum eſt, conſiſtit. Nihil igit̃ mirum uideri debet ſi ex cruditate, hi quidem febricitent: illi nihil eiuſmodi patiãtur. Etenim ĳs qui malis iam humoribus pleni ſunt, ac male difflantur, aut intempeſtiue laborant, aut lauantur temere, promptum eſt febricitare. Iis autem qui bonis ſunt pleni humoribus ac probè difflantur, & quieſcunt, ac fouent ad iecur & uentriculum attinentes partes, impoſſibile eſt febricitare (in iecore enim ac uentre manet quicquid corruptum ẽ, ac tẽporis ſpatio paullatim concoquitur, atq; efficitur benignum) Quemadmodum & ĳs qui motus fortiores ſubſtinuerint, aut in ſole æſtiuo ſteterint, aut in balneum calidũ dulciũ aquarũ deſcenderint, cibi corrupti in uniuerſũ corporis habitũ trãſſumũtur: ſic eos quibus corrupta cibaria deorſum

ſum deferuntur, febris minime ſequitur, ni ſi propter aliam cauſam: ut ſi ſæpenume-ro ſurgendo in laſsitudinem inciderint,aut uentrem ipſum inflammatio tentauerit.

QVVM igitur plenum fuerit corpus huiuſcemodi humoribus nulla uero obſtru-ctio aliquod ex uiſceribus obſidet,libere autem totũ animal per cutim difflatur,ac refrigeratur, ſãitate quidẽ fruitur anmal,ſed dubia ac momentanea.Quoniam autem con-ſtringi terminum exteriorem, aut obſtrui penitiorum partium meatus contigerit: in conſtrictionibus quidem, quod nuper di-ximus,febrium genus conſequitur: in ob-ſtructionibus autẽ, quod paulo infra dicemus. Nihil ergo mirũ, ſi ex his q cruditatẽ paſſi ſunt, nonnulli quidem a' febribus correpti fuerunt,alii uero minime. Nã hi qui iam humores habẽt uitiatos ac male difflã-tur,aut intẽpeſtiue laborant, aut balneis ſuperfluis utuntur,hi facile febribus corripi-untur.Et qui boni habitus ſunt ac bene difflantur ac quieſcunt, & ventriculum atq; epar calefaciunt,his febrire eſt impoſſibile. Nam in eiſdem reſidet ventriculi atq; epa-tis partibus quodcunq; corruptum eſt, ac paulatim per tempus coquitur, atq; op-timum fit:ſicuti & his qui ſe uehementiori Leonic.

bus motibus exponunt, aut æstiuo soli, aut balneis calidis dulcium aquarũ, quicquid uitiatum est in habitum corporis recipitur Sic & quoscunq; ex ciborum corruptione febris inuasit, subsequuta non esset, nisi alia causa accessisset: aut quia supramodum fatigati essent, aut frequentius surgendi necessitatem habuissent, aut inflammationẽ in ventriculi partibus subtenuissent.

C O M M E N. 22.

I N F E R T *ex dictis, q; cum corpus fuerit plenũ talibus humoribus malis, & nulla obstructio in uisceribus fuerit, & animal libere in cute difflетur & refrigeretur, tunc ipsum est sanum, tamen breuem & fallacem habet sanitatem ob multitudinem dictorum humorum, quibus corpus redditur propinquum labi in morbum. Sed ubi tunc exterior, idest terminus corporis, ut cutis astringatur, aut in profundo meatus, ut uenarum obstruũtur, si astringatur cutis, generatur dictum genus febrium scilicet ephemerarum. Si uero uenæ obstruantur, generatur aliud genus scilicet putridarum, de quo paulo post ibi. Cœterum si meatus oppilentur &c.* Nã *ad hoc ut fiat febris putrida, maior requiritur obstructio, & magis in profundo, q̃ ad faciendum ephemeram.* P*ostea ostendit* Gal.*propter quid aliqui patientes cruditatem & indigestionem non febriunt, & aliqui*

Maior r̃quiritur obstructio et magis in p̃fũdo, ad hoc ut febris fiat putrida, q̃ ad faciendum ephemeram.

Propter

sic

sic. Et dicit q his qui malis humoribus pleni sunt & male difflantur & laborant importune, et bal neis superfluis utuntur, facile est febrire. Sed his qui boni sunt habitus & bonorum humorum, & bene difflantur, & quiescunt ac fouent partes at tinentes ad iecur & uentriculum, febrire est im possibile. Et causa huius ultimi est, dicit, quoniam in his bene transpirantibus, quod corruptum est in iecore & uentriculo manet, non transiens ad habitum membrorum, cum membra sint sana & fortia, & paulatim temporis spatio concoquitur, & efficitur benignum. Sed in aliis dictis, quid quid uitiatum est, in habitum corporis transumi tur. Sic eos quibus non detinentur corrupta ciba ria, sed deorsum deferuntur, febris non sequitur, nisi ob aliam causam, ut si sæpenumero surgendo in lassitudinem inciderint, aut in uentre ipso inflã matio fuerit.

qd Aliq patiẽtes crudita tẽ & in digestio nẽ nõ fe briũt, & aliq sic.

TEX.

CAETERVM si meatus obstruantur atq; humores stipentur (nam de ea re docere distuli) animalia putridis febribus tentãtur. Promptissime enim putrescunt, quę cunq; calida & humida, & multa sunt in locis calidis, nisi difflentur ac refrigerentur.

Lau. *prõptis sime pu trescũt, quæ cali da & hu mida.*

IN obstructionibus quidem foraminum atq; humorum intrusionibus (nam de hoc dicere distuli) ex putredine patiuntur fe-

Leoni.

brem animalia. Promptisſime enim putrescunt quæcunque calida ac humida, atq; in calidis locis, nisi difflari ac refrigerari contigerit.

COMMEN. 23.

CVM *declarauit Gal. qualiter fit febris in nobis per adhæſum calidi, & qualiter per motum, tam animalem, q̃ corporalem, & qualiter ex retentione effluxionis calidæ, uult nunc declarare qualiter ex putredine, quod erat aliud membrum.* Et *quia poſuit cauſas febrem diariam generātes, quæ maxime ſunt tres prædictæ, nunc ponit cauſas generantes feb. putridam.* Et *quia ſuperfluitates detinebantur ex conſtrictione pororum, & ex oppilationibus, & retentio ſuperfluitatū erat potisſima cauſa febris.* Ideo *poſtquam declarauit qualiter febris fit ex conſtrictione pororum,*

Qualiter febris ex obſtructionibus

nunc declarat qualiter fit ex oppilationibus, dicens. Si meatus obſtruantur, atq; humores ſtipentur. &c. Poſtea *cum dicit, promptisſime. n. putreſcunt, declarat quæ corpora ſunt ad putredinem magis parata. ſ. quæ calida et humida ſūt, & ſæpe in locis calidis, niſi tunc difflentur ac refrigerentur.* Vnde. *11. methodi cap. octauo quicquid in rebus ſubſiſtit, id gliſcit, roboratur, ſanum eſt, ac uiuit, dum proprio calore regitur: ueluti nimium ipſa animantium corpora tametſi plurimā naturæ ſuæ portionem humidam & calidam ſunt*

ſortitia

sortita, magnum tamen annorum numerum sine putredine, ac sana uiuaq; exigunt, si seruetur eorum proprius calor, in cordis quidem corpore, per respirationem, in reliquis omnibus partibus, tum per comunitatem quam habent cum corde, tum per alteram respirationis speciem, que per totam agitur cutem: & transpiratio per spiratione dicitur: his uero lesis: una etiã naturalis calor lædit. Et *intellige secũdũ ipsum. 11. methodi cap. 10. q putredinis causa immediata est prohibita transpiratio, et causa immediata prohibitæ transpirationis est obstructio.* Et *proptere a dicit ibi* Gal. *quod quemadmodũ á putredine duę nascunt indicationes, ut q putredinis causa factũ est, sanes, & q in generatione adhuc est, sistas, ita quoq; ab impedita pspiratione duæ alię nascũtur, ut q retentũ est uacuetur, tũ qđ retinendũ est prohibeatur, his præsidijs quæ obstructioni medẽtur, nam semper inter causas incipiẽdum est ab ultima inuenta per resolutionem.* Et *dixit cap. octauo, cum prohibitio transpirationis causa sit putredinis, hanc submouere oportet* At *ea cum uarijs generibus est orta, & densatis exiguis meatibus, & constrictis corporibus, & humoribus, tum abundantia, tum crassitudine, tum lentitia sua obstruentibus, singolæ harum affectionum curandæ per contraria sunt.* Densi*tas per ea quæ rarefaciunt.* Constrictio, *per ea*

Putredinis causa immediata, pҏhibita trãspiratio.

A putredine dua nascuntur indicationes, similiter á prohibita transpiratione.

Inter causas semp incipien

dum ab ultima inuēta p resolutio nem. Densitas curanda p ea quæ rarefaciunt. Cōstrictio, p ea quæ fundunt. Abundātia, p ea quæ uacuāt. crassitudo, p ea quæ dissecāt. & lētor, his quæ detergēt Putredo quid. Nullum simplicium pu-

quæ fundunt. Abundantia, per ea quæ uacuant. Crassitudo, per ea quæ dissecant, & lentor, his q̃ detergent &c. Est autem, inquit ibi, natura putredinis. Mutatio totius putrescētis corporis substantiæ ad corruptelam á calido externo. Et Aristot. dixit. 4. metheo. est corruptio in humido proprio caliditatis naturalis à caliditate extranea, nullum enim corrumpendum, sicut ipse, & Arist. ante eum dicit, corrumpitur á suo proprio calore cum ab illo regatur & conseruetur: sed potius ab externo. Per hoc ergo quod dicit mutatio ad corruptelã innuit, quod putrefactio rei non est omnino ipsius corruptio, sed uia ad corruptionē, eo quòd est corruptio suæ propriæ caliditatis qua substineri habet, non sicut á substantiali forma, sed sicut ab eo quo disponente forma substantialis inheret. Propter quod ad ipsius corruptionem sequitur in posterum deperditio formæ & compositi dissolutio, dixit autem cuiusdam corporis, quia humidi compositi & commixti, nullum enim simplicium putrefit, nisi commixtionem passum alterius. Et est intelligendum secundum philosophum in libro de respiratione, q. duæ sunt caloris corruptiones in quolibet uiuēte, sicut et ignis, scilicet marcedo, & extinctio, Marcedo autem, sicut dicit, est corruptio quæ fit á se ipso, extinctio uero ea quæ fit a contrarijs, uocat autem corruptionem á se ipso eam, quæ est naturalis, quam,

dicimus

dicimus senectutem, fit autem talis corruptio ex deffectu alimenti ob calorem esse iam refrigeratum & in non posse suscipere alimentũ. Extin*ctionem autem uocat eam quæ á causa extranea quam dicimus uiolẽtam.* Dixit *autẽ philosophus, q accidit ambas corruptiones fieri propter idem,* Nam *corruptio naturalis accidit ex defectu alimenti propter calidum debilitatũ non posse se ipsum enutrire, uiolenta uero est ex contrario digestionem prohibente, quale est frigidum: sed frigidum faciens digestionem cessare, prohibet nutrimẽtũ, & sic idem uidetur causa utriusq;* Adhuc *autem accidit calorem marcescere sicut carentem alimento propter exaugeri calorem ex non respirare, neq; infrigidari.* Quare *multum congregatum calidũ consumit alimentũ & præuenit consumens anteq̃ adsit euẽtatio.* Et *hoc modo marcescit innatum calidum, quemadmodum paruus ignis secus plurimum, & parua flamma posita in maiori flamma, eo q maior flamma præoccupat accipiens alimentum minoris, tale autem augmentum caloris est contrarium prohibens digestionem, & ex hoc causans extinctionem, contrariatur enim calori innato non solum frigidum: sed & superfluum calidum.* Quare *manifestum est, q ab eodem utraq; contingunt.* Manifestum *est ergo quòd calor innatus marcescit per amplius congregatum ca-*

trefit nisi passum alterius commixtionem.

Duæ *corruptiones calo ris inquo libet uiuente.*

Marce*do qd & qd extinctio*

Contra*riatur calori innato, non solũ frigidũ, sed et supfluũ calidum*

lidum, & quod congregatur amplius calidum propter non respirare neq; infrigidari. Et sic patet, quod hoc modo accidit putrefactio in humore corporis humani faciens febrem. Et q corpora proptissima ad putredinem, ut hic dicit Gal. & ottauo methodi cap. septimo, sunt calida & humida, in his enim & tempore sanitatis, etiam magis quã in aliis fetent sudores & urinæ, maximè autem si humidum calido dominetur, magis autem & si accidentale & aqueum fuerit quod abhorret calor innatus, quale à fructibus assueuit generari; in tali enim de facili maxime occũbit calor innatus, ad huc autem sicut ipse dicit undecimo methodi, immediata causa putrefactionis est prohibitio disolutionis quæ continue fit à corpore, sed cum à corpore nõ dissoluitur, qđ dissolui consueuit eius humidum augetur plus & plus donec superat calorem innatũ. Et sic semper & omnino uictoria passiuarum super actiuas est causa putrefactionis, quum enim calor innatus impotens sit ad humidum digerendum & ipsum ad debitum finem deducendum. Tunc humidum relictum habet eum qui in putrefactionem est transitum per corrumpi tunc calorem eius proprium defacili ab extraneo. Nota etiam q non semper putredinis causa immediata est prohibita transpratio; quoniam putrèfactio aliquando accidit humoribus, quia calidum naturale à calido

Victoria qualitatũ passiuarũ sup actiuas, cã putrefactiõis. Nõ semp putredinis cã immediata ẽ prohi-

do

do extrinseco, ut extraneo continentis aeris corrumpitur, & aliquando à deffectu caloris nostri non potentis eorum malitia humores gubernare aut uirtutum debilitate, quādoq; enim humor ex se ipso aptus est putredini. Nota etiam, quia sibi uidetur Gal. contradicere. Nam hic & octauo met. septimo cap. dicit corpora magis parata ad putredinem esse corpora calida & humida, & tamen cap. octauo dicit, q̧ magis parata ad febrem sunt calida & sicca, & postea calida et humida. Tomas de Garbo dicit corpora calida & sicca sunt magis preparata ad febres ephemeras, & cholericas & ad ethicas, cum istis natura eorum proportionetur. Corpora autem calida & humida sunt magis ad febres alias putridas. Et dicit q̧ Auic. prima quarti comparans hæc corpora in calido generali ad febres omnes, dixit q̧ corpora calida & humida uehementer sunt preparata ad febres, deinde q̧ calida & sicca sunt iterum preparata ad febres calidas. Et loquens de istis non dixit, deinde post illa, sed dixit, iterum sunt preparata, & quia forte in suo iuditio erat, q̧ calida & humida essent magis parata ad putridas, quam illa ad sibi proportiōales, ut ephemeras, et cholericas. Ideo primo posuit illa. Gal. autem octauo metthodi uer̄ loquebatur de ephemeris febribus ad quas sunt plus preparata calida & sicca corpora. Ideo ea in primo ordine posuit: sed

bita trā spiratio

Gal. contradictio

Solutio.

dicamus nos, q aliud est querere qđ corpus magis sit paratum ad putredinem, & aliud quod magis sit paratum ad febres: nam non est dubium, q quantum attinet ad febrem quæ est complexio calida & sicca, q calida & sicca corpora plus cæteris ad febres absolute sunt magis præparata ob caliditatem excessiuam suæ complexionis & siccitatem eorum, quæ est lima caloris, deinde calida & humida, in qua caliditas est fortior humiditate. postea calida tantum, deinde sicca tã tum, & postea temperata. Sic cõplexiones ordinauit Gal. in preparatione ad febrem octauo methodi cap. octauo ubi ita scribit. Cum uero octo intemperies in uniuersum sint, ut ostẽdimus, opportunissima ad febres est calida et sicca; propinqua huic est, præsertim quod ad febrem attinet, quamuis ad alia sit deterior, calida intemperies & humida. Tertia ab his est simplex illa in qua oppossitio altera recte se habet, utiq; q̃ ex humido & sicco constat, in altera calidũ exuperat. Quippe opportunior est hæc q̃ cæteræ quæ sequũtur, tũ ut omnibus supradictis occasionibus lædatur, tũ ut ex diarijs in pluriũ dierũ febres trãseat. Huic proxima est q̃ in calido & frigido debitũ modũ seruat, cæterũ siccũ elemẽtũ habet humido præualẽs. Ab hac deinceps media omniũ est. s. q̃ mediocritatẽ in utraq; oppositione seruat. Sed intẽperies quæ maxime omniũ

Calida & sicca corpora ad febres magis parata, đinde calida & humida.

putredinis morbis est exposita hic dicit ēē calidā & humidā,& propterea q̧ per ipsam sanitatē proxime putredinē accedit ueluti,tū ex sudoribus cōijcere est q̇ grauiter his olēt,tū uero ex urinis deiectione,atq; etiā ipsa respiratiōe. Etenim *qualis est hircorū,talis est & taliū naturarū tēperies.Auic.uero eam dixit ad febres esse magis preparatā & in uerbo aliorū dicēs.*Dixerūt *q̄dā , q̧ corpora uehemētius preparata ad febres sunt corpora calida & humida,& q̄d sentiat ipse non exprimit,deinde cum dicit.*

TEX.

ERGO neq; mirū uideri debet,quamob rem febres sequantur plethoram:quoniā per eiusmodi dispositiones multæ obstructiones efficiūtur,ac totum corpus difficulter difflatur . Igitur ex plenitudine q̄ est ad ipsas uires,humores ipsi cito corrūpuntur, neq; euicti,neq; cōcocti probe, quippe q̧ uires cōficientes eos debiliores existant. Lau.

NIHIL igitur mirū, si ex repletionibus febres eueniunt,etenim obstructiones multæ,atq; uniuersum corpus in huiuscemodi affectibus male difflabile. Sicuti igitur in altera multitudine,q̄ ratione potētię dicitur, cito ad corruptionē humores deueniūt,qm̄ nō bene cōtinētur,neq; cōcoquūtur,quum ea à qua conficiuntur , uis inualida existat. Leonic.

COMM EN. 24.

OSTENDIT *quomodo plenitudo sit causa febris, & de plenitudine quo ad uasa, & de plenitudine quo ad uires: quoniam à plenitudine quo ad uasa multæ obstructiones fiunt, & ex plenitudine quo ad uires, humores ipsi cito corrumpuntur: quoniam non bene regulantur à natura.* Et *in de natura hominis commentario secundo non longe a principio ait.* Plenitudo *duplex, altera ad uires estimata, altera ad uasorum capacitatem. Quæ ad uires estimatur, humores ad corruptelã ducit, & fluxionem particulis in corpore imbecilioribus transmittit. Quæ uero ad infusionem cõsideratur uasorum adaptiones et rupturas mollitur, iterim mortem subitaneam, cum corporis perspiratus occluserit. Scribit et in nono metodi cap. quinto sic. Quòd autem & bis arbitror, & ter, et sæpius, iterumq; dicendum est, qui ita laborant, si recte curabuntur, ijs sanguinis missio est adhibenda, quando quibus corpus ex succorum abũdantia inhabile ad tranpirationem iam redditũ tantum caloris congeßit, ut inde iam febricitet, ijs tantum sanguinis est detrahendum, quantũ uires tollerant.* Pro *certo quoq; habendum, nisi ijs qui hoc per naturã sunt habitu, id adhibeatur presidium, fore ut uel suffocentur, uel certe symcope omnino periclitentur, nisi (ut dictum est) eos uel uirium robur, uel plurimus sudor, uel largum sanguinis*

Plenitudo, Altera ad uires, altera quo ad uasa.

In *plenitud ne, tãtũ sanguinis đtrahẽdũ quãtũ uires tollerant.*

guinis ꝓflluuiũ à morte uindicet. At illud *uel me tacente constat, ijs presertim qui librum de pleni tudine studiose perlegerunt, quamquam & nunc quoq; à me dicetur, non esse nunc nobis de ea abũ dantia sermonem quæ ad uirtutem comparatur, (quippe quæ nec sic obstruit uenarũ ora, ut refri- geratione prohibeat, nec tunicas earum distendit, nec ruborem, nec tumorem inuehit, multoq; minus uel carnis uel cutis transpirationem moratur) ue rum de ea quæ contineri à uasis ultra non ualet, quæq; ob id ipsum tum perrumpere uasa, tum re- cludere solet, reliquaq; modo dicta symptomata in ducit, obstructionem, distentionem, tumorem, ru- borem, de hac in quam mihi omnis sermo, tum ha bitus ẽ, tum uero habendus.* Et ex his patet, q̃ *ma le exposuit* Thomas de Garbo *dicẽs, q̃ hic p ple- thoram quo ad uirtutẽ intelligit* Gal. *cacochimiã quæ est repletio ex humore peccante in quali.* Error Tomę de Garbo.

TEX.

QVOCIRCA quæcunq; cibaria gluti nosa crassaq; sunt, morbos cõmittere ma- gis possunt, obstruere enim atq; stipare hu morem ex illis facilius est. Sed non ne con traria scilicet extenuantia & acria, morbos committere possunt? Videtur enim qui al- terutro uictus genere frequentius utũtur, febre similiter prehendi: quia hæc omnia (ut ante diximus) malos humores gigne- Lau.

re assolent. Hæc ergo, ratione ea q̃ malos humores gignunt, febrium causa sunt, alia uero, ratione putredinis, quęcunq; glutinosa, crassaq; existunt.

Leoni. PROPTEREA autem quicunq; cibi glutinosi sunt ac crassi, sunt magis morbis obnoxii. Obstrui enim atq; intrudi eũ qui ab ipsis generatur humorẽ facilius existit. Quid igitur? Non ne contraria ratione acria atq; æstuantia morbosa? Videntur enim similiter à febribus infestari, qui utrãq; uictus rationem nimium sequũtur, quoniam & supra diximus omnes tales mali succi esse. Tali igitur ratione hi ob putredinem autem quicunq; glutinosi sunt ac crassi, febrium sunt causæ.

COMMEN. 25.

Glutinosa et crassa morbos magis cõmittere rõe putredinis

INFERT *ex dictis, q. cibaria quæ sunt glutinosa & crassa morbos committere magis possunt. Quoniam obstruere atq; stipare humorem ex illis est facilius. q. si dicas, non ne etiam contraria his scilicet extenuantia & acria, morbos committere possunt? Videntur enim qui alterutro uictus gñe frequentius utuntur, febre similiter prehendi, quia hæc omnia malos humores gignere solent. Respondet q. extenuantia & acria sunt causa febris, ea ratione qua malos humores gignunt, sed glutinosa & crassa ratione putredinis*

nis, deinde cum dicit. *nis.*

TEX.

NEC secus partes inflammatione afectę ratione putredinis accēdunt febrem. Impactus enim in eas qui influxit humor, ubi fuerit natura calidus, quia non bene difflatur, putrescit. Vbi igitur decurrēs humor fuerit plāe biliosus, caliditas sacro igni sub similis occupat partem, ubi sanguineus inflammationi subsimilis, ex ambobus vero mistus, vel erysipelas fit phlegmonodes, uel phlegmone erysipelatodes, nomen quidem sumens ab humore dominante, denominationem uero accipiens ab altero. At uero ex his omnibus accēditur febris, rationę societatis. Semper enim simul cum eo quod incaluit, pars continua calefit, quousq; affectio ad cor ipsum peruenerit. Nam & continuæ carbūculis partes cum eis simul calefiunt, genitis ex sanguine perq; calido, sed magis melancholico propter adustionem. Lau.

PARTES etiam quę inflammationem patiuntur, ratione putredinis febres accēdunt, intrusus enim in ipsis influens humor, quum non bene diffletur, putrescit. Quum igitur fluxio hæc amaræ bilis exquisite fuerit, caliditas erysipelatosa occupat Leoni.

partem, quum vero fluat ſanguis, phleg-monoſa, quum uero humor, ex utriſq; cō mixtus, uel fit eryſipelas inflammationis participans, uel inflammatio eryſipelatis. nomen quidem ab humore ſuperabundante ſuſcipiens, cognomen autem ab altero. In hiſce autem ominibus communicationis ratione febris accenditur, ſemper enim calefactę proxima pars ſimul caleſcit, donec ad cor communicatio pertingat. Nam & in carbunculis id quod continuum exiſtit unà calefit, fiunt autem ex ſanguine quidem ſatis calido, & ad atrę bilis naturā propter aduſtionem conuerſo.

COMMEN. 26.

DECLARAT q, *etiam partes inflammatione affectæ ratione putredinis febrem accendunt, quoniam impactus humor qui in eas influxit cum fuerit natura calidus: quia non bene difflatur, putreſcit.* Poſtea *nomina imponit dicens, q, quoniā decurrens humor fuerit. &c.* Et *pro intellectu.* Nota *q, tumores qui ab humoribus fiunt, aut calidi, aut frigidi ſunt, aut mixti. Calidi, aut fiunt à ſanguine bono, & hos phlegmonem* Græci *uocant, latini inflammationem, aut fiunt à bile, uel ferventi & tenui ſanguine, uel ſanguine & bile calidioribus, & hos eryſipelas Græci uocant, Latini ignem ſacrum. Si frigidi, uel à tenui pituita*

Phlegmon. Inflāmatio. Eryſipela, Ignis ſacrus.

fiunt

fiunt, & illi ædema uocant; nostri uero laxum tumorem uocare possunt; Auic. undimiam, aut ab humore atræ bilis, uel crassa & tenaci pituita, & hos Scirrus illi uocant, latini duritiem, Arabes Sephyros. Miscentur & aliquando simul hi tumores, & si alter alteri dominetur dominantis nomen preponitur, ut phlegmone dominante erysipelati, phlegmonem erysipelatoden dices. Et *si pares sint per copulam coniunges, phlegmonẽ dices &* Erysipelas, *etiam si trium uel quatuor sit commixtio, secũdo de arte curatiua ad* Glau. *cap. primo.* Po*stea declarat* Gal. *modum secundum quem fit febris ex putredine existẽte in parte illa, & dicit* ꝙ *ex his sequitur febris ratione societatis, semper cum eo quod incaluit, pars continũa calefit, donec affectus ad ipsum cor deuenerit.* Po*stea in exemplo carbunculi, quem græci antrax uocant; dicit* ꝙ *fit ex sanguine ualde calido, sed magis malancholico propter adustionem, & alia litera* Leoniceni *dicit ex sanguine satis calido sed cõuerso in naturam atræ bilis propter adustionem, atra bilis uero proprie dicitur quæ fit ex flaua bile superassata, aut ex sanguine crasso secundum* Galenum *tertia aphorismorũ com. 22. & quarta com. 21. & tertio de locis affectis cap. quinto.* Sed *14. methodi cap. 10. carbunculum ita definit, est malum quod ex humore crasso feruenteq; nascitur.* Et *de eo ita scribit.* Inci-

Aedema. Tumor laxus Scirrus. Durities Sephyrus Quomodo fit febris ex putredine existẽte in parte inflãmatione affecta. Carbunculus fit ex sanguine satis calido in naturã atr. bilis p adustionẽ conuerso Atra bilis ex fla

uabile su-pera sa-ta fit, aut ex san-guine crasso

Carbũcu-lus quid.

pit plerunq; á pustula, aliquando uero & sine hac. Cæterum inter initia in quibus hoc instat, scabunt particulam omnino, mox oritur pustula quædam, qua rupta, ulcus cum crusta gignitur. Sæpe uero non una oritur scabentibus pustula, sed multa exiles ueluti milij semina crebræ in particula residentes, quibus perruptis, similiter crustosum ulcus prouenit. In carbunculis uero qui p Asiam populatim sunt grassati, etiam citra pustulam nonnullis excoriata statim cutis est. Omnibus tamẽ, ut dixi, crustosum ulcus fit, modo crusta ipsa cineris colorem præferente, modo nigrorem. Omnibus præterea his circumposita, caro in summam peruenit inflammationem, non tamẽ colore aspicitur erysipelatis, immo qui adhuc phlegmones colore sit nigrior, ueluti si plusculo rubro minus misceas nigri. Quod autem necessario febricitẽt qui ita sunt affecti, idq; non minus, immo magis q̃ illi quibus trysipelatosa est phlegmone, id utiq; latere neminem potest. Auic. de eo scribit cap. de pruna & igne psico quarto cano. fen. tertia cap. nono, quæ duo dicit fieri de colera citrina adurente permixta melancholiæ, & propter illud accidit ex eis ambobus escara nigra, Et est ignis psicus plus cholericus, & pruna plus melancholica. Et propterea in igne persico est pustula de genere formicæ comestiuæ adurens uessicans, in qua est aliquid ambulãs, & est

Ex quo pruna, et ignis psicus.

Quomodo differãt pruna & ignis persicus

est materia cholerica paucæ nigredinis, paucæ concauitatis & cũ pustullis plurimis paruis, sed pruna denigrat locum in colore carbonis absq; humiditate, & est nigra, cuius radix declinat ad igneitatem. Sic ergo uult Gal. hic q carbunculus fiat ex sanguine calido adusto, nam cum sanguis aduritur, ut secundo de crisi cap. 12. dixit, & ut infra patebit, pars eius subtilis cõuertitur in choleram, & crassa in melancholiam, quæ ambo p mixta causant hoc apostema.

CAP. IIII. DE FEBRE PESTILENTIALI.

TEX.

CALIDIORES preterea ambientis nos aeris cõditiones (quales sunt circa Canis syderis ortũ) potissimum per inspirationem p spicue cor ipsum calefaciũt extrinsecus uero circunfusæ corpori, totũ ipsum calidum reddũt, maximeq; arterias, vt quę non nihil substantię ipsius ambientis aeris attrahant. Ex quibus omnibus simul, afficiatur cor necesse est atq; ipsum in primis immodice calefiat, maximeq; febri- Lau.

li dispositione tentetur, atque uni corpori immittat oportet.

Leoni. CALIDIORES autem ambientis aeris status, quales maxime circa Canis ortū contingunt, per inspirationes quidem manifeste cor calefaciunt, corpori autem extrinsecus circunfusi totum ipsum calidius efficiunt: sed prȩsertim arterias, ut quȩ ipsius substantiȩ aeris ambientis aliquid trahant, ex quibus omnibus simul cor affici ē necessarium, & quum supramodum incaluerit ipsum primum atque principiū febrilem calorem suscipere, atque ad uniuersum corporis transmittere.

COMMEN. 27.

Quomodo ex cō dictione aeris fit febris in nobis.

INTENDIT *Gal. in hac parte ostēdere quomodo ex conditione aeris fit febris in nobis, & haec causa potest reduci ad genus causae quod fiebat per adhaesum rei calefacientis.* Et *primo ostē dit qualiter transmutatus secundum qualitatem.* Et *dicit conditiones aeris nos ambientis, quales sunt circa Canis sydus ortum, per inspirationem manifeste cor ipsum calefaciunt, extrinsecus uero circunfusae corpori totum ipsum calidum reddunt & maxime arterias, quoniam talis aer per arterias attrahitur, unde subdit, ut quae aliquid substātiae ipsius ambientis aeris trahant, ex quibus omnibus, simul cor affici necesse est.* Et *cum immodi-*

ce incaluerit, ipsum in primis calorem febrilem suscipere est necesse, atq; ad uniuersum corpus transmittere, deinde cum dicit.

TEX.

VBI vero pestilentes subeant conditiones, inspiratio potissimum causa est. Interdum enim afficitur febris propter humores in corpore aptos in putredinem, quoties animal breuem quãdam occasionẽ ab aere circumfluente susceperit: sed magna ex parte incipit ex aeris circunfluentis respiratione, quem putrida exhalatio infecit. Lau.

IN pestilenti uero aeris statu, inspiratio plurimum est causa. Fit enim & aliquãdo ob eos qui sunt in corpore humores ad putrescendum paratos, quum breuem aliquã occasionem ad febris originem ab aere ambiente acceperit animal. Magna autem ex parte ex inspiratione incipit aeris circunstantis a putrescibili euaporatione uitiati. Leoni.

COMMEN. 28.

OSTENDIT *qualiter aer transmutatus secundum substantiã generat febrem cum conditione pestilentiali, & qualiter fiat febris pestilentialis. Et dicit inspiratio potissimum est causa. i. attractio aeris in conditione pestifera maxime ẽ causa febris. Fit & aliquando febris propter humores qui sunt in corpore ad putredinem para* *Qualiter Aer secũdum substãtiã trãsmutatus febrẽ gene*

rat cum cōdictio ne pestilētiali Et qualiter fiat feb. pestilentialis.

tos, cum animal breuem quandam occasionem id est temporis opportunitatem ad ipsam ab aere ambiente susceperit, magna autem ex parte incipit ex inspiratione aeris à putrescibili euaporatiōe uitiati. Et dicit Auic. prima quarti Tract. quarto cap. primo. Quādo aer fit secūdum istū modum inspiratus perueniens ad cor causa putredinis eius, corrumpit spiritum uitalem in corde contentum, cui contrariatur per se & proprie uenenosus aer, & putrefit humiditas quæ circundat spiritum cordis, uidelicet sanguis qui continetur in uentriculis eius, et accidit excedens caliditas à natura egressa ob putredinem ad quam consequitur inflammatio spiritus & humorum et cordis, & spargitur dicta caliditas putredinalis in toto corpore, cum sit fluxibilis, infectiua uelociter serpens, & eius multiplicās uenenositatem Et erit feb. pestilentialis, maligna breui tempore ut plurimum occidens. Postea cū dicit.

TEX.

Lau.

PRINCIPIVM autem putredinis, aut multitudo mortuorum est minime crematorum, quemadmodum in bello fieri solet: aut exhalatio palludis cuiusdam, aut stagni. Tempore æstiuo: atq; interdum immoderatus calor circumfluentis aeris ē principium, quemadmodum in pestilentia quæ Athenienses inuasit (ut Thucydides ait) ui-

Pestilentia ex immodera-

uentes

uentes homines in paruis tuguriis æstate corruptio afficiebat. Est autem initium pestilentis febris, eo ꝙ humores corporis ex prauo uictu sint in putrefactionem parati. Forsitan autem accidit id propter cõtinuitatem, ꝙ ex Aethiopia fluxerunt quedam mala inquinamenta, quæ iis qui habebant corpora læsioni parata, causæ febris extiterunt. *to calore aeris.*

PVTREDINIS autem principium, uel cadauerum multitudine non crematorum, quemadmodum in prælijs continge re solet, aut ex aliquorum, uel lacuum, vel paludum ęstatis tẽpore euaporatione. Contingit autem quandoq; præcedere ambientis aeris caliditatem immodicam, quemadmodum in ea pestilentia, quæ Athenienses inuasit, ut Thucydides inquit, Sed in tugurijs suffocantibus æstatis tempore habitantium corpora corruptione laborabant. At quia humores corporum ex uictus prauitate erant putredini obnoxij, hinc febribus pestilentibus origo data est. Forte autem per continuum ex Aethiopia quædã putredinis fluxere contagia, his quorũ corpora erant ad patiendum parata febrium causę futura. Leoni.

COMMEN. 29.

Modus secũdum quẽ aer fit pestiletialis. & causa unde pestilentia causatur

OSTENDIT *modum secundum quem aer fit pestilentialis, & causas unde pestilentia causatur.* Et dicit q; *principium putredinis unde fit pestilentia est uel mortuorum non combustorum multitudo. &c. & interdum immoderatus calor aeris circũfluentis, quemadmodum in pestilentia, quæ* Athenienses *inuasit (ut* Thucydides *ait) uiuentes homines in paruis tugurijs æstate corruptio efficiebat.* Postea *quantum est ex dispositione corporis ait, q; initium pestilentialis febris est, eo q; humores corporis ex prauo uictu in putredinem sunt parati, cũ ad quemlibet effectũ causandum requiratur non solum fortitudo agẽtis, sed dispositio patientis, ut statim dicetur, uoluit utramq; causam tangere.* Et *forsitan id accidit (inquit) propter continuitatem, quia ex* Ethiopia *fluxerunt quędam mala inquinamenta, id est putredinis contagia, quæ his quorum corpora erant læsioni parata, causa febris fuerunt.* Auic. *uero tres assignat causas communes corruptionis aeris in sua substantia: prima est uentus aliquis deferens secum uapores malos aut fumos corruptos ad locum sanum à locis lõginquis fœtidis in quibus sunt loca stagnosa alterata ad putredinem; aut cadauera hominum corrupta in prælio, aut mortua ex peste non sepulta, aut non combusta. Secunda causa est loco propinqua in quo uenit aeris putrefactio. sicut male. foueæ plurimi fœtoris, corruptæ palludes, latrinæ clausæ*

non

non habentes euentationem aliquam. Tertia causa est putredines aliquæ in uisceribus terræ, propter aliquas causas quarũ euetus à nobis ignoratur, quæ erumpentes interdum uersus terræ superficiem, aquas, & etiam aerem inficiunt. Et sic habes ex his, quomodo fit aer pestilẽtialis, quæ sint causæ facientes aerem pestilẽtialem, & quomodo aer factus pestilentialis facit febrem dictã pestilentialem. Modo uidendum quid sit pestilentia, & quid morbus pestilentialis. Auic. dicit secunda primi doct. secunda cap. nono, quod pestilentia est mutatio in substantia aeris ad malitiam seu corruptionem putredinalem, & est putrefactio quæ accidit aeri similis putrefactioni aquæ stagnantis fœtidæ, & sic sumendo pestilẽtiam, proprie dicitur pestilentia in aere, duas enim tangit ibi Auic. mutationes in aere, etiam prima quarti tracta. quarto cap. primo, Vna est in qualitatibus, ut cum ualde calefit sicut circa Canis ortum, uel ualde infrigidatur. Alia est quam uocat mutationem in natura sua & in substantia, & dicitur mutatio ad putredinem, sicut transmutatur aqua & fœtet & putrescit. Et in hac aeris putrefactione maligna non apparet necessario aeris excessus in calore uel frigore: sed malitia uenenositatis seu uenenosæ putredinis, & hæc proprie uocatur pestilentia aeris. Et est intelligendum quod aer fortius immutat corpus nostrum omni alia re non naturali, quia continue degimus in

Quid pestilẽtia, & quid morbus pestilentialis

Quid pestilentia aeris.

Aer fortius immutat corpus nostrum omni alia re nõ naturali

ipso, & sine eo inspirato non contingit uiuere, tũ quia circunferentialiter circundãs undiq; tangit nos, tum quia subtilitate substantiæ in profundũ corporis ingreditur per uniuersos corporis poros dilatatione arteriarum atractus. Ipse etiam in se multas patitur mutationes, quoniam ex raritate suæ substantiæ est ualde conuertibilis. Dicũt.n. Astrologi spera solis mouet ignem, spera lunæ aquam, spera stellarum fixarum terram, reliquæ uero sicut Saturni, Iouis, Martis, Veneris, & Mercurii mouent aerem. Et sicut dicit Auic. secunda primi doct. secunda cap. secũdo accidunt aeri mutationes naturales, non naturales, & contra naturam, naturales sunt quæ accidũt ei secundum quatuor tempora anni, & ipsorum principiũ est trãsitus solis de quadrãgulo in quadrangulum sui circuli, maxime enim mutationes quæ à stellis fiunt non sunt nisi à quadraturis suorũ circulorum, ut dicitur tertio de criticis cap. quarto. Immutat autem sol & omnis stella aerem motu & luce, secundum q, in obliquo circulo accidit, & recedit à nobis. Mutationes aeris non naturales sunt quæ sequuntur impressiones cœlestes, & diuersitates terrarum, & maris uentorum, & puluiarũ. Mutationes autem contra naturam in aere sunt, quæ fiunt ex corruptione eius in substantia, uel alteratione ipsius ad aliquam primarum qualitatum uehementer excessiuam. Intelligendum etiam secũ

Quæ mutationes aeris naturales, nõ naturales, & quæ cõtra naturam.

Sol & o. s. stella aerẽ immutat motu et luce

dum

dum Gal. primo de ratione uictus acutorum, q. quatuor sunt genera morborum, quidam enim sũt morbi Epidemij, quidã pestilẽtes, quidã Eudemii, & quidã disparsi, Epidemii sunt morbi qui in tẽpore aliquo ex mala ãni cõstitutione in regiõe aliqua abũdãt, & hi si pernitiosi fuerint Epidemii pestilẽtes appellãtur, si uero mitiores, simpliciter Epidemii dicuntur, Eudemij uero morbi ab aliquibus dicti regionales, sunt cõmuniter uagãtes in tota regione, ut accidit in quibusdam locis, in quibus quocunq; tempore propter aquam uel uentũ uel alias loci conditiones homines fere omnes eadem laborant ægritudine, Sparsi uero dicũt morbi omnes alij morbi particulares, ut pleuritis, tertiana, quartana, qui differenter accendunt, ut eodem tempore aliquibus tertiana quibusdam quartana & sic de alijs, sic enim scribit Gal. com. nono. Hac oaratione ostendit Hypoc. multos morbos fieri uno tempore, quos si pernitiosi fuerint, pestem appellant. Si uero mitiores, altera quadã indicant appellatione, epidemos uel epidemios nominantes. Vt epidemus morbus sit qui tempore anni aliquo in regione aliqua abũdet insolescatq;. Pestis uero, epidemia pernitiosa. Est autem & aliud morbi gñs commune multis quod in regione superuenit acceditq;, eudemumq; uel eudemium appellitatur quasi patrium dixeris, aut uernaculum. His autem omnibus aduersantur

Quatuor genera morborum. epidemii Pestilentes. Eudemii disparsi.

sporades idest qui sparsim priuatimq; præhendũt ægros discrepanter fatigantes. Neq; secundum cõmunem modum constantes. Et dicit primo de morbis uulgaribus non longe à principio. Meminisse oportet quosdam morbos inuadere multos in cõmuni qui .s. communes appellantur. Quosdã separatim quemlibet, quos dispersos nominauerunt. Inter communes alij publici sunt, quos uocant eudimus Greci. Alij uulgares qui ab illis, tũ Epidimi, tum Epidimij uocantur, tam enim quatuor, q̃ syllabis quinq; & scribunt & enunciant. Horum perniciosissimi quiq; pestilentes uocãtur, qui perinde ac totum uulgarium morborum genus ex cœli statu proficiscũtur. Inquit postea Gal. q; de Epidemijs in libro Epidemiorum morborum agitur, & de eudemiis in libro de aquis, aere, & locis. Nullum autem peculiarem librum de peste confecit Hyppo. quoniam per libros Epidemiorum, illam esse unum ex Epidemijs demonstrauit.

TEX.

Lau. HVIVS enim semper meminisse oportet toto hoc sermone, ut nulla causa sine corporis aptitudine efficer̃ possit, alioquin omnes qui in sole diuersantur æstiuo, in febrem inciderent, & qui plus æquo mouentur, aut bibunt, aut irascuntur, aut moerẽt. Nec secus omnes ęgrotarent circa canis syderis

deris ortum, atque in pestilētia perirent. Sed (ut est dictum) maxima pars generationis morborum est, afficiendi corporis preparatio. Subijciatur ergo pro exemplo in ipso aere inuehi quędam pestilentię semina, atque eorum corporum quę uersantur in eo, hęc esse variorum excrementorum plena, paratorum quidem ex se ipsis putrefieri, illa sine excrementis ac pura. Atque addatur prioribus inesse obstructionem meatuum vndique, ac plethoram appellatam, ac uitam otiosam in multis epulis & ebrietatibus & veneris usu immodico & cruditatibus: quę omnia prædicta necessario consequūtur. Alijs autem omnibus corporibus puris ac sine excrementis, insit ultra ea quę diximus commoda, bona facilitas spirandi in omnibus meatibus nequaquam obstructis neque adstrictis, exercitatio uero moderata, ac uictus ratio moderata. Deinde his ita subiectis, cogitabis quo nam modo consonum sit, utraque corpora affici ab aere putrido in se inspirato. Nonne consonum est hęc statim a prima inspiratione initium putredinis accipere, ac plurimam contrahere labē, illa nullo modo, uel paulum affici, ita ut facile ad habitum naturę recurrant? Itidem quoties aeris temperamentum ab ipso na-

turę habitu immoderate recesſit ad humiditatem & caliditatem, peſtilẽtes fore morbos neceſſe eſt, affici autẽ his maxime, eos qui iam prius pleni fuerint humiditate excrementoſa: quemadmodum qui laboribus moderatis, ac victus ratione temperata uſi ſunt, pœnitus impatibiles permanent per omnes eiuſmodi affectiones. Hic ſermo ſuper uno exemplo dictus eſt, ſed in omni genere cauſæ verus eſt. Ac cui libeat integre in eo exerceri, legat librũ de cauſis procatarcticis id eſt externis.

Leonic. OPORTET enim hoc in toto ſermone memoria repetere, quod nulla cauſarũ ſine patientis aptitudine agere poteſt. Alioquin omnes qui ſub æſtiuo ſole commorãtur febricitarent, aut qui nimio motu exercentur, aut uini potu grauantur, aut ira excandeſcentes, aut triſtitia afflicti febricitarent. Alioquin etiam, ut arbitror, circa Canis ortum omnes ægrotarent, ac in peſtilẽtijs morerentur. At, ut diximus, magnam in generatione ægritudinum partẽ habet, eius qui paſſurus eſt, habilitas corporis. Supponatur igitur, ut in exemplis, in ambiente quidem aere nonnulla peſtilentiæ ſemina contineri, ac ea quæ ab ipſo corpora continguntur, nonnulla quidem eſſe ua-

rijs

rijs superfluitatibus plena iã ex se ipsis ad putrescendum parata, nonnulla autem pura atq; inutili materia carentia. Ac primis quidem adiũgatur in multis corporis partibus obstructio foraminum, atq; ea quæ plethora uocatur, uita otiosa in multis crapulis, ac rei venereæ usibus immoderatis, atq; his, quæ necessario omnia quæ nuper diximus consequuntur, cruditatibus. Reliquis uero omnibus corporibus puris ac superfluitatibus omnino carẽtibus, adsint p̃terea ut exacte sympthoma, libera ĩ omnibus meatibus spiratio, eis non obstructis neq; adstrictis omnibus existentibus. Exercitia etiam sint moderata, uictus temperatus, ac deinceps his suppositis, cogita quomodo utraq; corpora affici sit necessarium ab eo quem inspirat aere pestilenti. An non rationabile est illa quidem statim a prima inspiratione principium putredinis sumere, ac plurimum in malo procedere? Quæcunq; autem munda sunt, ac superfluitatibus carent, nonnulla quidem nihil, nonnulla uero minimum mali sentire, ac facile ad naturalem habitum habere regressum. Sic & quum aeris temperatura à naturali habitu ad caliditatem atq; humiditatem immodice fuerit conuersa pestilentes quidem oriri

morbos est necessarium, plurimum vero eisdem laborare quicũq; fuerint superflua pleni humiditate, quæmadmodum qui modicis laboribus se exponit, ac victu utitur moderato, in omnibus huiuscemodi dispositionibus nullam omnino sentit offensionem. At hic quidem sermo in uno profertur exemplo, sed nihilominus in omni gñe causæ veritatem complectitur, & quicunq; integre in eo uult exerceri, de preincipientibus causis legat librum.

COMMEN. 30.

In hac parte uult declarare, q; corpora munda non patiuntur à pestifero aere: sed immunda solum, & primo presupponit, q; nulla causarum potest agere sine aptitudine patientis: sed maxima pars generationis morborum ẽ afficiẽdi corporis preparatio, & hoc probat, quoniam si nõ sic esset, tunc omnes qui sub æstiuo sole commorãtur febricitarent, & ita omnes qui plus æquo mouentur, aut bibunt, aut irascuntur. &c. similiter omnes in pestilentia perirent, & experientia apparet in contrarium, & patet cõsequẽtia: quoniam cum in omnibus causis dictis agens & effectiua causa sit eadem apud omnes; si non requiritur aliqua diuersitas ex parte patientis, ita unus febriret sicut alter. Secundo supponit q; in aere nos circumdante sint aliqua semina pestilen

Maxima pars morborũ p̃paratio corporis afficiẽdi

tiæ

tiæ dicens, subijciatur ergo pro exemplo in ipso aere inuehi quædam pestilentię semina. Tertio *supponit aliqua esse corpora plena superfluitatibus ex se preparatis ad putredinem, & aliqua munda & pura dicens.* Atq; *eorum corporū quę uersantur in eo hæc esse uariorum excrementorum plena, paratorum quidem ex se ipsis putrefieri.* Alia *sine excrementis ac pura, atq; addatur prioribus inesse obstructionem meatum undiq;, ac plethoram appellatam, ac uitam otiosam in multis epulis & ebrietatibus, & rei ueneree usibus, & cruditatibus, quæ omnia prædicta necessario consequuntur, alijs autem omnibus corporibus puris ac sine excrementis insit ultra ea quæ diximus quōmoda, bona facilitas spirandi in omnibus meatibus nequaq̄ obstructis, neq; ad strictis, exercitatio uero moderata, ac uictus ratio moderata.* His *presuppositis, quærit* Gal. *non ne consonum est hæc statim à prima inspiratione initium putredinis accipere, ac plurimam contrahere noxam, illa nullo modo, uel paulum affici, ita ut facile ad habitum naturæ recurrant.* Et tandē *sic cōcludit ibi* Gal. *soluens quæstionem.* Itidē *quoties aeris temperamentum ab ipso naturæ habitu immoderate recesit ad humiditatem & caliditatem, pestilentes fore morbos necesse est, affici autem his maxime eos, qui iam prius pleni fuerint humiditate excrementosa, quemadmodum qui la*

boribus moderatis ac uictus ratione temperata usi sunt, penitus impatibiles permanent per omnes eiusmodi affectiones. Postea inquit, q; dictus sermo solum fuit in uno genere causæ, tamen est etiã uerum in omni genere causarum febriũ, scilicet q; corpora munda non patiuntur ab illo, sed immunda. Deinde cum dicit.

TEX.

Lau. EGO vero præsenti libro parcens longitudini vno capite omnem eum comprehendens, finem faciam. Oportet enim in unoquoq; causarum genere scrutantẽ qua potissimum facultate morbos committere soleat, deinde considerare congruentes & repugnantes ei dispositiones corporum: scientem ut congruentibus quidem prompta læsio est, aduersis autem ac repugnantibus quantam vim habeat & magnitudinẽ cõtrarietas, tantũ inuicti permanebũt. Ipse nãq; uidi nõnunq; eueniẽte tali cõditione, qualem Hyppo. in oppido Cranone fieri dixit, carbũculos grassatos non paucos, quorum generatio, & alia omnia eo quo ille scripsit modo, plane fuerunt. Quinetiã quæcunq; tertio libro Epidemion in pestilenti scripsit conditione, ea etiam omnia p aliam similem illi conditionem similiter extiterunt. Summa eorum (ut ipse Hyppoc. dixit)

dixit)putredo fuit,atq; id ipsi cognoscentes, statim incipiente conditione quæcũq; corpora vidimus humida, statim quo vis modo exsiccare tentauimus:quæcunq; uero sicciora pristinam naturam in his custodiuimus:quæcunq; uero excrementis plena, purgationibus sanauimus: quascunq; uero obstructiones meatuum, soluimus atq; aperuimus.

Equidem ego in presentia prolixitati parcens,uno capite vniuersa comprehendẽs, finem sermoni constituam. Oportet siquidem in omni causarum genere diligenter aduertere,ex qua maxime potentia ægrotare contingat,deinde corporum dispositiones,tam quæ eidem consentiunt, quam quæ aduersantur considerare,illud pro cõperto habentes, quod quęcunq; consentiẽtes sunt facillime lęduntur. Contrarias autem ac remittẽtes, quantum viribus ac magnitudine contrarietas valet,tantum inuictas perdurare contingit. Vidi ego aliquãdo in tali temporis statu,qualem ait Hipp. in Cranone fuisse, non paucos carbunculos grassari per populum,quorum erat generatio eadem omniaq; alia quęmadmodum scribit Hyppoc. exquisite similia, & quidem quæcunq; in tertio libro, qui Epi

Leoni.

In omni genere causarũ diligenter aduertere qua facultate morbos committere soleat,deinde corporũ dispositiones, cõsiderare.

demia inscribitur, de pestilenti aeris statu ab Hyppoc. referuntur, in altero eidem simili pari modo euenerunt. Erat autem eorum summa, ut ostendit Hyppoc. ipsa putrefactio, quod cum nos præuidissemus, statim ab initio quæcunque corpora humida videbamus omni via exsiccare conabamur. Quæ vero sicciora, in his antiquum habitū conseruabamus. At in quibus superfluitates redundabant, hæc purgationibus sanabamus, obstructiones autem foraminum aperire atque abstergere studebamus.

COMMEN. 31.

PRAEMISSA *excusatione, ponit hanc regulam. Oportet in omni causarum genere diligēter aduertere qua facultate morbos committere soleat, deinde corporum dispositiones, tam quæ ei consentiunt, quam quæ aduersantur considerare, deinde oportet te scire, quod consentientibus prompta est læsio, aduersis autem ac repugnantibus, quamtam uim habeat & magnitudinem cōtrarietas, tantum inuicti permanebūt, deinde cum dicit ipse uidi nonnunquam, ostendit ipsum regulā obseruasse, & clara sunt omnia quæ dicit: sed cū humiditas, plenitudo, & obstructio in corpore maxime sint causa putredinis, de his precipue mentionem fecit.* Et *nisi preuisio prædicta facta fuisset, corpora illa cito febrem pestilentialem incurrissent*

sent. Et propterea Auic. prima quarti in preser uatione corporum á pestilẽtia. Oportet ut extra hantur á corpore humiditates superfluæ, ut si san guis superfluxerit minuatur de uena media uel ba silica, nisi natura fluxo aliquo sanguinis per na res, aut aliam uiam se sufficienter purgare assue uerit, & si alius humor peccet, purgetur pharma co sibi propitio. Et inclinetur regimen ad exsicca tionem omnimodam superfluentium humiditatũ & repreßionem humiditatis, tam membrorum, q̃ naturalium humiditatum, quoniã humiditas pre parat ad cito & facile recipere infectionem & putrefactionem ab aere putrido, nõ tamẽ, inquit, exercitio corpus est exsiccandũ, quod non uidet uerum, Quoniam exercitium & frictiones bonã spirationem operantur, quam Gal. numerauit in ter conditiones quæ corpus ineptant ad recipien dum putrefactionem. Etiã ibi Gal. inter illas enu merat exercitia moderata. Sed dicendum, q exer citium moderatum ante pestilentiam obseruatũ reddit corpora ineptiora ad recipiendũ infectio nem putridi aeris dum pestilentia aduenerit, quo niã corpora á superfluitatibus premũdauit. Etiã exercitium moderatum tempore pestilẽtiæ extra aerem pestilentiæ preseruat corpus ab infectio ne putredinali. In aere tamen pestilentiali exerci tium non conuenit, quod magnum & frequentem inducat anhelitum, quo sæpe aer multus ad cor at

Exercitium mod̃ratũ inter conditiones quæ corpus ineptant ad recipiendum putrefactionem

Tria genera pe= ſtilētiæ.

trahatur putredine infectus. Tria autem genera *peſtilētiæ deſcribit* Raſis *quarto* Almāſoris *cap.* 25. *Primū eſt quod eſt ex putrefactione aeris & corruptione in ſubſtantia eius.* Secundū *eſt quod ab excedētibus caliditate & ſiccitate aeris cōtingit.* Tertium *eſt quod generaliter plantas corrumpit, & bruta & homines.* Et *de primo dicit* ꝙ *plerumq; in fine æſtatis & autumno accidere solet. Quapropter ſi in æſtate euenerint pluuiæ, nubes quoq;, & pluuiarum multitudo nocte & die ꝑmanserit, & meridionales uenti multi perflauerint, et aer etiam ita quietus ſit,* ꝙ *non moueatur, & cum hoc etiam meridionalis uentus turbidus exiſtit, à carne & uino & confectionibus de melle factis & fructibus recentibus & dulcibus & balneo & lauacro aquæ calidæ omnino abſtinēdū erit.* De *uino dicit* Iac. *de partibus prima quarti cap. de preſeruatione á peſtilentia.* Credo *didiciſſe multis experimētis in me & in alijs,* ꝙ *in his frigidis regionibus uinum ſubrubeum aut album uiride lymphatum moderate ſumptum tunc non parum prodeſt, quia cor confortat, digeſtionem adiuuat, meatus aperit, oppilationes aufert, audaciam prebet, puſillanimitatem & timorem minuit.* De Tyriaca *& mitridato dicēdū,* ꝙ *ſua proprietate ſpecifica & forti exſiccatione exſiccante corpora ab humiditatibus malis defendunt homines à uenenis & á putredine praua peſtilentiali*

Quale uinum in regionibus frigidis prodeſt, & quō.

Tyriaca & Mitridatus ho

tiali. Vnde Gal. in libello de commoditatibus tyriaca. Inuenta autem est nobis antidotus illa in pestilentialibus constitutionibus, sola his quæ occupantur auxiliari potens nullo auxilio magnitudini huius paßionis obsistere sic queunte. Velut. n. fera ipsa pestilentia non paucos aliquos: sed ciuitates totas depascens corrumpit nequiter, uersione quadam maligna ad posse corrũpere circa aerem facta, & hominibus respirationis neceßitate nequitiam illam effugere non potẽtibus: sed ad se ipsos uelut deliteriũ aliquod attrahẽtibus ipsum aerem. Et parum infra ait. Eodẽ modo putamus & tyriacam uelut quendam & ipsam ignem purgatorium eos quidem qui prebibunt eam in pestilentiali constitutione nullatenus sine re occupari ab hoc malo, eos uero qui iam anticipauerunt pati sanare posse, permutãtem & uertentem replasmati aeris malignitatem, & nequaq̃ permittentem corrumpere singrisim idest concretionẽ. Quo circa ego consulo propter has quæ fiunt repente circa aerem cõstitutiones & propter alias nocentium causas accipere de hac ãtidoto frequẽter etiam sanum existentẽ, etenim his quæ extrinsecus occurrunt resistit corpus scilicet per uirtutem tyriacæ, & quando iam patitur facile sanatiuam inuenies, hæc enim uelut eucrasiam quãdã & sanatiuam consistentiam efficit corporibus, cõsumens superfluas humiditates & calefaciẽs infri

mines á uenenis & á putredine pestilentiali defendunt.

gidatas partium, & innatam uirtutem roborans. Et Auic. prima quinti trac. primo cap. primo ait. Illi qui tyriaca utuntur in hora sanitatis, non nocent uenena, & impediuntur in eo nocumenta, & fit securus ab ægritudinibus paßiuis ut pestilẽtia. Et dixit cap. 10. q; est magis iuuatiua mitridato in re una, & est uenenum serpentum. In reliquis uero rebus non minuitur mitridatum à Tyriaca diminutione de qua sit curandum, immo est magis additi in pluribus eorum iuuamenti et cõfidentioris utilitatis. Et dixit in secundo de uiribus cordis cap. quarto, q; nulla medicinarum cõpositarum æquiperatur istis in conuenientia ad complexionem humanam & conferendo ei in cõfortatione ac letificatione cordis, & ablatione tristitiæ nec non in obuiando uenenis, ac morbis uenenosis, & q; sapientes speculatores determinant, q; dirrectio ad compositionem istarum medicinarum scilicet tyriacæ & mitridati proceßit ab inspiratione ac prouidentia diuina, aut à re inspirationi simili, etenim deductio rationis non pertingit efficaciam compositionis ipsarum. Notat postea, q; homo calidæ complexionis in calida regione existens non debet uti istis nec alijs confectionibus calidis nisi in neceßitatibus manifestis. Sed temperatæ complexionis quando utitur altero ipsorum tempore temperato aut frigido, & in quantitate moderata prosunt ei ad cõfortationem

Tyriaca magis iuuatiua Mitridato in re una.

Nulla medicinarũ conpositarũ eq̃peratur tyriacæ & mitridato ĩ cõueniẽtia ad cõplexionẽ humanã

Nota Hõ calid̃ complexionis in regione

nẽ cordis maximo iuuamento & conseruant sanitatem in ipso, atq; securũ efficit ab incursu pestilentialium accidentium & prauis humorum motibus, atq; læsionibus obuiant uenenorum, cũctasq; uirtutes eius corroborat, & uitæ longitudinem ei præstat, nec opera quæ ex his procedunt, ex uehemẽtia caliditatis aut frigiditatis procedũt sed ex nobiliori proprietate ipsorum, tam proprietate simplicium, q̃ ex proprietate eis ab extrinseco data. Et Raby Moyses *dixit, q. ualde plus confert tyriaca sua specifica proprietate & sua exsiccatione prohibente putredinem, q̃ noceat sua caliditate, quoniam datur in ualde parua quãtitate*. Res *autem datæ in parua quantitate per modicam qualitatem modicum operari possunt, quæ tamen per formam specificam multũ operãtur, quoniã qualitas in actione plus requirit quantitatem, q̃ specifica forma, cũ ipsa sit res materialior, nam paruissima res in quantitate reperitur magnã facere impressionẽ à specifica forma, ut patet tertio de locis affectis cap. 7. de pũctura scorpionis totũ corpus enormissima mutatione afficiẽte* Et *datur cõmuniter đ tyriaca á quãtitate lupini usq; ad. 3. i. ad plus, & nulla regula certe quãtitatis dari potest in hoc. sed addẽdũ & minuẽdũ secundũ uirtutẽ infirmi fortẽ aut debilẽ & cõplexionẽ calidam aut frigidã, & ætatẽ, & regionẽ, & cõsuetudinẽ, & speciẽ uenerii & par*

calida existẽs nõ debet calidis confectioni bus uti.

Quomodo *homini prosunt* Tyriaca & Mitridatũ, & *atque.*

Nota

In *actione qualitas plus requirit quãtitatẽ, q̃ specifica forma*

De *quantitate* Tyriacæ *dãda*

tem propinquam patientem uel longinquam, dat autem eam Auic. cum diuersis, in diuersis casibus, ut in tussi antiqua, dolore pectoris, & lateris cum aqua mellis, aut iuleb si fuerit febris. In rigore *autem cum aqua, si times calefactionem, & cũ uino, si uis addere calefactioni. &c.* Etiam dari *potest cum his quæ ipsam ducant ad partem, ut ad matricem & uias urinæ cum decoctione assari.* Et Gal. *in trac. de tyriaca cap. sexto miscuit Tyriacam cum oleo rosato & apposuit malis ulceribus, ut melius ipsa penetraret, & partem confortaret, & inuenit effectum laudabilem. Sed dices Tyriaca uirtutem habet expellendi uenenosos humores ad cutim, si interius exibeatur.* Ergo *qui in antrace eam exterius applicant manifeste errant: quoniam illa expellens à se humores uenenosos, ad intra eos expellet.* Dicendum *q́, bene faciunt; quoniam eosdem effectus facit Tyriaca exterius applicata quos facit interius exhibita, quoniam ad cutim applicata, per uenas & arterias quæ ad cutim terminantur ingreditur corpus, & cum ipsa est intra expellit à se humores uenenosos, sicuti si fuisset per interius exhibita.*

Tyriaca cũ oleo Rosato malis ulceribus apposita

Dubitatio.

Solutio.

TEX.

Lau. SED hæc quidem iam quodam modo ad medendi methodum pertinent, & scilicet in eo opere fusissime dicentur. Nunc autem eorum mentionem feci, sequutus sermonẽ

monem docentem quo nam modo ab una causa exuperante quidam prehenduntur febre, alij impatibiles permanent. Dispositiones enim corporum dissimiles; multiformesque sunt: & idcirco quidam facile uincũtur, ac promptissime patiũtur à causa agẽte, alii inuicti penitus & impatibiles sunt, aut difficulter patiuntur. Ad eius rei demõstrationem coacti sumus mentionem fecisse etiam curationis, perinde ut Hyppoc. facientes, qui alicubi eodem quodam modo celebre illud verbum adscripsit. Id autem sanatio ipsa indicat.

SED hæc quodammodo artis curatiuæ propria esse videntur, neque dubitandum ẽ quin plenius de hisce sit à nobis in eo loco dicendum. Nunc vero de ipsis volui facere mẽtionem, quum eum prosequeremur, sermonem, in quo quemadmodum ab eadem causa inualescente, nonnulli quidem à febribus corripiuntur, nonnulli autem illæ si perseuerant, exponeremus. Quum enim corporum dispositiones dissimiles sint ac multiformes, quædam facile alterantur ac patiuntur à causa in ipsa operante, quædã insuperabiles ac impassibiles omnino existant, quędam cum difficultate patiuntur. Ad huius vero rei demonstrationem coa- Leonic.

cti fumus etiam curationis meminisse non aliter q̃p affert Hyppoc. qui quodam in loco per similem modum uulgatissimum illud dictum conscripsit: ostendit autem curatio.

COMMEN. 32.

SED qualiter homines à pestilentia preseruentur, & qualiter repletio est euacuanda, & obstructio aperienda in lib. de methodo medendi fusißime dicentur. Cum uero dicit nũc autem eorum mẽtionem. &c. reddit causam quare de his hic mentionem fecit, & quod dicit est clarum. Et *coactus est fecisse etiam curationis mentionem perinde ut* Hyppoc. *qui secunda aphorismorum. 12. celebrè illud uerbum adscripsit.* Id *autem sanatio ipsa indicat.* Ali*quando etiam curationes indicãt qualiter dispositiones corporum faciunt ad generationem febris putridæ.*

TEX.

Lau. PRAECAVTIO igitur secundum talem quendam modum sanatio est, Quando & ipsa nomina sępenumero confundũtur apud medicos. Vt enim alio libro diximus, omnis medici operatio corporis ipsius uitia corrigit. Sed nihil ad proposita huiusmodi nominum subtilitate egemus. Siue enim feces in duo nomina totum id, sanationem ac pręcautionem, siue in unũ

ambo

ambo colligas, sanationem appellans: non paruo argumento est, non omnes ab eiusmodi causa similiter affici, dispositio corporũ q̃ prohibita sũt corripi Epidemiis ac pestilentibus morbis. Vnum enim primũq; consilium in omnibus Cõmune est, ut corpus maxime uacet excrementis, & ad transpiratum habile sit: secundũ uero post hoc, ut exuperanti causę repugnes, quoad fieri potest. Quibus uero contraria horum insũt, ocyssime patiũtur, maximeq; ęgrotãt.

EST igitur & quę pręcustodia dicitur, curatio quodãmodo, sed ipsa uidelicet nomina apud medicos sępius confunduntur. Sicut enim in altero libro est a' nobis ostẽsũ, omne medici opus ẽ errorum qui circa humanum corpus eueniunt correctiuum. Sed nihil ista sermonis subtilitate hoc in loco ĩdigemus: siue enim in duo nomina diuidas omne opus, curationem, ac pręcustodiam, siue ambo in unam colligens curationẽ nominaris, nõ paruam coniecturam affert eorum dispositio, qui a' pestilentibus, atq; in populum grassantibus morbis affici prohibentur, ꝙ non æque omnes ab eadẽ causa patiantur. Vna siquidem ac prima est in omnibus cõmunis intentio, ꝙ corpus q̃ maxime superfluitatibus vacet, atq; opti- Leoni.

me spiret. Secundo loco post hoc, ut præpotẽti causæ quo ad eius fieri potest aduersẽt. At quibus horũ contraria insunt, celerrime capiuntur ac q̃ maxime laborant.

C O M M E N. 33.

DICIT *præcautio seu præcustodia dici potest, quodãmodo sanatio, inquantum scilicet remouet aliquid iam in corpore existẽs: sed in quantũ prohibet futurum, dicitur præcustodia.* Et ideo *hæc nomina apud medicos sæpenumero confunduntur. Nam sicut ostensum est tertio artis medicinalis omnis medici operatio ipsius corporis uitia corrigit, sed hoc in loco inquit non egemus huiusmodi nominum subtilitate: siue enim totum id scilicet sanationem ac præcautionem, in duo nomina diuidas, siue ambo in unum colligas, id est solum sanationem appelles, non paruum inditium est, dispositio eorum qui prohibentur affici* Epide*mijs et pestilentibus morbis, q non omnes ab eiusmodi causa similiter afficiuntur.* Nam *una prima intẽtio omnibus communis est, ad hoc ut prohibeantur capi ab* Epidimia, *ut corpus maxime uacet excrementis, atq; optime spiret, & hæc est potißima, secunda est ut exuperanti causæ, quo ad eius fieri potest, repugnes.* Quibus *uero insunt contraria modo dictis, ut quibus inest repletio & oppillatio & similia, ocyßime patiuntur, & maxime ægrotant.*

De

DE REPROBATIONE PONENtium omnem febrem esse putridam. CAP. V.

TEX.

SED quoniam febrium pestilentium mentionem feci, ex putredine omniũ ortum habentium, par est incumbentem animo ad hũc sermonem explicãdũ hoc loco scrutari de antiqua opinione, omnẽ febrem consistere ex humorum putredine dicentem. Videntur enim ita sentire ii qui ab Atheneo fluxerunt, non obscuri quidẽ uiri in hac arte, prȩsertim in ea quȩ est de febribus scientia. Lau.

SED quoniam de febribus pestilentibus facta ẽ mentio, quæ omnes a putredine ortum habent, operȩpretium uidetur, ut hoc loco sistentes sermonẽ, de antiquo dogmate consideremus, omne febris genus ex putredine fieri asseuerantem. Siquidem eius sentẽtiȩ esse periclitatur omnis ab Atheneo chorus, uiri tum in cȩteris quȩ ad artẽ pertinent, tum prȩsertim in febrium contemplatione minime contemnendi. Leonic.

COMMEN. 34.

Febris omnis pestilentialis putrida.

HIC duo habes primum. Omnem febrem pestilentialem esse putridam, cum dicit ex putredine omnium ortum habentium. Secundum est de antiqua opinione dicente omnem febrem ex humorũ putredine consistere. Circa primum communiter dubitatur, quoniam in febre pestilentiali non alteratur pulsus neq; urina magna alteratione Auic. prima quarti tract. quarto cap. primo, sed bene in febre putrida.

Dubitatio.

Secundo

Item hæc febris non est sanguinea, nec cholerica, uel melancholica, nec phlegmatica: sed ab illis omnibus authores faciũt diuersum tractatum febris pestilentialis.

Tertio.

Item in pestilentiali feb. in principio statim nulla concoctione precedente dant medici pharmacum, quia materia est uenenosa statim uirtutem prosternens. Etiam in ea dãtur multa accetosa & adstringentia, hæc hautem non conueniunt in putridis.

Quarto

Item febrientes febre putrida non incitantur ut comedant, quoniam non pura corpora, quãto plus nutries, tanto magis lædes, sed bene febrientes febre pestilentiali. Vnde Auic. cap. tertio plurimi eorum qui uiriliter agunt super cibum & uiolenter comedunt absoluuntur & uiuunt.

In oppositum.

In oppositum est hic Gal. quoniam in ea sunt signa putrida, ut caliditas inordinata, siccitas linguæ, fortis inflammatio, anxietas, angustia anhelitus, & multum constringitur ob multos fumos expellendos, nausea, casus, appetitus, dolor oris, stomaci, sudor

ſudor fœtidus. Etiam hæc febris curatur quemadmodum putrida cum ſectione uenæ, purgatione, digeſtione humorũ putridorum & ſic de aliis quæ fiunt in putrida. Vnde dixit Gal. febrem peſtilentialem uenire in omnibus in quibus humores ſunt apti putreſcere, ut in oppillatis & non tranſpiratis: quoniã ex putredine illorum fit. Et dicebat Auic. q; aer putridus in peſtilentia perueniens ad cor putrefacit quod circũdat cor de humiditate & accidit caliditas egreſſa á natura, clarum enim eſt quòd Gal. in libro de modo medendi dedit nobis methodum curandi omnes morbos, alioquin fuiſſet diminutus, & patet ex ipſomet in hoc primo cap. ſexto ubi dicit, corpora humida ſtatim exſiccare tentauimus, quæcunq; uero ſicciora, priſtinam naturam in his cuſtodiuimus, quæcunq; uero excrementis plena purgationibus ſanauimus, quaſcunq; uero obſtructiones meatuum, ſoluimus, atq; aperuimus. Subiungit. Sed hæc quidem ad medendi methodum pertinent & in eo opere fuſiſſime dicentur, ut libro undecimo, ubi ponit curam febrium putridarum. Eodẽ igitur modo procedẽdũ in cura peſtilẽtialis febris, quo & in cura aliarum putridarum. Regula enim ẽ apud oẽs medicos. Quòd morbus et cauſa morbi indicant de ſui remotione per contraria. Igitur cum febris peſtilentialis morbus ſit, qui eſt calor naturalis mutatus ad igneum, pro iſto indi

Secundo

Eodẽ mõ procedẽdũ in cura peſtilentialis febris, quo et in cura aliarum putridarũ.

gemus infrigidantibus & humectantibus, & cum eius causa sit putredo & obstructio, indigemus apertione, ita etiam in aliis putridis. Quòd si dicas in febre pestilētiali ē uenenositas. Igitur in illa oportet tēdere uenenositati & nō putredini. Dico ꝙ *ibi uenenositas est symptoma quod putredini accidit.* Ideo *si tanta sit, ut poßit uirtutem prosternere, oportet solum illi attendere, relicta causa ipsius morbi, si uero uenenositas sit pauca, attendendum est causæ scilicet putredini qua remota remouetur symptoma & morbus, sicuti etiam in putridis, nam si febris sit ardens cum fortissimo dolore capitis, adeo ut tale symptoma sit aptum prosternere uirtutem, tunc attendimus primo illi, & non causæ facienti morbum.* Et ꝙ *uenenositas sequatur putredinem patet ex* Gal. *sexto de locis affectis cap. quinto, ubi loquitur de uteri affectibus, ibi enim querit,* An *in animantibus corruptio aliqua nasci poßit adō uehemens ut ueneni, tum qualitatem, tum uires æquet.* Et *dicit ꝙ qui super hoc disputasse uidentur eosdem fieri effectus concedunt, & à lætalis ueneni potione, & á corruptione, quæ ex corpore scaturire potest.* Et *tunc ad obiecta predicta, cum dicis, ꝙ* Auic. *dicit ꝙ in pestilentiali non alteratur pulsus & urina magna alteratione.* Respondet Con. *differentia* 94. *ꝙ huius febris & suæ causæ malitia interdum talis & tanta est ꝙ*

natura

Venenositas symptoma putredini accidēs.

Attendēdum primo illi qđ magis urget

Ad *primū arg.*

Q*uare ī febre pestilentia*

natura terretur & non audet febrem hanc inuadere neq; causam ipsius, sed refugit ab eis, & sic nihil mittit ad exteriora uel ad membra naturalia quibus immutentur pulsus & urina, immo febris & causa eius sine resistentia infirmum interimunt: sed hæc responsio communiter reprobatur, quoniam naturale est cuilibet passo quamtũ sibi possibile est, suum repellere contrarium, & in patiẽdo reagere. Etiã *manifeste uidemus animalia quæ quasi nullius fortitudinis sunt cõparatione ad homines se defendere quando opprimuntur, ut si caudam uermis calcibus opprimas ipse caput errigit, ut te mordeat, & dicit* Gentilis *licet in multis pestilentialibus intus sentiatur caliditas & inflammatio, in aliqua tamen non percipitur intus multitudo caloris, & hoc quãdo accidit putredinem humorum esse similem putredini aeris.* Aer *enim pestilentialis habet malignitatem, & non habet excessum magnum in gradu caloris.* Cum *ergo consimilis putredo fit in nobis, tunc est febris putrida maligna ex uenenositate materiæ, non tamen sentitur multa caliditas,* Et *est febris lenta.* Et *ideo pulsus non alteratur magna alteratione quantum ad differentias pulsus quæ sequuntur exceßum caliditatis, & non fit magnus uelox & frequens scilicet frequentia sequente excessum caloris, sed alteratur magna alteratione quantũ ad differentias pulsus quæ se*

li non alteratur pulsus et urina magna alteratione. Reprobatio

Reſpõſio Gentilis

quuntur defectum uirtutis. Et ideo *pulsus erit q̃ bilis & inordinatus. Sed cõtra dices. Si parua calíditas cum uenenositate posset febrem causare. tunc, ut dixi superius, dato alicui ueneno frigido interficiente, ipse febriet, quoniã cũ parua calidi tate in eo adest uenenositas, quod non est dicẽdũ, cum ibi nulla sit causa inducens caliditatem febrilem.* Item *febris pestilentialis febris est humoralis, ut dixit* Gal. Ergo *quo ad ipsam debent pulsus esse ueloces & frequentes.* Item Gal. *octauo methodi in principio quando caliditas in homine adeo aucta est, ut & ipsum contristet & operationem lædat dicitur febris, & quando non facit ista duo, quantum uis sit homo nunc calidior, quam ante, non dicitur febris.* Et *primo de tuenda sanitate dixit, q̃ febres leues quæ non impediunt hominem á consuetis operationibus non dicuntur morbi, & loco exempli loquitur.* Item *hoc contradicit* Auic. *cap. de eius signis, ubi dicit q̃ ipsa est in exterioribus corporis partibus quieta & remissa, sic q̃ eius calor nõ multum mordicat, pungit, & inflammat manum tangentis.* Et *ebulliens, & conturbans interius,* Ebulliens *quidem ex inflammatione sanguinis cordis & spirituum eius à putredine, conturbans uero uenenositate cordi naturæ humanæ inimica.* Et *de urina dicit* Dinus, *q̃ in febre pestilentiali non fit principaliter nocumentum circa epar, sed circa partes cordis*

Secundo

Tertio.

Quare febris pestilentialis in ptibus corporis exterioribus quieta, interius ebullit & cõturbat.

De urina in febre pestilentiali.

dis. Et *ideo superfluitas,quæ ab epate deciditur non alteratur alteratione magna*. Immo *poteſt eſſe naturalis in colore,ſubſtantia,& ſedimine,et ille cuius eſt tendit ad mortem, ſicut etiam uidetur in alijs morbis,ut ptiſi,in qua urina non eſt multum permutata à naturali, & tamen infirmus tendit ad mortem*. Et *cauſa huius dicunt aliqui eſt,quoniam febris peſtilentialis interficit ob nocumentum, quod accidit uirtuti uitali. Sed digeſtio fit per uirtutem naturalem*. Modo *poßibile eſt uirtutem naturalem facere operationem ſuã, uirtute uitali tendente ad deſtructionem, ut dicit* Auic.*primo can.cap.de uirtute uitali: sed tunc ſtat dubium,quomodo in hac febre quæ putrida eſt poßit ſtare cum malignitate ſpiritus cordis, bona ſpiritus epatis diſpoſitio, cum ſpiritus cordis ſit illi perfectior*.Et *propterea aliter dicẽdũ cenſit* Iacobus *de partibus prima quarti, uidelicet* ꝙ *aer peſtilentialis generans hanc febrem poteſt eſſe ſub tepido calore uehementer uenenoſus, qui ſua uenoſitate cor interimit priusꝙ̃ manifeſtetur febrilis calor in exterioribus,aut in pulſibus, aut in tinctura urinarum*.Immo *dicit,* ꝙ *aer ille ſua uenenoſitate in corde receptus poſt occidere, nulla febre inducta*. Vnde *inquit*.Vidi *enim temporibus meis latrinarum & fouearum mundatores aliquos intrantes foueas maximi foetoris,ubi illico moriebantur*. Et Epidemiali *tempore uidi aliquos afferentes mihi ſuas urinas, quorum teti*

Dubitatio.

Nota

gi pulsum,& neq; urinam, neq; pulsum reperi multum alteratum à naturalitate, quorum alii qui eadem die moriebantur, alii in crastino. Et quod mihi mirabilius fuit, & me magis terrens, uidi duos ad me uenientes, qui consilio habito recesserunt à me, & prius quam ad hospitium redere possent ubi locati erant interierāt, quod non distabat á domo mea plusq̃ tractu unius arcus. Ad secundum preargutum, dicitur q̧ hæc febris potest esse de quocunq; humore qui circa partes cordis putrefit hac mala putredine pestilētiali. Auic. uero, & Docto. alij de ea fecerunt diuersum trac. quoniam licet causa huius febris sit humor putridus, tamen ipsa differētiam habet ab alijs putridis secundum quasdam accidētales conditiones anexas, habet enim aliā causam, ut aerem putridū & uenenosum, ex qua putrefactio huius feb. redditur peior alijs, & aliqua accidētia ad hāc sequūtur, quæ non ad alias, ratione quorum regimē diuersificatur. In ea etiā precipitur aeris retificatio & preseruatio, ne humores corrūpat, quod sic in alijs nō fit. Ad tertiū Io. Manardus in quinto lib. suarum Epistolarum Epistola tertia, & in 13. epist. prima, & multi alij nolunt in febre pestilenti concoctionem materiæ expectare, anteq̃ pharmacū exhibeāt, & mouentur authoritate, & rationibus, primo ex Gal. qui in hoc primo lib. cap. 6. dicit corpora humida

Ad secū dum.

Ex quocūq; humore circa ptes cordis putrescēte fieri febris pestilentialis

Ad tertium

Io. Manardus

An in febre pestilenti ex

humida statim exsiccare tentauimus, quæcūq; ex crementis plena purgationibus sanauimus & c. Itē *authoritate* Auic.*prima quarti dicentis. Summa curationis earum est exsiccatio. idest intentio prima & principalis curatiua febrium pestilentialium est exsiccatio putredini obuians, & non sinens ipsam per humores diffundi cum phlebotomia & solutione uentris.* Et *oportet ut incipiatur in ea ad euacuandum, ita q, ut in ea nulla expectetur digestio. Secundo arguūt.* Dicit Hypp. *quarta aphorismorum aphorismo* 10. *Medicari eadem die in ualde acutis, differre enim malum est, modo febris pestilentialis ualde acutus morbus est, quoniam aliquando eadem die interficit.* Igitur & c. Arguunt Tertio ex Gal. *quinto methodi cap.* 12. *ubi loquitur de ulcere cannæ pulmonis quod fiebat in pestilentia illa, ibi dicit* Gal. *q qui ex pestilentia hoc uitio laborarunt facile sanati uidentur, q persiccatum his prepurgatumq; totum corpus fuerit* Et *cum uomuerint ex illis non nulli, & omnibus uenter profluxerit.* Dicit Io. Manardus. *Scimus eos qui sanati sunt tēpore illo sanatos esse ex uentris fluxibus uel uomitibus, & c. quod siue natura siue arte factum sit, omnino nobis ostendit in his qui ex pestilentia seruari debēt, texsiccationē corporis per purgationē eße neceßariam.* Arguūt Quarto *in peste fit raro bona crisis, sed ut in pluribus mala.*

pectāda sit materiæ concoctio.

Secūdo.

Tertio

Quarto.

ideo non debemus crisim expectare, sed prius euacuare, ut uideamus si fieri possit bona. Et *citant aphorismum 13. secūdæ particulæ, ubi habet* Hyppoc. *Quibus crisis fit, his nox precedēs grauis, q̄ uerò subsequitē magna ex parte leuior, dicit* Gal. *in fine cōm. q, addit illud, magna ex parte, qa plures īdicatiōes ad bonū termināt͂ur, nisi sit pestilēs constitutio. Sed ad hæc dicunt* Aliqui *& primo*

Ad primum. *ad authoritatem* Gal. *quòd ibi loquitur de sanis quomodo debent à peste preseruari, & hi possunt in principio purgari, nō autem qui ægrotāt.* Dicunt *secundo, q, non dixit* Gal. *plena excremen*

Tria genera superfluitatū *tis pharmaco sanasse, sed purgatione.* Vnde *tria esse genera superfluitatum dixit primo de tuenda sanitate prope finem.* Primum *sunt feces quæ fiūt in prima digestione in uētriculo, & aliæ duæ quæ fiūt in secūda digestione in epate, ut cholera, quæ trāsit ad Chistin fellis, & ad intestina, & melancolia quæ transmittitur ad lienem.* Secundum *genus superfluitatum est aquositas sanguinis & urina, quæ expellitur ad uesicam, & hoc etiam fit in secūda digestitione.* Tertium *genus est, quod remanet pòst tertiam concoctionem & expellitur per cutim & sudorem.* Corpora *igitur quæ abundāt. istis superfluitatibus dicuntur plena superfluitatibus, quæ oportet purgare.* Et *ita dicens* Gal. *corpora plena purgabam, intelligit cum prouocātibus urinam & sudorem, & non cum pharmaco solutiuo.* Idē *uult &* Auic. Nam *postquam prima*

ma quarti cap. de uniuersali curatione putridarũ tradidit regulam concoquendi materiam peccantem & docuit illa quæ fieri debebant in principio ægritudinis, dicit oportet ut postquam hæc feceris digeras materiam, & euacuare oportet non p semitam minorationis & alleuiationis, ut dicit ille Bullurensis *corrector Auic. sed per modum abscisionis causæ.* Et *ita uult dicere Auic. q̃ postquã in principio fecisti omnia illa secundũ semitã alleuiationis, ut erãt exhibere lenientia uentrem & prouocantia urinam, & sudorem, oportet ut incipias digerere & euacuare non ita leuiter, sed per modũ abscisionis causæ.* Et *q̃ ista sit mens* Auic. *patet in sequenti cap. de cura morbillorum, ubi habet,* In *principio oportet, ut natura sit lenis, & sit intentio in eis quibus lenitur, sicut sunt tamarindi.* Et *si non obedit cum eis addatur super eos stracost cum facilitate et cautela, & te reniabin, aut infusio prunorum.* Ecce *non dicit da pharmacum solutiuum.* Et *ideo cum dicitur in principio feb. pestilentis esse euacuandum, intelligitur cum his nuper enumeratis, & non cum pharmaco fortiter educente. Cum uero arguunt ex* Hyppoc. *quarta aphorismorum.* Medicari *eadẽ die in ualde acutis &c.* Hyp. *in illo aphorismo addidit si materia turgeat, modo in pestilentiali nõ semper materia turget, & ideo nõ semper in principio eius dandum est pharmacum,* Et *non intelli*

In cura morbillorum.

Error Manardi

git Manardus, nec alii quid sit materiam turgere apud Hyppo. & Gal. turget enim materia cũ de loco ad locum mouetur, et non permittit ægrũ quiescere, & tractum est uocabulum, dixit Gal. quarta aphorismorum com. primo & decimo, ab animalibus ad coitum á materia superabundante incitatis, aut quando uersus loca expulsionis mouetur, ut clare habes à Galeno octauo de compositione pharmacorum secundum locos, de hiera in phlegmone exhibenda, ita dicente. Porro ad eos qui inflammatione quadam conflictantur, non absolute dandum est quo uis inflamationis tempore, uerũ ubi cõcocta fuerit, et declinauerit, cõcoctis. n. medicandũ esse sensit Hyppo. non crudis, neq; per initia, nisi turgeant, hoc est nisi ad excretionem motus impellatur, & nondum ullam habeat ad unam partem inclinationem firmam & stationem. Et quarto de ratione uictus acutorum. 65. ubi dicit Hyppo. si ab initio purgare uolueris, id facito ubi uenter murmurauerit, si non à medicamentis abstineto, ut uentre murmurante, & aliquid biliosum eiiciente, scamonea mediocriter purgato. Sic ergo cum materia modo huc, modo illuc mouet̃ indifferenter, uel cum ad loca mouetur expulsionis, & non est fixa & firma, ipsa est uere turgens, & debet euacuari: quoniam ista indiget manu adiuuante ipsam ad loca expulsionis attrahente. Sed cum fixa est & firma in uenis, uel phlegmone

Quomodo materia turgẽgens.

gmone, tunc non debet ullo ingenio ante cõcoctionem moueri: sic enim natura operatur, cuius imitator debet esse medicus. Idem uoluit et Auic. *prima quarti cap. de cura putridæ in uniuersali, & 4 primi cap. 1. dicens. Aegritudo quoq; si multæ furiosæ materiæ fuerit, in principio eam euacuabimus, non expectantes maturationem, & si mediocris fuerit, maturabimus eam, et postea euacuabimus.* Et *dixit cap. tertio. In acutis ægritudinibus, etiam maturationem expectare melius est, & præcipuæ cum quiete fuerint, q. si mobiles fuerint, tunc ad euacuandum materiam festinare erit melius, quoniam impedimentum motus earũ est maius, quam suæ euacuationis, antequam ipsa sit matura, & proprie cum humores fuerint subtiles, & precipue cum in concauitatibus uenarum fuerint, & non in membris ingredientes.* Et dixit *prima tertii cap. de cura melancholiæ, q. melancholicus cuius est cholera nigra mobilis, est magis susceptibilis curæ, quam ille cuius cholera nõ est mobilis, & q. cuius cholera nigra est mobilis, apparet cholera nigra in egestione, & uomitu, urina, & in colore cutis, in lentiginibus; panno, et ulceribus, scabie, uaricibus, elephantia, & similibus: quoniam totum illud significat, q. ipsa recipit discretionem à sanguine.* Ad *secundum eorum argumentum, dicunt q. authoritas illa potius concludit oppositum, sequitur enim in peste timor est* Ad secũdum.

de fluxu uentris. Ideo non debent dari pharmaca. Nec etiam uerum est, quòd semper ex fluxu uentris sanarentur, immo dicebat Hyppo. tertio Epidimiarum in constitutione illa pestilentiali, q, omnes qui moriebãtur ex illa moriebantur cũ uentris fluxu, & ut in pluribus moriebantur. Ad tertium clarum est, q, pestis ut plurimum interficit, faciant medici quid quid uelint, alioquin non esset pestis, & medicus non debet in morituris uti euacuationibus, sed solo prognostico. Et quia in peste aliqui sanãtur, illos debet medicus curare & non exhibere pharmacum ante concoctionem. Argumẽtũ igitur nihil cõcludit, quoniã si in peste magna ex parte fiant malæ crises, magna ex parte etiã moriũtur, agat medicus quidquid uellit. In illis tamen paucis q saluari debent non debet medicus uti pharmaco fortiter solutiuo, sed lenitiuo, quoniam cũ lenitione etiam aliqualiter euacuabit, ut est cum cassia, manna, tamarindis & c. Et cum dicis in peste materia est ualde uenenosa, & statim interficit, transeat, si dabis pharmacũ citius interficies. Solum igitur uenenositati attendendum, quando est tanta q, prosternat uirtutem, ut dixi. Multa autẽ sunt quibus uti debemus contra uenenositatem et quæ iuuant à proprietate, & aliqua multum ab antiquis celebrata, Nunc incognita, ut sunt, terra sigillata, terra armeniaca, quam bollum armeniũ uocant, & composita, ut Metridatum, Tyriaca

Ad tertium.

Pestis ut plurimũ interficit

Quæ á proprietate contra uenenum.

pillule

pillulę communes, quæ dari poßunt ante cōcoctio nem materiæ, quoniam non attrahunt, neq; euacuant ultra epar. Sed adhuc res est ambigua. Nā *materia turgens iubetur eradicatiue purgari forti pharmaco à principio ob mala quæ ex ea timētur: sed materia harum febrium peior est, q̄ turgens, cum sit uenenosa.* Item *si detur medicina de bilis minoratiua commouet humores & totū corpus, & non educet nisi partem modicam commotorū, nec postea tempus idoneū habebit ad purgationem huius quod remanet, quoniam uirtus ægri continue plus & plus debilitatur.* Item *materiæ quæ sunt in pectore, & in circuitu cordis, & cerebro, non poßunt educi, neq; eradicari, nisi forti pharmaco.* Et *ita uidetur in his febribus pestilentialibus, presertim ubi cacochimia magna est & æger iuuenis carnosus robustus, & feb. adhuc est in principio, q, competat pharmacum eradicatiuum de genere fortium secundum exigentiā humoris peccantis, ut si materia peccans collerica fuerit electuarium de succo rosarum uel diaprunis solutiuus, & si fuerit phlegmatica pillulæ de* Agarico *descriptione* Mesue, *in quibus intrat pulpa* Colloquintidæ, Et *si melancolica fuerit, quod rarò contigit, dandæ sunt pillulæ de lapide lazuli descriptione eiusdem, in quibus intrat* Ellebo*rus niger.* Et *cum dicitur q, in his uirtus est multum debilis.* R*espondetur q, in principio febis nō*

Pillulæ *communes dari poßunt ante cōctionē materiæ secundo.*

Tertio

q, in principio febris pestilentis euacuandum sit cū pharmaco fortiter educente.

est uirtus adhuc multum debilitata, & q; amplius debilitabitur ex excessu humoris relicti in corpore, quando inficietur uenenositate putredinis aeris, q̃ ex forti pharmaco cuius operatio leniter preterit & breuiter cessat. Cum uero dicitur, q; isti ægri frequenter fluxu spontaneo uentris fatigantur & debilitantur. Respondetur q; si à principio purgarentur fortiter hac febre detenti, fluxus uentris postea non eis accideret, sicut accidit ex corruptione suorum humorum. Et huius sẽtentiæ fuit magnus Auẽzoar, qui.26. Theisir cap. quarto de cura Epidimiæ aquaticæ laudat elletuarium de Euphorbio dicens. Modo assumimus curationem Epidimiæ aquaticæ, & uidetur mihi q; sumant de elletuarijs magnis omni mane, quoniã redditur securitas à mutatione malarum aquarũ, sicut elletuario Euphorbij, & metridato, & tyriaca magna, accipiat de illis quolibet die quartam drachmæ unius, & abstineat à cibo usq; ad meridiem. Et huiusmodi iuuãt etiam contra Epidimiã aeream corruptam. Et iterum ibi cap. quinto de Epidimia & cibis malis dicit. Dico autem cõmuniter q; tyriaca magna, & metridatum, & ellettuarium euphorbii, omnes iuuant cum dei adiutorio ab omnibus generibus ægritudinum generatarum ex illis. Etiam hanc medicinam laudat in omni febre pestilentiali tam ex corruptione aeris, quã aquæ, aut ciborum, & iubet augere aut diminuere

Magnus Auẽzoar

diminuere dosim,& iterare hoc pharmacum iuxta tenorem uirtutis et exigentiam euacuationis. Recipe *stercoris columbini sicci, aloes* Epatici *uel cicotrini ueri,*Agarici,*feniculi,ben albi, polipodij recentis, radicis ireos añ.3.1.sticados arabici scro. duos & grana.5.salis,ellebori nigri añ 3.5.interioris colloquintidæ et folliorum eius an. grana. 7.5. incidatur colloquintida,& preparetur sicut debet cum medullis amigdalarum dulcium,& misceatur cum reliquis medicinis,& fricetur totum cum butyro uaccino:postea conficiatur totũ cũ secaniabin idest syr.acetoso, et sit dosis.3.5.cum modico de aqua casei.* Et *notat circa eam duo,primum cap.quarto dicens,neq; putes me posuisse ibi stercus collumbinum à casu, & sine causa,immo elegi ipsum ob hoc, quia laxat crassitiem humorum proprie propter conformitatem suæ substantiæ stercorosæ cum substantia humorum quibus subintrauit putredo a malitia aeris inspirati.Secundum ibi cap. quinto dicens.* Q*uod autem posui in laxatiuo butyrum nõ fuit sine intentione,quoniam butyrum spuma est & permutatum est aliqua permutatione,et propter sui mutationem factum est aliquamtulum fœtidũ, quapropter ducit de humoribus quod putrefactũ est.*Etiam Auer.*septimo colliget in febre pestilẽtiæ dare iussit pillulas cochias quæ sunt de fortissimis.* Et *ego hic* Bononiæ *in peste anni. 1528.*

in principio febris pestilentialis & in preserua-tione à morbis pestiferis dedi multis de infrascri

Pillulæ cõtra peste expertæ

ptis pillulis cum uncia. 1. syrup. de succo acceto-sæ & pauci moriebantur. Recipe *Euphorbij pre parati, Masticis an. 3. 5.* Misce *cũ succo accetosæ, formentur pinolæ, & est dosis scrop. 1. 5. usq; ad scop. 2. preparatur euphorbiũ cum rebus eius acu men obtundentibus, et inflãmationem extinguen tibus & ei lubricitatem acquirentibus.* Et *dixit*

Gentilis

Gentilis *prima quarti.* Ego *uidi socios nostros ui ros expertos, qui in praua pestilentia prima uel secunda uel tertia die, uel quarta in summa, quam citius poterant dabant pharmaca euacuantia ex-soluendo materias, sicut reubarbarum, aliqui & agaricum, aliqui cum turbit.* Et *quidam dabant quandoq; medicinas istas uigoratas cum scamo-nea pauca.* Et *uidimus plures euasisse per ma nus istorum, quam per manus illorũ, qui nõ pur gabant nisi cum lenibus clysterijs & quandoq; sola cassia.* Et *dicebant hoc uoluisse* Auic. *cum di xit.* Et *oportet, ut incipiatur in ea ad euacuandũ.* Et *q, si in morbis furiosis ante digestionem prece ptum est euacuari, multo magis ista euacuatio cõ petit in materia faciente febrem pestilentialem, potest enim dici furiosior omni materia furiosa.*

Duplex febris pestilẽs

Intelligendum *etiam, q, duplex est pestilens fe-bris, altera enim fit ex putredine humorum pro-pter obstructionem,* Altera *uero est quæ fit ex*

corruptione

corruptione aeris qui cum corpus nostrum ingreditur humores circa cor corrumpit, & ista est uera pestis. Si loquamur de ista secunda peste, & accetosa, & stiptica conueniunt, quoniam ista nõ fit ex obstructione. Si uero loquamur de peste alia quæ ex corruptione humorum fit propter obstructionem, tunc stiptica sunt prohibenda, præsertim indicatiõe sumpta á causa febris. Cogimur tamen aliquando in istis de bollo parum dare, cũ magna est uenenositas, quoniam maximam habet proprietatem contra putredinem, ut puta scrop. 5. uel. 3. 5. Cum ulterius dicitur, q in putridis nõ incitãtur infirmi ut comedant. &c. dico q Auic. nõ uult aliud dicere, q̃ illud quod dicitur ab Hyp. *tertio* Epidimiarum *commentario tertio tex. 58. ubi ponit illam constitutionem anni pestilentialem, dicit. n. ibi* Hypp. *&* Gallenus *in commento, q in peste ista hoc acciderat, q ægri plurimũ fastidiebant cibum, & multi potius mori uolebant, q̃ cibum accipere, & ideo isti ut plurimum moriebãtur, illi uero fortissimi qui sibi cibũ oblatum assumebant, sanabantur.* Hoc idem *est cum eo quod dicit* Auic. *qui uiriliter agunt, & uiolenter comedunt, idest extra appetitum, sanantur.* Et ideo *dicit* Auic. *q isti cogendi sunt ad comedendum, & cibi eorum debent esse accetosi & exsiccatiui, & paucæ quantitatis, quoniam horum uirtutes sunt multum debiles, non sufficientes magnam quanti*

In qua peste accetosa et stiptica, conueniunt.

Stiptica indicatione sumpta á causa febris, prohibenda.

De cibis pestilentiatorũ.

tatem ciborum digerere. Et etiã quia natura ualde occupata in resistendo malitiæ febris & forti causæ eius. Etiã quoniam cibi pestilentiatorũ sunt quodammodo mali, uel quia aliquid sapiunt de natura pestis & corruptionis aeris, uel quia

Accetosa inimicãtur pectori, & neruis.

sunt accetosi siccantes, unde inimicantur pectori & neruis quodammodo principijs uitæ iuxta illud prima tertij doctrina secunda cap. septimo. Et ex cibo accetoso fit senium. Et ideo cauendum ne tantum mittatur sanguis in istis, q uirtus prosternatur. Nam Gal. 11. methodi cap. 14. dicit. In putridis febribus non debemus multum sanguinis emittere, quoniam quando obstructio & putredo per sanguinis missionem tolli non poterit, quæ alia remedia dessiderent, opus erit relinquere aliquid sanguinis ad curationis spatium, ne postea intempestiue ægrum cibare cogamur. Si ergo in putridis cauendum est ad immodica sanguinis mißione, tanto magis in pestilentialibus in q̃bus maior est timor de uirtutis imbecillitate. Sũt tamen aliqui qui uituperant penitus phlebotomiam in febre hac, dicentes q deijcit uirtutem cum malignitate morbi, & q non educit materiam febris quæ reclusa manet in uentriculis cordis & partibus alijs sibi proximis & quia commiscet sua conturbatione humores infectos cum bonis. Et huius opinionis Rasis experimentator maximus uidetur, qui de cura huius febris pertractans

Magis cauendũ ab immodica sanguinis missione in pestilentialibus, febribus q̃ in putridis.

Missio-

ctans 10. Almanſoris *& in lib. diuiſionum nullā penitus fecit mentionē,nec de phlebotomia, nec de pharmatia.* Et licet locus *ab auctoritate non teneat negatiue, tamen ut dicit* Iac. *de partibus non eſt preſumendum tamen,ꝗ tantus auctor hec duo ingenia tantæ efficaciæ, ſi utilia forent, omnino omiſiſſet & neglexiſſet,* Et in hoc *multi conſentiunt,ꝗ poſtq̄ feb.peſtilentialis iam cordi impreſſa eſt,ut uenenauit humores ipſius, & iam pertranſiuit primus dies eius,non ſolum inutilis,immo nociua eſt phlebotomia.* *nē sāguinis non conuenire in peſtilentiali febre.*

TEX.

IN quibus ego plurimum cum illis ſentio,uerumtamen unum excipio, diarias nominatas febres.Non enim uidentur hæ mihi ſubſequi putredinem humorū: ſed qui ob æſtum febricitat,ab ipſo efficientis cauſæ calore alterari ſolet.Ob iram uero febricitanti, & ei quidem ebullitionem quandā fieri ſanguinis in corde neceſſe eſt,non tamen putredinem. Necnon per exercitationem, caliditatem ampliorem præter naturam ſine humorum putredine accendi, & quiſquis cutem habuerit adſtrictā,per quā acria excrementa euacuabantur illis collectis febricitauit ſine putredine humorum. Quinetiā febris ex bubone omnis mala ē excepta ephemera.ut Hyppoc. dixit, licet Lau.

etiam bubo ipse inflammationum genere contineatur. Atq; assentio in hoc sermoni, putredinis, nam ob eam rem ex inflammatione febricitant, non quemadmodum Erasistratus existimauit. Attamen nonnullæ sunt ex bubone febres in genere diariariū quemadmodum aliæ quædam nunciāt nō faciles curatu morbos, ex inflammatione, aut ulcere, aut abscessu, aut altero quopiam tali in uiscere affectu ortum habentes. Cæterum diffident febres ex bubone ab ijs q̄ ex putredine humorum consistunt, quę fit aut in aliquo uiscere, aut in cauis, ac maximis uasis, quoniam ubi febris ex bubone consistit, pars continua semper calefit, ac calor quidem usq; ad ipsum cor distribuitur cæterum putrida fuligo usq; ad ipsum minime peruenit, sed ibi manet circumscripta in bubonis loco, per alterationem solā continuarum partium ad cor perueniente calore. Quo potissimum modo, etiam per æstū ac per exercitationem ex partibus primo calefactis, distributio ad ipsum principium uitale fit. Vbi autem putredo fuerit in uisceribus atq; in magnis uasis ueluti fumus ex putrescentibus humoribus ad ipsos cordis sinus peruenit. Accidit igitur ut humores in bubone quidem omnes cunctim pu

trescant

trescant, siue uno die, siue duobus continẽter, utpote semper inuicem conuersantes & inclusi uno loco, in uisceribus autẽ cõditi, & in magnis uasis, utpote transfluentes semper, ac simul putrefacientes quos attigerint, tempore ampliori putridum accẽdunt calorem.

Leoni.

DE quibus ego magna ex parte illis consẽtio, nisi ꝙ eas quæ ephemeræ nominantur excipio. Neq; enim uidentur mihi hæ humorum sequi putredinem: sed qui quidem ex solis incendio febricitat, ab agentis causæ caliditate affici natura aptus est. Verum qui ex ira, & huic feruorem quidem aliquẽ eius quæ circa cor caliditatis, fieri ẽ necessarium, non tamẽ etiam putredinem. Sic & ei qui supramodum exercitatus est, uehementior caliditas præter naturam sine humorum putredine in corpore accenditur, & cui cutis adstricta est, cum prius acriores superfluitates per eam euaporarent, postq̃ retentæ sunt ac coacceruatæ, incidit in febrem, nulla interueniente humorum putredine. Et quæ in inguinum tumoribus (græci bubonas appellant) febres oriũtur, omnes sunt malę, exceptis ephemeris, quodam in loco inquit Hypp. Et quidem eius partis tumor ex genere est inflamma-

tionum: & quantum ad hoc assentior illi qui de putredine, sermoni eius etenim ea ratione ex inflammationibus, quas græci phlegmonas vocant, febricitant, nõ ea qua Erasistratus opinabatur. Sunt nihilominus quędam febres ex inguinum tumoribus è genere ephemerarum: quẽmadmodum & aliæ quædam nunciant non facile tractabiles morbos ex inflammatione, aut ulcere, aut abscessu, aut aliqua huiuscemodi altera in uisceribus dispositione ortum habentes. Differunt autem quæ in inguinum tumoribus febres Ephemeræ oriuntur ab his quæ ex humorum putredine eueniunt, quę uel in aliquo viscerum, aut in cauis & maximis vasis ortum habent: quoniam quæ in inguinum tumoribus fiunt, concalefaciunt semper partes cõtinuas, donec vsq; ad cor calor febrilis attingit. Non peruenit autem ad ipsum putrida fuligo, sed ibidem permanet in loco inguinis circumscripta sola alteratione per cõtinuum facta, usq; ad cor perueniente calore. Quo maxime modo in his qui solis calore deuruntur, aut lassitudinem patiuntur à primis partibus calefactis usquæ ad vitale principium permeat. In putredine autem, quæ aut in visceribus, aut in magnis fit uasis, quidã ueluti fumus ex

Vbi febris ex bubone, putrida fuligo ñ usq; ad ipsũ cor distribuitur.

putrescẽti

putrescentibus humoribus ad cordis uentriculos tendit. Et quidem in tumoribus inguinum omnes simul humores putrescere solent, siue per unum, siue per duos continuos dies, vt qui inuicem adhæreant, atq; in vno loco concludantur. At qui in uisceribus sunt vasisq; magnis, vt quæ cõtinuo fluũt, suoq; cõtactu uicinos ad putrẽdinẽ trahãt, spatio tẽporis putridũ calorẽ accẽdũt.

COMMEN. 35.

Non omnis febris putrida.

HIC *ostendit, q̄ non omnis febris est putrida, et dicit q̄ magna ex parte consentit illis, uerum tamen unum excipit scilicet febres diarias, & nihil dixit de* Ethicis, *aut quia ipse non per se incipiũt, sed ut plurimum diariam uel putridam subsequũtur, aut quia* Ethica *in primis diebus est de natutura diariæ, quemadmodum etiam synocha sine putredine, non differentes nisi nomine, ut ipse dixit nono methodi cap. primo. Postea cum inquit.* Quin *etiam feb. ex bubone & c. etiam ostẽdit q̄ non omnes febres quæ sunt cum putredine humorum sunt putridæ.* Nam *ad bubonẽ in quo est putredo sequitur ephemera, quæ non est putrida, secundum* Hyppoc. *quarta aphorismorum 55. dicentem ex inguinum tumoribus febres omnes malæ præter diarias.* Et *loquitur de diarijs ueris, ut ibi dicit* Gal. *quæ sui ratione una die durant, tales enim sunt ex tumoribus inguinum:q̄n*

Quarta aphorismorũ ex inguinũ tumoribus feb. oẽs male p̃ter diarias.

ex causis manifestis seu pergressis cõsistũt. Alij *uero tumores inguinum qui sine causa manife-sta fiunt, est uerissimile ut fiant ex uiscerum in-flammationibus.*Et *ideo febres quæ una cum ip-sis eueniunt malæ sunt.*Vult *ergo* Gal.*ꝗ ex bubo ne idest tumore in inguine cum putredine, qui fit à causa manifesta sequitur diaria, & non putri-da, quoniam ab eo ad cor mittitur solum caliditas & non putrida fuligo, ut in parte sequenti dice-tur.*Dicens *ergo, licet etiam bubo ipse de inflam mationum genere contineatur, hoc uoluit, ꝗ licet in bubonibus sit putredo, cum bubo sit ex genere phlegmonis, adhuc ad bubonem sequitur diaria,* Et *in hoc aßentio dicit sermoni putredinis scili-cet, ꝗ ibi est putredo, nam ob hoc ex inflamma-tione febricitant, non quemadmodum existima-uit* Erasistratus,*ꝗ ibi esset febris putrida.* Et *po stea dicens. Cæterum dissident febres & c. assi-gnat differentiam inter febres sequentes bubo-nes, & febres quæ eueniunt ex putredine humo-rum, quæ fit aut in uiscere aliquo, aut cauis & maximis uasis, quoniam ubi febris ex bubone fit, pars continua semper calefit, & calor usq; ad ip sum cor distribuitur, non autẽ putrida fuligo: sed ibi ipsa in loco bubonis circumscripta manet, ca-lore ad cor perueniente per solam alterationem continnarum partium factam, quo maxime mo-do in his qui calore solis deuruntur aut laxitudi-*

nem

nem patiuntur, á primis pártibus calefactis usq; ad uitale principium fit distributio. In *putredine autem quæ aut in uisceribus. aut in magnis fit uasis, ueluti fumus ex putrescentibus humoribus, ad ipsos cordis uentriculos peruenit.* Et *causa huius differentiæ est*, Nam *ad hoc ut humor poßit putridam fuliginem ad cor mittere, oportet q; sit propinquus ei, & q; á loco in quo putrefit humor ad cor sint uiæ latæ p quas possit fumus ire ad cor.* Et *q; inter locum putredinis & cor non interueniant multa obstacula transitum prohibentia.* Modo *in tumoribus exterioribus uiæ sunt strictæ quoniam uenæ uersus cutim multum subtiliãtur, loca etiam exteriora multum distant à partibus cordis.* Inter *ipsa, & cor ut plurimum cadunt obstacula multa.* Et *ideo ab his ad cor ascendit calefactio simplex absq; fuligine putrida.* Putredi*nes autem quæ fiunt in intrinsecis uisceribus primo ob propinquitatem illorum locorum ad cor, & quia humores ibi sunt multi á quibus elleuantur multi fumi, & etiam quia loca uiarum ibi sũt ampla.* Ideo *caliditas ad cor non simplex peruenit: sed cum fumo putrido.* Et *patet q; non est impoßibile tumorem aliquem extrinsecum febrem putridam causare, & hoc maxime, cum esset in parte cordi propinqua, in qua humores multi colligerentur, & etiam inter ipsam & cor essent uenæ & arteriæ satis magnæ.* Et *ideo tumor in emũ*

Quid requiritur ad hoc ut humor poßit putridam fuligiñe ad cor mittere

ctorijs cordis,ut in ſubaſcellis plus eſt aptus facere putridam,quam exiſtens in emunctorijs epatis,uel cerebri. Poſtea cum inquit. Accidit igitur &c.aliam ponit diferẽtiam inter putredinem factam in bubonibus,& factam in intrinſecis: quoniam humores qui putreſcunt in bubonibus contingit eos ſimul putreſcere,ſiue putreſcant ſecundum diem unum,ſiue per dies duos continuos, ita ꝗ in eis quælibet pars ſimul moueatur ad putredinem,eſto ꝗ poßit durare uno die, uel duobus, & cauſa eſt:quoniam humores in bubone ſunt adinuicem copulati & in uno loco incluſi,ſed qui putreſiunt in uiſceribus & magnis uaſis cum continue fluant,& ſuo contactu uicinos ad putredinẽ trahant, tempore ampliori putridum accẽdunt calorem.

T E X.

Lau. SED vt uno verbo dicatur,quemadmodum in exteris omnibus, quæcũq; calefiũt præter naturam a' quauis cauſa, ſi nequeat putreſcere id quod calefit, uelut lapis, aut lignum, aut aliquod aliud tale, eo uſq; perſeuerat calidum,quoad refrixerit paulatim.Id autem quod putreſcere poteſt, depaſcentem ſemper ſecundum continuitatẽ habet calorem. Quemadmodum interdũ uidi in agro ſtercus pecudum ſimul & columborum ex parte quapiam ab ipſo ſole calefactũ

calefactum ita uehementer, vt multa exurgeret exhalatio, instar fumi ascendens, uehementer mordens atq; afficiens, & siquis ꝓpinqu asset, oculos & nares lædens. Porro' stercus tangentibus erat ita calidum, vt deureret diutius impositas ipsi manus, aut pedes. Non tamen semper id symptoma durabat: sed sequenti die refrigerabatur quidem quantum stercoris ad summum feruorem pridie peruenerat, quod autem continuum ipsi erat, tunc succendebatur, quando primum stercus in summo feruoris vigore erat, illudq; ipsum (dum hoc inclinabat) rursus incalebat atq; efferuescebat, ac paulo post summum feruorem obtinebat, primo refrigerato, atq; illud rursus inclinabat, dum id quod cõtinuum erat, calorem concipiebat, & paulo post accẽdebatur quidem hoc & ad summum feruoris perueniebat, prius autem refrigerabatur. Erat autẽ hæc circuitio fere' tempus diei ac noctis, ita vt exemplum sit maxime cõueniens febri quotidianæ. Si uero duobus diebus ac noctibus dicta circuitio fuisset, exemplum foret ita febris tertianæ, & si tribus, quartanæ, & si quatuor, quintanę, si modo febris ulla quintana ẽ. Ipse enim nondum perspicue uidi, neq; eam circuitionem, neq; aliquam

aliam ultra quartanam. Sed de febribus repetentibus per circuitionem, post dicet.

Leoni. VNA autem ratione quemadmodum in extrinsecis omnibus quęcunq; preter naturam á quauis causa calefiũt, siquidem imputrescibile sit quod calefit, veluti lapis, uel lignum, aut aliquid tale aliud, eousq; durare caliditas solet, donec paulatim refrigerẽtur. Quod autem putrescere natura aptũ est, semper ad continua, dispartitam continet caliditatem. Quemadmodum aliquando in agro conspexi excrementa iumentorum simul ac collumbarũ quadam ex parte a' sole adeo uehementer calefacta, quod instar fumi multam euaporationem in sublime emittebant non parum mordacem ac dolorificam, & si quis proxime accesfisset, nares oculosq; lędentem. Ipsa etiam excrementa tangentibus adeo calida sentiebantur, ut qui longiori tempore manus & pedes admouisset, exureretur. Non tamen continuo huiuscemodi casus perturbat, sed in die qui sequebatur quicquid superiori die ad summum feruoris peruenerat, sequẽti die refrigerabatur. Quod autem huic cõtinuũ erat, dum prima pars quę calorẽ cõceperat in sũmo ẽẽt feruore, ipsũ interim paulatim succensum, mox priori se feruore re-

Exẽplũ de stercore iumentorum.

mittente iterum incalebat atq; efferuesce-bat,& paulo post priori parte refrigerata, ipsum summum feruorem obtinebat, hoc q; rursus deferuescebat, dum pars cõtinua paulatim succendebatur, quę paulo post vehemẽtius accẽsa ad sũmũ feruoris perue niebat. Hic autem circuitus in unius fere diei ac noctis spatio peragebatur, adeo vt quotidianæ febris, quam greci amphimeri nam appellant, propriissimum esset exem-plum. Quod si duabus diebus ac noctibus idem circuitus perfectus fuisset, tunc feb. tertianæ eo modo fuisset exemplum, & si tribus, quartanæ, & quatuor, quintanæ. Si quidem & quintana febris existit. Ego.n. nondum liquido vidi, neq; huiuscemodi circuitum, neq; alium qui ultra quatriduanum protenderetur. Sed de febribus quæ per circuitum accessiones habent, postea dicetur.

COMMEN. 36.

DECLARAT *diferẽtiam positam inter putredinem bubonis, & putredinem intrinsecam: quoniam quemadmodum in extrinsecis quæ calefiunt preter naturam à quauis causa, si id quod calefit non sit corpus putrescibile, uelut lapis, aut lignum, manet corpus illud calidum donec paulatiue refrigeretur, nec transitus fit succesiuus ca-*

loris de parte una in aliam, et hoc assimilatur ca liditati in bubone: quoniam humores ibi existentes cum sint in loco uno conculcati, nec sint iuxta fontem humiditatum quæ successiue putrescere possent, non fit ibi noua de parte in partẽ reacensio, sed in corpore calido putrescibili procedit calor de parte in partem, & istud assimilatur putredini humorum in partibus intrinsecis. Et subdit *exemplum de stercore bestiarum quod calefactum à sole secundum quandam partem alia disponebatur, ut prima infrigidata in ea, noua fieret accesſio, & sic succeſsiue, & hoc poteſt eſſe exemplum omnium periodorum humorum: quoniam si reuerſio accenſionis fit omni die, ut ipse uidit, est exẽplum feb. phleg. Si autem de tertio in tertium, tertianæ, & si de quarto in quartum seu tribus diebus & noctibus fieret circuitio, quartanæ, & si quatuor, quintanæ.* Et dicit *se quintanam non manifeste uidisse, neq; aliã circuitionem ultra quartanam scilicet neq; sextanam, septenam, neq; octauam, neq; nõanã.* Et de *febribus repetentibus per circuitionem dicetur in ultimo cap. secundi libri.* Hyppo. *tamen has febres cõceſsit primo de morb. uulgar. parte tertia.* Et dicit Auic. *q materia harum feb. ẽ similis materiæ quartanæ puta melanchollica, sed quantitate est minor & craſsior.* Et ideo *tardius ipsa mouetur ad paroxismum, & tanto plus tardat, quã-*

to

Nota de febre qntana & alijs ultra quartanam

to paucior est & magis crassa. Sed tunc posset crassities humoris & periodicatio in infinitũ uariari. Tamen ab Hyppo.ultra nõánam alia tardior non conumeratur. Dicit tamen Gal. ibi id casu posse interdũ euenire, et ratione uictus, nã q egroti nõ prorsus sunt affectiõe morbosa liberati. Sed semẽ aliqđ retinuerunt, his malo regimine ũtẽtibus accidit sæpe sexto die à prĩcipio febricitare, sepe septimo, nõ raro octauo, sæpe nullo alio. Est uero reuera circuitus morbi, quãdo exacte seruata ratione uictus, febris in idẽ cõstitutũ peruenit, quemadmodum fieri in quartana uidemus. Cum ergo hoc decidi non possit ratione, restat ut decidatur, inquit Gal. uel auctoritate, uel experimento. De autoritate est Hyppo. cui non oportet diffidere. Neq; cõuenit mentiri, dicere uidisse id quod non uidit, experientia uero ex pluribus fit memorijs, secundo poste. Si ergo quis nunquam uiderit, non poterit indicare tales febres dari. Et ita non negat Gal. absolute eas dari. Ideo Auic. dixit, q ipse fuit quasi negans earum aduentum. Non.n. oportet ut negentur morbi quos tempore quodã & quadam regione non contingit uidere. Nec hoc genus febriũ cõprehenditur, quia multe tales contingant & multoties, sed experimentis raro contingentibus quandoq; à solerti & perspicaci ingenio comprehenduntur.

DE PROPORTIONE QVAE EST inter putredinem apoſtematũ & putredinem venarum.

CAP. VI.

TEX.

PVTREDO autem hu-
Lau. morum quæ fit in vaſis, ſi
milis putredini quæ ĩ inflã
mationibus fit,& abſceſſi-
bus,& aliis phymatis, du
plex quidem genere eſt:ex
permixtione autem duorum generum,alia tertia uaria ſpetie exiſtit. Siquidem & mixtionis modi,quum alterum genus maioris minorisq; ratione ſuperet & ſuperetur, facile numerari non poſunt. Sed ex duobus generibus alterum quidem fit ſuperante natura, alterum uero euicta. Superante quidem,vt per inflammationes & phymatoſos tumores omnes, pus:in humoribus autem uenarum& arteriarum,id quod ſub ſidet in vrina proportione puri reſpõdẽs. Atq; hæc putredo non ſimpliciter putredo cenſetur, ſed etiam habet aliquid concoctionis. Manente enim adhuc cõcoquẽdi facultate uaſorum,putreſcens tunc humor

mor ad talem alterationem deducitur. Porro alia est putredo concoquendi facultate adeo debili,ut nulla mutatio ad benignũ putrescentis excrementi efficiatur. Quod fit interdum illa extreme debili: quamuis putrescens humor sit modice prauus. Interdum autem facultas ad extremam debilitatem minime deducitur; sed humor extreme prauus existit.

HVMORVM autem putredo quæ in uasis fit,similis est ei quæ in inflãmationibus atq; abscessibus accidit, aliisq; collectionibus. Dupliciter quidem secundũ genus. Ex duorum autem generum miscella alia tertia secundum speciem euariat,quoniam & innumerabiles miscellę modi in eo quod magis & minus superare uel superari alterum generum reperiuntur. Ad duorum generum alterum quidem fit superante natura,alterum uero superata. Et superãte quidem,sicut in inflammationibus & similibus collectioni tumoribus pus,in humoribus autem qui in Venis atq; arteriis continentur,quoddam quod puri proportione respondet, subsidens in urinis. At talis quidem putredo non simpliciter quidẽ putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis. nam adhuc ui coquendi uasorũ Leoni.

remanente. Qui interim putrefit humor ad talem peruenit alterationem. Sed & alterum est putredinis genus. quũ ea uis cui coquendi officium est demandatum, adeo imbecillis facta est, vt nullam amplius facere posit in putrescente superfluitate ad optimum transmutationem. Quod quidem usu contingit, quum eadem uis quandoq; ad ultimum imbecillitatis peruenerit, etiã si id quod putrescit mediocriter sit uitiatũ. At fieri potest aliquando, vt vis quidẽ ipsa non omnino sit imbecillis, humor uero putrescens maxime sit uitiatus.

COMMEN. 37.

VVLT *in hac parte ostendere in quibus conueniat putredo humoris, quæ est in uenis cũ putredine q̃ ẽ ĩ apostematibus. Et primo dicit q̧ similes sũt, quoniã putredo in uenis cõueritur in rẽ similẽ saniei, ut apparet ex hypostasi. Postea inquit q̧ talis putredo est genere duplex, id est duæ sũt diferẽtiæ et modi generales & maxime extremę putredinis apostematum .s. putredo mala, & bona, & ex his duabus extremis fit tertia quæ uaria est spetie, id est diuersa secundum diuersos gradus, quoniam modi mixtionis cum alterum genus maioris minorisq; ratione superet & superetur facile numerari non poßunt, & ratio est, quoniã omne medium inter aliqua duo extrema, inter*

que

quæ est latitudo diuisibilis in infinitum potest di uersificari secundum magis & minus,& maiorẽ commistionem & minorem unius contrarij cum reliquo in infinitum. Postea inquit *ꝙ ex his duo bus generibus putredinis, malæ scilicet,et bo-næ,alterum fit dominante natura,alterum uero euicta,putredo quæ fit in inflammationibus & apostematibus dominante natura,est cũ fit pus id est cum materia uenit ad saniem laudabilem.* Sed *in humoribus uenarum & arteriarum est,cũ fit id quod subsidet in urina proportione puri re-spondens.* Et *hæc putredo non simpliciter putre do existit,sed etiam in se habet aliquid concoctio nis.* Nam *manente ad huc concoquendi faculta-te uasorum, putrescens tunc humor ad talem de-ducitur alterationem.*Et *declarat aliud genus ex tremum putredinis cum dicit.* Porrò *alia est pu-tredo.&c.* Et *est cum nulla mutatio putrescen-tis excrementi ad benignum efficitur,quod fit in terdum ob facultatem concoquendi extreme de-bilem,quamuis humor putrescens sit modice pra uus.*Fit *et interdum,quoniam quãuis facultas nõ sit extreme debilis,humor tamẽ extreme prauus existit.* Et *ex uerbis hic* Gal.*cum dicit,ꝙ hæc pu tredo non simpliciter putredo existit, sed habet aliquid concoctionis, quoniam manente adhuc uasorum concoquendi facultate,putrescens tunc humor per continuam putredinis remotionem ad*

talem deducitur alterationem. Elliciunt *aliqui* ꝗ *humor in statu febris putridę est minoris putre dinis, q̃ esset ante, et* ꝗ *per digestionem putredo uere in sui malitia remittitur.* Et *cõsequẽter,* ꝗ *febris putrida salubris in statu est minor, et huius sententiæ fuit* Trusianus *tertio artis med. com. 32.* Dinus, *&* *filius eius* Thomas *de* Garbo, *& fundantur etiam auctoritate* Galeni *secunda aphorismorum com. 29. ubi reddens rationem* Hyp. *quare in statu melius est silentium habere, quia circa principium omnia imbeciliora, dicit* Gal. *intellexit accidentia, quoniam dispositio ipsa quam morbũ appellamus minor est in statu, q̃ in principio.* Item *arguunt.* In *principio materia est cruda & rebellis, & post principium efficitur minus rebellis, ergo cum ipsa est digesta, minus nocet, & minorem facit febrem.* Et *notat* Thomas ꝗ *tempora in morbo materiali dupliciter distinguũtur* Vno *modo penes actionem materiæ in naturam, & tunc distinguuntur tempora penes accidentia, cum actio materiæ in naturam sit eius operationem lædere, quod est accidens,* Et *tunc principiũ erit cum accidentia sunt parua, augmentum cum crescunt, status cum ultimantur, & declinatio cũ recedunt.* Alio *modo tempora distinguuntur, penes actionem naturæ in materiã quæ est digestio, & tunc est principium, cũ materia est cruda, quoniam nondum aliquid manifestum natura in mate* riam

An febris putrida salubris in statu sit minor

Tomas de Garbo

riam est operata. Et est augmentum cum iam materia incipit manifeste in digestionem procedere. In mortali uero morbo cum in materia procedat oppositum digestionis, simul procedunt tempora penes alterationem materiæ, & tēpora penes accidentia, quoniam quanto materia deprauat, tanto plus accidentia propria morbo augentur: sed non sic in morbo salubri concurrit simul status, quo ad digestionem materiæ, & quo ad accidentia, quoniam in statu salubri morbi materia est digesta á sui malitia remota, & tunc impossibile est ꝙ accidētia morbo propria, quæ ex prauitate causæ morbi procedunt sint intensa & in ultimo sui esse, non tamen est inconueniens in statu morbi salubris accidentia quæ communia dicuntur & nō propria, posse intendi sicut est intensio caloris & similia quæ fiunt in statu morbi salubris ui naturæ agitantis. Sed dicendum secundum Gal. & ut sensus ipse ostendit febrem putridam in statu esse maiorem, Nam secunda aphorismorum. 47. dum pus conficitur, dolores ac febres accidunt magis, q̃ iam confecto, fit enim pus ex humoribus putrefactis, sicuti cinis ex lignorum cōbustione. Febres ergo maiores sunt in generatione saniei, quoniam tunc humores inflammantur, & maior est accensio, & dolores sunt intensissimi. Etiā si fiat feb. sine apostemate, quoniam ut dictum est, materia q̃ est in uenis cum digeritur conuertitur in rem simi

febrē putridā in statu maiorem

Fit pus ex humoribus putrefactis sicut cinis ex lignorū cōbustione

Materia in uenis cum digeritur, in rem similē saniei, conuertitur

lem saniei, ut apparet ex hypostasi. Sic enim scribit Gal. ibi. Pus ex sanguine ortum habet, qui semi malam (ut quispiam dixerit) habet transmutationē. Nã mala simpliciter cum putrefactione fit olida, sicuti quæ simpliciter optima, est ipsa nutritio partium animalis, at quæ pus generat, medium inter has obtinet locũ, neq; à solo calorẽ extra naturã, neq; à solo secundũ naturam facta. Mixtus. n. quodammodo ex utrisq; est calor inflãmationis. Fit autem dolor extenta simul, ac calefacta præter naturam inflammata particula. Febres uero sequuntur principio concalefacto, & hæc ambo contingunt ex quadam ueluti ebullitione, atq; exustione sanguinis, qui ubi ex toto exustus fuerit, residuum eius fit pus, quemadmodum ex lignorum exustione cinis, atq; ideo tempore illo dolores sedantur, ac febres, presertim cum pus fuerit excretum, utpote iam consumpta materia, extincta autem ignea caliditate. Et ad argumenta. Trusianus & alij decepti fuerunt propter malã translationem, nam ubi translatio antiqua dicit dispositio in saluandis est minor in statu, dicit litera græca & noua translatio, dispositio est melior, quod est aliud, nam in statu apostematis, similiter & febris, materia est melius disposita, quia digesta, ubi prius erat cruda. Vult etiã Gal. ibi febrem esse accidens & non morbum, modo accidentia in statu sunt fortiora. Et ita contra Tru-

sianũ

stianum. Et cum arguitur materia minus laedit, ergo febris minor. Dico q. non sequitur: quoniam cum materia digeritur fit maior inflammatio, & febris maior, licet tunc melius sit disposita materia. Et cum dicitur de homotena quae ē aequalis & non maior in statu. Dicendum q. in homotena tempora distinguuntur penes digestionem materiae, & in statu eius morbus est maior, licet uideatur ab initio usq; in finem aequaliter persistere. Dicendum etiam q. in omni morbo salubri sunt quatuor tempora, principium, augumentum, status siue uigor, & declinatio. Et aliqua sunt uniuersalia, & aliqua particularia, ut in tertiana tota, tres primae accessiones erit principiū, quarta & quinta, erit augumētum, & septima status, postea sequitur declinatio, sic in uno quoq; paroxismo sunt haec quatuor tempora, & tempus intelligo dispositionem seu rem mensuratam in morbo, non uerum tempus. Nam tertio artis medicinalis & tertio methodi cap. quinto nulla indicatio sumitur à tempore: sed diuersificatur cura quo ad diuersas dispositiones, quae ex tempore oriuntur: nam si post horam à prandio non damus cibum, hoc non est ratione temporis, sed quia tunc uētriculus est plenus, & sic secundum hanc dispositionem, & non ratione temporis, ut tempus. Quòd si dicas secūda aphorismorum. Incohantibus morbis si quid uidetur mouendum moue, in statu

Tempora morbi

Nulla indicatio à tēpore.

quietem habere melius est. Hic Hyppo. non *summit indicationem à dispositione corporis: quoniam in principio, si summeret indicationem á dispositione, non daret pharmacum: quoniam materia est cruda.* Ergo *indicationem summit à tempore.* Respondet Gal. *in tractatu de optima hæresi ad transibulum, q tunc medicus summit indicationem, non à materia morbi: sed á uirtute: quoniam in principio uirtus est fortis, in statu debilis*. Et *ideo tunc non conuenit pharmacum, quoniam nocet & debilitat*. Et *sic nulla à tempore summitur indicatio, sed à diuersis dispositionibus in corpore repertis: nam sufficit te scire qualitatem & quantitatem in quibus includitur tẽpus*. Et Gal. *in libro de quatuor tẽporibus uniuersalibus morbi inquit, q hæc tempora sunt aliquando imperciptibilia, ut in apoplexia, quæ subito fit, habetq; augmentum & statum, si morbus sit salubris, sed non sunt perciptibilia, si uero sit mortalis, habet tantum tria tempora.* Et *hæc quatuor tempora distinguuntur, aut penes essentiam morbi, et tunc ẽ principium cum incipit calor, augmentum cum augetur, status cum ultimatur, & cum declinat, declinatio, aut penes accidẽtia, aut penes actionẽ naturæ in materia secundum* Gal. *ibi cap. tertio, & hoc in morbis materialibus*. Et *secundum omnes istos modos, omnes morbi materiales salubres habent quatuor tempora*. Et *si primo de crisi*

Penes qd tempora morbi distingunt

Omnes morbi materia

crisi cap.17.dicat Gal.*q aliquando in prima die acuti morbi apparet materia digesta, non est tamen dicendum ipsum fuisse sine principio, sed nō fuit cognitum à medico. Sed cōtra dices, sit materia in pede digesta non faciens febrem, moueatur uersus cor, faciet febrem.* Ergo *in hac febre quo ad digestionē non erit principium.* Et *q fieri posit morbus à materia digesta habes ab* Hypp. *de* Anaxione *tertio* Epidimiarum *in quo in uigesima die remota fuit febris et stetit sine ea per septē dies & recidiuauit à materia digesta.* Et *hoc concedendum est de recidiua: sed q incipiat morbus principalis à materia digesta nunquam uidebis, nec ab* Hyppo.*exemplum: quoniam à materia complete digesta, non potest incipere morbus totalis, nam si completa est digestio, natura omnino uincit materiam, & non permittet illam accedere ad cor, sed eam expellet ad extra.*

les salubres quatuor habēt tempora.

TEX.

HVIVSMODI excrementi putredo, neq; consistentiam, neq; colorem, neq; odorem habet vnum, sed putrescens humor sē per secundum substantiam permutatur ac variatur. Altera uero putredo, quam & cōcoctionem esse diximus, in unam spetiem puris semper mutatur, & colorem, & consistentiam, & odorem. Vbi igitur natura ipsa omnino superet, pus optimum gignitur

Lau.

visu candidum,ac crassum,& sibi simile un dicq;,leue uero tangenti,ac minime fœtidū. Quod si uelut semiputridum fuerit, tertiū genus in tali mutatione(quod paulo supra diximus)consistit. Porro diximus tale genus maxime multiplex esse. Nam ꝙ magis ac minus recipiat concoctionem,innumerabilis differētia est. Sæpe enim cādidū effectum,aut fœtidum est,aut tenue consistentia :quandoq; uero non candidum,sed liuidum apparet,atq; in omnibus his magis & minus est infinitum.

Leoni. HVIVS superfluitatis putredo,neq; cōsistere,neq; aut colorē aut odorem aliquē vnum recipere potest,sed semper secundū substantiam permutatur, ac multis modis euariat illud quod putrescit. Altera autem putrefactio,quam & coctionem esse diximus,semper ad unam puris spetiem terminatur,coloremq; ac consistentiam suscipit & odorem. Superante uero integre ipsa natura,optimum fit pus conspectui album & crassum,& quaq; uersum sibi simile, leue autem tangenti ac minime fœtidum. Si vero semiputridum fuerit, tertium in tali transmutatione genus,quod paulo ante diximus,fit. Dictum est enim huiusmodi genus multiforme esse,nam in eo quod & minus

minus est innumerabilis diferētia. Sepius enim quū colore album factum sit, uel fœtidum odorem, uel tenuem substantiam obtinet, sæpius vero non album apparet, sed liuidum, atq; in his omnibus magis ac minus infinitis modis euariat.

COMMEN. 38.

ET putredo huiusmodi excrementi nunc dicti, quæ est praua putredo, neq; consistentiā, neq; colorem, neq; odorem habet unum, scilicet laudabilem, sed semper quod putrescit secundum substantiam permutatur. Altera uero putredo quæ fit superante natura, quam concoctionem uocat, in unā speciem puris semper mutatur, & colorem, & cōsistentiam, & odorem, Nam natura omnino dominante, pus optimum gignitur, uisu candidum, ac crassum, & sibi simile undiq;, & leue tangenti, ac minime fœtidum, Et intellige crassum non simpliciter, quoniam tunc ineptum esset expulsioni, sed mediocriter, non currens. Et candidum intellige, ut dicit primo predictionum com. ultimo, non exquisite uelut nix est, sed simile solidioribus corporibus, ut sunt conceptaculorum tunicule, nerui, ligamenta, membranæ, cartilago, & ossa, nā ab his mēbris solum fit hæc concoctio, ut dixit primo đ morbis uulgaribus tempestate secunda com. 46. Et ratio est, quoniam mēbra nostri corporis agūt in dissimilia, & non in similia, ut puta uentricu-

Pus optimū, uisu cādidū, crassum, sibi simile ūdiq;, leue, & minime fœtidum

Nota.

Cōcoctio solum à mē bris solidioribus.

Membra nrī corporis ī similia nō agu nt.

lus agit in cibum anteq̃ fiat chilus, & non postq̃ factus est chilus. Et epar in chilum antequam factus sit sanguis, & non postq̃ factus est sanguis. Similiter caro ipsa agit in materiam phlegmonis, eam decoquendo quousq; fuerit facta ei similis: sed postq̃ illa acquisiuit carnis colorem, caro ipsa non amplius agit in illam, sed ipsam relinquit, & tunc menbra uere solida quæ sunt ei dissimilia agunt in ipsam, & concoctionem quam inceperāt carniformia perficiunt. Eodem modo dicendum est de sedimento albo in urina, & in partibus omnibus suis debet esse uniformiter dispositum, etiā colore, & in tempore, ut nō una die appareat unius substantiæ & coloris, & alia die alterius substantiæ aut coloris, quoniam tunc, ut dixit secundo prædictionum com. 26. significatur q, quidam humor cōcoctus & deuictus est a natura, & alius inconcoctus. Vrina enim (ut ibi dicit) faciens sedimentum quale dictum est, significat morbum esse sine periculo, atq; integre exsoluēdum. Et dixit Auic. secunda quarti trac. primo cap. 88 q, melius est ut sedimētū in urina sit lene & æquale & sit rubeum, q̃ si esset album & asperum inæquale, quoniam plus potest æqualitas substantiæ ad salutem, q̃ color ipsius. Et est intelligendū q, digestio hæc non est sicut, quæ circa escam, quæ est alteratio nutrimenti ad propriam nutriti qualitatē, quæ proprie digestio uocatur de qua Gal. tertio

Quando Vrina morbū significat esse sine periculo & integre exsoluendum

Digestio quid.

tertio de uirtutibus naturalibus cap. 13. nec quæ circa putridam uersatur substantiam quæ est alteratio cessare faciens putredinem. Sed intelligitur de alteratione, quæ est æquatio humoris, per quam redditur humor uirtuti expulsiuæ obediens.

Vnde superfluitatibus non naturalibus debetur digestio, aut ratione putredinis, quæ in eis est, aut ratione modi substantiæ quo uirtuti rebellant expulsiue, ut si fuerit uiscosa, fortiter adhæret, si crassa oppilat, & uix mouetur, si tenuis cedit, & hinc inde spargitur, ut circa hanc figi non possit uirtus expulsiua. Si ratione putredinis, aut superfluitas, est reducibilis ad benignum, quia nondum uehementer putrit. Et tunc digestio in ea est alteratio cessare faciens putredinem, manente substãtia, ut Gal. ait tertio artis medicinalis can. illo. Esto enim si ita contigerit in humoribus putrefactis accendi febrem, & hæc etiam proprie uocatur digestio. Aut ipsa non est reducibilis ad benignum, & tunc digestio ipsius uel est cõuersio eius in saniem albam, lenem, æqualem pauci fœtoris, uel preparatio eius ad expulsionem, si non fuerit collecta ad apostema, sed ĩ uenis aut uijs expulsionis contenta. Digestio autẽ, quæ debetur superfluitatibus non naturalibus ratione modi substantiæ, nihil aliud est, q̃ reddere ipsas obedientes uirtuti expulsiuæ. Et hæc dicitur ab Auicena maturatio prima primi de uirtutibus cap. 3. Et æquatio pri-

Digestio q̃ debetur superfluitatibus non naturalibus, duplex.

Quid digestio in superfluitate reducibili ad benignum.

Digestio in non reducibili, duplex

Digestio rõe modi substantię quid.

ma quarti trac. secundo cap. 7. id est reductio ad mediocritatem substantiæ, ut in crassa cum subtiliatiuis, & incisiuis, & in subtili cum incraßantibus. Nam subtilitas humoris dupliciter impedire potest facilem ipsius expulsionẽ. Primo, quia propter subtilitatem substantiæ faciliter imbibitur. Secundo, quia propulsus faciliter spargitur hinc inde diuisus, quod manifeste apparet in grauedine, cum ad nares humor mouetur, Et destilationibus crudis, & aquosis, quales sunt in principio. Nam dum conamur à pectore eijcere aquosos humores cedentes aeri insuflato, cum tussi sparguntur, hinc inde diuisi per pectus, uel commoti recidunt super pulmonem, & ipsum imbibunt, sicuti aqua spongiam. Etiam quando nitimur exsuflare & emergere grauedinem aquosam, ipsa spargitur neq; leuiter & sufficienter emittitur, sicut quando est incraßata, & maturata. Non est tamen humor subtilis incraßandus, quando expelli debet per uias strictissimas, quales sunt uiæ penetrationis urinæ in uesicam, aut sudore, aut insensibili resolutione. Si uero fuerit pus semiputridum tertiũ genus putredinis (de quo paulo supra) consistit. Et quod sequitur notum est ex declaratis. Et nota de putredine apud medicos, an sit alia á putredine philosophorum. Arist. quarto meteororum. 6. putredinem dixit in quocunq; mixto, esse corruptionem caloris innati à caliditate extranea,

Dupliciter impeditur facilis subtilis humoris expulsio.

an putredo apud medicos alia sit á putredine philosophorũ.

tranea, calor enim extraneus facit euaporare calidum innatum, ex qua euaporatione etiam humidum innatum euanescit, & redditur corpus siccius, hanc definitionem Gal. comendat undecimo methodi cap. octauo, & in secundo huius cap. 12. ubi inquit. Constat enim Aristot. recte dixisse fieri putrefactionem ab aliena caliditate. Intelligit autem alienam, externam, non natiuam, nec unicuiq; propriam: hæc enim concoquere, aliena uero corrumpere solet, quod est putrefacere. Et si dicas. Solũ calida & humida apud medicos putrescere, nam quarto de ingenio cap. quinto dicit Gal. q̃ ulcera indigent exsiccatione, nisi uellemus carnem contusam reducere ad saniem, tunc enim calidis & humidis indigemus, quoniam omne quod putrefit necesse est q̃ sit calidum & humidum. Item in nono cap. tertio debent enim sẽper ea quæ putrefiunt calida esse & humida. Et in undecimo cap. quarto dixit illa tantum putrescere corpora, quæ cum calida humidaq́; natura sint non transpirant & in calido & humido loco manent. Dicendum q̃ litera in auctoritate prima non sic iacet in textu græco: sed sic omnia quæ putrefiunt propter calidum & humidum afficiũtur. Et in alijs hoc uult, q̃ ad putrefactionem facile transit corpus calidum & humidum, iuxta id in hoc primo cap. quinto. Promptissime enim putrescunt, quæcunq́; calida & humida & in locis

Putredinis definitio.

Nota.

calidis nisi distentur & refrigerentur. Et secũdo huius cap. 12 uult omne mixtum posse putrescere immo etiam uestes, si non euententur. Sunt tamẽ illa mixta putredini maxime apta, quæ habẽt humidum faciliter à sicco separabile, illa autẽ multum inepta quorum humidum uehementissime cũ sicco est inuiscatum, ut aurum, ferrum, & similia, tamen etiam putrefiunt, & primo fiunt humida, deinde incinerantur, quia tamen substantiã habent ualde densam & fortiter coagulatam, & calor eorum est ualde inclusus, nõ apparet sic in eis manifesta putredo, ut in alijs. Vnde cum putrefiũt apparet in superficie eorũ quoddam simile humiditati, deinde secundum partem post partem resoluta tali humiditate, paulatim decidunt & in puluerem paulatim deueniunt. Contingit etiam in corpore humores putrefieri respiratione & euentatione prohibita: clausis enim uijs & detentis superfluitatibus fumosis educi consuetis, extra neatur caliditas innata, quæ tunc ebullire faciens humidum, putredinem in eo inducit.

Maxime apta putredini, q̃ habẽt humidũ faciliter à sicco seperabile.

Quomodo Aurũ & ferũ putrescunt.

TEX.

Lau. COETERVM quot in abscessibus putredinis differentiæ sunt, tot in febribus ex putredine accensis vrinarũ formæ existũt. Optima enim urina, quæ ex putrescẽte humore adepto ex cõtinenti uase cõcoctionẽ efficitur, cãdidũ, leue, æquale, ac minime fœtidum

tidum ſedimentum habet. Pesſima vero, maxime cōtraria huic eſt. Ea vero quæ media ē, quo magis alteri earū propinquet tā to melior aut deterior eſt. Sed de urinarū differētia lib. de iudicationibus docuimus.

QVOTcunq; vero in abſcesſibus putredinis ſunt differentiæ totidem & in febribus quæ ex putredine accēduntur, ſunt eorum quæ in vrinis apparent formæ varietates. Optima uero vrina, quæ ex putreſcēte humore perficitur, qui adhuc coctionē à continenti vaſe ſuſcipiat, eſt quæ album & leue & æquale & minime fœtidū, quod habet, pesſima autem eſt, quæ in omnibus maxime contrario modo ſe habet. Quæ uero inter media exiſtit, quāto propius ad alteram acceſſerit, tanto aut melior, aut deterior exiſtit. Sed de vrinarum differentia in commentariis de criſibus dictum eſt.

Leoni.

Optima urina, q̄ albū, & leue, et æquale, et minime fetidum habet ſedimētū.

COMMEN. 39.

I N *quo etiam conueniant putredo apoſtematū & uaſorum oſtendit. Et dicit q, quot ſunt ſpecies ſeu differentiæ putredinis in abſceßibus: quoniā bona, mala, & media, ſimiliter tot ſunt in febribus putredine accenſis, quæ in urinis apparent, nam optima urina, quæ ex putreſcente humore concoctionem à continenti uaſe ſuſcipiente perficitur, eſt quæ album, & leue, & æquale, & mini-*

Quot ſūt differētiæ putredinis in abſceſſibus, tot ſūt in febribus putredine accēſis.

me fœtidum habet ſedimẽtum, pesſima uero quæ in omnibus maxime cõtrario modo ſe habet, quæ uero inter media exiſtit, quanto magis ad alterá acceſſerit, tantum aut melior, aut deterior exiſtit. Et de urinarum differentia in libro de criſi dixit. Sed hic uidendum eſt, quid per hypoſtaſim in urina intelligẽdum, & ex qua ſit materia. Tertio an in ſanis & ægris ex eadem fiat materia. Quarto ſuper quam materiam habeat ſignificare. De primo dicit Auic. ſecũda primi doc. tertia, ſumma ſecunda cap. ſexto ꝙ medicorum conueniẽtia circa uſum iſtorum duorum nominum, hypoſtaſis, & ſedimen, iam receſſit ab uſu proprio, quoniã ſedimẽ & hypoſtaſim, non id ſolum quod inferius deſcendit appellant, immo quamlibet rẽ in urina contentam, cuius ſubſtantia eſt craßior aquoſitate & liquore urinæ ab ea ſeiuncta, ſiue res illa ſuſpenſa fuerit in medio, ſiue natãs in eius ſuperficie. Et Truſianus in fine libri tertij artis medicinalis, ubi has tres difficultates examinat, tenet hypoſtaſim eſſe partẽ chili quæ refugit actionem caloris naturalis in ſecunda digeſtione, quæ dicitur ſanguificatio. Ipſa enim, cum chilus in ſanguinem conuertitur non ſanguificatur, sed ſimul cum ſanguine tranſit ad uenas, & ſimul cũ urina exit. Et ſic hæc pars chilli proprie loquendo non eſt ſuperfluitas ſecundæ digeſtionis: sed eſt illud in quo non potuit digeſtio ſecunda. Et fũ-

Quid p hypoſtaſim intelligẽdum ſecundo, ex qua materia fiat. Tertio ã in ſanis & ęgris ex eadẽ fiat maria, Quarto ſup quã materiã habet ſignificarẽ

datus est Trusianus primo sup auctoritate Gal. primo pronosticorum com. ultimo. Vbi dicit Gal. q res quæ refugit ut operetur in ea ex cibo apud conuersionem suam ad sanguinem residet in urina. Idem *ostendit ex eodem tertio artis medecinalis cap. de causis conseruatiuis corporis optime sani com. 15. secundum suam diuisionem, cum dicit* Et *ita eis diæta utentibus scilicet commensurata in egestionibus nihil derelinquitur circa uetrem & urinam & totum corpus.* Modo *cum hypostasis educitur in urina uidetur aliquid derelictum: quoniam significat naturam non toti assumpto potuisse preualere, & in superfluitatem remansisse, quæ superfluitas nõ est eueniens cursu naturæ, sicut stercus & urina: sed ex peccato uictus.* Fun*datur etiam in alia auctoritate primo de crisi cap. duodecimo.* Inquit *enim ibi* Gal. *q qui multo utuntur cibo, et stant in ocio, in eorum urina multa est hypostasis, & q si quis multo & superfluo cibo utatur & ob hoc ægrotet, licet à principio non appareat hypostasis, cum tunc humores non sint digesti, tamen hypostasis plurima in ultimo erit, & q in chollericis quibus accidit febris ex pauco cibo et labore est contrarium: quoniam eorum ægritudo multoties consumitur preter q residet aliquid in urinis eorum.* Inquit *modo* Tru*sianus hoc ideo est: quoniam totus chilus in isto sanguificatur propter cibi paucitatem, in alio au*

Secundo

Tertio

*tem non.*Notat tamẽ ꝙ *quamuis talis massæ ptisanæ particula refugiat quandam transmutationem suæ speciei quæ est digestio secunda sanguificatio dicta:ipsa tamen in sua spetie manens apta est in ipsis uenis suscipere aliquos digestionis modos.* Et *quamuis ipsa non sit phlegma,est tamen uicina phlegmati,signum cuius est: quoniã multũ abũdat in naturis phlegmaticis, & ab eisdem fit caussis,à quibus phlegma.* Et ideo,ut dicit Gal.*talis superfluitas multum abundat in pueris & ociose uiuentibus.*Et *licet ipsa sit secundum se similior phlegmati,tamen accipit ipsa naturam dominantis in corpore humoris,configurans se tali sanguini,qualem ex cibo cõtingit generari,scilicet uel tẽperato,qui simpliciter dicitur sanguis, uel phlegmatico,chollerico,uel mellencolico, qui non simpliciter,sed secundum additionem dicuntur sanguis. Sed positio hæc est male fundata:* Nam *secundum medicos albedo in urina arguit indigestionem et cruditatem.*Et *albedo in hypostasi arguit materiam morbi esse digestã, & antequam materia morbi sit digesta hypostasis non est alba.* Modo *si hypostasis non esset pars humoris digesti:sed pars chili, quæ non potuit ab epate sanguificari,in principio febrium deberet hypostasis alba apparere: quoniam quanto minor est actio caloris super talem chilum, & quãto est magis indigestus, & insanguificatus,tanto*

Albedo i urina qd significet.

to

to magis est albus. Et *si dicatur quòd hæc superfluitas quæ hypostasis est transmutatur secundum transmutationem sanguinis, & humoris cui admiscetur*. Et ideo *donec humores qui sunt causa morbi non digeruntur, non apparet hæc superfluitas digesta, & quòd tempore digestionis & uictoriæ naturæ apparet hæc hypostasis alba, non quia uirtus immutatiua, & calor innatus membrorum aßimilent ipsam membris, quæmadmodum uidetur etiam dici de digestione saniei in apostemate, nam non est uerisimile, q. natura conuertat prius superfluitates sangunis in aliquam similitudinem membrorum, q̃ ipsum sanguinem, cum sit alimentum eorum, immo nec hoc est in factione saniei apostematis, in membris enim carnosis, cum in eis dominatur rubedo, non poterit esse conuersio in eis ad albedinem ex causa illa*. Et ideo dicit Trusianus, *quòd tam in hypostasi, quam & in sanie est propter calorem naturalem cum preualuerit substantiæ siccæ habere dealbare, sicut patet de calore ignis agente in carbones*. Et ideo Gal. *in comento illius aphorismi*. Circa generationem *saniei, dicit q. sanies est de sanguine putrescente in phlegmone, sicut cinis ex combustis lignis, quoniam in putrefactione phlegmonis expirat subtile aqueum, & quod est in sanguine crassum aut incineratum, est sanies, & ob hanc*

Sanies d sanguine putrescẽte ĩ phlegmone, sicut cinis d: cõbust: i: lignis.

causam similem huic contingit etiam dealbatio hypostasis cum calor naturalis dominatur:nã cũ. hypostasis sit illud quod sanguificari non potuit reuoluitur in uenis simul cum sangu ne,et ideo dominante calore eius,subtile respirat,crassum autẽ quasi cinis factum dealbatur,adiuuãte ad hoc & non parum,q̃ massa ptissanaria fuit substantia alba.Sed hæc sunt expresse contra mentem Gal. primo pronosticorum com.ultimo, & primo de morbis uulgaribus tempestate secunda com.46. nam ibi aßignans causam albedinis in hypostasi, & sanie apostematis dicit, q̃ sanies laudabilis est alba propter uictoriam naturæ morborum digerentis materiam illam,& ipsam ad similitudinem mẽborum spermaticorum producentis, quæ sunt tunicæ uenarum,nerui,ligamenta, panniculi, & cartilagines. Et dato q̃ sanies laudabilis in carne sit minoris albedinis,quam in spermatico mẽbro,tamen ex parte etiam carnis ad albedinẽ debet declinare, & non ad rubedinem multam:quoniam caro est cõmixta illis mẽbris, quæ sunt sicut fundamenta uirtutis,& sunt alba, etiã caro,cum á sanguine est expressa,albedine participat.Vnde Auer.tertio colliget cap.24.loquẽs uniuersaliter de mẽbris tertiæ digestionis,tã carnosis,quam aliis,dicit q̃ ipsa cõuertunt sanguinẽ ad sperma album,& hoc quia in se sunt alba,similiter sicuti dicit Thomas de garbó:si fieret albedo

Quare sanies laudabilis alba.

bedo in ſanie & hypoſtaſi, ſicut dicit, quia calor cum preualet ſubſtantiæ ſiccæ dealbat. Ideo *dominãte calore, ſubtile ſpirat, remanens autem craſſum iam cinis dealbatur, tunc ſanies peſſima & hypoſtaſis praua, à peſſima extraneitate caloris debent plus eſſe alba, q̃ ſanies laudabilis, cum calor habeat plus ille ſubtile reſoluere, & craſſum dimittere, q̃ calor faciens ſaniem laudabilem.* Item *ſi eſſet illud quod dicit uerum, tunc ante hypoſtaſim albã & ſaniem, deberet apparere nigra: quoniam calor agens in humidum, ut dicit* Auic. *primo facit nigredinem, deinde cũ eius humiditatem exiccauerit facit albedinem.* Item Auic. *can. quarto fen tertia tract. primo cap. 23. aſsignans cauſam, quare sanies laudabilis debet eſſe alba, dicit quoniam calor mẽborum radicaliũ eſt albus, & nõ aſsimilat eã niſi natura potẽs ſuper eã, quod uero dicit de aphoriſmo. Circa generationem saniei: non eſt quod ibi intendit Gal. Quoniam per illa uerba non intẽdit Gal. aſsignare cauſam albedinis in ſanie laudabili, ſed uult aſſignare cauſam quare dum fit ſanies in apoſtemate, dolor & febres ſunt fortiora, & cum facta eſt ſanies remittuntur, nam cum ſanies fit, fit ebullitio in materia, cum tũc materia a calore digeratur & tranſmutetur: sed cum materia eſt p fecte digeſta, illa ceſſatur. Vnde etiam febris & dolor remittuntur, & eſt ſicuti de igne accenſo in*

Quare, dũ fit ſanies feb. & dolor augetur, & cũ facta ẽ remitũtur

Nota ſimilitudinẽ de igne in li=

gnis accenso. lignis: nam sicut calor ignis donec comburit & transmutat ligna fit fortis, deinde debilitatur, ita donec sanies transumatur fit fortis calor, deinde remittitur, in hoc enim solū iacet similitudo Gal. etiam expresse uoluit hic hypostasim decidi ab humore qui putrescit, et q̄ sit pars illius, cum dixit. Manente enim adhuc concoquendi facultate uenarum, putrescens tunc humor ad talem deducitur alteratione, et in fine capituli dicens. Optima. n. urina quæ ex putrescente humore adepto ex continenti uase concoctione efficitur. Et patet quā extorta est eius expositio, dicentis q̄ per humorē putridum intelligit non humorem qui actu putrescit, sed materiam antecedentem quæ est apta putrescere, nec eam absolute, sed chilum cum ea ad mixtum. Ad id autem quod adducit primo pronosticorum, q̄ hypostasis est id de nutrimento quod refugit actionem caloris apud conuersionem sanguinis. Dico q̄ litera illa antiqua est falsa: sed noua traductio dicit, alimentum quod refugit actionem naturæ dum scilicet ipsa uult sanguinem in nutrimentum membrorū conuertere. Et ideo quod refugit actionem caloris naturalis, nō dico intendentis sanguificare, ut ipse Trusianus dicit, sed intendentis saguinem in substantiam membrorū cōuertere; est hypostasis, & sic ex tertia digestione, nō autē ex secunda ipsa resecatur. Ad aliud ēt tertio artis medicinalis, litera nō dicit, nihil de

Hypostasim decidi ab humore q putrescit

Ad primū Trusiani fūdamētū.

Hypostasis ex tertia digestione, nō ex secunda.

Ad secūdū fūdamentum.

relinqui

reling, sed dicit nihil deling. Et *ita nõ uoluit Gal dicere, ut credit, q nihil hypostasis derelinquat: quia tantũ appetit tale corpus, quãtum potest digerere: sed uoluit, q in corporibus optime cõpositionis uictu utẽtibus in quantitate tẽperata erũt tẽperatæ secundũ quantitatẽ, & nihil delinquentes omnes corporis euacuetiões, cũ hoc tamẽ stat q sẽper aliqua sit in eis superfluitas, nam licet chilus totus conuerteretur in sanguinẽ, tamen cũ sanguis in substantiam mẽbrorum conuertitur, resecatur hypostasis, quãtumcunq; tale corpus sit temperatum.* Et *ad illud primo de crisi dico, q id concederet positio contraria, quoniã in his q utũtur plurimo cibo, nõ cõuertitur totus chilus in sãguinẽ, sed ex chilo multo generatur sãguis nõ bene digestus,* Et *tũc mẽbra agentia in sangninẽ, ut ipsum conuertant in sui substãtiam, ex tertia digestiõe resecat multũ superfluitatis, et sic tũc fit multa hypostasis.* Fatetur *etiam* Trusianus, *partẽ humoris peccantis expelli simul cũ hypostasi, cũ ipsa appareat in principio & augmẽto feb. aliquando citrina.* Cur *ergo si pars hypostasis est humor, nõ tota potest esse humor, & nõ materia chilosa.* Nam *sit uirtus epatis fortis cũ pauco cibo, et pecet materia chollerica, tũc nõ remanebit pars chili nõ sãguificati, & tota hypostasis erit humor chollericus.* Item *si uides hypostasim citrinam, quare iudicas ibi esse chilum, cum non ex* Ad tertium.

modo substantiæ, neq; ex colore, neq; ex alio hæc cognoscatur. Sed dices. Si hypostasis sit superfluitas tertiæ digestionis, ut comuniter tenetur, tūc in omni urina deberet apparere hypostasis, quia in quacunq; digestione resecatur aliqua superfluitas. Item secundo prædictionum com. 26. inquit Gal. q̄ urina nō habet sedimentū si tenuiter uiuit, copiosum uero habet si largius, exiguū uero si modice. Igitur non est uerum q̄ hypostasis sit superfluitas tertiæ digestionis: quoniam aliter semper ipsa appareret in urina. Dicitur negando argumētum, & conceditur, ut dicit Gal. & Auic. q̄ non ē necesse, nec in febriente, nec in utente regimine subtili hypostasim apparere, nā stante magna indigentia cibi, membra etiam superfluitates attrahunt, ut nutriantur. Etiam superfluitas, si sit subtilis à calore forti ressoluitur, & per porros cutis euaporat. Cōtra primo pronosticorū com. ultimo inquit Gal. hypostasis non est ut sanies. quoniam non concurrit calor preter naturam ad generationem eius. Ergo Hypostasis non est de materia causante febrem putridam: quoniam tūc calor febrilis concurreret ad generationem hypostasis. Ergo ipsa est de materia chilosa, quæ fit à calore nō preter naturā. Dicendum, q̄ Gal. ibi loquitur de hypostasi in sanis, ad cuius generationē non concurrit calor preter naturam, & ideo medio modo se habet inter saniem & sanguinem.

[Margin notes: Contra Gal. positionem. — Secundo — Responsio. — Nō sēp apparet hypostasis. — Nota]

Sed

Sed in febrientibus febre putrida, ipsa est eodem modo ut sanies. Restat alia difficultas. Nunquid ex eadẽ materia sit hypostasis in sanis & ægris. Tenet Trusianus q. sic, quoniam tam in sanis, quã in ægris est id quod refugit actionem naturæ scilicet chilus non sangnificatus. Hoc etiam concedẽdum *secundum uiam cõmunem, quoniam tam in sanis, quã in ægris est superfluitas tertiæ digestionis, scilicet id quod superfluit ex actione & cõuersione uenarum in nutrimentum.* Est *postea alia opinio media magis ad mentem* Gal. & *Auic. tenens hypostasim fieri, non ex humore putrido solum: sed ex quacunq; materia in uenis contenta actionem earum subterfugiente, siue chilus sit, siue humor putridus, nam quid quid in uenis refugit actionem naturæ, & non potest in substantiã membrorum conuerti, est id ex quo generatur hypostasis secundum* Gal. *etiam secundum* Auic. *secunda primi summa secũda doc. tertia cap. sexto ubi dicit.* In *uenis sani nõ semper oportet esse humorẽ qui sit excutiendus: sed si est hypostasis in homine sano, melius est ut significet in eo superfluitates quæ superfluunt in uenis ex cibo à digestione priuate scilicet partes chili, quæ subterfugientes sanguificationem in* Epate, *lapsæ sunt ad uenas à quibus excutiuntur mature, uel immature, transeuntes cum urina in forma hypostasis*, Et *sic innuit* Auic. *duplicem hyposta*

Tertia difficultas.

Opinio alia.

Duplex hypostasis materia.

sis materiam & modum, una est pars humorum excutienda à uenis, tanq̃ inutilis nutritioni, & talis queritur, & inuenitur in ægris uel in dispositis ad ægritudines materiales, Alia est pars chili, que per epar transit absq; digestione ad uenas, transiens illic digeritur, & post excutitur cum urina ut inepta nutritioni, & talis queritur, & inuenitur in sanis, de qua dicit Gal. com. ultimo primi predictionum, q̃ est medium inter saniem & sanguinem. Restat ut uideamus quartam difficultatem, scilicet super quam materiam habet hypostasis significare. Gal. primo de crisi cap. septimo, & quarto de tuenda sanitate, ubi loquitur de signis significantibus super humores existentes in uenis, dicit q̃ ex hypostasi non possumus significare nisi super ea quæ in uasis continẽtur, nam urina nota est eorum tantum quæ in uasis continẽtur, egestio eorum quæ in uentre, sputum eorum quæ in membris anhelitus, sudor uero eorum quæ in uniuerso corpore abundant. Sed dices uidetur aliter dicere Gal. secundo predictionum com. 37. Vbi dicit. Nobis per naturam habentibus excrementa totius corporis per urinam repurgari, tunc enim urina super omnes humores in qualibet parte corporis existentes significabit. Dicendum q̃ aliud est loqui de eo quod rarò contigit, & aliud de eo quod ut plurimum, nam iste est ordo, q̃ cum humores exierint uenas, & ingressi sint menbrorũ porrositates,

Quarta difficultas

ex hypostasi non potest significari nisi sup ea que in uasis cõtinẽtur.

urina nota corum quæ in uasis cõtinetur. Egestio,

porrositates, resoluuntur insensibiliter, ut per sudorem, sordiciem, aut pillos, quandoq; tamen in motu naturæ per uiam urinæ expelluntur. Hypoc. uero & Gal. loquuntur ut plurimum, q, humores super quos significatur per urinam, sunt qui in uenis existunt. Caue tamen ne te fallat, dicebat Hyppoc. quoniam in preter naturam habentibus, quãdoq; urina est mala, & non est propter uitium uenarum, sed uexicæ. aut renum, aut supple, per uias, quæ sunt inter eos, uexicam & uirgam. Sed dubia restant. Primum est, Nam Gal. hic cap. octauo ibi. Cæterum quot in abscessibus &c. uult hypostasim fieri in febribus omnibus, etiam interpolatis similem saniei, & tamen in medio paroxismi, quando non est materia incinerata potest apparere hypostasis. Sequeretur etiam, q, digestio & indigestio solum causæ coniũctæ deberetur. Aliud dubium est, nam diximus, q, materia in uenis putrida est ad modum saniei. Ergo in statu febris, materia quæ euacuatur per crisim, deberet esse ad modum saniei, & ad modum hypostasis in urina, quod falsum est, quoniam in statu febris materia, uel per uomitum expellitur, uel per fluxum sanguinis narium, quæ non habet modum saniei, immo formam sanguinis. Dic ad primum, q, licet ex materia putrefacta quæ est intra uenas, ut plurimum decidatur hypostasis, tamen ex quacunq; materia in uenis, & actu putrida,

coru que in uetre sputum, coru que in membris anhelitus. Sudor eorum quæ in uniuerso corpore.

Dubium

Secundũ.

Ad primum

Aliquando hypostasis significat materiā cōiūctā, aliquando antecedentē, aliquando utrāq;.

In interpolatis ḋcidit hypostasis à materia intra uenas existente Et super causam antecedentē significat.

& apta putrescere, potest hypostasis decidi, & sic non solum ipsa significat digestionem uel indigestionē materiei quæ actu putrescit, sed & eius quæ apta est putrescere. Et ideo aliquando hypostasis potest significare materiam coniunctam, aliquando antecedentem, aliquando utranq;. Sed in interpolatis deciditur à materia intra uenas existente, & significat super causam antacedentem. Et licet dicat Gal. q, in putridis & interpolatis hypostasis sit ut sanies, nō tamen uult in interpolatis, eam significare super causam coniunctā: sed super materiam in ueuis existentem, quoniā, ut dictum est, ipsa uniuersaliter à materia in uenis existente deciditur. Ex quibus sequitur, q, digestio quandoq; causæ antecedenti, quandoq; coniunctæ, & quandoq; utriq; debetur, nam in interpolatis debetur antecedēti, & non cōiunctæ, quoniam illa à natura resoluitur per sudorem, uel insensibilem euacuationem, in cōtiuuis uero utriq; Ad secundum dubium, dic q, uenæ aliquando partem materiæ peccantis ad sui similitudinem in colore conuertunt, & non totam, & tūc medicus ex parte illa iudicat totius materiæ digestionem, nam uenæ non semper sanguinem totū in eis existētē cōuertūt ad colorē albū, quoniā nō totū sanguinē cōuertūt in suū nutrimētū, & ob hoc apta uena sanguis fluit rubeus, residuum uero materiei præparatur ad expulsionem per aliam uiam.

De

DE SIGNIS DISTINCTIVIS INter Ephemeram & putridam CAP. VII.

TEX.

FEBRES autem accenſas ex putredine humorũ, alias à diarijs eſſe exiſtimar̃ oportet, Atq; earum agnitio nequaq; difficilis eſt, quamuis impoſſibilis quibuſdam eſſe uideatur. Idq; re ipſa millies indicauimus prima acceſſione ſedata, lotum ac modice cibatum, ad ſolitas operationes redire praecipientes: ceu poſtea non febricitaturum, & ita accidit. Lau.

EAS autem quę in putredine humorum febres accẽduntur, alias ab ephemeris oportet exiſtimare, neq; earum diſcretio difficilis eſt, quãq; nonnullis uideatur eſſe impoſſibilis, nos vero hoc millies re ipſa probauimus, prima acceſſione finita, lotum hominẽ ac mediocri cibo refectum, ad conſueta opera tranſmittentes, ut qui alteram febris acceſſionem ſenſurus non eſſet, neq; nos noſtra exiſtimatio fefellit. Leoni.

COMMEN. 40.

IN *parte ista, quibus inditijs febris diaria cognoscatur ostendit. Sed primo dicit, q. diariarũ cognitio non est difficilis, quamuis quibusdam impossibilis esse uideatur,* Et *q. hoc ipse millies iudicauit finita prima accessione, precipiens lotum, hominem ac modice cibatum, ad solitas operationes redire, ut non amplius febricitaturũ.* Et *ita fuit, sed* Auic. *dixit q. ipsa est difficilis cognitiõis, facilis curatiõis prĩa quarti trac.1.cap.5.* Et *hoc potest intelligi in genere, & specialiter de diaria ex oppillatione, iuxta id capitulo in quo agitur de ephemera ex oppillatione.* Et *hæc febris est difficilis ad cognoscendum cuius similitudo ex proxima similitudini febrium humorum, hæc quandoq; remanet usq; ad diem tertium. &c.* Et *de* Ethica *dixit, q. similiter in principio est difficilis cognitionis, & facilis curationis, sunt autem facilis curationis, quoniam eis solum una est intentio curatiua scilicet alteratio caliditatis.* Est *etiam in diaria calefactum esse in re subtili faciliter ressolubili, scilicet spiritibus, in principio autẽ ethicæ nulla aut modica facta est consumptio.* Dicendum *tamen, q. licet diaria in principio, & quãdo actualiter existit difficilis sit cognitionis, ob communitatem in signis cum aliis febribus, tamẽ post eius recessum faciliter cognosci potest.* Nã *uidens medicus, q. in die una recessit, & non sequuta sunt signa aliarum febrium, iudicat statim hanc fuisse*

diaria febris, quõ dificilis ẽ cognitionis.

Ethica ĩ *principio difficilis cognitionis & facilis curationis*

Quare *diaria et ethica facilis sũt curationis.*

Diarias *gal. in re*

ſe diariam, Gal. autẽ eas cognouiſſe in receſſu oſtẽ dit dicens. Acceſſione finita poſtquam fuit lotum ad ſolitas operationes redire, & hoc: quoniam ui dit eum non amplius febricitaturũ per ſigna quæ in eius declinatione hoc oſtendebant: ait tamẽ octauo meth. cap. tertio in fine. Ego uero neq; in omnibus ægrotantibus fateor exacte me ſcire in primo die affectum: neq; aliquam diariam me utiq; latere. At uero hoc ſatis eſt, ſi diſcernere diariã à reliquis queas, ut nihil in uictus ratione primis ſaltem diebus pecces. Poſtea cum dicit. *ceſſu cognouit.*

TEX.

VNVM igitur ac primum indicium febris diariæ, eſt ab aliqua cauſa prægreſſa incepiſſe recenti atq; euidenti, quam conſueuerunt omnes medici iuniores appellare cauſam procatarcticam, id eſt prægreſſam. Sed id quãuis inſeparabile ſit ab huiuſmodi febribus, earum proprium minime eſt: quoniam & aliæ nonnullæ incipiunt cauſa quadam euidenti prægreſſa. Lau. *Quibus ĩditijs febris diaria cognoſcatur*

VNVM uero hoc eſt præcipium febrium ephemerarum indicium, ab aliqua incipere cauſa recenti, ac manifeſta, quæ antecceſſerit, quã omnes medici iuniores vſitato vocabulo procatarcticã id eſt præincipientem appellant. Sed & ſi hoc inſeparabile ſit talium febrium, indicium, tamẽ Leoni.

nis ualet argumentum,ut exempli gratia. Dolor pungitiuus in pleuritide,acuta febris ,difficultas anhelitus,tußis. Nam sequitur,non est dolor in latere pungitiuus,ergo non est pleuritis. Non tamen sequitur affirmatiue.Dolor est in latere pungitiuus, ergo pleuritis.Sed bene licet argumentari ex signis proprijs affirmatiue. Bene enim sequitur ex omnibus simul incipientibus.Febris,spirandi difficultas,lateralis dolor,pulsus tensus & durus,& tussis. Ergo pleuritis.Licet enim nullũ horum sit propriũ signum morbi lateralis, tamẽ omnia simul dicũtur propriũ signum.Et ob hanc causam ait Gal.primo proreheticorum com.4. Morborum signorum ea sunt certißima,quæ perpetuo et solis insunt, deinde quæ perpetuo quidẽ, sed non solis.Et hæc signa in morbis sunt querenda,& non alia. Ideo Gal.tex.illum.4.reiecit tanquam alienum à mente Hyppo.cum urina decoloris non sit inseparabile signum à phrenitide, neq; ei proprium.Est ergo hoc signum incepisse ab aliqua causa prægressa à diarijs inseparabile, quoniam omnes per talem fiunt modum, & sequitur,hæc febris non incepit à causa procatarctica.Igitur ipsa non est diaria:non tamen sequitur affirmatiue,hæc incepit à causa procatarctica. Ergo est diaria.Et ideo signum hoc nõ est diarijs propriũ.Sed dices.9.methodi et.10.in principio &.8. cap.4.datur diaria ex oppillatiõe.Ergo ex

Signa in morbis q̃renda.

Diaria proprie nõ trãſit horas 24 diaria ex oppillatiõe,quãdoq; usq; ad tertiũ diem durat.

causa intrinseca. Dicendũ q. quæ proprie eſt diaria ex ſe non tranſit.24.horas. ut ipſe dixit nono methodi cap. ſecundo, & quarta aphoriſmorum com.55. Et iſta eſt quæ non poteſt fieri niſi a cauſa extrinſeca: ſed quæ fit ex oppillatione, remanet quandoq; usq; ad diem tertium,niſi error fuerit in cura eius,aut regimine ægri. Et cum magna fuerit obſtructio, febris ex diariarum genere non erit,ſecundũ Gal.8.methodi cap.4.in fine,&.10. cap.2. Et dixit ibi.8.methodi. Quæ ex parua oritur obſtructione,ea ſaltem inter initia ſimilis diarijs eſt, protracta tamen inclinatione ſuſpecta redditur, quãuis putredinis indicia in pulſu adhuc non appareant. Quippe niſi uitioſus ſuccus penitus tranſpiret neceſſe eſt putrefiat. Eſt etiam intelligendum,q. febris diaria, ex quo depẽdet à cauſa procatarctica,& remanet poſt eam,dicitur facta,& non fiens, eſt enim intemperies facta illa cuius cauſa efficiens iã ceſſauit, eius effectu poſt eam manente, ſicut ipſa ueniens á calore ſolis, & ira,et ethica remanens ab ephemera,uel putrida, de natura enim harũ eſt remanere abeũtibus ſuis cauſis & nihil amplius efficientibus. Si tamen diaria ſit cum cauſa ſua adhuc perſeuerante, ut ſi cõtingat cauſam fuiſſe iram & eã nõ deceſſiſſe,sed manſiſſe cum diaria, tunc ipſa eſt intemperies fiens,nõ enim curatur niſi primo abſcindatur ira,ſicut nec putrida,niſi abſcindatur putredo. Et ſi di

diaria febris,intẽpies facta,et nõ fiens.

Ethica r̃manens ab ephemera uel putrida, facta & nõ fiens

cas,

eas, q̃ abſciſſo iræ non curat diariã, hoc negatur, nam nullius cauſæ abſciſio, cura eſt totius ægritudinis, cuius eſt aliquid factum, & aliquid futurũ fieri: sed eſt preſeruatio ab ea parte fientis, quæ eſt futura fieri, & non cura factæ. Propter quod *iubet* Gal. *tertio artis medicinalis, q̃ unamquãq; cauſarum prius abſcindere oportet, deinde uenire ad eam quæ facta eſt ægritudinem, proportionale enim ei quod prohibetur de putrida in abſciſione putredinis, prohibetur de diaria in abſciſione iræ, uel alterius cuiuſcunq; cauſæ ſuæ ſecum exiſtentis, ſiue intrinſeca ſit, ut oppillatio, ſiue extrinſeca, ut ira.* Et *ſic omnis diaria quæ eſt cum cauſa ſua adhuc efficiente, eſt intemperies fiens, & talis cauſa adhuc efficiens uel conſeruans ſine alia media cauſa dici poteſt eius cauſa coniuncta, ſiue ſit intrinſeca, ut oppillatio, ſiue extrinſeca, ut ira, quia tamen diariæ á cauſis extrinſecis ortum habentes immediate eas cauſantibus, ut plurimum modicum durant, ut fientes, amplius autem ut factæ,* Ideo *eas non fientes sed factæ dici debent.*

Cauſæ abſciſio, nõ curat totam egritudinem cuius eſt aliqd factũ, et aliqd futurũ fieri.

TEX.

INSEPARABILE uero & proprium eſt, urinæ concoctio ſtatim primo die. Lau.

INSEPARABILE uero ac proprium eſt, coctio in urina ſtatim die prima. Leoni.

COMMEN 42.

PONIT *aliud ſignum quod inſeparabile eſt &*

proprium,urinæ concoctio statim prima die. Sed dices in ethica,& synocha sine putredine, statim prima die apparet concoctio in urina. Ergo *hoc non est signum proprium diariæ.* Item *aliquando apparet hoc signum prima die secundum ipsum* Gal.*primo de crisi cap.17.&* Auic.*prima quarti cap.de horis febricitantium,quoniam potest esse tam uelox motus materiæ, q prima die ueniet ægritudo ad finem sui status,*Item *digestio quæ apparet in urina habet significare super materiã febris,& non super diariam,quæ non habet materiam á qua dependeat.*Dicendum *ad primum secũdum ipsum nono methodi, q, sinocha sine putredine, & ethica in primis diebus sunt de natura diariæ & non differt nisi nomine.* Etiam *ponens hic* Gal.*differentiam inter diariã & putridam, uult q, signum proprium & inseparabile diariæ sit cõcoctio statim in urina prima die respectu putridæ & non respectu ethicæ.*Ad confirmationem. Si *in aliqua febre putrida prima die apparere possit digestio, non tamẽ statin in principio,sicuti in diaria.*Et *est intelligendum,q, in diarijs non ueris, & in ueris ratione alicuius causæ secum coniunctæ, potest priuari digestio in urina: sed hoc non erit ex diaria, inquantum diaria.* Vnde *in diaria quæ fit ex satietate nauseatiua,ut dicit* Auic.*cap.24.urina apparet aquosa priuata digestione: sed hoc non est ratione diariæ inquantum diaria est,*

Secundo

Tertio

Sinocha sine putredine, et ethica in primis diebus,q̃ natura diariæ

Ad secundum.

In uera diaria potest urina priuari digestione.

sed

sed ratione huius causæ secũ coniunctæ.s.ratione indigestionis:quia posito,q talis in quo ẽ illa nauseatiua satietas non febricitaret, adhuc urina esset indigesta. Et *est de pulsu simile, nam in diaria pulsus non multũ permutatur á naturali dispositione,& si multum permutatur hoc ẽ ratione alterius accidẽtis.* Et *ideo ait* Auic.*prima.4.cap.6.* Et *scias penitus q, quoties urina & pulsus sunt boni,significãt,q febris est ephemera,et quando nõ sunt boni,non oportet ut nõ sit ephemera,multoties.n.est in ea urina tincta,& pulsus diuersus, & debilis,& paruus.* Ad *aliud.* In *diaria corpus á naturali dispositione nonmultũ est remotũ,nec ĩ eo sunt humores qui indigeant digestione.* Et *ideo sedimen in urina debet esse digestum,& ad modũ sediminis apparentis in urinis sanorum, quod solum deciditur ex superfluo alimenti.* Et *sic tale signum significat,si non directe super diariam febrem,saltem indirectæ,inquantum scilicet significat,q corpus non est multum à naturali eius dispositione remotum.* Et *sic patet,q non accidit diuersitas penes digestionem in urina in tẽporibus febris diariæ, sicuti cadit in putrida,ut quia in principio non apparet digestio,in augumento manifesta apparet,& hoc,quoniam digestio non debeť febri diariæ ratiõe materiæ,quæ ipsam facit, sicuti debetur putridæ,deinde cum dicit.*

In diaria possunt pulsus multũ p mutari a naturali

Ad teratiũ

Sedimen in urinis diariæ,simile ei qđ in urinis sanorum aparet.

TEX.

tatem contractionis, hæc autem in febre diaria remouetur, quoniã dilatatio, ut dicit Gal. tertio de prenotione ex pulsibus, fit propter euentationẽ, et attractionem frigidi aeris, cõtractio uero propter mundificationem & expulsionem fumi capnosi & putridi. Cum ergo in diaria sit inflãmatio in substantia spirituum solum ibi additur magnitudo & uelocitas in dilatatione. Et quia non est ibi magna necessitas mundificationis, cum ibi nõ sint fumi putridi. Ideo nõ additur ibi multum cõtractio, Et sic proportio, quæ inter dilatationẽ & contractionem prius erat, nunc est remota. Intelligẽdũ secundo qđ exterior quies dicitur, quæ est immediate post dilatationem, quæ est motus ad exteriora, & quies quæ est immediate post cõtractionem appellatur interior. Et has per accidens esse partes pulsus dicit Gal. primo de dignoscendis pulsibus in fine. Intelligendum tertio ꝙ magnitudo pulsus cognoscitur ex quãtitate lõgitudinis, latitudinis, et profunditatis, ut pulsus dicitur absolute magnus respectu tẽperati cuius arteria secundũ omnẽ diametrũ amplius dilatatur, ꝙ arteria tẽperati, ecõuerso uero dicitur paruus. Vnde Gal. 4. de dignoscendis pulsibus, non longe à principio. Magnitudo pulsus, non eo ꝙ longius intret, sed quia multis in partibus lõgitudinis pariter & latitudinis et profũditatis attingat tactũ cognoscebatur, si secundum unam uel duas dimẽ

magnitudinem et uelocitatem dilatationis et cõstrictionis.

ſiones tantũ excederet temperatũ,uel ab eo excederetur diceretur magnus uel paruus non ſimpliciter,ſed ſecundum quid. Intelligendũ *quarto quomodo differant pulſus uelox & frequens.* Velox *pulſus dicitur quãdo uterq; motus ex quibus pulſus cõponit̃ in breui tẽpore finitur.* Et *tardus, cũ in lõgiori,frequens,ſiue ſpiſſus,cõ mora intercedẽs motibus fuerit breuis.* Et *cũ longa fuerit,dicit̃ rarus.* Ita *inquit primo de differẽtijs pulſuũ.* Celer *pulſus eſt,qui cũ modico tẽpore arteria diſtenditur,fit creber qui quãdo paruo interpoſito interuallo.* Tardus *cum longo tempore arteria diſtenditur.* Rarus *cum interpoſito longo interuallo,medius uelocis,& tardi,qui cum moderato tẽpore diſtenditur arteria fit,* Medius *crebri & rari,qui fit cũ moderato interpoſito tẽpore arteria diſtenditur.* Dixit *ergo* Gal. *frequentia per exteriorem quietẽ,quia frequẽtia cognoſcitur á quiete,ſicuti et raritas,& hæc minime ſeruat proportionẽ quam prius habebat:quoniã quies fit parua uel longa ſecundũ ꝙ incitat neceßitas motus ſubſequentis illam.* Et *ideo quies ante motum contractionis quæ eſt quies exterior non debet eſſe ita parua ſicut quies interior,quæ antecedit motum contractionis.* Exhis *uerbis, ꝙ dilatatio fit propter euentationem,et attractionem frigidi aeris,contractio uero propter mundificationẽ & expulſionẽ fumi capinoſi,* Cadit *pulchra difficultas.* An.ſ. *arteriæ ſimul dilatentur cum corde,& ſimul*

Differentia inter pulſũ uelocẽ, & frequẽtẽ

quid pulſus Celer *et qd creber,quid tardus et quid* Ra*rus.*

Frequen*tia et raritas à q̃ete cognoſcitur*

pp q̃d dilatatio, et cõſtrictio.

Pulchra *difficultas*

simul constringantur. Nam uidetur q sic auctoritate Haly secundo artis medicinalis com. 8. et Halyabatis in de pulsu cap. 2. dicentis, Cor & uenæ pulsantes uno mouentur motu, & uno modo, et in uno tẽpore. s. eorũ motus alterius alteri est æqualis, nec alius motus alium procedit omnibus inhabitudinibus, intãtum ut ex uno omnium capiatur per collationem scientia, et uidetur sentẽtia Gal. in libro de pulsibus ad Theucrum in principio, ubi inquit, omnes arteriæ eodem mõ pulsant, & alternatim sibi inuicẽ et cordi, ut ex una earũ possis de omnibus syllogizare et argumentari. Et ratione uidetur, nã uirtus qua arteriæ dilatãntur & contrahuntur, est uirtus uitalis, quã habent à corde, ergo eadem uirtute arteriæ dilatantur & cor. Ergo oportet, q quãdo cor dilatatᷣ, ut arterię dilatentur, et qñ cõstringitur, ut cõstringantur. Itẽ experientia patet, nã si posueris manũ unam sup pectus alicuius, et aliam super arteriã brachij, inuenies simul pcußionẽ fieri in pectore et brachio. Præterea per motũ arteriæ, nos significamus super motum cordis. Ergo si quãdo fiet dyastole in pulsu, tunc fieret systole in corde, oporteret nos significare p aliquid sup dißimile ab illo. Sed in cõtrariũ est ueritas, nam motus pulsus factus est, ut calor existens in corde contemperetur, & temperatus à corde ad alia mẽbra trãsmittatur. Mõ calor cõtẽperatur p dilatationẽ cordis, et cũ cor cõstringitur ipsũ ad mẽbra trãsmittit, non posset

tas ꝗ motu Cordis & arteriarũ.

Secũdo.

Tertio.

Quarto.

In oppositum.

autem ipsum transmittere, nisi tempore quo constringitur, arteriæ dilatentur. Itē. 3. de uirtutibus naturalibus. Membra quorum unum tribuit alteri sic se habent, q quando primum expellit, secundū attrhait, & quando secundum expellit, tertium attrhait, uerbi gratia, quando stomacus expellit, tunc epar attrhait, & quando epar expellit, tunc uenæ attrhaunt, & quando uenæ expellunt, tunc membra attrhaūt. Cum ergo arteriæ recipiant á corde spiritum, ipsum attrahunt, quando cor expellit, & sic dilatantur, quando cor constringitur Item Gal. in. 3. de uirtutibus naturalibus cap. 14. et in trac. de usu pulsuum dicit, q cum cor dilatatur attrahit ex omni parte, & cum constringitur, pellit in omnem partem. Similiter & arteriæ cum dilatantur, attrahunt ex omni parte, cum uero constringuntur pellunt in omnem partem, preterq̄ q est difficultas de arteria magna aorti, an cum constringitur pellat in cor aliquid, quoniam hostioli cordis clauduntur, quando arteriæ constringuntur. Et ita dicunt aliqui q cum arteriæ clauduntur pellunt in omnem partem preterq̄ in cor. Dicit tamen Gal. q in principio non possunt ita perfecte claudi ipsi hostioli, quin etiam aliquid impellatur in cor. Et ita uult Gal. q cum arteriæ dilatātur undique attrahant, cum uero constringuntur, in quamlibet partem impellant. Similiter & cor, cum constringitur in quāmlibet partem impellat,

Cū cor dilatatur ex oī parte attrahit, et cum constringit in omnē partē pellit, Similiter & arteriæ. Hostioli cordis, quādo arteriæ cōstringuntur, clauduntur.

cum uero dilatatur, undiq; attrahat, sed impossibile est q cor simul attrahat ab arteriis, & arteriæ simul attrahant à corde, quia iste motus esset nimis uiolentus. Ergo impossibile est illud ex quo sequitur, scilicet q cum cor dilatetur, simul dilatētur & arteriæ, & cum cor constringitur cōstringantur & arteriæ. Idem uoluit Auic. prima primi cap. de uirtute uitali ubi dicit: q uirtus uitalis simul dilatat & constringit: sed simul non potest dilatare et cōstringere cor, nec arterias. Ergo relinquit, q quādo dilatat cor, cōstringit arterias, & contra. Et ad autoritates Haly & Halyabatis. Dicendum, q cor & uenæ pulsatiles uno mouentur motu, & uno modo: quoniā sicuti cor motu dilatationis & constrictionis, ita & uenæ, & in uno tempore, intelligendo sicut ipse Halyabas exponit: quia eorū motus alterius alteri est æqualis, nam tempus quo cor dilatatur & constringitur, est æquale tempori quo uenæ constringuntur & dilatantur. Et ad authoritatem Gal. in de pulsibus ad Theucrum, clara est sententia, quia dicit pulsant, & per pulsationem intelligimus dilatationē & constrictionem, & alternatim pulsant se inuicem & cordi, quia non eodem ordine mouētur, quoniam cum unum dilatatur, aliud constringitur, & contra. Et ad argumentum, eadē est uirtus in corde et arteriis, quę facit dilatationem et contrictionem, uerum est. Ergo eodem tempore di

Quarto

Ad secūdū argumentū.

latantur cor & arteriæ, non sequitur, quoniã uirtus illa operatur secundum exigentiam necessitatis, nec in relatione ad diuersa mobilia inconuenit ut simul moueat motibus contrarijs. Ad tertium dicit, q percussio quæ sentitur in pectore est quando cor constringit. Ad ultimum. Dic q per dyastolem arteriæ, significamus super dyastolem cordis, et p systolẽ, super systolẽ cordis, licet illa fiat in diuersis tẽporibus, unde quando nos tangimus arteriam, & sentimus suam dilatationem, iudicamus similem fuisse in corde quæ præcessit. Et non iudicamus super cõstrictionem cordis quæ fit tunc: sed iudicabimus per constrictionem, quæ ueniet post dilatationem.

TEX.

Lau. QVIN etiam caloris suauitas proprium atq; inseparabile est talium febrium.

Leoni. SED & caliditatis suauitas propriũ atq; inseparabile est huiuscemodi febrium indiciũ

COMMEN. 44.

ALIVD *signum proprium & inseparabile est, suauitas caloris, non respectu caloris naturalis, sed aliarum febrium, ut ethicæ, & putridæ, cum caliditas in ea sit fundata in substantia subtili, rara, & miti, scilicet spiritu.*

TEX,

Lau. INSEPARABILE uero & æqualitas & accensus liber, tum in caliditate, tum

in

in pulſibus, non tamen proprium eſt. Et enim quibusdam alijs ineſt, quemadmodum & ſtatus clementia. Neq; enim id proprium eſt, quamuis his potisſimum inſit. Ac melius quidem fuerit hæc q̃ cõmunia ſunt, qꝫ per incrementum ac uigorem diariis præcipue inſint, inter propria reponer̃ INSEPARABILE quoq;, æqualis, atq; incompreſſus aſcenſus in caliditate ac pulſibus ſimul, non tamen proprium, cum & aliis quibusdam adſit, ſicuti etiam conſiſtente febre mediocritas, neq; .n. hoc etiã ẽ proprium, quamquã his maxime ineſt. Et melius ſane hæc quæ cõmunia exiſtunt increſcente febre ac conſiſtente: quoniã magis ephemeris inſũt inter ꝑpria reponere. Leoni.

COMMEN. 45.

ALIVD *ſignum in diarijs febribus inſeparabile eſt. æqualitas, & aſcenſus liber in caliditate, & pulſibus, non tamen eis eſt proprium: quoniã quidusdam alijs ineſt, ut eis quæ de materia ſunt ſubtili, pauca, & miti, quemadmodum & ſtatus mediocritas, quæ quamuis ab his inſeparabile ſit. non tamen proprium.* Et *ſubdit, q̃ hec ſigna quæ communia ſunt ſecundum incrementa & ſtatum. ſupple his & quibusdam aliis febribus: quoniam diariis precipue inſunt, melius eſt inter propria reponere.* Et *cauſa horum ſignorum eſt per*

se nota, nã diaria nõ fit ab humore qui cũ ad putredinẽ uenerit causat inæqualitatem pulsus, & alia his cõtraria.

TEX.

Lau. SIC .n.ita,quamuis non rei species,tamẽ optimum certissimumq; talium febrium proprium simul atq; inseparabile indiciũ: quemadmodum inclinatio quæ cum sudore,aut madore,aut penitus uapore quodã suaui ẽ, quam integritas perfecta excipiat. Atq; his indiciis febres diariæ promiscue cognoscuntur. Sed de singulis seorsum secundum speciem agetur.

Aliud ꝓpriũ & insepera bile.

Leoni. SIC enim fieret,& si nõ rei ipsius species. At pulcherrimum,atq; exquisitissimũ huiuscemodi febrium proprium simul atq; inseparabile signum, sicuti & cum sudore aut rore,aut omnino cum aliquo optimo uapore declinatio,ubi integritas sequatur Hæc quidem est communis febrium ephemerarum dignotio,nam postea de earũ singulis speciatim dicemus.

COMMEN. 46.

signũ optimũ & certißimũ diariæ.

PONIT *aliud signum,quod quãuis non sit de eius essentia,tamen optimum & certißimum,proprium,& inseparabile est,ut integritas perfecta post declinationem cum sudore suaui*. Et *signum est optimum: quoniam ostendit,q; febris non tran*

sit

ſit in putridam. Et certiſsimum, quoniam demõ ſtratiue ex hoc ſigno ſequitur, q febris eſt diaria, & contra. Et ideo proprium & inſeparabile. Et ſudor cum quo recedit hæc febris, eſt ſimilis ſudori corporis ſani, quia mitis, & non ſudor humoroſus, ſicut ille qui apparet in putridis. Vnde Auic. prima quarti cap. de ſignis proprijs ephemerarum. Et plurimum eradicantur febres ephemeræ per ſudorem & humoroſitatem. ſ. euaporationẽ ſimilem ſudori naturali, non humoroſo, quia quod educitur in terminatione eius non eſt humor peccans, immo ſpiritus uaporoſi igniti, qui ſibi aſſociant in exitu ſuo roridas membrorum humiditates, & non eſt uehemens ſuperfluitas in quantitate ſudoris illius, immo proximus eſt in quantitate naturali ſudori, ſicuti et eidem in qualitate proximus exiſtit, ut in caliditate, ſapore, & odore: quoniam in cauſa ſudoris illius non eſt exceſſus humorum, qui ſudorem faciat exuberare, ſi enim uideris plurimũ ſudorẽ, tunc febris non eſt ephemera, niſi, ſupple, ephemera ex pletora ſit, uel cũ plethora complicata, deinde concludit Gal. dicens, q his indiciis diariæ febris cõmunis eſt cognitio, ſed de ſingulis ſeorſum ſecundum ſpetiem agetur in fine huius primi libri, & magis prolixe & clarius, primo de arte curatiua ad Glauconem, & ſecundo de criſi.

Ephemera cum multo ſudore.

TEX.

Lau. ALIVD autem genus febrium, quod ex aduersum diariis diductum est, nullum nomen commune omnium habet. Differentiæ autem primæ duæ existunt, non obscuris speciebus definitæ, quædam enim ex eis putredine humorum accenduntur, aliæ uero partes ipsas animalis solidas occuparũt, atq; appellant eas ethicas febres, uel quia stabiles sũt, ac solutu difficiles, quemadmodum habitus, uel quia ipsũ corporis habitũ occuparunt. Ita nanq; solent nominare solidas partes ex aduersum diductas humoribus. Febres igitur humoribus accensæ cognoscuntur ad hunc modum. Primum igitur indicium, proprium quidem, sed minime inseparabile est, q nulla prægressa causa tales præcesſit febres, neutri enim aliorũ generum hoc inest, eo q omnis diaria ex causa prægressa consistat. Ethica autẽ quoties sine ea existat, nunquam ab initio prehendit. Quocirca quoties sine prægressa causa quis febricitare cœperit, causam huius esse in humoribus sciendum est. Sed interdum causa quæpiam euidens prægressa diariam febrem, quantum est in seipsa committẽs ferbem ex humorum putredine excitauit, quoties affectum corpus ita se habet, id est quoties impurum, excremento-

Signum putridarum propriũ, sed non inseparabile.

sum

ſumq́ eſt. Vbi enim excrementa per diariā febrem plus ęquo calefacta fuerint, deinde initium putredinis inde ſuſceperint, alterum febrium genus accēdunt, priore ſe dato.

ALTERVM vero febrium genus, qđ ephemeris ex aduerſo diſtinguitur, nullum quidem nomen commune omnino ſortitum eſt. Sunt autem duæ primę differentię quæ non obſcuram habent ſpecierum diſcretionem. Nam quædam ex iſtis in putredine humorum accenduntur, quædam vero ipſas ſolidas occupant animalis partes, atq́ eas ethicas febres appellarunt, uel quoniam firmæ ac fixæ ſunt, quemadmodum habitus, aut quoniā ipſum corporis habitum comprehenderunt. Sic .n. vocare conſueuerunt ſolidas partes humidis ex aduerſo diſtinguentes. Indicia uero febrium, quæ humorum ratione accenduntur hæc ſunt. Primum quidem non inſeparabile, ſed propriū, quod nulla earum quę preincipientes cauſæ dicunt, eas antecedit, neutri enim aliorum generum hoc ineſt, quoniam ephemeræ omnes à procatarcticis, id eſt preincipientibus cauſis originem habent. Ethicæ autem quando ſine his ge- Leoni.

nerātur, nunq̃ ab initio inuadere consueuerūt, adeo quod ubi quis sine præincipiēte causa cœpit febricitare, scire oportet huius causam in humoribus esse. Illud vero quandoq; usu uenit, q̃ aliqua ex preincipientibus causis sui ratione febrem accendit ephemeram. Subsequitur autem altera ex putredine humorum, quando quod afficitur corpus ad id habile fuerit, hoc est quando impurum extiterit, ac superflua materia redundans. Hæc enim quū in ephemeris immoderatum calorem contraxerit, atq; hinc putrescendi principium acceperit, alteram speciem febrium succēdit, priore desinente.

COMMEN. 47.

Quare febris et hica dicatur

Solidæ p tes ad di ferentiā humorū

I N *hac parte quibus indiciis cognosci posſit febris putrida ostendit.* Et primo dicit q̃ *aliud genus quod aduersatur ephemeris, et intelligit ethicas, & putridas, nullum nomen cōmune omnium habet, nam quædam ex eis putredine humorum accenduntur scilicet putridæ, aliæ uero ipsas solidas animalis partes occupant, & has, dicit, ethicas febres appellarunt, uel quia stabiles sunt ac solutu difficiles, quemadmodum habitus, uel quia ipsum corporis habitum occuparunt, quia omnes partes solidas, quæ sunt corporis membra, ita.n. solent solidas partes nominare ad humorum differentiā*

ferentiam. Ponit *postea signum putridarum quod est proprium, sed non inseparabile scilicet quod nulla causa praegressa eas precessit, hoc enim nulli aliorum generum inest.* Nã *diariae omnes, à causa fiunt pregreßa, etiam ethica, con fit incipiendo: sed cum non fit à causa pregreßa sequitur putridas.* Et *ideo si quis febricitare coeperit sine pregreßa causa, febrem esse humoralem dicendũ, non tamen signum est eis inseparabile: quoniam etiã putridae aliquando fiunt causa antecedente praegressa,* Et *quomodo fiat declarat dicẽs, quod causa praegressa quae quantũ in se ipsa est, ut plurimũ diariam febrem committẽs, interdum febrem ex* Humorum *putredine excitat, ut cũ affectum corpus impurũ et excrementosum est.* Nam *ubi excrementa per diariam febrem plus aequo calefacta fuerint, & initium putredinis susceperint, alterum genus febrium scilicet putridam accẽdũt, priore sedato, scilicet diaria, & hoc quantum ad eius signa: quoniam aduenientẽ putrida, signa eius confunduntur, potest enim spiritus calefactus ponere humorem in calefacto esse, ipso remanẽte in suo esse calefacto, & contra, ut patuit cap. 2.*

Diariae oẽs à cã pregressa.

ethica cũ non fit à causa pgressa sequtur putridas.

Quomodo putride à causa pregressa.

TEX.

SED internoscitur succesſio talis febris indicio proprio ſimul atque inſeparabili: quod febris diaria nequaquam deſinat ad exquiſitam integritatem. Accidit enim interdũ, ut per conſiſtendi vigorem diaria tranſeat

Lau. Inditia trãsitus diariae in putridã.

in putridam,ac multo magis per inclinatio nem,quoties(ut paulo ante diximus)maxi ma tranquillitas febris abeſt,quæ adeſſe de beret. Hæc ſunt tranſitus indicia.

Leoni. SVCCESSIONIS autem una quidẽ propria ſimul atq; inſeparabilis digno tio in omnibus habetur,ꝙ febris ephemera quietem integram ſubſequentem nõ habet. Contingit uero aliquando ubi ephemera febris conſiſtit, aliquod permutationis inditium oſtendi. At multo magis cum iam cæperit declinare,quo tempore id qđ paulo ante dicebamus,ea trãquillitas abeſt quæ adeſſe deberet. Hæc quidem ſunt per mutationis indicia.

COMMEN. 48.

OSTENDIT *indicia tranſitus Diariæ in putridam,& unum proprium ſimul & inſeparabile eſt,cum febris diaria non deſinit ad exquiſitam integritatem ſeu integram quietem, & accidit interdum ut per conſiſtendi uigorem diariæ,& antequam incipiat declinare,oſtẽdi aliquod indicium eius tranſitus in putridam,ut quando in uigore eſſent,fortis dolor capitis, uehemens ſitis, & ſimilia. Ac multo magis per inclinationem,ut cũ maxima tranquillitas abeſt, quæ adeſſe deberet.* Et *Auic. dat ſigna quinque generalia permutationis ephemeræ in alias febres.* Primum eſt,quod decli*natio*

Signa quinque permutationis ephemerę in alias febres.

natio ipsius non fit cum sudore sicut fieri solet in ephemera: quoniam carentia sudoris, significat quod igniti spiritus non resoluuntur. Secundũ est ꝙ, si ipsa declinet cũ sudore aliquo, per illum sudorem non mundificatur patiens à febre. Tertium est, quòd ipsius declinatio prolixa est, & difficilis, propter impreßionem extranei caloris, quam spiritus igniti fecerunt in membris aut humoribus, Quartum est quòd in ipsa pulsus non mundificatur ab initio febris, immo aliquid remanet in ipsius motu, de uelocitate, uel frequentia, Quo significatur ephemeram ex toto non abijsse. Quintum est quòd in declinatione eius non plene cessat dolor capitis, si ipse prefuerit. Dat postea signa quatuor specialia permutationis eius ad febres putridas. Primum quod apparet oripilatio, si ad putridã interpolatam cõuertatur, ob effusionem humoris mali, uel eius fuliginis super membra sensibilia cuti propinqua. Sed si permutetur ad continuam, oripilatio nõ apparet, sed exaccerbationes & remißiones secundum naturã humoris peccantis. Secundum est diuersitas pulsus tempore oripilationis, & paruitas, ac coartatio, diuersitas ob diuersitatem dispositionis corporis hora oripilationis in caliditate & frigore. paruitas uero cum coartatione, ob retractionem caloris ad interiora. Est & alia diuersitas pulsus in febre hac tempore caloris, in hoc quòd systole magnificatur sup dia

Signa quatuor permutationis ephemeræ ad putridas

stolem propterea q, putrefactio facit, ut necessitas expulsionis fuliginum putredinalium sit maior, quàm necessitas euentationis caloris. Tertium est caliditas sicca mordicatiua, quam & in se ipso sentit infirmus: quoniam calor putridæ febris nõ est suauis, sicut diariæ, sed acutus, mordax. Quartum est uehementia symptomatum, sicut angustia, dolor capitis, inquietudo, uigiliæ nimiæ, nausea, aut uomitus, casus appetitus, anhelitus oppressus ex effumatione putrescentis humoris ad cor, & ad caput.* T E X.

Lau. A T V ERO febrem ex rigore incepisse nequaquam pregresso æstu uel frigore forti (qualem maxime patiũtur, qui per niuem faciũt iter, vel alio modo in uehementi frigore diuersantur diutius) propriũ est &hoc febrium putridarũ, sed haudquaquã inseparabile. Neque enim omnibus ipsis, quemadmodũ nec horror inest, is enim non solum non inseparabilis est ab huiusmodi febribus, sed nec ullo pacto proprius est.

Signũ proprĩu putridarũ & nõ inseparabile.

Leoni. INITIVM autem à rigore sumere febrem, ubi neque ardor solis, neque frigefactio ualida præcesserit, qualis prefertim per niuem facientibus iter contingere solet: aut qui aliter in uehementi frigore diutius commorantur, proprium & hoc existit signum febrium, quæ ex putredine accenduntur humorum

morum non tamen inseparabile. Neque enim in omnibus inest, quemadmodum neque horrores, ipsi enim non modo nõ sunt ab huiuscemodi febribus inseparabiles, sed neque ab initio proprii.

COMMEN 49

ALIVD *signum putridarũ proprium est ex rigore incepisse nequaquam prægresso æstu, uel frigore forti, qualem maxime patiuntur qui per niuem faciunt iter.* Non *est autem hoc signum inseparabile: quoniam non omnibus putridis inest, quemadmodum nec horror, ut putridis continuis, quarũ proprium est non horrere: is enim id est horror, non solum est non inseparabile ab huiusmodi febribus putridis: sed nec ullo pacto proprius est, cum ipse in alijs à putridis, ut diarijs, poßit reperiri.* In *quo autem differat horror à rigore: inferius dicetur.* Horror i diarijs.

TEX.

CAETERVM pulsũ, atque etiã calorẽ inæqualem esse, siue per initia accesſionum, siue per incrementa, talium generi febrium proprium est, sed haudquaquam inseparabile (multæ enim etiã sine inæqualitate sensibili incipiunt, atque ad statum perueniũt) Iã uero multo minus illud inseparabile est, quod accesſio multas habeat inuasiones: quod repetere accesſionem appellamus.

Lau. *Aliud ꝓpriũ, nõ inseparabile à pulsu & calore sumptum*

Leoni. INAEQVALITAS uero pulsuum atque caloris, siue in principijs, siue in augmẽto contingat, est huiuscemodi febrium generis propriũ indiciũ, non tamen & ipsum inseparabile. Multę enim & sine insensibili inęqualitate incipiunt, atque ad consistentiam accedunt. Adhuc autẽ magis, si neque accessiones plures faciant veluti insultus, quod superaccendi vocamus.

COMMEN. 50.

Multę putridæ sine pulsus inæqualitate.

Inæqualitatis pulsus causa.

Quare pulsus inæqualitas nõ est signũ à putrida inseparabile.

PONIT *aliud signum proprium sumptũ à pulsu & calore. Et est inæqualitas pulsus & caloris, & hoc in principio accessionis & augmento, non tamen ipsũ est inseparabile: quoniã multæ etiã putridæ sine inæqualitate sensibili incipiunt, atq; ad statũ perueniunt, & causa est, quoniã inæqualitas pulsus fit à materia uirtutem aggrauãte, et inæqualitas in calore, secundũ quod materia faciens febrem diuersimode disponitur: hæc autem causa non est in alijs febribus à putridis, causa autẽ quare signũ non est inseparabile est, quoniã reperiuntur putridæ quarum materia est pauca, subtilis, & leuis, à qua pulsus non fit sensibiliter diuersus. Vnde Auic. prima quarti diuersitas in principio & augmento est ex proprietatibus significantibus putredinem, quamuis non multum appareat in terciana. s. semplici & pura, & presertim in augmento, propter leuitatem materiæ ipsius: nam*

cho

chollera, ex quo est leuis, & subtilis, & igniri parata, secundum se totam, quasi uniformiter in breui inflãmatur, ita ut diuersitas in calore ipsius transacto typo uix percipi possit: inæquales enim pulsus constare dixit secundo de presagatione ex pulsibus, aut ex oppillationibus, aut ex compressionibus instrumentorum, aut humorum abundantia ad facultatem quidem collata, aut ex cordis inæquali temperie. Postea inquit Gal. *minus inseparabile est, quòd accessio multas habeat inuasiones, quod repetere accessionẽ appellamus: quoniã hoc non competit febri causonidi, & synochæ, ut inferius apparebit, & habenti unum solum paroxismum.* Et *nota, quod græci dicunt paroxismum, latini accessionẽ appellant, et quod græci periodum, latini circuitum dicunt.* Periodus *est totum illud tempus quod est à principio unius accessionis siue paroxismi usque ad principium alterius accessionis, comprehendẽdo scilicet in hoc tẽpore, principium, augmentum, & statum accessionis, & declinationem, usque ad aliam nouam accessionem.* Et *iste periodus siue circuitus diuiditur in duas partes ab ipso* Gal. *.i. tractatu de uniueralibus morbi tẽporibus, in partem scilicet meliorem, & partem deteriorem, pars deterior periodi dicitur accessio: pars uero melior dicitur declinatio. & sic per accessionem intellige totum illud tempus comprehendens principium, augumentum, & statum usque ad declinationem.*

Periodus quid

Accessio quid

TEX.

Lau. QVEMADMODVM quod pulſus arctior ſit(ita uero dicunt,ubi incipiente ac ceſsione paruus admodum & inęqualis exiſtat) neque id talium febrium inſeparabile eſt: non tamen commune eſt alteri ulli generi febrium, ſed harũ proprium,quemadmodum ipſa inęqualitas, ubi alicuius ſymptomatis ratione non accidit. Sępe enim in ipſo ore uentriculi collecto quodam prauo humore ac mordaci uel frigido, paruus ſimul inęqualiſque exiſtit. Sed vbi frigidus humor ſit,paruitas: ubi mordax, inęqualitas ipſa exuperat. Sed vomentibus,hęc ambo ſtatim deſiſtunt. Vbi vero uentriculus nihil eiuſmodi patitur, prędictarũ generis febrium talis pulſus exiſtit.

Leoni. SICVTI neque pulſuum afflictatio (ſic autem nominãt,quãdo incipiente acceſsione ſatis paruos,atque inęquales eoſdẽ habent) neque enim hoc ipſum ab hiſce febribus eſt inſeparabile, non tamen alicui alteri generi febrium cõmune,ſed proprium iſtarum ac peculiare, ſicuti & inęqualitas ipſa, niſi alicuius ſymptomatis ratione ſuperueniat. Sępius enim vbi aliquis humor vitioſus in ore uẽtriculi fuerit acceruatus, qui ipſum aut mordeat,aut refrigeret,parui ſimul

fiunt

fiunt atque inęquales, & paruitas quidem in frigidis, inęqualitas uero in mordacibus accidit. At vbi euomuerit, hęc ambo protinus cessant. Quum vero ipse ventriculus omni noxa uacat, ad propositum febrium genus pertinent huiuscemodi pulsus.

COMMEN. 51.

ALIVD *signum est pulsus arctior, & quid sit iste pulsus declarat dicens, ita dicunt ubi incipiente accessione paruus admodum, & inæqualis existit. et hoc signū dato quod non reperiatur in alijs febribus, non tamē est signum inseparabile, quemadmodum ipsa inæqualitas (ut immediate fuit declaratum) quoties ratione alicuius symptomatis non extiterit, quod accidit, cum in ore uentriculi esset humor collectus, prauus, mordax, uel frigidus, & quod dicit est clarum.* Et nota *quod hic pulsus arctior qui apparet in principio accessionis, uocatur ab* Aui. *pulsus coarctatus prima quarti cap de signis febrium putredinis, ubi dicit.* Cum *accidit in eo coarctatio, tunc iam uenit paroxismus, & coarctatio quidem est submersio pulsus, & paruitas diuersa, in quo accidunt pulsationes magnæ, fortes, & non est uelocitas eius fortis.* Est *autem submersus ex suffocatione caloris innati à materia febris, & paruus ob illam: diuersus uero est ex inæqualitate caliditatis permixtæ frigori, ut nunc exurgat, nunc opprimatur, sicut calor i-*

q̄d Pulsus arcti or.

pulsus coarctat̄ quid.

Submersi pulsus causa.

Diuersi causa

gniri incipiens in uiridibus lignis, & in hac diuersitate percußiones habet quasdam magnas & fortes, quando ipse exurgit, & paruas debiles, quando opprimitur: sed sua uelocitas ideo non est fortis, quoniã calor in principio non est intensus neque uelocißimo egens refrigerio, habet tamen aliquid uelocitatis.

TEX.

Lau AT VERO maximũ indicium febrium putridarum, est caloris qualitas. Nihil enim suaue, neque moderatum, neque diarijs simile habet. Sed quemadmodum optimi ante nos medici dixerunt, mordax potius quodammodo ẽ, ut offendat, mordeatque tactum, ueluti fumus oculos ac nares. Verum inter initia accessionum (dum adhuc suffocatur calor, ac succenduntur intus excrementa) non statim immittentibus manũ dignoscitur: sed diutius immorantibus prędictũ caloris genus de profundo emergit. Ac (ut mihi uidetur) quũ tale aliquid uidisset Themison, proprium atque inseparabile esse omnibus febribus existimauit. Sed de his suo loco rursus agetur. Prædictum autem genus caloris perpungens (ut ita dixerim) aut erodens (ueluti medicamentum aliquod acre) impositam manum, putredinis humorum soboles est perspicue per in-

cre-

cremēta accesſionū, atque uigores febrium apparens: non tamen ſtatim per initia acceſsionum perſpicue exiſtit.

MAXIMVM autem eſt earum quæ ex putredine fiunt febrium indicium, qualitas caliditatis. Nihil enim eſt in ea benignum, neque moderatum, neque ullo pacto ſimilis eſt ei, quæ in ephemeris ſentitur, ſed quē admodum eſt & ab optimis ante nos medicis dictum, mordax quodāmodo potius exiſtit, tactuique moleſta ſentitur, & quēad modum fumus oculos ac nares, ſic ipſa tactum uidetur erodere. Sed in principijs quidem acceſsionum, ut in quibus calor adhuc ſuffocatur, ac ſuperfluitates intus ſuccēduntur, non ſtatim admota manu diſcernitur. At per moram prædictà caliditatis ſpecies ex penitioribus partibus effertur. Quod quum animaduerteret Themiſon exiſtimauit (vt mihi quidem uidetur) hoc eſſe omnibus febricitantibus proprium. Sed de hoc quidem in proprio huius ſermonis loco à nobis rurſus conſiderabitur. Prædicta autem caliditatis ſpecies, quę appoſitam manum pungit atque erodit inſtar medicamìnis acris, eſt putredinis humorum progenies, quæ manifeſte quidem ſentitur in creſcentibus ac conſiſtentibus febribus: non Leoni•

manifeste autem incipientibus.

COMMEN. 52.

calidi tas febri lis mordi catiua p priū & inſepara bile om= nibus fe= bribus.

PONIT *aliud indicium ſumptum à calore fe= brili, & quod dicit eſt manifeſtum.* Nota tamen, *quod comparando calorem cuiuſcunque febris ad caliditatem corporis ſani, caliditas omnis febrilis poteſt dici mordicatiua & proprium & inſepara bile omnibus febribus, ut dicit* Themiſon, *ſed com parando unam febrem ad aliam, dictum eius non eſt uerum.*

TEX.

Lau. *Aliud p priū & inſepara bile ſum ptum ex pulſu.*

PROPRIVM præterea inſeparabile eſt generi febrium ex humorum putredine infeſtantium, uelocitas contractionis pul= ſus, euidentior quidem per incrementa, ſed minime obſcura per ipſos vigores, atque i= nitia acceſsionum, Comitatur autē has per initia, paruus ſimul ac velox pulſus: per ui gorem autem, magnus ſimul ac uelox. Nec ſecus frequentia ipſa per exteriorem quie= tem perſpicua eſt in eiuſmodi febribus, ne= que diarijs, neque ethicis ſimilis.

Leoni. PROPRIVM vero atque inſeparabi= le eſt febrium quæ in humoribus accendun tur, ſubmiſsionis pulſum (græci ſyſtolē ap= pellāt) velocitas, quæ manifeſtius quidē in creſcētibus febribus nō obſcure autē īcipiē tibus ac conſiſtentibus fit. Comitatur autē

has

has febres in initijs quidem, pulsus paruus ac velox, quum vero connsistunt magnus simul ac velox. Sic & quæ in exteriori quiete existit, frequentia in huiusmodi febribus manifeste deprehenditur, cuius similis, neq; in ephemeris, neq; in hecticis apparet.

COMMEN. 53.

PONIT *aliud sumptum ex pulsu proprium et inseparabile.* E *test, uelocitas cõtractionis pulsus, quam græci systolen appellant, in comparatione ad diastolem, seu dilatationem sibi correspondentem euidentior per incrementa, non obscura per uigores, ac initia accessionum: nam in principio putridæ febris, contractio in pulsu, non uelocitatur multum manifeste supra dilatationem: quoniam nõdum fuligines putride multiplicatæ sunt.* In *uigore uero, licet fuligines putridæ abundent, unde neccessaria est uelocitas contractionis, tamẽ etiã calor febris est ualde intensus, unde neccessaria est uelocitas uehemens in dilatatione, ut per eam cito attrahatur aer infrigidans.* Et *declarãs postea qualis sit pulsus putridarum, dicit quòd eas comitatur per initia paruus & uelox simul, per uigorem autem magnus & uelox, & per exteriorem quietem in huiusmodi febribus, frequentia manifeste deprehenditur, cuius similis neque in diarijs, neque in ethicis existit, ut superius fuit declaratum.* Et *nota de uelocitate pulsus in princi-*

Qualis uelocitas pulsus i principio.

pio, quòd illa non est fortis, ut dicit Auic. *prima quarti capitulo de signis putridarum: quoniã calor in principio non est intensus, neque uelocissimo egens refrigerio, habet tamen aliquid uelocitatis: hanc enim febricitantium pulsibus esse perpetuam dixit* Gal. 3. *de Presegatione ex pulsibus.* Et Thomas *de Garbo dubitans in hoc loco, distinguit de principio accessionis, quòd quodam est in quo materia mouentur ad locum putredinis, et nõ dũ putrescit, & in hoc principio, dicit, pulsus quantum ad diastolem est paruus, & tardus, cum tunc opprimatur calor naturalis. Aliud est principium in quo materia iam putrescit & suffumigat, & corpus aliquantulum calet, et à rigore remouetur, & febrit: non tamen adhuc multa manifeste apparet caliditas in corpore cũ tangitur: quoniã tũc est augmentum, & hanc distinctionem dicit esse de intentione Galeni &* Auic. *prima quarti tracta. primo capitulo de cognitione horarum ægritudinis, ubi inquit.* Et *horæ augmenti medietas prima est hora in qua pulsus incipit apparere & magnificari & uelox fieri, & spargitur calor in toto corpore secundum æqualitatem, & medietas eius altera est hora in qua nõ cessat hæc caliditas sparsa cum æqualitate augmentati:* Et *sic uult* Auic. *quando augmentnm incipit in prima eius medietate, iam calor tunc non incipit spargi ad totũ, sed iam sparsus est secundum æqualitatem, & quod ante*

te

te augumentum caliditas incipit spargi ad totum, & tunc dicit, quòd in tali tempore principij accessionis, pulsus quantum ad diastolem est paruus et uelox, est paruus: quoniã adhuc uirtus aggrauata est & oppressa à materia: tamen quia iam corpus febriẽs est, oportet quòd tali necessitate satis faciat per uelocitatem, & frequentiam, cum per magntudinẽ non possit satisfieri, & de tali principio intelligit Gal. *dicens quòd pulsus est uelox.* Et *sic in principio principij paroxismi pulsus est tardus & debilis, & hoc maxime quantum ad illud de pulsu quod nobis innotescit scilicet diastolem:* Sed *in tempore sequente principium principij paroxismi, pulsus est paruus & uelox.* Et *sic uerũ est dicere quòd in aliqua parte principij homo non febrit, & in aliqua parte quòd febrit, sed apud* Gal. *hanc principij distinctionem non inuenies, immo ipse in de temporibus morborũ, nõ uult illud secundum esse partem principij paroxismi: sed uocat principium tempus in quo refrigerãtur extrema & calor ad intra retrahitur & pulsus submergitur: tempus uero in quo calor incipit expandi ad extra, & non est corpus æqualiter calefactum, uocat tempus inæqualitatis,* Cum *uero totum corpus est calefactum & caliditas non cessat augeri est incrementum siue augmentum.* Sed *cum calor spansus non amplius mouetur, sed stat, est consistentia seu status, & cum remittitur calor et*

Principium paraxismi, tẽpus in quo extrema refrigerantur, et calor retrabitur & pulsus submergitur.

Quid tẽ

pus inæqualitatis, augumentum status declinatio & integritas.

diminuitur; est declinatio: cum uero omnino remouetur est integritas. Sic enim scribit. Primum tempus integritati cohoerens, quod frigoris sensum prebet, initium appellamus. Secundum frigus, ut dictum est paulatim deponit. Vocabitur compēdij gratia inæqualitatis tempus. Ab hoc tertium æqualis incrementi. Postea quartum, consistentiæ, & quintum imminutionis. Postremo sextum integritatis: nec illud uoluit Auic. dicens. Et horæ augumenti medietas prima est hora in qua pulsus incipit apparere & magnificari, & uelox fieri: sed medietas illa prima augumenti est principium caloris extranei, qui febris dicitur, & non paroxismi, immo hora typi, principium est paroxismi: totum enim illud ex prima medietate & secunda uocat Auic. augumētum, quemadmodum etiā quādoque Gal. ut primo de ratione uictus acutorū com. 46. ubi dicit. Incrementum accessionis fieri, cum calor paulatim ad extremas corporis partes se se expandit, & status cum ex æquo totum corpus occupat. Et ideo dicit quòd prima pars augmenti est in qua pulsus apparere incipit & fieri magnus, & uelox, & spargitur calor nedum naturalis qui retractus erat ad interiora, sed etiā febrilis in toto corpore secundum æqualitatem idest uniformiter per omnes partes tam exteriores q̃ interiores, ita quòd iam frigus preterijt, & de frigore æger non plus conqueritur. Secunda uero medietas

est,

est, in qua calor sic uniformiter per totum dispersus non cessat augeri seu passim intendi, donec peruenerit ad terminum proprium suæ accensionis. Sed quæritur ad quem locum retrahatur calor in principio paroxismi, an ad cor, an ad uentriculum & pectus, an ad caput, an ad materiam cõcoquendam. Dicunt aliqui, ad materiam, & in ea submergitur, quemadmodum ignis sub lignis uiridibus; & uidetur sententia Auic. prima quarti cap. 3. ubi dicit, quòd principium est hora in qua calor naturalis præfocatur à materia submergẽte ipsum in membro: sed materia faciens interpolatam est extra uenas & in musculis sparsa. Ergo cum calor secundum istos retrahitur ad intra, in principio paroxismi retrahitur ad musculos. Idem uidetur uelle Auer. 4. coll. 27, & 28. dicens quòd tunc est principium paroxismi, quando pulsus fit paruus & rarus & debilis & calor retrahitur ad intra & à materia putrescibili submergitur. In contrarium est Hypp. & Gal. primo de ratione uic. acutorum com. quadragesimo sexto, & quarto eiusdem com. 40. ubi dicit principium accessionis fieri calorẽ omni toto ex corpore ad cor et thoracem concurrente, & ex thorace ad caput. Et ideo non absque causa in principio pedes frigescunt: demum cum febris soluitur & in minutas redigitur partes, calor ad pedes ex proportione descendit, quo tempore caput & Thorax refrigerunt, & ob id cibus dandus, & sic non uult Hyp.

Ad quẽ locũ retrahitur calor in prĩcipio paroxismi.

Hyp. & Gal. opinio.

& Gal. quòd calor retrahatur ad materiam concoquendam: nam secũdo de causis symptomatum 5. cap. & in tractatu de rigore, & tremore cap. septimo dicit quòd rigor fit, quia retrahitur calor ad interiora, & ad suum principium. Auic. uero loquitur de principio totius morbi, & non paroxismi: quoniã in illo nõ potest calor materiam adhuc superare, sicuti ignis paruus super quo imposita sunt multa ligna, qui antequam ligna ipsa ab ipso incendantur uidetur submersus. Calor tamen innatus in principio febris non prefocatur á materia, sic quòd uincatur, & extinguatur, nisi febris fuerit ex occidentibus in principio sui, sicut sunt interdũ febres syncopales: Sed sic q̃ uelatur seu cooperitur sub hac materia, sicut ignis aliquis undique uelatur lignis multis inflammabilibus. Membrum uero illud in quo submergitur materia prefocãs calorem innatum in principio febris est minera febris, & ipsa est diuersa in diuersis febribus. Ná in febribus apostematum, siue exteriorum, siue interiorum, minera sua est locus apostematis. Et in continuis sine apostemate locus mineræ ẽ in uenis magnis uel arterijs, sed in interpolatis locus mineræ est in uenis paruis capillaribus, uel in porris membrorum, uel in concauitatibus alijs á uenis, ut matrice, stomaco uel intestinis.

Minera febris diuersa in diuersis febribus

T E X.

Me

MAXIME proprium preterea est talium febrium, vrinæ cruditas: atque obscura concoctio, proprium indicium est febrium ex humoribus cõsistentium. Neque enim cruda, neque obscure concocta in febribus diarijs existit. Atque alterutra quidem earum seorsum dicta proprium est febrium putridarum indicium. Sed ambo simul dicta per ipsam enuntiationis disiunctionem, penitus inseparabile sunt. Qm̃ primæ urinæ in tali febrium genere, vel penitus crudæ, uel obscure cõcoctæ existunt. Magnum vero, atque insigne indicium concoctionis in primis vrinis nunquam existit per huiusmodi febres nisi á diarijs in has transeatur: id quod paulo ante docuimus. Ceterum ab his quæ diximus indicijs propositarum febrium, id quoque existit, si per ipsum accessionis vigorem symptoma quoddã ardentis febris extiterit: quemadmodum si quod epialæ, ac lipyriæ, vel semitertianæ, uel typhodis, vel alterius talis febris symptoma fuerit: quæ propria quidem sunt generis febrium ex putredine humorum consistentium, non tamẽ inseparabilia, & ob eã rem, siquidem hæc minime adfuerint, ex alijs indicium querendum: si uero adfuerint, non solum genus talium febrium, sed & species

Lau.

Aliud signum propriũ ab urina.

vna aliqua ex ipsis significatur.

Leoni. MAXIMVM vero & harum febrium indicium existit cruditas urinæ, debilis etiã concoctio, proprium est indicium febrium quæ humorum sequuntur putredinem. Neque enim cruda, neque cõcocta debiliter in ephemeris apparet. Ac earum quidem alterutra seorsum est proprium huiusmodi febrium indicium. Simul autem vtraque dicta secundum disiunctionis proloquium omnino inseparabile: huic enim febrium generi urinę primæ uel omnino crudæ, vel debiliter coctæ in principio associantur: neque vnquam magnum aut effatu dignum concoctionis indicium in huiuscemodi febribus in primis vrinis apparet, si excipiamus eam quę fit ex ephemeris febribus per mutationem, de qua a' nobis antea dictum est. Præter prædicta autem propositarum febrium indicia contingit etiã eo tempore, quo accessio consistit casum aliquem febris ardentis apparere. Quod si etiã hi casus se ostẽdũt, qui in febribus epialis, & lyparijs appellati, sicuti & qui in emitriteis, aut successiuis videri solet. Erunt quidẽ propria huius generis febrium, quæ ex humorum putredine accenduntur indicia, non tamen inseparabilia: atque idcirco vbi prima

ma nõ adſint ex alijs dignoſcere licet: quòd ſi affuerint, non ſolum ad genus huiuſce modi febrium pertinebũt, ſed etiã aliquam earum ſpeciem indicabunt.

COMMEN. 54.

PONIT *aliud ſignum putridarum ſumptum ab urina, ut urinæ cruditas in principio, & parum concocta: neque enim cruda, neque parum digeſta in diarijs exiſtit. Nam ſi indicium ſit proprium in putridis, eius oppoſitum proprium eſt in diarijs. Et quodlibet horum ſeorſum proprium eſt putridarum indicium, ſed ambo ſimul cum nota diſiunctionis ſunt proprium & inſeparabile: quoniã primæ urinæ in tali genere febriũ, uel penitus crudæ ſunt, uel parũ cõcoctæ. Et ideo negatiue ſequitur urinæ primæ non ſunt crudæ nec parum concoctæ. Igitur febris non eſt de genere putridarum. Cum uero dicit. Niſi à diarijs in has per tranſeatur, excipit putridas quæ ſequuntur ex diarijs: quoniã ut dicit Auic. prima quarti cap. 8. in primis urinis harum poteſt remanere digeſtio ſecundum ſubſtantiam, ideſt media ſecundum craſſitiem, et ſubtilitatem, ſicut ipſa erat tempore diariæ, ut quando in putrida quæ ex diariá fit nõ eſt oppilatio deſcendere prohibens cum urina ipſa humorem per quem inſpiſſatur eius aquoſitas, neque humor diuertitur à uijs urinæ propter paroxiſmum putridæ febris uerſus loca alia. Quod po*

Typhodes febris, q̃d

stea sequitur est clarum, & typhodes est febris quæ iecinori sacris ignibus correpto prouenit. quid autem Epiala, *&* Lypiria, *& quid semitertiana, in secundo libro uidendum.*

TEX.

Lau. QVOD si inclinatio minime desinit ad integritatem siue per sudorem, siue etiã aliter fiat, alterum è duobus erit, aut indicium quòd transeat in alienam febrem, si superiora omnia diariæ fuerint indicia: sin nullũ ex his fuerit, febrẽ quandã ex humoribus cõsistentẽ statim ab initio prehẽdisse ostẽditur.

Leoni. ET quidem si post febris declinationem integra non successerit integritas, siue cum sudore, siue quouis alio modo declinet: ex duobus alterum, vel permutationis est argumentum, si omnia quæ præcesserint febrium ephemerarum fuerint indicia, aut si nulla ex his fuerint statim ab initio febrem aliquam ex his quę putridinẽ humorũ sequuntur, inuasisse indicatur.

COMMEN. 55.

ALIVD *signum, cum febris declinat, non desinit ad integritatem, siue cum sudore, siue alio modo: alterum erit ex duobus, aut ꝙ diaria transit in putridam, & hoc si superiora omnia diariæ fuerint indicia, uel si nullum ex indiciis diariæ fuerit, febrem fuisse ab initio humoralem ostẽditur.*

Vbi

TEX.

VBI vero pulsus prima die durus existat, considerandum num concretio quædã ex frigore, an siccitas, an tẽsio conuulsifica in corpore laborãtis, an inflãmatio quædã, an scirrhus sit, sciẽtes ꝙ ex his tm̃modo pulsus durus efficiatur. Nam Archigenis errores circa notionem, cognitionemq́ duri pulsus, in opere de pulsibus abunde docuimus, in quo versatus sit oportet, qui ad hæc legenda accedet, ac potissimum in ea parte quę de pulsuum dignotione agit. Et enim pulsuum ipsorum nomina ac significata ab eis omnia, omnẽq́ numerum uno volumine indicauimus, quod quidem inscripsimus de differẽtia pulsuum. Sed quonam modo unumquẽq́ conueniat dignoscere, alio volumine diximus in quatuor libros distincto, quod ĩscripsimus de dignotione pulsuum. Quemadmodum alios deinceps quatuor libros de causis pulsuum effecimus: & item quatuor ab iis dictis de prænotione ex pulsibus, non solum verbis, sed etiam re ipsa indicantes huius sciẽtiæ utilitatem. Et si quis nobiscum vnà accessit ad ægros horum librorum speculationem re ipsa ostendentibus, cum cœtera ei persuasa sunt, tum uero etiam illud, non Lau.

esse videlicet durum pulsum aut proprium talium febrium aut inseparabilem, sed de hoc nunc non est dicendi locus: nam prædictis libris diximus, & aliis octo libris quibus expendimus librum de pulsibus Archigenis, abunde huiusmodi symptomata docuimus: hoc loco quod sit neccessarium tantummodo indicabitur, pulsus durus, neque proprius est, neq; inseparabilis cuipiam generi febrium, neq; diariæ, neq; putridæ, neque hecticæ. Sed hecticæ inest magna ex parte, atq; interdum in aliis duobus generibus ob symptoma quoddam existit. In diaria quidem, quoties febris affligat ob refrigerationem fortem, vel tensio quædam neruosa insit: atq; interdum efficitur ob æstum fortem, vel lassitudinem simul, vel inopiam alimenti, uel uigilias immodicas, uel euacuationem: quoties ob alimẽti defectum hæc quoquæ constiterint. Per febres autem putridas, pulsus quoq; durus habetur, quoties in viscere inflammatio fatiget, uel scirrhus, et ob symptoma aliquod coniunctum, nempe aut neruosam aliquam tensionem, aut siccitatem, durus quoq; sic pulsus euadit ve-
lut

lut & iis qui intempestiue frigidam biberunt, aut eadem lauerunt, vel fructus quosdam largiter comederunt. Sed pulsus durus nunquam efficitur per ipsam febrem, qua febris est, neque per ipsam diariam, neque per ipsam putridam, neque enim quoties ex inflammatione febris, affligat eodem modo febris ac pulsus durities comitatur: sed febris quidem sequitur putredinem humorum, durities autem tensionem ex repletione uasorum. Nam(ut semel dicatur)durities tunicis arteriarum accedit,uel propter concretionem,uel tensionem,uel siccitatem. Concretionem igitur refrigeratio uehemens cõmittit,tensionem vero inflammatio ac scirrhus, atquæ etiam neruorum proportionalis inflammationibus dispositio,siccitatem uero euacuationes diutinæ, uel ob alui fluorem, uel leuitatem intestinorum, uel difficultatem intestinorum, uel vomitum longum, uel aliud istius modi, & fames diutina, atque ardentes febres diutinæ, & (ut in totum dicatur) quæcunque uehementer exiccant ipsius animalis partes solidas, uelut & heticæ de quibus nunc dicere fuerit tempestiuum, ab earum generatione exorsis.

Leoni. SI vero in prima die pulsus durus sentiatur, animaduertere oportet nũquid in corpore ægrotantis sit aliqua congelatio ex frigore, vel siccitas, uel tensio, qualis in distentione neruorum fieri consueuit, uel inflammatio, vel durus tumor, quem græci scirrhon appellant. In quibus enim errauerit Archigenes, circa notionem, & dignotionem pulsus duri, in eo tractatu quem de pulsibus composuimus ostenditur, in quo exercitatum esse oportet quicunq; ad præsentis operis lectionem animum sit appulsurus, atq; in ea præsertim parte, in qua de pulsuum dignotionibus agitur. Nam pulsuum quidem nomina, omniaq; eorum significata, numerumq; uniuersum in vno trac. exposuimus, qui de pulsuum differentia inscribitur. Quo pacto vero singula ex ipsis sint dignoscenda, altero tractatu, quẽ de pulsuũ dignotione inscribimus in quatuor libris explicat. Sicuti alterum volumen ordine consequens in quatuor libris comprehẽsum exposuimus, in quibus pulsuum causas edocemus. Ac post ea quæ iã diximus, quartum quod de pulsuum præcognitione inscribitur, non uerbis tantum sed operibus etiam huiuscemodi contemplationis vtilitate à nobis ostẽsa. Et si quis

no-

nobiſcum affuit,quando ægrotos uiſere-mus, eorum librorum contemplationem re ipſa demonſtrantibus eiſdem, partim alia,partim id ipſum eſt perſuaſum,ꝙ pulſus durus,neq; proprium, neque inſeparabile eſt huiuſcemodi febriũ indicium. Sed non eſt nunc tempus de hiſce rebus differẽdi:nam inſuper dictis tractatibus,atq; in altero volumine octo libris comprehenſo,in quo librum Archigenis de pulſibus ad extraneã rationis adducimus,ſatis à nobis huiuſcemodi caſus oſtenduntur. Nunc quantum preſenti operi expedit, dicemus, ꝙ pulſus durus non eſt alicuius generis febrium,neq; ephemerarum,neq; earum quę in humoribus accenduntur,neq; hecticarum proprius atq; inſeparabilis. Comitatur uero magna ex parte hecticas febres,nonnunquam vero etiam duo genera alia,ſymptomate aliquo interueniẽte. Ephemeres quidem quando ex algore nimio contigerũt. Si qua neruoſa tenſio ſimul affuerit. Contingit uero aliquando ob nimium ſolis feruorem,aut laſſitudinem ſimul, aut eſuritionẽ,aut immodicas uigilias, aut exinanitionem,quando hæc ob alimenti inopiam cõſiſtant. Illis autem quæ ex humorum putredine fiũt febres,pulſus durus adeſt, quã

do aliquod viſcerum vel inflammationem vel durum tumorẽ patiatur. Et ſi aliquod symptoma aliud affuerit, ueluti tenſio aliqua neruorum, aut ſiccitas, hac etiam ratione pulſus fit durus. Sicuti in his qui non tempore frigidam bibunt aquam, aut frigida ſe lauant, atq; aliquibus arborum fructibus immodice veſcuntur. In febribus autẽ ea ratione qua febres ſunt, nunquam fit durus pulſus, nequæ in ephemeris, neque in his quæ ex humorum accenduntur putredine. Neque enim quando ex inflammatione febris inuadit, eadem ratione ſequitur & febris, & pulſus durities: sed febris quidẽ ex humorum putredine, durities autem ex tenſione, quæ in uaſorum repletione. Vt autem ſummatim dicatur, durities tunicis aduenit arteriarum, aut ob congelationem aut tenſionem, aut ſiccitatem. Congelationes igitur vehementes algores efficiunt: tẽſionem vero inflammationes, & duri tumores, & neruorum diſpoſitio inflammationibus correſpondens. Siccitatem uero & diuturnæ euacuationes, quæ vel ex uentris profluuio, uel inteſtinorum leuitate, aut dyſenteria, aut diuturnis uomitibus, aut tali aliqua alia cauſa proueniunt, & longi temporis fames, & feb. ardentes diutur-

næ. Atque ut in vniuersum dicatur quęcũque ipsas animalis solidas partes uehemẽter exiccant, sicuti & hecticæ febres, de quibus iam dicendum est, sumpto ab earum generatione principio.

COMMEN 56.

VT *ostendat ꝙ durities pulsus non sit alicuius generis febrium signum proprium nec inseparabile, premittit primo, ꝙ ubi pulsus prima die durus existat, considerandum, nunquid in corpore laborantis aliqua sit concretio ex frigore, an siccitas, an tensio conuulsifica, an inflammatio quedam, an scirrhus, scilicet durities, ex his enim tãtũmodo pulsus fit durus. Vnde secundo de caussis pulsuum, durities contentorum instrumentorum existit, si ipsa in flammata sint, scirrho intumuerint, induruerint, desiccata sint, uel refrigerata. Et Archigenis errores circa cognitionem duri pulsus demonstrauit in de pulsibus, & maxime in lib. de dignoscendis pulsibus. Postea dicit ꝙ nomina pulsuum & omnia eorum significata, et omnem numerũ in lib. de differẽtiis pulsuum indicauit: sed quo nam modo unumquemq; conueniat dignoscere, dixit in uolumine de dignoscendis pulsibus, diuiso in quatuor libros. Composuit, & quatuor alios libros de caussis pulsuum. Item & quatuor alios de prænotione ex pulsibus indicantes non uerbis solum, sed re ipsa scientiæ pulsuũ*

utilitatem, quos omnes habemus, habemus etiam librum de usu pulsuum. Postea dicit q pulsus durus neq; proprius est nec inseparabilis alicui generi feb. neq; diariæ, neq; putridæ, neq; ethicæ, sed ethicæ inest ut plurimũ ex siccitate. Et aliis duobus generibus scilicet diariis & putridis interdum ob symptoma quoddam existit. In diaria quidem quoties febris affligat ob refrigerationem fortem, uel tensio quædã neruosa insit &c. In putridis autẽ quoties aliquod uiscerũ uel inflãmationẽ uel scirrhũ patiatur, & ob symptoma aliquod cõiunctũ, ut ob neruosã aliquã tẽsionẽ, aut siccitatem. &c. Sed pulsus durus nunquam afficitur per ipsam febrem qua febris est, neq; per ipsam diariam, neq; per ipsam putridam, & hoc declarat in una causa de predictis, nam siquis febriat ex inflammatione non eodem modo ex illa fit pulsus durus & febris, quoniam durities sequitur tensionem ex repletione uasorum, sed feb. sequitur putredinem ibi existentem. Et ideo dato q putredo ibi esset sine tensione, ibi esset febris, et non durities pulsus. Similiter si esset tensio sine putredine, ibi esset durities pulsus, & non febris. Et ideo durities pulsus non est signum propriũ alicuius generis feb. quoniam potest in aliis à febre reperiri, nec est inseparabile, quoniam quodlibet genus febris potest reperiri absq; duritie pulsus. Postea cum dicit. Nam (ut semel dicatur) col

ligit

ligit in breui causas duritiei arteriarum & consequenter ipsius pulsus, & quae dicit. Sunt clara.

DE GENERATIONE FEB. *Hecticae.* CAP. VIII.

TEX.

FEBRIS igitur hectica nomine, efficitur duobus modis, magna ex parte ob febres ardentes, quę prorogantur adeo, ut consumāt spatio temporis humorē corporis cordis, uel etiam si adhuc multus permaneat. Illa igitur non solum hectica, sed etiam marasmodes iam existit. Hæc uero quę manente adhuc humore fit, corpus ipsum cordis prehendens, inde maxime acceditur, quemadmodum lucernarum flamma ex ellychnio. Atque vna quidem eius generatio est prodita. Reliqua autem est, quoties statim ab initio prehendat, primā generationem similem habens diarię ob mœrorem, iram, lassitudinem magnam cū ustione contractam. Lau.

QVAE igitur febres hecticę appellantur, duplici uia ortum habent, magna qui- Leoni.

dem ex parte ex ardentibus febribus, quę tantum protrahuntur, ut longitudine tem poris humorem in corpore cordis conten tum consumant, uel fieri potest, ut eius ad huc magna portio reseruetur. Illę uero nō tm̄ hecticę sunt, sed tabidę etiā. Quę autē manente adhuc humiditate generātur, ubi cordis corpus occupauerint, hinc maxime accenduntur, quemadmodum lucernę flā ma ex ellychnio. Atque una quidem à no bis exposita est earum febrium generatio. Reliqua autem est, quum statim ab initio inuaserint similem primū sui ortum ephe meris facientes, aut ex tristitia, aut ira, aut lassitudine nimia una cum solis feruore cō tracta.

COMMEN. 57.

Duo modi generationis becticæ.

IN *parte ista agit de becticis febribus,* Et pri*mo duplicem modum generationis earum osten dit, dicens uno modo et ut plurimum fiunt post fe bres ardentes quæ prolungantur, adeo ut consu mant spatio temporis humorem id est humidum nutrimentale corporis cordis, uel etiam si adhuc multus permaneat.* Et *sic innuit febrem quæ di citur hectica marasmodes, et febrem quæ dicitur bectica absolute, quod patet cum dicit, illa igitur scilicet in qua multum & manifeste consumptū est de humido nutrimentali, nō solum bectica dici*

febris hecticamarrasmodes

re

tur, sed etiam marasmodes quæ prehēdens corpus ipsum cordis in ipso maxime accenditur, quemadmodum lucernarum flamma ex ellychnio idest in substantia ellychnij. Pro *que nota secundum ipsum septimo methodi cap. sexto quatuor esse sicci tates: Vna consistit in consumptione humitatis existentis in extremitatibus uenarum & arteriarum paruarum, & hæc ex sanguinis penuria prouenit. Secunda in consumptione propriæ humiditatis, unde partes nutriuntur. Tertia in consumptione carnis mollis & pinguedinis. Quarta in consumptione substantiæ membrorum solidorū. Vnde corpus demacratur consumpta humiditate quæ est in paruis uenis & arterijs.* Et *magis cō sumpta humiditate in porrositatibus uenarum existente.* Adhuc *magis consumpta pinguedine et carne molli.* Et *adhuc magis cōsumpta carne cordis & membri solidi.* Et *hæc quarta consumptio & siccitas est quæ est incorregibilis & irremouibilis, quoniā aliter iuuenes possent fieri pueri, et senes fieri iuuenes.* Et *per carnem uocat* Gal. *nō solum id quod uulgo dicitur caro, ut musculi, sed et propriam substantiam cuiuscunq; membri, excepto osse, decimo methodi cap. ultimo.* Intellige *autem humiditatem nutrimentalem primo consumi, non simpliciter: sed apparenter: quoniam cū caliditas illa agat secūdum ultimum sui posse nō solum humiditates nutrimentales continue exsic*

Siccitates quatuor

corporis demacratio quot modis fit

Siccitas incorrigibilis, q̃

cat, sed & membra ipsa solida. Nota etiam dif*ferentiam inter* Gal. & Auic. Vult Auic. de qua*tuor humiditatibus secundis tres esse penes quarum consumptionem gradus ethicae attendūtur uidelicet, ros, cambium, & gluten, primam enim reiicit ut impertinentem presenti proposito, scilicet humiditatem innominatam in extremitatibus paruarum uenarum comprehensam.* Et dicit ꝙ *ros sic se habet ad membra corporis, & calorem eorum, sicut oleum in lampade effusum ad ellychnium lampadis & ipsius flammam, sicut. n. oleū in lampade effusum prohibet flammam uelociter serpere per corpus ellychnij & se cōsumere, sic humiditas illa quae ros appellatur prohibet innatum calorem per membra serpere & se consumere.* De *humiditate dicta cābiali dicit, ꝙ sic se habet ad membra & calorem eis innatū, sicut oleū ellychnio in mersum ad ellychnii corpus & flammam ipsius, nam sicut oleum ellychnio appositū & inuiscatum prohibet ipsum uel ipsius humidū cito consumi, & est ut fomentum coniunctum flāmae eius, sic cambium prohibet calorem membrorum cito haec consumere & eorum humidum, & est nutrimentum coniunctum ipsorum.* Et *de glutine dicit, ꝙ sic se habet ad partes corporis terrestres & siccas quibus alligantur, sicut humiditas consunstantialis ellychnij lāpadis ad partes ellychnij siccas & terrestres.* Nam *sicut haec pro-*

Nota differentiā īter Gal. et Auicenā, de humiditatibus secūdis, & gradibus ethicae.

hibet

hibet ellychnium disolui & incinerari per ignē lāpadis quamdiu permanet in ellychnio, sic illa membra disolui prohibet et incinerari per suum calorem. Vult ergo Auic. ꝙ *primus gradus ethicæ febris sit quando caliditas extranea permanens in corde & membris per modum habitus cōsumit roridam humiditatem quæ est in membris, & proprie in corde sicut ellychnii flamma cōsumit oleum lampadis per ipsam diffusum.* Et ꝙ *secundus gradus est cum calor ethicæ iam roridā finiuit humiditatem, & ressoluere incipit, ac finire cambium, sicut postquàm finiuit ellychnij flāma fere totum oleum in lampade effusum consumere incipit & finire oleum ellychnio inmersum & imbibitum, & iste gradus, dicit, habet amplā latitudinem, & tria tempora; sicuti morbi cronici mortales scilicet principium, in quo sensibiliter incipit minui cambiale humidum,* Augmentū *in quo iam diminuta est magna eius pars, status in quo ferè totum consumptum est & consumi incipit glutinosum humidum.* Et *tertius ethicæ gradus est, quando finite sunt duæ humiditates .s. roralis, et cābialis, et calor ethicæ cōsumerē īcipit et finire humiditatē tertiā gluten nominatam, sicut in lampade flamma ellychnij postquàm consumpsit oleum diffusum una cum imbibito, consumere incipit radicale humidū corporis ellychnij* Gal. *uero aliter sentit, ipse enim ut cap. sequenti*

Primus gradus ethicæ secundum Auic.

Secūdus gradus.

Tertius gradus

Galeni opinio.

uidebis hecticam diuidit in principium, medium, & statum, & dici potest secundum ipsum primã speciem esse principium, secundam medium, tertiam statum. Nam primo corpus cordis calefit absque humidi consumptione, & tunc est principium hecticæ & durat donec appareat corporis cõsũptio & demacratio, nõ. n. subito corpus extenuatur, sed per certũ tempus uidetur durare. Dũ uero incipit demacrari, succedit aliud tempus, et dicitur augumentum uel medium, quo tempore usque ad certam partem, febris dicitur hectica absolute, & ab illa parte usq; ad finem, dicitur ethica marasmodes, est enim marasmus, quando humiditas nutribilis est ferè tota consumpta. Nec Gal. humiditatem egreßam extremitates uenarũ paruarum diuidit in partem subtiliorem, & craßiorem, scilicet rorem & cambium, quemadmodũ Auic. sȝ eam appellat unico nomine. Auer. autem tertio colliget undecimo, has species hecticæ uidetur distinguere secundum caloris impreßionem in substantia diuersa, ut si caliditas impreßa sit in rore, dicitur prima species, et secunda quando in substãtia cambiali, & tertia quando in substantia cordis: sed hæc disona sunt menti. Gal. nam ut ex dictis patuit in qualibet specie hecticæ caliditas habet esse factum, & accensa est in substantia cordis. De humiditate quæ est in uenis paruis dicit Auic. q. est materia putridę febris: quoniam hæc non est aliud quam maßa sanguinis ad albedinẽ per

Marginal notes: Principiũ hecticę, quando et qñ eius medium — Hectica marasmodes, quæ — Non diuidit Gal. humiditatẽ extremitates uenarum egressam in rorem & cãbiũ quemadmodum Auic. — Opinio Auerois

per digestionem parumper deducta, & ait q̄ nō tota hæc humiditas effunditur aut expanditur in porros membrorum, immo aliquid eius remanet in uenis qđ ē in uia seu semita ut expādatur. et remanet aliquid qđ est in semita, ut recūdatur seu reseruetur in extremitatibus paruarū uenarum, ubi si putrefit generat febrem putridam, & si inflammetur & non putrefiat generat febrē ebullitionis, idest sinocham sine putredine, uelut si esset sanguis. Cum uero inquit Gal. Reliqua autem. &c. declarat alium modum generationis ethicarum cum fiunt incipiendo, ut post mœrorem, iram, laxitudinem. &c. Et ob aerem pestilentē dixit tertio de præsagatione ex pulsibus. Et incipit ethica aliquando simul cum diaria, ut cū causa est adeo fortis, q̄ simul et semel calefacit spiritus & cor & aliquādo simul cū putrida, ut in febre pestilēti, ut plurimum tamē nō fit incipiēdo sed sequendo alias febres. An autem fieri poßit ethica sola sine aliis, hoc habet difficultatem: Gal. in cap. sequenti uidetur uelle, q̄ non, ubi uult ephemeram simul cum ethica incipere. Et Auic. prima quarti tract. tertio cap. primo cum dicit. Et longinquum est, q̄ ethica accidat incipiendo, sic q̄ membra radicalia iam sint inflammata, sine hoc q̄ prius inflammentur humores & spiritus, immo oportet naturali ordine, q̄ prius spiritus et humores ferueant membris radicalibus, quoniam sunt his membris subtiliores, rariores, & paßibi-

de speciebus hecticæ.

Nota de humiditate quę ē in uenis paruis secundum Auic.

De hectica quę fit incipiendo.

Incipit hectica aliquando simul cū diaria

Aliquando simul cū putrida.

Dubitatio.

liores, deinde his calefactis & inflammatis, calefiunt, & inflammantur membra radicalia, nisi causa inflammans occurrens corpori ualde fortis fuerit & uiolenta, simul & semel calefaciens spiritus & cor. Aliqui tamen immaginantur q, sic, nam dicunt, q, sicut prius possunt incendi latera balnei, quàm aer & aqua contenta in eis, ita & membra corporis, quæ se habent ad spiritus, & humiditates contentos in eis, ut latera balnei ad ea quæ continet. Item posibile est, ut membra corporis sint calida & sicca multum chollerica naturaliter & ex se facillime inflamabilia, humoribus eorum frigidis & humidis craßis & uiscosis existentibus, & spiritibus his proportionabilibus ex natura alimentorum. Item posibile est ut causa incendij uiolentißima corpori occurrens mēbris se applicet, nō autem spiritibus, uel quia non reperit in his resistentiam, sicut in illis, uel quia aliqua est proportio occulta inter agens & passum, qua fit maior actio inter tale agens & tale passum, sicut de fulgore quo interdum liquefit ensis in uagina, remanente illæsa uagina, & de sanguine hirci, p quē soluitur, & mollescit adamas lapis durißimus, qui neq; ferro, neq; igne soluitur, aut mollificatur. Sed dices Gal. uidetur simpliciter negare ethicam incipientem secundo de crisi in ultimis uerbis, dicens: nulla feb. ethica fit in primis diebus, sed in progressu temporis.

poris. Dicendum q, intelligit nullam ethicam quo ad sui cognitionem perfici in primis diebus, sed bene tempore procedente. In eo.n. libro docet Gal. quomodo prima die possimus speciem febris cognoscere, & in primo huius cap. sequenti dicit, q, non potest ethica cognosci, nisi post primos duos dies, in quibus apparent solum inditia diariæ, & propterea dicit ibi Gal. de ethicis autē non est presentis temporis sermo: quoniam nulla earum in primis diebus perfectè cognoscitur. Ex quibus sequitur, q, non semper cum quis fit ethicus fit primo in prima specie: nam quando ethica sequitur putridas, consumptum est de humido cordis et nō est primæ spetiei, sed secūdæ, aut tertiæ.

Non spcū quis fit, ethicus, fit primo in prima spē.

TEX.

HANC igitur febrem sanare nequaquā difficile ē: quæ uero ex eis deuenerit in marasmum propter inscitiam eorum, qui adhibiti sunt medicorum, eam sanare non solum non facile, sed etiam impossibile est, quoties plane iam confirmata fuerit, nec præterea incipiat. Natura.n. eius calida ac sicca existit, ac cor similiter afficitur, vt ellychnium in lucerna, quoties plurimū crematum fuerit. Etenim ita exustum friabile fit, atq; dissoluitur, perditurq; continuitas præ ariditate: ut neque si affundas abunde oleum, queas rursus accēdere flammam co

Lau.

piosam. Parua.n.atq; infirma flammula in ipso concutitur, ac semper minor efficitur, vsque quo extinguatur. Atq; exacte quidem marasmodes febris huiusmodi existit, nec eadem est cum affectu marcore. Hic.n. in iis efficitur qui consenuerunt sine febre, extincto in illis natiuo calore (quæ potissimum mœrore uacua mors est, ac secūdum naturam ex siccitate consistens) velut & in iis qui emarcent præter naturam genus illud efficitur, quod Philippus nominat ex morbo senectam. In quā multos nouimus, non senes solum, sed etiam pueros incidisse. Febris autem marasmodes non solū sicca, sed & calida affectio est. Extinguitur autem per eam multo celerius calor in animali, atq; tabescit totum corpus instar arboris in plenum arefactæ, vel ob temporis lōgitudinem, vel flammæ vicinitatem, vel fortē atq; immoderatū squalorē. sed de tota marcoris affectione, seorsum diximus.

Leoni. HASCE igitur febres non est admodū difficile curare, at quæ ex ipsis ad tabē peruenerūt ex inscitia medicorum, quibus earum cura fuit demandata, vbi iam exquisite consistunt, & iamdudum inceperunt nō modo est easdem curare difficile, sed etiam impossibile. Earum siquidem natura calida

da est,& sicca, quum tale aliquid cor patiatur, quale lucernæ ellychnium, quum fuit plurimum exustum. Nam quod ita torrefactum est, frangitur atque dissoluitur, atque ex ariditate tenuitatem admittit, adeo vt neque si magnam olei copiam superinfundas flamma abundantior posſit accendi. semper.n.parua & debilis in ipsa palpitat flamma, ac continue fit minor donec ex toto extinguatur. Talis quidem est febris quę omnino tabida existit, vt quæ ab ea passione non differat, quę tabes appellatur, Nam hæc & absq; febre in decrepita ætate solet accidere, extincto natiuo calore, quod nihil aliud existit q̃ mors, quæ ferè sine sensu doloris, ac secundum naturam ex siccitate contingit. Sicuti his qui pręter naturam tabescunt, altera aduenit species, quæ a Philippo ex ægritudine senectus vocatur, in quam non solum senes, sed etiam pueros vidimus incidisse q̃plurimos, Tabida vero febris non tantum sicca, sed etiam calida est passio. Extinguitur autem valde celerius in hac ægritudine calor animalis, totumq; corpus tabescit instar arboris supramodũ arefactæ aut ob lõgitudinem temporis aut flammæ viciniam, aut vehementem atque immoderatam siccitatem. Sed de vniuer-

ſa quidem tali diſpoſitione,qualis nam ſit, ſeorſum ſcriptum eſt.

COMMEN. 58.

CONCLVDIT *ex dictis difficultatem & facilitatem curationis ethicarum, & dicit q, has incipientes nõ eſt difficile ſanare: ſed quæ ex his ob inſcitiam medicorum deuenerit ad maraſmum, eam ſanare non ſolum difficile, ſed etiam impoßibile eſt,quoties iam integre confirmata fuerit,& iamdudum incepit.*Et *cauſa horum eſt nota.*Nam *cum eſt incipiens, nulla adhuc eſt facta conſumptio humiditatis:ideo facilis eſt curæ: ſed cum ferè tota eſt conſumpta humiditas nutribilis,& caro mollis, & pinguedo, dicitur maraſmus, cuius cura eſt difficilima:non tamen impoßibilis ſecundum* Gal.*modo Medicus in aliquo errorẽ non committat,& ſiccitas in membris ſolidis non ſit impreſſa.* Cum *uero integrè in maraſmum deuenerit in quo membra ſolida ſunt ſiccata, cura omnino eſt impoßibilis.* Ethica *uero quæ media eſt inter principium & maraſmum,medio modo ſe habet, quoniam difficilis & non difficilimæ eſt curationis:ſententiam habes à* Gal.7.Methodi,*cap.6. & 10. & ultimo,ubi ita ſcribit.*At *ſi quidẽ omnia curioſe adminiſtrabuntur, tum quod ad balneum, tum quod ad nutrimenta ſpectat: utiq; ſanandi iam eius quem maraſmus conſumit, ſpecies eſt.* Sin *error uel in uno committatur is reliqua ſubuertit*

uertit omnia. Quippe cum exitialis horum affe-ctus sit, ne leuissimum quidem errorem tollerat. ac si quis talium est seruatus, huic carnosam portionem marasinus occupauerat. Ipsis uero solidis siccatis fieri nequit, ut homo prorsus persane-tur: sed omnino uel statim cum febris ipsa iugu-lauerit, uel postquam in eum affectum est trans-lata, quem senio ex morbo uocamus. Nam pri-*mum eiusmodi febris propriam partium humidi-tatem, ex qua nutriuntur depascit.* Hinc uero ad *carnosum generans transit, quod circa, tum fibro sas, tum membranosas partes solidorum corporũ hæret.* Ita *deinde ipsas solidas papulatur. Si qui-dem in singulis simplicium ac primarũ quas uo-cat partium (ut in dissectionibus es contempla-tus) alia portio substantiæ eorum est ueluti fibro sa, alia membranosa, alia carnosa, sicut exem-pli causa cum uena unam tunicam habeat, et eam tenuem, licet fibras in ea inuenire multas, quæ sint araneosis quibusdam interstitis contextæ; qui-bus utrisq; ipsa propria uenæ substantia adnasci tur.* H*æc alia in alijs partibus habetur, nec ullũ commune nomen est nacta. Cæterum docendi cau-sa nihil uetat eam carnosam substãtiam uoces: uel certè huius particulæ carnem, quæ in uentriculo quidem sit alia, in iecinore alia, similiter in arte-ria & musculo.* Vocatur *autem caro tantum ea, quæ in musculo est, reliquarum nullam homines*

carnem uocant, præterq̃ admodũ pauci, sed quæ in uisceribus, ceu iocinore, renibus, liene, & pulmone uisuntur, eas paregchymata (quasi affusiones dixeris) græcè uocant. Quæ in intestinis, uentriculo, stomacho, & utero sunt, sine nomine relinquunt. Tu tamen de nominibus non laborabis, illud potius intelliges: singularum particularum substantiæ molem ex tali maxime completam esse natura, quæ utiq; (ut in sinuosis ulceribus uidere licet) & perire & regigni potest. At uero nec fibrosa, nec neruosa, membranosa'ue natura eandem generationem habere cernitur. Nec fas est eiusmodi singularum partium fibras à malignis febribus liquari, sicuti carnes: quando animal ipsũ priusq̃ hæ prorsus sint siccatæ, interemerint. Sanè sunt & quas marasmodes febres uocant, uniuersæ ex eorum genere quæ colliquant, sed in eo differunt, q̃ quæ portio carnis in his colliquatur, ea semper uaporis uice digeritur: in illis defluit in uentrem. Cernitur hoc etiam in carnibus, dum in craticulis torrentur, euidenter fieri. Siquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit, ferturq; in prunas largiter. Aliquando nihil omnino, quod utiq; sentias, defluere uidetur, etiam si par sit prunarum subdita copia. Quippe feris suibus, aut nihil omnino, aut planè minimum est, quod defluat: cicuribus plurimum. Quantoq; magis uel adipe, uel carne animal abundat, tanto pro-

to profecto quod ab ipsius carnibus dum in craticulis torrentur defluit, cernitur copiosius. Ad *eundem itaq; modum, in calidißimis febribus, si carnes humidæ ac molles cum adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehendas. Sin sine adipe & siccæ sint, in marasmodes febres transeũt. Clarißimo huius rei argumento sunt infirmi, qui per aluum quod liquatur excernũt: qui nisi prius uel morbi uiolentia, uel medicorũ inscitia moriantur, in marasmodes febres incidunt. Siquidẽ quo ad materiam uberem habẽt, hanc colliquant.* Vbi *illis, tum adeps, tum caro mollis defecit, duras & ægre liquabiles carnes siccant, à quibus propter siccitatem nihil defluit: ueluti nec ab ijs quæ sole sunt siccatæ, si quis has quoq; torrere parans pari cum alijs igni admoueat.* Nam *& sicciores earum carnes reddentur, & corij ritu turabuntur: nec defluet ex his ulla sensibilis liquatio.* Sed *obijcies, q̃ hectica in principio non sit difficilis cognitionis & facilis curationis: quoniam dicit* Gal. *in cap. sequenti, q̃ quando est sola est facilis cognitionis,* Et Auic. *decimaprima tertij cap. 2. dicit, q̃ cum confirmatur malitia cõplexionis cordis, non curatur, & cum non est confirmata non facile curatur, modo hectica est mala complexio in corde confirmata, cum sit facta.* Dicendum, *q̃ hectica quando est sola facilius cognoscitur, q̃ quando iuncta est cum putrido,* Et *in principio* Dubitatio

Hectica quare in pricipio difficilis est cognitionis.

difficilis est cognitionis, uel quia iuncta est cum putrida, uel quia in primis duobus diebus nõ distinguitur ab ephemera. Auic. *uero non dicit cum confirmatur in corde mala complexio, sed cũ confirmatur malitia complexionis. i. cum mala complexio in corde peruenerit ad summum malitiei. In alijs autẽ membris non sic est: quoniã cum in eis ultimata est malitia complexionis, possunt sanari ob auxilium quod possunt à principalibus accipere: cor autem à nullo potest subsidium habere, licet aliqualiter discrasijs eius quandoque poßit epar cõtra operari, ut* Gal. *dixit. 2. artis* Me*dicinalis.* Deinde Gal. *ostendit causam ob quam impoßibile est febrem marasmodem sanare cum dicit, natura enim eius calida & sicca est, & cor per eam similiter afficitur, ut ellychnium in lucerna quoties plurimum exustum fuerit.* Nã *quod ita exustum est, frangitur atq; dissoluitur & perditur continuitas præ ariditate, adeo ut neq; si abunde oleum affundas poßis rursus flammam copiosam accendere,* Parua *enim atq; infirma flãmula in ipso cõcutitur ac semper minor efficitur, usq; quo extinguatur.* Et *dicit q, huiusmodi febris est quæ exacte marasmodes dicitur & non ẽ eadem cum ea paßione quæ tabes appellatur, ita esse negatiue legendum ostendit sequentium sensus.* Nam *tabes in his efficitur qui consenuerunt sine febre, extincto in illis natiuo calore, quæ sine*

Febris exacte marasmodes quæ, & nõ eadẽ cũ paßione, q̃ tabes appellatur

ne dolore mors est ac secundum naturam ex sic-citate consistens, uelut genus illud efficitur in his qui emarcent præter naturam, quod Philip-pus senectam ex morbo nominat, in quam multos nouit non senes solum, sed etiam pueros incidisse. Et totum quod dicit usq; ad caput nonum est cla-rum.

DE COGNITIONE FEBRIVM Hecticarum. CAP. IX.

TEX.

HECTICAE autem fe-bris, cum duplex eius ge-nus sit, ut ante diximus, in dicia deinceps explicabi-mus. Febris igitur hectica cum marcore coincidens, promptissime ac facillime cognosci potest Prius. n. q̃ tangas pulsum atq; calorem oculos supramodum cauos uidebis, qua-si in fouea quadam conditos, ob totius hu midæ eorum substantiæ consumptionem, ita ut ossa quibus palpebræ annexæ sunt, promineant. Quinetiam sordes in eis ui-suntur aridæ, ac quedam squalida disposi-tio, qualis maxime inest eis, qui per pulue-rem multum tota die in sole calido fecerũt Lau.

iter. Flos ipse preterea viuidus coloris pe
riit,atq; id toti faciei accidit,& immodera-
tus squalor habetur totius cutis circa faciẽ,
maximeq; circa frontem:ita,ut propter sic
citatem,sicca atq; intenta sit:non tamẽ que
unt palpebras ipsas multum attollere, per
inde affecti semper ut qui dormituriunt.
Quinetiam cõniuent magna ex parte, quẽ
admodum qui dormitant. Est autem talis
affectio nequaquam somnus: sed impoten
tia uigilandi. Carnes præterea consumptę
sunt circa tempora,ita ut ea loca collapsa,
cauaq; appareant. Nec quicq; aliud omnĩ
no quam ossa,ac cutis sunt,ita,ut si eos nu-
dos perspicias, in ventre nullum superesse
intestinum, nec vlla viscera,atq; hypocon
dria ipsa retracta esse ad thoracem admo-
dum videantur. Quòd si libeat illos tange
re,cutis quidem perquam sicca existit, &
ubi attollas apprehendens digitis, quasi
corium quoddam stat. Pulsus autem gra-
cilis, durus, debilis, ac frequens habetur
Calor autem in primo quidem occursu
debilis, sed paulo post acer atque erodens
apparet,maximeque ubi tangendo diu-
tius immoreris. Sed minime conuenit reli
qua indicia cõmemorare in re tã perspicua.
Leoni. FEBRIVM autem hecticarum quan-
do

do quidem duplex est, ut nuper definiui mus genus, earum indicia exponamus. Hectica quidem quæ in tabem incidit febris, cognitu promptissima atque facillima existit. Nam priusquam pulsus atque calorem tactu perpendas, uidebis oculos immodice concauos, ueluti quibusdam quasi foueis reconditos, exhausto iam uniuerso in ipsis liquore, ita ut ossium, quibus palpebrę cohoerent, eminentiæ conspiciantur. Et sordes quidem in ipsis siccæ ostenduntur, & quędam ueluti squalida dispositio, qualis maxime inest his qui toto die sub solis ardore iter longum per puluerem egerunt. Est etiam in eisdem flos uitalis coloris extinctus, hoc quidem tota patitur facies, atque in tota cute, quæ faciem obducit ac frontem presertim, squaliditas quedam immoderata conspicitur, adeo ut exsiccitate durescat ac circuntendatur, non tamen possunt plurimum producere palpebras dormitantibus similes, & quidem sæpius commouent dormitantium more. Non erit autem eorum passio somnus, sed potius uigilandi impotentia. Colliquatæ adhuc sint carnes quæ in temporibus sunt ut, collapsa uideantur, & concaua spatia. Et quid aliud omnino sunt quam ossa atque

Hecticarum indicia.

cutis: adeo ut si nudato corpore partes ad uentrem attinentes aspicias, neque ex intestinis aut uisceribus aliquod superesse cẽsueris, ac præcordia uehementer contracta versus thoracem videantur. Quòd si eos tangere libeat, cutis quidem apprime arida, quam si digitis apprehendens extẽderis, instar corii consistit. Pulsus autem tenuis, durus, ac debilis & frequens. Caliditas autem, quum primum manus admouetur, debilis est, paulatim vero acredinem atque excisionem quandam ostendit, ac magis quum plus tangendo immoraberis. Neque amplius reliqua commemorare oportet indicia in re presertim adeo manifesta.

COMMEN. 59.

PER *duo genera intelligit hecticam tertiæ speciei quæ incidit in tabem, & hecticam quæ nõ incidit in tabem, ut est hectica primæ et secũdæ speciei. Et incipit ponere signa earum & primo illius quæ incidit in tabem. Et primum signum qđ ponit sumptum est á concauitate oculorum, cuius causam assignat. Secundum est sordes in oculis, & hæc accidit secundum ipsum primo prædictionum com.13. ob imbecilitatem facultatis naturalis oculum regentis, quæ impos est oculorũ concoquere alimentum. Tertium est squalida corporis dispositio, ob siccitatem qualis inest eis*

qui

qui per multum puluerem tota die in sole calido fecerunt iter. Aliud *est deperditio sanguinis & spiritus*. Aliud *est immoderatus squalor totius cutis circa faciem & maxime circa frontem, nã consumpta ibi carne, fit sicca & tensa*. Aliud ẽ *impotentia eleuãdi sursum palpebras similes dormientibus & non dormientes, cum affectio hæc non sit somnus, sed impotentia uigilandi*, Et *hoc ob imbecilitatem principii sensitiui*. Aliud *est consumptio carnis circa tempora, ita ut ea loca collapsa, & caua appareant*. Et *hæc omnia signa sunt quæ in facie apparent, & uisu cognoscuntur*. Ponit *postea aliud signum in toto dicens*. Si *eos nudos perspicias in uentre, nullum superesse intestinum, nec ulla uiscera apparent, atq; hypocondria ipsa retracta esse ad thoracem admodũ uidentur*. Ponit *& alia signa, quæ tactu cognoscuntur*. Primum *in se & sua causa est notum*. Se*cundum sumitur à pulsu, & est pulsus subtilis ex diminutione sanguinis, durus ex siccitate, debilis ob uirtutis imbecilitatem, & frequens ob necessitatem refrigerationis*. Aliud *signum à tactu caloris*. Nam *calor in primo concursu debilis, sed paulo post acer atq; erodens apparet, maxime ubi tangendo diutius immoreris*. Et *dicit* Auic. *calor quando tangitur in principio tactus est magis suauis, q̃ in processu, & cum manus tangens super eum permanet quasi hora una*

tunc calor apparet fortis & mordax, & non cessat augeri durante tactu eius, donec appareat uehemẽter fortis & mordicatiuus. Et *causa primi est, quoniam calor hectici potentialis est & habitualis sicut calor calcis aut cinerum non effumans de se, neq; uaporosus ut calor humorum aut spirituum.* Ideo *non multum primo occursu tactus, ostendit acumen & mordacitatem, sicut neque calx uel cinis primo occursu tactus. Causa secundi est, quoniam manus diu tangens hecticum calefacta emittit uelut rorem quendam uel uaporem humidum quo calor hectici excitatur et de potentia ad actum reducitur sicut calor calcis aquæ aspersione. Causa tertij est, quoniam quanto diutius tangitur tanto plus actuatur & magis effumat ad instar fumi cineris aut calcis quando iroratur. Alia etiam signa in hoc ponit Auic. q'. æ uide.*

TEX.

Lau. ITAQVE satius est, vt ad ipsum marcorem adhuc incipientem veniamus. Marcor ergo incipit, quoties humor insitus in unoquoque corpore dispersus per loca media partium similarium, ex quo membra primum aluntur, fere in ipso corpore cordis nullus amplius est. Quousque .n. aliquid ipsius seruatur, hectica febris tantummodo est, nondum tamẽ marasmodes.

Vbi

Vbi uero fere nihil insuper huius humoris existit exquisitus, iam marcor consistit.

PRAESTAT enim ad incipientem ad huc tabem rursus transferre sermonem. Dico autem tabem incipere quando natiuus humor in uno quoque dispergitur corpore, in spatijs particularum consimimilium intermediis, & iam corporis substantia aboliri periclitatur, donec enim pars huius aliqua reseruatur, solum febris hectica existit, nondum etiam tabida Quum vero iam res eo periculi peruenerit, ut nihil iam ex tali humiditate supersit tunc exquisita tabes existit. — Leoni.

COMMEN. 60.

QVANDO *incipit tabes ostendit, & quod dicit ex declaratis est manifestum.* Et *per humorem insitum intelligit humiditatem secundã, quæ cambium appellatur, & est humiditas ex qua membra primo nutriuntur, non enim ex humiditate in paruis uenis existente nutriuntur, nisi primo ipsa in cambium conuertatur.* — *Cambiũ humiditas secunda, ex q̃ membra primo nutriuntur.*

TEX.

Difficilis ergo cuiuslibet hecticæ febris dispositio est, quoties ipsius principii tempus præterierit. Definio autem principiũ, non dierum uel horarũ numero, quẽadmodũ neq; in cæteris morbis, sed ipsa qualita- — Lau.

te dispositionis. Etenim dum corpus ipsum cordis discedit ab ipsa temperie naturali, non statim insitus humor perit, neque facultas debilitatur: sed in primis velut ebullitio quædam efficitur ipsius humoris quo tempore talis febris facillime curatur, quippe quod facultas nihil dum perpessa est.

Leoni. EST quidem omnium hecticarum febrium dispositio difficilis vbi iam principij tempus præterierit. Determino autē principium, non dierum aut horarum numero, sicuti neque in aliis morborum generibus, sed ipso dispositionis modo. Quum enim naturalis cordis temperies primum euerti inceperit, neque natiua humiditas protinus aboletur, neq; uirtus plurimum laborat, sed primo fit uelut quedam efferuescentia humiditatis, quo in tempore facile est huiuscemodi febrem sanare, tanquam nihil adhuc uirtute perpessa.

COMMEN. 61.

Hecticarū dispositio difficilis, cū speciem primam

CONCLVDIT *quòd difficilis est dispositio hecticarum febrium, cum tempus initij id est speciem primam pertransiuerint, & patet ex prædictis. Nam post primam speciem consumitur humidum nutrimentale, & corpus accedit uersus marasmum. Et quid per principium intelli-*

gat

gat declarat dicens, definio autem principium, non dierum uel horarum numero, quemadmodũ neq; in cæteris morbis, sed ipsa qualitate corporis. Et *nota principium morbi sumi apud antiquos tripliciter, ut dixit ipse* Gal. *primo de crisi cap. sexto, septimo, & octauo & prima aphorismorum com. 12. & primo predictionum com. 12. Primo pro primo insultu eius qui nondum ullam obtinet latitudinem secundo pro primis duobus diebus.* Et *tertio pro eo quod est pars totius morbi, quando in principium diuiditur, augmentum, & statum.* Et *in hac tertia significatione, principium in morbis non determinatur numero dierum uel horarum, sed qualitate dispositionis, & durat in febre hectica usq; quo humidum nutrimentale incipit consumi, & facultas debilitari. Nam, ut dicit, dum corpus ipsum cordis discedit ab ipsa temperie naturali, non statim insitus humor perit, neq; facultas debilitatur, sed in primis uelut ebullitio quedam efficitur ipsius humoris, quo tempore talis febris facillime curatur.*

ptrãsiuerit.

Pricipiũ Morbi apud antiquos, tripliciter.

TEX.

DEINCEPS autem consumptio quędã fit ob ebullitionem, eaque ipsa amplius iam procedente, ipsa etiam corpora similaria, quę uelut elementa cordis existunt, sicciora euadunt, minusque alimenti sentiunt; ac facultas debilis redditur tantum,

Lau;

quantum ſiccitas ac caliditas in eo exupe-
rat. E quibus alterum ſufficiens erat, ut exu
perans infirmam redderet facultatem. Ta-
lis febris iam quodãmodo medio genere
ambigit, ac media eſt inſanabilis penitus il
lius maraſmodis, eiuſq; quam paulo ãte di
ximus adhuc incipientem faccillime poſſe
curari. Atq; in ea per quam multa latitu-
do exiſtit, quoniam non parua affectionis
ipſius permutatio maioris minoríſque ra-
tione eſt. Itaque quoties ab vtraq; febre
diſcedit æqualiter, ab exquiſita ſcilicet ma
raſmode, eaq; quæ nondum quippiã eius
modi habet, media quodammodo eſt, &
ad curationem ambiguum habens utroq;
verſus momentum. Quæ autem maraſ-
modi proprior eſt iam periculo propin-
quat: quemadmodum priori alteri propin
quior ſpem obtinet non paruam ſanitatis

Leoni. DEINCEPS hac in longum protracta
efferueſcentia, ipſæ ſimilares particulę ſic
ciores redduntur, atque inopia alimen-
ti tenuiores, ac tantum virtus laborat,
quantum ſiccitas atque caliditas in ipſa
inualuerit, quarum altera exuperans, ex
ſe virtutem imbecilliorem reddere po-
tuit. Huiuſcemodi febris iam quodam-
modo ad vtranque partem declinat, ac me
dium

dium obtinet locum inter eam tabidam febrem, quæ penitus curam non admittit, atque illam de qua paulo ante diximus, quæ facillime in principio curari poteſt. Sũt uero & in hac latitudines multę, quoniã & diſpoſitionis ipſius multæ in eo quod magis ac minus diuerſitates. Quæ igit̃ ęqualiter diſtat ab utraq;, & ea. ſ. quæ exquiſite tabida exiſtit, atq; illa in qua nihil eſt adhuc tale, media quodãmodo ſe habet ad curationem, dubio ad partes ambas inclinans momento. Quæ autem tabide proximior exiſtit, eſt etiam periculo uicinior, quum quæ alteri primę magis adheret, non paruam ſalutis ſpem poſſit afferre.

COMMEN. 62.

ET *poſt principium, ſuccedit ſecunda ſpecies hecticæ, quæ dici poteſt augmentum, in qua fit humidi conſumptio, & ea procedente, particulæ ſimilares, quæ uelut elementa cordis ſunt, ſicciores redduntur, & minus alimenti ſentiunt, ac facultas debilis redditur, tantum quantum, ſiccitas ac caliditas in eo dominatur, ex quibus altera exuperans ſufficiens erat infirmam reddere facultatem.* Et *poſtea comparans hanc ſpeciem ſecũdam ad primam et tertiam. ſ. maraſmodem, dicit q; media eſt inter illas, & q; in ea multa exiſtit latitudo.* Nam *aliquando æqualiter diſtat ab*

Species ſecũda hecticæ media inter alias, magnam habet latitudinem

Cũ secunda species æqualiter discedit ab alijs duabus, medio modo se habet ad curationẽ.

utrisq;,aliquãdo plus primæ speciei apropinquatur, quam tertiæ, & aliquando plus tertiæ q̃ primæ,secundum q, alia & alia est ipsius affectionis permutatio. Et *ita quoties ab utraq; febre scilicet à marasmode,& ab illa quæ nihil habet illius scilicet prima specie,in qua nulla est humidi substantifici consumptio æqualiter discedit, medio modo se habet ad curationem: sed cum marasmodi propinquior est,in periculo est non sanãdi, quemadmodum priori alteri propinquior specie multam obtinet sanitatis.*

TEX.

Lau. SED tempus est vt ad earum indicia transeamus:& primum quidem illius quã posse facile curari docuimus,nisi in vulgarem quempiam medicum incidat. Est autem ubi sola consistit,nequaquam difficilis cognitu:implexa autem cuipiam putridæ,deprehẽsu difficilis iam existit ob permixtionem. Sed primã subiiciamus solam ipsam ex quadam causa prædicta cõsistere, atque appareant in ea prima die cuncta indicia febris diariæ. Simul igitur cum eis apparebit statim causæ pręgressę genus, atque id indicabitur procedẽte oratione. Sed interrogando ægrotum ipsum licebit discas, si alijs in rebus non male affectus: ex ira forti tantumodo,uel mœrore,febricitare in-

cepit

cepit. Quód si uideātur hæc ita se habere, febrisq; extendatur usq; in secūdū diē. nequaquā desinens ad integritatē: sed neque uehemētior euadēs, si squalidior quidē appareat, suspicari hecticā fore talem debes. Quód si tertio die sine cibo trāsmittere voluerit suspectas horas accesśiōis, quę tertio quoque die prehēdere solet, ac neque additio ulla facta sit, neque minutio insignis, sed primę febris parvę reliquię extendantur, p maneātque cū squalido corpore & calore, miti qdē ī prīo occursu manus apparēt, morā autē diutius acri, mordaci, & sq̄lido occurrēte, talē febrē hecticā esse existimare d̄bes.

Leoni.

DE Inceps igitur ad earundē dignotiones deueniendū, ac primum illius in qua facilis est remedio locus, nisi in aliquē de hac medicorū inciderit turba. Est autē ubi sola fuerit haud quaquā difficilis cognitu, alteri uero associata ex putredine humorū propter mixtionem iam difficillima redditur. Supponatur iam ipsa sola ex aliqua nuper dictarum causarum habuisse principiū, appareantque in ipsa die omnia generis febrium ephemerarum indicia, simul autem & cum ipsis appareat & preincipientes causæ forma, q̄d etiam in progressu sermonis ostendetur. Sed etiam ex ægro interroga

to addiſcere licet, ſi in cæteris quidem be ne ſe habẽs, ſolum ob id quod ſupra modũ fuit iratus, aut triſtitia affectus cœperit febricitare. Et ſi hęc uera eſſe inuenientur, febris autem ad diẽ ſequentem extendatur, neq; ad quietẽ declinans, neque magis inualeſcens, ariditatem autẽ maiorem in corpore repreſentes, talẽ hecticam fore tibi eſt ſuſpicandum. Quòd ſi et in tertio die ſine cibo ꝑmanere elegerit, quouſq; tertianę acceſſionis ſuſpectas p̃terierit horas, nihilq; effatu dignũ priori acceſſerit febri, aut fuerit imminutũ, ſed quędã exiguę reliquię primæ febris tantũmodo procedãt, atq; permaneãt cũ ariditate corporis & caliditate, q̃ primo tactu mitis ſentiatur, in proceſſu uero tẽporis acris, mordax atq; arida manui ſe offerat, huiuſcemodi febrẽ hecticã eſſe eſt exiſtimãdũ.

COMMEN. 63.

N V NC *inditia primæ & ſecundæ ſpeciei hecticæ intendit ponere, cũ ſatis dixerat de tertia ſpecie. Sed primo poſita eius intentione premittit becticam ſimplicẽ cognitu nõ eſſe difficilẽ, & cõpoſitã cũ putrida eſſe difficilẽ, et cã ẽ, quoniã indicia putridæ, indicia illius offuſcãt, et ipsã becticã primæ ſpeciei ſolã incepiſſe ab aliqua cã precegreſſa, et p̃rĩa die apparerẽ cũcta ĩdicia febris diariæ, cũ q̃bus apparebit ſtatim gñs cauſę p̃greſſe*

ut

ut ostendetur in progressu sermonis, sed ex ægro interrogato scies, inquit, si in alijs rebus non male affectus, ex forti ira tantummodo, uel mœrore febricitare incepit. Et *si uideantur hæc ita se habere, & febris extendatur usque ad secundum diem, non desinens ad integritatem seu infebricitationem, neq; magis inualescens, si squalidior appareat, suspicari debes talẽ febrem fore hecticam: non.n. primis duobus, ut dictum est, bene distinguitur ab ephemera, q, si tertio die sine cibo uolueris suspectas horas accessionis transire, quæ in tertiana tertio quoq; die fieri solet, et nulla facta sit additio, neque minutio notabilis, sed primæ feb. paruæ reliquiæ extendantur, permaneantq; cum squalido corpore & calore miti in primo occursu manus apparente; moranti autem diutius acri, mordaci, & squalido occurrente, talem febrem hecticam esse existimare debes.* Et *sic intellige* Auic. *prima quarti, tex.3. cap.1. de* Signis *hecticæ febris.* Cum *dicit de significationibus permutationis ephemeræ ad feb. hecticã, est uehementia fortitudinis caliditatis ualde in tertio, & usq; ad tertium diem, quoniam ut plurimum ephemera febris declinare incipit post horas duodecim ab initio eius, cum ergo pertransit duodecim horas absq; apparitione signorum, suæ declinationis, & perseuerat atque fortificatur unaquaque die in continuo tactu, usque ad ter-*

Epheme ra post horas 12. ab eius initio de clinare incipit.

Z

tium, tunc est hectica, deinde cum dicit.

TEX.

Lau. AT vero maximum tibi atq; certissimũ indicium erit naturæ eius nutrito homine, quando certissime videtur transiuisse omnes horas suspectas: statim.n. a cibo post unam horam uel alteram, omnibus tangentibus ægrum, alterum incrementum febris ipsa habuisse videbitur. Nec deerit qui increpet tanquam intempestiue dantes cibũ, & ipso potissimum tempore accessionis, & dicat diutius fuisse expectandum, & tardasse accessionem. Sed res non ita se habet.

Leoni. MAXIMVM vero atque indubitatũ hoc erit eius naturæ indicium, si cibum homini obtuleris, eo præsertim tempore, quo maxime omnes horas suspectas subterfugisse videtur. Statim.n. hora una aut duabus post acceptum cibum quicunq; ægrotantem tetigerint, alteram febris accessionem adesse opinabuntur. Nec deerunt qui eos qui cibum obtulerint, increpent, quoniam haud in tempore dederint. Sed tunc quum futura accessio erit, cuius annotatio tardius sit subsecuta, vnde opportune cibum in longius tempus differre, res autem non ita se habet.

Hecticarũ indicium propriũ & inseparabile.

COMMEN. 64.

Ponit

PONIT *signum hecticarum proprium et inseparabile,et est si statim post assumptum cibum per horam unam tangentibus ægrum alteram accessionem febris habuisse uidetur.Cibari autem debet homo trāsactis omnibus horis suspectis de accessione,uidelicet tribus diebus integris.* Nec *deerunt,inquit, qui increpent dantes cibum tanq̄ intempestiue,& ipso tempore accessionis, & dicant,diutius fuisse expectandum.*Res *autem non ita se habet.*

TEX.

CVILIBET enim hecticæ febri proprium inseparabile id est, vt ingesto cibo calor accendatur,pulsusq; in magnitudinē ac velocitatem increscat:ita vt æqualis esse accessio videatur. Aequalem autem accessionem uoco,in qua nec horror extitit,nec frigus extremorum,neq; somnus, neq; pigritia insignis,vel inæqualitas quædam penitus,vel in calore,vel in pulsu, immo nec etiam paruitas,neq; debilitas, neque aliud huiusmodi quicquam: sed tanq̄ aliŋ cuipiā nutrito pulsus maior statim ac velocior redditur.Accidit autē interdum & in aliŋs quibusdam febribus incrementum æquale:&,quod quidem ex ipso est, videbitur minime esse hecticæ febris symptoma proprium inseparabile.Sed non parum differt

Lau. *Aliud signū propriū & inseparabile.*

ſi ad uniuerſam dictorum indiciorum colIectionem reſpexeris. In omnibus enim aliijs febribus tales acceſſiones æquales exiſtunt, etiam citra alimentum ingeſtum. In hectica autem penitus contrarium euenit. nullo enim tempore acceſsio prehendit, ſed vna continua febris eſt, velut ea quæ ſynochos, ideſt continua proprie nominatur. Sed hæc quidem, quaſi flammam quandam permultam occurrentem habet imponentibus manum: præterea pulſus quoque velocißimus, frequentißimus, maximusque ei exiſtit. In febre autem hectica, neque caloris multitudo occurrit, ac pulſus tanto minor, rarior, tardiorque eſt, quàm in ſynocho, id eſt, continua, quanto calor ipſe minor habetur. Commune igitur cuiuſuis hecticę febris eſt, vt exigua ſit, atque æqualis ſemper a primo initio, vſque ad vltimum finem. Proprium autem eius quæ tabi affinis exiſtit, ſiccitas eſt: quoniam hectica febris ſæpenumero ſine ſiccitate conſiſtit, nequaquam tranſiens in marcorem, qualis etiam nunc multis in magna penuria contigit. Febris igitur hectica diſsidet a ſynocho, id eſt, continua: quemadmodum dictum iam eſt.

Omnibus

OMNIBVS ſiquidem febribus hecti-cis hoc inſeparabile adeſt indicium, allato cibo quidem febrem accendi, ac pulſum ad magnitudinem ac velocitatem augeri, ita vt incompreſſa inuaſio facta uideatur. Voco autem inuaſionem incompreſſam, in qua neque horror aliquis, neque extremarum partium frigefactio facta eſt, neque veluti quædam dormitatio, neque aliqua inſignis ſegnities, aut omnino inæqualitas aliqua, vel ſcilicet in caliditate, vel in pulſu. Adhuc autem magis neque paruitas, neque debilitas, neque horum aliquid aliud, ſed quemadmodum, & cuicunq; alteri ex cibo maior ac uelocior pulſus efficitur. Fit quidē aliquando & in quibuſdam febribus aliȷs incompreſſus aſcenſus, atque hac quidem ratione non videretur febrium hecticarum proprium inſeparabile ſymptoma. At non parum differt, ſi vniuerſum horum indiciorum aceruū inſpexeris: in oībus ſiquidem feb. aliȷs huiuſcemodi introitus etiam præter cibum aſſumptum fiūt incompreſsi: in febribus autem hecticis res omnino cōtrario modo ſe habet, neq; penitus fit aliqua inuaſio in tēpore aliquo. Sed eſt una febris continua ſicuti quæ ꝓprio noīe ſynochus appellatur.

Leon. *Aliud ſignū propriū & inſeparabile.*

At illa quidem quandam veluti flammam plurimam admouenti manum, habet occurſantem. præter id ꝙ pulſus in ea celerrimi ſunt frequentiſsimi ac maximi. In hecticis autem febribus, neq; multa occurrit caliditas, pulſusq; tanto minores, rariores, ac tardiores ſunt his qui febribus ſynochis appellatis exiſtunt, quanto etiam caliditas minor exiſtit. Commune itaque omnibus hecticis febribus, quod puſillæ ac ſemper a principio vſque ad finem ſunt æquales. Proprium autem his, quæ cum tabe ſunt annexæ, eſt ſiccitas: quoniam ſine ſiccitate ſæpius hecticæ febres conſiſtunt, quum nõ tranſmuttãtur ad tabem, quemadmodum multis hoc tempore in magna peſtilentia contigit. A ſynochis igitur differunt, vt diximus, hecticæ febres.

COMMEN. 65.

PONIT *aliud ſignum proprium & inſeparabile omnibus hecticis, uidelicet accendi calorem poſt oblatum cibum, & magnificari ac uelocitari pulſum, ita ut noua acceſsio æqualis uideatur fieri: et quid per acceſsionem æqualem intelligat, declarat, & eſt clarum: Quòd ſi dicas.* In aliis *febribus interdum incrementum etiam æquale.* Et *ſic hoc non eſſe hecticæ feb. ſymptoma proprium inſeparabile.* Reſpondet Gal. ꝙ *differunt non parum,*

rum, si uniuersam indiciorum collectionem perspexeris. Nam in alijs febribus tales accessiones æquales existunt, etiam citra alimentum ingestum. In hectica autem penitus est contrariũ: quoniam nunquam fit nisi infirmus cibatus fuerit, cũ sit feb. una continua, uelut ea quæ synochos. i. continua proprie nominatur, sed hæc. s. synocha quasi flammam quandam permultam occurrentem habet imponentibus manum, & in ea pulsus uelocißimus, frequentißimus, & maximus existit. In hectica autem, neq; caloris multitudo occurrit, et pulsus tanto minor, rarior, tardior est, q̃ in synocho, quanto calor ipse est minor. Et ob hoc concludit, q̃ cõmune est omnium hecticarum esse debiles. Et q̃ febrium quæ ad tabidas proxime accedunt est siccitas. Nam sæpius hecticæ febres sine siccitate consistunt, cum non transeunt ad tabem, quemadmodum multis hoc tempore in magna pestilentia contingit. Solet hic quæri quis calor sit maior an hecticæ, qui est in membris, an putridæ, & de magnitudine caloris in quali, & intensiuæ quæritur, & non extensiue, de hac. n. non est dubium, q̃ in hectica est minor, cũ de subiecto caloris in ea sit plus resolutum & consumptum. Dicunt aliqui, q̃ caliditas hecticæ factæ ex putrida non potest esse maior, neq; minor, quia latitudo non subito acquiritur, nec subito deperditur. Et. d. Auic. in de uiribus cordis, cap. 4. q̃ he-

Synocha continua feb. proprie.

Hecticæ sine siccitate.

Dubium

Hectici eorũ caliditatẽ non sentiunt. *ctici non sentiunt eorum caliditatem: quia facta est complexio æqualis, & æque calida non sentimus.* Et ꝙ *patiens causonem non sentit caliditatem hectici, & sic uult calorem causonis esse intensiorem calore hectici. Sed distinguendum, aut quæritur de caliditate membrorum, aut de caliditate humorum & spiritus, si de caliditate membrorum caliditas maior est in hectica, si humorum, maior est in putrida.*

De caliditate mẽbrorũ caliditas in hectica ẽ maior.

T E X.

Lau. AB alijs autem habentibus accessiones æquales, eo ipso maxime dissidet, ꝙ inæqualitatem quandam illæ omnino habeãt post alimentum sub ipsam accessionis prehensionem: hecticæ aut post alimentum uelut accessio quædam æqualis cõtingat; quę (vt pauló ante docui) minime accessio habetur, sed imperitos circa talia decipit ob caloris tum multitudinem, tum magnitudinem uelocitatemq; pulsus. Talis autem febris sequenti die planius cognoscetur, si diligentius obseruaris, quãdiu pmaneat post cibum ipsa pulsus calorisq; alteratio. Inuenies. n. tandiu permanere omnium quę manifeste apparent alterationem, donec distributio alimẽti atq; adiectio, squalorem cordis humefaciat: deinde rursus ad pristinum redire

redire statum, qui erat antequam sumeret alimentum. Si igitur alio tempore nutrias ipsum sequenti die, rursusq; alio tempore sequenti die, inuenies ita fieri, vt dixi, augeri quidem calorem post cibum, pulsumque ipsum, vt dictum est, alterari. Constat enim illis id accidere, quod calci, ac lapidi calefacto. Si enim eis affundas frigidissimam aquam, multo calidiores sentiuntur, tanquam calor squalidus in eis ab humida substantia nutriatur. Quæ autem causa sit ob quam ita eueniat, quæstio naturalis existit: sed quòd ita efficiatur, cuiuis tentare volenti discere licet. Vbi enim manibus sumas glebulam calcis, contemnes eius caliditatem, ac minime senties. Vbi vero deponens ipsam humi, affundas illi aquam, percipies statim admodum calefieri, atque adeo feruore vt lebetes, quoties in multa flamma versentur. Videbis præterea uaporem ab ea aut exiguum efferri, quòd si audeas tangere, facile deureris. Ad hunc igitur modum ad ipsum sensum, humidus calor non paulo habet vim euidentiorem q̃ siccus. Cæterũ, q calor siccus existat per hecticam febrẽ, cui succedit marcor, hinc discas licebit. Nemo statim ab initio prehensus est tali feb. qui corporis

Id accidit hecti cis, quod & calci et lapidi calefacto &c.

habitum habuerit humidum: sed qui siccior natura existit maximeque vbi calidus quoque natura sit, & qui vitam delegit in labore vigiliis, cura, ac victu tenui, is assolet statim ab initio prehendi hectica febre ex ira, ac mœrore: ac multo magis, quoties æstas, & constitutio calida ac sicca, locusq; eiusmodi fuerit.

Leon. AB aliis quæ incompressas habent inuasiones, hoc maxime differunt, q affli ctatio aliqua omnino illis adest, quum cibum assumpserint in accessionis principio. In hecticis post cibum assumptum veluti quandam afflictationis expertem annotationē fieri contingit, quæ non est, vt antea diximus, annotata. Decipit autem eos, qui circa huiuscemodi non sunt exercitati, ob caliditatis multitudinem, ob magnitudinem pulsuum ac velocitatem. Manifestius autē die sequenti hæc febris agnoscitur, si diligētius obseruauerimus, quousque post assumptū cibum in caliditate ac pulsibus alteratio facta perdurauerit. Nam quęcunque conspectui sunt obuia, eousque manifeste alterata apparebunt, donec cibi digestio atque appositio cordis siccitatem humectauerint. deinceps ad pristinum habitum reuertetur in quo anteq̃ cibus assumeretur, conspiciebatur.

batur. Si igitur alio in tempore cibo refeceris in eo qui sequitur die, ac rursus die sequenti, in tempore pariter diuerso, quod dico fieri uidebis caliditatem. s. post cibum adauctam, pulsus autem, vt diximus alteratos. Id. n. eis contingere videtur, quod in calce ac lapidibus calefactis: Si. n. aquam frigidissimam miscueris, multo calidiores sentiuntur, ita ut nutriri videas in ipsis humida substantia, aridam caliditatem. Sed quænam sit huius rei causa, naturæ rationũ studiosos inquirere oportet. Quòd autem ita fiat cuicunque uolenti ediscere licet. Si. n. intra manus recipiat calcis glebam, eiusdẽ paruifaciet caliditatem, quam neq; sentiet. Quòd si ad terram deponat, atque aqua p̱fundat, uidebis q̃primum vehementer calefactam atque ita feruentem, sicuti lebetes, quando ingenti adhęserint flammæ, vapores etiam non paucos ab ea afferri conspicies: quod si etiam tangere ausus fueris, facile ex hoc deuri continget. Igitur et ad sensus iudicium humida caliditas vires habet non parum sicca euidentiores. Siccam vero in hecticis febribus esse caliditatẽ, quas tabes consequitur, eo constat argumento: Nullus eorum qui habitu corporis prędi ti sunt humidiore, statim ab initio huiusce-

modi febre correptus fuit: sed quicunque sunt natura ficciores, ac præfertim si una calidam habuerint temperaturam, vitamque elegerint in laboribus, vigiliis, ac curis, victuque pauco, hos statim ab initio solet hectica febris inuadere ex ira, uel tristitia, ac magis æstate, statuque temporis calido & ficco, ac loco præterea consimili.

COMMEN. 66.

Differentia inter becticas febres, & eas q̃ habẽt accessiones æquales

PONIT *differentiam inter becticas et febres quæ habent accessiones æquales.* Nam *in illis si inuasio aliquando fiat post cibum, non est ob cibum datum: sed quia fuit datus tempore accessionis & ea ueniente.* Hecticis *autem post cibum ueluti accessio quædam contingit, quæ ut paulo ante dictum fuit, minime accessio habetur.* Imperitos *autem decipit credentes ob caloris multitudinem & pulsus magnitudinem ac uelocitatem, eam nouam esse accessionem.* Et *dicit, q̃ talis febris sequenti die planius cognoscetur, si diligentius obseruaris q̃diu permaneat post cibum ipsa alteratio pulsus & caloris.* Nam *tandiu inuenies alterationem caloris & pulsus permanere, donec alimenti distributio atque adiectio humefaciat cordis siccitatem, deinde rursus ad pristinum redire statum, qui erat antequam sumeret alimentum.* Et *si alio tempore nutrias ipsum sequenti die, & rursus alio tempore sequenti die, ita*

inuenies

inuenies fieri, augeri.s.calorem post cibum, & pulsum ipsum,ut dictum est,alterari. Et reddens *causam huius ait,q̃ id accidit hecticis, quod & calci,et lapidi calefacto.*Nam *si eis affundas frigidißimam aquam, multo calidiores sentiuntur tamq̃ calor squalidus in eis ab humida nutriatur substantia,& pro causa huius remittit nos ad naturalem philosophiam :* Et declarat ulterius hoc per experientiam, cum dicit. Vbi *enim manibus &c.& totum patet : hoc etiam exemplum habes ab eodem secundo prædictionum cõ.* 60. *Concludit postea* Gal.*quo ad sensum, humidam caliditatem,qualis est febrium putridarum multo maiorem esse caliditate sicca, qualis est hecticæ,& caliditatem hecticæ esse siccam ostendit,& quod dicit est clarum.*Auenzoar.24.Thei *sir,cap.9.ita ait.* Extenditur *hæc feb. hectica in membris radicalibus ob sui siccitatem, quemadmodum reperimus calorem ignis apprehendere res ualde siccas.*Videmus *enim lapides calcinatos,qui si sint frigidi effusa super illis aqua accenduntur,& manifestatur ardor, & calor qui egreditur ab eis,& non occultatur sensui, simili modo & habenti hanc febrem :* Inuenimus *enim suum corpus non multum calidum,& sumpto cibo quocunque, siue calido, siue frigido post. 2. aut. 3. horas sentimus in suo corpore calorem augumentatum : & additur in eo strictura* Auēzoar

anhelitus,& pulsus eius fit durus uelocior distractionis.i.diastolis,q̃ constrictionis, & mora quae est,post distractionem longior fit quiete, quae sequitur post constrictionem.Similiter quoq; sentitur uelocitas distractionis manifesta magis. Et *permanebunt haec quousq; cibus digeratur tertia digestione,deinde uero remittũtur paulatim.* Sed

Auer. Auer.4.colliget.33.*ait,q, causae quae dantur à medicis de caliditate aucta in hecticis post cibum accidentales sunt,sicut sunt fabulae cantatorũ:quoniam impoßibile est,ut membra hectici calefiant à cibo,sicut calefit calx ab aqua.* Nam *impoßibile est,ut uirtus nutribilis à nutriente sit tantum elongata, ut ipsum sit eidem contrarium, sicut aqua calci,unumquodq;.n.istorum alterũ corrumpit:sed causa est,quia in hectica calor extraneus in membris fixus est,quae in cibum agere debent, et de natura nutribilis est sibi aßimilare nutriẽs & sic in hectica nutrimentum corpori adueniẽs, à mẽbris calorem extraneum accipiet, q̃uis sit nutrimentum frigidum,& sic calor augetur,non sic autem est in putridis, cum calor in eis non sit*

Errat Auer. *fixus in mẽbris.Sed desipit* Auer.*nam sensui manifestum est,q, calor causonis,& tertianae continue magis calefacit calore extraneo manus tangentiũ,& quid quid occurrit sibi intus,aut extra cibus,aut potus,aut medicina q̃ calor hecticae, & plus cibi & potus colerizantur & ardorẽ acquirunt*

runt

runt in causonisantibus, q̃ in hectica. Cur igitur in eis non calefit sanguis & quodcunque nutrimentum, sicuti in hectica. Nam caliditas membrorum nõ agit plus uel minus per hoc, q fit fixa uel fiens: sed per hoc, q est magis uel minus intensa. Et in putridis non apparet caliditas augeri, sicuti in hecticis: quoniam membra in eis sunt humida, et caliditas multa, non arida, sicuti in hecticis: Nec requiritur ut calor sit fixus & habituatus ad hoc ut igniat, et superinflammet sibi occurrentia, immo frequenter uelocius inflammat et plus se profundat in occurrentibus calor dispositionalis & superficialis, q̃ fixus et habituatus, sicut apparet in stipulis incensis & arundinibus. Desipit secundo Auer. in hoc quod dicit, impoßibile esse, ut uirtus nutribilis à nutriente sit tãtũ elongata, ut ipsum eidem sit contrarium, sicut aqua calci contrariatur: Nullus. n. medicus id asseruit, q cibus hectici sit cõtrarius uirtuti nutritiuæ: sed hectici membra calidæ & arida sunt contraria cibo aduenienti, q ipsum corrumpunt in toto aut in parte, & in fumum uertunt, ueluti calx aquã sibi superinfusam. Verba ergo Auer. dici debent potius fabulæ cantatorum, q̃ dicta Gal. Alexander autem Tralianus uidetur negare calorem hecticorum augeri post cibum: sed errũpit foras prius occultatus in solidis membris. Sic. n. ait primo practicæ cap. 22. Principium uero febris hecticæ

Caliditas membrorum non agit plus uel minus p hoc q fit fixa uel fiens.

Secundo errat Auer.

Alexãd. Traliani opinio đ calore aucto post cibum in hecticis.

indicium est, quod à cibo ardores aucti, quum minime tamen sint esse uidentur, sed extincti potius calores extrinsecus, latentes in profundo. Peri nde.n.esse uidetur, atque in calce non extincta usu uenire uidemus: Quemadmodũ.n.calx uiua aquarum adspergine accẽditur, ita in febre hectica lãguentes à cibo profunde solidis partibus inflammantur. Et intelligendum, q̃ calidum quod in cinere & calce reperitur est calidum uirtualiter, nam calor ignis adurens lapides & ligna, consumpta eorum humiditate, remanẽt partes siccæ, cum effectu & uirtute caloris, et non solum cum effectu, & uirtute caloris, quæ est siccitas, quam habent illæ partes formaliter: sed cum effectu & uirtute, quæ est caliditas, unde sunt uirtualiter calidæ: non enim possunt caliditatem formalem habere, cum sint ab humiditatibus exclusæ. Habent igitur caliditatem uirtualem, quæ appellatur uestigium caloris, siue aliquis ignis, secundum Arist.2.de Partibus animalium, cap.2.et partes quæ ex istis remanent uirtualiter calidæ, sunt partes subtiliores: Quoniam illæ sunt naturæ ignis conformes, & hoc apparet: nam cum ex cinere fit lisciuium, aqua fit acuta: quia partes illæ acutæ & subtiles transeunt in aquam & remanet cinis sine acuitate. Et propter eãdem causam cum multoties lauatur calx, fit non mordicatiua. Attende etiam, q̃ est dare alias res, quæ sunt

Calx, & cinis, quõ calida uirtualiter.

Calx, & cinis, quare nõ cal'a formaliter.

Cal'itas uirtualis uestigiũ caloris.

sunt calidæ in uirtute & in potentia, & non actu, quæ non sunt factæ per adustionem tales & per corruptionem, sed sunt res quæ per digestionem á calore perfecte acquisiuerunt hunc modum calidi, ut sunt medicinæ calidæ, ut piper, zinziber, euforbium, & similia, quæ nisi reducantur ad actum á calore nostri corporis, nos non calefaciunt. Quis autem sit modus huius reductionis diximus in nostro de modo medendi cap. 19. Tales uero medicinæ non potuerunt esse in rerum natura cum calore actuali: quoniam natura non facit rem aliquam ad cuius conseruationem non intendat, ut dicit Aristotiles secundo de generatione animalium. Nam si medicinæ illæ fuissent genitæ cum actuali calido, cito recepissent detrimentum ex resolutione á tali calido, cum sint corpora commixta, & non simplicia. Factæ ergo sunt calidæ in potentia, & non actu, ut possint diu conseruari. Animalia autem potuerunt fieri & esse actualiter calida, quia per animam habent uirtutem regenerandi calidum. Vnde in eis continue regenerantur spiritus calidi, ob quam causam ex calido actuali non cito recipiunt detrimentum. Et est intelligendum, q, hoc signum caliditatis post cibum nõ apropriatur primæ speciei becticæ, cum in ea nulla sit exsiccatio, sed sola ebullitio secũdum Gal. Nota etiã q, circa ho

Quæ calida ĩ uirtute & potentia & nõ actu.

Quare medicinę nõ potuerunt esse cũ calore actuali.

Nota

Differẽtia inter doctores de hora ĩ qua post cibum calor incipit inflãmari.

ram qua post cibum calor inflammari incipit est differentia inter auctores. Gal. dicit post cibũ assumptum per horam unam uel duas. Auenzoar dicit per duas uel tres horas. Auer. dicit per. 3. horas, & hoc accidit propter diuersitatem ciborum quorum quidam sunt subtiles fluidi cito penetrantes & membris distributi, sicut aqua ordei, aqua pulli post quos supercalesiunt hectici membra per horam unam. Alij sunt crassi duri tarde penetrantes, sicut pedes porcorum, cancri fluuiales, & post istos hecticis solet augeri calor extraneus per tres aut quatuor horas. Alij sunt medii horum, sicut species lactis, oua sorbilia, post quos per duas horas, uel circa calor febris hecticæ inflammari incipit. Ex quibus patet, q̃ causa quare aqua proiecta super calcem, uigoratur caliditas, nõ est, quia aqua frigida fugat calidum calcis ad profundum, quod ob unionem fortificatum exit ad extra ostendens manifestã caliditatem, sicut uelle uidetur Concil. differentia. 140. Nec est, quia partes calcis quæ sunt uirtualiter calidæ agant in aquam, inducendo in illam caliditatem formalem & actualem, ut dicit Thomas de Garbo, sed est quia ab humiditate aquę calor calcis excitatur & de potentia ad actum reducitur. Videmus enim in omni subiecto arido calido, calidum ipsum ab humido augeri & nutriri.

Quare Aqua ꝓiecta sup calcẽ caliditas uigoratur. Conciliator.

Thomas đ Garbo

Prin-

T-E X.

PRINCIPIVM autem eius termina tur,quoties eo tempore quo diaria per inclinationem mitiorẽ deducitur ad integritatem, adeo nihil eiusmodi ipsi accidit, vt siccitas perspicue intendatur: tũc enim primum succedẽs diariæ,hectica iam efficitur. Definitur preterea aliter eius incrementũ atque perfecta generatio per accessionem tertiæ diei. Si enim(ut paulo ãte diximus) eo die alia accessio minime prehẽdat,neq; æger sine febre existat,sed siccitas ipsi constanter intendatur,talis febris haud dubie iam hectica ẽ,ac processo temporis marasmodes sine mora euadet,nisi recte curetur. Definitur autem abitio eius in tabem,cum primum pulsus debilis simul ac durus est, continuoq; paruus ac frequens is necessario est,non tamen propterea marasmodes existit,sed propter debilitatem ac duritiẽ. At vero debilitas accidit ob fortem cordis intemperiem: durities autem, ob siccitatẽ. Quod si tales affectus prehendant cor ipsum,marasmode febre detineri animal tũc neccesse est. Lau.

TERMINVS autem earum principij est,si eo tempore,quo solent ephemera febres in integrã quietẽ desinere, ne dũ istis Leoni.

tale aliquid eueniat, quinetiã siccitas manifeste intendatur, tunc.n. primum febrẽ euadens ephemerã, transcendit ad hecticã. Alter uero cuiusdã veluti ipsius augmenti atq; integræ perfectionis terminus est tertiæ diei accessio. Si.n. ut paulo ãte dicebamus, neq; altera accesio superuenerit, neq; ægrotus sine febre fuerit, adaucta insup siccitate, tũcq; procul dubio hic hectica febre laborat. Quæ progressu temporis cito ad tabidam cõuertetur, nisi rectè curetur. Terminus autem permutationis ipsius ad tabem, ẽ quando primum pulsus debilis simul ac durus fiet. Atq; idem statim est & paruus neccessario simul et frequens, non tñ propterea febris est tabida. Sed ob id potius quoniam debilis ac paruus existit. Debilitas siquidẽ uehementem sequitur cordis intemperiẽ. durities autem siccitatem. Si igitur huiuscemodi affectus cor occupauerit, hinc febre tabida neccesse est animal laborare.

COMMEN. 67.

calorem augeri post aßũ ptũ cibũ uerum ẽ solũ post

VT *dictum fuit cap.9.in principio hecticæ nulla est exiccatio, sed sola ebullitio*. Et durat donec *appareat corporis consumptio, & demacratio, cum uero incipit demacrari succedit aliud tẽpus et dicitur augmentum uel medium, quo tẽpore usq; ad certum terminum febris dicitur hectica ab*

solu

ſolute.Et ideo calorẽ augeri poſt aſſumptũ cibũ p horas duas uel.3.uerificatur ſolũ poſt prĩcipiũ et quãdo hectica eſt manifeſta,ut poſt tres primos dies,in quibus non diſtinguitur ab ephemera.Et iõ dicit Gal. ꝙ principiũ eius terminatur quoties eo tẽpore quo ephemera pinclinationẽ mitiorẽ deducitur ad integritatẽ.&c. Definitur preterea(inquit)& declaratur hecticæ incremẽtum & generatio.ſ. ſecundæ ſpeciei per acceſſionem tertiæ diei,quoniã ut ſupra dixit, ſi eo die alia acceſio minime prehendat,neq; æger ſine febre exiſtat,& ſiccitas ſibi conſtanter intendatur talis feb. certisſime iam hectica eſt,quæ niſi cito curetur,fiet tabida.Significatur autem eius tranſitus in tabem,cum primũ pulſus debilis manifeſte ſimul ac durus apparet,nã etiã in ſecunda ſpecie hcticæ quædam durities apparet,sed nõ manifeſte et maxime,niſi maraſmode,nam debilitas pulſus accidit ob fortẽ cordis intẽperiẽ, durities autẽ ob ſiccitatem. Si ergo tali affectu cor ipſũ prehendatur,animal tũc neceſſe eſt febre maraſmode detineri.

prĩcipiũ & quando hectica ẽ manifeſta.

Hecticæ tranſitus in tabem ſignum.

In ſecunda ſpecie hecticæ durities nõ manifeſte apparet

T E X.

IN eandẽ preterea febrẽ incidunt ex acuta atq; ardenti pleriq; eorũ qui male curãtur: maximeq; quicũq; ubi frigidã aquã bibere poſtularent,adeo nihil eiuſmodi biberũt, ut nec ullũ aliud ĩfrigidãs remediũ thoraci atq; hypocondriis adhibuerint. ꝙ ſi adeo Lau.

nihil eiusmodi adhibuerunt, ut insuper cataplasmatis ex melle plurimũ usi sint, quæ nunc frequẽti in usu sũt, amplius in marcorẽ incurrere his promptũ est, siue solũ febricitent, siue ex iecoris aut uentris inflãmatione. Maxime.n.his inflãmationibus haud recte curatis succedit marcor: ita, ut quidam existimarint non aliter posse fieri huiusmodi affectionẽ nequaq̃ scientes, ꝙ neutrũ horum, nec aliud quodquã uiscus, aut mẽbrũ, neq; marcorem, neq; penitus hecticam ullam febrem cõmittat, priusq̃;(ut diximus) cor ipsum afficiatur.

Leoni. IN eãdem uero incidunt febrem ex ardẽtibus atq; acutis febribus plures qui recte curati non sunt, ac presertim qui quũ aquę frigidę potu indigerent, preter id qđ eam nõ biberint, nullum aliud refrigerãs medicamẽ thoraci ac præcordijs apposuerũt. Si uero quũ omni huiuscemodi auxilio caruerint, cataplasmata etiã ex melle, quorũ nunc plurimus est usus, ultra modum adhibuerint, his expeditum est iter ad tabẽ. Si etiã diu febrẽ tolerauerint ex epatis aut uẽtriculi inflammatione. Etenim horum prę sertim uiscerum collectiones, nisi recte curentur insequuntur hecticæ febres, adeo ut plerique existimauerint eas nulla ex causa

alia

alia generari. Quos latet neutrum istorum ac nullũ pr eterea ex uisceribus aliud, neq̃ tabẽ, neq̃ ullã omnino hecticã febrẽ efficere priusq̃ ut dictum est, cor patiatur.

COMMEN. 68.

DICIT q̃ *in hanc eandem febrem tabidã incidunt, qui ex acuta ac ardenti febre male curãtur, & maxime quicũq; potu aquæ frigidę indigent, & eam non biberunt, nec ullum aliud infrigidãs reme dium thoraci atq; hypocondriis quo indigẽt adhibuerint. Si uero cum omni huiusmodi auxilio caruerint, & cataplasmatis ex melle plurimum usi sint, quorum nunc plurimus est usus, amplius in marcorem incurrere his promptum est, siue febricitent solum, siue ex iecoris aut uentris inflãmatione, his enim maxime inflammationibus nõ recte curatis marcor succedit, ut quidam existimarint non aliter posse huiusmodi affectionem fieri, nequaq̃ scientes, quòd neutrum horum, neq; aliud ex uisceribus, aut membrum, neq; marcorẽ, neq; penitus hecticam ullam febrem committat, priusquam cor ipsum afficiatur, ut supra fuit declaratum.*

TEX.

TALIS igitur affectio ei incipit, interdũ ex se ipso, ut ex ira ac mœrore forti & longo, interdum ex febre ardenti, quandoq; vero ex affectibus pulmonis ac thoracis, Lau.

maximeque purulentis ac tabidis. Vt autem ex his, ita accidit ex ventre ac iecore: & ut summatim dicatur, quauis diutina inflammatione in parte principe simul cum siccitate totius animalis, maximeq; cordis. Ego nanq; vidi inflammationi laxioris intestini diutinæ succedere marcorem, ac stomachi, ac vesicæ, ac renum. Fuerunt autem nonnulli qui affecti erant difficultate intestinorum tali febre correpti, quum scilicet laborassent inflammatione intestinorum. Atque etiam leuitates intestinorum & fluores intestinorum diutinos, quoties statim ab initio, aut tempore procedente febris exigua incidit, marcor ipse subsequitur. Et ut in summa dicatur, quoties præexiccatum cordis ipsius corpus, febrilem calorem susceperit solutu difficilem.

Leoni. ADVENIT autem & hæc passio, nonnunquam quidem per se ipsam, sicuti in excandescentiis vehementibusque tristitiis ac diuturnis: non nunquam uero ex ardentibus febribus. aliquando autem ex pulmonis ac thoracis affectibus ac presertim ex suppurationibus & tabe: sicuti autem ex his, ita ex epate ac vētriculo, atq; ut simpliciter dicamus, ex omnibus diuturnis inflammationibus, quæ nobiliores par

tes

tes occupauerunt, adiuncta totius animalis ac presertim cordis siccitate. Ego quidem uidi in laxioris intestini, græci colon appellant, inflammatione diuturna tabidam febrem fuisse sequutam; itidem in similibus stomachi, uesicæ, ac renum affectibus, nec minus á tali febre nonnulli sunt capti, qui dysenteriam patiebantur, quum scilicet intestina inflammatione laborarent, in leuitate etiam intestinorum & longo profluuio, alterum græci lienteriam, alterum diarrhœam appellant, quum scilicet uel ab initio statim uel progressu temporis febris inuaserit, tabidæ febres consequuntur. Et vt simpliciter dicam, quando, p̃ exiccatum cordis corpus febrilem caliditatẽ, q̃ cum difficultate amouetur, acceperit.

C O M M E N. 69.

IMPVGNAT *illorum dictum, q̃ non semper fit talis affectio ex prædictorum membrorum, iecoris scilicet & uentriculi passione, nam ex quo talis febris nõ est passio propria eorum: sed ipsius cordis, potest multis aliis uijs hæc passio accidere. Et ideo dicit q̃ talis affectio incipit interdum ex ipso scilicet corde: quia non fit illud in eo ab alio membro, sicut ex ira, mœrore, forti, & longo, interdum ex feb. ardenti, & quandoq; ex affectibus pulmonis & thoracis et maxi*

me purulētis.i.sanie plenis,& ptisicis. Et hoc ꝑ experiētiā cōfirmauit, cū dicit. Ego uidi. &c. et qđ dicit est clarū, laxioris intestini id est intestini colon: dysenteria græcis proprie nihil aliud est q̄ ulceratio intestinorum, latinis placuit hoc malū appellare tormina, eoq; in eo intestina dolore ad modum torqueantur. Et egestionis sanguinis quatuor species sunt, ut testatur Gal. lib. tertio de symptomatum causis, quarum prima est in qua sanguis propter aliquam partem corporis præcisam, ut manum, uel pedem, aut prioris uitæ exercitationem intermissam per circuitus excernitur. Altera est in qua sanguis aquosus similis loturæ carnis deiicitur, ut ob iocinoris imbecillitatem accidere solet. Tertia est in qua sanguis nigrior & splendidior eo qui naturalis est excernitur, ex sanguine & atra bile commixtus. Et in his tribus multum est excrementū, & affatim excernitur, per quartam uero paulatim & breuibus interuallis deiectio fieri solet; nonnunq̄ sanguis sincerus, nonnunquā etiam grumosus, cū sanie uel ramentis intestinorum, sæpenumero etiam densum stercus cruentis gutis respersum deijcitur. Leuor intestinorum est malum quod græcis lienteria dicitur, in hoc enim intestina cibos non retinent, sed antequā ꝑmutationē & ꝑfectā concoctionem admittant dilabuntur, ea forma qua fuerunt assumpta. Vnde Gal. sexta aphori=

Egestionis sanguinis species quatuor.

rißimorum com. primo. Leuitaś intestinorū, est ue lox exitus eorum quæ comeduntur & bibuntur, quæ talia deijciuntur, qualia fuere deuorata. Et ideo latinis recte leuitas seu leuor intestinorum dici potest. Et per fluorem intestinorum, diariam intelligit id est fluxum humorum sine excoriatiõne. Tenesmus uero est aßidua cupiditas egerẽdi, quæ differri ac euitari non potest, qua tamen nihil præter modica cruenta, uel mucosa egeritur, barbaris tenasmus appellatur. *Leuitas intestino re quid.*

TEX.

MAXIMVM itaque signũ febris he- cticæ est, quoties arteriæ ipse sentiuntur calidiores q̃ corpora quæ circiter sunt: qđ per alias febres illis minime accidit. Fit autẽ symptoma adhuc euidẽtius ubi laueris, aut alio quouis modo rarefeceris, ita ut humor quidam profluat, atq; calor ipse perspiret. Calor enim moderatus in alijs partibus omnibus post talem perspirationem apparet: in ipsis autem arterijs nequaquã minor est priore. Is uero quam maxime exquisite sentitur per pulsum diastolas, qui minime mutatur post dictam expirationẽ: sed similis penitus permanet. Sola ergo consistens hectica febris perspicua est, siue absoluto sermone hectica, siue etiam marasmodes sit. Lau. *Aliud signum hecticarũ, & maximum.*

QVARE & quum arteriæ circunstantibus partibus calidiores sentiuntur, maximum sunt hecticarum febrium indicium. Si quidem hoc illis, nequaquam in aliis aduenit febribus: adhuc autē manifestus hic aduenit casus quum sunt loti, aut quouis alio modo, rarefacti, ita ut aliqua profluat humiditas ac caliditas efflet. Tunc enim aliis partibus omnibus calor percipitur moderatus, vbi calor ita expirauerit: qui vero in arteriis existit, nihil ominor sentitur quam ante. Est uero eius manifestus sensus, quum se pulsus attollunt, qui neq; ipsi in talibus expirationibus permutantur, sed continuo in eodem statu perseuerant. Quū igitur sola per se ipsam consistit hectica febris, perspicua est, an sit absolute hectica, an & simul tabida extiterit

COMMEN. 70.

PONIT *aliud signum hecticarum febrium, et est q, arteriæ ipsæ sentiuntur calidiores partibus circunstātibus, quod nō accidit per alias febres. Et adhuc fit hoc signum euidentius, ubi laueris, uel alio modo rarefeceris loca illa, ut humor quidam profluat, atq; calor ipse perspiret per lotionem illam rarefactis & ampliatis porris cutis. Nam post tales perspirationes in hectica febre hic calor qui in omnibus alijs scilicet circunstantibus*

tibus particulis apparet moderatus. Sed calor qui est in ipsis arterijs, nequaquã minor est priore, & hic calor quam maxime exquisite sentitur per diastolas pulsuum qui minime mutatur post dictam expirationem, sed similis penitus permanet. Hoc in loco dubitatur. Nam cum in putrida sit cor calidius reliquis partibus, etiã loca arteriarum calidiora in ea apparere deberent. Dicit Gentilis prima quarti, q̃ loca arteriarum in extremis scilicet manibus & pedibus sunt loca uenarum quæ sese asociant. Dicit secundo q̃ hoc symptoma inuenitur in quibusdam aliis dispositionibus sicut in spasmo & litargia. Et ideo Gal. dixit hic, hoc symptoma non inueniri secundum alias febres, & non dixit secundum alias ægritudines. Dicit tertio, q̃ cũ Gal. dicit maximum est signum hecticarum febrium, q̃ arteriæ sentiuntur calidiores, facit imaginari ex hoc duas causas. Vna est, q̃ in hecticis calor ẽ aridior et fortior in corde & arterijs quã in aliis febribus. Alia causa est q̃ extraneato calore secundum cor arido, maxime representabitur tactui ille calor in locis quibus iteratur & iroratur humiditas, hæc autẽ sũt loca arteriarum et uenarum. Et ne uapores sparsi per corpus decipiant hoc iudicium, præbalneari docet Galenus. Et tunc ad contrarium respõdet, q̃ licet ĩ putrida febre cor sit calidius reliquis partibus, tamẽ calor putridæ representatur

Dubitatio.

Speculator.

per totum cum putridis fumis,tã in loco arteria rum,quam in alijs locis. Thomas de Garbo dicit q̃ *hoc signum non est precise & absolute signum hecticæ,quia etiã in putrida est maior caliditas arteriarum,quã in locis circunstãtibus, quoniam in arterijs habentibus putridam est maior multitudo uaporum,quã sit in aliis membris circunstantibus,sed quia illud signum ualde plus in hectica et manifestius est repertum,quã in aliis,ideo est sibi apropriatum.* Sed Gal.*hoc esse maximũ signum feb.hecticæ dixit,& arterias esse calidiores dixit,& non uenas, quæ secundum medicos ab epate ortum habent.* Nec *uerum est,*q̃ *in putridis arteriæ sint calidiores partibus circunstantibus.* Nam *arteriæ ipsæ uelut rami á trunco nascentes à corde directius & uberius recipiunt ab eo calorem q̃ alia mẽbra, non solum influxu qualitatiuo, sed ipsius sãguinis arterialis super calefacti,et spirituum uitalium, & in semetipsis ob hærentẽ hecticã sunt feruentes habitu & are factæ actu,& habitus caloris assidue ad actũ in his reducitur presentia sanguinis, ut fit in membris aliis suscepto alimento.*

In *febre hectica arteriæ calidiores sunt partibus circũstãtibus nõ sic autẽ in putridis*

DE SIGNIS FEB. HECTICAE *cum putrida coniunctæ*. CAP. X.

TEX.

VBI vero cum alia quapiã fuerit, difficilius iã cognoſcitur, quẽadmodum q̃ nuper mulieri cuipiã accidit, cui non ſolum die, sed etiã nocte non obſcure fiebat acceſſio. Latuit.n. maraſmodes febris omnes qui eam uiſitabant medicos, exiſtimantes oportere, neq; principium prehenſionis ſenſibile eſſe hecticę febri, neq; incremẽtum, neq; uigorem, tanquã minime contingat hecticam febrem putridæ alicui poſſe implicari: sed nobis ſtatim primis diebus ĩ hac muliere cognita eſt. Vtraq;.n. acceſſio q̃ die ac noctu fiebat, breues efficiebat partes acceſſionis, ac ſæpe cũ madore quodã, aut perſpiratione vaporoſa ſoluebatur tã perſpicue, ut corpus ipſum bene tẽperatũ tangentibus ſentiretur. Indicia autem in arteriis paulo ante dicta ſemper extiterunt, nequaquam refrigeratis ipſis ſimiliter aliis partibus, neq; velocitatem aut frequentiã motus amittentibus. Lau.

ALteri uero aſſocciata adhuc difficilius cõ Leoni.

gnoscitur, sicut q̃ nuper cuidã mulierculæ contingit, cuius accesſio nõ die tm̃, ſed etiã nocte manifeſte fiebat. Latebat.n.tabida febris oẽs medicos quibus eiuſdẽ curatio fuerat demãdata, ut qui arbitrarẽtur, neq; principiũ aliqđ ſenſibile hecticis febribus ineſſe oportere, neq; incrementũ neq; cõſiſtentiã tanq; nõ poſſet eisdẽ aſſociari altera febris ex humorũ putrefactiõe ꝓueniẽs. At nos ſtatim primis diebus in eadẽ muliere cognouimus: utraq;.n.inuaſio, & q̃ iterdiu et noctu fiebat, partes quidem breues acceſionis faciebat, & ſæpius cum rore aliquo aut expiratione uaporoſa ita manifeſte ſoluebatur quod corpus in bona tẽperie poſitũ tãgentibus ſentiebatur. Signa autem ex arteriis accepta, de quibus paulo ante ſermo habebatur, ſẽper remanebãt, quũ neq; ſimiliter ut alię partes refrigerentur, neq; celeritatẽ aut frequentiam motus amitterent.

COMMEN. 71.

Cognitio difficilis ſignorũ hecticæ cũ putrida cõplicatæ.

C V M *poſuit ſigna hecticæ nõ cõplicatæ cũ alia febre, in parte iſta ponit ſigna complicatæ cum putrida, cuius cognitio eſt difficilis, cum ſigna eius à ſignis complicatæ confundantur. Vnde magnus Aueuzoar uigeſimo quarto theiſir cap. ultimo. Contingit aliquando hãc febrem hecticã ꝑ miſceri cũ aliqua aliarum febrium, cuius deciſio*

eſt

est difficilis speculationis. Potest autem permisceri cum febre cholerica, cum phlegmatica, & cum melancolica, & cum sanguinea, quemadmodum hæ febres quandoq; permiscentur ad inuicem, & quandoq; simpliciter persistunt. Potest et hectica febris complicari cum ephemera præueniente ipsam, & simul nascente, & postea inducta. Præueniente quidem: quoniam nihil prohibet in cholericißimo corpore fortem ex ira fieri ephemeram, & ęgro ab imperito iniungi triduanum ieiunium, & inde hecticari, nondum cessante ephemera. Simul nascente autem: quoniam fortis causa, sicut labor nimius sub ardenti sole potest simul ponere spiritus & membra in calefactum esse, non dependente calore unius a calore alterius, præcipue in siccis cholericis ualde hecticari paratis. Post uero inducta: quoniam spiritus hecticati corporis ex ira forti possunt inflammari, unde cor & membra calidiora erunt. Potest etiam feb. hectica complicari cum putrida febre præueniente eam, & nascente simul, & postea exorta. Præueniente quidem, ut causon quæ sæpe febrem affert hecticam & aliquandiu cũ ea permanet: nascente autem simul, ut in cholericißimo corpore aptißimo hecticari à uiolenta causa simul poni possunt humores & membra in calefactum esse, quorum alterum ab altero nõ dependeat. Post hanc uero exorta: quoniam frequenter

Hecticã posse cũ alijs febribus pmisceri & cum ephemera cam præueniẽte, & simul nascente.

Hecticã posse cõplicari cũ putrida eam præueniẽte, et simul nascente.

in iam becticatis corruptio lactis & obstructio porrorum cutis ex applicatione frigidorum de foris febrem afferunt putridam. Potest et febris ephemera cum putrida complicari prius, et post & simul nascendo, ut per priora. Et ostẽdit Gal. modum cognitionis complicationis becticæ cum putrida in exemplo cuiusdã mulieris, dicens quẽadmodum quæ nuper mulieri cuipiam accidit, cui non solum die, sed etiam nocte non obscure fiebat accessio: nam hæc feb. marasmodes latuit omnes medicos, qui eam uisitabant existimantes, neque principium aliquid sensibile febri becticæ inesse oportere, neq; incrementum, neq; uigorem quæ sunt accessionis tempora, tanquam minime contingat becticam febrem putridæ alicui posse implicari. Et tunc ponit signa quibus prædictã cõplicationem cognouit dicens. Sed nobis statim primis diebus in hac muliere cognita est; Et per primos dies intelligit primos tres uel quatuor: nam ille est terminus cognitionis ægritudinũ cõpositarum, ut patet primo de Crisi, cap. 7. & . 8. cum quilibet modus accessionis in illo termino comprehendatur. Et utraq; annotatio quæ die ac noctu fiebat, breues efficiebat partes accessionis, ac sæpe cum madore quodam, aut perspiratione uaporosa soluebatur, tam perspicue, ut corpus ipsum bene temperatum tangentibus sentiretur, & usq; nunc posuit signa feb. humoralis. Et ponit postea

Terminus cognitiõis ęgritudinũ cõpositarum

postea signa becticæ ibi existentis cum dicit. Indicia autem in arterijs dicta paulò ante semper extiterunt, cum neq; similiter, ut aliæ partes refrigerentur: quoniam etiam recedente paroxismo illius putridæ complicatæ, semper locus arteriarum remanet calidior locis circundantibus; neq; arteriæ ipsæ uelocitatem aut frequētiam motus amittunt: quoniam semper remanet uelocitas cū frequentia ob becticam ibi existentem. Et illa putrida in prædicta muliere complicata cum bectica erat interpollata: quoniam non solum die, sed etiam nocte fiebat accessio, & soluebatur cū uaporosa perspiratione. Poteſt etiam continua feb. putrida complicari cum bectica, & talis erit difficilioris cognitionis propter non remanere becticam aliquando simplicem: multa tamen erunt quæ ostendent febrem putridam de supradictis, & multa becticam, & dato q̃ non omnia signa harum febrium distincte appareāt. Et dat Auic. prima quarti, cap. 1. Signa quatuor complicationis becticæ feb. cum putridis. Primum eſt remansio siccæ caliditatis in febre putrida per totum corpus post finem declinationis uel totius feb. putridæ, uel eius periodorum, et post sudores multū exuberantes. Ex hoc. n. significatur, q̃ ultra calorem extraneum febris putridæ, qui cū sudoribus post declinationem euanuit, eſt alius calor aridus infixus membris, quem becticam uocamus.

Signa quatuor cōplicatiōis becticæ febris cū putrida

Secundũ Secundum est, q in putrida feb. corpus arefit & extenuatur seu demacratur plusq̄ necessariũ esse faciat feb. illa putrida, ita q ex sola putrida tantæ fortitudinis & durationis non peruenit corpus ad talem & tantam arefactionem, sed est calor aridus, qui membris infixus extenuat ea, reddit quoq; arida. Tertium Tertium est unctuositas supernatans urinæ & fæcibus, qua significatur æger elliquari nec non becticari, nisi ipsa contingat uitio rerum iuxta id Hyp. Prædictionum secundo, si pingue desuper natans araneorum speciem referat damnandum est: Significat.n. ægrum elliquari & becticari. Quartũ. Quartum est si in complicatione becticæ cum putrida fuerit illud quod apparet hectica & aliud fuerit occultum. s. putrida, significat febrem putridam adesse cum bectica, coartatio accidens in paroxismis: coartatio quidem primi caloris qui ad interiora reuocatur hora aduẽtus paroxismi. Secundo pulsus qui tunc submergitur & fit depressus maxime in interpollatis etiã continue, demptis synochis, non omnino carente hac coartatione temporibus illis quibus incipiũt exacerbari; licet typum non habeant manifestum. sed solet dubitari. Dubitatio. Nam minus calidum magis calido iunctum remittit calorem magis calidi, ut si aquam calidam in primo gradu cum feruente misceas in æquali mensura manifeste remittet feruorem ipsius. Corde ergo & membris super-

perca-

percalefactis à feb. putrida, uel hectica, si his superueniat calor spirituum ephemeram faciens, non ipsa inflammabit, sed potius ipsorum calorẽ remittet, cum tunc minor sit calor spirituum. Item si feb. diuersorum generum possent complicari, sicut ephemera cum putrida & hectica, idẽ calor numero puta cordis & membrorum omnium erit habitus de difficili mobilis & dispositio faciliter mobilis, & mala complexio æqualis & mala complexio diuersa: nam calores omnes istarum febrium cum sint eiusdem speciei, & in eodem subiecto, sunt unus & idem calor. Item si complicatio generum febriũ esset poßibilis, semper cum hectica complicaretur feb. ephemera, & similiter cum putrida fieret ephemera. Nam occurrente causa inflammante quæ sufficit inflammare membra & ponere ea in calefacto esse, uel quæ sufficit inflammare humores, ipsa citius & facilius inflammabit spiritus, & eos ponet in calefacto esse, quo fit ephemera. Item si effunderis in lebetem ardentem igni superpositum aquã feruentẽ non calefiet ab ea lebes, immo ardor ipsius ab his remittetur, ergo similiter non calefient membra inflammata ab humoribus calidis & inflammatis, nec à spiritibus, et tenet consequẽtia, quoniam membra se habent ad humores corporis & ad spiritus, sicut lebes ad aquam & ad aerem quos ipse continet, assumptum declarat ex-

Ad primum. Quãdo minus calidũ magis calo iunctum remittit calorem magis calidi. Ad secũdum. Quomodo idẽ calor nũero secundũ subiectum est dispõ, habitus, mala cõplo diuersa, et æq̃lis Ad tertium. Ad quartum.

perientia. Dic ad primum, q̃ minus calidum magis calido iunctum remittit calorem magis calidi quando permiscentur taliter ad inuicem, quòd quodlibet minimum magis calidi tãgit quodcũq; minimum minus calidi, sicut in mixturis elementorum & in mixtione feruentis aquæ cum minus calida. Sed cum sibi inuicem iuxta ponuntur & non commiscentur, sed ambo concurrunt ad calefactionem alicuius tertij, sese inuicem iuuant. Ad secundum, unus & idem calor numero secundum subiectum est dispositio, et habitus, & mala complexio diuersa, & æqualis, diuersis respectibus, ut calor extraneus accensus in corde patientis hecticam & febrem putridam secũdum q̃ pendet ab humore putrido dispositio est de facili mobilis, & mala complexio diuersa: Sed secundum q̃ pendet à substantia cordis cui fixæ cohœret, est habitus permanens et mala complexio æqualis. Ad tertium, concesso, q̃ in febre hectica semper inflammantur spiritus et humores, nõ ideo ibi sunt putrida & ephemera, eò q̃ eorum calefieri uel calefactum esse non est indepẽdens. Ad aliud, dic q̃ licet sit similitudo aliqua inter lebetem & mẽbra hecticata, & inter humores ebullientes, & aquam feruentem in lebete positam, non tamen omnimoda est similitudo: quoniam aqua etiã feruens extinguit ignem & alia ignita, ut docet sensus, sed humor ebulliens non extinguit ardorẽ in-

fixum

fixum membris, immo potius ignit et accendit.

T E X.

QVAE ergo alio loco sæpenumero docuimus, etiam nunc diximus: non oportere solum circuitiones, atque proportiones accessionum considerare, sed multo prius ipsam speciem febris: ex eaq; cognoscere ipsam febrem, quemadmodum ipsum hominem ex propria forma. Sic ipsi sæpe prima die ad hunc modum speciem febris cognouimus, minime expectãtes tertianam, aut quartanam, aut quotidianam circuitionem. Sed de his secundo libro de iudicijs latius docuimus. Lau.

QVAE igitur, & alias a nobis sæpius dicta sunt, nunc & dicentur, ꝙ non oportet accessionum circuitus ac similes proportiones solũ in febribus aduertere, sed multo magis ipsius febris formam, atq; ex hac ipsas dignoscere febres, non aliter q̃ homines ex figura, & ex propria forma cognoscuntur. Sic & nos prima die sæpius febris formam cognouimus, non expectata aut triduana, aut quartana, uel quotidiana reuersione. Sed de his quidem satis in secũdo de Crisibus libro dictum est. Leoni.

COMMEN. 72.

V T *scias quæ putrida sit illa, quæ cum hectica*

complicatur, an tertiana, an quotidiana, &c. dicit non oportet solum circuitiones, atque proportiones accessionum considerare: sed multo prius ipsam speciem febris, & ex ea febrem ipsam cognoscere, quemadmodum ipsum hominem ex propria forma cognoscimus, ut docuit secundo de Crisi. Et ita dicit nos hoc modo speciem febris cõgnouimus prima die non expectantes tertianam, aut quartanam, aut quotidianam circuitionem.

Nõ solũ oportet considerare circuitiões accessionum, sed proprias & essentiales febris significationes.

Oportet ergo considerare proprias & essentiales febris significationes: nam in duabus tertianis omni die fit paroxismus. Et si ex illo iudicares, existimares febrem esse quotidianam. Et iã Auic. prima quarti, tractatu secundo, capit. 39. de epiala dicit, q; ipsa propter crassitudinem materiæ suæ conuertitur quandoq; in quartanam, & tertianam: quoniã huiusmodi materia in corpore est pauca & paruæ putrefactionis accidẽs rarò. Et paucitas (dicit) est ex caussis elongationis periodi. Et hoc nõ extrahit eam ab hoc quin sit phlegmatica. Sed ipsa est phlegmatica, propterea quòd putredo est putredo phlegmatis, et nõ propterea, quòd paroxismus redeat omni die.

DE TY

DE COMPLEMENTO ALIQVO-
*rum signorum febris ephemeræ re-
lictæ. Cap. xi.*

ATQVE eo ipso libro di Lau.
ximus oportere diariæ fe-
bris cognoscere differẽtias
Promiseram autem (scio)
me dicturum hoc loco de
illis. Sed cũ recordarer, pau
ca in eo libro desiderari, quo in plenum de
omnibus præceptum esset, alia quidem huc
transcribere superuacuum duxi, adijciam
uero ea tãtummodo quæ intra modũ sunt
in eo prodita. Febricitantibus igitur pro-
pter æstũ, cutis magis ad habitũ calidiorem
& squalidiorẽ, q̃ pulsus ad febrilẽ dispõnẽ
mutatur, quo circa sitis minus hoc infestat,
q̃ ubi equalẽ hñt caliditatẽ. At prio occur-
su manus, calor i ipsis vigere vr̃, cõtrà q̃ i
ægrotant. pp adstrictionẽ. In his. n. icrescit.
DICTVM est autẽ nihilominus eodẽ i Leoni.
libro, quo pacto feb. ephemerarũ drĩæ sunt
cognoscẽdæ. Scio autẽ me et hoc in lib. fuis
se professũ de ipsis aliqd annotare, sed quũ
in memoriã reuoco, q̃ pauca q̃dã dicẽda su
psunt preter ea q̃ i eo lib. cõscripsimus, alia
qdẽ supfluũ existimaui hoc i loco repetere.

Hæc igitur sola, quæ in eo libro sunt defe-cta supplebo. Qui itaq; ex feruore solis in febrem inciderint, his cutis magis ad caliditatem & siccitatem, q̃ pulsus ad febrilẽ vergit dispositionem: nam & minus sitibundi sunt his qui æqualem habent caliditatem. & q̃primum manus admouetur, in eis ingens calor percipitur. Contra res se habet in his qui ex cute densata atq; astricta laborant, nam in his reaccenditur calor.

COMMEN. 73.

ETIAM *in lib.2.de Crisi dixit oportere diariæ febris differentias cognoscere.* Et quia pro-*misit hoc in libro se dicturum de signis spetialiter harum differentiarum, ut in cap. supra. feb. autem accensas &c. ideo dicit promiseram autẽ (scio) me dicturum hoc in loco de illis. Sed cum recordarer, q̧ pauca quædam dicenda supersunt pręter ea quæ in.2.de Crisi conscripsimus.* Igitur *hic sola quæ in eo libro sunt defecta supplebo.* Et *ponit solum signa duarum specierum febris diariæ. s. eius quæ fit ex æstu, & eius quæ fit ex frigiditate, quæ non posuit secundo de crisi, & primo ponit signa illius quæ fit ex æstu, & primo pertinentia toti corpori,* Et *primum est, quoniã cutis talium magis ad habitum calidiorẽ et squalidiorem mutatur, q̃ pulsus ad febrilem dispositionẽ,* Et *causa huius est, quoniam caliditas plus*

est

est impressa circa cutim, q̃ sit in intrinsecis, ex quibus habent plus permutari: quia causæ agenti partes superficiales sunt propinquiores & magis expositæ. Et *omne agens naturale fortius agit in propinquum q̃ in distans:* Et *hoc maxime uerificatur in febre quæ à sole procedit: quoniam partes interiores sunt uelut in umbra, & exteriores in feruore luminis radiorum solis.* Et *ideo istos sitis minus infestat, q̃ illos, qui in aliis febribus æqualem habent caliditatem.* Vnde Auic. *prima quarti, tract. 1. cap. 38.* Et *illud quod apparet de corpore uehementis calefactionis calidius interiore eius.* Et *de illis quibus scitur illud est, q̃ sitis eius est minor siti illius, cuius caliditas est illa caliditas,* Et *est in hac habitudine contraria, uel diuersa ei ephemeræ, quæ est ex dẽsitate: quia in ephemera ex densitate cutis, interiora calidiora sunt exterioribus, propter concludi atq; coartari interius calorem ab oppillatione & densitate cutis. Secundum signum est, q̃ primo occursu manus calor ingens percipitur, cuius cõtrarium est in his qui ex cute adstricta laborant: nam in his in primo occursu manus calor apparet ualde modicus, quoniam uapores & fumi calidi poris obstructis non exeunt, postea cum diu manus immoratur, sentitur q̃ calor paulatim increscit: quia coartatus & fortificatus & inflammatus in interioribus, ad exteriora paßim diffunditur,* Secundũ signum.

et auctus sentitur. Vnde Auic. prima quarti, cap. de ephemera ex soliditate causata à frigore. Et signa eius sunt, q corpus in primis cum tãgitur non est uehementis caliditatis, cumq; figitur manus sentitur calor elleuari.

T E X.

Lau. CAPVT praeterea peruri maxime uidetur, iis qui propter aestum febricitãt, Gaudentq; magis & iuuantur frigidis fomẽtis.

Leoni. AT qui ex feruore solis aegrotant, his maxime caput deuri videt, plusq; ex balneis frigidis utilitatis ac delectationis recipiũt.

C O M M E N. 74.

PONIT *alia signa partibus capitis appropriata, & dicit q his qui propter aestum febricitant maxime uidetur caput peruri. Vnde Auic. Et est prima suspensio eius cum spiritu animali, cum primum quod eo leditur sit caput: calefit n. aer eius, & peruenit ad cor, & fit feb. deinde spargitur per totum corpus. Et subdit Gal. aliud signũ q gaudent magis & iuuantur frigidis fomentis: Vnde octauo methodi, cap. 3. Vstio protinus ab initio refrigerationem desiderat, tum crebriorẽ lauationem: minime uero aut oleum largum, aut crebram frictionem. Sunt uero quae refrigerent, & rosaceum, & omphancinum quod (arbitror) omotribes. i. crudum oleum nominant. Efficies haec magis frigida, si ita uas in quo continentur*

Refrigerãdi olei ratio.

in puteo

in puteo suspendas, ut aquam tangat. Præterea si defluxus frigidæ aquæ uasi se illidat, magis humorem refrigerat: & si largius, refrigeratam cupis niue circundabis. Infundere autem syncipiti, sublata in altum manu per mediorem lanæ modum oportet. Et Auic. cap. de ephemera ex calore. *Est necessarium ut incipiatur in curationem eius cũ eo quod infrigidat ex embrocis super caput, & pectus, & ex oleis frigidis, & proprie oleo rosato infrigidato super niuem, quæ fundantur super caput et pectus ex loco longinquo.* Auenzoar autem tract. 24. sui theisir, cap. 1. iubet admisceri oleo medietatem aquæ dulcis, dicens. *Et si perceperit ustionem in capite à calore solis, & inuenerit ad hoc tempus & complexio, miscebis de oleo rosarum cum medietate sui de aqua dulci, & effundes ipsum supra caput à longe cum uase stricti rostri.* Rasis uero. 10. Almansoris, cap. 2. oleo admiscere iubet aquam rosatam & acetum, dicens. *Cum uero aliquis hanc febrem incurrit ex multa mora uel deãbulatiõe nimia sub sole, aquæ rosatæ pars una sumatur, & olei rosati pars semis, & aceti pars unius quarta, & in ampullã uitream mittantur, & coquantur donec inspissentur, & ex eis in niue infrigidatis, paulatim super caput ipsius fundatur, panus quoque eis infusus in niue infrigidetur, & à principio accessionis usq; ad quietem capiti super ponatur.*

Cura ephemeræ ex calore.

Auenz.

Rasis.

TEX.

Lau. ATQVE ipsorum oculi calidiores, & rubicundiores videntur cum siccitate, qui duntaxat sine grauedine & defluxione febricitant. Quibusdam.n. propter æstum talia accidunt, caputque ipsis redditur, non solum calidum, sed etiam plenum sanguine: ita ut omnes uenæ admodum contendantur, quæ circa oculos & tempora, & frontem, & faciem totam habentur. Illud vero q.s. pleni sunt qui ex humorum putredine febricitant, discretionem non paruam adfert. Hi.n. vbi caput male afficitur, prompte prehenduntur grauedine & defluxione, & febris ipsa interdum symptoma est solius in capite dispositionis. Sed magna ex parte tunc magis febricitant, quum corpus totum refrigeratum est, vel exustū.

Signum ab oculis.

Leoni. OCVLI quoque in his rubicundiores & calidiores simul cum siccitate uidentur, siquidem sine grauedine ac destillatione laborant. Nam hęc quibusdam a sole deustis accidere consueuerunt, fitque in eis caput nō solum calidum, sed etiam sanguine plenum, adeo ut omnes uenæ quæcunque in oculis, & in temporibus, & in fronte, & in tota sunt facie, supra modum extendātur. Hoc etiam satis eos ab his qui ex humorū

frigiditate

frigiditate febricitant, separat. Nam & horum quicunque caput læsum habent grauedinibus ac destillationibus facile corripiuntur. Eorum uero nonnullis febris solam capitis dispositionem consequitur. Magna uero ex parte tunc febricitant, quãdo totum corpus supra modum caluerit, vel alserit.

COMMEN. 75.

PONIT *aliud signum quod sumitur ab oculis, q. oculi ipsorum calidiores et rubicũdiores uidentur cum siccitate. i. sine emißione alicuius humiditatis, qui sine grauedine et destillatione laborãt, hoc maxime tamen, cum corpus non est sanguine plenum: quoniam in corpore sanguine pleno non sunt oculi sicci: tunc. n. ob calorem attrahit sanguis qui caput replet.* Et ideo dicit, *Quibusdã. n. propter æstum talia accẽdunt, caputq; ipsis redditur non solum calidum, sed etiam plenum sanguine, ita ut omnes uenæ admodum extẽdantur, quæ circa oculos, & tempora, & frontem, & faciem totam habentur.* Et *hoc signum non parũ distinguit eos qui ex humorum putredine febricitant. Nam hi in quibus caput male afficitur grauedine & destillatione corripiuntur,* Et *febris ipsa interdum est symptoma solius eius dispositionis, quæ est in capite, ut cum ipsum à calore solis calefit: tunc. n. prima est eius suspensio cũ spiritu*

animali & primũ quod eo leditur, ut dicit Auic. Cum uero accidit feb. ephemera ex calore aeris & calore balnei & similium, non sic est. Et subiungit, q. ut plurimum magis febricitãt cum corpus totum refrigeratum est, uel exustum, cum ad plures corporis partes hæ causæ attingant. Et destilatio proprie dicitur cum ad os, ac fauces humor delabitur, teste ipso tertio de symptomatum causis non longe à fine. Grauedo uero cum ad nares humor mouetur. Sumitur & quandoque destillatio communiter pro defluxu humoris ex capite in subiectas ei partes, ut septima aphorismorum, com. 38. & quinta com. 24. Et ait Paul. Aegineta, lib. 3. cap. 28. descensus excrementi humoris ex capite, si in nares decumbit, & per eas defluit, coryza græcis, grauedo latinis malũ appellatur. Si per palatum in fauces, simplici uocabulo catarrhus; nobis destillatio. Si in guttur & asperam arteriam destillet, ut membranam interiorem quæ hanc integit, exasperauit, raucitas tunc sequitur, uocaturq; malum græce branchus, & arteriacon. Et secundum Gal. 2. prædictionum com. 49. destillatio deterior est grauedine: quoniam pulmo non ab utrisq; sed à destillatione tãtummodo afficitur, cum materia per grauedinem screata per nares foras excernatur.

Destillatio quid, & quid grauedo & raucedo. Paulus Aegineta.

T E X.

Lau. AT uero cutis minus calida refrigeratis, atq;

atq; in tumore maiori corpus existit, nec quisquam squalor circa faciem, qualis propter æstum febricitantibus euenit sine capitis repletione. Sed magna ex parte caput solet talibus repleri ab æstu, nisi quis fuerit admodum purus, ac sine excremẽtis: ĳs. n. tantummodo contingit calescens caput sine repletione permanere. Veruntamen interdum sine repletione multus calor prehẽdit ipsum totum exustum. Hæc igitur affectio perspicue dissidet ab ea quam frigus excitauit. At quæ cum repletione est, difficile distinguitur: utpote defluxionem inferens ac grauedinem, quę etiã refrigeratis accidunt. Sed (ut diximus) squalor & magnus calor cutis, & quæcunq; alia paulo ante dixi, propria ustorum existunt: de quibus in plenum libro de curandi via & ratione dicetur, cũ aliis omnibus diariæ feb. differentĳs: quarum dignotiones, quia secũdo libro de iudicĳs perstrinximus, nõ etiã hoc loco dicendæ sunt: sed hunc quidem librum hic finiemus, deinceps vero febriũ ex humoribus accensarum omnes differentias indicabimus.

EST autem minus calida cutis his qui ex frigiditate febricitant, corpusq; his maiorem præfert tumorẽ, nullus in fronte squa *Leoni.* *Signa facta á fri*

gore. lor,qualis his qui ex solis feruore febricitent sine plenitudine capitis. Magna uero parte his solet caput rep leri,nisi quis purū atq; materiæ inutilis expers corpus habuerit,solis siquidem his caput calefieri contingit,sine aliqua plenitudinis noxa. Illud tamen aliquando usu euenit,ut plurimus calor deustum occupet caput, quanuis nulli plenitudini obnoxium. Hæc igitur dispositio ab altera quæ ex frigiditate consistit manifestissime differt. At quæ plenitudinē habet adiunctam,non facile discerni potest,ut quæ & cum destillatione & grauedine assistat,qui etiam affectus frigefactis adueniunt. At quemadmodū diximus squalor atq; ingens cutis caliditas, ac quęcunq; alia diximus nuper, propria sunt eorum quos feruor solis deussit. De quibus in arte curandi plenius dicetur: & unà de aliis omnibus febrium ephemerarum differentiis. Quarum dignotiones,qûum in secundo de crisibus satis à nobis fuerint explicatę,alteram hoc in loco explanationem nō expostulant. Sed hic finem sermoni faciemus, atque omnium deinceps,quæ ex humorum putredine febres accenduntur,differentias assignabimus.

COMMEN. 76.

Ponit

PONIT *signa diariæ factæ à frigore, quæ eã distinguunt ab ea quæ fit à calore, & quod dicit est clarum.* Cum uero inquit. Hæc igitur *affectio et c. concludit differentiã manifestam huius febris à calore capitis, à febre facta ex frigore in qua caput afficitur.* Et *subdit, q, si illa quæ accidit ab ęstu plenitudinem habeat adiunctam, difficile distinguitur ab illa quæ accidit ex frigore, cum & in illa destillatio & grauedo accidãt, sicuti & refrigeratis.* Sed, *ut dictum est, squalor & magnus calor cutis, & quæcunq; alia paulo ante dicta propria ustorum existunt signa de quibus plene in lib. de mor. curandis, cum alijs omnibus differẽtiis diariæ febris, quarum dignotiones, cum in secundo de crisi satis fuerint explicatæ, non insuper hoc loco dicendæ sunt.* Et *huius libri in hoc finem facit.* In *quibus diariis effectrix causa desiit, in quibus manet.* Et *à quibus inseparabilis sit stipatio.* Et *principium in eis aliquando stipationem efficere.* Et *earum nõ unum esse affectum, sed uarium.* Et *cur febres diariæ nominentur.* Et *duas esse causas, quæ eas solui uetant, docet* Gal. *decimo methodi cap. secundo.* Vbi *ita scribit.* Porrò *abijt effectrix causa, quoties ab ira, dolore, uigilia, cura, æstiuo sole, fatigatione, et bubõe iã inclinato excitata citra stipationẽ febris est.* Manet, *quoties uel ab externa causa, uel ab ipsa febre stipatio aliqua facta*

est. Nam & frigiditas, & adstringentium usus, stipandi occasione semper febrem excitant. Vstio preterea nonnunq̃ corporis habitum constipat. Iam ipsum febris principium ubi cum horrore inuasit, stipatione subinde fecit. Quinetiã glutinosi, & crassi, aut etiam copiosi succi, ubi mediocriter obstruxerunt, Diariam aliquando febrẽ accẽdunt. Vtiq; cum idoneũ sortiti sunt medicum, ut supra est indicatum. Sanè dicuntur idcirco id genus, feb. diariæ quia solui (qđ utiq; ex ipsis est) uno die sunt aptæ, cõputato cum hoc una & nocte, quemadmodũ dici solet mensẽ esse. 30. dierum, & annum trecentorum sexaginta quinq;, & hoc gestum esse ante. 3. dies, aut gerendum esse post quatuor. Cæterum, nõ est idem ipsarum omnium affectus, sed ab aliquibus inseparabilis stipatio est, ab aliquibus minime inseparabilis, sed uel ut plerunq; simul adest, uel ambigua fortè, uel raro. Inseparabilis stipatio est iis qui ex aluminosa aqua, uel atramentosa, uel tali quapiã alia, aut ex frigore, aut leui obstructione febricitarunt. Plurimum uero iis adest, qui ex ustione febricitant. Ambigua forte, iis qui ex fatigatione. Quicunq; uero ex ira, uel tristitia, uel uigiliis, uel pertinaci studio, uel cruditate, uel bubone febricitant, iis raro adiuncta stipatio est. Atq; harum omnium febrium nulla (quod utiq; ex ip-

sa

sa sit) ad secundam usque accessionem perdurat, sed intra quatuor & 20. horas omnino desinit. Aut si quando earum aliquæ (quod tamen rarius fit) longius trahunt, duæ iis accedunt causæ: quæ ipsas solui uetant. Earum una frigus est, qđ uel ex ambiente aere, uel ex unctione quapiã extrinsecus admota proueniat. Altera egregia ista diatritos est, si qui uidelicet hanc transire medicorũ inscitia coguntur. q, si & ambiens aer calidus sit & nemo ex medicis qui diatriton suspiciunt, ad ægrotantem accedat feb. quidem post primam accessionem finietur, idq; cum sudore, uel madore, uel transpiratu qui halituosus sit. Aeger autẽ ubi se liberatum à febre senserit, ad consueta munia redibit, lauans, ungensq; se, aut etiam, si agrestis quispiam monticula sit, his omißis comedens. Ac uulgus quidẽ, sicuti multa alia, utiq; ab ipsa rerum natura edoctum, melius quam sophistæ agit, ita & in diariis febribus omnia sibi ipsi præstare sufficit, presertim ubi citra ualentem stipationem constitere. Vbi uero cum hac una inuaserunt, qui infortunati sunt in medicum aliquem incidunt eorum qui diatriton effecerunt. Qui fortunati, in eum qui ipsos & lauabit, & nutriet, cæteraq; omnia præstabit quibus stipatio soluatur. Sæpe namq; (ceu dicunt est) ex leui obstructione cum cutis latente densitudine, quæ uel ex uitiosa lauatione, uel alio

quopiam est contracta, diarijs nonnulli febribus sunt correpti. Quo tēpore nisi quis celeriter obstructionem summouerit, in plurium dierum febres transeunt.

GALENI DE DIFFErentiis febrium liber. II.

DE FEBRIVM DIFFERENTIIS ex humorum putredine, & de reprobatione ponentium omnem febrem putridam generari ex abundantia cholerae. Cap. I.

Lau. SEQVITVR ut de differentia febrium ex humorum putredine infestantium dissera mus: id prius de eis admonentes, minime sufficere (ut quidam uoluerūt) ad generationem febrium augeri atq; exuperare humorem biliosum, quem alii pallidam, nonnulli flauam nominant bilem.

Ac

AT illud superest, ut febrium differentias, quæ in humoribus accenduntur, percurramus, si hoc unum antea admonuerimus, non sufficere ad generationem febrium, sicuti multi opinantur, si solum amara bilis, quam nonnulli pallidam, nonnulli ruffam appellant, augeatur. Leoni.

COMMEN. 77.

CVM *in primo lib. Gal. ostenderit quæ sint genera febrium, & unde summitur essentialis differentia, & posuerit causas illorum generum, & inditia duorum generum febrium in generali & speciali, hecticæ scilicet & diariæ, & tertij generis solum generalia scilicet putridæ.* In hoc secũdo libro intendit ponere eius inditia specialia, & ideo primo dicit superest ut febrium differẽtias, quæ in humoribus accenduntur disseramus. Anteq̃ autem ostendat quæ sint hæ putridarum differentiæ seu species, quarum indicia debemus cognoscere remouet quorundam opinionem, fuit enim ueterum quorundam opinio, non fieri putridas nisi ex abundanti humore bilioso, quẽ quidam pallidam, quidam flauam bilem appellant. Eam etiam apud medicos dici ruffam, dixit primo de crisibus cap. 12. & non eam esse rubeam, ut Auic. prima primi. Ait enim, Amara bilis aliquando ruffa appáret, aliquando flaua, & sæpius pallida tibi uidebitur. Et differunt ruffus

Humor biliosus, dici potest flaua bilis ruffa, et palida.

color ruffus, et flauus, quomodo differãt.

color, & flauus, quoniam alter magis ad album, alter ad splẽdidum uergit, Nã & amara bilis aliquando ruffa apparet, aliquando flaua, sæpius autem & pallida tibi uidebitur esse, siquidem albior & turbullentior facta sit ruffescit, si uero splendens & purior sit flauescit. Nam quod ueluti ruffum est, si splendorem assumat, bilem reddit flauiorem, quantum uero ruffum flauo est albius, tãtum illo pallidum, quãto rufus minus albũ est flauum, quã ruffum, tantum flauo ruborum. Quare & sanguinis color nõnunquã flauior existit, nonnunquã uero magis rubẽs apparet. Quare & sanguinem ipsum, aliquando flauum, aliquãdo rubeum dicunt, nunquã uero sanguis maxime flauus eundem habet cum bile ad summum etiam flauascẽte colorem, sed est illa quidem flauior, sãguis uero omnino rubidior. Nam qui apprime flauus est, color medius est exquisite inter bilem ac sanguinem cum secundum naturam se habuerint. Quare si uterq; humor in ipso coniungatur, nunquã fiet exquisite flauus, sed se ipso tamẽ flauus magis. Hæc igitur causa est ut appellationes confundantur. Et decimo simplicium cap. de fele dixit. Didicisti porrò ex more non tantũ medicis, sed et latinis omnibus bilem flauam ab solute efferri bilem, tanquam sub audituris qui audiunt coloris cognominationem. Atram uero non simpliciter bilem nuncupari, sed cum addito

Sanguis aliquando flauus, aliquando rubeus.

Quare nomina sic cõfundantur.

nem

nempe hoc totum atram bilem. Sed & quòd flauam bilem nonnunquã pallidam cognominant nostri. Et q̃ in uesica iecoris interdum pallidam interdũ flauam in consecutionis animalium con spicimus. Audisti porrò flauam tanto esse pallida calidiorem, quanto & crassiorem, nam seroso recremento flauæ bili commixto, pallidam constitui contingit, sicut & flauam plusculum excalefactam consistentia reddi crassam, colore autem flauam, quin et in animalibus apparet, flaua quidem his quæ magis sunt calida, quæ uero minus pallida. Et Auic. dixit secunda primi doctrina tertia summa secũda cap. secundo quòd color croceus qui similatur capilis croci est color quem medici uocant rubeum clarum.

TEX.

OMNES enim arquati maxima sic afficerentur febre, quibus copia talis bilis in toto corpore continetur: sed haud quaquam febricitant prius, quam alia quædam causa concurrat. De qua paulo post agetur. At vero absurdum est in quartana & quotidiana febre exquisita colligi amaram bilem existimare, quemadmodum in tertiana, atq; causo. Ecõtrario. n. in quotidiana & quartana febre, neq; uomitus biliosus, neq; sudor, neq; urina, neq; de Lau.

TEX.

Lau. ATQVE ipsorum oculi calidiores, & rubicundiores videntur cum ſiccitate, qui duntaxat ſine grauedine & defluxione febricitant. Quibuſdam.n.propter æſtum talia accidunt,caputque ipſis redditur,non ſolum calidum, ſed etiam plenum ſanguine:ita ut omnes uenæ admodum contendantur, quæ circa oculos & tempora, & frontem,& faciem totam habentur. Illud vero ꝗ.ſ.pleni ſunt qui ex humorum putredine febricitant,diſcretionem non paruam adfert.Hi.n.vbi caput male afficitur, prompte prehenduntur grauedine & defluxione,& febris ipſa interdum ſymptoma eſt ſolius in capite diſpoſitionis.Sed magna ex parte tunc magis febricitant,quum corpus totum refrigeratum eſt, vel exuſtũ.

Signum ab oculis.

Leoni. OCVLI quoque in his rubicundiores & calidiores ſimul cum ſiccitate uidentur, ſiquidem ſine grauedine ac deſtillatione laborant.Nam hęc quibuſdam a ſole deuſtis accidere conſueuerunt, fitque in eis caput nõ ſolum calidum,ſed etiam ſanguine plenum,adeo ut omnes uenæ quæcunque in oculis,& in temporibus,& in fronte, & in tota ſunt facie,ſupra modum extendãtur. Hoc etiam ſatis eos ab his qui ex humorũ

frigiditate

frigiditate febricitant, separat. Nam & horum quicunque caput læsum habent grauedinibus ac destillationibus facile corripiuntur. Eorum uero nonnullis febris solam capitis dispositionem consequitur. Magna uero ex parte tunc febricitant, quādo totum corpus supra modum caluerit, vel alserit.

COMMEN. 75.

PONIT *aliud signum quod sumitur ab oculis, q oculi ipsorum calidiores et rubicūdiores uidentur cum siccitate. i. sine emißione alicuius humiditatis, qui sine grauedine et destillatione laborāt, hoc maxime tamen, cum corpus non est sanguine plenum: quoniam in corpore sanguine pleno non sunt oculi sicci: tunc. n. ob calorem attrahit sanguis qui caput replet.* Et *ideo dicit,* Quibusdā. n. *propter æstum talia accēdunt, caputq; ipsis redditur non solum calidum, sed etiam plenum sanguine, ita ut omnes uenæ admodum extēdantur, quæ circa oculos, & tempora, & frontem, & faciem totam habentur.* Et *hoc signum non parū distinguit eos qui ex humorum putredine febricitant.* Nam *hi in quibus caput male afficitur grauedine & destillatione corripiuntur,* Et *febris ipsa interdum est symptoma solius eius dispositionis, quæ est in capite, ut cum ipsum à calore solis calefit: tunc. n. prima est eius suspensio cū spiritu*

animali & primũ quod eo leditur, ut dicit Auic. Cum uero accidit feb. ephemera ex calore aeris & calore balnei & similium, non sic est. Et *subiungit, q, ut plurimum magis febricitãt cum corpus totum refrigeratum est, uel exustum, cum ad plures corporis partes hæ causæ attingant.* Et

Destillatio quid, & quid grauedo & raucedo.

destilatio proprie dicitur cum ad os, ac fauces humor delabitur, teste ipso tertio de symptomatum causis non longe à fine. Grauedo *uero cum ad nares humor mouetur. Sumitur & quandoque destillatio communiter pro defluxu humoris ex capite in subiectas ei partes, ut septima aphorismorum, com. 38. & quinta com. 24.* Et ait Paul.

Paulus Aegineta.

Aegineta, lib. 3. cap. 28. descensus excrementi humoris ex capite, si in nares decumbit, & per eas defluit, coryza græcis, grauedo latinis malũ appellatur. Si *per palatum in fauces, simplici uocabulo catarrhus, nobis destillatio.* Si *in gutur & asperam arteriam destillet, ut membranam interiorem quæ hanc integit, exasperauit, raucitas tunc sequitur, uocaturq; malum græce branchus, & arteriacon.* Et *secundum Gal. 2. prædictionum com. 49. destillatio deterior est grauedine: quoniam pulmo non ab utrisq; sed à destillatione tãtummodo afficitur, cum materia per grauedinem screata per nares foras excernatur.*

T E X.

Lau. AT uero cutis minus calida refrigeratis,

atq;

atq; in tumore maiori corpus existit, nec quisquam squalor circa faciem, qualis propter æstum febricitantibus euenit sine capitis repletione. Sed magna ex parte caput solet talibus repleri ab æstu, nisi quis fuerit admodum purus, ac sine excremētis: ijs. n. tantummodo contingit calescens caput sine repletione permanere. Veruntamen interdum sine repletione multus calor prehēdit ipsum totum exustum. Hæc igitur affectio perspicue dissidet ab ea quam frigus excitauit. At quæ cum repletione est, difficile distinguitur: utpote defluxionem inferens ac grauedinem, quę etiā refrigeratis accidunt. Sed (ut diximus) squalor & magnus calor cutis, & quæcunq; alia paulo ante dixi, propria ustorum existunt: de quibus in plenum libro de curandi via & ratione dicetur, cū aliis omnibus diariæ feb. differentijs: quarum dignotiones, quia secūdo libro de iudicijs perstrinximus, nō etiā hoc loco dicendæ sunt: sed hunc quidem librum hic finiemus, deinceps vero febriū ex humoribus accensarum omnes differentias indicabimus.

EST autem minus calida cutis his qui ex frigiditate febricitant, corpusq; his maiorem præfert tumorē, nullus in fronte squa *Leoni. Signa facta á fri*

PONIT *signa diariæ factæ à frigore, quæ eã distinguunt ab ea quæ fit à calore, & quod dicit est clarum.* Cum uero inquit. *Hæc igitur affectio et c. concludit differentiã manifestam huius febris à calore capitis, à febre facta ex frigore in qua caput afficitur.* Et subdit, *q, si illa quæ accidit ab æstu plenitudinem habeat adiunctam, difficile distinguitur ab illa quæ accidit ex frigore, cum & in illa destillatio & grauedo accidãt, sicuti & refrigeratis. Sed, ut dictum est, squalor & magnus calor cutis, & quæcunq; alia paulo ante dicta propria ustorum existunt signa de quibus plene in lib. de mor. curandis, cum alijs omnibus differẽtiis diariæ febris, quarum dignotiones, cum in secundo de crisi satis fuerint explicatæ, non insuper hoc loco dicendæ sunt.* Et *huius libri in hoc finem facit.* In *quibus diariis effectrix causa desiit, in quibus manet.* Et *à quibus inseparabilis sit stipatio.* Et *principium in eis aliquando stipationem efficere.* Et *earum nõ unum esse affectum, sed uarium.* Et *cur febres diariæ nominentur.* Et *duas esse causas, quæ eas solui uetant, docet Gal. decimo methodi cap. secundo.* Vbi *ita scribit.* Porrò *abijt effectrix causa, quoties ab ira, dolore, uigilia, cura, æstiuo sole, fatigatione, et bubõe iã inclinato excitata citra stipationẽ febris est.* Manet, *quoties uel ab externa causa, uel ab ipsa febre stipatio aliqua facta*

est. Nam & frigiditas, & adstringentium usus, stipandi occasione semper febrem excitant. Vstio preterea nonnunq̄ corporis habitum constipat. Iam ipsum febris principium ubi cum horrore inuasit, stipatione subinde fecit. Quinetiā glutinosi, & crassi, aut etiam copiosi succi, ubi mediocriter obstruxerunt, Diariam aliquando febrē accedunt. Vtiq; cum idoneū sortiti sunt medicum, ut supra est indicatum. Sanè dicuntur idcirco id genus, feb. diariæ quia solui (qđ utiq; ex ipsis est) uno die sunt aptæ, cōputato cum hoc una & nocte, quemadmodū dici solet mensē esse. 30. dierum, & annum trecentorum sexaginta quinq;, & hoc gestum esse ante. 3. dies, aut gerendum esse post quatuor. Cæterum, nō est idem ipsarum omnium affectus, sed ab aliquibus inseparabilis stipatio est, ab aliquibus minime inseparabilis, sed uel ut plerunq; simul adest, uel ambigua forte, uel raro. Inseparabilis stipatio est iis qui ex aluminosa aqua, uel atramentosa, uel tali quapiā alia, aut ex frigore, aut leui obstructione febricitarunt. Plurimum uero iis adest, qui ex ustione febricitant. Ambigua sorte, iis qui ex fatigatione. Quicunq; uero ex ira, uel tristitia, uel uigilijs, uel pertinaci studio, uel cruditate, uel bubone febricitant, iis rarò adiuncta stipatio est. Atq; harum omnium febrium nulla (quod utiq; ex ip

sa sit)ad secundam usque accessionem perdurat, sed intra quatuor & . 20. horas omnino desinit. Aut si quando earum aliquæ(quod tamen rarius fit)longius trahunt,duæ iis accedunt causæ:quæ ipsas solui uetant. Earum una frigus est, qđ uel ex ambiente aere,uel ex unctione quapiā extrinsecus admota proueniat. Altera egregia ista diatritos est,si qui uidelicet hanc transire medicorũ inscitia coguntur.q, si & ambiens aer calidus sit & nemo ex medicis qui diatriton suspiciunt,ad ægrotantem accedat feb.quidem post primam accessionem finietur,idq; cum sudore,uel madore, uel transpiratu qui halituosus sit. Aeger autē ubi se liberatum à febre senserit, ad consueta munia redibit, lauans,ungensq; se,aut etiam,si agrestis quispiam monticula sit,his omißis comedens. Ac uulgus quidē, sicuti multa alia,utiq; ab ipsa rerum natura edoctum, melius quam sophistæ agit; ita & in diariis febribus omnia sibi ipsi præstare sufficit, presertim ubi citra ualentem stipationem constitere. Vbi uero cum hac una inuaserunt,qui infortunati sunt in medicum aliquem incidunt eorum qui diatriton efferunt. Qui fortunati, in eum qui ipsos & lauabit, & nutriet, cæteraq; omnia præstabit quibus stipatio soluatur. Sæpe namq; (ceu dicunt est) ex leui obstructione cum cutis latente densitudine, quæ uel ex uitiosa lauatione, uel alio

quopiam est contracta, diarijs nonnulli febribus sunt correpti. Quo tẽpore nisi quis celeriter obstructionem summouerit, in plurium dierum febres transeunt.

GALENI DE DIFFErentiis febrium liber. II.

DE FEBRIVM DIFFERENTIIS ex humorum putredine, & de reprobatione ponentium omnem febrem putridam generari ex abundantia cholerae. Cap. I.

Lau.

SEQVITVR ut de differentia febrium ex humorum putredine infestantium differamus: id prius de eis admonentes, minime sufficere (ut quidam uoluerũt) ad generationem febrium augeri atq; exuperare humorem biliosum, quem alii pallidam, nonnulli flauam nominant bilem.

Ac

AT illud superest, ut febrium differentias, quæ in humoribus accenduntur, percurramus, si hoc unum antea admonuerimus, non sufficere ad generationem febrium, sicuti multi opinantur, si solum amara bilis, quam nonnulli pallidam, nonnulli ruffam appellant, augeatur. Leoni.

COMMEN. 77.

CVM in primo lib. Gal. ostenderit quæ sint genera febrium, & unde summitur essentialis differentia, & posuerit causas illorum generum, & inditia duorum generum febrium in generali & speciali, hecticæ scilicet & diariæ, & tertij generis solum generalia scilicet putridæ. In hoc secũdo libro intendit ponere eius inditia specialia, & ideo primo dicit superest ut febrium differẽtias, quæ in humoribus accenduntur differamus. Anteq̃ autem onstendat quæ sint hæ putridarum differentiæ seu species, quarum indicia debemus cognoscere remouet quorundam opinionem, fuit enim ueterum quorundam opinio, non fieri putridas nisi ex abundanti humore bilioso, quẽ quidam pallidam, quidam flauam bilem appellant. Eam etiam apud medicos dici ruffam, dixit primo de crisibus cap. 12. & non eam esse rubeam, ut Auic. prima primi. Ait enim, Amara bilis aliquando ruffa apparet, aliquando flaua, & sæpius pallida tibi uidebitur. Et differunt ruffus

Humor biliosus, dici potest flaua bilis ruffa, et palida.

color ruffus, et flauus, quomodo differãt.

color, & flauus, quoniam alter magis ad album, alter ad splẽdidum uergit, Nã & amara bilis ali quando ruffa apparet, aliquando flaua, sæpius autem & pallida tibi uidebitur esse, siquidem al bior & turbullentior facta sit ruffescit, si uero splendens & purior sit flauescit. Nam quod ue luti ruffum est, si splendorem assumat, bilem red dit flauiorem, quantum uero ruffum flauo est al biu., tãtum illo pallidum, quãto rufus minus albũ est flauum, quã ruffum, tantum flauo ruborum. Quare & sanguinis color nõnunquã flauior exi stit, nonnunquã uero magis rubẽs apparet. Qua re & sanguinem ipsum, aliquando flauum, aliquã do rubeum dicunt, nunquã uero sanguis maxime flauus eundem habet cum bile ad summum etiam flauascẽte colorem, sed est illa quidem flauior, sã guis uero omnino rubidior. Nam qui apprime flauus est, color medius est exquisite inter bilem ac sanguinem cum secundum naturam se habue rint. Quare si uterq; humor in ipso coniunga tur, nunquã fiet exquisite flauus, sed se ipso tamẽ flauus magis. Hæc igitur causa est ut appella tiones confundantur. Et decimo simplicium cap. de fele dixit. Didicisti porrò ex more non tantũ medicis, sed et latinis omnibus bilem flauam ab solute efferri bilem, tanquam sub audituris qui audiunt coloris cognominationem. Atram uero non simpliciter bilem nuncupari, sed cum addito

Sanguis Aliquando flauus, aliquando rubeus.

Quare nomina sic cõfũdantur.

nem

nempe hoc totum atram bilem. Sed & quòd flauam bilem nonnunquã pallidam cognominant nostri. Et q̃ in uesica iecoris interdum pallidam interdũ flauam in consecutionis animalium conspicimus. Audisti porrò flauam tanto esse pallida calidiorem, quanto & crassiorem, nam seroso recremento flauæ bili commixto, pallidam constitui contingit, sicut & flauam plusculum excalefactam consistentia reddi crassam, colore autem flauam, quin et in animalibus apparet, flaua quidem his quæ magis sunt calida, quæ uero minus pallida. Et Auic. dixit secunda primi doctrina tertia summa secũda cap. secundo quòd color croceus qui similatur capilis croci est color quem medici uocant rubeum clarum.

TEX.

OMNES enim arquati maxima sic afficerentur febre, quibus copia talis bilis in toto corpore continetur: sed haud quaquam febricitant prius, quam alia quædam causa concurrat. De qua paulo post agetur. At vero absurdum est in quartana & quotidiana febre exquisita colligi amaram bilem existimare, quemadmodum in tertiana, atq; causo. Ecõtrario. n. in quotidiana & quartana febre, neq; uomitus biliosus, neq; sudor, neq; urina, neq; de Lau.

iectiones vidētur biliosę: prętereanec quic quā aliud quod præcessit, aut simul adest eis, subscribit. Febris enim tertiana parte plurima consistit in corpore natura biliosο & ī ętate uigoris, quę ē omniū ætatū maxime biliosa, & æstiuo tēpore maxime, quo talis humor exuperat. Itidē in regione calida & sicca tēperamēto & cōditione ambiētis aeris tali, & vita non otiosa, ac desidi plurimum, sed in labore, cura, vigilijs, æstu & victu parco, eoq; calido & sicco. Quin & immoderatus usus medicamētorum calefaciētium & exiccantium cōmittit febrē tertianam. Quotidiana vero econtrario penitus efficitur in natura pituitosiore, ac tēpore hyberno, & conditione frigida & humida, senibus & pueris potius, in regione frigida & humida, & vita otiosa simul cū repletione, maximeq; quoties post cibum lauantur: ac multo magis, vbi ipse cibus pituitosior natura existit. Sed neq; vomunt tales biliosum humorem, neq; deijciunt, neq; sudant, quemadmodum in tertiana febre. Hæc enim ex flaua bile putrescente fieri solet: quotidiana uero pituitosum humorem subsequitur, quo modo quartana melancolicum. Sic nanq; natura corporis magis melancholica, & ætas inclinans, &

au-

autumni tempus, nec non omnia his pro-portionalia in cibo potuq́; & toto victu, frigida & ficca temperamento, febrem gignunt quartanam.

SIC enim omnes qui morbo regio laborant, in maximas inciderent febres. In eis si quidem huiuſcemodi humoris magna in toto corpore copia redundat, non tamen febricitant, niſi aliqua alia acceſſerit cauſa, de qua paulo inferius dicemus. Abſurdū etiam putare in quartanis & quotidianis febribus, quæ exquiſitæ ſunt tales, aceruari bilem amaram non ſecusq́; in tertianis, ac febribus quæ ab incendio cauſones appellantur. Nam ex aduerſo in quotidianis febribus atq́; quartanis, neq́; uomitus bilioſi, neq́; ſudores, neq́; vrinę, neque excrementa aliqua ueſtigia amarę bilis oſtendūt, pręter id quod neque aliquid ex his quæ anteceſſerūt, aut ſimul adſunt eiusdem humoris præbet teſtimonium. Nam tertianæ quidem febres magna ex parte in corporibus fiunt, in quibus naturalis habitus ad bilem accedit, atq́; in conſiſtētium ætate, quæ omnium maxime bilioſisſima eſt, tempore etiā ęſtiuo pręcæteris, in quo huiuſcemodi humor dominatur, in locis preterea, quæ calidam atque ſiccam habent Leoni.

temperaturam, ac in simili aeris ambientis qualitate, vita etiam non otio atque quieti dedita: sed in laboribus, curis, uigiliis, solis incendiis, & ciborum parcitate assueta, eorum deniq; calidorū atq; siccorū usus: preterea medicaminum calefacientiū atque exsiccantiū immodicus usus febres tertianas faciliter afferunt. Contra uero quotidianæ febres naturis in quibus pituita superfluit, sunt familiares, atq; ex omnibus āni diuersitatibus, in hieme precipue, atq; omni tēporum statu frigidiori atq; humidiori, in ætate senili ac puerili, in locis frigidis atq; humidis, uitaq; ociosa, quā crapulæ comitantur, ac tum præsertim, quū post cibos balneis utuntur, ac multo etiam magis, cū ipsi cibi naturam pituitosam habuerint, generantur. Nq; etiā hi amaram euomunt bilem, neq; per uentrē inferiorē aut sudores excernunt, qđ in febribus contingit tertianis. Hæ si quidem flaua bile putrescente fieri consueuerunt. At quotidianæ ex pituita, quemadmodum quartanæ, ex atra bile, originē habent, sic igitur & corporum naturā sequuntur ad atram bilem procliues, atq; ex ætatibus, maxime declinantem, ex anni uero temporibus, autumnum. Sic & reliqua omnia quæ his proportione repō-

dēt,

dēt cibi potusque ac uictus uniuersus frigidus ac siccus quartanis febribus originē pstāt. COMMEN. 78.

Impugnat autē Gal. prædictā opinionē ostēdēs q nō sēper pp augmentū choleræ fit febris. Nam si ita esset tūc oēs arquati.i.qui morbo regio laborāt quibus copia talis bilis in toto corpore cōtinetur, maxima febre afficerētur, hoc tamē est falsum, quoniā ipsi nō febriūt nisi prius alia quædā cā cōcurrat, de qua paulo post dicetur, et ē putredo. Et sic nisi illi humori superueniat putredo nō potest ex eius augmēto, et multitudine febris fieri. Secūdo ostēdēs q nō omnis feb. fit à flaua bili, quēadmodū tertiana, & Causon. Nā in quotidiana & quartana feb. neq; uomitus biliosus, neq; sudor, neq; urina, neq; deiectiōes biliosæ uidētur, neq; aliud qđ precessit, aut simul eis adē, hoc testatur. Et hoc declarat quoniā tertianæ ut plurimū fiūt in corpore natura bilioso, et in ætate uigoris: q̄ ē omniū ætatum maxime biliosa, et æstiuo tēpore quo talis exuperat &c. quotidiana uero econtrario penitus efficitur, quoniā in natura in qua pituita supfluit, & tēpore hyberno, conditiōe frigida, & humida, senibus & pueris, &c. et neq; uomunt tales humorem biliosum, neque deijciunt, neq; sudant, quemadmodum in tertiana febre. Quartana uero melancholicū subsequitur humorem, & naturā melancholicā, & ætatem: & tem

ætas uigoris omniū ætatū maxime biliosa.

pus autumni, & omnia his proportionalia, & totum est clarum. Et hæc omnia quæ hic ponit sũt *signa sumpta à rebus naturalibus, & eis anexis, & rebus non naturalibus, & eis anexis*. Et est *sciendum secundum* Gal. *in de ratione uictus privatorum com*. 7. *q. quinq; sunt ætates, puerorũ, quæ calida & humida est, florentium seu adultorum, quæ est calida & sicca*. Deeclinantium *quæ est sicca & frigida*. Senum *quæ est frigida & humida ob indigestionem, frigida uero & sicca, quantum ad membra*. Et *quæ inter pueros & florentes media consistit, ut puberum*. Et *adolescentium, quæ temperata est*. Pueritiæ *ætas durat à principio natiuitatis usq; ad*. 14. *annum, adolescẽtiæ à*. 14. *usq; ad*. 25. Iuuentutis, *et dicitur flos ætatis, à*. 25. *usq; ad*. 35. *Consistentiæ à*. 35. *usq; ad*. 49. *Postea est ætas senectutis quæ in primam diuiditur, & secundam*. Prima *durat à*. 49. *usq; ad*. 60. *secunda á*. 60. *usq; ad finem uitæ*. *Distinctionem habetis ab* Hippo. & *Gal. prima aphor*. 13. & *tertia á*. 24. *apho. usq; ad finem*. Et *ibi diuidit* Hyppo. *pueritiam in quatuor ætates, in infantiam, quæ tendit usq; ad*. 2. *annum, et dentium plãtatiuam usq; ad quintũ annum, & mediam, quæ usq; ad*. 12. *aut*. 13. *annum aut*. 14. *progreditur, & appellatur ætas concussionis*. *Postea est ætas pubescentiæ emissionis seminis*. Et *dicit* Gal. *ibi cõ*. 27. *q. pubertatis ætatis non est unus certissimus* ter

Quinq; ætates

Pueritiã diuidit Hippo. *in quatuor ætates.*

terminus ob caliditatẽ & frigiditatem tempera turæ, nam calidi citius, frigidi uero tardius pube scunt. Et.6. *de tuenda sanit. prope principium inquit* .Nec *tamen ẽ has ætates annorũ numero circunscribere, quemadmodum nonnulli fecerunt nisi forte in latitudine quadam, pubescere qui dem incipiunt aliqui ubi*. 14. *annum expleue runt, quidam uno post ano aut etiam amplius*. Ini *tium uero declinationis nonnulli habent statim à 30. anno, nonnulli post. 5. & .30. & robur omni= bus minuitur post ipsam summi uigoris ætatem, non tamen, inquit, hi sanitatem amituunt quam= uis minus hanc, quam ante laudabilem habent & hanc habẽt non solum usq; ad initium senectutis, uerum etiam ipsa senectute tota. Quæ ipsa quoq; quibusdam naturalis morbus esse uidetur*. Et *uo= cat* Gal. *ætatem á.35. anno usq; ad.49. ætatem cõ sistentiæ, non quia in ea non sit caloris declina= tio, sed quia parua & insensibilis*. Medicus *au= tem non iudicat rem secundum q; est, sed secundũ q; sensui apparet, hoc autem cognoscitur, quia hi in hac ætate non æque bene resistũt causis ægro tare facientibus sicuti iuuenes*. Et *propterea philosophi solũ diuidunt ætatem in duas, in ætatẽ augendi, usq; ad.35. annum, & diminuendi, à.35. infra. Sed aliter diuisit has ætates* Auic. *prima primi*. Nota *q;* Auer. *tertio colliget cap.4 asserit tertianam febrem non ex cholera, sed ex cho=*

Quare ætas ab ãno.35 usq; ad.49 dicitur ætas consistẽtis.

ætatis diuisio se= cundum philoso= fos.

Auerois opinio d febrĩ ter tiana.

lerico sanguine generari, dicens. Et *debes scire quòd nõ est in homine cholera absoluta, ita ut sit pars membri hominis excepta cholera quæ stat in saculo fellis secũdum quosdam. Sed natura expellit eam à membris sanguineis quando separatur ab eo, & propterea ẽ impossibile opinari q̃ subiectum febrium tertinarũ sit cholera absoluta sed est sanguis aut humiditas in qua dominatur cholera, propterea potest recipere digestionem et reuerti ad suam naturam, quoniam non est denudatus à sua forma specifica. Sed quando separatur ab eo cholera absoluta, in continenti expellitur á natura.* Et *si separetur ab eo res quæ habet possibilitatem recipiendi digestionem, nutriẽtur ex ea membra, & non est possibile ut cholera recipiat aliquam digestionem, quoniam nõ est possibile illi rei quæ transiuit terminum decoctionis, ut redeat ad terminum decoctionis, sicut non est possibile ut assum reuertatur ad elixum.* Neq; *etiam in ea est aliqua pars ex qua possint aliquo modo mẽbra nutriri.* Et *hoc dico de naturali, sed si sit de naturali, quãto plus de non naturali, hec Auer.*

T E X.

Lau. ET ob eam rem præcedens eas rigor nequaquã similis est: sed in tertiana quasi pũgens ac uulnerãs sensum, efficientem causã indicat, in quartana autem quasi refrigerans. Sed de forma rigoris libro de causis sym-

Rigor in tertianis quasi pũ

ſymptomatum diffinitum abunde iam eſt, ubi etiam de eiuſdem generis febrium differentia eſt proditum.

gens & feriês,

QVARE & rigor qui utrunque genus febris antecedit, haud quaquam ſimilis eſt. At in tertianis quidem cauſam à qua prouenit, rei quodamodo pungentis ac ferientis, ſenſum repreſentat, in quartanis autem ueluti refrigerantis. De ea autem quæ eſt rigoribus forma, inter cauſas accidentium abunde expoſuimus. Vbi etiam eiuſdem generis febrium diximus differentiam.

Leoni.

COMMEN. 79.

PONIT *aliud ſignum quod in his febribus eſſe ualde diuerſum oſtendit, & eſt rigor eas antecedēs.* Hic *enim in tertianis quaſi pungens ac uulnerans, efficientem cauſam indicat, in quartana autem quaſi refrigerans.* Vnde *ſecundo de symptomatum cauſis.* In *quartanis ſuccus ex calido frigidoq; mixtus rigorem excitat, quipe atra bilis ſuapte natura frigidus ſuccus cenſetur.* Vbi *uero adeo putris effecta eſt ut febrim inducat, quanta fuerit putredo, tantus erit & calor.* Et *ſic cauſa omnium illarum febrium non eſt tantum humor cholericus.* Et *de forma rigoris dixit in ſecundo de cauſis symptomatum ubi etiam & de differentia eiuſdem generis febrium.* Et *in lib. de rigore, tremore, palpitatione, & ſpaſmo cap.*

sexto ita scribit. Pluries recolo me dixisse, q̃ paroxismus febris in quibusdam incipit cum rigore. In quibusdam uero aliis cum horrore. In alijs uero cum frigore solũ. Et inuenitur etiam istud in libris medicorum communi usu narrari, ita q̃ quando corporibus accidit frigus in principio paroxismi febris sine agitatione & excussione notabili non accidit eis rigor. Et hoc quia istud accidens in principio febris oportet intendi, ad hoc ut uocetur rigor, & cum hoc sit motus inæqualis in toto, & sine uoluntate, his enim deficientibus non est rigor. Sed si superficies apparens corporis ullo modo ne dum inæqualiter moueatur, typus uocatur frigus. Si uero superficies corporis moueatur motu inordinato, & hirsutatur in principio paroxismi præter hoc q̃ totum corpus moueatur insimul, uocatur horror, & horripilatio. Et est accidens quod accidit soli cuti. Quando uero dicimus corpora sanorum rigere, quando accidit ei frigus, utimur nomine rigoris preter istam intentionem, extendendo ipsum ad omnem frigiditatem nociuam corpori accidentẽ. Quando uero rigor causatur ab ægritudine, non sufficit eum absolute uocare frigiditatem, immo oportet q̃ ei turbatio corporis totius adiungatur. Et hoc iam illi addiderunt qui dixerunt rigorem esse frigiditatem cum tremore. At tamen nõ proprie locuti sunt, conueniebat enim eos non nominare

Paroxismus aliquando cũ rigore ĩcipit, aliquãdo cũ horrore, aliquãdo cũ frigore solum.

Rigoris ratio, frigoris, horroris, et horripilationis.

Rigor aliquãdo đ frigore

nare tremorem, sed potius ſubleuationem inuoluntariã, aut cõcuſionẽ, aut agitationẽ, aut motionẽ, aut q̃ inueniſſet ei nomẽ, et alia his nominibus ſimilia, & hoc quia nomẽ tremoris eſt nomen alterius accidentis. Typus *uero eſt quid comune ad omnia illa tria.* Aliquando *tamen* Doctores *medicinæ his terminis, rigor, typus, horripilatio, frigus, abutuntur, ſumendo unum pro reliquo.* Vnde *aliquando omnis typus cõprehenditur ſub rigore ut in aphoriſmo quartæ particulæ. 63.* Quibus *in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur.* Et *aliquando rigor pro frigore ſumitur, & aliquando pro horipilatione et contra, ut infra in hoc libro.* Eſt *autem rigor, motus non penitus extra naturam, ſicut ſpaſmus & palpitatio, ſed motus partim naturalis et partim contra naturam, Secundo de cauſis sympto. cap. quinto.* Naturalis, *quia ab expulſiua uirtute procedit.* Contra *naturam autem, quia res nociua non naturalis excitat ipſum; numerat enim* Gal. *ſecundo de sympt. cauſis motus duodecim deprauatos, qui ſunt, conuulſio, tremor, palpitatio, rigor, horror, ſingultus, tuſſis, ructus, ſternutamentum, pendiculatio, oſcitatio, & ſtridor, quorum nouem fiunt à uirtute, à cauſa preter naturam irritata.* Et *duo à morbo ſolum, ſcilicet palpitatio, & conuulſio, tremor uero fit, ubi ſimul coeunt, & morbus, & natura.* Nam *tremor duo*

Typus quid.

Aliquando ſumũt doctores unũ p̃ reliquo, & aliquãdo oĩs typus cõprehẽdit ſub rigore.

Rigor motus p̃tim naturalis, & p̃tim cõtra naturam.

Motus d̃prauati, duodecim.

bus perficitur motibus, uno cum cogitur mēbro-rum ob grauitatē ab inferiora repere, altero dū sursum fertur à facultate. Cum enim fortis fuerit facultas, grauitas ei minime dominabitur, cū membrorum à facultate superius tantum eleuetur, quantum inferius grauitate ipsa deponitur. In tremore autem, quia membrum non est forte, ad inferiora delabitur, adeo ut manifeste liceat uidere pugnam inter illa, non permittente facultate deorsum feri membrum, ut in resolutione neruorum fieri solet, neq; grauitate concedente, ut facultas ipsum sublime seruet, ita ut cō sueuerat dū ualebat. Itaq; uicissim facultas nunc uincit, nunc uicitur.

Tremor quomodo.

TEX.

Lau. NEMPE ex eis intermittentes (ita appello eas quæ ad integritatem sensibilem desinunt) ex humore moto ac in omnem corporis partem delato efficiente febrem consistere, continuas uero, ex condito & contento in venis. De quarum cognitione secundo libro de iudiciis docuimus.

Leoni. QVOD ex ipsis quæ quidem sunt intermittentes (ita enim appello quæcunque ad sensibilem infebricitationem perueniunt) ortum habent ab humore febrē generante qui per omnes corporis partes

suo

suo motu defertur. In continuis autem, humor in uenis continetur inclusus, de quarum dignotione in secundo libro de crisibus tractauimus.

COMMEN. 80.

CVM *prius remouendo quorundam errorem posuerit differentias putridarum sumptas à materia.* Et *cum declarauit quãdam esse cholericã, quandam phlegmaticã, quandã melancolicam p inditia eas antecedentia.* Nunc *uult declarare differentias putridarũ sumptas á modo motus illarum.* Et *primo ponit hanc diuisionem, q feb. putridarum, quædam sunt intermittentes, quæ ad integritatem sensibilem desinunt, hæ enim uere aliquo tempore hominem sine febre dimittunt, quoniam ex humore fiunt moto, & in omnẽ corporis partem dellato.* Et *quædam sunt continuæ quæ ex humore condito & in uenis contento fiunt, de quarum cognitione docuit in secundo de crisi.* Nota *causas quatuor ex* Auic. *prima quarti tract. secundo cap. primo,* Quare *febres aliquæ ad integritatem sensibilem desinunt.* Pri*ma est quoniam putredo quæ materiæ febris aduenit hora accessionis consumit humiditates à q bus pendebat, & in quibus fundabatur extraneus calor.* Secunda *est quia humiditates per putrefactionem à putrido humore resoluuntur & à corpore egrediuntur, quoniam non sunt clau-*

Febrium putridarũ diuisio ex motu

Causæ quatuor quare febres aliquæ ad ĩtegritatẽ sensibilem desinunt.

Secũda.

ſæ & detentæ in uenis, quæ ſpiſsitudine tunicarũ ſuarum prohibeant eas complete reſolui in putri dis continuis, ſed per porros carnis faciliter trã-

Tertia. ſeunt, & reſoluuntur. Tertia cauſa eſt, quia de materia quæ putruit ſolum cinereitas & terrei-tas in corpore remanent, quæ non ſunt uehiculũ caloris extranei putridæ febris, nihil enim carẽs humore, & penitus aridum, putreſieri poteſt, ſi-cut uidemus de diſpoſitione cumulorum ſtercorũ à quibus efflunt & reſoluuntur paulatim et pau latim putridi uapores & calor fumoſus putredi-nalis eiſdem inſitus donec fiat cinis totum quod remanet, in quo nullus permanet actualis calor

Quarta maxime putredinalis. Quarta cauſa eſt, quoniã elapſo paroxiſmo nulla febrilis remanet calidi-tas in humore per putrefactionem incinerato. Et ideo ceſſat febris uſq; quo agregetur uice alia putredinis humor actu uel potentia ualde pro-pinqua in loco putredinis, ſeu minera ipſius, ubi

Quare febris ex putredine extra uenas redit poſt eius eradicationem. prius putruit. Duas etiam dat cauſas quare re-dit febris ex putredine extra uenas poſt eius era dicationem. Prima eſt, quia remãſerũt reliquiæ caliditas ex putredine prima in loco putredinis. Et iſtæ reliquiæ uel ſunt cinis putredinis prioris habitu calidus, cuius calor ad actũ reducitur ad ueniente ſibi humiditate aliqua nutrimentali uel ſuperflua. Aut ſunt calor quidã preter naturã in membro relictus & ſibi adhærens, quod fuit

minera

minera primæ putredinis, qui sibi paulatim coattrabit humores ex uicinis locis & putredini aptat, sicut in fornace derelinquitur calor igne remoto. Vnde Gal. in fine com. illius quartæ particule apho. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt. &c. In tertianis & quartanis circuitibus, in quibus febres soluuntur, & rursus redeunt, permanet quædam dispositio preter naturam in corpore, à qua secundum circuitum, & aliæ febres et ægritudines generantur. Secunda causa est, ob inuentionem causæ putredinis in materia secunda parem inuentioni causæ putredinis in materia prima, ut si fuerit causa putredinis primi paroxismi membrum forte mandans membro debili suas superfluitates in quo putrescunt & febrem generant, ex eadem causa postquã congesta erit in membro mandante noua superfluitas mittetur ad debile, ubi faciet febrem modo priori. Vel sit causa inuentionis materiæ primi paroxismi congestio humorum, uel corruptio alimenti poprij in parte aliqua debili, ex eadem causa, postquàm cõgesta erit in membro debili noua superfluitas, redibit febris similis priori, nam his duobus modis potissime fiunt periodicæ febres. Dat et postea Auic. tres causas ob quas febres ex putredine intra uenas non eradicantur, donec ipse penitus & ex toto cessent. Prima est, quoniam resolutio cõpleta humoris putridi est multum difficilis cum

Quibus modis fiũt potissime feb. piodice.

Quare febres ex putredine itra uenas nõ eradican

tur, do- nec ipsæ penitus ex toto cessent.

putredo est intra uenas ob densitatem tunicarum uenarum quibus intercluditur. Secunda causa est quia putredo uel putridus humor in uenis existẽs non resoluitur in quacũq; periodo propter contĩnuationem in quibusdã uenis cum uenis aliis, & putresit omnis res id est omnis humor putrefieri aptus, quæ uicina est ei id est putredini primariæ febris, deinde procedit iterum putredo in uenis uicinis ad uenas alias. Et sic serpit putredo interior de uenis in uenas, donec nõ amplius inueniat humorem aptum putrefieri, & tunc cessat febris penitus, & ex toto resoluta hac putredine. Tertia causa est, quoniam putridus humor comprehensus & obsessus in uenis, est uehementioris peruentionis ad cor, liberius & abundantius ei suas communicans fuligines, quàm putridus humor extra uenas habitus. Nam uenę omnes non solum per porros paruos & occultos, sed per manifestas concauitates, & sibi inuicem, & etiam cum corde confæderatæ sunt, omnes enim sumunt originem á uena cõcaua, quæ cordi transmittit magnum eius ramum, & dextri auri eius implantatus choeret. Auer. etiam quarto colliget cap. uigesimo octauo pares fere assignat causas horum.

DE GENERALI DIFFEREN *tia.Febrium putridarum.*

CAP. II.

TEX.

FEBRIVM igitur inter mittentium omnes differentiæ tres exiſtunt: quotidiana, tertiana, & quartana. Ex pituita putri, quotidiana, ex utraq; bile, flaua quidem, tertiana, atra autem, quartana efficitur. Lau.

INtermittentium igitur tres ſunt omnes numero differentiæ, quotidiana, tertiana, & quartana. Quotidiana quidem, ex pituitæ putredine, tertiana uero atq; quartana utriuſq; bilis: flauæ quidem tertiana, nigræ autem quartana. Leoni.

COMMEN. 81.

DECLARAT *membra prædictæ diuiſionis. Et primo ſpecies intermittentium, dicens quòd intermittentiũ differentiæ omnes tres exiſtunt, quotidiana, tertiana, et quartana. Quotidiana fit ex putredine pituitę, tertiana ex putredine flauæ bilis. quartana uero ex putredine bilis n*

ex putredine sanguinis fecalis, fit bilis nigra exquisite, & quartana exquisita

Quid atra bilis & colera nigra

græ, & per bilem nigram intellige hic humorē melancholicum scilicet fecem sanguinis, ex huius enim putredine, secundum ipsum quarta aphor. 21. fit bilis nigra exquisite, et quartana exquisita, ut infra dicetur, unde. 3. aphor. com. 22. & quarta com. 21. 22. & 23. & tertio de locis affectis cap. 5. & 14. methodi cap. nono, humorem diuidit melancolicum in naturalē, qui est fex sanguinis, & non naturalem, qui proprie dicitur atra bilis, & cholera nigra. Et hanc solum dicit fieri, aut ex adustione flauæ bilis, aut ex adustione sanguinis crassi. Et febrem quartanam dixit fieri solum ex hac cholera nigra tertia aphor. com. 22. & tertio predictionum com. trigesimo.

TEX.

Lau. CONTINVARVM vero quæ ex flaua bile consistunt, duplex genus est: unū quidem earum quæ synochi, id est, continentes appellātur, quarum omne tempus vna accessio est ab initio usq; ad finem. Alterum, earum quæ nomine generis continuæ dicūt, et multis particularibus circuitionibus continentur.

Leoni. CONTINVARVM autem quæ ex flaua bile proueniunt duplex est species altera earum quæ à continuo feruore synoche appellatur, quarum vniuersum tempus

pus in una consumitur accessione, quæ à principio usq; ad finem pertingit, Altera earum quæ idem cũ genere nomen sortiuntur, & continuæ appellantur, atq; in pluribus circuitibus continentur.

COMMEN. 82.

DIVIDIT *aliud membrum, dicens q. continuarum febrium quæ ex flaua bile consistunt duplex est genus. Vnum quidem earum quæ synochi id est continentes apellantur quarum totum tempus una est accessio ab initio usquæ ad finem. Aliud genus est earum, quæ nomine generis continuæ dicuntur, & multis particularibus circuitionibus continentur. Primi generis sunt febres synochę ob putredinem, hæ enim ex flaua bile secũdum Gal. consistunt, quoniam ex sanguine subtili, ac pingui putrefacto. Et generantur, quando in uasis uniuersis, presertim maxime circa allas, & inguina existentibus calidior sanguis æqualiter exuberans putrescit, quæ quidem carnosis copiam sanguinis, ac densa corpora habentibus, calidoq; excremento repletis plerunq; contingunt quas putredinis notę in urina, & pulsibus, & caloris qualitate apparentibus, peculiariter comitantur. Et ab his, ut ait Aetius lib. quinto cap. de continuis differunt feb. ardentes, quoniam hæ synochæ à putrescente sanguine fiunt, & unam tantum à principio usq; ad finem exacerbationẽ* quandã

Febres synochæ ob putredinẽ, quę

Ardẽtes febres

pus autumni, & omnia his proportionalia, & totum est clarum. Et *hæc omnia quæ hic ponit sũt signa sumpta à rebus naturalibus, & eis anexis, & rebus non naturalibus, & eis anexis.* Et *est sciendum secundum* Gal. *in de ratione uictus priuatorum com.7.q, quinq; sunt ætates, puerorũ, quæ calida & humida est, florentium seu adultorum, quæ est calida & sicca.* Deeclinantium *quæ est sicca & frigida.* Senum *quæ est frigida & humida ob indigestionem, frigida uero & sicca, quantum ad membra.* Et *quæ inter pueros & florentes media consistit, ut puberum.* Et *adolescentium, quæ temperata est.* Pueritiæ *ætas durat à principio natiuitatis usq; ad.14.annum, adolescẽtiæ à.14.usq; ad.25.* Iuuentutis, et *dicitur flos ætatis, à.25. usq; ad. 35.* Consistentiæ *à.35. usq; ad. 49,* Postea *est ætas senectutis quæ in primam diuiditur, & secundam.* Prima *durat à.49.usq; ad. 60. secunda à.60.usq; ad finem uitæ.* Distinctionem *habetis ab* Hippo. *&* Gal. *prima aphor.13. & tertia à.24.apho.usq; ad finem.* Et *ibi diuidit* Hyppo. *pueritiam in quatuor ætates, in infantiam, quæ tendit usq; ad.2.annum, et dentium plãtatiuam usq; ad quintũ annum, & mediam, quæ usq; ad.12.aut.13.annum aut.14.progreditur, & appellatur ætas concussionis.* Postea *est ætas pubescentiæ emissionis seminis.* Et *dicit* Gal. *ibi cõ. 27.q, pubertatis ætatis non est unus certissimus* ter

Quinq; ætates

Pueritiã *diuidit* Hippo. *in quatuor ætates.*

terminus ob caliditatē & frigiditatem tempera turæ, nam calidi citius, frigidi uero tardius pube scunt. Et. 6. *de tuenda sanit. prope principium inquit.* Nec *tamen ē has ætates annorū numero circunscribere, quemadmodum nonnulli fecerunt nisi forte in latitudine quadam, pubescere quidem incipiunt aliqui ubi. 14. annum expleuerunt, quidam uno post ano aut etiam amplius.* Ini*tium uero declinationis nonnulli habent statim à 30. anno, nonnulli post. 5. & 30. & robur omnibus minuitur post ipsam summi uigoris ætatem, non tamen, inquit, hi sanitatem amituunt quamuis minus hanc, quam ante laudabilem habent & hanc habēt non solum usq; ad initium senectutis, uerum etiam ipsa senectute tota. Quæ ipsa quoq; quibusdam naturalis morbus esse uidetur.* Et *uocat* Gal. *ætatem á. 35. anno usq; ad. 49. ætatem cō sistentiæ, non quia in ea non sit caloris declinatio, sed quia parua & insensibilis.* M*edicus autem non iudicat rem secundum q, est, sed secundū q, sensui apparet, hoc autem cognoscitur, quia hi in hac ætate non æque bene resistūt causis ægrotare facientibus sicuti iuuenes.* Et *propterea philosophi solū diuidunt ætatem in duas, in ætatē augendi, usq; ad. 35. annum, & diminuendi, á. 35. infra. Sed aliter diuisit has ætates Auic. prima primi.* Nota *q,* Auer. *tertio colliget cap. 4 asserit tertianam febrem non ex cholera, sed ex cho-*

Quare ætas ab āno. 35 usq; ad. 49 dicitur ætas consistētis.

ætatis diuisio secundum philosophos.

Auerois opinio d febrī tertiana.

lerico sanguine generari, dicens. Et *debes scire quòd nõ est in homine cholera absoluta, ita ut sit pars membri hominis excepta cholera quæ stat in saculo fellis secũdum quosdam.* Sed *natura expellit eam à membris sanguineis quando separatur ab eo, & propterea ẽ impossibile opinari q. subiectum febrium tertinarũ sit cholera absoluta sed est sanguis aut humiditas in qua dominatur cholera, propterea potest recipere digestionem et reuerti ad suam naturam, quoniam non est denudatus à sua forma specifica.* Sed *quando separatur ab eo cholera absoluta, in continenti expellitur á natura.* Et *si separetur ab eo res quæ habet possibilitatem recipiendi digestionem, nutriẽtur ex ea membra, & non est possibile ut cholera recipiat aliquam digestionem, quoniam nõ est possibile illi rei quæ transiuit terminum decoctionis, ut redeat ad terminum decoctionis, sicut non est possibile ut assum reuertatur ad elixum.* Neq; *etiam in ea est aliqua pars ex qua possint aliquo modo mẽbra nutriri.* Et *hoc dico de naturali, sed si sit de naturali, quãto plus de non naturali, hec Auer.*

TEX.

Lau. *Rigor in tertianis quasi pũ* — ET ob eam rem præcedens eas rigor nequaquã similis est: sed in tertiana quasi pũgens ac uulnerãs sensum, efficientem causã indicat, in quartana autem quasi refrigerans. Sed de forma rigoris libro de causis sym-

ſymptomatum diffinitum abunde iam eſt, ubi etiam de eiuſdem generis febrium differentia eſt proditum. *gens & feries,*

QVARE & rigor qui utrunque genus febris antecedit, haud quaquam ſimilis eſt. At in tertianis quidem cauſam à qua prouenit, rei quodamodo pungentis ac ferientis, ſenſum repreſentat, in quartanis autem ueluti refrigerantis. De ea autem quæ eſt rigoribus forma, inter cauſas accidentium abunde expoſuimus. Vbi etiam eiuſdem generis febrium diximus differentiam. Leoni.

COMMEN. 79.

PONIT *aliud ſignum quod in his febribus eſſe ualde diuerſum oſtendit, & eſt rigor eas antecedẽs.* Hic *enim in tertianis quaſi pungens ac uulnerans, efficientem cauſam indicat, in quartana autem quaſi refrigerans.* Vnde *ſecundo de symptomatum cauſis.* In *quartanis ſuccus ex calido frigidoq́; mixtus rigorem excitat, quipe atra bilis ſuapte natura frigidus ſuccus cenſetur.* Vbi *uero adeo putris effecta eſt ut febrim inducat, quanta fuerit putredo, tantus erit & calor.* Et *ſic cauſa omnium illarum febrium non eſt tantum humor cholericus.* Et *de forma rigoris dixit in ſecundo de cauſis symptomatum ubi etiam & de differentia eiusdem generis febrium.* Et *in lib. de rigore, tremore, ſtrigatione, & ſpaſmo cap.*

sexto ita scribit. Pluries recolo me dixisse, q paroxismus febris in quibusdam incipit cum rigore. In quibusdam uero aliis cum horrore. In aliis uero cum frigore solũ. Et inuenitur etiam istud in libris medicorum communi usu narrari, ita q quando corporibus accidit frigus in principio paroxismi febris sine agitatione & excussione notabili non accidit eis rigor. Et hoc quia istud accidens in principio febris oportet intendi, ad hoc ut uocetur rigor, & cum hoc sit motus inæqualis in toto, & sine uoluntate, his enim deficientibus non est rigor. Sed si superficies apparens corporis ullo modo ne dum inæqualiter moueatur, typus uocatur frigus. Si uero superficies corporis moueatur motu inordinato, & hirsutatur in principio paroxismi præter hoc q totum corpus moueatur insimul, uocatur horror, & horripilatio. Et est accidens quod accidit soli cuti. Quando uero dicimus corpora sanorum rigere, quando accidit ei frigus, utimur nomine rigoris preter istam intentionem, extendendo ipsum ad omnem frigiditatem nociuam corpori accidentẽ.

Paroxismus aliquando cũ rigore ĩcipit, aliquãdo cũ horrore, aliquãdo cũ frigore solum.

Rigoris ratio, frigoris, horroris, et horripilationis.

Quando uero rigor causatur ab ægritudine, non sufficit eum absolute uocare frigiditatem, immo oportet q ei turbatio corporis totius adiungatur. Et hoc iam illi addiderunt qui dixerunt rigorem esse frigiditatem cum tremore. At tamen nõ proprie locuti sunt, conueniebat enim eos non nomi-

Rigor aliquãdo ∂ frigore

nare tremorem, sed potius subleuationem inuoluntariã, aut cõcusionẽ, aut agitationẽ, aut motionẽ, aut q̃ inuenißet ei nomẽ, et alia his nominibus similia, & hoc quia nomẽ tremoris est nomen alterius accidentis. Typus *uero est quid comune ad omnia illa tria. Aliquando tamen* Doctores *medicinæ his terminis, rigor, typus, horripilatio, frigus, abutuntur, sumendo unum pro reliquo.* Vnde *aliquando omnis typus cõprehenditur sub rigore ut in aphorismo quartæ particulæ. 63.* Quibus *in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur.* Et *aliquando rigor pro frigore sumitur, & aliquando pro horipilatione et contra, ut infra in hoc libro.* Est *autem rigor, motus non penitus extra naturam, sicut spasmus & palpitatio, sed motus partim naturalis et partim contra naturam, Secundo de causis sympto. cap. quinto.* Naturalis, *quia ab expulsiua uirtute procedit. Contra naturam autem, quia res nocïua non naturalis excitat ipsum; numerat enim Gal. secundo de sympt. causis motus duodecim deprauatos, qui sunt, conuulsio, tremor, palpitatio, rigor, horror, singultus, tußis, ructus, sternutamentum, pendiculatio, oscitatio, & stridor, quorum nouem fiunt à uirtute, à causa preter naturam irritata.* Et *duo à morbo solum, scilicet palpitatio, & conuulsio, tremor uero fit, ubi simul coeunt, & morbus, & natura.* Nam *tremor duo*

Typus quid.

Aliquando sumũt doctores unũ p̄ reliquo, & aliquãdo oĩs typus cõprehẽdit sub rigore.

Rigor *motus p̄tim naturalis, & p̄tim cõtra natu ram.*

Motus d̄prauati, duodecim.

bus perficitur motibus, uno cum cogitur mẽbrorum ob grauitatẽ ab inferiora repere, altero dũ sursum fertur à facultate. Cum enim fortis fuerit facultas, grauitas ei minime dominabitur, cũ membrorum à facultate superius tantum eleuetur, quantum inferius grauitate ipsa deponitur. Tremor quomodo. *In tremore autem, quia membrum non est forte, ad inferiora delabitur, adeo ut manifeste liceat uidere pugnam inter illa, non permittente facultate deorsum ferri membrum, ut in resolutione neruorum fieri solet, neq; grauitate concedente, ut facultas ipsum sublime seruet, ita ut cõsueuerat dũ ualebat. Itaq; uicissim facultas nunc uincit, nunc uicitur.*

TEX.

Lau. NEMPE ex eis intermittentes (ita appello eas quae ad integritatem sensibilem desinunt) ex humore moto ac in omnem corporis partem delato efficiente febrem consistere, continuas uero, ex condito & contento in venis. De quarum cognitione secundo libro de iudiciis docuimus.

Leoni. QVOD ex ipsis quae quidem sunt intermittentes (ita enim appello quaecunque ad sensibilem infebricitationem perueniunt) ortum habent ab humore febrẽ generante qui per omnes corporis partes

suo

ſuo motu defertur. In continuis autem, humor in uenis continetur incluſus, de quarum dignotione in ſecundo libro de criſibus tractauimus.

COMMEN. 80.

CVM *prius remouendo quorundam errorem poſuerit differentias putridarum ſumptas à materia.* Et *cum declarauit quãdam eſſe cholericã, quandam phlegmaticã, quandã melancolicam p inditia eas antecedentia.* Nunc *uult declarare differentias putridarũ ſumptas á modo motus illarum.* Et *primo ponit hanc diuiſionem, q feb. putridarum, quædam ſunt intermittentes, quæ ad integritatem ſenſibilem deſinunt, hæ enim uere aliquo tempore hominem ſine febre dimittunt, quoniam ex humore fiunt moto, & in omnẽ corporis partem dellato.* Et *quædam ſunt continuæ quæ ex humore condito & in uenis contento fiunt, de quarum cognitione docuit in ſecundo de criſi.* Nota *cauſas quatuor ex* Auic. *prima quarti tract. ſecundo cap. primo, Quare febres aliquæ ad integritatem ſenſibilem deſinunt.* Pri*ma eſt quoniam putredo quæ materiæ febris aduenit hora acceſſionis conſumit humiditates à q bus pendebat, & in quibus fundabatur extraneus calor. Secunda eſt quia humiditates per putrefactionem à putrido humore reſoluuntur & à corpore egrediuntur, quoniam non ſunt clau-*

Febrium putridarũ diuiſio ex motu

Cauſæ quatuor quare febres aliquæ ad ĩtegritatẽ ſenſibilem deſinunt. Secũda.

sæ & detentæ in uenis, quæ spißitudine tunicarũ suarum prohibeant eas complete resolui in putridis continuis, sed per porros carnis faciliter trãseunt, & resoluuntur. Tertia causa est, quia de materia quæ putruit solum cinereitas & terreitas in corpore remanent, quæ non sunt uehiculũ caloris extranei putridæ febris, nihil enim carẽs humore, & penitus aridum, putrefieri potest, sicut uidemus de dispositione cumulorum stercorũ à quibus effluunt & resoluuntur paulatim et paulatim putridi uapores & calor fumosus putredinalis eisdem insitus donec fiat cinis totum quod remanet, in quo nullus permanet actualis calor maxime putredinalis. Quarta causa est, quoniã elapso paroxismo nulla febrilis remanet caliditas in humore per putrefactionem incinerato. Et ideo cessat febris usq; quo agregetur uice alia putredinis humor actu uel potentia ualde propinqua in loco putredinis, seu minera ipsius, ubi prius putruit. Duas etiam dat causas quare redit febris ex putredine extra uenas post eius eradicationem. Prima est, quia remãserũt reliquiæ caliditas ex putredine prima in loco putredinis. Et istæ reliquiæ uel sunt cinis putredinis prioris habitu calidus, cuius calor ad actũ reducitur adueniente sibi humiditate aliqua nutrimentali uel superflua. Aut sunt calor quidã preter naturã in membro relictus & sibi adhærens, quod fuit

Tertia.

Quarta

Quare febris ex putredine extra uenas redit post eius eradicationem.

minera primæ putredinis, qui sibi paulatim coattrabit humores ex uicinis locis & putredini aptat, sicut in fornace derelinquitur calor igne remoto. Vnde Gal. in fine com. illius quartæ particule apho. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt. &c. In tertianis & quartanis circuitibus, in quibus febres soluuntur, & rursus redeunt, permanet quædam dispositio preter naturam in corpore, à qua secundum circuitum, & aliæ febres et ægritudines generantur. Secunda causa est, ob inuentionem causæ putredinis in materia secunda parem inuentioni causæ putredinis in materia prima, ut si fuerit causa putredinis primi paroxismi membrum forte mandans membro debili suas superfluitates in quo putrescunt & febrem generant, ex eadem causa postquã congesta erit in membro mandante noua superfluitas mittetur ad debile, ubi faciet febrem modo priori. Vel sit causa inuentionis materiæ primi paroxismi congestio humorum, uel corruptio alimenti proprij in parte aliqua debili, ex eadem causa, postquàm cõgesta erit in membro debili noua superfluitas, redibit febris similis priori, nam his duobus modis potissime fiunt periodicæ febres. Dat et postea Auic. tres causas ob quas febres ex putredine intra uenas non eradicantur, donec ipse penitus & ex toto cessent. Prima est, quoniam resolutio cõpleta humoris putridi est multum difficilis cum

Quibus modis fiũt potissime feb. piodicæ.

Quare febres ex putredine itra uenas nõ eradican

tur, donec ipsæ penitus ex toto cessent.

putredo est intra uenas ob densitatem tunicarum uenarum quibus intercluditur. Secunda causa est quia putredo uel putridus humor in uenis existēs non resolutur in quacūq; periodo propter continuationem in quibusdā uenis cum uenis aliis, & putresit omnis res id est omnis humor putrefieri aptus, quæ uicina est ei id est putredini primariæ febris, deinde procedit iterum putredo in uenis uicinis ad uenas alias. Et sic serpit putredo interior de uenis in uenas, donec nō amplius inueniat humorem aptum putrefieri, & tunc ceßat febris penitus, & ex toto resoluta hac putredine. Tertia causa est, quoniam putridus humor comprehensus & obsessus in uenis, est uehementioris peruentionis ad cor, liberius & abundantius ei suas communicans fuligines, quàm putridus humor extra uenas habitus. Nam uenę omnes non solum per porros paruos & occultos, sed per manifestas concauitates, & sibi inuicem, & etiam cum corde confæderatæ sunt, omnes enim sumunt originem á uena cōcaua, quæ cordi transmittit magnum eius ramum, & dextri auri eius implantatus choeret. Auer. etiam quarto colliget cap. uigesimo octauo pares fere aßignat causas horum.

DE GENERALI DIFFEREN tia. Febrium putridarum.

CAP. II.

TEX.

FEBRIVM igitur intermittentium omnes differentiæ tres existunt; quotidiana, tertiana, & quartana. Ex pituita putri, quotidiana, ex utraq; bile, flaua quidem, tertiana, atra autem, quartana efficitur. Lau.

INtermittentium igitur tres sunt omnes numero differentiæ, quotidiana, tertiana, & quartana. Quotidiana quidem, ex pituitæ putredine, tertiana uero atq; quartana utriusq; bilis: flauæ quidem tertiana, nigræ autem quartana. Leoni.

COMMEN. 81.

DECLARAT *membra prædictæ diuisionis. Et primo species intermittentium, dicens quòd intermittentiũ differentiæ omnes tres existunt, quotidiana, tertiana, et quartana. Quotidiana fit ex putredine pituitę, tertiana ex putredine flauæ bilis. quartana uero ex putredine bilis n*

pus in una consumitur accessione, quæ à principio usq; ad finem pertingit, Altera earum quæ idem cũ genere nomen sortiuntur, & continuæ appellantur, atq; in pluribus circuitibus continentur.

COMMEN. 82.

DIVIDIT *aliud membrum, dicens q, continuarum febrium quæ ex flaua bile consistunt duplex est genus. Vnum quidem earum quæ synochi id est continentes apellantur quarum totum tempus una est accessio ab initio usquæ ad finem. Aliud genus est earum, quæ nomine generis continuæ dicuntur, & multis particularibus circuitionibus continentur. Primi generis sunt febres synochę ob putredinem, hæ enim ex flaua bile secũdum Gal. consistunt, quoniam ex sanguine subtili, ac pingui putrefacto.* Et *generantur, quando in uasis uniuersis, presertim maxime circa allas, & inguina existentibus calidior sanguis æqualiter exuberans putrescit, quæ quidem carnosis copiam sanguinis, ac densa corpora habentibus, calidoq; excremento repletis plerunq; contingunt quas putredinis notę in urina, & pulsibus, & caloris qualitate apparentibus, peculiariter comitantur.* Et *ab his, ut ait Aetius lib. quinto cap. de continuis differunt feb. ardentes, quoniam hæ synochæ à putrescente sanguine fiunt, & unam tantum à principio usq; ad finem exacerbationẽ*

Febres synochæ ob putredinẽ, quę

Ardẽtes febres quandã

habent ꝗ etem & ueluti remißionẽ

habent. Ardentes uero febres à flaua bili putrescente fiunt, & alternis diebus excitatæ habent quandam febris quietem, et ueluti remisſionem, & de iſtis synochis loquens Gal.11.methodi cap. 6.ait, q cum putridis intermittentibus duo habẽt communia, uidelicet ex putredine fieri, & multorum eſſe dierum, & unum cum diariis, cum unicam tantum habeāt acceßionem, ut diariæ. Datur & synocha febris quæ corporibus boni habitus, multi ſanguinis, ætatisq; calidioris peculiariter euenit, conſiſtens in calidi ſanguinis nondum putridi copia, in quo plus æquo exaugetur calor, cũ tranſpiratio á nimia ebullitione prohibeatur, quẽ admodum muſto in lagenis occluſo accidit. Et hanc eſſe ex diariarũ genere dixit Gal.nono methodi cap.ſecundo & quinto, hæc enim duo habet cum diarijs cõmunia, et ſine putredine fieri, & abſq; circuitu. Tertium uero commune non ẽ, cũ ſubinde ĩ quintũ porrigatur diẽ. Et has febres ait, synochos appellant, nõ uſi græco nomine, ſed putantes potius ſolæciſmum committendum, quã ſpeciem ipſarum ſine nomine linquendum.

Synocha ſine putredine, quæ.

Synocha ex genere diariarum.

Cõtinuæ quæ nomine generis cõtinuæ dicũt.

Secundi generis ſunt febres continuæ, quæ à flaua bili putreſcente fiunt, quæ in ſuis excreſcentijs intermittentibus proportionatæ, de quibus ait Paulus lib.ſecundo cap.26.q, non ante ad integritatem terminantur, quam ex toto fuerint ſolutæ, & ſi inclinatio aliqua ſenſibilis appareat. Quum autẽ

nulla

nulla accidit quæ sensibus queat percipi, hæ quoq; ex ardentium genere habentur, sed acrimonia ab ipsis uariat. *Quæ ex generē ardentium.*

TEX.

CAETERVM continuarum differentiæ oēs, tres existūt. Quædā.n. earum ab initio usq; ad finem ęqualis persistit, quædam paulatim crescit, quædam paulatim decrescit. Ac non nulli primā nominant homotonon, & acmasticam, id est, æqualiter affligentem ac uigētem, alteram anabaticam & epacmasticā, id est ascendentē atq; increscētem: tertiam uero peracmasticam id est inclinantem appellant. Lau.

EARVM igitur quæ synochę dicūt, tres sunt oēs numero differentiæ, nā quędā earū a' principio usq; ad finē ꝑdurāt ęquales, q̄dā paulatim augētur: tertia species paulatim decrescit. Vnde & nōnulli primas quidē homotonas atq; augmasticas: hoc est in eodē statu & uigore perseuerantes nominarunt: secundas anabaticas atque epaugmasticas, hoc est assurgentes atque inualescentes dixerunt. Tertias autem paraugmasticas, hoc est decrescentes appellarunt. Leoni. *Homotona quid,* Et *quid epaugmastica,* Et *paraugmastica.*

COMMEN. 83.

DIVIDIT *primū membrum predictæ diuisio*

principii in eis occultatur, & in apoplexia, & epilepsia. Nam ex ue loci eorum aduentu, quandoq; ita cito incipiunt cum uiolentia accidentiũ ut carere penitus principio uideantur & mox in statu esse. Habent tamen principium aliquod teste Gal. in libro de quatuor temporibus morbi cap. quarto ubi ait. Cognoscere autem morbos interdum aperte licet, aliquando obscure, uel etiam prorsus diu ignorantur. Hinc quidam statim ubi uigent, inuadere uidentur, quod ex eorum numero est, quæ fieri non possunt. Neq; enim synochos febris protinus à uigore quandoq; inuasit, uerũ á primo insultu usq; ad perfectissimum uigorem boris uel quatuor, uel certe tribus peruenit inde prorsus æqualis sibi permanens, continue ad iudicium properat. Declarat id & in apoplexia & in accessione comitialis morbi, dicens. Sed neque repente adeo inuadentem statum apoplexiá dixeris: quoniam tale adamussim non est, sed breui tempore, & principium, & ascensum percurrit, non tamen caret principio, nec statim perfectissime inuadit, quemadmodũ nec comitialis morbus accessio. Nullus siquidẽ tã subito symptomate corripitur, ut ij quibus ceruix detrũcatur, quãquam horum quoq; sectio primũ aliquod tempus habet, & secundum, & tertium, & quartum ut si chirurgus rem quanlibet diuidat. Consequẽter aliter respondet de apoplexia & de comitialiis

Quare tempus principij in predictis, apoplexia, & epilepsia occultatur.

morbi acceßione, q, mox in statu sint, & principio careant, ob hoc q, casus in apoplexia & morbo comitiali subito contingens non est morbus, sed morbi symptoma, scilicet obstructionis uentriculorum cerebri paulatim ex repletione inductæ dicens. At enim si uis, concedamus sine temporis spatio comitialem attonitamq; concidentiã fieri cataptosin appellant, ut quod ab initio proposui, recenseam, hanc etenim cataptosis symptoma eorum est, morbus autem non est, uerum corporis aliqua dispositio dicenda, sicut ostensũ é et si uel generatæ ipsius, uel increscentis notã nullam habemus. Ideo sequẽs sermo non peruertitur quo omnem morbum neceßario per ascensum ad uigorem peruenire dicebamus. Occultatur etiam quandoq; principium morbi ex paucitate symptomatum. Quandoq; ex breuitate morbi, ut in exacte acutis, et ueloci apparitione signorum digestionis. Vnde primo de crisi cap. decimo septimo. Acutarum uero ualde ægritudinum principium est breue ualde. Et illud ideo, quoniam si uideris in primo di e ægritudinis signum concoctionis apparere in urina, tunc ægritudo illa iam egreditur à termino principii, ita ut forsã aliquis existimet q, non sit morbi principium omnino. Verum hoc est inconueniens, & illud ideo, quoniã nõ est poßibile ut perueniat ægritudo ad finẽ suum nisi iã inceperit, deinde auscatur donec

per

Casus in apoplexia non morbus, sed morbi symptoma.

Quando prĩcipiũ morbi occultatur

perueniat ad statũ suũ. Verũ tamẽ quandoq; est tẽpus cuiusq; duorum .s. principij & augmenti in ultimo fine abreuiatiõis, adcò ut perueniat ægritudo ad finem sui status in primo die morbi.

TEX.

CONTINVARVM porro duę differentiæ primæ existunt. Nam aliæ tertio quoque die tantummodo habent accessionem, alię die intermedio alteram inferunt accessionem. Atque hæ nullum modũ peculiare obtinẽt. Febrem autem tertio quoque die accedentem, ego quidem nomino tertianę finitimam: non tamen prohibeo, si libeat, aliter appellare, modo serues in rebus ipsis differentiam. Alia.n. est natura, quoties desinunt ad integritatem, alia quoties ad inclinationem febrilem finiuntur febres continuæ alternis diebus accessionem habentes. Et ad hęc vbi in medio altera fuerit accessio, natura quædam diuersa est: sed nullam ex his semitertianam appello, non tamen prohibeo ita nominare volentes, si id vnum mihi caueatur ab eis, vt nullum febris genus omittatur, sed vnumquodq; deinceps dicatur, quẽadmodum ego nunc in hoc libro facere institui. Ex continuis enim quę in die medio accedunt, quædam in forma quotidiana procedit duas acces-

Lau. Diuisio cõtinuarum quæ nomine generis continuę dicũtur.

In hoc libro nullũ genus feb. omittitur.

ſiones ſimillimas inuicem efficiens: quædam vero diſsimiles habens duas acceſsiones, primæ quidem tertiã ſimillimam obtinet, ſecundæ vero quartam, in forma duarum tertianarum procedens: ſed hæc ex bile potius: illa ſingulis diebus ſimiliter accedens, ex pituitoſo humore conſiſtit.

Leoni. CONTINVARVM vero duæ ſũt primæ differentiæ, nonnullarum quidem, quæ ſingulis tertijs diebus inualeſcunt: aliarum vero quæ die intermedio alteram faciunt acceſsionem. Hæ igitur nullum præcipue obtinent nomen. At quæ tertio die inualeſcunt, ego quidem nominare cõſueui tritæophyes, hoc eſt tertianarum naturam referens, nõ tamẽ prohibeo quin pro ſuo quiſq; arbitrio alterum eis nomen imponat, modo rerum obſeruet differẽtiam. Alia ſiquidem eſt natura, quum ad infebricitationem terminãtur, alia quũ in declinationem febrilem deſinunt hæ quæ per tertiam diem febres accenduntur, nullam tamen ex his emitritæum voco. Non vero autẽ ſi quis velit ita nominare, modo hoc tantum ab eiſdem obſeruetur, vt nullã eorum ſpeciem prætermittant, ſed omnes deinceps, quemadmodum ego nunc inſtitui recenſeantur. Nam quæ in die intermedia

Feb. tritæophyes.

faciunt

faciunt accesſionem continuæ, nonnullæ quidem in quotidianarum figura progrediuntur, duas inuicẽ accesſiones ſimillimas facientes: nõnullæ vero duas diſsimiles habentes, primæ tertiam omnino obſeruant, ſecundæ autem quartam in figura duarum tertianarum, progredientes: hæ igitur ex bilioſo magis, alteræ uero quæ ſingulis diebus ſimilem accesſionem faciunt, ex pituitoſo magis humore conſiſtunt.

COMMEN. 84.

DIVIDIT *continuã, quæ nomine generis continua dicitur, dicẽs, q, duæ ſunt primæ ſpecies earum: Nam quædam earum ſunt quæ tertio quoq; die inualeſcunt.* Et *hæ ſunt febres quæ a flaua bili intra uenas putreſcente fiunt, ut continuæ quæ proportionales de cholera communiter nuncupãtur, & febres ardentes, quarum duo genera eſſe dicit* Alex. Tral. lib. 5. *quorum alterum legitimum & exquiſitum, ex bile flaua gignitur: alterum ſpurium & illegitimũ, ex pituita ſalſa.* Alia *uero ſunt quæ die intermedio alteram faciunt accesſionem, et hæ ſunt quotidianæ à phlegmate intra uenas putreſcente, quarum eſt infirmum continue affligere, & omni die uerſus horam phlegmatis, ut plurimum inualeſcere.* Et *de continua quartana nihil dicit, quoniam ipſa raro accidit, ut docet experientia.* Nec *deeſt ratio, quoniam*

Duo genera febris ardentis.

Quotidianæ, quæ.

Quare hic nihil de quartana.

superfluitas melãcolica ualde pauca est, ut dicit Gal.5.de usu par.c.6. Et facilius putrefit in porris mẽbrorũ propè exteriora, q̃ in uenis amplis mẽbrorũ interiorũ: quia cõiter magis in porris conculcati solet quieta ibi manens, minusq; euentati, et negligẽtius à natura seruari. dicit postea, q hæ feb. quæ omni die accedunt nullũ peculiare nomen habent, & q febrẽ.3.quoq; die accedentẽ consueuit tertianæ finitimam nominare, aut tritæophyes, secundũ aliã literã.i.tertianarũ naturam referẽs etc. Et subdit, q harũ feb. quæ alternis diebus accessionẽ habẽt, alia est natura cũ ad infebricitationẽ terminãtur, et cũ in declinationem febrilẽ desinunt, sicut cũ sunt continuæ. Et præter has adhuc q̃dã alia natura est earũ quæ die intermedio habẽt accessiões es, et intelligit phlegmaticas, & duas tertianas. Et nullam harũ dicit uoco emitriteũ, seu semitertianã: tamẽ nõ prohibeo si quis uelit ita nominare, modo hoc obseruet. ut nullã earũ spẽm prætermittat. deinde dicit q, continuarũ, quæ in die medio accedunt, nonnullæ in forma quotidianæ procedũt duas inuicẽ simillimas accessiones faciẽtes, nonnullę uero duas habentes dissiles, tertiam primæ silimã, et quartã secundæ in forma.i. tertianarum procedẽtes, ob diuersitatẽ materię ad putredinẽ motę. Et hæ ex humore bilioso, illæ uero q̃ singulis diebus silem accessionẽ faciũt, ex pituitoso magis cõsistũt.

Duæ tertianæ ob diuersitatẽ materiæ ad putredinẽ motæ.

TEX.

TEX.

PORRO tertium aliud genus est feb.cõtinuarũ rarò eueniens, quoties accesſio in forma quartanæ circuitionis procedit, nequaquam deſinens ad integritatem. Lau.

EST & tertium genus febrium continuarum, quæ per raro tamen eueniunt, quarũ acceſsiones quartanarum figuram progredientes oſtendunt, neque in infebricitatione terminantur. *Quarta na cõtinua, quæ* Leoni.

COMMEN. 85.

ALIVD *genus continuarum proportionaliũ, raro tamen eueniens, eſt febrium quarum acceſſiones quartanarum figuram oſtendunt nequaq̃ anteq̃ ex toto ſoluantur in infebricitationem deſinentes: Quintanam uero liquido non uidiſſe ait inferius, cap.5. neque alium circuitum qui ultra quatriduanum protenderetur.* De his *etiam febribus quæ nomine generis continuæ dicuntur, ita ſcribit.2.de Criſi, cap.6.* Voco *autem febres continuas idem habere genus cum ſingulis intermittentibus, cum tertiana quidem exquiſita: exquiſitam ardentem: cum quotidiana uero, eam quæ quolibet die facit acceſſionem ſed, nunquam deſinit in infebricitationem: ſic et cũ quartana, illamq́;.4.quoq; die ſimiliter: nã exquiſita feb. ardens, cũ omnia alia ſeruet exquiſite tertianę ĩditia, eo ſolo differt, q̃ neq; cũ rigore inuadit,*

Febr. ardens exquisita, neq; cũ rigore inuadit, neque ad infebricitationẽ desinit.

neq; ad infebricitationem desinit. Quæ uero quotidie accessionem facit quando & tempus anni: & constitutionem: & ætatem: et naturam corporum: & regionem: & uictus rationem antecedẽtem: ac præterea pulsuum formã; caloremq; eundem habuerit cum exquisitis quotidianis non peruenerit autem ad infebricitationem idem genus cum illis obtinet: eodem modo, & quæ quarto quoque die accessionem facit sine ulla media interposita febris quiete, eiusdem est generis cum quartana: & palam est quod neq; rigor in ea accessionis antecedit: neque sequetur sudor, sicuti neq; in febre ardenti fit horum neutrum, neque statim ab initio, neque deinceps usque ad crisim fieri possibile est.

TEX.

Lau. ACCIDIT autem, quemadmodum febris tertio quoq; die accedẽs, interdum duplex ac triplex: ita etiam hæc nõ solum duplex, sed etiam triplex: Sed hi febriũ implexus, lib. de typis commodius indicantur.

Leoni. SICVTI autem febris tertiana aliquando fit duplex, aliquando triplex: ita & hęc nõ modo duplex, sed etiam triplex euadit. Hæ quidem febrium complexiones sunt eius quæ de typis, id est de febrium figuris propriæ tractationis.

COMMEN. 86.

IN

IN *tribus quartanis tres sunt dißimiles acceßiones: quarta simillima primæ: quinta secundæ: & sexta tertiæ.* Nota differentiam secundum cõmunem *modum loquendi medicorum inter simplicẽ tertianam, & duplicẽ, aut triplicem, & inter duplicem, & duas: & triplicem quartanam, & tres quartanas.* Dicitur *simplex tertiana, quãdo a materia fit cholerica extra uenas in uno tantum loco putrescente: dicitur uero duplex quando fit à cholera eiusdem denominationis in duobus distinctis locis putrescente: exẽpli gratia. Cholera pura aut nota in uentriculo & epate putrescente. dicuntur uero duæ tertianæ aut plures, quãdo nõ eiusdem sunt denominationis, ut quia una est exquisita, à pura cholera, & alia nota, aut minoris famæ. Et ita de quotidiana & quartana dicunt.*

In tribus quartanis, tres dißimiles acceßiones. Differentia inter duplicẽ, & duas tertianas inter triplicem quartanam, & tres quartanas.

DE NOTIFICATIONE FEB. TER*tianæ simplicis.* *Cap. iij.*

FEBRIVM autem simpliciũ ex humoribus infestantium, simplices differentiæ tot numero sũt, quot proxime docuimus. Ex earum autẽ permixtione aliæ quedam efficiuntur, de quibus deinceps dicam si prius de simplicibus quod deest, adiece-

Lau.

ro: vt quæcunque fuerit omnino simplex febris, vnam speciem quasi regulam quandam obtineat earum, quas proxime indicabimus. Quæcunque vero degenerat aliquatenus, eatenus ab ipsis febribus simplicibus abscedit. Febris igitur excitata ex flaua bile delata per corpora sentientia, prehendit cũ rigore, atque causodes est; & vomitu bilis, vel deiectione, vel sudore, vel quibusdam horum, vel omnibus simul soluitur. Huius febris longitudo accessionis quæ maxima sit, horarum est æquinoctialiũ duodecim: atque appellamus eam exquisitam tertianã, ex temperamento ægri biliosо, ac tempore, & regione, & conditione, & victu calido & sicco effectam. Sed omnia alia paulo ante docuimus, quæcunque conducunt ad eius generationem. Atque accessio breuior est magna ex parte, quã quæ antea dictà est lõgitudo, per quam multam maioris ac minoris obtinens differentiam: vel propter quãtitatem & qualitatem ipsius bilis, vel propter ægri vires, vel propter præsentem tunc in ægro corpore dispositionem. Bilis enim copiosior, longiorem, quàm paucior efficit accessionem; tenuis, breuiorem, quàm crassa. Sic vero, & vires validiores, breuiorem, imbecilliores, longiorem.

Exquisita tertiana, quid.

giorem. Et corporis dispositio rara quidē, breuiorem: densa vero, longiorem.

QVAE autem ex humoribus febres simplices accenduntur, tot numero quot nuper à nobis sunt explanata. Ex earum autem commixtione, aliæ quædam generantur, de quibus deinceps dicemus, si prius his quæ simpliciter consistunt, quod deesse videtur adiunxero; quod videlicet quęcunque febris exquisitam simplicitatem seruauerit, formam vnam quandam veluti regulam obtinet eorum quę nunc sunt à nobis dicenda: quæ vero aliquo modo ab ista defecerit, tantum etiam à febrium simplicitate recedet. Nam quæ ex flaua bile per sensibiles corporis partes delata oritur febris, cum rigore inuadit, atq; ardentis febris similitudinem gerit, & bilis vomitibus, aut deiectionibus, aut sudoribus, vel scilicet ex horum quibusdam, vel omnibus soluitur. Huius febris accessio duodecim ad summum horarum æquinoctialium spatio finitur, eandemq; tertianam exquisitam appellamus, quæ in temperatura laborantis biliosa, & anni tēpore, ac regione, & uictus ratione calidis & siccis cōsistit. Diximus autē & paulo prius alia oīa quæ ad eius generationē conueniunt. Breuior est autē aliqñ Leoni.

prædicto spatio temporis accessio, in eo quod magis ac minus plurimam habēs differentiam, ob quantitatē uidelicet, aut qualitatem ipsius bilis, aut propter laborantis vigorem, aut propter præsentem eo tempore corpori patiēti dispositionem. Nam multa bilis, ea quæ pauca est, longiorem affert accessionē, tenuis autem, crassa breuiorem: sic & vigor, maior quidem, breuiorē: imbecillior autem lōgiorem. Corporis autem dispositio rara quidem breuiorem: densa vero, longiorem.

COMMEN. 87.

VVLT in hac parte Gal. ponere signa febris tertianæ simplicis: sed primo premittit canonem ul'em in cognitione omnium simplicitū febrium. uidelicet q, quæcunq; fuerit febris omnino simplex, ea habebit inditia, quę à nobis nunc dicētur. Quę uero ab his aliquo modo defecerit, tātū etiā à feb. simplicitatę recedet. Postea cum dicit. feb. igitur ex flaua bile delata, incipit ponere eius signa. Et primum est quia inuadit cum rigore, & intellige cum uehementi: eam. n. fieri non contingit sine rigore uehementi pungente ac carnem ferientę dixit. 2. de Crisi, cap. 3. Vnde Paulus lib. 2. tertiana esquisita cum à flaua bili putrefacta, et extra uenas delata generetur, protinus ab initio rigorem, hoc est totius corporis concussionem

Primū signū tertianę exquisita.

Paulus Aegine.

non

non exiguam infert in hoc à quartanę rigore differentem, q pungere uideatur, & cutem conuulnerare. Secundum signum est q gerit similitudinem febris ardentis, ex caliditate & acuitate flauæ bilis: unde quarta aphorism. com. 59. tertiana febris ab ea quæ ardens nominatur, humore faciente, non differt. Vtraq; .n. a flaua bile fit: Differunt autem, quoniam febris ardens habet in uenis una cum sanguine bilem plurimam ebulientem. Tertiana uero eandem bilem habet in toto corpore latam, ac motã. Exquisita igitur tertiana erit sui ipsius naturam puram seruans, atq; sincerã: seruat autem, ubi flauam bilem habet, ut dixi superabundantem, & motam, & præterea, tempus æstiuum, & locum tempori similem, calidum. s. ac siccum, & hominis ætatem, & temperaturam similem. Tertium signum est q soluitur hæc feb. uomitibus bilis, deiectionibus, uel sudoribus, uel quibusdam horũ, uel omnibus simul. Aliud signũ est q longitudo accessionis maior huius febris est duodecim horarum æquinoctialiũ. Et dixit quarta aphor. com. 59. q eam nũquam inuenies extra 12. horas suam accessionem protendere. Addit et secundo de Crisi, cap. 3. & sæpius aliquando. 7. horas accessio continet: nonnunquam citius aut tardius. Et Auic. dicit durat eius paroxismus à quatuor horis usque ad horas duodecim, & non addit multum supra duodecim, neque durat mi-

De rigore in exquisita tertiana & quartana.

Secundũ signum.

Tertiana exquisita ab ardente exquisita in humore nõ differũt quoniam utraq; a flaua bile.

Quomodo febris tertiana & ardẽs differũt.

Tertiũ signum.

Quartũ

Paulus nus quatuor horis. Ait Paulus lib.2.febrem, quæ infra duodecim horas terminatur, exactam tertianam nominamus: quæ uero diuturniorem accessionem habuerit, illam simplici uocabulo tertianam nuncupamus: Quæcunq; autem longissime productam accessionem seruauerit, exiguum uero interuallum, hanc rursus extensam tertianam dicimus. Et dicit Aetius lib.5. exquisita tertiana est quæ in integram quietem desinit, cuius exacerbationis spatium maximum ultra 12 horas non producitur, q. si producatur, eam non tertianam exquisitam, sed extensam uocamus. Si uero quotidie febris cum uehementi frigore inuadit, et cum alijs, tum urinarum, tum pulsuum, tum cæterorum notis, quas diximus, duplex tertiana appellatur, quæ ob bilis multitudinē crassitiem ac dissimilares partes contingit. Ponit & aliud signū cum dicit, Atq; appellamus eam exquisitam tertianam &c. & est clarum: postea ostendit ob quam causam accessio aliquando est breuior prædicto spatio temporis horarum duodecim, ut ob quantitatem & qualitatem bilis, aut ægri uires, &c. & quæ dicit patent.

Quid exquisita tertiana & quid simpl'r tertiana, quid extensa. Aetius.

Duplex tertiana, quid. Secundū signum.

TEX.

Lau. AT vero tempus intermifsionis in tali febre, ex pulsu indicium putredinis humoris penitus obscurum habet, sequenti die ac nocte post accessionem. Leuiter autem

succensa

ſuccenſa ægre cognoſci poteſt primis partibus poſterioris diei:ſed adhuc clarius circa fines eiuſdem diei aut noctis, atque adhuc clarius proxima die vel nocte,quæ præcedit.ſ.diem aut noctem acceſsionis. Sane in ea ipſa perſpicuum iam eſt indicium, multoque magis quoties acceſsio prehendat: ac multo magis,vbi aſcendat ad ipſum conſiſtendi vigorem. In eo vero minus quam per incrementũ,rurſusque multo minus per inclinationem. Hanc febrem ſi libeat nominare exquiſitam tertianam, nomine uteris antiquo:ſin minus,at certe nobis dabis ita nominare gratia perſpicuitatis doctrinæ.

TEMPVS autem in hac febre intermiſſionis, nullum habet humoris putreſcentis ex pulſu perceptibile indicium in die, aut in nocte,quæ cõſequitur acceſsionem: cum vero parumper ſuccenditur, vix cognoſci poteſt in primis diei aut noctis,ſub inde ſequentis partibus,manifeſtius autem adhuc ſe oſtendit die proxima, quæ videlicet antecedit acceſsionis diem vel noctem. In illa vero iam ſignum euidentius apparet, ac multo etiam magis acceſsione iam incipiente, atque adhuc plus iam inualeſcente febre.Quum vero iam conſiſtit,minus quam quũ augebatur, multo vero minus Leoni.

vbi iam declinauerit. Huiuſcemodi febrē, ſi appellare libuerit exquiſitam tertianam, nomine vteris antiquo, ſi minus, mihi ſaltem licet manifeſtioris doctrinæ gratia, ita nominare.

COMMEN. 88.

Sextum ſignum.

ALIVD *ſignum eſt, q. tempus quietis ſequēti die aut nocte poſt acceſſionem nullum habet inditium humoris putreſcentis ex pulſu perceptibile. Cum uero parumper ſuccenditur uix cognoſci poteſt in primis partibus diei aut noctis ſubinde ſequentis. Sed adhuc clarius circa fines eiuſdem diei aut noctis: atque adhuc clarius proxima die uel nocte, quæ præcedit diem aut noctem acceſſionis, adhuc multo magis acceſſione iam incipiente, & adhuc plus iam febre inualeſcente. Cum uero conſiſtit, minus q̃ cum augebatur: multo uero minus in declinatione. Vnde ut dictum eſt, tertiana exquiſita. 12. habet horas acceſſionis uel minus, & 36. horas quietis. Poteſt ergo acceſſio eius quæ durat 12. horis inuadere in die uel in nocte. Si in die; tunc in nocte ſequenti nullum habet inditium putredinis ex pulſu perceptibile, & in principio ſequentis diei tale uix cognoſci poteſt: tamen magis manifeſte apparet in fine prædicti diei. Et adhuc magis in nocte ſequenti illam diem, quæ eſt directe nox quæ antecedit acceſſionem ſecundam, & ſic ultra, ut dicit.*

Tertiana exquiſita horas. 36. habet quietis.

cit. Et ita si talis febris inuasisset in nocte, illud quod dictum est de die attribueretur nocti. Et nota quòd hoc signum quod appellatur signum putredinis in pulsu, est pulsus diuersitas et inæqualitas, quæ contingit a materia putrescente & naturam aggrauante. Et ideo in febribus in quibus totalis fit transpiratio materiæ putridæ, & totalis eius resolutio, ex toto cessat inæqualitas, & diuersitas in pulsu, & per consequens signum putredinis ex toto a pulsu remouetur; & hoc maxime euenit in tertiana post eius accessionis declinationem, ob illius materiei subtilitatem, nõ autem in phlegmatica, dato quòd intermittens sit. Sed quia in intermittentibus febribus, donec non sit facta completa consumptio totius materiæ, fit continue noua reaggregatio materiæ, quæ nouas accessiones facit, contingit quòd modicum tempus est in quo talis diuersitas a pulsu cesset; nam cum materia incipit reaggregari pro alio paroxismo qui naturam grauet: tunc incipit fieri in pulsu diuersitas, & quia in principio illius temporis modicum est de materia aggregatum, ideo uix talis diuersitas apparet, & ex pulsu cognoscitur. Et deinde in fine illius diei uel noctis magis apparet, & etiam continue plus in die, uel nocte ante diem, uel noctem accessionis: quoniam continue magis, & magis de materia aggregatur naturam aggrauante. Et de

Quid signum putredinis in pulsu.

Nota.

diuersitate pulsus in tertiana dixit Auicenna pri ma quarti, tractatu secundo, capit. 36. quòd est sub diuersitate quæ est in reliquis putredinalibus febribus: quoniam non est tanta, immo minor cum duritie tamen quadam: quoniam necessitas euentationis & expulsionis fuliginum malarum, sunt ferè æquales in tertianis: in quartanis autem & quotidianis necessitas expulsionis fuliginum est multo maior. Etiam materia tertianæ febris ob suam subtilitatem facilius uniformius & citius putrefit ac inflammatur: sed materia quartanæ, uel quotidianæ comparatur lignis uiridibus, quæ uix inflammantur, tarde, & difformiter. Causa uero duritiei pulsus in tertiana, est fortis arteriarum desiccatio, tam à caliditate, quàm à siccitate cholerae, & fumorum ipsius. Dixit etiam Galenus secundo de Crisi, capitulo sexto, si exquisita tertiana fuerit, intra septem circuitus: Si uero exquisita febris ardens, intra primam septimanam necessario finietur. Omnino autem diuturnæ sunt, & quotidiana intermittens, & illi adhærens continua, sicuti & quartana, & quæ per quartum diem excrescit. Quare tria erũt uniuersa simplicium febrium genera, singula uero ipsorum in duas primas differentias secabuntur, uel enim intermittentes, uel continuæ febres erunt: & primo

In quartana, & quotidiana multo maior est necessitas expulsionis fuliginũ q̃ in tertiana.

Cã duritiei pulsus in tertiana.

Exqsita tertiana intra 7. circuitus finit.

Exquisita ardẽs intra prima m septimanã

& primo die statim inuadentes dignoscuntur. Aliæ uero in ascensu. Aliæ in summo earum uigore. Quædam in primis declinationibus, uel febre uacantibus intermissionibus. An autem maior sit diuersitas pulsus in principio accessionis quàm in augmento. Dicendum, quòd sic. Et in augmento maior, quám in statu, & in statu maior quám in declinatione. Et ratio est. Nam diuersitas pulsus quæ uocatur signum putredinis causatur, ut dictum est, à materia naturam aggrauante, modo humor ualde plus aggrauat naturam in principio accessionis, quàm in temporibus alijs, quoniam tunc calor naturalis maxime ab humore suffocatur, unde intranspiratus manet, quemadmodum ignis cui superuenit magna quantitas lignorum uiridium, qui in suo motu sæpius interrumpitur & differmiter mouetur, & ob eandem causam in augmento fit maior diuersitas quàm in statu. In declinatione autem minus, quàm in aliquo tempore, quoniam tunc materia transpiratur & resoluitur. In statu uero materia plus aggrauat naturam ob sui caliditatem, quàm ob sui corpulentiam calidum naturale suffocantem, cum iam sit excalefacta. Et ideo sicut ignis cum superauerit ligna uiridia, & ea excalefecerit uniformiter plus mouetur, quám cum ab illis suffocabatur, ita etiã ẽ de materia, & de calido na-

diuesitas pulsus in prĩcipio maior, q̃ ĩ augmẽto, et in augmẽto maior, q̃ in statu.

Natura plus in prĩcipio accessionis agrauatur, q̃ in alijs tempori bus.

turali. Et ob id dicta diuersitas plus maior accidit ualde in principijs accessionum febrium, quæ sunt de humore frigido crasso, & maxime uiscido.

DE NOTIFICATIONE FEBRIS *Quotidianæ.* CAP. IIII.

TEX.

Lau. — *Signa simplicis exquisitæ quotidianę.*

A ALIA porro est simplex ac exquisita febris ex pituita putri, quæ per membra sentientia pellitur ab ipsa natura consistens. Ea incipit ex frigore partium extremarum, atque horrore potius, non rigore: difficulter accenditur: longumque obtinet incrementum ad ipsum consistendi uigorem: quoniam humor ipse ex quo consistit, frigidus, atque humidus est temperamento, ac glutinosus consistentia. Itaque difficulter accenditur, ac tarde mouetur sępe in ipsis meatibus hærens.

Leoni. EST autem & altera exquisitæ simplicitatis febris, quæ ex pituitæ putredine ortū habet per sentientes corporis partes à natura detrusa. Incipit autem ab extremorū frige-

frigefactione atque horrore potius, quã rigore. Ac cum difficultate accenditur calor ac longum consumit tempus, dum inualescendo peruenit ad summum. Quoniam uero is ex quo constituitur humor frigidus est & humidus in temperatura, lentus autẽ ac tenax in consistentia: id circo ægre accẽditur, ac tarde mouetur, sæpiusq; in foraminibus retinetur.

COMMEN. 89.

Nunc ponit Gal. signa simplicis ac exquisitæ febris intermittentis, quæ ex pituita ortum habet. Et primum signum est, q, incipit ab extremorũ frigiditate, atq; horrore potius, non rigore. Et dicit secundo de crisi cap. tertio. In quotidianis non antecedit rigor, neq; statim ab initio, neq; in progressu, sed solum frigefactio. Idem cap. quinto. Et de causa huius signi iam patuit supra. Secundum signum est, q, difficulter accenditur calor. Et sic eius accessionis principium est longũ, & in longo tempore peruenit ad summũ, & sic augmentum etiam longum. Et huius causã redit, quoniã humor ipse ex quo consistit, natura frigidus & humidus est, & consistentia glutinosus, Itaq; difficulter accenditur, ac tarde mouetur, sæpe in ipsis meatibus hoerẽs. Vnde Paulus lib. secundo cap. 23. quotidiana non quaquã cum rigore primo stati die inuadit, sed temporis spatio p

Signum primum

Sescũdũ signum

Paulus

In febr. piodica phlegmatica de phlegmate dulci uel naturali raro. ãtecedit horripilatio.

Rigor ẽt a phlegmate.

Rigor ex phlegmate uitreo, uehementior q̃ ex accido.

frictio magis, quã rigor oritur, ægre uero incalescit, & diuturnum habet incrementũ. Idẽ & Aetius *lib.5.cap.84.* Et ideo Auic. *prima quarti tractatu secũdo cap. de signis plegmaticæ periodice ait. quotidianã quæ est ex phlegmate dulci uel naturali raro antecedit horripilatiõ in principio sui usq; ad multos paroxismos, & similiter nec frigus, nec rigor, cũ phlegma naturale sit nutrimentũ ueluti medio modo coctũ, hoc. n. benignũ esse animali, et secũdũ naturã, dixit* Gal. *2. de uirtutibus naturalibus.* De *quotidiana uero quæ est ex phlegmate non naturali, non sic dicendum.* Vnde Gal. *in lib. de tremore & rigore cap.7. ait.* Rigor *uero nõ solum causatur à cholera rubea uel à cholera nigra, sed causatur etiam à phlegmate multæ frigiditatis, quod phlegma uocauit* Anaxagoras *uitreum, hic tamen rigor non est fortis & rigidus, licet duret sæpe diebus pluribus, quàm alius rigor.* Et dicit Auic. *loco citato, q; hic rigor ex phlegmate uitreo est uehementior, quàm qui fit ex phlegmate accido, quoniam frigus uitrei uehementius est, & mordatius, magis contristans membra, super quæ effunditur.* Dicit *secundo q; in quotidiana de phlegmate uitreo frigus non subito incipit sed paulatine, & primo in extremis, ut manibus & pedibus, & in buto nasi, quoniam magis distant à fonte caloris, & minus sanguinis communiter habent, deinde per-*

ueniunt extrema corporis ad hoc ut appareant frigida, sicut nix quæ uix calefiunt & non subito neq; continue cum gradatione crementi caloris, sed paulatine cum interruptione & reditu frigoris, ut in ligno uiridi nunc ignis flamma crescere uidetur, nunc minui iterum & quasi extingui, propter calorem uarie imprimere in partes uiscosas uitrei phlegmatis. Et de quotidiana, quæ ex phlegmate salso, dicit quòd illam antecedit horripilatio, & non fit uehemens frigus eius.

quotidianam de phlegmate salso ãtecedit horripilatio.

TEX.

AC premit quidem interdum, grauatq; uires. Inæqualem autem ac magis debilem efficit, paruumque pulsum in principio ac primo incremento. Per febrem uero biliosam existit inter initia accessionum unaquæque affectio ex dictis circa pulsum: sed ab illa quidem cito abeunt, tũ alia, tũ etiã inæqualitas quæ magna ex parte nec cum talibus febribus accedit, nec tales febres comitatur. Calor autem ipse non multo postquam desistit rigor, accenditur luculentus, quemadmodum ignis quidam plane purus, in quo nulla fumosa caligo inuehitur. Calorem vero pituitosi humoris assimilabis igni fu-

Lau.

moſo lignorum viridium accenſorum.

Leoni. OPPRIMIT autem atq; aggrauat aliquando uirtutem. Hinc inæquales ac debiles magis, paruoſque efficit pulſus quum primum febres inuadunt atque incaleſcũt, fiunt autem in biliosa febre in acceſsionum principijs ſinguli quos diximus circa pulſus affectus, & in illa ſtatim deſinunt: aliàque & inæqualitas plerunque tali febre inuadẽte non adſunt. At poſtquam ceſſauerit rigor, non multum poſt calor accenditur, veluti ignis efulgens purusque omnis fumoſæ fuliginis expers. At pituitoſi humoris caliditatem igni fumido lignis uiridibus accenſo non male aſsimilaueris.

COMMEN. 90.

OPPRIMIT *atq; aggrauat uirtutem, quoniam humor pituitoſus multum contrarius eſt calori naturali frigiditate ſua, uiſcoſitate, & multa humiditate eum ſuffocante.* Et ideo *hæc feb. incipit multoties, ut dicit* Auic. *cum syncopi propter oris ſtomaci debilitatẽ cui facillime cor cõpatitur: & caſum appetitus cum nauſea quadã & abominatione cibi, ob pituitam quæ in ſtomacho exuberat, & propter deffectum cõcoctionis, unde tertio canone cap. de ægritudinibus ſtomachi.* Et *plurimum quidem quod inuenitur*

Quare ĩcipit fe. phlegmatica multotiẽs cũ ſyncopi.

inſto-

in stomacho aut generatur in ipso ex humoribus, est phlegma, quoniam chilus est naturæ propinquæ phlegmati. Est enim uterq; albus dulcis fere semicoctus. Vnde fit, ut chilus quando superabundat, & non digeritur perfecte in stomacho, q; ibi remanens, in phlegma aliqua eius pars conuertitur, ex qua non fit sanguis, neq; cholera rubea, neq; melancholia. Nec cholera secundũ naturam in plurimis hominum effunditur in stomachum, lauans, & abstergens, & mundificans ipsum, sicut lauat abstergit & mundat intestina, ad quæ quotidie effunditur secundum naturam. Et ideo Auic. prima quarti tractatu secũdo cap. quarto ait. quotidiana febris ẽ magni timoris seu periculi, primo quia tempus interpolationis & quietis eius est breue ualde, non enim perdurat nisi sex horis quin redeat alter, & adhuc in illis non perfecte corpus ab extraneo mundatur calore. Secũdo quia corruptio complexionis & debilitas oris stomachi indifferenter quotidianæ adsunt, & ipsam associant ob abundantiam phlegmatis in stomacho, quod etiam crescit ex diminuta ciborũ assumptorũ cõcoctione, tertio propter symptomata mala, sicut syncopis, pulsus cordis, casus appetitus, quæ corruptio & debilitas oris uẽtriculi inducunt, ob uehemẽtiam compassionis cordis ad ipsum, & quia os uentriculi est sedes uirtutis appetitiuæ cibi, & accutissimi

Nõ sẽmp colera secundũ naturã in stomachũ effunditur.

Quare quotidiana magni est timoris.

Tempus quietis quotidianæ nõ perdurat nisi .6. horis, ĩ quo nõ pfecte corpus ab extraneo mundatur calore.

sensus. Perarum etiam est, dixit Gal. secundo de crisi cap. quinto quin & os uentriculi, & epar in ipsis male afficiatur, sed & cruditates antecedunt plurimæ, & coctionis moræ, & acidi ructus, & cum primum febrire incipiunt, precordia ultra naturæ habitum penitus intumescunt, magna uero ex parte inflantur, ac distenduntur, Voluit etiam Gal. phlegma generari in uentriculo, & non in epate, & in sanguinem mutari per secundam concoctionem, quæ fit in epate in libello de atra bile, ubi inquit. Nos autem pituitosum humorem ex cibis phlegmaticis in prima uentriculi concoctione fieri demonstrauimus ut biliosum, & melancholicum, in iocinore mutatur, & pituitosus in saguinem concoctione qua iecur perfungitur. Idem in secundo de usu partium cap. quarto. Et ratione sic ostendi potest, nam in epate non generatur pituita nisi per diminutam concoctionem. Ergo si epar perfecte concoquat, totus chilus fiet sanguis, & non secundum partem fiet pituita. Ergo si pituita non generaretur in uentriculo, esset homo aliquando sine pituita, quod non est dicendum. Etiam magis uerisimile est, ut phlegma generetur in uentriculo, cuius substantia est alba, & sanguis in epate cuius caro est rubea. Postea Gal. ponit aliud signum quod sequitur ex predicto, nam quia opprimit & aggrauat uirtutē, perducit pulsus inæquales

phlegma generari in uentriculo uoluit Gal.

Aliud signum ex pulsu.

les ac debiles magis & paruos ex debilitate uirtutis in principio et primis incrementi partibus. Vnde Auic. prima quarti tract. secūdo cap. 47. Pulsus eius est paruus submersus, debilis, rarus in primis scilicet quādiu frigus perseuerat et manet interius calor coartatus, deīde fit frequēs in fine febris uidelicet in statu & declinatione. Est tamen differentia inter hāc febrē & tertianā, qm̄ licet in tertiana in principijs accessionū fiāt circa pulsū singuli affectus, debilitas. s. paruitas, & inæqualitas, tamen ab illa statim abeunt, ob citam bilis inflammationem, & eius subtilitatem, qui plerunq; in tali febre tertiana inuadente non multum manifeste adsunt. Et alia litera, de inæqualitate solum uidetur intelligere, dicens, tum alia, tum etiā inæqualitas quæ plerunq; nec cum talibus febribus, accedit, nec tales febres comitatur, nam quando cholera est pauca, & nō multum mala, non multum manifeste in accessione tertianæ apparet inæqualitas, ut supra patuit Differt etiam hæc febris á tertiana, quia in tertiana postquam rigor cessauerit non multū post, immo statim calor accenditur clarus ueluti ignis purus omnis fumosæ fuliginis expers. Et sic principium accessionis in ea ē ualde breue et statim ad incremētū ueniēs, quod nō sic ē de illa. Similiter calor existens in tertiana cum sit in humore sicco subtili, est sicut flamma clara,

sed calor pituitosi humoris ob eius crassitiẽ igni fumido lignis uiridibus accenso assimilatur.

TEX.

Lau. EVACVATIONES igitur in eo paucæ existũt, ac longitudo accessionis diuturnior: et tempus intermissionis nõ æque ac primum purum est, sed semper seruans in calore & pulsu, putredinis humoris indicium. At uero & in hac febre circa principia, atque incrementa accessionum, indicium putredinis est manifestissimum. Attamen & hæc ubi exquisita fuerit, uidetur multis habere puram intermissionem, & nos ipsi ita etiam non raro dicimus, quoties importuna sermonis curiositas uidetur.

Leoni. IDCIRCO & breues in eo cessationes & accessionis spatium longius producit, neque intermissionis tempus est adeo, ut in tertiana sincerum, sed humoris putrefacti seruat indicium. Manifestissime autem & in hac febre in inuasionibus atq; in crementis accessionum, signum putrefactionis apparet. Attamen cum exquisite suã naturam seruauerit, plerisque uidetur puram intermissionem habere, & nos quoq; hoc idem non raro fatemur, cum nimium diligens sermo fuerit intempestiuus.

COMMEN. 91.

INFERT *tria alia signa. Primum est q; euacuationes in eo sunt paucæ, & intelligit, sudores, iuxta illud secūdo de crisi cap. quinto. In primis diebus minime sudant, sed progrediente tempore hoc illis aduenit. Vnde Auic. prima quarti loco citato. Et de proprioribus significationibus eius est paruitas sudoris, & priuatio eius. Secundum signum est, spatium accessionis longius, ponitur enim perdurare .18. horis. Tertium est q; tempus intermissionis et quietis non est adeo purum ut in tertiana, sed semper seruat in calore & pulsu putridi humoris indicium. Vnde Auic. de eis quæ significant q; febris est phlegmatica est ut sit paroxismus eius .18. horis, & hoc quaq; die, & dimissio eius. 6. horis. Et non est dimissio eius dimissio munda, quoniam materiam cum crassitudine & uiscositate est multa, & non intelligas q; paroxismus eius semper duret .18. horis, & quies. 6. sed q; longior paroxismus uere quotidianæ non durat ultra .18. horas, & quies eius non minus. 6. horis, & dimissio seu quies suis paroxismis interueniens non est dimissio munda à febre omnino, immo reliquiæ caloris febrilis in corpore remanent horis quietis, quia materia huius febris est multa crassa uiscida cui putredo adhærens, & febrilis calor uix euaporatur. Et subdit Gal. q; tale signum putrefactionis manifestissime ap-*

quartū signum De sudore i phlegmatica

Quintū

Sextum Intermissionis tēpus quotidianæ semp in calore et pulsu putridi humoris inditiū seruat.

Longior *paroxismus quotianæ nō durat ultra .18. horas.*

paret in inuasionibus, & incrementis accessio num. Et cum hæc quotidiana exquisita fuerit ui detur multis puram intermissionem habere, & nos quoq;, dicit Gal. non raro fatemur, cum sermo intempestiuus nimium fuerint diligens.

TEX.

Lau. ACCIDIT autem naturæ corporis, tẽpori, regioni, tempestati, studio, victui, & alĳs omnibus pituitosis.

Leoni. HÆC autem naturas consequitur corporum, & tempora, & loca, & status, artesque & uictus rationẽ, aliaq; omnia pituitæ con sentanea.

COMMEN. 92.

Aliud signũ à rebus naturalibus & nõ naturalibus.

PONIT *deinde signa huius febris sumpta à rebus naturalibus & non naturalibus, naturas corporum ut puerorum quorum complexio est humida ob abundantiã pituitæ causa crapulæ & inordinationis motuum super cibo assumpto, unde secũdo de crisi cap. 2. quotidiana natura eget humidiore uitaq; otiosa plena crapulis, sic igitur & in pueris assidue fiunt. Et Rasis decimo Almansoris ait. Accidit autem hæc febris sæpius pueris, & mulieribus, & eunuchis, & corpora habentibus humida. Accidit etiam, & in senectute, & propter frigiditatem, temporis, ut hyemis, nã. 2. de crisi. Taliumq; ægritudinum hibernum tempus ferax est, & status temporis humidus,*

&

& eiusdem naturæ locus, quem æger inhabitat, maxime propinquus stagnis, aut lacubus, aut palludibus. Artes *scilicet frigidas, ut est pisca toria, rationem uictus, ut quòd æger antea dũ sanus erat se replere solebat ad satietatem, unde paulatim phlegma in eo creuit.* Et *alia omnia pituitæ consentanea, ut sunt consuetudo ægri sæpe incurrendi morbos pituitosos, aduentus causarum antecedentium quotidianæ, ut nau seatiuæ satietatis, iuxta id secundo de crisi, et cruditates antecedunt plurimæ, & coctionis more, & accidi ructus, & color plumbeus faciei cum inflatione eius, ob deffectum adhoerentiæ nutrimenti ex aquositate ipsius, & cruditate, sicut in hyposarca, uel ob multitudinem uaporum pituitæ, qui non ressoluuntur.* Et *casus appetitus ex abundantia putridi phlegmatis in uentriculo contenti.* Ita *scribit* Gal. *de signis quotidianæ intermittentis primo de arte curatiua ad* Glauconem. Febrem *uero quotidianam intermittentem uel ex his maximis signis agnosces, nam caliditatem humidiorem cum quadam acritudine esse oportet non cum primum manus admouetur confestim, sed per moram.* Nam *quædã fumosa caliditas cum multo uapore cõmixta exire uidebitur.* Quũ *magis ignis in humore suffocetur, q̃ ipsum possit cõuincere.* Sed *et his minores sunt pulsus pulsibus quartanarum; qua n-*

de signis quotidianæ à gal. primo d arte curatiua.

istarum pulsus pulsibus tertianarum. Rursus *uero rariores sunt in quotidianis intermittentibus pulsus,his qui in tertianis,quantum illius pulsus quartanarum at tarditas in utrisque modo se habet.* Minus *uero siticulosa hæc febris est, tantumq; eam quartana excedit,quantum istam tertiana.* Lingua *uero & totum corpus siccißimum est in tertianis,at in febribus his humidisſimum, & uomitus pituitosi.* Et *quæcunq; per uentrem excernuntur frigidiora sunt, atq; humidiora,& crudiora,aquosiora,& pituitosiora.* Vniuersum *corpus deniq; in hisce febribus plenũ crudis humoribus inuenitur.* Et *quidem ætatibus, naturis anniq; temporibus,& temperaturis humidioribus accidunt.* Nam *iuuenem biliosa,ac sicca tẽperatura nũquã uidi huiuscemodi corripi febre, pueri autem & maxime infantes, & ex his,qui iam perfectum corpus habent,pituitosi & habitus craßi,atq; otio plurimo dediti,crapulis, ebrietatibus, balneis aßiduis, post cibũ præsertim utentes,à quotidianis facile capiuntur, loca etiã humidiora, atq; ex anni temporibus hibernum, atq; ex constitutionibus humidiores hanc præcipue afferunt febrem,q, si sit etiam populo communicata,tunc præter ea,quæ ante diximus signa,hoc quoq; non parum ad eam dignoscendam conducit,non tamen harum febrium declinationes,* Quemadmodum *tertianarum & quartanarum*

Nunq̃ Gal. uidit iuuenẽ biliosa& sicca tẽperatura corripi feb. cotidiana.

rum sudoribus terminantur. Quare neq; ad integram quietem manifeste(exceptis paucis)per ueniunt. Vrinæ uero quæ procedentibus ipsis ad ueniunt totius morbi tempora docent. Quæ autem in principijs uidentur,febris etiam speciem indicabunt. Nam in quotidianis,uel labæ sunt et tenues,uel craßæ,aut turbulentæ uel turbidæ.In tertianis autem ruffæ uel subruffæ. In quartanis uero uariæ quidem.sed crudæ.Hhæc omnia febrium intermittentium sunt iudicia. *Quotidianę,ad integrā quietē nō manifeste per ueniunt.*

TEX.

ACCEDIT vero singulis diebus, quãuis minus calida sit quam biliosa, quæ tertio quoq; die fatigat. Sed constat hãc quidem(quoniam & humorem habet accensu facilem,& prompte semper ob tenuitatem quicquid eius feruefactum est per accessionem, expurgatur) ad integritatem quãdam magis puram desinere, & exiguũ post accessionem vestigium putridi caloris relinquere:eam uero quæ ex pituita cõsistit, nec integre purgari per inclinationes accessionum,nec exiguum, quod velut succendatur,relinquere. Inde ergo efficitur & intermissio multo deterior, & secundæ accessionis maturius principium. Lau.

SINGVLIS autem diebus accenditur quãuis minus calida sit biliosa tertiana. At Leoni.

illa quum & humorem habeat accensioni opportunum facile subinde propter subtilitatem quicquid ex eadem efferbuerit, totum in accessione expurgatur, ad puriorē quandam infebricitationem terminare uidetur. Postq; accessionem breue aliquod putridæ caliditatis vestigium relinquere. Quę autem in pituita febris accenditur, in accessionum declinationibus integre non expurgatur, neq; parum relinquit eius qđ, ueluti succendi uidetur. Hinc ergo eius intermissio longè deterior ac secundæ accessionis festinat inuasio.

COMMEN. 93.

DVBIVM *remouet. Nam diceret quispiam. Bilis est humor calidior, & magis aptus incendi. Ergo febris biliosa deberet potius accendi singulis diebus.* Respondet Gal. q̧ cū *tertiana habeat humorem ascensu facilem, & facile subinde ob subtilitatem expurgatur quid quid eius feruefactum est in accessione, constat hanc ad infebricitationem quandam magis puram desinere, & exiguum post accessionem uestigium putridi caloris relinquere.* Eam uero *quæ ex pituita consistit, nec integre purgari per inclinationes accessionum, nec exiguum eius, quod ueluti succendi uidetur, relinquere.* Et *sic eius intermissio multum deterior, & secūdæ accessionis festinat inuasio.*

DE

DE NOTIFICATIONE FEBRIS *Quartanæ.* Cap. V.

AT vero tertium genus in- *Lau.*
termittentium febriũ,quar *Quarta*
tana. f. exquisita , quoties *na exqui*
ex humore melancholico *sita,quæ*
solo efficitur frigido sicco-
que tẽperie , paulatim qui-
dem succenditur : quemadmodum lapis
quidam,vel testa,vel os,vel aliud quodpiã
sic frigidum & siccum corpus . Vbi vero
flamma quædam ex eo accensa est, nihil re
linquit fumosum,necꝗ semiustum post ac-
cessionẽ:& ob eam rẽ euãtiones plures ex
tali humore q̃ pituitoso,& intermissio pla
ne pura esse videtur,eo ꝙ hic omne id hu-
moris melãcholici quod est accensum eua-
cuatur atꝗ discutitur.

TERTIVM febrium intermittentiũ ge- *Leoni.*
nus est exquisita quartana,quando ex solo
atræ bilis humore generatur,qui frigida ac
sicca constat temperatura.Succenditur au-
tem paulatim veluti lapis aliquis,aut testa,
aut os,aut tale aliquod huiuscemodi cor-
pus frigidum & siccum. Vbi vero aliqua
ex eo flamma fuerit accensa nihil fumidũ,
aut à se incombustum in accessione relin-

quit. Atq; idcirco in hoc humore longiores sunt cessationes q̃ in pituita, atq; intermissio exquisite pura videtur: quoniam & hic quicquid atræ bilis fuerit accensum, exhauritur atq; dispergitur.

COMMEN. 94.

VVLT *in parte ista ponere signa tertij generis febrium intermittentium. s. exquisitæ quartanæ, quæ ex solo humore melancholico generatur. Nam quæ ex adustione flauæ bilis generatur, nõ dicitur exquisita quartana: sed solũ illa, quæ ex putredine melancholiæ naturalis, quæ frigida et sicca constat tẽperatura, secundũ ipsum. 4. aph. com. 21. facit etiam ibi Gal. differẽtiã inter humorem melãcholicũ et atrã bilẽ seu cholerã nigrã: quoniã proprie cholera nigra dicit̃, q̃ fit aut ex adustione flauæ bilis, aut sanguinis crassi.* Eos *etiã qui naturalẽ melancholiam, cholerã nigrã appellarunt, dicentes aliã esse nigrã, quæ dum animal naturaliter se habet quotidie gignitur, aliam quæ ex ustione conflatur, de quibus. 14. methodi, ca. 9. reprehẽdit Gal. 3. de locis affectis, cap. 5. Species uero melancholiæ non naturalis ex permixtione naturalis cũ aliquo uel aliquibus aliorũ humorũ, raro sensui subiacent, tũ pp melancholiæ naturalis paucitatẽ cõparatione ad alios humores, tum pp difficilẽ ipsius cum alijs humoribus incorporabilitatem, ob ipsius grauitatẽ qua deorsum trabitur.*

Quid proprie cholera nigra.

bitur. Et ità uult Gal. q̧ tantum duæ sint species simplices melãcholiæ nõ naturalis, uidelicet quę fit ex adustione flauæ bilis, & quæ ex adustione sanguinis fecalis, nec apud eũ inuenies, q̧ ex adustione phlegmatis fiat humor melancholicus. Nã humor melancholicus niger est, et ob eius nigredinem, dicit. 2. de Causis sympt. in fine, sedes principalium uirtutum obscurat, timorem, & mestitiam inducit: phlegma autem adustum non est nigrum, sed album, ut de sputo globoso dicit. 2. prædictionum com. 46. Est igitur primum signum huius febr. q̧ humor ex quo causatur paulatim succenditur, ueluti lapis quidam, aut testa, uel os, aut tale aliquod huiusmodi corpus frigidum & siccum. Et ubi ex eo flamma quædam fuerit accensa, nihil fumosum relinquit talis humor qui putrescebat, neque semiustum post accesionem: id enim proprie est semiustum in quo nondum finita est putredinalis caliditas; & nondum productum est ad totalem incinerationem. Et sic sequitur euacuationes esse plures ex tali humore, q̃ ex pituitoso, & intermißionem exquisite purã esse, eo q̧ hic omne id humoris melancholici, quod est accensum euacuatur atque discutitur.

Tantum duę spẽs simplr melãcholiæ non naturalis.

Ex adustione phlegmatis non fit hũor melãcholicus secundum Galenũ.

Signum primum feb. quartanæ.

T E X.

ET ob eam rem accidit illis rigor, qualis potissimum in forti frigore refrigeratis: nõ qualis interdum existit per æstũ, vel lassi-

Lau.

tudinem, vel medicamentum calidum, ac mordax vlceri adhibitum.

Leoni. IDCIRCO & in eis talis est rigor, qualis his, qui vehementi gelu frigescunt, haudquaquam ei similis, quia sole perustis, aut lassis, aut ex medicaminibus aliquando calidis, aut quum super vlcera ponuntur mordentibus fieri consueuit.

COMMEN. 95.

Secundũ signũ à rigore. PONIT *aliud signum sumptum à rigore, & est notum.* Et. 2. de Crisi, cap. 3. ita scribit *tertiana febris, quæ ex flaua bile mota ortum habet rationabiliter statim ab initio rigorem affert, non mediocrem, hoc ipso primum à quartanæ rigore differens: quoniam pungi uidetur ac percuti corpus. Talis .n. est in tertianis febr. rigoris sensus, sicuti in quartana febre similem frigefactionem habet æger, qualis propter gelu tempore hiberno sentitur: nam & illud ostensum est, q. in quartana febre atra bilis redundat, sicuti in quotidiana pituita. Tertianam igitur exquisitam febrem fieri non contingit sine rigore uehementi pungente, ac feriente carnem.* *Qualis rigor in quartana.* *Quartana autem febris, neq; primo die statim cum rigore inuadit uehementi; nam progrediente ipsa, atq; aucta, unde etiam rigor augetur, sensusq; ægrotantibus adest, non quasi pungantur, sed potius contundantur cũ quibusdam ueluti refrigerationibus usq; ad ossa*

tendentibus:

tendentibus: nam ita eos audire licet, dicentes ꝙ uideantur in oßibus pati laborem & carnem habere confractam. Causa autem quare non inuadit primo die cum rigore uehementi est: quoniã melancholia ex sui craßitie tarde et uix mouetur, et paulatine super mẽbra sensibilia diffunditur, sed cum iam diffusa est, quatit & opprimit & infrigidat ea, cogens interius refugere calorem, unde additur frigus, & adeo fit, ut multitudine coopertimentorum calidorum indigeat æger: sed suscitato naturali calore frigus paulatine diminui incipit. Et dicit Auic. ꝙ cũ æger in eius acceßione calesit, caliditas ipsius non est uehemens: quoniam melancholia cum hoc ꝙ uix inflãmatur, ob eius craßitiem non inflammatur inflammatione uehementi, de qua sit curandum, sicut ignis uix in lignis craßis inflammari potest, nisi magnus fuerit & fortis ualde: quoniam flamma ipsius per ligna crassa diffundi non potest: sed ea paulatim urit et incinerat. Est autem fortior caliditas eius q̃ quotidianę: quoniam phlegma minus inflãmabile, q̃ melancholia & magis opprimit, Tegit, & suffocat calorem innatum suis frigiditate & humiditate, sicut ligna crassa uiridia plus repugnãt igni, minusq; inflammãtur lignis craßis siccis. dicit secundo ꝙ hæc caliditas quartanæ non est uniformiter per totum diffusa, neq; uniuersum corpus comprehendit, immo est caliditas cum horri-

Quare quartana prima die nõ inuadit cũ uehementi rigore

Phlegma minus inflãmabile melãcholia.

Quartanæ caliditas non uniformiter p totũ diffusa.

pilatione & grauitate, cuius causa est crassities nimia melancholiæ, quæ non sinit p eã uniformiter et uniuersaliter calorem diffundi: dicit tertio cũ frigore eius est aliquid ex dolore ac si frãgat ossa, & est illic rigor, & cõcussio, & cõmotio pp quã stridẽt dẽtes: cã uero huius est: quoniã cũ materia sit crassa terrestris, nõ põt cũ à natura expellitur de uenis extra uenas multũ uersus exteriora & cutẽ expelli, sicut contingit de materia subtiliori, immo in profundo manẽs sẽtitur ibi læsio, et circa ossa mediãte eorũ pãniculo, unde puenit ab ea magna cõmotio, et ĩ carnibus cõfractio.

T. E. X.

Lau. CAETERVM necesse est hãc feb. antecessisse quicquid colligit atrã bilẽ, ex uitæ genere, victu, cœli statu, tpe, regione, natura, & ætate ægri melancholica.

Leoni. NECESSE est autẽ hãc feb. antecedere, quæcunq; atrã aggregat bilẽ in vitæ exercitijs, ac totius victus rõne, & tpis statu, & anni tempore, ac regione: Sic & laborantis naturam, & ætatem atra bile abundare.

COMMEN. 96.

PONIT *alia signa sumpta à rebus naturalibus, & eis anexis, & rebus nõ naturalibus. Vnde primo de arte Curatiua ad Glauconem, cap. de Signis quartanæ. Neq; reliqua extrinsecus signa sunt omittenda: sed & ægrotantis natura est inspicienda*

ſpicienda ſi in ea atra bilis abundat, & tempus quoq; anni ſi autumnus, & præſens conſtitutio ſi inæqualis: Sic uero & loci natura, et morborum peruagantium populariter, et ſi lien intumuerit, febrisq́; ſine ordine anteceſſerit, & ætas ſenior q̃ conſiſtentium, & ſi cum ſudore febres deſinant. In his uero bilis flauæ uomitus minime eſt expectandus, quemadmodum nec in quotidianis intermittentibus. Hoc enim *tertianarum propriũ eſt ſignum. At cũ febris ceſſauerit, ſi adhuc ſignum febris remanſerit, pulſusq́; his qui ſecundum naturam rariores ac tardiores fuerint, quartana proculdubio erit huiuſmodi febris.*

TEX.

ACCESSIO præterea huius febris longitudine temporis, tertianæ ſimilis eſt: atque interdum accidit, vt ſit longior, quãuis exquiſita ſit, quoniam ex humore frigidiore conſiſtit. Cauſa autem ſimilis eſt in his febribus; & alijs omnibus quæ differentiam longitudinis efficit acceſſionum, quemadmodum paulo ante diximus, in exquiſita tertiana: in multitudine & qualitate humoris, & robore, & infirmitate virium, & ad hæc ipſa ægri diſpoſitione differentiam habente.

HVIVS autem febris acceſsio tp̄is ſpatio eſt ſimilis tertianæ, nõnunquã & longior,

quum adhuc exquisita perseuerat, vt quæ ex frigidiori humore consistit. Eadem vero in hisce febribus atq; alijs oĩbus est causa, quæ differentiã facit longitudinis accessionũ, quẽadmodum paulo ante diximus in exquisitis tertianis ex multitudine humoris ac qualitate, uigore insuper, atq; imbecillitate potentiæ, ac præterea ex ipsius ægrotantis dispõne diuersitatẽ assumens.

COMMEN. 97.

Quartanę exquisitæ paroxismus nõ durat ultra 24 horas.

AVIC. *prima quarti.tract.2.cap.de quartana periodica, dicit q, paroxismus quartanę est 24 horarũ. Et intelligit de longiori: quoniã paroxismus longior quartanæ exquisitæ non durat ultra 24 horas, & rarißime durat ita longo tpe.* Et iõ

Auẽz.

Auenzoar 24 Theisir, cap. 5. *duratio eius non est maioris spatii, q̃ phlegmaticæ. Sed si permiscetur cum ea flaua bilis, minuitur eius paroxismus:* Et

Quõ accessio exquisitæ quartanæ lõgitudine tẽporis similis dr̃ tertianæ

si phlegma prolongatur, tamen loquẽdo de exquisita quartana paroxismus potest esse multũ breuior 24 horis, sicuti & paroxismus tertianæ potest esse breuior 12 horis: & hoc propter causas, quas tangit, cum dicit. Causa autem sit *is est. Ideo accessionem huius febris. s. exquisitæ quartanæ dixit longitudine temporis esse silem tertianæ, & interdum longiorem, q̃uis ipsa exquisita sit: quoniam ex frigidiori cõsistit humore.*

Paulus.

Paulus, lib. 2. *ita scribit in cognitione quartanarum. Quartana*

na

na inuadit multa cum perfrictione, ut quæ ex frigido humore atra bile originem trahat. Calorem uero feruoremq; febrilem tertianæ modo non obtinet, immo nec bilis uomitus eam comitatur. Ad hæc si urinæ tenues, albæ, & dilutæ fuerint, quartana erit febris. Eximia uero ipsius nota est, pulsus exiguus, & rarus. Cęterum in autumno potissimum incipit, erraticis superueniens febribus, nonnunquam in forma eius potissimum subsistit, quæ quarto die reuertitur: aliquando etiam plurium dierum interuallo, iuxta quosdam circuitus accessionem habet. *In quartana urinæ, tenues, albæ, & dilutæ.*

T E X.

NAM & alia omnia proportione respōdent iis, quæ ex humore bilioso consistūt. Quocirca si humor melancholicus, neque putrescat, neque vehementer feratur per corpora sentientia, nequaquam efficit melancholicam circuitionem exquisitam. Sane arquatis affectibus proportione respondent ex liene morbi diutini melancholici corporisq; totius colores fœdi. Et erysipelatibus, ac herpetibus, qui ex flaua bile consistunt, cancri, & phagedænæ proportione respondent. Sed neque ex his, neq; ex melancholicis affectibus necessario febricitāt, nisi prius humor melancholicus & biliosus putrescant. **Lau.**

Leoni. NAM et alia omnia proportione respondent his quę ex amara bile accenduntur. Si igitur neque putrescat, neque vehementer per partes sentientes deferatur atræ bilis humor, nũquam efficiet quadriduanæ exquisitę circuitum. Et quidem regii morbi passionibus analogum diuturnæ melancholicæ splenis ægritudines, & colores in toto corpore fœdi, herpetibus etiam atq; herysipelatibus, quæ ex flaua bile consistunt, cancri & phagedænæ correspondẽt. Neque in his vero, neque in atrę bilis morbis necessario febricitant, nisi prius atra bilis putrefiat.

COMMEN. 98.

QVIA dixerat in principio huius libri, q̃ ad hoc ut flaua bilis generet febrem non sufficit ipsam in corpore augeri atq; exuperare, sed alia requiritur causa, de qua paulo post dicetur, Et postea q̃ si ipsa flaua bilis non feratur per membra sentientia non generabit tertianam intermittentem, uolens post prædicta signa, nunc declarare q̃ causa illa est putredo, continuans se dicendis, ait q̃ omnia alia quæ ex humore bilioso cõsistũt proportione respondent his. s. humoribus melancholicis. Et ideo si humor melancholicus neq; putrescat, neq; deferatur uehemẽter p membra sentientia, non efficiet circuitionem melancholicam exquisitam:

exquisitam: quoniã si nõ putrescat, nõ generabit feb. & si non feratur per partes sentiẽtes, dato q̃ posśit feb. generare, nõ generabit intermittentẽ. Et q̃ humor melancholicus nõ causet feb. nisi putrefiat declarat dicens. arquatis affectibus proportiones respondẽt morbi ex liene diuturni melancholici, & corporis totius colores fœdi. Nam sicut morbi regij ex flaua bile accẽdunt, ita etiã ex liene accendunt morbi diuturni melancholici et uniuersi corporis à bili nigra colores fœdi. Et sicut herysipela, & herpes, ex flaua bili, ita cancri, & phagedenæ ex melãcholia: sed neq; ex his biliosis, neq; melancholicis necessario febricitãt homines, nisi prius putrefiat humor melancholicus, sic & biliosus. Morbus regius, quem Græci icteron appellãt, est effusio bilis p uniuersum corpus, modo nigræ de qua in lienosis, modo flauæ. Celsus hoc malum auriginem appellat: alij arquatum, & regium. Scribit ita Gal. 2. de arte Curatiua ad Glauc. cap. 1. flaua bilis quando sui seruans naturam unà cũ sanguine per totum corpus defertur, morbum facit qui regius appellatur. Sola uero quando excernitur et in aliquo membro cõsistit, herpes uocatur: Siquidẽ crassa sit secũdũ substantiã totã exulcerat cutẽ usq; ad carnẽ suppositã, atq; hunc affectũ Hypp. nominat herpetẽ exedẽtẽ. Si uero tenuior fuerit id q̃d in superficie est tantũ ueluti deurit. Atq; hæc species generis

Morbus regius, quid.

Herpes quid, & q̃d exedens, & quæ miliaris.

sortitur appellationem quum simpliciter & sine additione herpes uocetur. Nā ex duabus specie-bus, quæ quidem nuper dictæ sunt: altera herpes exedens nominatur: altera uero miliaris, quoniā in hoc affectu pustulæ paruæ ac multæ per summam cutem similes milijs excitantur: fit autem herpes huiuscemodi ex bile quidem, & ipse sed minus calida & acri q̄ sit prior. Quòd si ex sanguine & flaua bile calidioribus q̄ oporteat mixta fluxio fuerit, uel ex sanguine ferueſcente & tenuiſsimo secundum substantiam herysipelas passio uocatur multo inflammatione calidior, magisq; colorem flauum repræsentans. Et si tetigeris facile sanguis subterfugit, rursusq; illabitur exquisite tenuis & aspectu rubidus, non tamē dolet hic, ueluti inflammatio, neq; ut aliqua inflammationis species, pulsum aut compreſsionem, aut similem inuehit tentionem. Sed quandoq; ualde parum infestat ac cum præsertim quando per solam cutem diffusum fuerit, nihil inferiorem carnem molestans. Et quidem tale aliquid sæpius accidit, atq; hoc est exquisitum herysipelas, quemadmodum qui attigit inferiorē carnē: neq; ex uere tenui bile consistit, neq; tātum est herysipelas, sed iā dispō permixta ex herysipelate atq; inflāmatione. Et de cancro, herpete, et phagedæna, ita scribit. 2. methodi, cap. 2. cancer autē à similitudine ad animantem, phagedæna a symptomate, sil'r herpes.

Herysipela, q̄.

Exquisita herysipela, q̄

Quid cācer, ehrpes, & quid phagedæna.

herpes. Verum phagedæna ulcus omnino est, idq; depascens, siue exedens, siue quocunq; appellasse libet. Herpes non sp ulcus est, quoties q; cum ulceratione est, non utiq; seruata ueteri sede, uicinas partes depascit: sed sicuti nomen ipsum indicat, ritu serpentis bestiæ, relicto priore loco transit ad alterũ. Et dixit 14. methodi, cap. 17. q humor, qui exulceratũ herpetẽ excitat tenuissimus est: crassissimus, q cãcrũ, et q proximũ ab his locũ occupat qđ ad crassitudinẽ attinet, q phagedæna creat.

T E X.

NATVRA .n. sp nitit, suis uiribus utẽs, assimilare partibus nutriẽdis quicquid fieri utile põt: excernere autẽ id quod minime istiusmodi est. Quod si interdũ pre crassitie, vel copia, vel lentore excrementi, vel stipatione quadã meatuum, vel sua ipsius debilitate nequaquam possit excernere humorem vniuersum prauũ, immorantẽ diutius in ipso corpore alis putrescere necesse est. Nullus .n. alius humor permanere qualis extitit ab initio potest, nedũ qui adeo uitiosus est ut ab ipsa natura cultũ amplius suscipere non possit: sed aut concoctus apponitur, atq; assimilatur solidis alis partibus, aut corrũpitur atq; putrescit. Ad hũc modũ arquatis ac melancholicis affectibus quoties humor biliosus exuperans in cor- Lau.

pore diutius immoratur feb. superuenit. sæpe etiam dispositio in iecore, et in splene attulit febrem, quoties aut inflãmatio aliqua aut obstructio cõmittit prędictos affectus. Pari rõne nec vbi pituitosus humor exuperat, febris sequitur, nisi putrescat prius.

Leoni. SEMPER. n. suis natura viribus vtens: quicquid optimum fieri cõtigerit his, quæ aluntur partibus, assimilare: quicquid vero alienum, conatur excernere. Quod si aliquando ob crassitudinem, aut multitudinem, aut tenacitatem materiæ inutilis, aut aliquam meatuum obstructionem, aut propter sui imbecillitatem totum quod est vitiatum nequeat expellere: necesse est, vt si id diutius in animalis corpore perdurauerit, corrũpatur. Neq; n. fieri potest vt alius quispiam ex humoribus talis permaneat, qualis erat ab initio, nedum qui ita depravatus, vt naturæ cultus sit expers. Sed alterum omnino sequitur, vt. s. concoquatur, apponat, atq; assimiletur solidis partibus animalis, aut corrumpatur & putrefiat. Sic enim his qui morbo regio, atque atræ bilis passionibus infestantur, quando biliosi humores superabundantes diutius corpus obsederint, febres superueniũt. Sæpius etiã aut epatis aut splenis affectus attulit feb.

q̄n.s.hæ,quas diximus nup̱, passiones aut ex inflãmatiõe,aut obstructiõe cõtigerint. Eadẽ quoq; rõne & pituita humore redũdãte nõ accẽditur feb. nisi prius putruerit.

COMMEN. 99.

DECLARAT *unde accidat humorẽ putrescere,qui est causa feb.* Et *dicit q̃ natura utẽs suis uiribus.s.attractiua,retentiua,digestiua,et expulsiua,nititur assimilare partibus nutriendis quicquid optimũ fieri põt,& quicquid alienũ expellere,q̃ si aliquãdo totũ quod est uitiatũ nõ poßit expellere ob craßitudinẽ,aut multitudinẽ, aut tenacitatẽ materiæ inutilis,aut aliquã meatuũ obstructionem,aut sui imbecillitatẽ,necesse est,ut si id diutius in animalis corpore perdurauerit, corrũpatur.* Nã *ex quo illud nõ est corpori utile, & indiget expulsione nõ regitur a calido naturali.* Neq;.n.*ait,fieri potest ut alius quispiã ex humoribus talis permaneat,qualis erat à principio,nedũ qui ita deprauatus,ut ab ipsa natura amplius reduci nõ poßit:sed alterum omnino sequitur, ut s.cõcoquatur,apponatur,atq; aßimiletur solidis partibus animalis,aut corrumpatur et putrefiat. Sic.n.his superuenit febris,qui morbo regio, aut atra bili infestantur, quando humor in corpore exuperans diutius immoratur.* Etiam *in particulari membro sæpius affectus, ut iecore, & splene attulit febrem,cum aut ex inflammatione*

aut obstructione contingerint hæ passiones, quas nuper diximus.s.corruptio & putrefactio. Pari rõne *nec ubi pituitosus humor exuperat accendi-tur feb.nisi prius putrescat.* Deinde cum dicit.

TEX.

Lau. ATQVE ob hunc quidem, quod ab antiquis existimatum est etiam impossibile, sæpe numero uisum est: id autem est sine febre rigor, qui nonnullis quidem semel accidit, nonnullis autem etiam per circuitum pluribus diebus, vel continuus ab initio vsq; ad finem, vel oĩno ita mediocris, vt nequaquam esse uideatur quoties quieuerint, sed vbi moueaẽ tm̃modo efficiat sensum: vel etiam maior, ut etiam sine motu infestet. Sed quoties talis humor spatio temporis putrescat, non rigent solum: sed etiã febricitant. Et diuturna admodum & solutu difficilis febris in quotidiana forma tales affectus sequitur.

Leoni. IN hoc autẽ uisum est sæpius id quod antiqui impossibile arbitrabantur. Est autem hoc, sine febre rigor, quod nonnullis equidem accidit semel, nonnullis autem per uices interpellans multorum spatio dierum, aut à principio usq; ad finem continuatur: aut uidelicet est ita oĩno exiguus, ut neque adesse uideatur, quũ se quieti tradiderint:

sed

sed quũ moueri cœperint, tunc demum eũ sentiunt, aut tantam uim habet, ut sit etiã si ne motu molestus. Sed quãdo huiusmodi in tẽpore humor putruerit, nõ modo rigẽt sed etiã febricitãt. At quę tales sequitur di spositiones febris, est ualde diuturna & dif ficulter solubilis in quotidianæ figura pro grediens.

COMMEN. 100.

REMOVET *antiquorũ errorẽ, qui arbitra bãtur rigorẽ nõ posse fieri sine fe. et dicit. q mul toties uisum est, q nonnullis accidit semel rigor sine febre, non nullis autem per circuitum pluri bus diebus, uel cõtinuus à principio usq; ad finẽ, uel omnino ita exiguus ut nequaq̃ esse uideatur, cũ se quieti tradiderint, sed cum moueri coepe rint, tum demum eũ sentiunt, aut etiã ita magnus est ut sine motu infestet.* Hic *error, etiã repreben ditur ab eodẽ. 2. de causis sympt. cap. 5.* Vbi *ita scribit.* Ad *rigores semp febrẽ sequi, ut uetus ser mo est, ita uerus ex omni parte non est, ne si ipsũ quidem ut decet definias, sic. n. ijs qui antiquorũ placita enarranda suscipit, ea amice magis defi nire, quã morose redarguere debet. At ne sic qui dẽ uerus est sermo, uel si definientes dixerimus ri gores citra externam occasionẽ è corpore cõcita tos, febres necessario sequuntur.* Quippe *non so lum nobis: sed compluribus quoque ante nos*

medicis uisus est rigor sine febre, non tamen adeo ualidus, ut is qui uel tertianã, uel quartanã precedit, uel is quoq; qui et ardentes & calidas febres finire potest. Solent huiusmodi rigores à praua uictus ratione originẽ ducere, dum p ociũ quispiam se impleuerit, et subinde à cibo lauerit. Quòd si ciborum quoq; tẽperatura frigidior sit, ac pituitam suapte natura parere possit, tum promptißime rigor excitatur, adeo ut perquam difficile sit calorem reuocare. Non *igitur mirandum est superioris seculi medicos huiusmodi rigoris speciem nunquam uidisse, ut pote minus aberrantibus tunc quam modo á salubri uictus ratione hominibus, neq; etiam tã crebro se lauãtibus. Verum ut nuper dicebamus, huiusmodi rigores ad horrorem magis, quàm ad concußionem pertinent. Quum enim praua excrementa fuerint cõgesta, in primis inęqualitatẽ sentimus, quæ si acria fuerint, erosionis quoq; sensus accedit. Secundo loco exiguũ horrorẽ percipimus, mox maiorẽ tandem adeo magnũ, ut iã rigoris particeps esse uideatur. Postremo rigorẽ ipsum solũ sentimus, quo partes, & quatiuntur, & concutiuntur.* Huiusmodi *rigor ob frigidos succos nunquã excitari uidetur.* Principio.n. *ob craßitudinem uehementer moueri nõ possunt, q̃ si aliquãdo extenuẽtur, rigorẽ quidẽ excitabunt, sed nõ ita ualidũ, quippe nõ tantam admittit subtilitatẽ extenuata pitui-*

ta

ta,quantã extenuata flaua bilis. Atq; *ut huiuſ-modi rigoris modus parũ fuit ueteribus cognitus, ita perniciosus in morbis rigor ipſis nõ fuit igno tus,dicente in aphoriſmis* Hyp. *Si rigor per fe- brem non intermittentem acciderit imbecillo le- talis eſt .* Etenim *in huiuſmodi rigoribus inſurgit quidem natura contra res noxias,quo eas expel- lat,sed uicta cadit extinguiturq;,atq; hanc obrẽ redditur symptoma perniciosum.* Idem *ſcripſit in tract.de inæquali tem perie.*

DE FEBRE EPIALA.
CAP. VI.

HOC genere continetur febris epiala proprie nominata,quoties ſimul febricitant ac rigent: & utrunq; ſentiunt, eodem tempore in quauis corporis parte. Lau.

EX hoc igitur genere eſt etiam febris ea quæ proprie uocatur epiala,quando ſimul febricitant & rigent,atque eodem tempore in toto corpore utrunque ſentiunt affectum. Leoni.

C O M M E N. 101.

HO C *in loco agit de febre epiala,& de humo- re,quem* Praxagoras *uitreum appellauit, & de*

generibus pituitæ. Et dicit q huius generis scilicet quotidianæ est etiam febris quæ proprie appellatur epiala. Et est cum infirmus simul febricitat & riget, & eodem tempore in quauis corporis parte utrunq; sentit. Differt hæc febris à lypiria secundum ipsum in tractatu de inæquali intemperie, quoniam in hac febre in quacunq; corporis parte simul sentitur calor & frigus, sed in lyparia intus & in ipsis uisceribus calor sentitur, & in exterioribus partibus uniuersis frigus, sic enim scribit ibi. Quippe si pituitosus succus qui frigidus est, quéq; Praxagoras uitreum appellat, & amara bilis, quæ calida est, simul abundet, ac per sensibilia membra moueantur, nihil miri est utrunq; à cubante pari modo sentiri. Neq; enim si hominem sub sole feruido statuas, & aquam illi frigidam infundas fieri potest, ut non simul & à sole calorem, & ab aqua frigus sentiat. Verum hoc casu ambo extrinsecus sunt, nec paruis portionibus incidunt. In febribus quas epialas uocant, tum ab interno, tum exiguis portionibus: eoq; uniuersum corpus ambo sentire uidetur, Quum enim tenuissimis portiunculis aspersum per corpus, tum calidum sit, tum frigidum, nullam sensilem alterius portiunculam ita paruam desumas in qua non alterum sit comprehensum. In ipsa tamen accessionis inuasione aliqua febricitãtium,

Febris epiala, q d & q d lypiria

tum

tum rigent, tum uero febricitant, tum ambo sentiunt frigus immodicum & calorem unà uerum non eodem loco, quippe quum poßint quæ excalfactæ sunt partes manifestè à refrigeratis discernere. Nam *intus & in ipsis uisceribus calorem sentiunt, in externis partibus uniuersis frigus.* Tales *perpetuo febres sunt, & quæ græcè lypiriæ uocantur, preterea quoddam ardentium febrium perniciosum genus.* Quod *igitur in his maioribus portionibus accidit.* Hoc *in epialis contingit minutis.* De *his etiam duabus febribus locutus est incidenter tertio de simplici medicina cap. decimo quinto, ostendens quomodo simul possunt duo contraria sentiri.* Et *de lyparia secundo prædictionum com. illius:* Si *caput, manus, ac pedes frigidi sunt, uentre costisq; calentibus, malum est.* Auic. *uero epialam appellat, quando calor apparet in exterioribus, & frigus intra, & lypariam, quãdo econtra. sed hic modus raro uidetur, & ideo eum non posuit* Gal. Et *epialam dixit* Auicena *fieri à phlegmate uitreo in occulto & profundo corporis contento per putrefactionem moto, nam antequam pars huius phlegmatis putrescat, non manifestatur eius frigiditas, quoniam tunc in menibro in quo iacet quiescit, et ei est domesticũ.* Sed *postquam hæc incipit putrefieri, quodãmodo de loco suo mouetur, & sparsione quadã manifestat*

Lypiria quoddã ardentiũ febriũ pniciosum genus.

Epiala secundũ Auicenã

A quo humor̃ fiat epiala secundum Auic.

frigus, quod in ea est; non tamē tanta q̃ cōmunicetur uniuersis membris et toto corpori, sed solū sentitur in interioribus. Et *sic hora eadē friget æger intus ex uitreo phlegmate moto ad putredinem, & calet exterius ex uapore putrido uel fuligine putrida illic inflammata.* De *lyparia uero dicit, q̃ duæ sunt eius species.* Vna *ē phlegmatica, alia cholerica, non ex quauis cholera, sed ex ualde crassa.* Et *q̃ in phlegmatica interiora calent, & exteriora frigent, quia phlegma in profundo existens, quādo ibi inflammatur & putrescit calefacit illum locum, & non extra, quia parua est inflammatio & putrefactio non potens ad extra & usq; ad cutim uapores mouere. Secunda causa est, quia retrahitur calor ad intra ex nocumento interius percepto, & sic exteriora remanent frigida.* Alia *causa est quia extra sunt humores frigidi uitrei, & interius putrescit humor qui facit caliditatem.* Dat *& aliam causam, quoniā multoties à phlegmate isto interius putrido exit uapor non putredinalis propter caliditatem, qui cito redit ad naturam suam frigidam & exterius infrigidat, quemadmodum uapor aquæ calidæ cito & faciliter suo spoliatus calore actuali, se ad suum reducit naturale frigus. Sed hic sunt duo dubia.* Primum *est circa secundam causam, quare in epiala non retrahitur calor ad intra, sicuti fit in lyparia.* Secūdum *dubium est circa ultimam*

Lypariæ duæ species.

Dubia duo

timam causam, quoniam multo facilius debet hic uapor elleuari in epiala febre, cum totum phlegma non sit putridum. In lyparia autem cum putredo sit super toto phlegmate, non poterit elleuari uapor non putridus, imo necessario erit putridus tenens calorem. Circa primum dic, q in tertiana fit caloris retractio, & tamen tertiana nō dicitur lyparia, nec epiala. Et sic concedēdū, q in epiala in principio fit aliqua retractio, sed pauca, & sic membra exteriora remanent calefacta. Dicunt secundo, q causa quare in epiala non retrahitur calor ad intra sicut fit in lyparia potest esse diuersitas indiuiduorum in sensibilitate & aptitudine paßionum interiorum, etiam modus putredinis malignus uel non malignus. Et stant ista simul, quòd putredo & caliditas in toto phlegmate in lyparia sit remißior, & tamen sit malignior, cogens uirtutem intus confugere. De secundo dubio, dicunt, quòd in lyparia non totum phlegma putrescit, sed totum calefit, ex parte autem non putridi elleuantur uapores qui reducuntur ad suum naturale frigus & infrigidāt. In epiala uero, quia pars illa quæ non putrescit non calefit, sed remanet frigida. Ideo nō elleuantur uapores ab illa, sed dico sine istis chimeris expositorum, quòd exteriora frigent & interiora calent. Quādo in membris extrinsecis phlegma uitreum in parte putrescit. Nam tunc elle Nota.

uantur uapores qui uadūt ad cor et intus calefaciunt, extra uero phlegma infrigidat, sicut cōtrarium dictum fuit in epiala in qua interiora frigent & exteriora calent. Dat postea Auic. modum quo fit ex cholera lyparia febris. Et est quando cholera pauca crassa ualde uisceribus in iacens quieta putrefit, locum calefaciens in quo detinetur, & nihil quantitatis notabilis ex hoc resolutum ad exteriora transit q, hæc calefaciat, uel si resoluitur notabile aliquid transire non potest ad exteriora, ob itineris oppilationes, uel plurima phlegmata quibus replentur, tunc calor extraneus febrilis uisceribus immanet & retrahitur interius uirtus ad locum doloris & acuti caloris una cum spiritibus & calore innato derelinquentibus exteriora subiungit. quòd lyparia est longioris spatij seu diutius permanēs, quàm emitriteus. Et id potissime intelligendum de lyparis phlegmatica, quoniam humor ex quo generatur crassus existens & uix resolubilis spiraculo caret & sensibili resolutione: sed in emitriteo cholera coadiuuat phlegma resolui. Postea dat modum quo fit febris quam appellat Galenus epialam, in qua sunt eodem tempore calor, & frigus intus & extra secundum unamquanque partem. Et dicit eam fieri à phlegmate uitreo in interioribus, & exterioribus existente, & secundum partem putrescente, & secundum aliam non, nam pars putrefacta calefacit, alia

non

Modus quo ex colera fit lyparia.

Lyparia lōgioris spatii emitriteo

non putrefacta infrigidat. Gentilis quinto can. *in suo tractatu de tyriaca attribuit id ipsi Gal. quod omnino est impoßibile & contra eũ & omnes philosofos, uidelicet q; poßibile sit idem membrum moueri simul duobus motibus cõtrarijs, ut ad caliditatem et frigiditatẽ.* Et q; *multæ medicinæ addunt in frigiditate & caliditate in nobis super nostrũ tẽperamentum simul et secundum easdem partes, nã secũdo de accidẽti cap. 6.* Et *si sit incredibile morbum calidũ & frigidũ simul esse in corpore, similiter siccũ et humidũ, aliquãdo tamẽ uidemus fieri eos*. Hoc etiã dicit cõatur Gal. *demonstrare tertio simp. cap. 15. ex pluribus exemplis, de duobus circulis sese intersecantibus in aqua, & re amara & dulci simul mixtis, ut de absynthio & melle, ex quibus simul gustatur dulcedo & amaritudo, de emplastro ex solatro & camomilla, quod repellit & resoluit*. Et *de febre epiala, in qua totum corpus simul calesit & infrigidatur*. Et *de homine cuius pedes ponuntur in aqua frigida, & manus in aqua calida, à quibus super toto comunicantur calor & frigus*. Sed *hoc, ut dictum est, est contra omnes medicos & philosofos, quia contraria se inuicem destruũt*. Vnde *tertio de simp. med. cap. decimo quarto in fine dicit Gal. illud dicitur in summo calidũ, quod omnino est sine frigiditate, quia omnis remißio fit per admixtionẽ cõ*

An idem mẽbrum poßit simul moueri duobus motibus contrarijs. Et nota gentilis errorẽ

trarij,ut dicit Arist.secundo topicorum, & ut uolũt omnes peripatetici. Est ergo impossibile idẽ simul calefieri & infrigidari, quia calidũ intẽditur, quãdo frigidũ remittitur, Et frigidũ intenditur, quãdo calidum remittitur. Si ergo cõtingat partẽ aliquam calefieri, frigiditas minorabitur. Sed si per te eadem pars frigefiat, frigiditas augebitur, & minorabitur caliditas. Et sic idem simul augebitur, & non augebitur, quod implicat cõtradictionẽ. Et ideo si quis bene consideret dicta & exempla Gal. Volunt q; idem subiectum secundum tamen diuersas partes sui moueatur contrarijs motibus, neq; ẽ poßibile aliter imaginari, quoniam si idem posset secundum eandem partem simul calefieri & infrigidari, tunc contraria non curarentur contrarijs. Et ita periret tota medicina, quoniam si uelemus curare febrem, & exiberemus medicinam frigidam, ipsa non curabitur, quoniam & si corpus infrigidabitur, poterit etiam intendi in eo secundum eandem partẽ caliditas. Auer. 5. coll. cap. penultimo tenet contra Gal. q; medicinæ quæ curant morbos contrarios sunt medicinæ compositæ ex contrarijs, et quæ sunt reductæ ad tertiam unam formam, & non illæ quæ non sunt reductæ ad unã formam. Hoc sic probat. Quoniam si istæ uirtutes sint in eis æquales, tunc non uincet una alteram, sed æqualiter erunt temperaturæ, & nõ faciunt

Impoßibile idẽ simul calefieri et infrigidari

Aueroes contra Gal, de medicinis quæ curant morbos contrarios.

cient actionem quæsitam in corpore humano. Et *si una erit fortior altera, fortior faciet actionē, & actio illi debet attribui, et alia erit frustra.* Itē *tunc aqua tepida media inter frigidißimam et calidißimam, frigefaceret & calefaceret, cuius cōtrarium apparet ad sensum,* Huic respondet *Gal. tertio de simp. med. cap. 11. & 15. in exemplo de melle cum succo absynthij cōmixto, cuius dulcedo & amaritudo secundum diuersas partes linguæ sentitur, quoniam licet sit facta mixtio ad minima, tamen non sunt omnia unum, sicuti & comixtum ex aqua & uino, licet uideantur unū, non enim datur corporum penetratio, ita dicēdū de medicinis compositis ex cōtrarijs et reductis ad unam formam, nam cum actuantur à calore nostro diuiduntur in partes & segregantur et cōtrarios faciunt effectus.* Et de *aqua tepida dicēdum* q *calefacit & infrigidat, sed non sentiuntur illi affectus contrarij, sicuti dulcedo & amaritudo illius cōmixti ex absynthio & melle, quoniam sensus tactus non est ita acutus sicuti sensus gustus. Sed difficultas est de* Tyriaca, *quomodo poßit stupefacere & calefacere.* Nam *stupefactio fit à frigido, & calefactio à calido, modo cum hi sint motus contrarij, eadem pars mouebitur motibus contrarijs. Sunt qui dicunt* q *thyriaca potest calefacere & stupefacere, quia omnis immoderata discrasia lædit uirtutem sensiti-*

Aqua tepida calefacit & infrigidat.

Quomodo *tyriaca poßit stupefacere & calefacere.*

uam, & ita immoderata caliditas lædit sensum, quòd si magis augetur potest tollere sensum, & posset in tantum augeri, quod etiam tolleret uitam. Et ita dicunt, quod thyriaca calefaciendo stupefacit sensum & nō infrigefaciendo. Et hinc est, dicūt, quod multæ medicinæ calidæ sunt stupefactiuæ. Sed hæc solutio ē falsa & prefertim de tyriaca, quia si ipsa stupefaceret calefaciendo, tunc antiquior esset stupefactiua, sicuti & recens, cuius tamen oppositum patet, quia recens stupefacit, & antiqua non, & hoc non ob aliud nisi quia in tyriaca ingreditur opium quod est frigidum, sed cum transit 10. annos uirtus opij iam euanuit, quādo uero est recens, quia uirtus opij adhuc uiget, stupefacit, & hoc ratione frigiditatis, ut patet ex Gal. octauo de compositione pharmacorum secū dum locos, & Auic. 2. can. cap. quarto. Et ideo dicendum ut prius, quod tyriaca hoc facit, quia constat ex partibus diuersis calidis & frigidis, quæ & si redacta sit ad unam formam, cum tamen actuatur à calore naturali, partes illius segregantur, & calidæ calefaciunt, frigidæ uero stupefaciunt. Quomodo autem medicina ellectiue educens attrahat humores sibi proprios, dixi in nostro de modo medendi. Deinde cum dicit Galenus.

TEX.

Lau. SANE Archigenes existimat de nulla altera

altera nomen epialon dici quam de vna hac febri. Sed constat Atticos quosdam viros rigorem ante febrem ita appellare. Enimuero Praxagoras uidetur mihi appellare vitreum, humorem talem. Recentiores autem, e' quibus Philippus est, crudum simpliciter, nullum adijcientes vocabulum ad exquisitam definitionem. Is profecto ex specie pituitosi humoris est: vt qui admodũ frigidus atque humidus sit. Quisquis enim humor frigidus simul & humidus fuerit, sub ipsam phlegmatis, id est pituitæ cadit appellationem, si quis Hyppocratice & ex omnium consuetudine non solum veterum, sed etiam aliorum scriptorum nominare uoluerit. Prodicus enim libro de natura hominis praue nominat, errans circa tale vocabulum ipsa demiranda etymologia adductus. Sed non est presentis temporis ad talia deflectere orationem, cum aliam dicarimus illis disputationem. Ergo rursus ad institutum veniamus. Quisquis in corpore humor fuerit frigidus & humidus, ipsi hunc nominamus pituitam, tu si libet appellabis scindapsum. Adeo sane' nulla mihi vocabulorum est cura.

Leoni. ARCHIGENES quidem nulli id nomen unquam alteri rei accomodari arbitratur, nisi huic febri tantummodo, uidentur tamen & Attici quidam, etiam rigorem, qui febrem antecedit, ita nominare. Vitreũ vero huiuſcemodi humorem Praxagoras vocat. Iuniores autem, è quorum, numero eſt Philippus, ſimpliciter crudum, nullũ alíud nomen adijcientes, ut exquiſitius diſtinguant. Eſt autem & ipſe ſpecies quędã pituitæ, ſatis exiſtens frigidus atque tenax. Quicũq; enim frigidus et humidus humor exiſtit, ad pituitæ appellatiõem reducitur, ſi Hyppocratem omnesq; non modo priſcos medicos, ſed alios etiam græcos in nominibus imitari velimus. Prodicus ſi quidem in libro de hominis natura in hoc nomine præuaricat, ab admirabili quadã etymologia perſuaſus, ſed hoc tempus nõ ſuadet ad huiuſcemodi diſputationes ſermonem diuertere, quum alterum eisdem tractatum edixerimus. Quare rurſus ad ꝓpoſitum reuertamur. Quicunque humor in corpore frigidus atq; humidus fuerit: hunc nos pituitam appellamus: tu vero, ſi libeat, ſcindapſon nomines, adeo eſt mihi parua nominum cura.

COMMEN. 102.

TANGIT *diuersorum opinionem circa nomẽ huius feb. epialæ, & de humore ex quo fit, quem* Praxagoras. *Appellabat uitreum, & alij crudũ simpliciter, non addentes aliquid aliud*. Et dicit *ꝙ hic humor ex quo fit hæc febris, cum sit humidus & frigidus, est species quædam pituitæ*. Nã *quisquis humor frigidus & humidus est, sub ipsã phlegmatis id est pituitæ cadit appellationem, si quis eam* Hyppocratice *& consuetudine omniũ, non solum ueterum, sed etiam aliorum græcorum nominare uoluerit*. Deinde *reprehendit quendam cuius nomen erat* Prodicus, *qui in hoc nomine præuaricabat*.

Omnis humor frigidus & humidus sub appellatione pituitæ cadit.

TEX.

AT uero scias huius humoris plures esse differentias. Nam vna quidẽ species eius est admodum frigida: ita ut maximos dolores adferat, quum in locum calidum impacta est. Et sepæ numero multos dolores eorum qui colici dicunť, ex acri clysmate tali humore euacuato, statim sedatos intueri licet. Hic autem humor videtur similis aspectu vitro fuso. Altera uero species pituitæ est, quam excreantes sepæ expuunt quidam, sensibilem obtinens dulcedinem. Constatq; eam nequaꝗ pose esse omnino frigidam, si recordamur eorum quæ libro de simplicium medicamentorum viribus Lau.

docuimus. Tertia præterea species alia pituitę est, quæ ipsis expuentibus acida sentitur, ac minus quam vitrea, magis quã dulcis frigida est. Quemadmodum altera salsa habetur, aut ob putrefactionẽ, aut ob permixtionem salsę serosæ humiditatis.

Lau. AT non te lateat plures esse huiuscemodi humoris differentias. Vna si quidẽ eius est species frigida, adeo ut quum loco obstruitur, dolores maximos excitet, sæpius quæ multa laxioris intestini incommoda hoc humore acuti clysteris ui euacuato, statim sedari contingit, uidetur autem hic humor vitri liquefacti similitudinem habere. Est & alia pituitæ species, quam plerique cum screatu expuunt, sensibilem habẽs dulcedinem. Liquet autem ꝙ hanc exquisite frigidam non contingit esse. Si quidẽ eorum meminimus quæ in libris de simplicibus medicaminibus diximus. Est & tertia alia pituitæ species, quæ expuentibus uidetur acida. Est autem minus frigida quã vitrea, magis vero quam dulcis. Sicuti & altera species est salsa, aut propter putredinem, aut propter salsæ serosæ humiditatis mixtionem.

COMMEN. 103.

PLVRES *esse differentias seu species humoris*

ris pituitosi ostẽdit, & dicit q̃ una est eius species admodum frigida, q̃ cum in locum calidum impacta est, maximos excitat dolores, & q̃ sæpius dolores laxioris intestini, qui colici dicuntur, hoc humore ui acuti clysteris euacuato sedantur: uidetur autem hic humor similis uitro liquefacto. Nota pro declaratione huius partis ex Auicenna *prima primi, quòd species non naturalis phlegmatis ex parte substantiæ sunt mucilaginosum, crudum, aquosum, gipseum, & uitreum.* Mucilaginosum *est quod in suis partibus est ita diuersum in subtilitate, & crassitie, quòd uisu deprehenditur.* Et *dicitur à similitudine quam habet cum mucilaginibus, ut psilij, & althex.* Crudum *est, quod secundum iudicium sensus apparet æquale in subtilitate, et crassitie, licet uere diuersum sit in suis partibus.* Aquosum *est phlegma ualde subtile, uelut aqua aliqualiter inspissata.* Gipseum *est cuius subtile fuit resolutum propter nimiam morã eius in iuncturis, & hoc est crassius omnibus alijs.* Vitreum *est, quod uitro liquefacto simile est, in sui uiscositate & ponderositate.* Mucilaginosum *sæpius inuenitur descendens à cerebro ad nares, & quandoq; in uomitibus, & secessibus, & urinis.* Crudum *multiplicatur in stomacho, & in intestinis, & interdum in uenis, & specialiter in senibus, propter diminutionem concoctionis,* Et *illic moram trahens paulatim augetur et incrassatur,*

Spẽs nõ naturalis plegmatis.

Et cum tandem ab eo grauetur natura, & non possit ipsum per uias expulsionis ordinarias expellere, faciens de possibllibus, quod melius est, elongat ipsum à corde, & alijs membris intrinsecis, et mittit ad extrema, specialiter ad tibias, cũ sua grauedine naturaliter tẽdat ad inferiora. Et ideo tibiæ senum inflantur inflatione relinquente foueam post impreßionem digiti. Et specialiter in pinguibus, & solitis nutriri humidis. Aquosum phlegma sæpius inuenitur in saliuis et sputis male digerentium & nimis bibentium. Et à cerebro ad nares solet destillare, ut in principio corrizarum. Gypseum generatur communiter in podagris, & chiragris nodosis ex crasso phlegmate clauso in iuncturis, & illic manente, donec subtile eius sit resolutum, et crassum eius adeo induratum, ut sit sicut lapis. Ideo gypseum dicitur, quia gypso similatur, non fluidum, neq; molle. Ideo nõ humor proprie. Vitreũ cõiter generatur in decrepitis destitutis calore, & quandoq; mulieribus, et phlegmaticis aliarũ ætatum, & maxime in monoculo, uel in intestino colon, tum propter inuolutiones, & angulos eorum, tum etiã propter eorum frigiditatem, & distantiam à corde. Et quãdoq; apparet in squibalis effluere, ministratis chisterijs in colica. Et dicit Gal. 3. de locis affectis, cap. 5. Pituitæ unum genus est quod quotidie, uel excreando, uel uomendo, uel emũgendo educitur,

uaporoso

tia poroso.s.spiritu plenum;ut sensum quidem lateat ipsum esse dissimilare. Alia uero pituita similaris quidē uidetur,licet fortasse non sit similaris,qualis est crudus humor,q in urinis subst at à Praxagora uitreus appellatur:atq; ex hoc genere esse uidetur saliua,quæ neq; fluida admodum est,neq; aquosa.Et dixit.4.de tuenda sanitate, q omnis pituitosus succus est crassus, & glutinosus. Non naturalis uero phlegmatis secundum sapores. Aliud est,quod est salsum,quod cæteris speciebus est magis mordax,& siccius,et leuius propter choleram quam suscipit in se, Et dicit Auicenna quòd cuiuslibet salsuginis causa est, ut terreæ partes adustæ siccarum complexionum, & amari saporis misceantur æquali mixtura, seu temperamento humiditati aquosæ pauci saporis,aut priuatæ sapore.Et intelligit misceri æquali temperamento, non q æquis partibus misceantur:quoniā sufficit,q terreū adustum nō obtineat in uirtute supra aqueū humidū manifeste,nec contra. Nam si partes terreæ adustæ multæ essent,& superarent humiditatem aquosam, proueniret inde sapor amarus.Et ex tali mixtura sicci,terrei,adusti amari,cū humido aqueo insipido fiūt sales,et aquæ salsæ.. Sil'r quādo chol'a sicca natura,et adusta miscuerit se mixtiōe æquali tenui carēte saporē,uel insipido,faciet phleg. hoc salsū,et est phlegma cholericū.Et dicēs Gal.

Omnis succus pituitosus crassus, & glutinosus.

Spēs nō naturał phlegmatis secundum sapores.

hic q phlegma salsum fit, aut ob putrefactionẽ, aut ob permixtionem salsæ serosæ humiditatis. Intelligit q *putredo facit phlegma salsum, propter hoc, quòd in eo facit adustionem, & cineritium, quæ commiscetur cum humiditate ipsius.* Et *per serosam humiditatem salsam, intelligit uirus cholericum, quale inuenitur interdum supernatans sanguini extracto per phlebotomiam, & interdum manans ex fistulis, et ulceribus uirulentis, & istud est salsum uel amarum, & immixtũ phlegmati, potest ipsum reddere salsum, quemadmodum cholera.* Hoc *phlegma salsum sæpe reperitur in uentriculis phlegmaticorum, uina fortia potantium, & salsis, & acutis utentium.* Et *uẽ triculo adhærens, sitim interdum clamosam causat & decurrens per intestina, quandoque excoriat ea, & inducit dysenteriam, et infiltratum in ano sequenter fortem tenasmonem.* Et dicit Aui-

Subiecta saporũ.

cenna secundo cannone, q sapor salsus fundatur in substantia calida media inter subtile & crassum, & sapor amarus in substantia calida crassa. Et Galenus *quarto simp.cap.20.dicit.* In *substantia terrea calida subtili, & intelligit, inter terreas substãtias, subtilis est quæ est subiectum amaritudinis, & acutus seu acris in substantia calida subtili, & sapor ponticus in substãtia frigida crassa terrestri, & acetosus, seu acidus, in substantia frigida subtili, & stipticus in substantia frigida*

media

media inter subtilitatem & craßitiem; & in substantia crassa media in caliditate & frigiditate sapor dulcis, & in substantia subtili media in caliditate & frigiditate, unctuosus. Sed de stiptico non sic dicit Galenus, quoniam uult ipsum diuidi in austerum & acerbum, quæ terrena sunt, & craßi corporis consistentia. Inquit enim quarto methodi, cap. septimo. Voco austerum id quod est adstringens, acerbum uero quod intensum austerum est. Et. 4. Simp. cap. 6. ait. Adstringentia certè terrena sunt, & crassa corporis consistentia, qualitate uero frigida, acida autem tenuitate pollent corporis. Et parum infra. Arborum fructus quotquot nobis ubi maturuerint dulces apparent, nuper enati, acerbi sicciq; sunt consistentia, pro sui nimirum parentis, quisq; natura (ceu quodam ait loco Theophr.) oliuæ, uuæ, mala, mala punica, mora, palmulæ, pira, & progressu temporis humidiores redduntur, acquiruntq; ad acerbitatem aciditatē, quā sensim exeūtes, postea dū maturescunt ac perficiuntur, dulces euadunt. Sūt qui non in arboribus, sed postea cum decrepiti conditiq; aliquādiu fuerint, dulcedinem accipiāt. Alij sunt qui non interueniente aciditate: sed palam ab acerbitate in dulcedinem transeunt, sicut oliuæ. Etiam parum infra ait: quoniam autem cum principio lignosi sint (ut Theophrastus dixit) sicci quoque sunt, simulque acerbi, uerum

Stipticū in austerum, & acerbū diuidit.

Sapor acerbus et auster quid.

affluentis postea humoris copia acides efficiat: palam est saporem acerbum magis esse terrenum, acidum autem magis humidum. Itaque, & Plato recte definiuit dicens: Quæcunq; partes eiusmodi in succis defferuntur terrestres, hæ liquefactæ contrahunt, atque exiccant linguæ sensibiles partes: ac si exasperant, acerbæ: sin minus id faciant austeræ apparent. Et nota etiam cum postea inquit: uelox si quidem acidorum saporum transitus in sentientibus partibus fieri conspicitur, acerbum autem tardus. Tum acida quidem in alto magis agere apparent: in superficie uero acerba. Hæc itaque omnia crassarum esse partium acerba indicant, acida uero tenuium. Et ex his apparet manifestus error Thomæ de Garbo, qui uolens omnes species phlegmatis non naturalis reducere ad quatuor hic positas à Galeno ait, quòd acre & ponticum possunt poni pro uno, & quòd ponticum comprehenditur sub acetoso. An autem dulcis & amarus sint extremi sapores, sicut album & nigrum sunt colores extremi. Vide in nostro de modo Medendi. Aliud est phlegma, quod est acetosum. Nam sicut phlegma est duorum modorum, dulce per propriam naturam, ut phlegma naturale, & per rem extraneam, quæ fuit sibi admixta, scilicet sanguinem: ita acetositas phle

Error Tho. de Garbo.

gmatis

matis acetosi contingit duobus modis: Vno modo *per rem extraneam sibi admixtam, scilicet melancholiam acetosam, de qua postea: Alio modo propter ebullitionem, quæ accidit phlegmati, sicut accidit succis dulcibus fructuum, quòd primo ebulliunt, & postea acescunt.* Nam *imagineris, quòd sicuti succi fructuum à modico calore ebulliunt, & citò post acetòsantur, ita phlegma naturale, quod est quidam succus quandoque à calore debili non plene coqui, nec sanguinem fieri, sed paulò post eius ebullitionem acetosari.* Pro quo *scias, quòd acetositas, quæ accidit per alterationem, est duplex.* Vna *fit per imperfectam decoctionem in rebus, in quibus multum est de humido aqueo: & talis uocatur acetositas pura, idest non coniuncta sapori acuto, non tamen est necessarium, quòd sit pura ab alijs saporibus: nam potest coniungi stiptico, ut in agresti uua in principio, & in quibusdam generibus pirorum.* Alia *est acetositas facta per putrefactionem, quia calidum rei aquosæ factum extraneum, educit de humido subtili rei, cum quo exit calidum naturale, & infrigidatur res ex hoc, sicut res aquosæ per diminutam decoctionem. Sed quia calidum extraneum aliquas partes rei adurit, cum educit humidum, & calidum illius rei, oportet, quòd remaneat*

Acetositas p alterationem duplex.

aliquod uestigiũ caloris extranei in partibus combustis huius rei acetosæ: & sic acetum per putrefactionem factum, habet aliquas partes calidas secum mixtas habentes saporem acutum propter adustionem : Et sic acetum non est pure acetosum, sed cum hoc acutum, pro quo uide. 4. Simp. cap. 2. & 11. Hoc *phlegma sæpe apparet in uentriculo male digerentium.* Nam *ad os uentriculi profluit naturalis melancholia ad desiderium suscitandum: & interdum tale generatur in uentriculo per uiam ebullitionis à debili calore.* Scias *q̃, à cibis acetosis, salsis, aut amaris, humores in epate generati non trahunt saporem, licet in uentriculo existentes trahere poßint ab eis aliquam leuem saporis impreßionem.* Et *ratio est: quoniã de dictis sola succositas actu dulcis attrahitur ab epate, & residuum defluit inferius per intestina & in illa succositate sunt in potentia, amaritudo choleræ, acetositas melancholiæ, & sanguinis dulcedo. Sicut. n. apes ab amaris floribus sugunt substantiam dulcem, ex qua faciunt mel, & cerã: sic epar in cibis.* Et *propterea* Auicenna *prima primi non posuit modum aliquem specialis phlegmatis acetosi ex usu aceti, & acetosorum cibariorum.* Aliud *est phlegma ponticum quod similiter quandoq; fit ex alterius humoris commixtione, quandoq; ex alteratione phlegmatis in se ipso.* Sub *pontico, austerum comprehenditur, ex alterius*

Quare acetum ptes aliquas habet calidas.

De *põtico sub quo austerũ cõtinetur.*

terius humoris commixtione, ut melancholia, pōtica sibi immixta. Ex *alteratione in se ipso, ut si à causa aliqua in se sit infrigidatum uehementi infrigidatione, adeo ut sapor eius sit cōuersus ad ponticitatem, quia aquositas ipsius est congelata, & aliqualiter alterata uersus siccitatem, & terrestreitatem, & non superuenit ei calor debilis, qui faciendo ipsum ebullire conuerteret ipsum ad acetositatem, neq; calor fortis, qui digereret ipsum, & faceret ipsum sanguinem.* Sapor *ponticus seu acerbus est sapor qui linguæ applicatus superficietenus exasperat ipsam, ut sapor balaustiarum, gallarum, corticum granatorum &c.* Et *sapor fructuum omnium in principio sui, qui dulces fiunt, quando maturantur, ut dicit quarto Simp. cap. 6.* Dicunt, *ad hoc ut phlegma fiat ponticum per alterationem, siue alterius humoris commixtionem, requiritur primo, q; nullus calor obuiet ei, qui facere possit ipsum ebullire. Secundo q; a frigore paulatim inspissetur.* Tertio *q; aliquæ partes ipsius aquosæ fiāt terrestres, sicut aqua per inspissationem conuertitur in terrestrem, quia de ratione pontici sunt terrestreitas, spissitudo, & frigiditas.* Et Gentil. *dicit, quòd modus quo fit phlegma dulce naturale ponticum, est quòd phlegma naturale non occurrat calido putrefacienti, nec calido quoque coquenti ad sanguinem, sed occurrat frigidiori inspissanti, et ex-*

Sapor pōticus quid.

Quid requiritur ad hoc ut phlegma fiat ponticū.

primenti subtile humidum, unde sit in eo siccum terrestre cum humido aqueo crasso. Dicunt, quòd *hoc phlegma raro reperitur, quia raro fit melancholia pontica, quæ phlegmati mixta reddat ipsum ponticum, etiam rarum est, ut in tantum poßit crescere frigus in humano corpore, quod congelet phlegma, & faciat ponticum.* Non est *tamen impoßibile cum referant quidem sentire, quandoque frigus in uentriculo quasi glaciei.* Idem *de cerebro, & aliqui de intestinis. Sed dices, quomodo phlegma dulce remanens phlegma potest fieri per se ponticum, cũ tale sit priusq̃ semicoctum: et omne ponticum sit crudißimum.* Item *si aliquis humor fiat ponticus, erit melancholia non phlegma: patet consequentia, quia omne ponticum necessario est frigidum, & siccum.* Dicunt *phlegma fieri ponticum, potest intelligi duobus modis:* Vno *modo uniformiter per totam eius substantiam, & intense:* Alio *modo quasi superficialiter secũdum aliquas sui partes, et remisse. primo modo dulce phlegma remanens plegma, non potest fieri per se ponticum, sed bene secundo modo.* Potest *enim diuturnitate temporis inspissari, & partes eius aqueæ, quæ nondum passæ sunt digestionem congelari, & terrestres fieri, licet non adeo congelari poßint, quòd fiant lapis.* Sed *hæc apud* Gal. *non sunt dicenda.* Phlegma *uitreum, quod ob similitudinem,*

Dubitatio.

litudinem, quã habet cum uitro liquefacto in colore, uiscositate, & pondere, aliquando est acetosum, ut cum à calore debili facta est in eo ebullitio, aliquando est insipidum, ut quando inspissatum fuit, & neq; calor debilis, neq; fortis fecit ipsum ebullire. Et dicit Auicenna, *quòd hoc est, quod erat aquosum in principio sui, & non est putrefactũ, neque aliquid ei commixtum, sed tã diu mansit reconditum, donec fuit inspissatum, & frigidius factum, non tamen supple congelatum, nec ita terrestre factum, ut inde mutet saporem, & ponticum efficiatur.* Ex his patet *quatuor esse modos corrupti phlegmatis, ex parte saporum ipsius, salsum, acetosum, ponticum, & insipidum: austerum sub pontico comprehenditur:* Et *quatuor ex parte substantiæ suæ, aquosum, uitreum, mucilaginosum, & gypseum; crudum sub mucilaginoso comprehenditur.* Nam *omne phlegma tale, uel est subtile fluidum ad aquositatem tendens, & sic est aquosum, uel crassum, inspißatum: & hoc tripliciter, uel ad instar mucilaginis, & est mucilaginosum: uel ad instar uitri liquefacti, & est uitreum: uel ad instar gypsi, & est gypseum.* Item *tantum sunt nouem sapores: tres calidi, scilicet amarus, salsus, acutus: Tres frigidi, scilicet austerus, ponticus, & acetosus:* Et *tres medij .s. dulcis, unctuosus, & insi[illegible]dus.* Sed *Gal. solũ posuit hic quatuor*

Phlegma uitreũ, aliquando acetosũ, & aliquando insipidũ.

Modi 4. corrupti phlegmatis ex parte saporũ ipsius & .4. ex pte eius substãtię.

Quo hic a Gal. solu de. 4. spebus no natural. phlegmatis fit metio. Ponticu no datur secudum Galenu.

species phlegmatis non naturalis: uitreum, dulce, acidum, & salsum: Sed sub uitreo mucilaginosum & crudum comprehendit, sub dulci insipidum, & sub salso acre. De insipido mentionem fecit primo de Natura humana com. 30. Et de acri tertio de locis affectis cap. 5. De gypseo uero nihil dixit: quia non est humor proprie, etiam quia exiccatum, & terrestrificatum non potest febrē facere, & ponticum non datur secundum Galenum, quia phlegma omne est humidum, & ponticum est stipticum & terreum. Et inquit quarto Simp. cap. 17. Scire oportet acres sapores omnes summe esse calidos: ac deinceps post illos esse amaros, deinde uero dulces. Cum uero in omnibus ampla sit latitudo: is qui magis, aut acris, aut amarus, aut dulcis est, magis quoque est calidus: qui uero minus tantum amittit caloris, quantum abest ab exacta gustus qualitate. Terminus autem seu finis saporis amari est abstergere, acris uero urere, at dulcis nutrire: ubi uidelicet in sua quisq; natura absolutus fuerit: hoc est ubi quo ad fieri possit minime alienis permixti sint qualitatibus.

Amari ē abstergere acris urere, et dulcis nutrire.

TEX.

Lau. EX qua febricitantes minime rigent, sed horrent tantummodo, prehendente accessione. Acida autem ac uitrea si moueatur, per corpora sentientia permeans, infert rigorem

gorem sine febre. Quòd si qua putredo moderata illis adfuerit, epialam committit febrem. Sin magis putrescat, rigor præuenit: febris ipsa subsequitur, deuicto frigore ab ipsa multitudine caliditatis; ita vt nullo modo existat per incrementa & vigores accessionum. At vero vitrea pituita forsitan acidæ qualitatis particeps est: ita vt omnes eius differentiæ tres existant: acida, dulcis, salsa; atque ex pituita dulci putrescente rigor minimè antecedit febrem.

IN qua si quos febricitare contingit, superueniente accessione non rigent, sed tantummodo horrent. Acida vero ac vitrea, si per sentientes corporis partes deferatur, sine febre rigores generat. Quod si modica aliqua in ipsis fiat putrefactio, febrem epialam appellatam inducit. Quòd si vehementius putrescant, rigor quidem antecedit, febris vero sequitur superata a multitudine caliditatis frigida materia, adeo vt dum febris inualescit atque consistit, minime sentiatur. Forte autem & vitrea pituita acidæ qualitatis est particeps, adeo vt eius differentiæ tres sint numero vniuersę, acida, dulcis, & salsa: minime vero dulci pituita putrescente febrem rigor antecedit. Leoni.

COMMEN. 104.

PONIT *signa febrium quæ fiunt à prædictis humoribus.* Et *primo eius quæ fit à pituita salsa.* Et *dicit quòd ex ea febricitantes superueniente accessione non rigent, sed tantummodo horrent.* Et *de causa huius signi iam patuit supra in de signis phlegmaticæ.* Declarat deinde *speciẽ phlegmatis quæ fit ab humore uitreo & acido.* Et *quod dicit de rigore est ob mordicationem maiorem quam habet ille humor.* Et *quod dicit de putredine moderata patet:* Quoniam *ut dictum est in epiala febre, cum putredo fortis non est, pars putrefacta calefacit, & non putrefacta infrigidat.* Sed *cum fortis est putredo, antecedit rigor, & sequitur febris sine admixtione frigoris superata a multitudine caloris materia frigida.* Et *dicit postea has species phlegmatis posse ad tres species reduci: cum uitreum phlegma facta in eo a calore debili ebullitione, participet acida qualitate.*

Febricitãtes ex pituita salsa non rigent.

TEX.

Lau. FORSITAN vero, neque simpliciter, neque à simplici causa quis existimarit tales fieri febres. Siquidem quicquid pituitæ putrescit, accendit febrem: reliquum nondum putrescens, ex quo rigent, non eiusdem est qualitatis cum ea, quæ putrescit. Si igitur ab hac quidem rigor, à putrefacta

putrefacta vero febris efficitur, duplex semper causa erit. Licet uero hic dicere febrem ab altero quidem fieri causæ genere, rigorem autem ab alio; vt qui non sit, quod febris. Per febrem tamen tertianam flaua bilis & rigorem efficit, & febrem. Sed hæc logicæ magis sunt considerationis.

QVISPIAM vero fortassis, neque simpliciter, neque à simplici causa huiusmodi febres fieri arbitraretur. Siquidem totum id quod ex pituita putrescit, febrem accendit, reliquum vero quod nondum putrescit, cuius causa rigescunt, non eandem habet cum putrescente qualitatem. Si igitur ab hac quidem rigor, à putrescente vero febris generatur, duplex semper aderit causa. Contingit vero & hic febrem quidem ab altero causæ genere dicere fieri, rigorem vero ab altera, vt qui non sit, quod febris. In febribus quidem tertianis flaua bilis rigorem efficit ac febrem. Sed hæc quidem logicam magis habent quæstionem. Leoni.

COMMEN. 105.

DVBIVM *remouet: Nam quispiam posset arbitrari febres epialas non esse febres simplices, immo ex pluribus compositas: quoniam*

ſi in ea eſt calor ab humore qui putreſcit, & frigus ab eo qui non putreſcit, cum unum iſtorum ſit diuerſæ qualitatis ab alio: uidetur q̃ huius febris duplex ſit cauſa; & febris non ſit ſimplex. Cui reſpondet Galenus dicens, febrem hanc fieri non a duabus illis cauſis, ſed ab altera tantum: quoniam à phlegmate quod putreſcit, et rigorem ut aliud a febre ab alia, ſcilicet a parte non putrida. Non ſic autem eſt in tertiana: quoniam in ea flaua bilis rigorem facit, & febrem. Sunt autem hæc magis logicæ conſiderationis, cum medicus concluſiones ſuas amplius certificet ſenſu, et experimento, quam ratione.

DE

DE FEBRE COMPOSITA EX *cholera & phlegmate.*

CAP. VII.

NOS ad institutum nostrũ redeamus. Permixta pitui ta putrescente, ex qua fieri quotidianam docuimus, cum bilioso humore efficiente tertianam, composita duplexq; causa & dispositio fuerit. Alter enim humor vno quoq; die, alter tertio quoque die committit accessionem: ita ut vnus dies duas habeat accessiones: alter uero vnam, quum tẽpora accessionis in easdem horas minime incidunt. Vbi enim incidant, una erit confusa, neq; tertianæ, neq; quotidianæ exactam speciem seruãs. Lau.

IAM vero tempus est ut ad propositum institutum reuertamur. Si pituita putrescens, ex qua febrem illam quæ singulis diebus accessionem facit, accendi dicebamus misceatur amaræ bilis humori, ex quo tertiana gignitur febris, duplex iam causa ac dispositio coniungeretur. Alter siquidem humor affert quotidie accessionẽ, alter vero tertio quoq; die, itaque alter quidẽ dies duas habet accessiones, alter uero vnam Leoni.

tantummodo, nisi accessionum tempora in easdem horas conueniant, si enim conuenerint, fiet vna febris confusa, quæ neq; puræ tertianæ, neque quotidianæ formam præsefert.

COMMEN. 106.

INTENDIT *nunc declarare inditia putridarum compositarum. Et primo ponens inditia compositæ ex phlegmatica & cholerica, dicit q; si pituita putrescens, ex qua accenditur febris, quæ singulis diebus accessionem facit, misceatur cum flaua bile, ex qua tertiana gignitur febris, tunc dispositio id est febris erit composita, et causa eius erit duplex. Pituita enim uno quoq; die cõmittit accessionẽ, flaua uero bilis tertio quoq; die, ita ut unus dies duas habeat accessiones, alter uero unam tantummodo, nisi accessionum tempora in easdem horas cõueniant. Si enim conuenerint,* Feb. com posita confusa, quæ. *fiet febris una confusa, quæ neq; puræ tertianæ, neque quotidianæ formã præsefert, cum signa utriusq; distincta ex permixtione eorum confundantur. Deinde cum dicit.*

TEX.

Lau. ET quoniam utraque febris duplex est, implexus quatuor erunt. Vnus, in quo tertiana permiscetur quotidianæ: secundus, in quo tertiana permiscetur cõtinuæ: quotidianæ: tertius, in quo permiscetur quotidiana

diana tertianæ continuę, quartus autem, in quo permiscetur quotidiana continua tertianæ continuę. Cœterum vniuscuiusque dictorum implexuum differentia duplex est. Interdum enim omnes accesiones eodem tempore simul inuadunt, quandoque diuersis tẽporibus accesiones prehendũt.

QVONIAM vero utriusque febris duplex est species, quatuor ex ipsis fient cõplexiones. Vna quidem, in qua tertiana quotidianę intermittenti commiscetur: altera vero in qua tertiana quotidianę continuę coniungitur. Et tertia in qua quotidiana intermittens tertianę continuę misceatur, Quarta in qua permiscetur quotidiana continua tertianę continuæ. Harum vero nuper dictarum complexionum omnium duę sunt differentię, quum aliquando quidem in eandem horam accesiones occurrant, nonnunquam vero diuersis temporibus superueniant. Leoni.

COMMEN. 107.

OSTENDIT, q. *hæ duæ febres possunt quadrupliciter componi. Nam quelibet potest esse continua, & intermittens, ideo una erit compositio in qua tertiana intermitttens quotidianæ intermittenti commiscetur. Secunda erit in qua tertiana intermittens quotidianæ conti-* *quotidiana quadrupliciter componi potest cũ*

tertiana *nuæ coniungitur. Tertia erit in qua quotidiana intermittens tertianæ continuæ miscetur. Quarta erit in qua per miscetur quotidiana continua tertianæ continuæ. Idem secundo de crisi cap. nono. Et unius cuiusq; dictarum complicationum duplex est differentia, quoniam interdum omnes accessiones eadem hora simul inuadunt, non nūquā uero diuersis temporibus. Deinde cū dicit.*

TEX.

Lau. SED hi cognosci facile possunt, præter quam q̄ sæpe intermittens minime cognoscitur à parum exercitatis: quoniam ægri nunquam deducūtur ad integritatem. Sed oportet speciem considerare accessionis, quemadmodum secundo libro de iudicio satis dictum iam est, & inde cognoscere, non ex ipsa circuituū proportione.

Leoni. Sed hæ quidem cognitu faciles sunt, nisi q̄ aliquando intermittens ignoratur ab in expertis, ea ratione, quoniam ægrotus nunquam a' febre liberatur. At formam accessionis inspicere oportet, quemadmodum in secundo de crisi plenius edocuimus, atq; inde; non autem ex periodorum simili proportione cognoscere febrem.

COMMEN. 108.

OSTENDIT *facilitatem cognitionis harū febrium, quarum accessiones diuersis temporibus*

bus ueniunt. Et *dicit hæ febres sunt facilis cognitionis, & dato q aliquando in huismodi complicatione intermittens ignoretur, à parum exercitatis,* Et *hoc quoniam uident ægrotantem nunquā à febre liberari, quia cum una earum sit continua & alia intermittens, & continua non deficiat, credunt q sit una continua.* Et *dat regulam ad hanc cognoscendum, dicens, q oportet naturā accessionis considerare, et inde eam cognoscere secundū speciē febriū, et nō ex ipsa circuituū proportione, ita enim scribit secundo de crisi cap. septimo.* Febres *que citra membri passiones consistunt dupliciter commiscentur,* Aliquando *quidem implicatione, non nunquam uero per se totas confuse.* Membra *quoque inflammata, & ipsa quædam ueluti complicantur* Tantummodo. Quædam *autē ueluti confusionem quandā habet dispositionū, primū igitur exercitari oportet ad hoc, ut complicationem cognoscamus, deinde ipsam confusionem à febribus incipientes, febres quidem complicantur unius generis cum aliis eiusdem generis, uel unius speciei cum aliis eiusdem speciei, contingit uero non nunquam ut etiam differentes, nam quotidianæ tertianis, & bis quartanæ, & quæ eandem speciem seruant inuicem plerunq; complicantur, quo fit ut sæpius idem homo tres quartanos habeat circuitus, sed hos quidem non est difficile agnoscere.* Quando

q; uero aliqua ex intermittentium genere cum continua complicata difficilimam uixq; explorabilem facit mixtionem, de qua deinceps dicemus si prius omnes quas proposuimus simplices differentias transegerimus, nam sicuti febres ita et patientia loca mixtionem recipiunt, uel quia differentia membra propriam singula febrem accendunt, uel dispositio mixta ueluti inflammationis quæ erisipelati aut erisipelatis q inflãmationi commiscetur, sed in his omnibus mixtionibus dignoscendis exercitari oportet, quando iam exquisite omnes, earum formas simplices tenuerimus alia enim est forma febris ex latere, et ex pulmone, atq; epate ortæ, sicuti etiã omnes aliæ febres quæ ex inflammatione partium diuersificantur, sed & aliæ rursus formæ sunt earum quæ ex erisipelate accidunt et febris ardens maligna uel pulmonis aut epatis uel uentriculi erisipelatibus aduenit, distinguere autem oportet in singulis ægrotantibus. Primum quidem si sine loci passione sit febris, uel ex humorum putredine, uel quia solus spiritus sit alteratus, deinde si mẽbrũ patiens febris sit causa, & quæ nam sit eius dispositio, ubi uero horum notitiam exercitatione comprehenderis, tunc eorum omnium mixtiones inuenies. Ponit etiam modos tres Auic. quibus febres inuicem componi possunt seu complicari prima quarti tract. quarto cap. 16. Primus est cũ

febres

febres diuersorum generum simul componuntur, ut hectica febris cum putrida uel cum ephemera Secundus est cum simul componuntur febres eius dem proximi generis, differentes tamen adinuicem specie, ut dum componitur tertiana cum quotidiana & fit emitriteus. Tertius *est quando simul componuntur febres eiusdem speciei specialissimæ, ut duæ tertianæ adinuicem, uel duæ aut tres quartanæ ad inuicem.* Et *ex hac compositione duarum tertianarum sibi inuicem succedentium diuersis diebus paroxismi accidunt quotidie, sicuti paroxismi, quotidianæ.* Vnde *medici interdum credunt de tertianis duplicibus, quod sint quotidianæ.* Et *ex compositione trium quartanarũ diebus diuersis sibi inuicem succedentium, paroxismi accidunt quotidianarij, sicut in phlegmatica quotidiana, quare credunt aliquando quod tres quartanæ sint una phlegmatica.* Et *interdum simul cõponuntur tres tertianæ.* Et dicit Auic. *si compositio earum fuerit secundum coalternationem id est successionem, sic quod una finita incipiat altera die sequenti, tunc accessio tertiæ diei uehementior erit, quoniam duplicabitur, redibit enim tũc accessio tertianæ primæ, & accidet etiam eadem die prima accessio tertiæ diei.* Et *similiter fiet die quinto accessio fortior, quoniam tunc accidet accessio tertia tertianæ primæ & secunda tertianæ tertiæ.* Et *hæc tertiana triplex.* Si-

Nota

Compositio triũ quartanarum.

Tres tertianæ

*milatur emitriteo in hoc, quod ambæ omni die affligunt & habent rigores & horripilationes et dispares afflictiones in diebus suis, sicut compositio duarum tertianarum sibi inuicem succedentiũ diebus contiguis assimilatur febri phlegmaticæ, quoniam quotidie duæ tertianæ affligunt sicut ista. Et ob similitudines istarũ febrium quibus frequenter decipitur Medicus, credens quandoque de tribus tertianis quòd sit febris emitritea, & de duabus, quòd sit phlegmatica, non est credendũ neque innitendum solis accessionibus ad iudicandum de specie febris, imo diligenter attendere oportet circa accidentia simplicium febrium & ipsarum signa, & ex his materiæ putridarum febrium, & differentiæ. Et dicit Galenus secundo de crisi cap. nono quod febres quæ ex mixtione aliarum uariantur atque alterantur difficile est in die prima, non tamen impossibile agnoscere, plurimas quidem in secũdo uel tertio uel omnino quarto die exquisite possumus inuenire, nulla.n. est neque species neque genus morbi quòd circa tertiam uel quartam diem cuius naturæ sit nõ possit innotescere. Diuidit etiam Auic. species compositionis febrium dicens, quod alia est intrans, alia coalternata, & alia communicans. Et hæ differentiæ dicũtur proprie de secunda febre quæ primæ superuenit in constitutione compositæ febris. Nam uel simul incipit, & tunc est communi*cãs.

Quomodo Medicus freq̃uẽter decipiatur

Febres quæ ex mixtiõe aliarum alterantur diffi cile ẽ prima die cognoscere.

febrium compositarum, alia in-

cans; uel post primam incipit, sed ante eius finem; & tunc est subintrans, uel incipit post quā iam prima finita est, & est coalternata. Et *facillima omnium ad cognoscendum est coalternata; deinde subintrās.* Et *difficilior est communicans ob confusionem signorum unius febris cum signis alterius eodem tempore.*

trās, alia subītrās & alia coalternata.

T E X.

SVBIICIATVR enim uenisse cuipiam circa horam primā, accessionē simul cum rigore, qui uideatur uulnerare carnē laborantis, deinde omnia alia tertianæ feb. indicia usq; ad uigorem processisse, cum uomitu bilis simul cum sudore benigno inclinare, atque esse iam diei horam nonam. Porro coniectare nos ex toto accessionis motu, circa undecimam horam sine febre fore ægrotum, ea scilicet integritate quam in circuitibus nominare solemus. Ita uero sperantibus statim subsistere sudorem, aut densata solum, aut etiam inhorrescente cute. Deinde initium, atque incrementum & ad hæc uigorem in genere continuæ febris pituitosæ sequi. Duplicem profecto ita cognoscemus causam esse ac speciem febrium, mixta intermittente cum continua quāuis nulla inueniatur intermissio. Ac sequenti quidem die speramus prehen

Lau.

COMMEN. 104.

Febricitātes ex pituita salsa non rigent.

PONIT *signa febrium quæ fiunt à prædictis humoribus.* Et *primo eius quæ fit à pituita salsa.* Et *dicit quòd ex ea febricitantes superueniente acceßione non rigent, sed tantummodo horrent.* Et *de causa huius signi iam patuit supra in de signis phlegmaticæ.* Declarat *deinde speciē phlegmatis quæ fit ab humore uitreo & acido.* Et *quod dicit de rigore est ob mordicationem maiorem quam habet ille humor.* Et *quod dicit de putredine moderata patet:* Quoniam *ut dictum est in epiala febre, cum putredo fortis non est, pars putrefacta calefacit, & non putrefacta infrigidat.* Sed *cum fortis est putredo, antecedit rigor, & sequitur febris sine admixtione frigoris superata a multitudine caloris materia frigida.* Et *dicit postea has species phlegmatis posse ad tres species reduci: cum uitreum phlegma facta in eo a calore debili ebullitione, participet acida qualitate.*

TEX.

Lau. FORSITAN vero, neque simpliciter, neque à simplici causa quis existimarit tales fieri febres. Siquidem quicquid pituitæ putrescit, accendit febrem: reliquum nondum putrescens, ex quo rigent, non eiusdem est qualitatis cum ea, quæ putrescit. Si igitur ab hac quidem rigor, à

putrefacta

putrefacta vero febris efficitur, duplex semper causa erit. Licet uero hic dicere febrem ab altero quidem fieri causæ genere, rigorem autem ab alio; vt qui non sit, quod febris. Per febrem tamen tertianam flaua bilis & rigorem efficit, & febrem. Sed hæc logicæ magis sunt considerationis.

QVISPIAM vero fortassis, neque simpliciter, neque à simplici causa huiusmodi febres fieri arbitraretur. Siquidem totum id quod ex pituita putrescit, febrem accendit, reliquum vero quod nondum putrescit, cuius causa rigescunt, non eandem habet cum putrescente qualitatem. Si igitur ab hac quidem rigor, à putrescente vero febris generatur, duplex semper aderit causa. Contingit vero & hic febrem quidem ab altero causæ genere dicere fieri, rigorem vero ab altera, vt qui non sit, quod febris. In febribus quidem tertianis flaua bilis rigorem efficit ac febrem. Sed hæc quidem logicam magis habent quæstionem. Leoni.

COMMEN. 105.

DVBIVM *remouet: Nam quispiam posset arbitrari febres epialas non esse febres simplices, immo ex pluribus compositas: quoniam*

si in ea est calor ab humore qui putrescit, & frigus ab eo qui non putrescit, cum unum istorum sit diuersæ qualitatis ab alio: uidetur q. huius febris duplex sit causa; & febris non sit simplex. Cui respondet Galenus dicens, febrem hanc fieri non a duabus illis causis, sed ab altera tantum: quoniam à phlegmate quod putrescit, et rigorem ut aliud a febre ab alia, scilicet a parte non putrida. Non *sic autem est in tertiana: quoniam in ea flaua bilis rigorem facit, & febrem. Sunt autem hæc magis logicæ considerationis, cum medicus conclusiones suas amplius certificet sensu, et experimento, quam ratione.*

DE

DE FEBRE COMPOSITA EX *cholera & phlegmate.*

CAP. VII.

NOS ad institutum nostrũ redeamus. Permixta pituita putrescente, ex qua fieri quotidianam docuimus, cum bilioso humore efficiente tertianam, composita duplexq; causa & dispositio fuerit. Alter enim humor vno quoq; die, alter tertio quoque die committit accessionem: ita ut vnus dies duas habeat accessiones: alter uero vnam, quum tẽpora accessionis in easdem horas minime incidunt. Vbi enim incidant, una erit confusa, neq; tertianæ, neq; quotidianæ exactam speciem seruãs. Lau.

IAM vero tempus est ut ad propositum institutum reuertamur. Si pituita putrescens, ex qua febrem illam quæ singulis die bus accessionem facit, accendi dicebamus misceatur amaræ bilis humori, ex quo tertiana gignitur febris, duplex iam causa ac dispositio coniungeretur. Alter siquidem humor affert quotidie accessionẽ, alter vero tertio quoq; die, itaque alter quidẽ dies duas habet accessiones, alter uero vnam Leoni.

tantummodo, nisi accessionum tempora in easdem horas conueniant, si enim conuenerint, fiet vna febris confusa, quæ neq; puræ tertianæ, neque quotidianæ formam præsefert.

COMMEN. 106.

INTENDIT *nunc declarare inditia putridarum compositarum. Et primo ponens inditia compositæ ex phlegmatica & cholerica, dicit q; si pituita putrescens, ex qua accenditur febris, quæ singulis diebus accessionem facit, misceatur cum flaua bile, ex qua tertiana gignitur febris, tunc dispositio id est febris erit composita, et causa eius erit duplex. Pituita enim uno quoq; die cõmittit accessionẽ, flaua uero bilis tertio quoq; die, ita ut unus dies duas habeat accessiones, alter uero unam tantummodo, nisi accessionum tempora in easdem horas cõueniant. Si enim conuenerint, fiet febris una confusa, quæ neq; puræ tertianæ, neque quotidianæ formã præsefert, cum signa utriusq; distincta ex permixtione eorum confundantur. Deinde cun dicit.*

Feb. com *posita confusa, quæ.*

TEX.

Lau ET quoniam utraque febris duplex est, implexus quatuor erunt. Vnus, in quo tertiana permiscetur quotidianæ: secundus, in quo tertiana permiscetur cõtinuæ: quotidianæ: tertius, in quo permiscetur quotidiana

diana tertianæ continuę, quartus autem, in quo permiscetur quotidiana continua tertianæ continuę. Cœterum vniuscuiusque dictorum implexuum differentia duplex est. Interdum enim omnes accesſiones eodem tempore ſimul inuadunt, quandoque diuerſis tēporibus accesſiones prehendūt.

QVONIAM vero utriusque febris duplex eſt ſpecies, quatuor ex ipſis fient cō plexiones. Vna quidem, in qua tertiana quotidianę intermittenti commiſcetur: altera vero in qua tertiana quotidianę conti nuę coniungitur. Et tertia in qua quotidiana intermittens tertianę continuę miſceatur, Quarta in qua permiſcetur quotidiana continua tertianę continuæ. Harum vero nuper dictarum complexionum omnium duę ſunt differentię, quum aliquando quidem in eandem horam accesſiones occurrant, nonnunquam vero diuerſis temporibus ſuperueniant. Leoni,

COMMEN. 107.

OSTENDIT, q̃ hæ duæ febres poſſunt qua trupliciter componi. Nam quelibet poteſt eſſe continua, & intermittens, ideo una erit compoſitio in qua tertiana intermitttens quotidianæ intermittenti commiſcetur. Secunda erit in qua tertiana intermittens quotidianæ conti- *quotidiana quatruplici ter componi poteſt cū*

tertiana *nuæ coniungitur. Tertia erit in qua quotidiana intermittens tertianæ continuæ miſcetur. Quarta erit in qua per miſcetur quotidiana continua tertianæ continuæ. Idem ſecundo de criſi cap.nono. Et unius cuiuſq; dictarum complicationum duplex eſt differentia, quoniam interdum omnes acceſsiones eadem hora ſimul inuadunt, non nũquã uero diuerſis temporibus.* Deinde cũ dicit.

TEX.

Lau. SED hi cognoſci facile poſſunt, præter quam ꝙ ſæpe intermittens minime cognoſcitur à parum exercitatis: quoniam ægri nunquam deducũtur ad integritatem. Sed oportet ſpeciem conſiderare acceſsionis, quemadmodum ſecundo libro de iudicio ſatis dictum iam eſt, & inde cognoſcere, non ex ipſa circuituũ proportione.

Leoni. Sed hæ quidem cognitu faciles ſunt, niſi ꝙ aliquando intermittens ignoratur ab in expertis, ea ratione, quoniam ægrotus nunquam a' febre liberatur. At formam acceſsionis inſpicere oportet, quemadmodum in ſecundo de criſi plenius edocuimus, atq; inde; non autem ex periodorum ſimili proportione cognoſcere febrem.

COMMEN. 108.

OSTENDIT *facilitatem cognitionis harũ febrium, quarum acceſsiones diuerſis temporibus*

bus ueniunt. Et dicit hæ febres sunt facilis cognitionis, & dato q aliquando in huiſmodi complicatione intermittens ignoretur, à parum exercitatis, Et hoc quoniam uident ægrotantem nunquã à febre liberari, quia cum una earum ſit continua & alia intermittens, & continua non deficiat, credunt q ſit una continua. Et dat regulam ad hanc cognoſcendum, dicens, q oportet naturã acceſsionis conſiderare, et inde eam cognoſcere ſecundũ ſpeciẽ febriũ, et nõ ex ipſa circuituũ proportione, ita enim ſcribit ſecundo de criſi cap. ſeptimo. Febres que citra membri paſsiones conſiſtunt dupliciter commiſcentur, Aliquando quidem implicatione, non nunquam uero per ſe totas confuſe. Membra quoque inflammata, & ipſa quædam ueluti complicantur Tantummodo. Quædam autẽ ueluti confuſionem quandã habet diſpoſitionũ, primũ igitur exercitari oportet ad hoc, ut complicationem cognoſcamus, deinde ipſam confuſionem à febribus incipientes, febres quidem complicantur unius generis cum aliis eiusdem generis, uel unius ſpeciei cum aliis eiusdem ſpeciei, contingit uero non nunquam ut etiam differentes, nam quotidianæ tertianis, & his quartanæ, & quæ eandem ſpeciem ſeruant inuicem plerunq; complicantur, quo fit ut ſæpius idem homo tres quartanos habeat circuitus, ſed hos quidem non eſt difficile agnoſcere. Quando

q; uero aliqua ex intermittentium genere cum continua complicata difficilimam uixq; explorabilem facit mixtionem, de qua deinceps dicemus si prius omnes quas proposuimus simplices differentias transegerimus, nam sicuti febres ita et patientia loca mixtionem recipiunt, uel quia differentia membra propriam singula febrem accendunt, uel dispositio mixta ueluti inflammationis quæ erisipelati aut erisipelatis q. inflãmationi commiscetur, sed in his omnibus mixtionibus dignoscendis exercitari oportet, quando iam exquisite omnes, earum formas simplices tenuerimus alia enim est forma febris ex latere, et ex pulmone, atq; epate ortæ, sicuti etiã omnes aliæ febres quæ ex inflammatione partium diuersificantur, sed & aliæ rursus formæ sunt earum quæ ex erisipelate accidunt et febris ardens maligna uel pulmonis aut epatis uel uentriculi erisipelatibus aduenit, distinguere autem oportet in singulis ægrotantibus. Primum quidem si sine loci passione sit febris, uel ex humorum putredine, uel quia solus spiritus sit alteratus, deinde si mẽbrũ patiens febris sit causa, & quæ nam sit eius dispositio, ubi uero horum notitiam exercitatione comprehenderis, tunc eorum omnium mixtiones inuenies. Ponit etiam modos tres Auic. quibus febres inuicem componi possunt seu complicari prima quarti tract. quarto cap. 16. Primus est cũ

febres

febres diuersorum generum simul componuntur, ut hectica febris cum putrida uel cum ephemera Secundus est cum simul componuntur febres eius dem proximi generis, differentes tamen adinuicem specie, ut dum componitur tertiana cum quotidiana & fit emitriteus. Tertius est *quando simul componuntur febres eiusdem speciei specialissimæ, ut duæ tertianæ adinuicem, uel duæ aut tres quartanæ ad inuicem.* Et ex hac *compositione duarum tertianarum sibi inuicem succedētium diuersis diebus paroxismi accidunt quotidie, sicuti paroxismi, quotidianæ.* Vnde *medici interdum credunt de tertianis duplicibus, q̃ sint quotidianæ.* Et *ex compositione trium quartanarū diebus diuersis sibi inuicem succedentium, paroxismi accidunt quotidianarij, sicut in phlegmatica quotidiana, quare credunt aliquando q̃ tres quartanæ sint una phlegmatica.* Et *interdum simul cōponuntur tres tertianæ.* Et dicit Auic. *si compositio earum fuerit secundum coalternationem id est successionem, sic q̃ una finita incipiat altera die sequenti, tunc accessio tertiæ diei uehementior erit, quoniam duplicabitur, redibit enim tūc accessio tertianæ primæ, & accidet etiam eadem die prima accessio tertiæ diei.* Et *similiter fiet die quinto accessio fortior, quoniam tunc accidet accessio tertia tertianæ primæ & secunda tertianæ tertiæ.* Et *hæc tertiana triplex.* Si-

Nota

Compositio triū quartanarum.

Tres tertianæ

milatur emitriteo in hoc, q; ambæ omni die affli-gunt & habent rigores & horripilationes et dispares afflictiones in diebus suis, sicut compositio duarum tertianarum sibi inuicem succedentiũ diebus contiguis assimilatur febri phlegmaticę, quoniam quotidie duæ tertianæ affligunt sicut ista. Et *ob similitudines istarũ febrium quibus frequenter decipitur* Medicus. *credens quandoq; de tribus tertianis quòd sit febris emitritea, & de duabus, quòd sit phlegmatica, non est credendũ neq; innitendum solis accessionibus ad iudicandum de specie febris, imo diligenter attendere oportet circa accidentia simplicium febrium & ipsarum signa, & ex his materiæ putridarum febrium, & differentiæ.* Et dicit Galenus *secundo de crisi cap. nono q; febres quæ ex mixtione aliarum uariantur atq; alterantur difficile est in die prima, non tamen impossibile agnoscere, plurimas quidem in secũdo uel tertio uel omnino quarto die exquisite possumus inuenire, nulla.n. est neq; species neq; genus morbi quòd circa tertiam uel quartam diem cuius naturæ sit nõ possit innotescere.* Diuidit etiam Auic. *species compositionis febrium dicens, q; alia est intrans, alia coalternata, & alia communicans.* Et *hæ differentiæ dicũtur proprie de secunda febre quæ primæ superuenit in constitutione compositæ febris.* Nam *uel simul incipit, & tunc est communicãs*

Quomodo Medi*cus frequẽter decipiatur*

Febres *quæ ex mixtiõe aliarum alterantur difficile ẽ prima die cognoscere.*

febrium compositarum, alia in-

cans, uel post primam incipit, sed ante eius finem; & tunc est subintrans, uel incipit post quã iam prima finita est, & est coalternata. Et *facillima omnium ad cognoscendum est coalternata, deinde subintrãs.* Et *difficilior est communicans ob confusionem signorum unius febris cum signis alterius eodem tempore.* *trãs, alia subĩtrãs & alia coalternata.*

TEX.

SVBIICIATVR enim uenisse cuipiam circa horam primã, accessionẽ simul cum rigore, qui uideatur uulnerare carnẽ laborantis, deinde omnia alia tertianæ feb. indicia usque ad uigorem processisse, cum uomitu bilis simul cum sudore benigno inclinare, atque esse iam diei horam nonam. Porro coniectare nos ex toto accessionis motu, circa undecimam horam sine febre fore ægrotum, ea scilicet integritate quam in circuitibus nominare solemus. Ita uero sperantibus statim subsistere sudorem, aut densata solum, aut etiam inhorrescente cute. Deinde initium, atque incrementum & ad hæc uigorem in genere continuæ febris pituitosæ sequĩ. Duplicem profecto ita cognoscemus causam esse ac speciem febrium, mixta intermittente cum continua quãuis nulla inueniatur intermissio. Ac sequenti quidem die speramus prehẽn Lau.

Quõ hic a Gal. sõlũ de 4. spẽbus nõ natural. phlegmatis fit mẽtio

species phlegmatis non naturalis: uitreum, dulce, acidum, & salsum: Sed sub uitreo mucilaginosum & crudum comprehendit, sub dulci insipidum, & sub salso acre. De insipido mentionem fecit primo de Natura humana com. 30. Et de acri tertio de locis affectis cap. 5. De gypseo uero nihil dixit: quia non est humor proprie, etiam quia exiccatum, & terrestrificatum non potest febrẽ facere, & ponticum non datur secundum Galenum, quia phlegma omne est humidum, & ponticum est stipticum & terreum. Et inquit quarto Simp. cap. 17. Scire oportet acres sapores omnes summe esse calidos: ac deinceps post illos esse amaros, deinde uero dulces. Cum uero in omnibus ampla sit latitudo: is qui magis, aut acris, aut amarus, aut dulcis est, magis quoque est calidus: qui uero minus tantum amittit caloris, quantum abest ab exacta gustus qualitate. Terminus autem seu finis saporis amari est abstergere, acris uero urere, at dulcis nutrire: ubi uidelicet in sua quisq; natura absolutus fuerit: hoc est ubi quo ad fieri poßit minime alienis permixti sint qualitatibus.

Ponticũ nõ datur secũdum Galenũ.

Amari ẽ abstergere acris urere, et dulcis nutrire.

TEX.

Lau. Ex qua febricitantes minime rigent, sed horrent tantummodo, prehendente accessione. Acida autem ac uitrea si moueatur, per corpora sentientia permeans, infert rigorem

gorem sine febre. Quod si qua putredo moderata illis adfuerit, epialam committit febrem. Sin magis putrescat, rigor præuenit: febris ipsa subsequitur, deuicto frigore ab ipsa multitudine caliditatis, ita vt nullo modo existat per incrementa & vigores accessionum. At vero vitrea pituita forsitan acidæ qualitatis particeps est: ita vt omnes eius differentiæ tres existant: acida, dulcis, salsa, atque ex pituita dulci putrescente rigor minime antecedit febrem.

IN qua si quos febricitare contingit, superueniente accessione non rigent, sed tantummodo horrent. Acida vero ac vitrea, si per sentientes corporis partes deferatur, sine febre rigores generat. Quod si modica aliqua in ipsis fiat putrefactio, febrem epialam appellatam inducit. Quod si vehementius putrescant, rigor quidem antecedit, febris vero sequitur superata a multitudine caliditatis frigida materia, adeo vt dum febris inualescit atque consistit, minime sentiatur. Forte autem & vitrea pituita acidæ qualitatis est particeps, adeo vt eius differentiæ tres sint numero vniuersę, acida, dulcis, & salsa: minime vero dulci pituita putrescente febrem rigor antecedit. Leoni.

COMMEN. 104.

Febricitātes ex pituita salsa non rigent.

PONIT *signa febrium quæ fiunt à prædictis humoribus.* Et *primo eius quæ fit à pituita salsa.* Et *dicit quòd ex ea febricitantes superueniente accessione non rigent, sed tantummodo horrent.* Et *de causa huius signi iam patuit supra in de signis phlegmaticæ.* Declarat *deinde speciē phlegmatis quæ fit ab humore uitreo & acido.* Et *quod dicit de rigore est ob mordicationem maiorem quam habet ille humor.* Et *quod dicit de putredine moderata patet:* Quoniam *ut dictum est in epiala febre, cum putredo fortis non est, pars putrefacta calefacit, & non putrefacta infrigidat.* Sed *cum fortis est putredo, antecedit rigor, & sequitur febris sine admixtione frigoris superata a multitudine caloris materia frigida.* Et *dicit postea has species phlegmatis posse ad tres species reduci: cum uitreum phlegma facta in eo a calore debili ebullitione, participet acida qualitate.*

TEX.

Lau. FORSITAN vero, neque simpliciter, neque à simplici causa quis existimarit tales fieri febres. Siquidem quicquid pituitæ putrescit, accendit febrem: reliquum nondum putrescens, ex quo rigent, non eiusdem est qualitatis cum ea, quæ putrescit. Si igitur ab hac quidem rigor, à putrefacta

putrefacta vero febris efficitur, duplex semper causa erit. Licet uero hic dicere febrem ab altero quidem fieri causæ genere, rigorem autem ab alio; vt qui non sit, quod febris. Per febrem tamen tertianam flaua bilis & rigorem efficit, & febrem. Sed hæc logicæ magis sunt considerationis.

QVISPIAM vero fortassis, neque simpliciter, neque à simplici causa huiusmodi febres fieri arbitraretur. Siquidem totum id quod ex pituita putrescit, febrem accendit, reliquum vero quod nondum putrescit, cuius causa rigescunt, non eandem habet cum putrescente qualitatem. Si igitur ab hac quidem rigor, à putrescente vero febris generatur, duplex semper aderit causa. Contingit vero & hic febrem quidem ab altero causæ genere dicere fieri, rigorem vero ab altera, vt qui non sit, quod febris. In febribus quidem tertianis flaua bilis rigorem efficit ac febrem. Sed hæc quidem logicam magis habent quæstionem. Leoni.

COMMEN. 105.

DVBIVM *remouet: Nam quispiam posset arbitrari febres epialas non esse febres simplices, immo ex pluribus compositas: quoniam*

si in ea est calor ab humore qui putrescit, & frigus ab eo qui non putrescit, cum unum istorum sit diuersæ qualitatis ab alio: uidetur q. huius febris duplex sit causa; & febris non sit simplex. Cui respondet Galenus dicens, febrem hanc fieri non a duabus illis causis, sed ab altera tantum: quoniam à phlegmate quod putrescit, et rigorem ut aliud a febre ab alia, scilicet a parte non putrida. Non sic autem est in tertiana: quoniam in ea flaua bilis rigorem facit, & febrem. Sunt autem hæc magis logicæ considerationis, cum medicus conclusiones suas amplius certificet sensu, et experimento, quam ratione.

DE

DE FEBRE COMPOSITA EX *cholera & phlegmate.*

CAP. VII.

NOS ad institutum nostrũ redeamus. Permixta pitui ta putrescente, ex qua fieri quotidianam docuimus, cum bilioso humore efficiente tertianam, composi ta duplexq; causa & dispositio fuerit. Alter enim humor vno quoq; die, alter tertio quoque die committit accesſionem: ita ut vnus dies duas habeat accesſiones: alter uero vnam, quum tẽpora accesſionis in easdem horas minime incidunt. Vbi enim incidant, una erit confusa, neq; tertianæ, neq; quotidianæ exactam speciem seruãs. Lau.

IAM vero tempus est ut ad propositum institutum reuertamur. Si pituita putrescens, ex qua febrem illam quæ singulis diebus accesſionem facit, accendi dicebamus misceatur amaræ bilis humori, ex quo tertiana gignitur febris, duplex iam causa ac dispositio coniungeretur. Alter siquidem humor affert quotidie accesſionẽ, alter vero tertio quoq; die, itaque alter quidẽ dies duas habet accesſiones, alter uero vnam Leoni.

tantummodo, nisi accessionum tempora in easdem horas conueniant, si enim conuenerint, fiet vna febris confusa, quæ neque puræ tertianæ, neque quotidianæ formam præsefert.

COMMEN. 106.

INTENDIT *nunc declarare inditia putridarum compositarum. Et primo ponens inditia compositæ ex phlegmatica & cholerica, dicit quod si pituita putrescens, ex qua accenditur febris, quæ singulis diebus accessionem facit, misceatur cum flaua bile, ex qua tertiana gignitur febris, tunc dispositio id est febris erit composita, et causa eius erit duplex. Pituita enim uno quoque die cōmittit accessionē, flaua uero bilis tertio quoque die, ita ut unus dies duas habeat accessiones, alter uero unam tantummodo, nisi accessionum tempora in easdem horas cōueniant. Si enim conuenerint, fiet febris una confusa, quæ neque puræ tertianæ, neque quotidianæ formā præsefert, cum signa utriusque distincta ex permixtione eorum confundantur. Deinde cum dicit.*

Feb. composita confusa, quæ.

TEX.

Lau. ET quoniam utraque febris duplex est, implexus quatuor erunt. Vnus, in quo tertiana permiscetur quotidianæ: secundus, in quo tertiana permiscetur cōtinuæ: quotidianæ: tertius, in quo permiscetur quotidiana

diana tertianæ continuę, quartus autem, in quo permiscetur quotidiana continua tertianæ continuę. Cœterum vniuscuiusq; dictorum implexuum differentia duplex est. Interdum enim omnes accesiones eodem tempore simul inuadunt, quandoque diuersis tẽporibus accesiones prehendũt.

QVONIAM vero utriusque febris duplex est species, quatuor ex ipsis fient cõplexiones. Vna quidem, in qua tertiana quotidianę intermittenti commiscetur: altera vero in qua tertiana quotidianę continuę coniungitur. Et tertia in qua quotidiana intermittens tertianę continuę misceatur, Quarta in qua permiscetur quotidiana continua tertianę continuæ. Harum vero nuper dictarum complexionum omnium duę sunt differentię, quum aliquando quidem in eandem horam accesiones occurrant, nonnunquam vero diuersis temporibus superueniant. Leoni,

COMMEN. 107.

OSTENDIT, q; hæ duæ febres possunt quatrupliciter componi. Nam quelibet potest esse continua, & intermittens, ideo una erit compositio in qua tertiana intermitttens quotidianæ intermittenti commiscetur. Secunda erit in qua tertiana intermittens quotidianæ conti- *quotidiana quatruplici ter com poni potest cũ*

tertiana *nuæ coniungitur. Tertia erit in qua quotidiana intermittens tertianæ continuæ miſcetur. Quarta erit in qua per miſcetur quotidiana continua tertianæ continuæ. Idem ſecundo de criſi cap. nono. Et unius cuiuſq; dictarum complicationum duplex eſt differentia, quoniam interdum omnes acceßiones eadem hora ſimul inuadunt, non nũquã uero diuerſis temporibus. Deinde cũ dicit.*

TEX.

Lau. SED hi cognoſci facile poſſunt, præter quam ꝙ ſæpe intermittens minime cognoſcitur à parum exercitatis: quoniam ægri nunquam deducũtur ad integritatem. Sed oportet ſpeciem conſiderare acceſſionis, quemadmodum ſecundo libro de iudicio ſatis dictum iam eſt, & inde cognoſcere, non ex ipſa circuituũ proportione.

Leoni. Sed hæ quidem cognitu faciles ſunt, niſi ꝙ aliquando intermittens ignoratur ab in expertis, ea ratione, quoniam ægrotus nunquam à febre liberatur. At formam acceſſionis inſpicere oportet, quemadmodum in ſecundo de criſi plenius edocuimus, atq; inde; non autem ex periodorum ſimili proportione cognoſcere febrem.

COMMEN. 108.

OSTENDIT *facilitatem cognitionis harũ febrium, quarum acceßiones diuerſis temporibus*

bus ueniunt. Et *dicit hæ febres sunt facilis cognitionis, & dato q̃ aliquando in huismodi complicatione intermittens ignoretur, à parum exercitatis,* Et *hoc quoniam uident ægrotantem nunquã à febre liberari, quia cum una earum sit continua & alia intermittens, & continua non deficiat, credunt q̃ sit una continua.* Et *dat regulam ad hanc cognoscendum, dicens, q̃ oportet naturã accessionis considerare, et inde eam cognoscere secundũ speciẽ febriũ, et nõ ex ipsa circuituũ proportione, ita enim scribit secundo de crisi cap. septimo.* Febres *que citra membri paßiones consistunt dupliciter commiscentur,* Aliquando *quidem implicatione, non nunquam uero per se totas confuse.* Membra *quoque inflammata, & ipsa quædam ueluti complicantur* Tantummodo. Quædam *autẽ ueluti confusionem quandã habet dispositionũ, primũ igitur exercitari oportet ad hoc, ut complicationem cognoscamus, deinde ipsam confusionem à febribus incipientes, febres quidem complicantur unius generis cum aliis eiusdem generis, uel unius speciei cum aliis eiusdem speciei, contingit uero non nunquam ut etiam differentes, nam quotidianæ tertianis, & bis quartanæ, & quæ eandem speciem seruant inuicem plerunq; complicantur, quo fit ut sæpius idem homo tres quartanos habeat circuitus, sed hos quidem non est difficile agnoscere.* Quando

q; uero aliqua ex intermittentium genere cum continua complicata difficilimam uixq; explorabilem facit mixtionem, de qua deinceps dicemus si prius omnes quas proposuimus simplices differentias transegerimus, nam sicuti febres ita et patientia loca mixtionem recipiunt, uel quia differentia membra propriam singula febrem accendunt, uel dispositio mixta ueluti inflammationis quæ erisipelati aut erisipelatis q̃ inflãmationi commiscetur, sed in his omnibus mixtionibus dignoscendis exercitari oportet, quando iam exquisite omnes, earum formas simplices tenuerimus alia enim est forma febris ex latere, et ex pulmone, atq; epate ortæ, sicuti etiã omnes aliæ febres quæ ex inflammatione partium diuersificantur, sed & aliæ rursus formæ sunt earum quæ ex erisipelate accidunt et febris ardens maligna uel pulmonis aut epatis uel uentriculi erisipelatibus aduenit, distinguere autem oportet in singulis ægrotantibus. Primum quidem si sine loci passione sit febris, uel ex humorum putredine, uel quia solus spiritus sit alteratus, deinde si mẽbrũ patiens febris sit causa, & quæ nam sit eius dispositio, ubi uero horum notitiam exercitatione comprehenderis, tunc eorum omnium mixtiones inuenies. Ponit *etiam modos tres* Auic. *quibus febres inuicem componi possunt seu complicari prima quarti tract. quarto cap. 16.* Primus *est cũ*

febres diuersorum generum simul componuntur, ut hectica febris cum putrida uel cum ephemera Secundus est cum simul componuntur febres eiusdem proximi generis, differentes tamen adinuicem specie, ut dum componitur tertiana cum quotidiana & fit emitriteus. Tertius *est quando simul componuntur febres eiusdem speciei specialissimæ, ut duæ tertianæ adinuicem, uel duæ aut tres quartanæ ad inuicem.* Et *ex hac compositione duarum tertianarum sibi inuicem succedētium diuersis diebus paroxismi accidunt quotidie, sicuti paroxismi, quotidianæ.* Vnde *medici interdum credunt de tertianis duplicibus, q; sint quotidianæ.* Et *ex compositione trium quartanarū diebus diuersis sibi inuicem succedentium, paroxismi accidunt quotidianarij, sicut in phlegmatica quotidiana, quare credunt aliquando q; tres quartanæ sint una phlegmatica.* Et *interdum simul cōponuntur tres tertianæ.* Et dicit Auic. *si compositio earum fuerit secundum coalternationem id est successionem, sic q; una finita incipiat altera die sequenti, tunc accessio tertiæ diei uehementior erit, quoniam duplicabitur, redibit enim tūc accessio tertianæ primæ, & accidet etiam eadem die prima accessio tertiæ diei.* Et *similiter fiet die quinto accessio fortior, quoniam tunc accidet accessio tertia tertianæ primæ & secunda tertianæ tertiæ.* Et *hæc tertiana triplex. Si-*

Nota

Compositio triū quartanarum.

Tres *tertianæ*

cans, uel post primam incipit, sed ante eius finem; & tunc est subintrans, uel incipit postquã iam prima finita est, & est coalternata. Et facillima omnium ad cognoscendum est coalternata, deinde subintrãs. Et difficilior est communicans ob confusionem signorum unius febris cum signis alterius eodem tempore. *trãs, alia subitrãs & alia coalternata.*

TEX.

SVBIICIATVR enim uenisse cuipiam circa horam primã, accessionẽ simul cum rigore, qui videatur uulnerare carnẽ laborantis, deinde omnia alia tertianæ feb. indicia usq; ad uigorem processisse, cum uomitu bilis simul cum sudore benigno inclinare, atque esse iam diei horam nonam. Porro coniectare nos ex toto accessionis motu, circa undecimam horam sine febre fore ægrotum, ea scilicet integritate quam in circuitibus nominare solemus. Ita uero sperantibus statim subsistere sudorem, aut densata solum, aut etiam inhorrescente cute. Deinde initium, atque incrementum & ad hæc vigorem in genere continuæ febris pituitosæ sequi. Duplicem profecto ita cognoscemus causam esse ac speciem febrium, mixta intermittente cum continua quãuis nulla inueniatur intermissio. Ac sequenti quidem die speramus prehèn Lau.

ſuram acceſsionem hora nona. Et ſi ut ex-
pectabamus res ipſa eueniat,penitus tertio
die ſimiliter ſperabimus adhuc febricitan-
te ægroto,iterum prehenſuram eum tertia
næ febris acceſsionem hora prima. Quod
ſi preueniat, aut cunctetur acceſsio, quã ſe
cũda die ſperabamus fore hora nona, atq;
ea quã.3.die credebamus futurã prima ho
ra:non etiam poſt hac ſequẽtibus diebus,
neque nonam horam,neque primam ex-
pectabimus:sed tanto prius aut poſterius,
quanto proportio primæ circuitionis ac-
ceſsionem præueniſſe, ab hora qua initio
cepit,aut tardaſſe,indicauit. Vtra vero ea
rum deſitura ſit prius,tum ex febris ſpecie
coniectandum eſt. Tum ex ipſa acceſsionis
longitudine,& magnitudine, & more, &
motu,& item circuituum repetitione, &
anticipatione & tardatione,& ad hæc indi
cijs quę poſtea apparent cruditatis & con-
coctionis totius morbi, quorum in vrina
maxima cenſentur. Ac de his omnibus li-
bro de iudicijs satis dictum eſt.

Leoni. SVPPONATVR enim cupiam ac
ceſsionem incipere circa primam horã unà
cum rigore,qui uidetur pungere carnes la
borantis, deinde vbi alia omnia tertianæ
febris indicia uſque ad conſiſtentiam pro-
ceſſe-

cesserint, postmodum cum bilis vomitu atque optimis sudoribus declinare, ac iam vndecimam diei horam adesse, unde ex to ius acc essionis motu coniecturari possi-mus hora vndecima ægrotantem, febris in termissionem habiturum, talem videlicet qualẽ in periodis nominare consueuimus. Dum vero in hac spe sumus, subito retine ri sudores, densata scilicet tantummodo, vel etiam horrescente cute, ac subinde prin cipium, ascensum, consistentiam que febris continuæ, qualis ex pituita accenditur: se qui. Sic enim &duplicem causam ac dupli cem febrium speciem cognoscemus, mixta intermittente continuæ, quãuis nulla inter missio deprehendatur. Secundo etiam die sperandum est hora nona accessionem fu-turam: quod si expectationi nostræ res ip-sa respondeat, omnino etiam die tertia iti-dem febricitante adhuc ægroto, tertianæ febris accessionem hora prima superuentu ram speramus. Quod si aut preuenerit, aut tardior fuerit, ea quam secũdo die circa ho ram nonam fore speramus accessionẽ, aut in tertio circa primam, nõ amplius diebus sequentibus, aut nonam, aut primam expe ctabimus horam. Sed tanto prius siue po sterius, quanto in primo periodo similitu-

do proportionis accesſionem aut tardaſſe, aut acceleraſſe monſtrauerit. Quæ vero ex duabus febribus citius ſit finem habitura, ex earũ ſpecie,atque ex accesſionis prolixitate ac magnitudine,ex more præterea, ac motu,& reditu periodorũ, prout celerior aut tardior extiterit coniecturandum,adhibenda inſuper alia quæ ſuperuenerunt indicia coctionis aut cruditatis morbi totius, ex quibus maxima ſunt ea que in urinis exiſtunt, de quibus omnibus ſufficiẽter in libro de criſi tractauimus.

COMMEN. 109.

Exẽplũ cõpoſitionis phlegmaticę cum colerica

DE *prædicta compoſitione febris phlegmaticæ cum cholerica ponit exemplum, in quo etiam ponit ſigna quibus cognoſcitur, quando accesſiones utriuſq; ſimul incidunt eadem die, & eadem hora, & quando diuerſis horis, & aliquando digrediendo, & ad propoſitum redeundo. Incipit ergo & dicit. Supponatur cuidam accesſionem incipere circa primam horam diei unà cum rigore carnes laborantis pungente, & omnia alia tertianæ febris indicia uſq; ad conſiſtentiã proceſſiſſe, deinde cum uomitu bilis ac ſudoribus benignis declinare, ac eſſe iam nonam diei horam. Vnde ex motu totius accesſionis, quem uidemus poteſt coniecturari hora undecima ægrotantem intermisſionem febris habitarum,*

talem

talem, qualem in periodis febris tertianæ nominare consueuimus, scilicet ueram quietē, cū iam declinet, & accesſio tertianæ ſit breuis. Et ita *nobis ſperantibus ſubito ſudores retineri cute denſata, uel etiam horreſcente, ac ſubinde principium aſcenſum conſiſtentiam febris continuæ, qualis ex pituita accenditur, ſequi.* Vnde *manifeſte cognoſcemus febrem eſſe compoſitam & cauſam febris ex tertiana intermittente & continua phlegmatica, quamuis nulla inueniatur intermisſio, in qua infirmus ex toto remaneat ſine febre.* Hæc *enim accesſio feb. phlegmaticæ inuaſit ante perfectam declinationem acceſſionis tertianæ.* Et *ſic quo ad aliquid inciderunt eadem hora.* Et *dixit denſata, uel etiam horreſcente cute, quoniam in principio aduentus acceſſionis continuæ phlegmaticæ quædam accidit retractio, & fuga caloris ad intra, ex qua cutis infrigidatur & denſatur.* Et *hæc infrigidatio etiā poteſt appellari horror, cū ſæpe unū pro alio ſumatur.* Et *proſequitur* Gal. *in hac complicatione dicens, ſecunda etiā die ſperauimus acceſſionē ſcilicet cōtinuæ phlegmaticæ inuadere hora. 9. ſicut inuaſit prima die.* Et *ſi ſecūdū noſtrā expectationē res euenerit, omnino etiā ſperamus tertia die ſuperinuadere acceſſionem tertianæ hora prima, ſicuti fecit prima die.* Et *ſi accesſio quæ debet inuadere ſecunda die hora nona antici*

pauerit, uel tardauerit, & similiter accesio quæ expectabatur die tertia hora prima anticipauerit, uel post posuerit, tunc similiter secundum diuersos dies, neq; secundum horam nonam, neq; secundum primam. Sperabimus inuadere accessiones, imo speramus eas inuadere tanto citius uel tanto post, quanto proportio primi periodi demonstrauit accessionem uel anticipantem uel tardantem ab ea quæ à principio fuit hora inuasionis. Et *hoc dixit ob diuersitatem febrium. Nam quædam febres semper anticipando procedunt, quædam post ponendo, & quædam non. Postea incidenter ponit Gal. signa, quibus licet cognoscere quæ istarum duarum febrium citius recedit & breuior erit alia.* Et *hoc cognoscitur, dicit, ex specie feb. quoniam tertiana ut plurimũ est breuior phlegmatica.* Et *ex prolixitate accessionis, & breuitate, ut comparando accessiones unius febris ad accessiones alterius, quoniam phlegmaticæ & similiter quartanę habent accessiones longiores, quam tertiana ipsa.* Et *illa feb. ut plurimum est breuior, quæ accessiones habet breuiores. Similiter & ex magnitudine, ut si accessio cum multis, uel paucis sit accidentibus, ac motu et reditu periodorum, ut si celerior aut tardior fuerit, coniecturandum, & ex signis concoctionis & cruditatis, quæ in urinis apparent, de quibus omnibus dictum est in libro de crisi.*

Et prima aph. com. illius. Accessiones & constitutiones. Deinde cum dicit.

T E X.

QVOD si pituitosa continua nequaquam ad horam nonam, sed quintam aut sextam excipiat intermittentem biliosam, quę prima hora incepit, adhuc difficilior cognitu est vulgo isti medicorum, quibus talis consideratio minime curæ ē, an scilicet sit unū febrium genus quod infestat, an duo, & quod nam vtrunq; sit. Cæterum tanquam nihil horum cognoscentes, non solum nesciunt quo nam modo oporteat curare eas quę nequaquā cognoscuntur, quales nam sint, sed neque utrum secūda die suspectas habere conueniat vtrasque horas, quę prima die accessiones attulerunt. Ego nāque, scio, visus sum eis sæpe numero vaticinando potius quā pręsentiendo, ut medici solent, coniecisse initium accessionis. Per hāc igitur mixtionem (de qua nunc agimus) cum ea quæ quotidie accedit, vidi interdum circa primam horam prehendere accessionem exquisitæ tertianę, circa sextam autē existere accessionem eius, quā recētiores medici ꝓprie nomināt cathimerinon id est, quotidianam solent enim ita nominare febrem, quę singulis diebus accedit, ne- Lau.

quaquā desinens ad integritatem. Ipse vero solitus sū talē nominare, amphimerinō id est quotidianam continuam. Nomen enim cathimerinō nequaquā licet inuenire apud quemquā græcorum scriptum, sed amphemerinon appellant, rē omnē quę singulis diebus similiter fit. Sed, ut Plato dixit contemnere oportet nomina eos quibus tantarum ac talium rerum proposita est consideratio. Appelletur igitur, gratia clarioris doctrinę, ea quę singulis diebus accedens desinit ad integritatem, quotidiana simpliciter, nihil insuper addendo ei per orationem, ea vero quę minime desinit, quotidiana continua: ac liceat tibi, si libeat, alteri adijcere, intermittens. pari ratione dicēdum, & de ea quę tertio quoque die accedit. Altera enim differentia tertiana simpliciter, uel etiam intermittens tertiana habetur, altera tertiana continua est. Licet uero & continuam tertianam nominare tertianam simpliciter, sine adiectione ulla, quē admodum nonnulli appellant. Sed enim nō opus ē fusius disputare de nominibus; sed redire ad institutum.

Leoni. SI uero quotidiana continua tertianam intermittentem quæ prima inceperit hora nō nona, sed aut quinta, aut sexta apprehē

derit

derit hora, adhuc difficilior cognitio fit his vulgaribus medicis, qui talem contemplationem contemnunt, neque scire curant an vna sit febris an duæ, & qualis nam sit utriusque natura. Vt vero qui nihil horum intelligant, non modo ignorant quo pacto curare oporteat has febres, quarum nullam habent notitiā, sed nesciunt etiam utrum die sequenti suspicandum sit de hisce horis ambabus, quæ in primo die accessiones attulerunt. Ego vero sum mihi cōscius, quod sæpius ex diuinatrice quadam arte potius quam prænoscendi scientia medicinæ propria, visus sum eisdem coniectura assequutus futuræ accessionis insultum. In hac igitur ipsa de qua nunc agimus mixtione tertianæ cum quotidiana, vidi aliquando circa primam horā exquisitæ tertianæ inuadere accessionē, in sexta autem illius quæ à iunioribus medicis proprio nomine cathemerina, id est quotidiana appellatur. Ita enim vocare consueuerunt eam febrem quæ singulis diebus acceditur, neq; ullam habet intermissionem. Ego uero solitus sum eandem febrem amphimerinā cōtinuā nominare, nā cathemirinō uocabulū nusq; apud græcos scriptū inuenitur: omnem uero rē quæ

quotidie eodem fiat modo amphimerinã uocant. Verum,ut inquit Plato,nõ est habenda de nominibus cura quibus tantarũ rerum inuestigatio proponitur. Vocetur itaque,manifestioris doctrinæ gratia, quæ quidem singulis diebus accenditur atque intermissione finitur, amphemerina id est quotidiana simpliciter, nulla alia sermoni facta adiectione. Quæ autem intermissionẽ non habet, quotidiana continua dicatur Alterã uero si quis uellet quotidianam intermittentem appellet. Eodem modo in tertiana statuatur. Altera quidem eius differentia simpliciter tertiana dicatur, aut tertiana intermittẽs. Altera uero tertiana cõtinua. Cõtingit etiã hãc ipsã sine aliqua adiectione,tertianã simpliciter nominare,quod & ab aliquibus uideo obseruari. Sed non oportet de nominibus prolixius disputare. Sed potius ad propositi nostri institutum reuertamur.

COMMEN. 110.

V T *ponat signa cõplicationis illarũ,quãdo accesſiones utriusq; tertianæ.s.et quotidianæ simul inuadũt,primo aliquãtulũ à proposito ĩ quibusdã digrediendo dicit,q̃ si ubi prius ponebatur pituitosam continuam hora nona incipere, ponatur eam incipere non nona,sed quinta aut sexta,diffi cilior*

cilior fit cognitio his uulgaribus medicis, q̃ cõtẽnunt talẽ considerationẽ, neq; scire curãt, an una sit febris, an duæ, & qualis nã sit utriusq; natura. Et *sic non solum ignorant quo pacto curare oporteat has febres, quarum nullam habent notitiam, sed etiam nesciunt an die sequenti suspicandum sit de his horis ambabus quæ in prima die accessiones attulerunt.* Et *ideo dicit q̃, sepius ex diuinatrice quadam arte potius quam prænoscẽdi scientia medicinæ propria uisus fuit conijcere accesßionis insultum.* Et *q̃ uidit aliquãdo in hac mixtione tertianæ cũ quotidiana circa primã horam exquisitæ tertianæ inuadere accesßianẽ, in sexta autẽ illius quæ à iunioribus medicis proprio nomine cathemerina .i. quotidiana appellatur.* Ita.n. *cõsueuerunt uocare eã febrẽ quæ singulis diebus accenditur, & nullã habet intermißionẽ.* Ego *uero solitus sum eandem febrẽ amphimerinam continuã nominare.* Nã *cathemerinõ uocabulũ nusquã apud græcos scriptum inuenitur, tamen, ut inquit* Plato, *non est habenda de nominibus cura, quibus tantarũ rerum inuestigatio propõitur, sed gratia manifestioris doctrinæ inquit uocetur quæ singulis diebus accenditur & intermißione finitur amphimerina .i. quotidiana simpliciter, sine alia adiectione, quæ uero intermißionem non habet, quotidiana continua dicatur.* Et *alteram, si quis uellet, quotidianam intermitten=*

Feb. amphimerina continua, quæ Nõ *habẽda de nominibus cura.*

Amphi*merina, seu quoti*

tem appellet, eodem modo dicendum de tertiana. Altera simpliciter tertiana dicatur, aut tertiana intermittens. Altera uero tertiana cõtinua, licet & hæc ipsa ab aliquibus tertiana simpliciter nominetur.

Tertiana simpl'r, quæ

TEX.

Lau. NAN adolescens in quo dixi implexũ extitisse tertianæ cũ quotidiana continua, prima quidẽ die mane incepit cum rigore tertianæ ꝓprio febri, alia omnia seruãs exquisitæ tertianæ indicia usq; ad sextã horã, subitũq; uomitũ biliosũ, ac paruũ sudorẽ, à quo statim contractus est atq; inhorruit homo: deinde rursus prehẽdente accessione, pulsus erat paruus et inæqualis: post usq; ad horã undecimã succensa adhuc paulatim, pleraq; ipsius accessionis habebat propria: pauca vero quæpiam ipsius quoq; incrementi: deinde usq; ad noctis horã quartã incremẽtum diligẽs erat. Post in eadẽ magnitudine permanebat, ad ipsum quidẽ sẽsum, usq; ad horã noctis sextam. Vnde iã perspicue uidebatur inclinare usq; ad quartã horã in secũdo die. In ea. n. contrahebat atq; ipsius accessionis indicia ostẽdebãtur, partibus quidẽ ipsius extremis frigidioribus euadentibus, pulsu autẽ paruo, atq; increscebat vsq; ad uesperam paulatim, neq; horrorẽ

horrorē quēpiā, nec inæqualitatē aliā effi-
ciēs deinde rursus uigebat circa quartā ho
rā noctis, ac sēsibiliter inclinare incipiebat
circa sextā. Ac ꝙ quidē tertia die hora cir-
citer secūda oportebat eius expectare acces
sionē fore quotidianam,perspicuū erat: nō
tamē tertiana,an seruatura esset eādem ho-
ram,an nō,perspicuum erat. Accessio igit
horrifica incepit hora secunda quæ citius
quam pro accessione,in prima ac secunda
die continuæ quotidianæ increscēs usq; ad
quintam horam initium rursus alterum fe
cit post quintam horam, atquæ ei erant
omnia symptomata similia ijs quæ secun-
da die extiterant. Deinde rursus incre-
scens promptius usque ad octauam ho-
ram, rursus horruit in illa hora, ac pau
lo post accessio prompte ascendebat in
crescens: ita ut circa horam noctis quar
tam ad consistendi vigorem deducere-
tur. Ecquidnam aliud quàm exquisitæ
semitertianæ hæc accessio extitit? Cum
duæ febres eadē hora inciperent,eo quo'd
quæ singulis diebus repetebat, duabus ho
ris preuenisset: tertiana uero duabus ho-
ris tardasset. Quocirca nitenti dignosce
re speciem febris, perspicue uideri po-
tuissent temperata ac permixta tertianæ,

ac continuæ quotidianæ symptomata. Cum enim tertiana cũ rigore incipiat, quotidiana vero ſine rigore,permixta ex utriſq;,horrorem ſtatim inferebat:rem quidem minorem rigore,maiorem uero frigore,ac tanto maiorẽ frigore, quãto minor rigore eſt. Quapropter æqualiter diſtans ab extremis utriſque,horror in medio amborũ collocatur. rigoris ſcilicet atq; frigoris,id quod temperatis inuicem extremis potisſiſimum fieri ſolet.

Leoni. Adoleſcens enim in quo factam dixi cõplexionem tertianæ cum quotidiana continua,mane quidẽ in prima hora rigorẽ pati cœpit exquiſitę tertianę familiarẽ,aderãtq; alia omnia eiusdẽ febris indicia uſq; ad horã ſextã,dein repẽte copioſũ bilis induxit vomitum,nec non uentris deiectionem atque hanc exquiſite bilioſam & exiguos ſudores,inter quos ſtatim homo horruit,ac ſubinde incipiente ãnotatione pulſus,erat paruus, inæqualis, deinde uſq; ad horam undecimam,quum paulatim adhuc ſuccẽderetur,plura quidem ſigna habebat inuaſionis propria; paucis tamen intermixtis aſcenſionis indicijs. Hinc uero uſque ad quartam noctis horam febris certisſime intendebatur, deinde quantum ſenſu perci-

pi poterat,uſque ad ſextam noctis horam in eadem magnitudine perſiſtebat, mox iã manifeſte declinabat uſque ad diei ſequentis horã quartam. In hac enim contrahebatur,& in vaſionis ſigna oſtendebãtur, refrigeratis iam extremis partibus,paruoq; exiſtente pulſu. Et iam ad veſperas uſque intendebatur paulatim,neque horrorem neque inæqualitatem aliquam preſe ferens,deinde rurſus in ſummo cõſiſtebat circa quartam noctis horam. Sexta vero manifeſtiſſime cœpit remitti,q quidem tertio die hora ſecunda quotidianam inuaſionem expectare oportebat in ambiguo non erat,non tamen utrum tertiana eandem horam eſſet ſeruatura,ſatis conſtabat. Hora igitur ſecũda,acceſſio ſuperuenit,quę celerius ea quę i primo,& ſecũdo die quotidianæ cõtinuę facta erat inualeſcẽs uſq; ad horã quitã. Aliud rurſus eadẽ hora fecit initiũ, in quo aderant omnia ſimilia his quę in ſecunda hora cõtigerant accidentia. Hinc uero rurſus promptius inualeſcens uſque ad horã octauam,denuo in eadẽ horruit, ac paulo poſt accreſcẽs acceſſio expedite aſcẽdebat,adeo ut hora noctis quarta iã ad ſummũ peruenerit. Et quid aliud hoc erat quã acceſio exquiſiti hemitritæi duabus eadẽ hora inua-

dentibus febris,qm̄ quotidiana duabus horis celerius,tertiana autē totidē tardius accedebat, adeo ut quicūq; facultatem haberet febriū figuras agnoscendi, tertianæ ac quotidianę continuę accidentia in unū cōfusa,manifeste deprehenderet.Nā quū tertianæ insultū rigor comitaretur, quotidiana autē sine rigorē inuaderet,mixta ex utraq; febris horrorem continuo afferebat, rē quidē rigore minorem,tātoq; hac ipsa maiorem,quantū à rigore magnitudine superatur,adeo ut quū ab utroquo extremo æqua distet proportione,horror medius inter ambo,rigorem.s.& frigefactionē collocetur.Quod quidem maxime fieri consueuit,quū extremitates confundantur.

COMMEN. III.

DEINDE *reuertitur Gal.ad exēplū cōplicationis tertianæ cū quotidiana cōtinua,dicēs Adolescēs.n.etc.Et nota q. si quotidiana inciperet hora sexta usq; ad .xi.non sūt nisi quinq; horæ prin pium autē accessionis eius est longū, ut supra patuit. Et ideo circa horā undecimā caliditas paulatim ad huc succendebatur, cū non bene adhuc essent signa augmenti, hinc uero scilicet ab hora undecima diei usq; ad quartam noctis horā durabat augumentum. Et ita augumentabatur quinque horis, erat enim in diebus æquinoctialibus, quando nox æqualis est diei, deinde usque*

ad

ad sextã noctis horã in eadẽ persistebat magnitu dine, postea declinabat usq; ad horam quartam diei sequentis. Et *in hac hora quarta secũdę diei cõtrahebatur infirmus, & ostẽdebãtur signa ac cessionis & initij phlegmaticæ refrigeratis iam extremis partibus, & paruo existente pulsu, & intendebantur paulatim, sicut de natura est phlegmaticæ usque ad uesperas, neque horrorem neq; inæqualitatem aliquam præ se ferens, & demum in summo consistebat circa quartam noctis horam.* Et *manifestissime declinare incepit hora sexta.* Et *sic accessio huius phlegmaticæ incepit anticipare, quoniam in secunda die incepit hora quarta, et prima die hora sexta. ergo in tertia die oportebat accessionẽ exportare hora secunda non tamen nobis adhuc erit manifestum in tertiana,* Si *accessio eius in tertiana die seruabit eandem horam quam seruauit in prima siue non, quoniam nondum erat facta nisi una accessio eius.* Nunc *autem ex aduẽtu solum accessionis primæ, illud non potest cognosci.* Et *sic hora secunda tertiæ diei superuenit accessio cum horrore citius ea accessione quotidianæ continuæ, quæ in prima & secunda die facta erat inualescens usq; ad horam quintã.* Aliud *rursus in hora post quintam fecit initium in quo omnia symptomata similia his quæ in secũda hora cõtingerãt, & deinde promptius inualescens usq; ad horam octauam, denuo in eadem horruit, ac paulo post*

accrescens accesſio expedicte aſcendebat, adeo ut quarta hora noctis iam ad ſummum perueuenerit, deinde uolens Gal. declarare quomodo in prædicto exemplo manifeste apparent ſigna nobis ſignificantia ibi duas eſſe febres complicatas dicit. Et quid aliud hoc erat, quam accesſio exquiſiti emitritei duabus eadē hora inuadentibus febribus, quoniā quotidiana duabus horis celerius, terciana autē totidē tardius accedebat, adeo ut quicūq; facultatē haberet febriū figuras cognoſcendi tertianæ, ac quotidianæ continuæ accidentia in unum confuſa, manifeſte deprehenderet. Nam cum tertiana inuadit cum rigore, & quotidiana continua ſine rigore, febris mixta ex utraq;, horrorem continuo afferebat, rem quidē rigore minorem, maiorem autē refrigeratione, tantoq; hac ipſa maiorem, quantum à rigore magnitudine ſuperatur, adeo ut quū ab utroq; extremo æqua proportione diſtet, horror medius inter ambo, rigorē. ſ. et frigefactionē collocetur, quod fieri maxime conſueuit cū extremitates confundantur. Vnde ut ſupra patuit, horror ē diſpoſitio minor rigore, & maior frigefactione. Nam in horrore paſſio quæ ſentitur eſt mordicatio et pūctio quæ plus fit à materia calida cholerica, quā à frigida, à materia uero frigida ut plurimum fit frigus purū, & ideo rigor, & frigus poſſunt poni duo extrema, et horror medium inter illa quoniā

Horror diſpoſitio minor rigore et maior frigefactione, & ita medium inter illa.

in

in ipso nõ sentitur pura mordicatio, neq; purum frigus, sed quædam parua pũctio, cum quodã modico frigore. Vnde Auic. ut supra, ẽ dispositio corporis contra naturam in qua ipsum inuenit diuersitaem infrigore et punctione, in cute et lacertis.

TEX.

ERGO non ab re nomen tali febri semitertianã indiderunt. Temperata .n. ex quotidiana continua ac tertiana intermittente, totius suæ naturæ partem dimidiã utranq; predictarum febrium habet. Vt igitur hemionus, id est, mulus ẽ, ac semideus dictus, eodem modo semitertiana. Mulus enim medietatem quidem equi cõducentis ei ad generationem, medietatem uero asini habens, ab altero eorum tãtummodo dictus est. Et semideus, indicatur quidẽ participare dei medietatẽ, quod autẽ homo sit altera ex parte. Omittitur. Itidẽ semitertiana, medietatem alteram habet tertianã, medietatẽ alterã quotidianam continuam. Lau.

NON ab re igitur inditũ est huic febri nomẽ hemitritęi. Nã ex quotidiana cõtinua & tertiana intermittẽte tota eius natura cõfusa, dimidia pars earundẽ febrium utrãq; cõprehendit. Sicuti igitur semiasinus & semideus nomẽ tale sortiuntur, ita et hemitri Leoni.

tæus. Semiasinus.n.quum ad eius generationem pro altera parte asinus, pro altera equus conueniant, ex una semiasini nomẽ accepit. Semideus dimidia quidem parte deus esse monstratur, quum uero alteram hominis habeat hæc in nomine omittitur sic & hemitritæus dimidiam eius partem habet tertianam alteram autem dimidiam, quotidianam continuam.

COMMEN. 112.

CONCLVDIT *ꝙ nõ ab re inditum est huic febri nomen hemitritæi, nam ex quotidiana continua & tertiana intermittente tota eius natura confusa dimidiam illius partem utraq; carũdem febrium retinet.* Et ideo *sicut dicimus semiasinus, & semideus, ita & hemitritæus, semiasinus enim cum ad eius generationem pro altera parte asinus, & pro altera parte equus conueniant, ex una semiasini nomen accepit, similiter semideus in quo dimidia parte deus esse monstratur, & altera hominis omittitur. Sic & hemitritæus dimidiam eius partem habet tertianam & alteram dimidiam quotidianam continuam, & dicitur semitertiana.* Deinde cũ dicit.

TEX.

Lau. SED duplex modus generationis eius est. Aut enim in vnum tempus duæ accessiones concurrunt, ut paulo ante dixi quia

quia altera præuenit, altera cunctatur: aut ambę statim ab initio inuicē tēperātur. Ac quæ quidē ambabus in unum tempus coeuntibus fit vnā solam habet accesſionē naturæ ipſius ſemitertianæ: altera uero, oēs ab initio morbi vſq; in finē, quæ maxime proprie ſemitertiana ab omnibus nominatur. Sed de hoc paulo poſt agetur, potiſsimum pp Agathinum & Archigenem.

DVPLEX autē in ipſo generationis modus, vel. ſ. duabus in vnū tēpus, quēadmodū dicebatur nup, conueniētibus accesſionibus: quia altera quidē præueniebat, altera autē differebat, aut ſtatim ab initio ambabus inuicē cōfuſis. Quæ igitur fit in unū tempus conuenientibus vtraq; accesſione, vnam tantummodo hebet hemitritææ naturæ accesſionem, altera autem oēs a principio ægritudinis vſque ad finem, quæ maxime atque præcipue ab omnibus febris hemitritæa appellatur. Sed de hoc paulo poſterius a nobis dicetur propter Agathinum, atq; Archigenem præſertim. Leoni.

COMMEN. 113.

PONIT *duos modos generationis ſemitertianæ. Vnus modus eſt, ut paulo ante dictum eſt, cum in unum tempus duæ conueniebant acceſſiones: quoniam altera proueniebat, altera*

autem differebat. Alius modus fit, quãdo statim ab initio inuicẽ confunduntur accessiones. Quæ fit in unum tempus utraq; accessione conuenientibus, unam tantummodo habet hemitriteæ naturæ accessionem, altera autem omnes habet à principio ægritudinis usq; ad finẽ, quæ maxime atq; precipue ab omnibus febris hemitritęa appellatur. Et de hoc paulo posterius dicetur propter Agathinum, atq; Archigenem presertim. Deinde cum dicit.

Quæ maxime & precipue hemitritęa appeletur.

TEX.

Lau. ADOLESCENTI igitur quem nostra narratio suppoſuit, tertio die tali veniẽte acceſſione, propterea ꝙ in vnum tẽpus ambarum febrium acceſſiones incidiſſent, præueniente duabus horis quotidianæ ipſius acceſſione ſemper, tertiana autem cunctãte ſemper duabus, acceſſio quarta die incepit, oriente ſole ſpeciem ſeruans exactam febris pituitoſæ. Futurum autem ex proportione erat, vt quinta ab ea acceſſio inciperet circa decimam horã noctis: quoniam ſemper præueniebat horis duabus ab initio: tertia autem acceſſio febris biliosæ habitura principium erat quinta die, hora quarta, ita vt mediũ interſtitium initij duarum acceſſionum foret ſex horarũ. Quod etiam factum eſt, circa decimam hora

ram quartæ noctis incipiente accesſione ſecundum ſpeciem pituitoſæ febris:atq; ita procedente uſque ad horã quartã diei, coeunte uero cum bilioſa ſimul modico rigore,deinde rurſus permixtã ſpeciẽ habẽte acceſsione ſecundũ bilioſæ ſimul ac pituitoſę ſpeciẽ. At uero ſubſequẽti nocte circa octauã horã pituitoſa febris incipiens exquiſita ac ſola,totam obtinuit ſequẽtem diem, quę ſexta fuit tum autẽ uſque ad mediam noctem inclinans,inde rurſus incepit eodẽ modo. Poſtea reliquam noctis medietatem,& tempus uſq; ad meridiem ſeptimæ diei obtinens,iam quodammodo inclinauit. Sed tertiana ei ſucceſsit cum rigore incipiens,quæmadmodum ſolet incipere exquiſita tertiana,atq; alia omnia eodem modo exquiſita afferens indicia, bilis uomitũ effecit, & deiectionem bilioſã, & urinam bonam, & quendam paruum ſudorem crepuſculo veſpertino, indicans perſpicue ijs qui didicerunt cognoſcere genera febrium, quòd remitteretur,atque inclinaret,& ſoluenda eſſet poſt vnam, vel(cum tardiſsime) alteram circuitionem. Etenim inclinatio facilitatem habuit mirabilem quandam, & qualem nulla ex prioribus, vſquæ ad horam noctis quartam.

In illa enim febris pituitosa singulis diebus accedens, horis autem duabus praeueniens, incepit, atque occupans totam noctem, & totum sequentem diem, rursus incepit octaua nocte, secunda hora, quam quidem noctem totam occupans inclinauit sequenti die nono. Accessio autem tertianae erat futura in illa die circa octauam horam, quoniam duabus horis cunctabatur. Sed tunc circa horam nonam incepit, indicans adhuc eo suam inclinationem. Sole autem occidente coiuit cum ea accessio pituitosa, anticipando inuadens, quemadmodum solita erat: & noctem occupans illam, & sequentem diem, rursus incepit decimo die, hora decima. Dein rursus undecima die hora octaua exacte permanens pituitosa: deinde circa horam noctis primam initium horrificum tertianae febris quatuor horis tardantis extitit, Tum autem sexta hora noctis uenter deiecit biliosa, & quidam in toto copore sudor extitit: & post haec tota inclinatio prope integritatem deuenit, atque erat iã perspicuũ tertianã destitisse integre, pituitosã autẽ es-

se

se relictam solam iam et inclinantem. Has igitur ob res circa duodecimam diem nec insuper accessio præuenit horis duabus, quemadmodum antea solita erat: sed septima hora incepit, deinde circa tertiamdecimam haud quaquam sexta: sed tardauit, ac septima hora incepit, ostendens insignem facilitatem atque inclinationem. Quarto decimo autem die inclinatio multo melior extitit, atque accessio incepit hora nona, & in vrina insigne concoctionis indicium apparuit prænuntians fore solutionem futuro decretorio. Sed de hoc nunc non est sermo, nisi obiter. Quòd autem sæpe numero permisceantur diuersi generis febres medicorum vulgus latentes biliosę.s. pituitosis, itemque continuæ intermittentibus, præscriptus ægrotus abunde indicauit.

IN adolescente autem, quem nostra narratio supposuit, quum tertia die huiuscemodi accessio facta esset, quia in unum tempus conueniebant ambarum febrium inuasiones, quoniam quotidiana quidē duabus horis semper præueniebat, tertiana autem differebat, die quarta accessio sole oriente inuasit, formam exquisitæ quotidianæ ex pituita præse ferens. Erat autem Leoni.

secundum proportionis similitudinẽ quinta ab ipsa accessio circa decimã noctis horam principium factura, quoniam duabus semper horis celerius inuaserit. Tertianę autẽ ex bile febris accessio ab initio die quinto hora quarta erat inuasura, adeo ut inter duarum febrium initia sex horarum spatiũ intercederet. Quod & factum est: nam circa quartæ noctis horam decimam inuadẽte accessione, quæ febris ex pituita seruabat imaginem, atque hoc modo vsque ad quartam diei horam progrediente, vbi febris tertiana mediocrem rigorem secum afferens eidem coniuncta fuit, mixtam subinde formam gerens accessio, biliosæ. s. febris ac pituitosæ. Sequenti nocte circa horam octauam pituitosa febris incipiens exquisita, ac sola totam diem subsequentem ordine sextam occupauit: deinde quum media nocte declinasset, aliud subinde eodem modo fecit initium: deinde cum reliquam dimidiam noctis partem vsque ad meridiem diei septimæ obtinuisset, postmodum iam veluti declinabat. At eandem excepit tertiana, quæ cum rigore inuasit, quẽadmodum exquisita tertiana cum rigore inuadere cõsueuit, atque quum alia omnia secum eodẽ modo certissima afferret indicia vo-

mitus

mitus bilis inuexit,atque alui excrementa biliosa & vrinas optimas. Ac quũ iam aduesperasset,breues quosdam veluti sudores,adeo at quicunqꝫ febrium species didicisset,ei aperte indicaretur eam remitti, ac declinare, neqꝫ ultra vnam aliam periodũ, aut ad summum duas debere protendi. Nã & in ea declinatione erat quies admirabilis, qualis ante visa non fuerat, donec ad quartam noctis horam peruentum est. In illa etenim febris quæ etiam ex pituita ortum habebat,ac quotidie accessionem faciebat,quum duabus anticipasset horis inuasit. Quumqꝫ totam noctem occupasset, ac totum deinceps diem rursus in secunda hora noctis octauæ aliud fecit initiũ. quũqꝫ eandem pariter noctem totam occupasset, sequenti die,quæ nona erat declinauit. Eodem vero die circa horam octauam, quoniam duabus horis tardius inuadebat,futura erat tertianæ febris accessio,sed tunc hora nona superuenit,hoc ipso etiam se declinare significans. Sole autem occidente ei se associauit febris ex pituita more suo anticipando,& quum noctem illam obtinuisset, diemqꝫ sequentem hora decima diei decimæ iterum inuasit. Deinde die vndecima rursus hora octaua exquisitæ referens pi-

tuitæ naturam: deinde prima noctis hora tertianæ febris, quæ duabus tardauerat horis horrida accesſio facta eſt: deinde ſexta noctis hora aluus bilioſum excreuit, ac quidam per vniuerſum corpus ſudores exhalarant, poſt quos tota declinatio ferè ad infebricitationem peruenit, neque iam in ambiguo erat quin tota febris tertiana omnino deſiiſſet, ſola autem ea quæ ex pituita ortum habebat, remanſerat, quæ & ipſa iam remitti incipiebat. Hac igitur ratione die decima ſecunda non amplius anticipauit acceſsio duabus, vt antea conſueuerat, horis, ſed hora ſeptima inuaſit: neque die decimatertia, ſexta ſuperuenit hora, ſed illa etiam ſeptima hora inuaſit quietem effatu dignam, ac declinationem oſtendens. Quartadecima uero die eadẽ declinatio melior admodũ ſucceſsit, ac hora 9. acceſsio facta eſt, in vrinis autẽ erant inſignia coctionis indicia ſolutionẽ ægritudinis in die decretorio ſuccedente futurã præmoſtrãtia. Sed hoc præſentis ſermonis nõ intereſt, niſi obiter dicere. Quòd vero ſæpius cõmiſcẽtur diuerſorũ generũ feb. & bilioſæ pituitoſis, & intermittentes continuis, quæ à multis Medicis ignorãtur, ſatis hic de quo nuper ſcripſimus ægrotus oſtendit.

COMMEN. 114.

Prosequitur ostẽdẽdo processũ illarũ feb. dicens cũ tertia die huiusmodi accessio facta esset, quia in unũ tẽpus conueniebant ambarũ feb. inuasiones: quoniam quotidiana sp duabus horis praeueniebat, tertiana autem differebat, die 4. accessio quotidianae, sole oriẽte inuasit: quia duabus horis anticipando, & secundum proportionis silitudinẽ quinta accessio erat factura principiũ circa 10. noctis horã: erat.n. ut dictũ est, adolescens ille in diebus aequinoctialibus. Tertianae autẽ feb. accessio in quinta die hora 4. diei spectabat: quoniã post ponebat horis duabus, adeò ut inter initia duarũ feb. intercederet spatiũ 6. horarũ, & ita factum est. Vnde inuasit accessio quotidianae circa 10. horã 4. noctis & processit usque ad horam quartam quintae diei, & nocte superueniẽte superuenit accessio phlegmaticae hora 8. quoniã semper anticipando & stetit tota 6. die declinãs usque ad medietatem noctis sextae, & ibi incepit alia accessio quotidianae, & erat hora sexta, cum nox duraret per horas duodecim, & retinens dimidiam noctis partem usque ad meridiem diei septimae iam ipsa incipiebat declinare: & tunc ea hora 6. septimae diei superuenit tertiana exquisita cũ rigore & aliis indiciis de quibus supra: unde cum iam aduesperasset quasdam ueluti breues habuit sudores, adeo ut quicunque febrium

species didicisset ei aperte indicaretur eam febrem tertianam remitti ac declinare, neq; unam aliam periodum, aut ad summum duas debere protendi: Nam & in ea declinatione erat quies admirabilis, qualis ante uisa non fuerat, & durauit hæc accessio quæ incepit hora sexta septimæ diei usq; ad quartam horam noctis, & in illa quarta hora noctis inuasit quotidiana, quæ anticipabat duabus horis. Et *durauit eius accessio per totam noctem & totam sequentem diem, quæ fuit dies octaua: & rursus in secunda hora noctis octauæ aliud fecit initium, & detinens eandem pariter noctem tota sequenti die, quæ nona erat, declinauit: eodem uero die circa horam octauam futura erat tertianæ febris accessio: quoniam duabus horis tardius inuadebat: sed tunc hora nona superuenit: unde ex hoc ostendit manifeste ipsius declinationem: quoniam primo post ponebat duabus horis, sed modo post posuit tribus horis.* Et *in occasu solis nonæ diei inuasit accessio quotidianæ anticipando, sicut ante consueuit, & hora decima decimæ diei iterum inuasit, deinde die undecima rursus hora octaua referens exquisitæ pituitæ naturam: deinde prima hora noctis sequentis inuasit accessio tertianæ horrida quę quatuor horis tardauerat: & sic manifestissima ostenditur declinatio ipsius tertianæ: quoniam licet postpositio absolute non significet necessario declinationem*

nem morbi,tamen poſtpoſitio poſt poſitionis be ne ſignificat:deinde ſexta hora noctis aluus bilio ſum excreuit,ac quidam per uniuerſum corpus ſudores exhalarant,poſt quos tota declinatio fe= rè ad infebricitationem peruenit, & dixit ferè, quia propter quotidianam quæ adhuc remanſit, non fuit æger totaliter factus infebricitans, ta= men ut dicit nō in ambiguo erat quin tota febris tertiana omnino deſiiſſet: ſola autem quotidiana remanſerat,quæ & ipſa iam remitti incipiebat. Et ob hoc,ait,die duodecima non amplius antici pauit acceßio duabus horis,ut antea cōſueuerat: ſed hora ſeptima inuaſit,ſilr & die decimatertia quietem dignam ac declinationem oſtendens.14. uero die declinatio melior ſucceßit, & acceßio poſt poſuit,quia hora nona inuaſit. Et in urinis erāt indicia cōcoctionis in die decretorio ſuccedē te,futuram ægritudinis ſolōnem præmōſtrātia.

DE NOTIFICATIONE HEMI- *tritæi.* *Cap.* VIII.

SED cum de his ſatis dixe- Lau.
rimus,ad id quod paulo an te promiſimus rurſus ve- niamus. Compoſita.n.ex tertiana & quotidiana con tinua(quam uocamus ſemi

tertianam) vel habet flauam bilem exuperantem, proindéque flauæ bilis symptomata vehementia: vel hanc pauciorem, pituitam vero copiosiorem, proindéque quotidianæ continuæ pathemata certiora: vel neutrum altero humore exuperantiorem, sed ambos ęquales.

Leoni. SED quoniam & de his satis dictum est, rursus ad id redeo, de quo paulo ante est à me sermo dilatus. Febris igitur, quæ ex tertiana, & quotidiana continua composita est, quam hemitritæum appellamus, aut flauam bilem habet exuperantem, atque ob id in eo sunt tertianæ, febris accidentia maiora: aut hæc quidem paucior, pituita vero abundantior, atque idcirco quotidianę continuæ affectus firmiores, aut neuter horum alterum vincit, sed ambo æquipotentes existunt.

COMMEN. 115.

CVM *indicia posuerit complicationis quotidianæ continuæ cum tertiana intermittente, & dixerit hanc duplicem modum generationis habere, ut cum in unum tempus duæ accesßiones earum coueniunt, quẽadmodũ fuit in exemplo prædicto.* Et *talis habuit solum unam hemitritææ naturæ accesßionem: aut concurrentibus duabus accesßionibus earum semper in unum tempus à prin*

cipio

cipio morbi usque ad finem, & talis præcipue hemitritæa appelletur, Et promiserit propter Agathinum & Archigenem declarare quæ sit natura ueræ hemitritææ febris. Vult nunc declarare, An quælibet compositio febris tertianæ cũ quotidiana sit hemitritæus: unde præmittit quasdam compositiones earum, quarum quædam sunt de genere ueri hemitritæi & quædam non, & quod dicit per se patet. *Quæ præcipue hemitritæa.*

TEX.

QVAE sane exquisita semitertiana est, talis specie, qualem Hippocrates indicauit scribens libro primo Epidemion, ad hunc modum. Plerique in hunc modum efficiebantur: febris horrifica, continua, acuta, in totum minime intermittens. Modus autem semitertianæ erat, diem quidem vnum habens leuiorem, altero autem grauius affligens, atque ad acutiorem dispositionem increscens. Lau.

QVOD QVIDEM est exquisitus hemitritæus, talem formam representans, qualem de eo Hippocrates manifestauit, quum in principio Epidemiarum in hanc scribit sententiam: Erant vero eorum plerisque pasiones huiusmodi, febres horridæ, continuæ, acutæ, omnino quidem non intermittentes, Leoni.

modus vero erat hemitritæus, quum altera die leuiorem ferret, altera vero inualesceret, ac summatim in acutiem augerentur.

COMMEN. 116.

Quæ uere hemitritæa. *Nota antiquorũ errorem de hemitritæo.* *Aliorum error de nomine hemitritæi.* *Auic. opinio.* *Cõposita ex tertiana cõtinua, & quotidiana conti*

VT *ostenderet quæ illarum est exquisita hemitritæa, auctoritate* Hipp. *ostendit quæ sit natura exquisiti emitritæi.* Et *dicit* q *exquisita emitritæa est febris talem formam representãs qualem de ea* Hipp. *manifestauit scribens.* 1. Epide*miarum in hunc modum.* Erant uero *eorum plerisq; paßiones &c.* Et *sic ex uerbis* Hipp. *de ratione ueræ emitriteæ est,* q *sit horrida, cõtinua, acuta, omnino non intermittens. Attende* q *quidam appellabant omnem febrem compositã quã ignorabãt, hemitritæam, uel erraticã iuxta illud* Gal. 2. *de Crisibus, cap.* 9. *Multa uero earum, quæ ita complicantur febrium* Medici, *qui circa talia non sunt exercitati, si quidem acutiores uideantur, omnes uocant semitertianas: si uero tardius moueantur, erraticas: cum enim semel potestatẽ acceperint, & in semitertianis plurimas fieri remißiones existimandi, & in erraticis principia inordinata, omnes hoc modo febres, quarum compositionem non agnoscunt, uel semitertianas, uel erraticas nominant. Alij nomẽ emitritæi restrinxerunt ad febres compositas ex tertiana & quotidiana, uel ex tertiana & quartana. Alij ad solas febres compositas ex cholerica & phlegmatica,*

sicut

ſicut Princeps *prima quarti,tract.*4. *cap.*17.*dicēs:hemitritæus eſt feb.compoſita ex duabus febribus,quarum una eſt tertiana, & altera phlegmatica,& fit in die uno paroxiſmus tertianæ;et quotidianæ ſimul,aut ſecundum ſemitam communitatis & inuentionis,ſic q. incipiunt,& procedunt ſimul eodem tempore,*Aut *ſecundum ſemitā coalterationis & uicinitatis,ſic q. una finit a incipit altera:*Aut *ſecūdum ſemitam introitus unius in aliam & exitus alterius ab altera, ſic q. una incepta priuſquam finiatur incipit altera:* Alij *adhuc plus nomē hemitritæi reſtrinxerunt ad febres compoſitas ex tertiana intermittente et quotidiana cōtinua,uel ex tertiana continua & quotidiana intermittente,pares in robore. dicentes eſſe de ratione hemitritæi,q. ſit horrida, cōtinua, acuta:& ſic febris compoſita ex tertiana continua et quotidiana cōtinua non eſt hemitritæus: quoniam non eſt horrida:neq; compoſita ex tertiana interpolata & quotidiana interpolata, quia non eſt continua.*Et hoc *modo uſus eſt nomine hemitritæi* Hip. *primo* Epidemiarum. Et *hāc emitritæam eſſe morbum acutum dixit:quoniam terminatur ad bonum uel malum die* 14. *uel ad lōgius die* 20. *ſed hemitritæa non exquiſita durat interdum per.*6.*menſes,ut dicit* Auic. *& quandoq; amplius maxime quando fit ex phlegmate craſſo multum uiſcido & craſſa cholera in prin-*

nud non eſt hemitritæus ſecūdum Hip. *nec cōpoſita ex interpolata tertiana & interpolata quotidiana.*

Hemitri*tæa exquiſita morbus acutus quia* 20. *diem nō tranſit. ſed nō exquiſita durat quādoq; p* 6. *menſes, & amplius*

cipio hyemis & senili corpore. Vnde. 2. de diebus decretorijs uersus finẽ, Morborũ quidã dicũtur p acuti, quidã simpl'r acuti, quidã acuti ex deciden tia, quidã diuturni. Peracuti, septimũ diẽ nõ tran seunt: simpl'r acuti 20. acuti ex decidentia nõ trã seunt 40. qui uero 40. trãseũt diuturni, seu lõgi dicuntur. Inter pacutos, alius est exacte pacutus, alius nõ exacte peracutus. exacte pacutus 4. diẽ non trãsit: nõ exacte peracutus, usq; ad 7. producitur, sil'r inter simpl'r acutos, alius est exacte acutus, ut q ad 14. diẽ porrigitur, alius nõ exacte acutus, qui usq; ad 20. Deinde cum dicit.

TEX.

Lau. HORRIFICAM autem dixit, non simpliciter febrem incipientem cum horrore (nam innumeris febribus id accidit, de quibus deinceps docebo) sed in qua bonam partem accessionis horror occupat altera duntaxat die, in qua simul inuadunt tertiana ac quotidiana continua. Sequens enim dies quotidianã tantũmodo habet. Quocirca prima dies magna ex parte permixtã ex utrisq; febrem committit; secunda autẽ continuam quotidianã. Interdum enim prima die incipere pituitosam, secunda autem vtranq; contingit. Accessio igitur communis ex Vtrisque quoties æquales fuerint humores, talis est, qualem pauló ante descri-

psimus

pſimus ſemitertianam. Vbi vero tertiana exuperat, febris magis horrifica eſt, & aliquid vigoris in acceſsione aſſumit. Statim itaque calidior talis eſt atque ardẽtior, ac celerius peruenit ad conſiſtendi vigorem: & item quendam bilis vomitum, vel deiectionem, vel madorem infert. Vbi vero humor pituitoſus exuperet, frigus extremarum partium exuperat, & horror paruus eſt, & pulſus contractio fortior ac diuturnior eſt, ac lente acceſsio increſcit, ut multo poſt tẽpore uiget: nõ tñ ſitim efficit, neq; ardorẽ: neq; vomitus: neq; deiectio billioſa, vel mador per eam exiſtit.

Leoni. *Quid p feb. horridas intelligat Hipp.*

DIXIT autem horridas non ſimpliciter quæ cum horrore inuadunt. Sicut hoc innumerabilibus accidit febribus, de quibus deinceps verba faciemus: ſed in quibuſcunque magnam acceſsionis partem horrores aſſumunt, altera dierum. ſ. in qua & tertiana, & quotidiana continua ſimul inuadũt: nam altera dies ſolam habet quotidianam, magna vero ex parte dies prima mixtam ex vtriſque committit febrem. ſecunda vero ex pituita continuam. Contingit autem nonnunquam hanc primo inuadere die, ſecunda vero ambas ſimul. Acceſsio igitur ex vtriſque commixta, quando

humores fuerint æquipotẽtes, talis est, qua lem paulo ante descripsimus hemitritæon. Quum vero tertiana præualuerit, horridior fit febris, atque in annotatione sibi aliquid horroris associat. Confestim vero & feruidior est huiuscemodi febris, & incendij plus habet, magisq; festinat ad summũ & aliquid bilis per vomitum, aut per aluũ, aut per sudorem excérnitur. At quum altera ex pituita febris præpotẽtior existit, tũc frigus vehementius extremas occupat partes & pulsuum fit afflictatio maior ac diuturnior, tardiusq; accessio inualesśit, ac longum post tempus consistit, non tamẽ aut sitim, aut magnum affert incendium, neq; in ea per vomitum, aut per aluum, aut per sudorem bilis excernit.

COMMEN. 117.

EXPONIT *quid per febres horrificas* Hyp. *intellexit, & dicit q, non intellexit simpliciter illas, quæ cum horrore inuadunt: quoniam infinitis hoc accidit, quæ non sunt hemitriteæ. Sed intellexit eas in quibus horrores magnam accesśionis partem assumunt, altera dierum .s. in qua tertiana & quotidiana continua simul inuadunt, & non in die in qua inuadit sola quotidiana:* Nam magna *ex parte in prima dierum inuadunt ambæ, & in secunda sola quotidiana.* Contingit autem nõnun

quam

quam contrarium, hanc prima die inuadere. Secunda uero ambas simul. Ex quibus concludit, q accessio commixta ex quotidiana cõtinua et tertiana intermittente, quando humores fuerint æquipotentes seu pares in uigore, talis est, qualem paulò ante descripsit emitritæam. Cum uero humores non fuerint æquipotentes, et tertiana præualuerit, nõ est uere hemitritæa: quoniam ipsa nõ est horrida, immo horridior q̃ debet esse, & in inuasione aliquid rigoris associat: statim uero & calidior est talis febris & ardentior, et celerius peruenit ad consistendi uigorem, & aliquid bilis per uomitum, aut aluum, aut sudorem excernitur. *Cũ huores non sunt æqpotentes feb. nõ ẽ uerẽ hemitritæa.*

Vbi uero altera ex pituita febris præpotentior existit, tunc frigus uehementius extremas occupat partes & pauci adsunt horrores & est pulsus contractio maior ac diuturnior. Et alia ponit signa, quæ in ea cum exquisita est non apparent. Et cum dicit. *Signa q̃ nõ apparẽt in exquisita.*

TEX.

ATQVE huius mixtionis duarum febrium etiam Archigenes ipse in notitiam quandam deuenit, sed confuse, & incerte, quemadmodum indicauimus septimo lib. quem contra ipsius commentarios de pulsibus effecimus. Existimat. n. in semitertiana quandoq; exuperare tertianam febrem, quandoq; quotidianã: non tamen mixtio- Lau.

nem æqualem earum quæ sola semitertianam exquisitam committit, aut cognouit, aut indicauit, sed penitus omisit.

Leoni. HANC quoque duarum febrium mixtionem Archigenes animaduertisse videtur minus tamen recte atque perspicue, quemadmodum in septimo commentariorum, quos in tractatu Archigenis de pulsibus scripsimus, est a nobis ostensum. Arbitratur Archigenes in hemitritæis aliquando febrem præualere tertianã, aliquando quotidianam, non tamen æqualem earum mixtionem, quæ sola exquisitum hemitritæũ constituit, aut intellexit, aut in suis scriptis ostendit, verum omnino prætermisit.

COMMEN. 118.

OSTENDIT *Archigenem notitiã habuisse huius mixtionis harũ duarũ feb. sed non recte et perspicue, quemadmodum ostensum est ab ipso in septimo cõmentariorum, quos in tractatu Archigenis de pulsibus scripsit. Ipse.n.ut dicit tertio de præsagatione ex pulsibus octo commentarijs libros eius de pulsibus unà cum interpretatione obscurorum locorum ponderauit, atque examinauit. Arbitratur autem Archigenes in hemitritæis aliquando feb. tertianam præualere, aliquando quotidianã & non æqualem esse earum mixtionẽ, quæ sola exquisitũ hemitritæũ constituit.*

TEX.

TEX.

CVM enim æquales magnitudine sunt intermittens tertiana & quotidiana continua, initium accessionis cum horrore existit. Id enim mediū rigoris, perfrictionisq; existit, è quibus alterum tertianæ, alterum quotidianæ continuæ inest. Incrementum vero post initium propter tertianam facile suscipit caliditatem, atq; ad consistendi vigorem festinat: propter pituitosam autē tardum, quantum in ea est, efficientem incrementum, inhibetur atque interrūpitur. Atq; est veluti quędam pugna symptomatum, interdum incalescente ægro, quoties tertianæ calor vehementius agens ad cutē humores effert, detinente autem interdum ac retrahente intro huius motum pituita, quæ otiosa ac frigida est ex natura, ac difficile mouetur, & tarde transmeat. At vero in tali pugna, exuperante frigido humore, contractio efficitur, & horror ac frigus partium extremarum & cutis: ita vt altera accessio rursum incipere videatur. Quòd si calidior exuperet, vniuersim calefiunt, & prope ad vigorem peruenisse videntur. Dein pauló post exuperante pituitoso, ægri rursus contrahuntur, refrigerantur & horrent. Idque minime desinit vsq; ad con Lau.

sistendi vigorem, qui maturius q̃ pro pituitoso humore, tardius q̃ pro bilioso existit: quoniam pituitosus detinet biliosi celeritatem, biliosus autem tarditatem ac segnitiem pituitosi accelerat. Atque huiusmodi quidem exquisita semitertiana est, ex æquali temperamento duarum febrium et duorum humorum effecta. Ea vero quæ minime exquisita est, vel humorem biliosum, vel pituitosum obtinet ampliorem.

Leoni. Tex. notandus pro notitia hemitritæi exquisiti.

NAM cum ęquales magnitudine fuerint & febris ex bile intermittens, & ex pituita continua, accessionis initium fit cũ horrore, qui medium inter rigorem & frigefactionem obtinet locum, quorum alterũ tertianam febrem, alterum quotidianam continuam comitatur. Quum vero ab inuasione inualescit tertianæ quidem ratione, cito calescit ac festinat ad summum, propter quotidianam autem ex pituita tardatur, atq; in ascensu retinetur nonnunq̃ atq; interrumpitur. Estq; inter varios affectus veluti pugna quædam quum æger nõnunquam inualescente febre tertiana, atque ad cutem humores impellente vehementius calefiat: contra vero remorante, atq; ad interiora reuocante ipsius motum febre, quę ex pituita ortum habet. Estq; tardi ac diffi-

cilis

cilis motus frigida ac lente existens materia. In hoc autem certamine quum humor frigidus superauerit contractiones & horrores, atque extremarum partium & cutis refrigerationes sequũtur, adeo vt videatur altera rursus accessio renouari. Quum verò calidior vicerit, tunc statim totum corpus calefit, ac iam videtur febris in summo consistere, mox paulo post ad pituitam redeunte vitoria, ægroti denuo contrahuntur, refrigerantur, & horrent. Neq; hoc terminum vllum habet, donec febris ad summum peruenerit, quod quidem citius accidit quàm pro more pituitæ, tardius tamen quàm in bile fieri consueuit. Nam huius quidem celeritatem cohibet pituita, ac rursus pituitæ tarditatem atque hebetudinem excitat bilis. Talis quidem est exquisitus hemitritæus ex ęquali duarum febriũ temperatura compositus, quoniam etiam ex duobus humoribus constat. At qui exquisitus non est, vbi aut bilem, aut pituitã habet præpotentem.

Hemitritæus exquisitus, quid.

COMMEN. 119.

DECLARAT *q; in prædicta compositione ubi isti humores sunt pares in robore est exquisitus hemitritæus, & hoc quantum ad initiũ, incrementũ, & summũ accessionis. Et dicit cũ æquales*

magnitudine fuerint, & febris ex bile intermittens & continua ex pituita, initium accessionis fit cum horrore, qui medium obtinet locum inter rigorem & frigefactionem, quorum alterum .s. scilicet rigor tertianam febrem comitatur, & alterum .s. frigus, quotidianam: Incrementũ *uero post initiũ ratione tertianæ facile calescit & ad summum festinat: ratione uero quotidianæ tardatur, atq; in ascensu retinetur nonnunq̃, atq; interrumpitur, & est ueluti quædam pugna inter uarios affectus, cum æger nonnunq̃ febre tertiana inualescente, atq; ad cutem humores impellente uehementius calefiat: contra uero febre quotidiana motum ipsius ad interiora reuocante, cũ eius materia tardi, ac difficilis sit motus, frigida ac lenta existens.* Vnde *multum eius principiũ et incrementũ prolungatur.* Sed *humor biliosus est faciliter & multum calefactibilis.* Et *ideo cum hi duo humores sunt pares in robore, & biliosus putrescit extra uenas, & pituitosus intra, fit, ut dicit* Gal. *inter uarios affectus, ueluti pugna quędam:* Nam *aliquando uincit unus eorũ, aliquãdo alius, cum sint pares, & non uincit unus continue.* Et *ideo aliquando uincente bili calefit totum corpus, & uidetur febris in summo consistere: deinde uincente pituita frigida intus existente, calor reuocatur ad interiora & extrema infrigidãtur, & uidetur inuadere alia accessio, & hoc pluries*

fit

fit quousq; accessio ueniat ad summũ qđ aduenit citius,q̃ si solum esset ex pituita,& tardius quã si solum ex bili. Concludit postea exquisitum esse hemitritæum,qui ex æquali duarum febrium temperatura compositus est:quoniam ex duobus humoribus æquipotentibus constat. Et exquisitũ non esse ubi aut bilem,aut pituitam præpotentẽ.

TEX.

AT vero secunda implexio ac mixtio est duarum febrium tertianæ, & quotidianæ, subsimilem efficiens accessionem prędictę: sed differentem eo ꝙ hæc deducatur ad integritatem,& ꝙ secunda die, vel cum horrore vel rigore quotidiana sola effecta,inci piat. Quocirca talis febris non insuper semitertiana erit: si quidem semitertiana con tinua censetur. Si vero in altero genere febrium eam annumeremus,nõ solum talis, sed etiam aliæ quædam febres nominabuntur semitertianæ. Ob eam rem mihi videtur Agathinus omnes productas tertianas appellare semitertianas. Sed.n.cum de nominibus potius q̃ de rebus tales quæstiones sint,immorandum in eis minime censeo. Nam alio libro seorsum de vocabulis medicinalibus dictum iam est: in quo id ostenditur ac definitur in plenum, quæ nã sint de rebus,& quæ nã de nominibus con Lau.

trouersiæ. Quocirca rursus ad res ipsas redeamus, semitertianam ab Hipp. nominatam horrificam & continuam, quam tertiana quotidianæ continuæ permixta committit: intermittenti autem, minime efficit: propterea quod febris ex utraque composita, necessario & ipsa intermittens existit.

Leoni. *De copone tertianæ intermittetis cũ quotidiana intermittente.*

SECVNDA est duarum febrium, tertianæ. s. ac quotidianę copulatio ac commixtio, quę similem quidem nuper dictę facit accessionem. In eo tamẽ differt, quoniã in hoc febris producitur, & quoniam die secunda cum rigore aut horrore sola quotidiana febris inuadit. Non igitur erit hęc febris hemitritęus, si quidem ex numero continuarum hemitritæus existat. Quod si etiam in altero genere hemitritæus collocetur: non hæc tantum, sed multæ præterea aliæ febres hemitritæi vocabuntur: Et hac ratione mihi videtur Aghatinus omnesq; protenduntur tertianas hemitritæus appellare. Sed quoniam de nominibus potius q̃ de rebus sunt quæstiones huiuscemodi, in eisdem minime censeo commorandũ. Nã de nominibus ad medicinam pertinentibus, seorsum à nobis scriptum est alio tractatu, in quo hoc ipsum ostenditur, atque

integre

integre præfinitur, quales nam sint de rebus, ac quales de nominibus deceptationes. Rursus igitur ad res ipsas redeamus, hoc est ad eum quem Hippocrates vocat hemitritæum horridum, atque continuum; quoniam facit tertiana quotidianæ continuæ commixta. Intermittenti autem non ita, quoniam quæ ex ambabus cõponit febris, necessario & ipsa intermittitur.

COMMEN 120.

CVM *posuit signa ueri hemitritæi, intendit nunc declarare de alijs modis compositionis supradictis ostendens, quòd in ea non est uera hemitritæi natura.* Et *primo de cõpõne tertianæ intermittentis cum quotidiana intermittente.* Pro *quo intelligendũ, q accessio mixta ex duabus harum feb. est sĩlis accessioni febrium antedictarũ in multis: quoniã sicut in prædicta accessione in principio fit horror, ita in principio huius accessiõis, sicut etiã in illa usq; ad statũ fit pugna symptomatũ ex pugna horũ humorũ.* Similiter *summum huius accessionis citius uenit, q̃ in sola quotidiana, & tardius q̃ in sola tertiana, propter illas met causas in prædicta accessione.* Est *tamen differentia: quoniam hæc deducitur ad integritatem, etiam horror qui euenit in principio accessionis exquisiti hemitritæi, in quo humores sunt æquipotentes, non est uere mediũ inter rigorẽ et*

infrigidationem, sicuti horror qui euenit in hac febre: quoniam ille plus attinet rigori, cum frigus quod ibi est solum eueniat ex reuocatione caloris. Sed horror eueniens in ista est plus medio attinens: quoniam in hac extra uenas ad carnes sensibiles expansus est humor frigidus & calidus, & ita ibi est uere frigus positiuum. Etiam *in compositione quotidianæ intermittentis cum tertiana continua non accidit horror uere medium, cum ad extra non expendatur materia rigorem causans sed materia frigida tantum.* Et *cum dicit quoniam die.2.cum rigore aut horrore sola quotidiana febris inuadit, præsupponit in prima die ambas inuadere.* Nec *intelligit, quod inuadat cũ horrore qualis est horror qui euenit in uero hemitritæo, uel in prima die huius febris. Similiter non intelligit, quod inuadat cum uero rigore: sed hoc dicit in comparatione ad hemitritæam uerã quantum ad diem in quo inuadit sola quotidiana, quæ ibi erat continua: sed ista est interpolata.* Nõ *igitur erit hæc febris hemitritæus, si quidem ex numero continuarum hemitritæus existat.* Quòd *si in utroq; genere hemitritæus collocetur, nõ hæc tantum, sed multæ etiam aliæ febres hemitritæi dicerentur, & ob eam rem inquit, uidetur* Aghabinus *omnes tertianas, quæ protenduntur hemitritæos appellare.* Et *dicit has quæstiones potius esse de nominibus quàm de rebus, ideo in eis non commorandum.*

morandum. Et q̃ *de nominibus ad medicinam per tinẽtibus scripsit seorsum in alio tractatu, in quo id ostenditur, ac in plenum definitur, quæ nam sint de rebus, & quæ nam de nominibus controuersiæ.* Deinde *cum dicit.*

T E X.

NEQVE vero ex duabus continuis biliosa. s. ac pituitosa, fieri põt semitertiana. Neq; .n. mixtio horrificã faciet febrẽ, neq; multas ingeminationes habentem. Quum enim omnis continua febris suapte ratione, quum exquisita est, neq; habeat horrorem, neq; rigorem: neq; etiam febris ex eis composita, horrifica erit. Oportet ergo si eadẽ futura sit horrifica simul ac continua, generationem habere eam ex duabus febribus: altera quidem intermittente, altera autem continua. Et ob eam rem tertiana permixta quotidianæ continuæ, committit semitertianam: neque ambæ intermittentes, neque ambæ continuæ possunt committere talem febrem. Lau.

NON tamen ex duabus continuis, quarũ altera ex bile, altera ex pituita generatur, potest hemitritæus consistere, quoniã hæc commixtio febrem horridam, ac quæ multas habeat reduplicationes non facit. Nam quum omnis febris continua sui quidem Leoni.

ratione, quum exquisita fuerit, neque horrorem habeat, neque rigorem, neque etiam quae ex eisdem componitur horrida fiet. Necesse est igitur, si horridus simul atque cõtinuus sit hemitritæus futurus, ex duabus ipsum febribus generari, quarum altera sit intermittens, altera vero continua. Atque idcirco tertiana quidem confusa cum quotidiana facit hemitritæum, quum neque vtraque continua, neque vtraque intermittens huiuscemodi queat febrem generare.

COMMEN. 121.

OSTENDIT *q, neq; ex duabus cõtinuis biliosa. s. & pituitosa potest fieri uera semitertiana: Quoniã hæc nõ habet ea quæ ad illã requirun tur: non. n. hæc commixtio feb. horridã facit, neq; habentem multas reduplicationes: quoniam in ea non contingit supercalefactio, & pluries horror, & huius causam aßignat, cum dicit.* Necesse *est igitur, & est clara.* Postea.

TEX.

Lau. RESTAT igitur vna mixtio q̃ ex quotidiana intermittente, ac biliosa continua constans potest continuam simul atque horrificam committere febrem. Sed hæc cõtrà q̃ prima, habebit continuitatem quidẽ ex biliosa, horrorem autem ex pituitosa, atque ingeminationes ex pugna mutua, maxi-

meque

me͡q; quoties humores ipsi fuerint æquales. Vincẽtis vero eorũ alterutrius et symptomatis agnitio in prima mixtione declarata est. Hæc oĩa de quatuor mixtionibus biliosæ feb. ac pituitosæ, magis propria sũt libro qui est de typis: sed hic necessario dicta sunt, propter semitertianam: cuius generationem Archigenes ad tertianam quotidianamq; retulit: nequaq̃ uidens se intermittentẽ efficere feb. Agathinus verò perspicue confessus est eiusdem generis esse cũ tertiana semitertianam, dissidentem tantũmodo magnitudine accessionis. Si igitur omnes febrium differentias accurate persequuti, lapsi nominibus essent, fuisset id ferendum. Sed cum neq; simplicium, neque compositarum omnes scripserint differentias, & ad hæc quasdam alias superuacuas adiecerint, nihil neque in præsensionem, neque in curationem iuuantes, nos conati sumus pro viribus diligenter excolere omnem typum, longo tempore, ex vsu simul ac ratione, vtiles in eo differentias peruestigantes. Simplices ergo ad præsentem attinent librum: implexe autem ex his, attinent ad librum de typis. cuius penitus ignarus non eris, vbi hunc diligenter euolueris.

Leoni. VNA igitur sola mixtio relinquitur ex quotidiana intermittente,& biliosa continua,quę & ipsa potest continuam simul, atque horridam febrem efficere.Hæc vero contrario modo se habebit q̃ prior, quoniam continuitatem quidem ex bile obtinebit,horrorem vero ex pituita,reduplicationes autem ex pugna mutua,ac tum pręsertim quum humores æquas vires habuerint. Vbi vero alter eorum prævaluerit,& accidentium,& cognitionis ratio,in prima mixtione ostensa est.Hæc omnia & de quatuor mixtionibus,& de febre biliosa, & pituitosa,magis ad eum tractatum in quo de typis agitur,cuipiam pertinere videretur. Hic vero necessario de ipsis facta est mentio propter hemitritæum,cuius ortum Archigenes ad tertianam transfert ad quotidianam,non tamen eius naturam recte assecutus,quoniam in numero febrium intermittentium ponit,Agathinus autem hemitritęum in eodem genere cum tertiana manifeste locauit,ac sola accessionis vehementia ab eadem differre fatetur. Si igitur omnium febrium differentias exquisite scribẽtes in nominibus tãtum aberrassent, nõ admodum esset ęgre ferẽdum. Sed quoniam neq; simplicium, neq; compositarũ febriũ

omnes

oēs dñas exquisite assignarunt, ac praeterea plures alias superfluas addiderunt, quae neq; ad prenoscendum, neq; ad curandum aliquem afferunt vsum. Nos pro viribus earum formam exquisitissime complecti tentauimus, vt qui longo tempore partim experientia, partim ratione omnes quę vtiles sunt differentias inuenerimus. Simplices igitur ad presentem tractatum, compositae vero ad eum in quo de typis agitur attinet, cuius tamen non sit expers oīno atq; inscius, si quis hunc diligenter perlegerit.

COMMEN. 122.

DE quarta compositione ex quotidiana intermittente & biliosa continua dicit q potest continuam simul ac horridam febrem efficere. Et sic uult ueram hemitritaeam esse febrem compositam ex tertiana intermittente, & quotidiana cōtinua, uel contra, ex quotidiana intermittente & tertiana continua: haec.n. contrario modo se habet, quàm prior: quoniam continuitatem ex bile habet: horrorem uero ex pituita, reduplicationes autem ex pugna mutua, & praesertim cū humores aequas uires habuerint. Et dicit q haec omnia de quatuor mixtionibus, & de febre biliosa, & pituitosa magis pertinet ad librum de typis. Sed in hoc facta est mentio propter hemitritaeū, cuius generationem Archigenes ad tertianam

Vera hemitritęa feb. ē cōposita ex tertiana intermittente & quotidiana cōtinua uel contra.

transfert ac quotidianam,non tamen eius naturam recte cognouit: quoniam in numero febriũ intermittentium ponit. Agathinus autem in eodem genere cum tertiana locauit, & sola uehementia accessionis ab eadem differre fatetur. Et eos redarguit, etiam dicens, q; si isti scribentes omnium febrium differentias in nominibus tantũ aberrassent, non admodum esset ægre ferendum, & in quo errant ostendit cum dicit. Sed quoniam neq; simpliciũ, &c. deinde cõcludit, q; quæ simplices sunt differẽtiæ feb. ad præsentẽ librũ attinẽt, compositæ uero ad eũ in quo de typis agitur.

T E X.

Lau. EX ijs enim quæ diximus de febre pituitosa ac biliosa inuicem permixtis, licebit hæc ad atram bilem transferentes, de implexu cum vtraque earum ac temperamẽto coniicere: implexum nominantes, vbi diuersis horis incipiant; temperamentum, vbi initium eodem tempore fit. Nec secus tres febres implicare ac tẽperare quis per se ipse poterit sumpta ratione de prædictis. Horum.n.omnium initium, fons & elementum est, diligenter internoscere cuiusq; simplicium febrium speciem.

Leoni. NAM ex his quæ de biliosa & pituitosa febre simul commixtis conscripsimus, licet & hæc ad atræ bilis humorem transferentem,

tem, eius cum vtraque illarum complexionem ac confusionem pariter coniecturari. Voco autem complexionem, quando horis differentibus inuaserunt: confusionem vero, quando eodem tempore inceperint. Sic & tres simul febres complecti quispiã, & confundere poterit, ex his quæ nuper diximus motus. Nam horum omnium principium, fons, atque elementum est singularium febrium formam atque figuram exquisite cognoscere.

COMMEN. 123.

TRANSIT *ad cognitiones aliarum compositionum à prædictis, ut cum componitur febris melancholica cum biliosa, aut pituitosa.* Et dicit, *q; transferentem eam quæ dixit de biliosa & pituitosa febre simul commixtis ad humorem melancholicum, licet pariter coniecturari, complexionem, ac cõfusionem eius cum utraq; illarum. Et complexionem, inquit, uoco quando accessiones utriusq; horis diuersis inuadunt: confusionẽ uero, quando eodem tempore inceperint.* Et *sic quis poterit simul has tres febres complecti & confundere, motus ex nuper dictis:* Nam *simplicium febrium formam seu speciem exquisitæ cognoscere, horum omnium est principium, fons, atque elementum, & per uerba hæc tria non intelligit diuersa.*

TEX.

Lau. NEQVE enim magnus numerus earũ est:sed omnes tres existunt,biliosa, melancholica,ac pituitosa. quarum cuiusq; duplex differentia est, intermittens,& continua,ita vt omnes simplices differentiæ febrium ex humoribus putridis cõsistentiũ sex numero sint.Quòd si qua alia illis accesserit,in his particulatim differentia, ex copia humoris,quantitate,& qualitate putredinis,nec nõ modo motus, & parte in qua putrescit,generationem habebit.

Leoni. NEQVE enim plurima est earum multitudo,quum omnes tres numero existãt, & quæ ex amara bile,& quę ex atra,et quę ex pituita generatur. Quarũ singulæ duas habent differentias, continuæ.s. atque intermittentis,adeo vt omnium quæ ex humorum putredine ortum habent,fiant sex numero differentiæ. Quòd si aliqua accesserit his particulatim, in ipsis differentia hæc, vel ex humoris multitudine, vel ex quantitate & putrefactionis qualitate, ac præterea ex modo motus, ac particula in qua fit putredo,habebit originem.

COMMEN. 124.

POSSIBILITATEM *cognitiõis febriũ simplicium,consequenter & cõpositarum ostendit,*

dit, propter non esse earum numerum magnum. Nam putridæ non sunt nisi tres .s. pituitosa, melā cholica, & biliosa, quarum singulæ duas habet differentias, continuæ .s. & intermittentis. Et sic *omnium quæ ex putredine humorum ortum habent differentiæ sunt numero sex. Quòd si aliqua alia his accesserit particulatim differentia, non ex diuersitate humoris secundum speciem: sed ex eius multitudine uel quātitate, et putredinis qualitate, nec nō ex modo motus, & particula in qua fit putredo, habebit originem.* Nam *una tertiana est lōgior altera: quia eius materia amplior, aut magis crassa et uiscida, aut magis putrida.* Etiam *una longior aut breuior est altera ex modo essendi eius materiæ in corpore: quoniam materia conculcata in parte aliqua tardius resoluitur, q̄ quæ per corpus mouetur: et hoc intellexit cum dixit. Ac præterea & modo motus.* Etiam *differentiæ sumuntur à loco in quo materia putrescit, ut quia rarus, aut densus: quoniam à loco raro materia citius resoluitur, et à denso tardius.* Deinde.

Feb. quæ ex putredine hūorū ortū habēt differentiæ num. 6.

Quare una feb. longior altera.

Differentiæ feb. quādoq; a loco in quo materia putrescit sumuntur.

TEX.

NE longius habeas ex iis febribus intermittentibus, quæ tertio quoque die infestant, cui quidē & accessionis tempus breue est, & initium cum rigore, & solutio cū sudore, ac vomitu bilis, vel etiam inferna aluo deiiciente biliosa: huic nomen inditū — Lau.

est exquisita tertiana: cui vero aliquid horum deest, non amplius exquisita, sed simpliciter tertiana vocatur. Quod si & intermissionem minorem habuerit, pducta, scilicet accessione, tertianam hanc nominant productam: tametsi hæc maioris minorisq; ratione differentiam magnam obtineat. Ac licet hanc quidem absoluto sermone appellare productam, quæ cum quatuor & viginti horas accessionis occupauerit, reliquas sine febre obtinet: hanc vero admodum productam, cum circiter triginta horas febris producitur, & hanc præterea magis productam, cum ad sex & triginta procedit: & hanc aliam plurimum, cum ad quadraginta & eo amplius producitur. Sed hęc omnia definire certis terminis non licet ob acerualem dubitationem.

Leoni. VELVTI confestim earum febrium intermittentium, quæ tertiana quaq; die accessionem faciunt, quæ quidem breue habent accessionis tempus, ac cum rigore inuadunt, & per sudores, & bilis vomitum, & biliosa excrementa finiuntur, his tertianæ exquisitæ nomen impositum. Quibus vero aliquid horum deficit, hæ non exquisitæ, sed simpliciter tertianæ appellantur. Quod si intermissionem breuiorē habuerint,

Exq̄sitæ tertianæ quæ, & q̄simpl'r & quæ extensæ.

rint,accesſione videlicet in lõgius tempus protracta,hę tertianæ extenſæ vocantur, quum tamen hæc ipſa res plurimam in eo, ꝙ magis ac minus, differentiam ſuſcipiat: Licet quidem ex his aliquã ſimpliciter extenſam nuncupare,quæ quum viginti quatuor horas in accesſione conſumpſerit,reliquas habet febris expertes. Aliquam vero ſufficienter extenſam,quæ vſque ad triginta extenditur horas:atque aliquam in longius adhuc tempus productam, vtꝗ vsꝗ ad triginta ſex horas protendatur:atꝗ aliã adhuc amplius, vſque ad quadraginta vel plures. Neque.n.ex his quas diximus quælibet certis terminis poteſt definiri,quum ſocratica dubitatio nobis occurrat.

COMMEN. 125.

OSTENDIT *quæ ſint febres quæ exquiſitæ tertianæ appellantur.* Et *quæ ſimpliciter tertianæ,& quæ productæ ſeu extenſæ tertianę.* Et *harũ,quæ ſimpl'r productæ dicuntur, quæ ſufficienter productæ,quæ magis productæ, & quæ pl'm productę.* Et *quod dicit eſt clarũ.* Et *hęc omnia,inquit,determinare certis terminis non licet ob cumulum qõnum,nã differentiæ ſecundum magis & minus ſunt indeterminatæ.*

T E X.

NEque vero neceſſe ẽ talẽ noĩum ſubti- Lau.

litatem quærere, cum liceat nobis etiam sine ea indicare iis qui adsunt diligenter de vno quoque ægro, & rectè curare, ac euentum morbi præsentire. Subijciamus enim quempiam quindecim horis febricitare, esse autem sine febre tribus & triginta, atque id deinceps ei accidere ex proportione. Sanè cibandi tempus certa scientia sumere licebit, tum ex accessionis, tum intermissionis tempore, et quicquid ex eo sumi vtile potest ad præsensionem et curationē, id quoque abūde suppetet, etiam si nō quæratur tertianam ne absoluto sermone oporteat nominare talem febrem, an cum quadam alia adiectione definiente ipsam differentiam. Quin & volens indicare alteri febrem ægri quæ nam sit, diligentius indicabit, accessionis & intermissionis dicens lōgitudinem, q̄ quærens nomē quod perspicue, ac definite indicare idem queat.

Leoni. NEQVE tamen huiuscemodi nomina adeo curiose inuestigare est necessarium, quum nobis detur facultas etiam sine illis, de vno quoque ægrotante proximis indicare, ac rectam curationem adhibere, nec non futura prænoscere. Supponatur.n. aliquis quindecim horas febricitare, ac triginta tres febre vacare hócque deinceps eadē

proportione

proportione seruata contingant. Nemini dubium quin & tempus ad exhibendum cibum opportunum, ex accesſionis & intermiſsionis ſpatio cognoſcetur, et quantū ex hoc ad prænoſcendum, aut curandum commodi nanciſci potuerit, nihilominus id ſufficienter acquiret, quãuis eam inquiſitionem neglexerit, an ſimpliciter tertianā, an cum aliqua adiectione quę differentiam determinet, huiuſcemodi febrem oporteat appellare. Sed & quum alteri indicare voluerit qualis nam ſit febris ægrotantis, hoc diligentius efficiet, accesſionis atque intermiſsionis ſpatium oſtendendo, q̃ ſi nomen certum, ac pręfinitum, quod idem commõſtret, inuenire ſtuduerit.

COMMEN. 126.

OSTENDIT *modum ſecundum quem debet Medicus circa prædicta procedere, & quod dicit eſt per ſe manifeſtum.* Et *de hora cibationis dixit Auic.cap.de cibatione febricitantiū in uniuerſali, q̧ tantum debet diſtare ab acceſſione, ut tempore acceſſionis cibus ſit perfecte digeſtus: quoniam ſi illa hora febricitantes fuerint cibati, aut cibum in uentriculo habuerint: tunc natura occupabitur in digerendo eum, & dimittet digerere, reſoluere, & expellere ægritudinis materiam, & confirmabitur, et elõgabitur ægritudo.* De hora cibandi.

Auic. *Et dixit prima quarti,cap.de cura phlegmaticæ. hora cibi est post teporem accessionis & eradicationē eius,& ante accessionē ad minus per horas quatuor.* Rasis. *Et dixit Rasis.10. Almanforis cap. eodem,hora comestionis ab hora accessionis,quāto plus poßibile fuerit est elōganda. Sed dubiū est,si medicus cogatur cibum dare in accessionibus ob uirtutis debilitatem,uel aliud, quando magis dandum,An in principio,an in augmento,an in statu? Cui respondet Gal.11.methodi circa finem,dicens duo oportet respicere, summum præcedentis accessionis uigorem, & principium futuræ,& ad hæc duo spectantes, operam dabimus ut quàm longißime ab utroque nutriamus: nam si spatium inter summum prioris accessionis uigorem,& sequentis principium satis sit amplū, facile est idoneum tempus ad nutriendum inuenire:sed si id exiguum fuerit,adeò ut cogamur cibum dare prope uigorem præcedentis paroxismi & prope futuri principium: tunc dicit Galenus distinguendum id discernendūq; ab eo quòd magis sit nociturum, tum ex loco afflicto unà cum affectu, tum accessionis & principij, & summi etiam uigoris,consuetudine. Si quidem in iecore uel uentriculo phlegmone aliqua sit,tunc perniciosißimum est ante accessionem cibare: quia solent his qui ita se habent iocinore quidem afflicto alui deiectiones unà cum accessionibus inuadere:*

Dubium Notādū pro regula cibandi in accessionibus.

dere: ore autem uentriculi uexato syncope. Vbi uero sit febris sine phlegmone utilißimum est his quibus infirma est uirtus cibare. Secundo inquit summi uigoris & principij accesßionis morem oportet cõsiderare, in summo uigore. An siccus sit ualde sine caloris febrilis magnitudine, an sit citra siccitatem urens. Si primum, uictu humectante in statu madefacere oportet: si secundum dum plurimum caloris se remittat expectare. De principio uero distingues hoc modo: an corporis multa sit extremitatum refrigeratio & magna sanguinis ad interiora reuocatio, aut non. Si secundum, tunc potes ante accesßionem cibare. Si primũ distinguas, aut uisceris phlegmon adest, aut humorũ redũdãtia, aut nullũ horũ. Si primũ cauẽda est ante accesßionẽ cibatio. Si secũdũ, nihil offendes paulò ante cibãs. Et sic secundũ hanc Gal. decisionẽ, non est uerũ q̃ deterior hora cibandi sp sit accesßionis principiũ, & postea status, ut multi tenent: & decipiuntur ex authoritate Galeni falsa, primo de ratione uictus acutorum, commen. penult. Nam ubi litera antiqua dicit de statu, nullam faciens mentionem de augmento, noua & uera litera dicit de augmento, & non de statu. Et ideo dicit Galenus, quòd aliquando dare cibum in principio, est utilißimum: & quòd aliquando non lædit. Et ita constat, quòd non semper deterior

Nõ sp deterior hora cibandi est accesßionis principium.

hora est principium: sed interdum principium, & interdum status: sed dices quare nihil dicit Gal. de augmento dici potest, q. forte hoc est, quia augmenti duę sunt partes, una quæ se tenet ex parte principij, quam Gal. inæqualitatem appellat. Secunda quæ se tenet ex parte status. Et ideo quod dixit de principio, debet intelligi etiam de prima parte augmenti. Similiter quod dixit de statu, debet intelligi de secunda parte augmenti: uel dic q. non dixit de augmento aliquid: quia non potest dari cibus in augmento, pręsertim in secunda parte. Et si arguant, ex cibo sumpto in principio maior fit caloris retractio & suffocatio, ergo semper deterius est in principio, quam in augmento uel statu ægrotantem cibare. Dicendum, q. hoc accidit si in principio magna sit caloris ad interiora retractio, et materiæ redundantia, aliter non. Sed dices qua hora debemus cibare, si accessiones inordinatæ fiant? dico immediate incipiente declinatione primæ accessionis: & si in die duæ fierent accessiones, & uelles tantum semel in die cibare, uidendum si paroxismi sunt æquales uel inæquales. Si æquales: tunc elligenda est hora consueta, si inæquales, tunc hora est post longiorem incipiente declinatione. Et si una accessio sit ualidior et alia prolixior: tunc debes considerare, quæ sit deterior: quia post illam quę magis nocet dandum. Et in hoc consistit tota regula cibandi in paroxismis:

Inæqualitas ps augmēti

Si accessiones inordinate fiant, qua hora cibandū

finis: ut plurimum tamen pessima hora uidetur esse principium: quia ut plurimum hac hora partes pectoris & stomachi magis læduntur, ut Gal. primo acutorum, com. penult. dixit. In febribus uero continuis uniformibus dicit Gal. 11. methodi, cap. 5. q. dari debet cibus, uel hora quietis, ut in declinatione, uel hora consueta, uel hora diei frigidiori. Sed dices, si febris sit homothona quomodo habebimus horam quietis? Dicendum q. si sit æqualitas quo ad febrem est tamen inæqualitas, quo ad accidentia: sed si uniformitas esset, & quo ad febrem, & quo ad accidentia; tunc debes eligere horam consuetam & horam diei frigidiorem. Et si istæ duæ horæ simul haberi nō possint. tunc præeligenda erit hora consueta.

Vt pluri mū pessi ma hora cibandi, est principiū ac cessionis

Qua hora cibandū ī feb. cōtinuis.

TEX.

HAEC igitur optima enarratio, atque doctrina est. Secunda autem est quam paulo ante dixi, exquisitam quandam tertianā nominans, aliam vero simpliciter tertianā, mox aliam paulū productam, deinde aliā admodum, aliam autem magis, postremo plurimum aliam. Sed ex omnibus obscurissima ac pessima est, quæ prima est prodita: ob quam recentiores medici quotidie inter se certant atque cōtendunt, ne id quidem cognoscentes se de nomine contendere. Sed de aliis quis fortasse minus mirabi-

Lau.

tur: de Agathino vero magis mirandum. Si quidem productam quandam nominãs quotidianam & quartanam, in tertiana minime seruauit proportionem : sed cuius amplius producta fuerit accessio, hanc nominat semitertianam. Sed de nominum ratione hactenus. Nam & ipse plus quàm par est temporis in ipsis contero. proinde tempus est, ut ad considerationem aliarum rerum redeamus.

Leoni. HAEC quidem optima est exponendi, ac docendi ratio. Secunda vero, quam paulo ante insinuaui, quum aliam quidem exquisitam tertianam nominaui : aliam vero simpliciter tertianam. deinde aliam paululum extensam, deinde aliam sufficienter, deinde aliam amplius, deinde aliam plurimum. Obscurissima autem atque omnium deterrima, de qua prius fecimus mentionem, in qua Medici iuniores quotidie inuicem certant atque contendunt, neque animaduertunt se de nominibus litigare. Sed de aliis quidem quispiam minus forte mirabitur, de Agathino autem magis mirandum, qui quum quandam & quotidianam & quartanam febrem appellet extensam postmodum in tertiana nõ seruat eandem vim proportionis; nam si longius accessio

cessio protendatur, non tertianam, sed hemitritæum appellat. Sed satis superq; hactenus de nominibus disputatum, nam periculum est, ne longius q̃ sit opportunum in eisdem tempus conteramus. Quare rursus rerum ipsarum, quæ reliqua sunt, inuestigationem reuertamur.

COMMEN. 127.

CONCLVDIT, *et patet. Et de prima. s. tertiana exquisita omnium deterrima dicit, q, Medici iuniores inuicem contendunt, non cognoscẽtes se de nomine contendere. Et iterũ reprobat Agathinum cum dicit. Sed de alijs &c. qui quandam quotidianam & quartanam febrem extensam appellabat, & tertianam non. Nam cuius accessio longius protenditur, non tertianam, sed hemitritæum esse dicebat.*

DE DISPVTATIONE QVAEstionis, *an sit febris sanguinis. Cap. ix.*

SEQVENS est vt agitetur consideratio nihilo inutilior, vtrum quemadmodum ob vtranque bilem ac pituitam fiunt genera quædam febrium, ita & ob sanguinem putrescentem eueniat. Lau.

An ex sã guine putrescẽte fieri possit aliud genus febrium.

Febris.n.diaria,eo tantummodo calefacto (vt diximus)haud quaquã putrefacto consistit. Per ipsam vero putrefactionem(necesse est.n.interdum sanguinem putrefieri) quærendum febrium ipsarum genus.

Leoni. EX omnibus vero quæ supersunt, nulla esset cõtemplatio præstantior,q̃ illa in qua quæri potest,nunquid admodum in vtraque bile & pituita fiunt quædam febrium species: ita & sanguine putrefacto soleant accidere febres. Si quidem ephemeras eo tantummodo calefacto, non autem putrescente fieri dicebamus.In putrefactionibus autem(nam & sanguinem quandoque putrescere est necessarium) quærendum quænam sit harum febrium species.

COMMEN. 128.

C V M posuerit indicia putridarum, & de tribus generibus fecit mentionem,cholerica.s.phlegmatica,& melancholica, & non de sanguinea, uolens nũc loqui de sanguinea,quærit. An quemadmodum ex utraq; bile & pituita fiunt quædã genera feb.ita possit & ex sanguine putrescẽte. Nã & sanguinẽ quandoq; putrescere est necessarium.Et quæ nam sit harum febrium species: Febris.n.diaria fieri,sanguine tantummodo calefacto,non putrefacto,dictum est. Supponit hic Galenus, sanguinem esse aliquem unum humorem

quartum

quartum & simplicē, cui omnes alij in uena commiscentur.

TEX.

ID autem inuentum iri par est, si prius inuenerimus quo nam modo sanguis putrescit. Constat.n. Aristotelem rectè dixisse, fieri putrefactionem ab aliena caliditate. Intelligit autem alienam, externam, non natiuam, nec vnicuiq; rei propriam. Hæc.n. cō coquere: aliena vero, corrumpere solet, quod est putrefacere. Extrinsecus autē caliditas superuenit sanguini per æstum, ac pestilentem constitutionem, & vt summatim dicam, per omnes febres ex quacunq; causa in generationem deducantur. Lau.

HOC autem inueniri posse putandum, si prius cognouerimus quo pacto sanguis putrefiat. Nam recte sentire videtur Aristoteles ab alia caliditate oriri putredinem. Dicit autem alienam externam non familiarem atque natiuam in quocunque genere rerum, nam hæc coquere apta est, externa autem corrūpere, quod est putrescere. Calor autem extrinsecus sanguinem opprimit, & in solis deustionibus & pestilenti aeris statu: atque, vt simpliciter dicam, in febribus vniuersis quacunq; ex causa originem traxerint. Leoni.

COMMEN. 129.

RESPONDET hoc facile posse inueniri cognito quo pacto sanguis putrefiat. Et dicit auctoritate Aristotelis, alienam caliditatē esse causam immediatam putredinis. s. caliditatem externam, non familiarem, natiuam. Nam hæc concoquere apta est, externa autem corrumpere, quod est putrefacere. Calor autem externus sanguinē opprimit, & ex æstu, & pestilentiali aeris statu, & in febribus uniuersis, & quacunq; causa originem traxerint. Nam hic calor sanguini accidit eo modo quo febris accidit, à quacunq; causa accidat, & hæ causæ dictæ fuerunt supra, & hæ met causæ sunt, quare putredo accidit sanguini. Deinde cum dicit.

Calitas externa nō familiaris, cā immediata putredinis.

TEX.

Lau. QVIN etiā vbi in quapiā animalis parte sanguis copiosior collectus, supra vires eius fuerit, corrumpitur: maximéque quoties infarctus est ob crassitiem in paruis vasis, aut impactus ob copiam. Quemadmodum accidit in bubone & phymatis; & vt in summa dicam, in omni inflammatione. Nam in tali dispositione sanguis dupli ci ex causa corrumpitur: tum quia minime difflatur, tum quia à natura minime vincitur.: quód autem quæ minime difflantur, putrescere soleant, in cunctis ex-

teris

teris corporibus intueri licet,fructibus, seminibus,atque etiam vestibus: atque persuadere id quod dicimus, maxime potest pleuritis. Expuunt enim per eam alij spumosam, alii pallidam, alii rubram saniem, quæ nihil aliud est quàm humoris inflammatione vincentis pars quæ non continetur, sed præ tenuitate foras resudat. Interdum etiam talis sanies nigra apparet, ac neque statim ab initio, sed processu temporis, præcedente magna ex parte pallido sputo, quod erat indicium flauæ bilis exuperantis: quemadmodum spumosum pituitæ, rubrum sanguinis. Quocirca ratione non caret interdum putrescere sanguinem, ipsum in locis inflammatione affectis, febrem'que ex eo simpliciorem esse, quàm ex aliis humoribus. Proportionem autem accessionum tertianæ circuitionis potissimum sumit (ita enim fieri cernitur & in pleuriticis quoties rubrum expuunt.

SED & quando in aliqua corporis parte sanguis plurimus aceruatus eiusdẽ corporis opprimit vim,corrumpi consueuit; ac tum præcipue,quũ in paruis vasis pp crassitudinẽ obstruitur,aut pp multitudinẽ impingit,quẽadmodũ in inguinũ tumoribus Leoni.

ac collectionibus,atq;, vt vniuersaliter dicatur,in inflammationibus vniuersis. Nã in huiuscemodi affectibus duplicẽ ob causam corrumpitur sanguis,et quia.s.non difflatur, & quia à natura non conuincitur. Quod vero ea quæ non difflantur putrescere soleãt,indicant exteriora omnia, quẽ admodum fructus,& semina,vestesq; prę terea. Eius vero quod dicitur fidem facere potest id etiam,quod in laterum inflammationibus cernitur: nam quidã in ipsis spumeum,quidam pallidum,quidam rubeum expuunt liquorem, quod nihil aliud est q̃ ea humoris pars in inflammatione exuperantis,quæ retineri non potest, sed præ tenuitate sudat exterius. Nonnunquam vero & niger liquor ille conspicitur non statim ab initio,sed tempore procedente,quã do vt plurimũ pallida sputa antecesserint: quæ bilis exuperantis erant indicia,quemadmodum spumea quidem pituitam, rubida vero sanguinem indicant. Quare non procul à vero est existimandum, sanguinẽ ipsum nonnunquam in his quæ inflammationem patiuntur,particulis subire putredinem, ex qua simpliciores quidem quàm ex aliis humoribus febres fieri,similem vero accessionum proportione m assumere,

qualem

qualem tertianæ maxime febres ostendũt. Nam ita in his qui laterum inflammationes patiuntur obseruatum, quo tempore maxime rubidum expuunt.

TEX.

OSTENDIT *& sanguinem posse putrefieri in parte aliqua corporis, dicens. Sed & quando in aliqua parte corporis sanguis plurimus collectus supra uires eius fuerit corrũpitur; præcipue cum in paruis uasis ob craßitiem obstruitur, aut ob multitudinem impingitur, quemadmodum accidit in tumoribus inguinum ac collectionibus & uniuersis inflammationibus: In his.n. affectibus ob duplicem causam sanguis corrumpitur, & quia non difflatur, & quia à natura non uincitur: hæ.n. sunt causæ extranei caloris in eo. Quòd uero ea quæ non difflantur putrescere soleant indicant exteriora omnia, quemadmodum fructus, semina, & uestes.* Huius *etiam fidem facere potest, quod in inflammationibus laterum cernitur.* Nam *quidam spumosum, alij pallidum, alij rubeum expuunt liquorem, qui ea pars in inflammatione humoris exuperantis est, quæ retineri nõ potest, sed præ tenuitate sudat exterius.* Et *dicit ꝙ nonnunq̃ liquor ille apparet niger, non statim ab initio, sed processu temporis, præcedente ut plurimum pallido sputo, quod erat inditium flauæ bilis exuperantis, quemadmodum*

In tumoribus ob duplicẽ cãm sanguinem corrũpi.

In inflãmationibus laterum, liquor qui expuitur aliquãdo niger apparet.

Sputum pallidũ in pleuritide, flauæ bilis exuperãtis indicium, spumosum, pituitę, et rubrũ sanguinis

Pleuritis raro ex melãa.

Febrẽ ex putredine sãguinis mitiorem eẽ, q̃ ex alijs hũoribus

spumosum pituitæ, rubrum sanguinis. Nam *pleuritis raro incipit ex melancholia: sed si fiat, hoc est, quia flaua bilis ex qua fit aduritur et denigratur.* Et *sic concludit sanguinem ipsum interdum putrescere in locis inflammatione affectis, & febrem ex eo simpliciorem, id est mitiorem esse q̃ ex alijs humoribus, & similem accessionum proportionem assumere, qualem tertianæ febres ostendunt.* Nam *ita uidemus in pleuriticis fieri cum rubeum expuunt, & cum pleuritis est sanguinea, quòd scilicet febris earum periodum seruat tertianarum.* Nec *uoluit* Galenus *febrem sanguinis non posse componi cum alijs febribus, ut* Auicenna *dixit prima quarti, tractatu secundo, cap. 43.* Nunquam *enim negasset, q̧ cholera posita in calefacto esse presente synocha quandoq; posit cor ignire, & feb. causare*, Et *q̧ cum putrefactione sanguinis in uenis, quisq; alius humor potest extra uenas putrefieri, & feb. intermittentem synochæ cõplicatã facere.* Nec *ẽt prohibet membra arefieri & hecticari uenis repletis sanguine putrido synocham faciente.*

T E X.

Lau. VBI vero supra modum assatur, mutatur penitus. Pars enim tenuissima simul ac pinguis in pallidam bilem: crassior autem in atram vertitur, quemadmodum accidit in carbunculis. Etenim in his sanguis vehe-

menter feruefactus mutatur in humorem melancholicum.

QVOD si sanguis supra modum assetur, pars quidē eius subtilior ac pinguior omnino in flauam conuertitur bilem: quæ autem crassior in atram, quod ex his tumoribus qui carbunculi appellantur contingit: nam & in his ex sanguine supra modum efferuescente, ad atræ bilis humorem fit trāsmutatio. Leoni.

COMMEN. 131.

ITA scribit secundo de Crisibus, cap. 12. liquet autē, cum hic putrescere cœperit nō amplius optimus remanet: sed iam ad amaræ bilis naturā transit: atq; in hoc illud seruatur triplex esse genus uniuersum simplicium febrium. Quæ .n. ex sanguinis putredine fit iam quodam modo biliosa est si quidem in naturalibus sermonibus recte ostensum est, q, sanguis à moderato calore generatur: flaua autem bilis ex maiore: atra uero ex sufficienter immodico: quicquid igitur pingue & leue in sanguine est, fit flaua bilis. Crassum uero ac ueluti fex quando immodice calefactum inaruerit atra: flaua etiam bilis aliquando in atrā conuertitur cum assata fuerit: duplex est .n. eius generationis modus ostensus.

TEX.

AD hūc vero modū inaudire oportet hu

morem melancholicum, tanquam nõdum effectus sit atra bilis: sed in confinio quodam collocatus.

Leoni. ITA autem hoc loco accipi volo atræ bilis humorem, vt qui nondum exquisite in atræ bilis naturam transierit, sed in quodã sit confinio constitutus.

COMMEN. 132.

DVBIVM *remouet. Nam diceret quispiam, cum sanguis in particulis, quæ inflammationem patiuntur supra modum assatur, eius pars subtilis & pinguior in flauam conuertitur bilem, & crassior in atram; febris ex putredine sanguinis etiam similẽ deberet accessionum quartanæ proportionem seruare.* Cui *respondetur,* ꝙ *cum sanguis supra modum assatur, statim pars subtilis in flauam conuertitur bilem, crassa nondum effecta atra bilis:* Nam ut .2. de Crisi *uoluit, plus de calore requiritur ad hoc ut sanguis transmutetur in atram,* ꝙ̃ *ad hoc ut trãsmutetur in flauam bilem,* Et *ideo dicit* Galenus. *hoc in loco accipi uolo atræ bilis humorem, qui nondum exquisite in atræ bilis naturam transierit: sed in quodã sit confinio constitutus, ut termino medio, inter atrã uere, & dispositionem in qua erat ante putredinem. Postea cum dicit.*

TEX.

Lau. FEBRES igitur consistent pro specie humoris,

moris, in quem ſanguis mutatur, tãtummodo diſsidentes malignitate & clementia. Simpliciores.n. ſunt ex mutatione ſanguinis: tum cætera, tũ caloris lenitate. Et ſi.n. ꝗ maxime multus manus occurſu deprehendatur, prorſus tamen mitis eſt: quemadmodum is qui poſt balnea accidit. Copia enim caloris febrilis in ipſa effluuii copia ſemper poſita eſt: moleſtia vero, ſi admoueas extrinſecus manum, in ipſa caliditatis acrimonia. Idq; erit tibi indicium maximũ humoris committentis febrem: intelligo autem ipſius caloris qualitatem. Qui.n. vaporoſior eſt atq; minus moleſtus, ſanguinis eſt: qui moleſtus erodensq; & mordax, ex bile conſiſtit. Vbi vero in primo occurſu vaporoſus potius ꝗ mordax ſentitur, diutius autem immorantibus paulatim ei acrimonia accedit, eaq; maxime inæqualis, ita vt per colum quoddam vel cribrum tranſmitti videatur: talem febrem ex pituita putreſcente conſiſtere ſciendum eſt.

ET quidem pro varietate humorum in quas conuertitur ſanguis, febres fient ſola bonitate vel malitia differentes. Illæ ſi quidem quæ ſanguinis, tranſmutationem conſequuntur, ſunt ſimpliciores, tũ in reliquis, tum in caliditatis qualitate mitiori: nam & Leoni.

si se plurima manui tangenti offert, est tamen omnino mitis, sicuti ea quæ in balneo contrahitur. Semper.n.febrilis caloris multitudo, in multitudine defluxus consistit. Quod vero manui tangenti molestum sentitur, ex humoris acredine prouenit. Hocque tibi sit maximum humoris febrem facientis indicium, qualitatis videlicet caliditatis: nam quæ magis vaporosa, ac minus molesta existit, ex sanguine nascitur. Quæ vero molestæ sunt, & rodentes, atque mordaces, vtranq; bilem cõsequuntur. Quum vero in primo tactu quoddam potius vaporosum, q̃ acre se manui representat, at p moram paulatim mordacitas aduenit, ac maxime inæqualis, adeo vt per colatorium quoddam & cribrum percolari videatur, ex pituitæ putredine huiuscemodi febrem oriri cognoscas.

COMMEN. 133.

CONCLVDIT *Gal. ex dictis febres consistere pro specie humorum in quos sanguis mutatur. Vnde si sanguis mutatur in bilem, febris erit biliosa, erit tamen differens in malignitate humoris à febre facta ab alia bili: quoniam flaua bilis facta ex sanguine sapit naturã sanguinis.* Et *ideo quæ consistit ex trãsmutatione sanguinis est simplicior, quia mitis caloris.* Et *dato q ad tactũ calor*

Flaua bilis facta ex sãguine sapit

lor multus appareat, quoniam multum est illud, quod extra euaporat, est tamen omnino mitis, sicuti ea quæ in balneo contrahitur, sed quod manui tangenti molestū sentitur, ex acredine humoris prouenit. Nam *maximum indicium est humoris febrem facientis qualitas caliditatis: nā quæ magis uaporosa ac minus molesta existit, ex sanguine nascitur.* Quæ *uero molestæ sunt & rodentes atq; mordaces, utranq; bilem consequuntur, flauam.s.& nigram.* Et *sic habes hic qūo tātum tria esse genera febrium uoluit* Gal. *& qūo synochæ ob putredinem ex flaua bile consistant, ut superius dixit.* Eius *uero quod ultimo dicit de phlegmate, causam habes in cap. sequēti.* Et ideo Aui*cenna prima quarti, cap.*43. Opinatus *est* Gal.*q. non fit febris sanguinis à putredine sanguinis.* Nam *sanguis cum putrefit fit cholera, & non est sanguis.* Et *tunc fit febris cholerica, & nō sanguinea. hoc idem sibi imponit* Mesue *in de consolatione medicinarum, capitulo secundo, et* Auerr. *secunda parte suæ canticæ, capit. de* Cura *morbi frigidi & humidi.* Similiter Rasis .16. *continentis cap. de* Febre *sanguinea. hanc etiam fuisse eius intentionem patet.* Nam *supra capitulo secundo huius libri: dixit synocham cum putredine ex flaua bile prouenire.* Et *in eodem capit. tract.*7. *dicit.* Hoc *tantum ab eisdem obseruetur, ut nullam speciem putridarum prætermittant: sed omnes dein-*

naturam sāguinis iō feb. ex trāsmutatione eius ī malignitate humoris differt à feb. fcā ab alia bili.

Tantum *tria esse genera feb. et synochas ob putredinē ex flaua bile cōsistere.*

ceps quemadmodum ego nunc institui recenseantur, & tamen nullam mentionem fecerat de sanguinea & putrido sanguine, hoc etiam in ultimo prædicti capituli clarius cõfirmauit. Nec in hoc Gal. *fuit ambiguus, nec eius uerba in hac febre fuerunt uaria, ut sibi imponit* Auerr. 4. *colliget, cap.* 30. Nunquam. *n. inuenies eum concecisse sanguinem putridum facere febrem sanguineam putridam, & non in specie biliosam.* Nec *sequitur febris est synocha. ergo sanguinea, ut multi credunt.* Nec *semper sanguis qui in uenis putrescit seruat analogiam tertianæ, sicuti quando extra uenas, & in locis inflammatione affectis putrescit.* Et *causam habes à* Gal. 9. *methodi, cap.* 2. *ubi ita scribit.* Cum. *n. accessionis remissio ex feruentium humorum transpiratu contingere solet, non transpirent autem in uehementi stipatione: necesse est multorũ dierum fieri accessionem.* Igi*tur ubi in tali febre nulla subest occasio quæ alterius accessionis principium excitet, ultra hoc* ꝙ *multorum dierum febris est, nec inuasionẽ alicuius febrium significationis facit, sed permanet ab initio ad finẽ una febris, quæ nec quotidianæ, nec tertianæ, nec quartanæ notam præferat.* Et *postea declarans quomodo uehemens stipatio sit intelligenda dicit.* Cæterum *cum me audis dicentem, ubi uehementer stipata corpora sunt, cohiberi intra corpus febrilem calorem, non ita factam*

Non sp sanguis qui in uenis putrescit. seruat analogiã tertianæ.

Vehemẽs *stipatio quid.*

prorsus

prorsus densitudinem putandum est,ut nullum ex his humoribus qui tenuati admodum sint, effluere foras sinat:cum nec si de ossibus ita dixeris,id uerum sit,nedum carne & cute. Concil. *differentia.89.aliter mentem* Galeni *introducit.* Dicit.n. *q̃ febris sanguinis est duplex, quædam ex solo peccato in quanto procedit,quæ synocha inflatiua sine putredine appellatur.de qua nulla oritur discordia inter doctores.* Alia *est febris sanguinea,quæ fit ex sanguine peccante non solum in quanto,sed etiam in quali,qui putrescens, aut cõtinetur in loco proprio, ut uenis & arterijs: aut in loco extraneo,ut in phlegmone. Si sanguis sit putrescens in loco proprio,quia sibi quasi nõ inest nisi una putredinalis causa.s.prohibita transpiratio,cum in suo proprio loco permaneat, & cum impinguatur uehementer,ad inflammationẽ & putredinem fortem cum ipsius in loco illo natura fortem habeat solicitudinem,poterit aliquã diu modice putrefieri,& febrem sanguineam generare,absque eo q̃ transducatur in cholerã quæ erit febris synocha de putredine ex sanguine.* Et *dicit q̃ sanguis ille nõ multum putridus amplius supercalefactus & putrefactus,paulatine cõuertitur in choleram et generat febrem cholericam & si aliquando non percipiatur motus tertianæ, hoc erit,quia materia etiam erit in locis propinquis cordi,sicut etiam fit in causone in quo nõ po*

Concil. oppõ.

nitur esse additio, aut diminutio, aut illud erit ob multam quantitatem illius humoris. Si autē sanguis putrescens contineatur extra uenas: tunc in se duae sunt putredinis causae. s. prohibita transpiratio, & non esse in loco suo proprio, unde ualdè plus à regimine naturae relinquitur, & ualde amplius & fortius putrescit, q̄ praedictus & citius in choleram conuertitur & febrē generabit cholericam: & de tali sanguine loquitur hoc in loco Galenus, quum dicit quòd seruat analogiam accessionum tertianae, & quòd febrem generat cholericam. Et hanc Conciliatoris sententiam secuti sunt multi, & ego etiam, tanquam probabilem in nostro de modo medendi, capitulo de cholera.

DE CAVSA DIVERSITATIS TA*ctus feb. phlegmaticae ab aliis feb.* Cap. x.

Lau. *Quare tactu in phlegmaticis feb. inaequalitas caloris magis perci*

CAETERVM consideranti mihi quaerētiq; causam ob quam febres ex aliis humoribus calorem habent ęquabiliter occurrentem: quae vero ex pituita consistunt, dictam obtinent inaequalitatem: apparuit mihi potissimum causa esse lentor crassitiesq; humoris, & dissolutionis difficultas.

Huius

Huius enim, vt aliorum omnium, quicquid semper extenuatum est, per halitum digeritur: vix autem extenuatur, quicquid crassissimum: ac multo minus, si frigidum natura sit. Quocirca neque totũ nec æqualiter, sed quicquid putredo occupauerit, id solum in flatus vertitur, ac extenuatum foras fertur, ac perinde euenit vt in glutinosis crassisque humoribus externis dum elixantur. Existunt enim ex eis bullæ, quibus ruptis spiritus vniuerse educitur, simul secum abducens humorem attenuatum. Vbi vero tenuis humor elixatur, neque bullæ efficiuntur, & qui ab eo attollitur vapor omnino similis ac continuus sibi ipsi est. pit q̃ in alijs.

CONTEMPLANTI vero mihi ac causam perquirenti, cur in febribus alijs calor æqualis occursat, quæ vero ex pituita ortũ habent, talem caloris inæqualitatem ostendunt: nulla potior vero visa est quàm tenacitas atque humoris crassitudo, qui difficulter dissoluitur. Nam & in hoc sicuti in alijs omnibus primo ea pars omnis expirat, quæ fuerit extenuata. Vix autem extenuaẽ quicquid valde crassũ extiterit. quod si etiã natura frigidum fuerit, tũc & difficultas augetur, nõ totus itaq; humor, neq; ex Leoni.

omni parte æqualiter, sed ex illa tãtum modo in quã putredo inualuerit inflatur, atq; extenuatum effertur, non dissimili euentu ab eo quem in lentis ac crassis humoribus, qui exterius ebulliunt inspicimus. Nam & in istis ampullæ attolluntur, quæ vbi disrũpuntur, vniuersus flatus effertur, omnẽ humiditatem extenuatam secum trahens. Ac in subtilioribus humoribus quum ebullierint, neque ampullæ fiunt, quicq; ab eis vapor exhalat, est vndequacq; versus æqualis ac sibi persimilis.

COMMEN. 134.

REDDIT *Galenus causam in hac parte, quare in febribus phlegmaticis tactu inæqualitas percipitur caloris magis, q̃ in alijs febribus, ut supra dictum fuit. Et causam esse dicit uiscositatem, & crassitiem humoris, qui difficulter dissoluitur: nã et in hoc sicuti et in alijs omnibus primo ea pars expirat quæ fuerit extenuata: uix autẽ extenuatur quod ualde crassum est. Quod si etiam natura frigidum fuerit: tunc & difficultas augetur, & ita non totus humor, neq; ex omni parte æqualiter: sed ex illa tantummodo in qua putredo inualuerit inflatur atq; extenuatur. Nã similiter euenit, sicuti in lentis ac crassis humoribus, qui exterius ebulliunt: nam & in istis uidemus q; ampullæ generantur, à quibus cum rumpuntur flatus effertur*

effertur omnem humiditatem à calido subtiliatã secum trahens. Hoc autem in eis contingit ob earum uiscositatem & humiditatem. Vnde non possunt à calido uniformiter excoqui: sed secundum quasdam partes calidas calefacit, alijs adhuc nõ calefactis. Et ideo à quibusdam partibus elleuantur ampullæ, & à quibusdam non; quod non sic conuenit in rebus subtilibus & humidis cum coquuntur, in eis.n. non fiũt ampullæ, sed uapor uniformiter et æqualiter resoluitur ab omnibus partibus, cum ex earum subtilitate & humiditate uniformiter à calido calefiant. Est ergo hoc huius febris signum propriũ, quod plus manifestatur, quãto phlegmã est craßius, uiscosius et frigidius. Et ex hoc patet quomodo ex parte dispositionis materiæ potest in aliqua febre simul secundum omnes partes corporis sentiri frigiditas & caliditas: quoniam ex uiscositate, craßitie, & frigiditate materiæ accidit in ea cum putrescit partes minimas calidas esse iuxta minimas frigidas maxime cum putredo non uehemens insurgit, quemadmodũ apparuit supra in febre apud Gal. epiala. Et de hac febre phlegmatica inquit Auic. prima quarti, tract. 2. cap. 47. Et tactus caliditatis eius in primis est debilis, & uaporosus: deinde cũ prolongatur positio manus super mẽbrum, sentit manus acuitatem & adustionem. Verũ tamen nõ est similis, neq; æqualis in omnibus super quæ

Signum propriũ phlegmaticæ feb.

Quõ in aliqua feb. põt sil' secundũ oẽs partes corporis sentiri frigiditas et caliditas

cadit manus, immo est diuersa: quoniam inuenit in loco uno adustionem, et in loco alio lenitatem, & est quasi caliditas colata post rem cribellatam: quoniam phlegma uiscosum est, quare diuersificatur eius paßio & eius subtiliatio à caliditate, sicuti accidit in reliquis uiscosis quum ebulliunt, ipsa enim disrumpũtur in quibusdam locis, & non diuersificantur in locis alijs.

DE CAVSIS PROPTER QVAS *quædam febres sunt interpollatæ, & quędam conclusę.* Cap. xi.

Lau. SED cum de his satis dictũ sit, sequens est vt agamus de causa febrium synocharum. Mirum enim mihi esse videtur sæpe vsque ad quartum vel quintum, & interdũ vsque ad septimum diem, vnam fieri accessionem in eis ab initio vsq; ad finem. Quanquam si quis consideret diligenter, magis mirum est quasdam febres repetere per circuitionẽ. Exemplũ.n. supra dictum à nobis de stercore particulatim putrescente, non perinde potest accidere, quũ in corpore animalis putrescentes humores cum his qui putredine vacant, facile misceri

ri

ri pôssint, vtpote quum ex omnibus cõfluxus, conspiratioq; in omnia existat. Quocirca minime fieri pôt, vt putredo in vna aliqua parte, alias alia fiat, nisi inflammatio colligatum detineat incipientem putrescere humorem. Cum igitur ratio in contrarium cedat, difficiliusque sit inuenire causam febrium circuitione repetẽtium quàm synochorum.

Leoni.

SED quoniam de his, vt oportuit discesimus, nunc earum febrium quæ à continuo feruore synochæ appellantur, causas inuestigemus. Mirum enim mihi videtur in istis vnam plerunque accessionem vsque ad quartum vel quintum, sæpius autem vsque ad septimum diem ab earum initio, donec finiantur, extendi. Quanquam si quis diligentius inspiciat maiorem illi admirationem possit afferre in quibusdam febribus per circuitum fieri accessiones. Quod enim retro attulimus exemplum in stercore, quod particulatim putrescit in animalis corpore, non admodum fieri posse videtur, quum putrescentes humores his qui putredine vacant, possint facile cõmisceri, vtpote ex omnibus ad omnia confluxu, et cõspiratione existente. Vnde fieri nõ potest, vt putredo nũc vnã, nũc

Quare ĩ synochis una ẽ accessio usque ad 4 uel. 5. diẽ sæpius et usque ad 7. a principio usq; ad finẽ? Secunda dubõ quare in quibusdã febriũt accessiones p circuitum.

aliam occupet partem, nisi inflãmatio incipientem putrescere humorem alliget, atq; coherceat. Quoniam igitur ad contrariam partem ratio se transtulit, difficilius vero est earum febrium, quæ per circuitus accessionem faciunt, causam inuenire, quàm earum quæ synochæ dicuntur.

COMMEN. 135.

ALIAS *dubitationes in hac parte circa febres putridas uult Gal. dissoluere. Vna est quæ sit causa* q *in synochis plerũq; usq; ad quartum uel quintum diem, & sæpius usq; ad septimum à principio usq; in finem una fit accessio: secunda dubitatio, & maior est, quæ causa est* q *in quibusdam febribus accessiones fiunt per circuitum, ut de die in diem, uel de tertio in tertiũ, uel de quarto in quartum.* Et *ut assignet causam immediati quæsiti dicit,* q *exemplum supra positum in cap. illo. Quoniam de febribus pestilentibus &c. de stercore paulatim putrescente, non admodum uidetur posse fieri in corpore animalis, cum humores putrescentes facile possint commisceri cum his qui putredine carent, existente ex omnibus ad omnia confluxu & conspiratione. Vnde fieri non potest ut putredo nunc unam partem, nunc aliam occupet, nisi phlegmon humorem putrescere incipientẽ alliget atq; coarceat: quia ergo ratio de stercore sumpta est in cõtrariũ, difficilius*

est

est causam earum febrium, quæ per circuitus accessionem faciunt inuenire, q̃ quæ à principio, usq; ad finem unam habent accessionem. Vnde cũ Gal. *supra exemplum adducit de stercore, ponens differentiã inter putredinem factam in apostemate, et putredine humorum inuasis contentorũ assimilauit putredinẽ hũorũ in bubone calefactioni lapidis uel igni quæ non erant apta calidi tatem plurimo tpe conseruare per calefactionẽ partis post partẽ, immo simul solũ calefiebat & durabat tantũ cal'm quousq; paulatim infrigidabatur: humores.n. in bubone simul oẽs putrefiebant, putredo autẽ stercoris per plures dies conseruabatur: quoniã erat in re quæ nõ putrefiebat simul: sed per partẽ post partẽ successiue, ut iam declinante una parte in calore alia pars accenderetur, & secundum hoc erat sil'itudo diuersorum periodorũ. secundũ q̃ illa reaccensio fiebat p diẽ uel de. 3. in tertiũ, uel de. 4. in quartũ.* Sed *hic exẽplũ illud de stercore putrido non debet adaptari putredini in uasis humorũ.* Et *quia illud uidet̃ potius hic in cõtrariũ eius quod dictũ fuit supra, difficilius est assignare cãm feb. quæ exacuuntur secundum periodũ, & præsertim cõtinuarũ, q̃ autem exẽplũ illud non uideatur illi putredini adaptari, patet: quoniam humores qui putrescunt in uenis sunt mixti cũ hũoribus nõ putridis.* Ideo *sil' deberẽt putrefieri, et nõ pars post ptẽ: sed humores qui sunt in apostemate sunt separati ab alijs*

humoribus qui sunt in uenis, cum sint in uno loco determinato collocati. et ideo non uidetur simul putrefieri: quoniam pars humoris qui est in apostemate nõ erat cũ illis mixta. Et sic putredo in apostemate erit p putredinẽ partis humoris post partem: unde aliud illi exemplum quàm stercoris magis adaptari uidetur. Deinde cum dicit.

TEX.

DE vtrisque nitemur discernere, neq; hic
Lau. producentes sermonem, neq; contradicentes erratis aliorum: sed (vt in omnibus ante fecimus) veritatem ipsam tantummodo persequentes, qua nixus possis deprehendere errata aliorum. Incipiendum igitur ab iis quæ manifestissime apparent, cuiusmodi sunt ophthalmiæ quædam, quarum hæ quidem singulis diebus, hæ autem tertio quoq; die infestare cernuntur. Nec secus aurium dolor & capitis, vel totius, vel dimidii, quem nominant hemicraniam. Nonnullis vero etiam podagra ac dolor articularis repetit per circuitionem. Vt igitur in his omnibus uidere licet uenas ipsas in partibus quæ infestantur in tumorem attolli, & phlegmonem augescere, & dolores intendi, & fluxionem insignem foras procũbere: ita existimandum est in partibus internis, quę minime apparent, seruari eandẽ

pro-

proportionem. Verbi gratia per inflammationem pleuritidis, ac peripneumoniæ intumescere quidem inter initia accessionũ discuti vero ac subsidere per inclinationẽ. Sed quo nam modo id fiat fortasse inueniemus, si ea quæ de inflammationis generatione & rheumaticis affectionibus vocatis alibi demonstrata sunt, ad memoriam reuocauerimus. Si enim simul cum illis adiecero quæcũq; propria huic sermoni sunt, præsentibus quæstionibus sufficient.

De vtrisq; tentabimus sermonem transigere, neq; hic prolixus scribentes, neque aliorum errata corrigẽtes, sed quemadmodum in superioribus egimus, solam veritatem amplectentes, ex qua quispiam instructus, etiam aliorum delicta comprehendet. Sumendum itaq; initium ab his quæ manifestissime apparent, quæ sunt lippitudines quædam quarum nonnullæ quotidie, nonnullæ vero tertio quoque die magis infestant: Similiter & aurium dolores, & capitis, siue totius, siue medietatis, quos Græci hemicraneam appellãt: quibusdam vero & pedum, & articulorũ dolores per circuitus videmus exacerbari. Quod igitur in hisce omnibus inspicere licet, venas quidem in his partibus quæ exacerbantur Leoni.

in tumorem attolli, atque inflammationẽ augeri, ac dolores intendi, ac materiæ inutilis affluxũ ad extrinseca fieri. Ita & in interioribus quæcunque non videntur: eandem proportionis similitudinem seruare fieri concipiendum, adeo vt in laterum & pulmonis inflammationibus, in accessionũ quidem principiis tumores increscant, in declinationibus autem, euaporent ac submittantur. Forte autem quo pacto hoc accidat inueniemus, si de inflammationis generatione, atque effluentis materiæ discursu quæcunque à nobis in aliis commentariis sunt demõstrata, memoria repetemus: nam si quid huius interest loci, illis addatur, præsenti quæstioni satisfaciet.

COMMEN. 136.

PRIMO *in dissolutione harum dubitationum dat modum quẽ uult tenere, & quod dicit est clarum: secundo eas dissoluit, & primo secundã: quoniã dubitatio prima ex dissol'one secundæ statim claræ apparebit soluta, nõ autẽ ecõtrario.* Et di*cit primo incipiendũ ab his quæ manifestißime apparẽt, ut sunt lippitudines, quarũ nõnullę singulis diebus, nõnullæ tertio quoq; die magis infestant.* Similiter *& aurium dolores, & capitis siue totius, siue medietatis, quos græci hemicraneam appellant.* Interdum *& pedum & articulo*

rum

rum dolores per circuitus exacerbantur. Et ex his quæ apparent in prædictis extrinsecis et manifestis paßionibus, ostendit Gal. generaliter causam periodicationis exacutionis in febribus & alijs paßionibus occultis. Et dicit, q igitur ĩ his omnibus uidere licet uenas in his partibus affectis in tumorem attolli, & inflãmationẽ augeri, et dolores intendi, ac materiæ inutilis affluxũ ad extrinseca fieri, ita & in interioribus, quæcunq; non uidentur eãdẽ proportionis sĩl'itudinẽ seruare fieri concipiendum, & in laterum, & pulmonis inflammationibus, et principijs acceßionum tumores increscere, et in declinationibus euaporari, ac cõtrahi. Et dicit q modus inueniẽdi quo pacto hoc accidat est, si de inflãmationis generatione atq; fluẽtis materiæ discursu, quæcũq; a nobis in alijs cõmentarijs sunt demonstrata memoria repetemus. ophthalmia græcis, lippitudo latinis, est inflammatio tunicæ, uel membranæ adnatæ, quam Arabes coniunctiuam uocant. Adnatam uero hanc alij dixerunt, propterea quia tunicis quæ oculum ipsum cõstituunt forinsecus adnata sit, ligamentum existens toti oculo ad circũ iacentia ossa. dolorem capitis græci uocant cephalalgiam. Arabes uero sodam. Et prçter hoc generale nomẽ de cephalea & hemicranea græci mentionem fecerunt. de cephalea dicit Gal. 3. de locis affectis, capitulo. 9. & secundo de com-

Lippitudo, quid.

Tunica adnata, quæ.

Cephalalgia, quid.

Cephalea, quid.

positione pharmacorum secundum locos cap. de ea q. est diuturnus & contumax capitis dolor, qui ob exiguas occasiones maximas habet exacerbationes, ut neq; strepitum ferat ægrotus, neque uehementiorem uocem, neq; splendidum lumen, neq; uini potum, neq; caput replentia odoramenta, neq; motum. Sed in quiete & tenebris ob dolorum magnitudinem cupiat decumbere, ut cui uideatur caput ueluti à malleo feriri. Et de emicranea dicit, cap. de ea q. est affectus dolorosus in dimidia capitis parte dextra, aut sinistra, qui sutura secundum ipsius longitudinem extensa distinguitur, & plurimum per circuitum intenditur.

Hemicranea, quid

Et Paulus Aegineta dixit lib. 3. q. uterq; hic affectus cephalea. s. et emicranea est dolor stabilis ac permanens, qui strepitu, clamoribus, lucis claritate, uini potu, & implentibus caput odoribus exandescit & exacuitur. Sed Auic. dolorem capitis diuidit secundum loca in quatuor. Primus est, qui fit in parte capitis dextra aut sinistra, & hic dolor, dicit si est consuetus nominatur hemicranea. Secundus est, qui in anteriori fit parte. Tertius qui in posteriori. Et quartus est, qui totum caput occupat. Et iste, si consuetus sit & inseparabilis, ouum, et galea nominatur. Et de podagra & articulorum doloribus intelligẽdum, q. aliqui ex recentioribus dicunt, q. gutta est genus ad omnem iuncturarũ dolorẽ ex decursu extra ieæ h uimidi

Paulus.

Auic.

Nota de podagra & articulari morbo.

mididitatis, uel uẽtositatis p uiã stillicidij. Et habet quatuor species, podagram, chyragram, scyathicam, quæ dicitur à scya, ab osse coxæ concauo in quo ingreditur & uertitur aliud os quod dicitur uertebrum, et Artheticam: Cum.n. fuerit gutta in aliquo alio loco q̃ in manu, pede, uel ancha, proprie dicitur arthetica, seu dolor articularis. Et sic dicunt unum esse genus tãtum, & quatuor species. Alii sunt qui dolorem articularem diuidunt in tot species quot sunt corporis iuncturæ, & singulis singula imponunt nomina. Sed Galenus lib. 10. de Compositione medicamentorum secundum locos ait, q, ex genere morbi articularij est, & coxendix, & podagra, & quod in omnibus articulis molestat articularius est, qđ in uno, aut coxarum articulamento, coxendix dicitur, in pede podagra. Propter quod Paulus Aegineta, lib. 3. cap. de podagra et Arthritide. Si in inferiores partes factus cursus pedum articulamenta repleat, podagra uitium nuncupatur. Si cæteros corporis artus intricet humor athritim græci, nos articularios morbos appellare consueuimus, quo uitij nomine, uertebras, humeros, & maxillas comprehendimus, omnemq; articulum, quicunque morbo implicatur. Et Aetius in sermone. 12. ait. Differt podagra ab arthritide, non toto genere, sed affectis locis, in omnibus.n. debilitas est articulorum diuturna cum fluxione, quæ quidem si

Galenus

Morbus articularius, coxẽdix, et podagra

Paulus.

Aetius.

in pedibus perficitur, podagra appellatur. Si uero in aliquo coxarum uertebro, ischias, hoc est coxendicũ morbus nominatur, si uero in multis corporis articulis initiatur, arthritis, siue morbus articularis uocatur. Et articulus a Gal. in libello de oßibus, naturalis oßium compositio dicitur, quæ simphisis appellatur. Et in articulis plus quã in aliis membris dolores multiplicantur (sicut dixit Gal. 2. prognosticorum, commen. 67. Et Auic. uigesimasecunda tertij) quoniam sunt magis uacui q̃ reliqua membra, materias ad eos effusas suscipientes, & pluris motus, debilioris complexionis, & frigidioris, in extremis situati, a fonte caloris, scilicet corde magis remoti. Postea cũ inquit Galenus.

Artic's, quid.

TEX.

Lau. FLVXIONEM igitur decumbentẽ in oculos, omnes quidem concedunt ab ipso capite defluere, sed quæ nã causa sit ob quã præfinita circuitione sæpe numero defluat dicere minime possunt: ut qui nequaquam commentati sint in facultatibus naturalibus, de quibus ipsi tribus libris perscripsimus, indicantes omnes quatuor esse, a quibus plantæ & animalia gubernantur. Vna ergo est, quæ attrahit proprium alimentum: altera id ipsum detinet: tertia autem ab his alterat: quarta ab his aliena expellit.

Alienum

Alienum autem in omnibus rebus duplex eſt: alterum qualitate, alterum quantitate. Id vero propter ſitarum in ipſis partibus facultatum fortitudinem atque imbecillitatem colligitur.

QVI igitur effluxus ad oculos commeat, omnes concedunt a capite deſtillare: quam vero ob cauſam ſtatutis temporibus commeat, hoc dicere ignorant, ut qui ſcientiam de potentijs naturalibus minus attigerint, quam nos tribus in libris ſumus complexi in quibus quatuor potentias eſſe numero demonſtrauimus. vnam quidem ſimilium attractoriam, alteram eorundem retentoriam, ac poſt has tertia alteratoriam, quartã præterea extraneorum expulſoriam. Duplex autem eſt in omnibus entibus extraneum, alterum quidem ex ſui qualitate, alterum quantitate. Hoc autem aceruari contingit ob harum potẽtiarum quæ in membris ſitæ ſunt, vel vigorẽ, vel imbecillitatẽ. Leoni.

COMMEN. 137.

VT *declaret, quæ cã ſit prædictæ fluxionis, & cõſequenter prędictarũ exacutionũ, duo prę̃mittit. Primũ ẽ, q̃ nal'es uirtutes a q̃bus plãtę et al'ia gubernãtur, de q̃bus in libris de potẽtijs nal'ibus 4. ſunt. Vna. ſ. ſil'ium, attractiua, cõtẽtiua, digeſtiua, et extraneorũ expulſiua. ſcd̃m ſuppoſitũ eſt.* *Naturales uirtutes quatuor.*

In omnibus entibus extraneum duplex est. Alterum ex sui qualitate, seu malitia, alterum quantitate. Intellige etiam tertium q̃d extraneũ est quantitate & qualitate simul. Nota secundum Galenum attractionem fieri similitudine, ut de medicina dixit trahente humorem sibi proprium. 3. de Sim. medicina, cap. 23. & 24. dicit. n. ibi tria, primum medicina trahit humorem sibi proprium ob similitudinem, quæ est inter humorem & ipsam. Secundum dictum uirtus attractiua data est fortiori. Tertium caliditas auget uirtutem attractiuam, ut patet de ambra calefacta, quę fortius paleam attrahit: sed contra eum arguũt Auic. quarta primi, cap. 4. & plusquamcommentator. 3. artis medicinalis, com. 60. Si attractio fiat similitudine: tũc caro magis carnem trahet, q̃ sanguinẽ, & ferrum magis ferrum, q̃ faciat magnes, et aurum trahet aurum, cum ipsum superaret sua quãtitate, & turbit trahet turbit, cuius contrarium ostendit sensus. Item si uirtus attractiua data est fortiori: tunc magna quantitas ferri, paruã quãtitatem magnetis deberet attrahere. Item quęcunque similantur in substantia de necessitate similantur in accidentibus comitantibus illam: sed nõ uidemus medicinas laxatiuas similari humoribus quos ipsæ attrahunt. Cartamus. n. & urtica non similantur phlegmati in qualitatibus actiuis nec paßiuis, neq; alijs accidentibus, quare nec substantia.

Margin notes: Extraneum triplex. — Attractionem fieri simi̇litudine. — Arguunt Auic. & plusq̃ cõmẽtator cõtra Galenum. — Secundo. — Tertio.

tia. ergo nec per similitudinem in substantia unũ attrahet alterum. Adhuc una medicina est attra ctiua duorum diuersorum humorum, sicut aloes attrahit choleram & phlegma, et agaricus phle gma & melancholiam, sed impoßibile est ipsam habere similitudinem in substantia cum duobus diuersis humoribus, qui ad se inuicem in qualitati bus & substantia plurimum distant. Nullo *ergo modo uidetur q attractio per hanc similitudinẽ fiat.* Ideo *inquit* Monachus *recte ait filius* Mesue *in lib. de* Consolatione *simp. medicinarum laxati uarum, q medicina non est laxatiua à re comple xionali: sed quia talis: neq; magnes attrahit fer rum, & scamonea choleram, qui simile est, uel cõ trarium: sed quia tale, neq; quia leue, neq; graue, agitatiuum superius aut inferius: sed quia tale, & sic de reliquis: dotatum. n. est omne duplici uirtu te. s. elementari et cœlesti, hac quidem communi, hac uero propria: communi quidem ab elemẽtis: propria uero à cœlo: etenim calefactiuum & in frigidatiuum calidum & frigidum omne, soluti uum autem nõ: quia calidum nec quia frigidum: sed quia cœlesti uirtute dotatum mixtionem suã ita regulante.* Hæc *tamen uirtus attractiua, dicit* Monachus, *in aliquibus est actu, adeo q non indi get nisi presentia sui paßiui, ut in magnete: in ali quibus uero potentia tantum: indigens excitari ad actum per aliud, ut in medicinis laxatiuis, qua*

Quarto

Filius Mesue.

Nota.

rum nō est attrahere humorem sibi proprium, nisi calor corporis, in quo est humor, excitet illam uirtutem ad actum. & ideo existens exterius nō attrahit illum, etiā si fuerit presens; aut si p scissionem cutis aperiatur uia humori. Sed horū argumentorum solutiones habes ex his quæ à Gal. ibi. 3. de Simp. medicina scribūtur. Ad primum respondet in fine. 24. cap. q attractio fit ob similitudinem, non ob identitatem: modo caro non est similis carni, sed eadem: similiter ferrum ferro non est simile, sed idem: differunt. n. idem, & sil'e. Ad secundum diceret Gal. q uirtus data est fortiori, sumpta pari quantitate utrorunq;, uel parum differente. Ad tertium sufficit q medicinæ laxatiuæ in aliqua parte simulentur humoribus quos attrahunt. Et ideo non sequitur, cartamus et colloquintida absolute sunt calida. Ergo nulla in eis est pars similis humori, quem trahunt, et propterea subiungebat Galenus dēmonstrationum aliæ sunt quæ concludunt hoc esse ex necessitate, aliæ quæ demonstrant ita posse esse, ut iam de cartamo & colloquintida dictum est; quæ licet sint calida, possunt tamen phlegma frigidum ratione similitudinis trahere. Et similiter dicendum est ad ultimum argumentum: quia secundum diuersas partes eiusdem rei potest esse similitudo ad contraria. Nota secundo, An detur membrum quod uirtute expulsiua sine motu locali possit no

Ad argumenta.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum & ultimum

ciuum

citiuum expellere, sicut datur attractiua in magnete, qua attrahit ferrum. De attractione enim dixit Auicenna prima primi doc. 6. capitulo tertio, quòd fit tribus modis, a calido, necessitate uacui, & proprietate occulta, sed de expulsione nõ ita dicendum. Si credendum est Alberto, repertus est magnes, qui ex una parte ferrum trahebat, & ex altera expellebat. Videmus tamen in medicinis aliquibus esse hanc uirtutem expulsiuam à proprietate, ut patet de cantaridibus. Ipsæ. n. exterius applicitæ humores, ad uexicam propellunt, unde habetur Hystoria de quodam chirurgo qui habebat in loculo cantaridas & sanguinem mingebat, & nesciebat unde; sed postea relatum fuit ei q, in eis erat huiusmodi uirtus, & ita aperti fuerunt eius oculi. Item Galenus de uipera dixit undecimo de simplici medicina, capitulo secundo, quòd in eius carne est uirtus expellendi humores melancholicos ad cutim, & narrat Hystoriam de uipera mortua in uino, quod potum fuit a quodam laborante elephantia. Idem patet de theriaca interius exhibita, quæ humores uenenosos ad cutim expellit. Videmus etiam quotidie in crisi bona, q, expellitur humor nociuus, Et si dicas hoc fieri ex cõstrictione uenarum. Contra, si ita essent, tunc uenæ expellerẽt quicquid in eis cõtinetur. Vnde Gal. primo

Fit attractio tribus modis.

In medicinis uirtus expulsiua siue motu locali.

Hystoria

In carne uiperæ uirtus expellendi humores mel'icos ad cutim

De uirtute theriacæ interius exhibitæ.

de uirtutibus naturalibus, cap. 15. uolens probare ꝙ renes trahunt aquositatem sanguinis, & declarare quomodo, dicit, aut hoc fit, quia aquositas sola ex se ipsa mouetur, & hoc dici non potest. Aut fit per uenarum constrictionem, & hoc similiter non potest dici: quia non illa solum, sed etiam omnis qui in ipsis continetur sanguis expelleretur. Præterea secundũ Gal. & omnes medicos in quocunq; mẽbro nostri corporis, datur uirtus expulsiua, modo in oßibus non potest esse hæc expulsio, cum motu locali ipsius expellentis: quia ossa non possunt comprimi & constringi. igitur in eis erit hæc uirtus à proprietate. Dicit postea Gal. quòd causa ob quam superfluum in parte aliqua cumulatur est fortitudo uirtutis, uel imbecillitas, & hoc, cum dicit, hoc autem. i. extraneum in qualitate, uel quantitate. Et sequitur hoc ex antecedenti. Deinde cum dicit.

In oßibus, uirtus expulsiua.

T E X.

Lau. NAM si quidem paribus sint viribus, & meatus deferẽtes excrementa se habuerint secundum naturam, partes ipsæ sanæ sunt: si vero plus q̃ alterari queat assumptum sit, excrementum omne excerni à facultate expultrice pulsum necesse est. Quòd si hæc imbecillis sit, eodem in loco manere necesse est, atq; si multum sit, grauat eum ipsum, atq; distendit. Si acre sit, erodit & mordet: quem-

quemadmodum si calidum sit, calefacit: si frigidũ, frigefacit. atq; hæc perspicua sunt in iis quæ in ventre habentur. Quidã nanque ingerentes plus alimenti, interdum uomere coguntur nauseabundi: interdum alui fluore corripiũtur. Quod igitur hic per maxima spatia excernitur eructantia foras excrementum, id in aliis partibus animalis per tenues meatus non foras, sed ex aliis in alias transfluit partes: expellentibus quidẽ fortioribus, suscipientibus uero debilioribus. Porrò rursus expellitur ex his in alias atque ex illis in alias defluit, quousque in debilissimas omnium decumbat. Id autem rursus recurrere inde in alias fortiores nequaquam possibile est. Atque ob eam rem per plethoram ac uitium humorum partes omnium debilissimę alias inflammatione, alias herysipelate, uel herpetibus, uel alia quapiam affectione prehenduntur, aut habent affectionem quam rheumaticã nominant, de qua seorsum scripsimus.

Leoni. *Quo in pte aliqua fit aggregatio super flui.*

QVVM enim æque ualentes fuerint, & meatus qui materiam inutilem excernunt, secundum naturam se habuerint, tunc mẽbra in sanitate consistunt: ubi uero plus assumptum fuerit q̃ possit alterari, oẽ quod superfluũ est, à uirtute expulsoria trusum

necessario excernitur. Quod si imbecilla fuerit, in eodem residet loco: ac si multum fuerit, grauat atque extendit. Si vero acre, exedit ac mordet, sicuti & quod calidum est, calefaciet. Quod autem frigidum, refrigerat. Hæc autem liquido in ventriculo apparent. Nam quidam vbi aliquãdo cibum ampliorem assumpserint, ex nausea interdum coguntur euomere, interdum vero profluuio corripiuntur. Quod igitur hic per maiora ac laxiora spatia superfluũ excernitur extra, idẽ in aliis partibus animalis per tenuiora foramina non extra, sed ex aliis defluit ad alias, quũ fortiores a se quidem pellãt, imbecilliores autem suscipiãt. Atque hæ rursus ad alias impellant, & ex his in alias influat, donec tãdem in eas quæ imbecilissimæ sunt inter omnes, inciderit, hinc vero ad fortiores relabi est impossibile. Et idcirco in his quæ plethoræ vocantur, & vitiosæ materiæ abundantia partes debiliores partim inflammationes patiuntur, partim herysipelata, aliæ herpetas, aliæ aliud morbi sustinent genus, quædam illi affectui sunt obnoxiæ, qui rheumaticus a fluxionibus appellatur, de quo nos separato scripsimus loco.

COMMEN. 138.

DECLARAT, quomodo ob prædictas causas fit in aliqua parte aggregatio superflui. Et dicit, q cum æque ualentes fuerint membrorum potentiæ, & meatus qui materiam inutilem excernunt, secundum naturam se habuerint: tunc membra in sanitate consistunt, & non fiet prædictæ superfluitatis coaceruatio; sed ubi plus assũptum fuerit q̃ possit digeri, omne quod superfluũ est à uirtute expulsiua necessario excernitur, q si uirtus fuerit imbecillis in eodem remanet loco & si multum fuerit grauat atque intendit. Si uero acre errodit ac mordet, sicuti et quod calidum est calefacit, & frigidum refrigerat. Et hæc clare in uentriculo ostendit, et quod dicit est clarũ. Et dicit q in uentriculo per maiora ac laxiora spatia superfluum extra excernitur, In alijs partibus animalis per tenuiora foramina non extra sed ex alijs in alias defluit partes, expellentibus fortioribus, et suscipientibus debilioribus, Et rursus ex his in alias, atq; ex illis in alias, donec tandem in eas quæ imbecillimæ sunt inter omnes inciderit: sed hinc ad fortiores relabi est impossibile. Et ob hoc in plethora & uitiosæ materiæ abũdantia partes imbecilliores inflãmationes patiuntur; aut herysipelata, uel herpetas, aliç aliud morbi genus, & aliæ illi affectui sunt obnoxiæ, qui rheumaticus à fluxionibus appellatur de quo scripsit tertio de symptomatum causis. Et intelligen

dum cum dicit Gal. cum æque ualentes fuerint, q hoc refertur ad particulas diuersas, & uirtutes diuersas in diuersis partibus existentes, nec intelligitur ista æqualitas esse inter istas absolute, nam quædam sunt particulæ in corpore fortiores, & quædam debiliores: sed intelligitur, q in eis sit æqualitas in robore secundum iustitiam & proportionem quæ secundum naturam debet in eis reperiri, ut q uirtus unius membri digerat & expellat sicut debet &c. Cum autem non sic se habent, tunc multiplicato superfluo ex debilitate digestiuæ uirtutis in particula forti, fit expulsio illius ad particulam debilem. Si contingat q non sint manifesti canales, per quos expelli poßint obstructi: unde tunc fit superflui aggregatio in parte per uiam rheumatis. Et fortitudo uirtutis expulsiuæ in parte una non est causa ut aggregetur superfluitas in alia particula, nisi cũ illa fortitudine sit debilitas alterius coniuncta. Cõtingit autem in fortiori parte superfluitatem aggregari, aut propter errorẽ in regimine, aut quia canales unde tale membrum consueuit suas superfluitates expurgari sunt obstructi, & propter alias causas notas. Et ideo notanter dixit Gal: cũ æque ualentes fuerint, & meatus qui materiã inutilem excernunt secundum naturam se habuerint tunc membra in sanitate consistũt: quoniam dato q particulæ se haberent secundũ naturã: & uiæ

unde

unde superfluitates consueuerũt expelli essent obstructæ: tunc infirmabitur particula aliqua, illa s. quæ est imbecillior: quoniam non remanebit superfluitas in parte fortiori. Potest autem *particula aliqua esse fortior alia, aut ex natura, ut mẽbrum nobile innobili, aut ob aliquod symptoma, quod ex generatione uel tempore est contractũ.* Et *hæc omnia habes à Gal. 2. de accidenti seu in de morborum caussis, cap. 6. Sed dubium est.* An *fortitudo alicuius harum quatuor uirtutum possit esse causa morbi in parte in qua est.* Videtur *q̃ sic ex Auicenna secunda primi, capitulo. 17. de eis quę proueniunt ex euacuatione et retentione: dicit. n. ibi in principio, q̃ retentio eius quod naturaliter euacuari debet, aliquãdo euenit ex fortitudine uirtutis retentiuæ, & infra parũ, q̃ euacuatio eius quod debet retineri euenit aliquando pp fortitudinẽ uirtutis expulsiuæ. Cõtrariũ uidetur, quoniã in nobis uirtus est ad salutẽ. 3. de Crisi cap. 11.* Ergo *quãto fortior est, tanto permanebit membri sanitas.* Ad *hoc dicendum breuiter, q̃ loquendo de fortitudine commensurata alijs uirtutibus, fortitudo retentiuæ non est causa morbi, sed bene de non commensurata: quoniam fortitudo commensurata perfecte retinet q̃diu conuenit & non amplius.* Et *à fortitudine uirtutis expulsiuę euacuatur à corpore uel mẽbro, qđ deberet retineri nõ quidẽ moderata, qualis est in sanis, sed*

Dubitatio.

præceps effrenis. Dicendum etiam q *uirtutes hæ quatuor in membro insitæ, aut sunt adinuicē pares, sic q habeant inuicem debitam proportionē pro operationibus requisitis, & debitum ordinē, quantum ad actum ipsarum, et tempus in quo debent dicti actus exerceri, ut sic attrahat attractiua, ut requirit retentiua, & retentiua retineat, secundum exigentiam digestiuæ, & digestiua alteret, secundum q etiam requirit expulsiua: et tunc conseruant membrum sanum, & proprie appellātur tales uirtutes fortes plusq̄ etiam possunt: Quoniam tunc proprie fortitudo est uirtutis, cū est eius propria sanitas: fortitudo.n. uirtutis uera, quæ eius est sanitas, consistit in temperamento ad iustitiam pro sanis operationibus.* Possunt *& hæ uirtutes adinuicem esse dispares.* Et tunc *ex operationibus potest causari morbus in membro in quo sunt: quoniam ea quæ à temperamento recedunt præter naturam sunt.* Et dicunt *alii, q si ab aliqua uirtute procedit actus intēsior q̄ debeat secundum sanitatem, q talis uirtus non debet proprie fortis appellari in comparatione ad uirtutem actum temperatum facientem.* Et dato *q actus ille sit temperamēto intensior:* Et hoc *quoniam non dicitur uirtus fortis ex intensione actus absolute, sed ex perfectione actus: sed temperatus est perfectior illo intenso, quemadmodū dicimus hominem temperatum habere digestionē perfe-*

Nō dicit uirtus fortis ex intēsiōe actus absolute, sed ex pfectione eius.

perfectiorem cholerico, & tamen cholericus habet eam magis intensam. Non.n. est inconueniēs aliquam uirtutem ægram, & debiliorem aliqua alia ob aliquam necessitatem actum uehementiorem facere q̃ illa fortior, quæ non cogitur ad illũ faciendum: Vnde nõ est dubium, q̧ corpus febriēs habet uirtutem imbecilliorem, quacunq; febre febriat, q̃ ipsum, quando erit sanum, & tamen ob necessitatem additam, facit pulsum maiorem, q̃ tempore sanitatis, quando fortior erat uirtus: propter quod uidendum est. An operationes omnes sint perfectiores in homine temperato, q̃ in distēperato, & q̃ in bruto. Difficultas hæc à multis pertractatur. Dicunt aliqui q̧ omnes operationes collectiue & in unum aggregatæ perfectiores sunt in homine temperato, q̃ in omnibus alijs distemperatis hominibus aut brutis. Nam homo temperatus habet perfectissimum iudicium & intellectum, & licet uincatur ab aliquo in aliqua alia operatione, in sua tamen principali non uincitur ab illo. Ista opinio est uera, & secundũ mentem Galeni, si bene intelligatur, sed sic prolata est diminuta: quoniam non solum aggregatum ex omnibus operationibus cuiuscunq; particulæ, ut oculi & manus est perfectius, q̃ in omnibus alijs seu hominibus distemperatis, seu brutis. Contra hanc opinionem instat Iacobus Forliuiēsis. Nam sint, inquit, duo homines æqualiter temperati, ut

An opõnes oēs pfectiores sint ĩ tpato q̃ in distēperato.

Gal. opinio.

Argumẽtũ cõtra Galenũ.

puta sortes & Plato, præterꝗ in organo odoratus, in quo Plato sit siccior sorte, & sic melius odoret Plato, ꝗ Sortes: tunc hi æqualiter sunt tẽperati, nec unus alio est magis temperatus, & tamen quantum ad aggregatum operationum cuiuscũq; particulæ, Plato erit magis temperatus: quoniam melius odorat. Vel arguatur sic omnes operationes collectiue perfectiores sunt in distẽperato ꝗ in temperato. Probatur in casu prædicto, in omnibus alijs membris ab organo olfactus Sor. et Plato æque perfectas producunt operationes, & cum hoc operatio olfactiua Platonis in perfectione excedit operationem olfactiuam Sortis. Igitur totum aggregatum ex operationibus in Platone excedit perfectionaliter aggregatum ex operationibus Sortis. Sed casus est impossibilis, q̃ Sor. & Plato sint æqualiter temperati, & q̃ alter altero in organo olfactus sit siccior. Nam ut dicit Gal. contra Arist. 3. de locis affectis, cap. 10. in fine, organum olfactus est in primis anterioribus uentriculis cerebri: modo si Plato maiorem habebit siccitatem in organo olfactus, erit siccior cerebro ꝗ Sor. Et sic ipse difficilius apprehendet, licet facilius memoretur. Et sic non erunt æqualiter temperati. Alia est opinio, quæ non potest ullo pacto defendi in hoc cõsistens, q̃ illa operatio dicitur perfectior quæ ordinatur in perfectiorẽ finem. Et quia homo temperatus

Alia opinio.

peratus habet operationes sensitiuas interiores præstantiores. Et aliæ operationes in istas ordinantur, tanquam in ultimas: ideo has habet perfectiores. Igitur aggregatum ex singulis operationibus cuiusq; particulæ erit perfectius in homine temperato, q̃ in distemperato. Sed hæc opinio non est tenenda: quoniam tunc sequeretur, q̧ operatio digestiua hominis esset perfectior sensitiua brutorum, quia in perfectiorem finem ordinatur digestiua hominis, q̃ sensitiua brutorum, quod non est dicendum. Sequeretur etiam, q̧ perfectiorem digestiuam haberet homo habens debilẽ uentriculum, q̃ habens fortissimum, patet si quis haberet debilem uentriculum & bonum intellectũ, & rectius cognosceret, q̃ alius habens uentriculum fortem & malum intellectum, modo Medicus non sic iudicat perfectam digestionem, sed ex sua essentia. Et ideo Arist. 5. de Generatione animaliũ, cum loquitur de exquisite uidere, & in quibus consistat acute & exquisite uidere dicit, q̧ perfectior uisio non est illius qui ordinatur in perfectiorem uisionem: sed illius, qui uel longius uidet, uel melius discernit obiecti differentias. Est & alia positio quæ uult omnẽ operationem diuisiue sumptam esse perfectiorem in homine temperato, q̃ in distemperatis, uel brutis, dicit tamen sed non in omnibus brutis: quoniam uult q̧ ab aliquo bruto posit in aliqua superari, ut pu- Alia pō.

ta in uisione. Et ad hoc probandum supponit haec opinio duo, primũ, q ad hoc ut fiat perfecta operatio oportet instrumentum actionis esse proportionatum, & agenti, & actioni, ut puta, si quis uelit interficere quenquam, oportet ut habeat instrumentum proportionatum sibi agenti, & etiã actioni, puta gladium: nam lapis molendini, & si posit hominem interficere, non tamẽ est proportionatus agenti, cum illum non posit mouere. supponit secundo, q complexio temperata hominis est instrumentum magis proportionatum formae humanae, q̃ distemperata, licet posit in homine esse minus proportionata actioni, ut in odoratu canis, siccior complexio est magis proportionata actioni, q̃ temperata, & cum hoc stat, q respectu formae canis siccitas illa sit proportionata magis formae & actioni. Sed positio haec est chimera, & fundamentum in quo fundatur non est uerum uniuersaliter, ut q ad hoc ut fiat perfecta operatio oportet instrumentum proportionatum esse & agenti & actioni: sed bene quando agens habet aliquid agere in instrumentum, & ipsum mouere, quemadmodum in exemplo dato, modo forma substantialis nihil habet agere in instrumentum suum nec ipsum mouere. Et sic non est uerum instrumentum debere proportionari agenti, sed solummodo actioni. Est deinde alia opinio

Alia pō. Thomae de Garbo, *qui dicit q in complexione tẽperata*

perata

perata non inueniuntur uniuersaliter loquendo operationes omnes perfectiores, q̃ in distemperatis, & q̃ homo temperatus habet illas operationes perfectiores in quas principaliter ordinatur & in quibus supereminet animalia alia, sicut sũt operationes extimatiuæ uirtutis seu cogitatiuæ, ex quibus homo redditur animalium prudentißimum & discretißimum: quales etiam sunt operationes intellectus, cum in eo sint perfectiores, in quo antecedens uirtus intellectui præparans est perfectior: quoniam quanto complexio corporis totius est perfectior, tanto præparat ad formam perfectiorum operationum. Ideo .n. ut dicit Philo*sophus secundo de* Anima, *plantæ non habuerũt hunc sensum, licet habuerint partem animæ: quoniam non fuit in earum materia complexio præparans ad sic nobilem formam. Talis autẽ complexio perfectior est in corpore temperato plus & ideo maxime ab ea operationes, quæ insunt principaliter homini, prouenerint perfectiores; & licet non omnes aliæ propter temperamentũ pro illis requisitum non esse huic conforme.* Ha*bet etiam uniuersaliter temperatus homo omnes operationes meliores, quæ necessario insunt corpori, ex quibus talis prædicta complexio in corpore conseruatur cum latitudine poßibili per totum decursum ætatum, quales sunt operationes naturales, tã ministrantes, q̃ ministratæ. Simili-*

ter etiam cum animal sit animal per tactum, ut 2. de Anima, sub quo etiam comprehẽditur gustus, cum sit quidam tactus meliorem tactum habet temperatus omnibus alijs: tactus.n. optimus causatur ex temperantia complexionis, cum non possit organum tactus ex toto denudari à qualitatibus tangibilibus. Et ideo Philosophus. 2. de Anima, uult q ex nullo alio sensu possimus iudicare super bonitatem ingenij & discretiuę, sicut ex bonitate tactus: secundum.n. hunc sensum indicamus ingeniosos, & non ingeniosos, unde molles carne bene apti mente, & duri carne inepti mente. Sed hæc positio repugnat Galeno, ut statim uidebis. Et ideo dicamus nos aliter, q aggregatum ex omnibus operationibus singularium partium melius & perfectius est in homine temperato quàm in distemperato, uel in bruto, nec potest totum illud aggregatum à quocunq; alio intemperato superari. Cum hoc tamen stat quòd in aliqua certa data operatione conuincatur istud temperatum, & nedum ab homine intemperato, sed etiam à bruto. Et hoc patet à Gal. in primo, & sexto de tuenda sanitate à principio, ubi clare dicit, q in ætate distemperata nonnullę sunt perfectiores operationes, quàm in temperata. Nam inquit optimam temperiem in adolescentia homo obtinet: aliæ uero omnes deteriores hac sunt & declinant ad aliquam qualitatem, ut iuuentus ad caliditatem

Secundũ tactũ iudicãtur ingeniosi & nõ igeniosi.

Galeni positio.

In ætate distẽperata non nullę sũt pfectiores opõnes, q̃ in tẽperata

caliditatem, senectus ad siccitatem, pueritia ad humiditatem: modo inquit Galenus in infantibus omnes naturales operationes perfectiores sunt quàm in adolescentibus, ueluti auctio, concoctio, distributio, & nutritio, & uoluntariæ, ut sensitiuæ & motiuæ, perfectiores sunt in adultis, quàm in pueris, quia imperfectius mouentur pueri, & imperfectius sentiunt, quàm adulti. Si ergo ætas intemperata puta pueritia sit perfectior in aliqua operatione ipsa temperata, ut est ipsa adolescentia, ita etiam complexio intemperata perfectior poterit esse in aliqua operatione ipsa temperata, licet non in toto aggregato: nam ita se habet ætas ad ætatem, dicebat Galenus loco citato, sicut complexio ad complexionem. Idem habes à Galeno in ultimo de causis Symp. Idem ab Arist. in lib. de Memoria & reminiscentia ubi habet: bene memoratiui, male apprehendunt: qui uero bene adiscunt & apprehendunt, male retinent ac memorantur. Et hoc ad humidum et siccum refertur: Nam qui sicci sunt cerebro, bene retinent, sed male apprehendunt, qui uero sunt humidi, melius adiscunt, sed male retinent. qui uero sunt temperati, utrunq; bene faciunt: quia & bene adiscunt & bene retinent, non tamen æque bene alterum separatum faciunt, sicut illi distemperati: non. n. cerebrum temperatum ita bene apprehēdit sicut illud humidū, nec etiā ita bene reti

net, sicut illud siccum: sed conuenienter utrunque facit. Et ideo *cerebrum temperatum ab illo distẽperato puta sicco in aliqua operatione uincitur, & etiam ab humido, quia humidum perfectius apprehendit.* Illud *uero siccum perfectius retinet temperatum uero utrũq; mediocriter facit.* Sed *elligibilius est mediocriter utraque facere, q̃ alterum solum perfecte.* Et ideo *aggregatum ex omnibus partium operationibus, ut dixi perfectius & ellegibilius est in temperato q̃ in distemperato.* Dixit etiam Arist. 2. de Anima. 94. q. *homo sensu tactus excedit omnia animalia: sed in alijs sensibus puta in uisu & auditu à multis superatur brutis, & tamen complexio humana est temperatissima omnium brutorum.* Deinde cum dicit.

Hõ in sẽsibus alijs à sensu tactus à multis supatur brutis.

TEX.

Lau. QVOCIRCA minime mirum videri debet, cerebrum vel etiam totum interdum caput vbi collegit aliquod excrementum, in aliquam partem debiliorem expellere, aut in aures, aut oculos, aut tempora, aut labrum, aut dentes, aut genas, aut palatũ, aut gingiuas, & gurgulionem, & tonsillas, & adenas ibi contentos: atque vbi nullum ex his fuerit imbecille, in thoracem, pulmonẽ, fauces, gulam, ventriculum, fluxionem trãsmittit. Quemadmodum ergo caput sæpenumero prædictorum cuiq; causa morbi

est:ita inflãmationis in iecore & liene,proximarum aliqua partiũ,aut etiam, me hercle,una longius positarum,vel plures quæ excrementa gignunt,augent, transmittũt, & circuitione affligunt. Ac nihil miri est his accidere affectum similẽ excretioni excremẽtorum ventriculi. Quemadmodum igitur si quis videret quidem quantũ quotidie excernitur,ignoraret autẽ causam excretionis,miraretur ordinem:ita qui nescit neq; generationis in capite excrementorũ, neq; excretionis causam,ignorat autem & quamobrem hæc foras decumbant, illa in aliquam aliam partem transfluant: hæret atque miratur influxus proportionem. Pari autem modo,& qui ignorat quæ partes excrementum iocinori transmittunt, miratur proportionem excitatarum ex iecore febrium. Atqui nouit decumbentem in viscus fluxionem et primum phlegmones initium dedisse,& sequentis accessionis ipsam partem affectam authorem esse mirari desinit.

NIHIL igitur mirum,vel cerebrum,vel vniuersum aliquando caput aceruatam in eis superfluitatem ad partes imbecilliores expellere,veluti aures,oculos,tempora,labra,vel dentes,vel malas,vel palatum, vel Leoni.

gingiuas,ad gurgulionem,paristhmia, aut ad eos qui sunt in huiusmodi partibus adenas: & quum nihil in istis imbecille constiterit,ad pectus,ad pulmonem,fauces,gulā, ventriculum,fluxio delabitur. Sicuti igitur caput talium omnium morborum sæpius est causa:ita & eas quæ in hepate fiūt, ac splene inflammationes,aliquæ partes vicinæ,vel etiam (per Iouem) ex remotioribus aliqua vna,vel plures generat, auget, immittit,ac per circuitum exacerbat. Neque mirandum est similem eisdem contingere affectum,qualis in ventris excrementis conspicitur. Sicuti igitur quisque quantum quaque die excernitur,intuens,si causam rei eiusdem ignoret, ordinem miraretur:sic quemcunq; latet superfluitatum in capite generationis atq; excretionis causa, & qua ratione nonnullæ quidem ex ipsis ad exteriora,nonnullæ vero ad aliquē aliū confluant locum,ignorat:hæret etiam atq; miratur similem cōfluxus proportionem. Sic & quicunq; non nouit, neq; quæ partes materiam inutilem ad hepar transmittant,neq; causam propter quam transmittant,intelligit:miratur in febribus quæ ex hepate accenduntur,ordinis proportionē. At qui nescius non est prima inflammatio

nis

nis originem ex fluxione in hepar inciden te prouenisse, ac qd deinceps exacerbetur, causam in ipsa parte patiente consistere: mirari iam desinit.

COMMEN. 139.

INFERT ex prædictis cerebrum quandoq; & uniuersum caput aceruatam in eis superfluitatem ad partes imbelliores expellere, ueluti ad aures, oculos, tempora, &c. Gurgulio particula est in intima oris parte, ubi gulæ & asperæ arteriæ principium, à Græcis, gargareon, dicta, ueluti pectrum uocis existens, Et iuxta eum utrinq; uocata paristhmia. Gargareon hic, si fluxionem à capite suscipiens, longus & tenuis fiat, Columella nuncupatur. Si uero crassior in rotunditatem creuerit, & deorsum feratur uua dicitur. Paulus libro sexto capitulo trigesimo primo. Auicenna Paristhmia, amygdalas: Gargareonem, uuam appellat. Et propterea caput ubi de affectionibus utriusque partis agit, de uua & duabus amygdalis inscribit. Paristhmia & eorum inflammatio. A Celso tonsillæ nuncupantur. Et adenæ dicuntur partes glandosæ: hæ enim, ut dicit tertio decimo methodi, capitulo quinto, Facile fluxiones recipiunt, & maxime quæ rariores natura sunt. Postea dicit, quod si in istis nihil imbecille constiterit: tunc ad pectus, ad pulmone, fauces, gulam, uentriculum, fluxio delabitur. Et

Gurgulio, quid.

Inter columellã, & uuam differentia.

Adenæ, quid.

concludit, q. quemadmodum caput talium omniũ morborum sæpius est causa, ita & earum inflãmationum, quæ in epate & splene fiunt, partes aliquæ uicinæ, uel etiam ex remotioribus aliqua una uel plures quæ excrementa generant, augẽt transmittunt, ac per circuitum exacerbant. Et *declarat hoc cum dicit.* Neq; *mirandum est similem eisdem partibus contingere affectum per circuitum qualis contingit in excrementis uentris: sicuti igitur quisq; intuens quantum quaque die excernitur, si causam huius ignoret, ordinem miraretur.* Ita *qui nescit causam generationis atq; excretionis superfluitatum in capite, & qua ratione nonnullæ ex ipsis ad exteriora confluant, & nonnullæ ad aliquem alium locum: hæret atq; miratur similem confluxus proportionem, pari modo & qui ignorat quæ partes materiam inutilem ad epar transmittant, neq; causam propter quam transmittant intelligit, miratur in febribus quæ ex epate accenduntur ordinis proportionem.* At *qui nouit primam inflammationis originem prouenisse ex fluxione in epar incidente, ac quod deinceps exacerbetur causam in ipsa parte patiente consistere, mirari iam desinit.*

T. E. X.

Lau. CAETERVM duplex causa est huiusmodi influxus humorum, vna quam proxime indicaui, quoties ex aliis partibus in alias

alias debiliores excrementa transmittũtur: altera vero, quoties attrahũtur, de qua hoc loco agendum, initio sermonis petito ab ijs quæ omnibus prospicua cõfessaq; sunt. Si.n. thapsiam illinas cuipiam, videbis par uo tempore partem huic esse calidiorem, atque in tumorem non paruum attolli. Nec secus si foueas partem quampiam iu- xta ignem, aut fortiter frices, aut vngas re- sina, aut pice modice calida, deinde paulo post euellas vniuersim, aut si etiam vngas partem quopiam medicamento calido. Vi debis.n. ex omnibus ipsam attolli molem: quia calor ipse, vel ad se trahere, vel susci- pere soleat fluxionem. Verum necesse non est in præsens talia definire, id quod vtile est instituto iam habentes, etiam sine huiu- smodi contẽplatione. Semper.n. in partes vehementius calescẽtes decumbere fluxio videtur: vbi corpora plena sunt, atq; abun dant excrementis, admodum larga: vbi va cant excrementis pauca.

DVPLEX autem est huius fluxionis oc casio, altera quam nuper diximus, quando materia inutilis ad imbecilliores partes ab aliis detruditur, altera quando eadem attra hitur, de qua iam sermonem faciemus, sum pto hinc etiam ab illis initio, quę omnibus Leoni.

sunt manifesta. Nam si cui inunxeris thapsiam, huic haud ita multo post, partem illam calidiorem, atque in ampliorem tumorem elatam conspicies: sic & si membrum aliquod iuxta ignem calefeceris, aut vehementiorem frictionem adhibueris, vel resina perungens, vel pice modice calida: deinde vniuersam paulo post auferas, siue quodcunque medicamen parti cuique applicaueris, in hisce omnibus eundem in tumorem videbis attolli, quoniam caliditas natura apta est fluxiones attrahere, aut easdem recipere. Neque enim præsentis est loci ista discutere, quum quod proposito expedit numero, etiam sine hac contemplatione habeamus. Illud enim compertum habetur, quod semper in corporibus plenis, aut in quibus inutilis materia redundat, magna portio ad eas defluit partes, quæ vehementius incaluerint. In his autem quæ superfluitatibus vacant, admodum pauca.

COMMEN. 140.

VLTRA *datam causam fluxionis humorum, quando materia inutilis ad imbecilliores partes detruditur, declarat aliam, quando eadem materia attrahitur. Vnde duplex est causa attractionis, calor, scilicet & dolor.* Et q. calor

lor in particula sit causa attractionis humorum ad se, declarat per exépla manifesta. Postea Galenus se excusat, cum dicit. Neq; .n. præsentis est loci. Et quod dicit est per se notum. De Thapsia dixit. 6. simplicium, q. acrem & ualenter habet excalefacientem facultatem cum humiditate coniunctam. Quamobrem ex alto uiolenter extrahit, & quod extraxit digerit. Deinde cum dicit. *Attractiõis cã duplex.*

TEX.

DECVMBIT præterea maxime, & in dolentes. Sic nanque sæpe cui summus digitus manus minima acu punctus est, statim dolet, & paulo post partes quæ circiter sunt inflammatione laborant, atque in molem maximam tolluntur. Quibusdam vero etiam bubones sub ipsis alis erumpunt, vbi acceperint aliquid fluxionis rara & spongiosa, quæ ibi habentur corpora, quos Græci nominant adenas. Quibusdam autem accidit id in medio brachio, vbi insignis aden ea parte extiterit. Lau.

NON PARVM VERO, ET AD partes dolentes solet defluere. Sic igitur quispiam, cui extremam partem digiti acus exigua pupugerit, statim in- Leoni.

doluit: paulo post vero inflammatur, atque in magnum tumorem pars omnis circunstans attollitur: in quibusdam uero sub alis bubones exurgunt, quum rara ac spongiosa corpora, quæ Græci adenas appellant, ibidem aliquid fluxionis admittant: quibusdam vero & in medio brachio hoc fieri conspicitur, quum in eodem loco effatu dignus aden fuerit constitutus.

COMMEN. 141.

OSTENDIT *q. etiam dolor est causa attractionis, & q. aliquando attrahit ad partem quæ dolet, & aliquaudo ad aliam, si contingat illam esse magis aptam recipere,* Et *in quibusdam sub alis.i.in subascellis bubones exurgunt dolore in digito manus existente.* Et *quibusdam in medio brachio hoc accidit, ubi aden notabilis in ea parte extiterit.*

TEX.

Lau. PERSPICVE id quod dicimus videre licet, quoties vlcus aliquod exiguum sine inflammatione ac dolore prope vnguem fuerit. Si.n. hoc contemnatur, neque coeat, et ad cicatricem deducatur, innata ipsi caro ab vngue pressa primum quidem dolet, deinde totus digitus, aliquando vero & eorum corpus, & interdum manus, vel pes in maximam deducitur inflammationem.

Ita

Ita igitur dolor attrahit in dolore affectas partes fluxionem, nõ tamen causam huius hic dicere oportet. Alibi.n.commodius est dicta, nec illius in præsens indigemus. Videntur ergo iam causæ fluxionum ex ipsis partibus laborantibus fluxione ortæ esse duplices. Vna ex calore qui in eis accenditur: altera ex dolore qui superuenit.

QVOD autem dicitur apertissime cognosces, quum vlcusculum aliquod paruũ expers doloris, atque inflammationis propè vnguem extiterit. Si.n.negligatur, neq; coalescat, atq; ad cicatricem perducatur, adnata deinde carne, quæ ab vngue comprimitur; primum quidem ibidem dolor excitatur; deinde in toto digito, nõnunquam vero vel manus vel pes ad magnam inflammationem effertur. Vsq; adeo ob dolorem fluctionibus partes laborant, non tamen huiusce rei causam hoc in loco aperire, est necessarium. Alibi.n.oportunius dicta est, neq; ea in præsentia indigemus. Videntur itaque manifeste fluxionum causæ ex ipsis partibus laborantibus originem trahere, quarum altera est in eisdem accensa caliditas, altera dolor excitatus. Leoni.

COMMEN. 142.

DECLARAT *alio exemplo q̃, dolor attra*

hit, Et postea concludit, & litera est clara. Et *ita scribit .13. methodi, capit. tertio. Sane causa fluxionis duplex est.* Aliquādo *enim ex ipsa parte quam phlegmone uexat, oritur: aliquando ex alia quapiam alijsue.* Ex *ipsa, quoties aut calidior est facta, aut dolore urgetur.* Non *ex ipsa, quum uel alia quapiam, uel alijs superfluum illis transmittitur, uel etiam ex totius corporis affectu.* Fit *igitur calidius, uel propter immodicum motum, uel aliquem ex sole, aut igni tepo rem, uel acre medicamentum.* Dolore *uero angitur, & propter intemperiem, & uulnus, & contusionem, & distorsionem, & tensionem, & obstructionem, & spiritum flatuosum.* Intemperies *modo extrinsecus illi prouenit, modo ex succis, qui in ipso habentur corpore.* Et *extrinsecus, uel ab aliquo uenenatorum animalium, uel pharmaco quod uehementer excalefaciat, aut refrigeret: etiam ex ambiente nōnunquam.* Ex *ipso uero laborantis corpore, cum id iam uitiosos succos qui facultate sint dißimili congeßit.* Et *nota quare caliditas accidentalis similiter et dolor est causa attractionis humoris ad locum in quo est.* Nam *ipsa sui resolutione inanit & locum euacuat in quo est ab humiditate.* Et *sic oportet ad locum illum replendum, ne detur uacuum, humiditates currere,* Attrahitur *autem plus, quàm sit quod resoluitur: quoniam calidum multū, ape*

Quare caliditas & dolor cā ē attractiōis humoris ad locū ī quo est.

rit

rit & concauitatem membri dilatat: unde membrum in tumorem elleuatur et uenæ extendūtur. Etiam materias elliquat & facit cursibiles & ad membrum mobiles. Et de dolore ita scribit Gal. *13. methodi, cap. 3.* Huius causam quidam omnino non aßignant, quidam nullo modo probabilem: Nostra uero sententia talis est. Docuimus in eo opere quod de naturalibus facultatibus edidimus, unam esse naturæ facultatem quam excretoriam dicimus. Ea suo munere tum fungitur, cū triste aliquod sentit. Vnum uero quiddam est ex ijs quæ eam contristant, ipsa quæ dolorem excitat causa, quæcunq; ea sit. Hanc igitur eijcere dū properat, phlegmonem interdum in particula concitat. Cum enim primis suis conatibus nihil profecit, uehementius aggressa quod infestat expellere, sanguinis aliquid & spiritus ex superpositis partibus in afflictam simul exprimit. Atque hinc fit quòd ex dolore particula pro portione confluentis in eam humoris, in tumorem attollitur. Deinde cum dicit.

TEX.

CAVSA autem cur, aut plus, aut minus, aut benignius, aut deterius influat, est non in ipsis solum partibus laborantibus fluxione: sed cur benignius, deterius ve influat, in ipsis partibus Lau.

mittentibus causa est: cur autem plus minusve, in vtrisque. Calor. n. fortis ac dolor, plus: debilior, minus attrahit. Itidem corpora excrementis vacua exiguum quiddã trahentibus mittunt: excrementosa autẽ ac plethorica tanto plus mittunt, quanto ab ipso naturæ habitu lõgius recesserint. Atque hæ quidem fluxionum differentiæ sine debilitate partium fluxione laborantium existunt. Alię vero & ob harum debilitatem, ac fortitudinem mittentium excrementa, efficiuntur. Omnis. n. inflammatio sine vulnere ac collisione prehendens partem, excrementis quibusdam decumbentibus ex fortioribus in debiliora existit.

Leoni. QVOD autem vel minus, vel plus, vel melius, vel deterius influit, causa non tantũ in parte fluxionibus obnoxia consistit: sed quod melius fit, aut deterius ex partibus mittentibus pendet, quod plus vel minus, tum ex his quæ mittunt, tum etiam ex his quæ recipiunt. Vehementiores si quidem calores, atque dolores attrahunt vehementius, minus autem debiliores: sic & partes quæ superfluitatibus parum aliquid trahẽtibus immittunt. Quę autem pleniora sunt & materiæ inutilis copiam habent, tanto ingerunt amplius, quanto plus à naturæ modo

Cur ẽ, q. aliquãdo plus est, qđ influit, aliquãdo minus aliquãdo melius, et aliquãdo deterius.

modo recesserint. Hæ igitur sunt fluxionũ differentiæ,quæ sine partium quæ fluxiones admittũt,imbecillitate consistunt. Aliæ vero & pp harũ imbecillitatẽ, & propter earum robur quæ superfluitates transmittunt: omnes. n. quæ sine ictu aut fractura partibus adueniunt inflammationes, ex superfluitatibus quæ à membris fortioribus ad debiliora confluxerint,generantur.

COMMEN. 143.

OSTENDIT *cur est q aliquando plus est quod influit,aliquando minus,aliquando melius, & aliquando deterius.* Et *dicit causa horum non tantum est in ipsa parte fluxionibus laborante: Sed q melius & deterius influat, causa in ipsis partibus mittentibus est: q autem plus uel minus in utrisq;,in partibus quæ mittunt, tum etiam in his quæ recipiunt causa est,quia calor fortis, ac dolor plus attrahit,debilior,minus.* Et *corpora quæ superfluitatibus carent parum,aliquid partibus trahentibus immittunt. Quæ autem pleniora,& materiæ inutilis copiam habent,tanto plus mittunt,quãto plus à materiæ modo recesserint.* Et *concludit, q hæ differentiæ fluxionum à calore & dolore sunt quæ fiunt sine imbecillitate partium,quæ fluxiones admittunt.i.partium recipiẽtium,et supple sine fortitudine mittentium.* Aliæ *uero supradictæ consistunt,& propter harũ im-*

becillitatem, & propter earum quæ superfluitates transmittunt fortitudinem. Et non intelligit, q in his partibus trahētibus non sit imbecillitas cum dolor debilitet: Sed q in his imbecillitas non est causa attractionis, sicuti in illis. Nam omnes inflammationes quæ sine uulnere aut contusione partibus adueniunt ex superfluitatibus quæ à mēbris fortioribus ad debiliora confluxerint generantur.

TEX.

Lau. TALIS autem inflammatio statim accendit febrem, quoties ob magnitudinem, aut uicinitatem calor ex ea ad cor peruenerit. Decumbentiā igitur excrementa in omni inflammatione putrescunt propter causas prius dictas. Nec similiter omnia putrescunt; eo quod quædam sunt pituitosa, alia melancholica, nonnulla biliosa. ipsis autem putrescentibus accenditur calor præter naturam in parte inflammatione affecta; simul quidem calefaciens quæcunque primæ tangunt inflammatione obsessas partes; deinde illis continuas, ex quibus rursus aliæ ratione vicinitatis calefactæ, rursusque aliæ ab illis vsque ad ipsum cor deferunt interdum caliditatem. Sed quæ nam sit dispositio in parte in-

flammatione affecta diximus in libro de temperie inæquali: & item in libro de tumoribus præter naturam.

STATIM vero inflammationes huiusmodi febres accendunt, quando videlicet ob magnitudinem, vel uicinitatem earum, caliditas ad cor vsque peruenerit. Putrescunt igitur in inflammationibus omnibus congestæ superfluitates, ob eas quas ante cõmemorauimus causas. Non æque tamen omnes putrescunt, quum ex eis nonnullæ quidem sint ex pituitæ speciebus, nonnullæ atrę bilis, aliæ amaræ. Quũ vero putruerint, calor præter naturam inflammationem patientem occupat partem; simul autem ab eadem præter naturam caliditate corripiuntur quæcunque proximæ partes: atque hæ rursus vicinitatis ratione sibi continuas calefaciunt, illæque rursus alias, donec tandem per successionem ad cor usque aliquando caliditas permeat. Quisnam uero sit in partibus inflammationem patientibus affectus, in libro de inæquali temperatura monstrauimus, atque in altero qui de tumoribus, qui præter naturam inscribitur.

Leoni. *Quõ ex materia morbi in parte aliqua existẽtis febris accẽditur.*

COMMEN. 144.

VT ostendat causas periodicationis in febribus. Primo declarat quomodo ex materia morbi in parte aliqua existẽtis. febris accenditur. Dicit etiam ꝙ in inflammationibus superfluitates congestæ putrescunt ob eas causas quas supra dixit: quoniam talis humor non transpiratur; neq; à natura regulatur, ut supra dixit: Non tamen, dicit, similiter putrefiunt omnes tales superfluitates: quoniam aliter pituita, aliter melancholia, et aliter flaua bilis, Et non uult ꝙ non sit eadem causa putredinis omnium eorum. s. prohibita transpiratio &c. Sed ꝙ alius est modus putredinis, et alius modus caloris præter naturam in uno, & alius in alio. Deinde dat modum secundum quem fit generatio febris à calore talis humoris. Et hoc fuit perfecte declaratum, cap. 5. primi libri. Deinde ut perfecte scias, quæ nam sit dispositio in partibus inflammatione affectis te remittit ad librum de inæquali temperatura, & ad lib. de tumoribus præter naturam. Deinde cum dicit.

Nõ idem modus putredinis in pituita melãcholia, & flaua bili.

TEX.

Lau. QVOD autem necesse sit contentum in ea sanguinẽ putrefieri sæpenumero, simul cum materie quæ influxit, in hoc dicetur. Excrementũ igitur quod decubuit ex vna parte in aliam, interdum adeò multũ prauumq; est, vt partis laborantis fluxione lę-

dat

dat vires: interdum adeo mite ac exiguum vt suscipiens corpus minime offendat. Si igitur adeo debilitet vires vt exoluantur, nec præterea euincant ea quæ prius vincebant, tunc sanguinem putrefieri necesse est duplici ratione: et quia humor minime euictus à calore proprio reliquã habet in putredinem mutationem: & quia simul cum excrementis putrescentibus putrescit. Sin non tantum lædat vires vt exolutæ penitus quiescant, semipræuus & tanquam semiputris, in tali constitutione sanguis efficitur: uicinitate quidem putrescentium excrementorum simul putrescens, persistens tamen in sua ipsius natura quantum est in ratione facultatis ipsum conficientis. Vtcunque autem se res habeat, accessus calor per primam putredinem penitus acrior ac mordacior est quam foret dum per naturã haberet.

IN hoc vero ostendemus necessarium esse sanguinem in eisdem contentum vnà cũ superfluitatibus influentibus plerunque putrescere. Quæ ab vna particula infertur ad aliam superfluitas, est adeo multa aliquãdo ac vitiosa, vt recipientis particulæ potẽtiæ afferat detrimentum, nonnunquam vero adeo mitis & pauca, vt suscipienti corpori nullam inferat noxam. Si igitur ita poten- Leoni.

tiam oppresserit, ut iam dissoluatur, neque iam conuincere posßit ea quæ prius conuincebat, tunc iam sanguini necessarium est putrefieri, idque duplici ex causa. Quia uidelicet humor quem proprius calor non obtinet, nihil habet reliquum, nisi ut ad putredinem transeat: & quia cum superfluitatibus putrescentibus unà putrefit. Quòd si non adeo potentiam prosternat, ut iam dissoluta quiescat, semiputridus, ac semiuitiatus omnino in tali statu redditur sanguis ex uicinitate quidem putrescentium superfluitatum ad putredinem raptus, tantum uerò in sua natura perseuerans, quantum in eius a qua exórnatur potentiæ ratione consistit. Vtcunque uero se res habet, qui in prima putredine calor accenditur, est quidem acrior atque mordacior eo, quod secundùm naturam.

COMMEN. 145.

O STENDIT *necessarium esse plerunque sanguinem in particulis contentum unà cum superfluitatibus influentibus putrescere: quoniam superfluitas quæ ab una particula ad aliam infertur aliquando est adeo multa ac uitiosa, ut recipientis particulæ uires lædat, nonnunquam uero adeo mitis & pauca, ut nullam ei inferat noxam.*

noxam. Si igitur adeo debilitat uires, ut exoluantur, neque iam conuincere possint ea quæ prius conuincebant. Tunc sanguinem putrefieri necesse est duplici ex causa: & quia humor à proprio calore non uincitur: & quia simul cum superfluitatibus putrescentibus putrescit. Et si non tantum uires lædat, ut exolute penitus quiescant, semiputridus ac semiuitiatus sanguis redditur, ad putredinem raptus ex uicinitate putrescentium superfluitatum, persistens tamen in sua natura tantum, quantum in ratione eius facultatis à qua exornatur consistit. Et utcunque sit, inquit, calor qui in prima putredine accenditur acrior est, ac mordacior eo quod secundum naturam.

TEX.

ATQVE tantum crescit, quantum natura ipsa excrementorum sufficiat. Hæc enim talem habent proportionem ad calorem ex eis accensum, qualem ligna ad ignem obtinent. Hæc tamen minime in infinitum tempus sufficiunt ad alterationem: sed terminus alterationis ipsis est, humoris innati consumptio. Nam eo usque cremari queunt, dum innatum habuerint humorem: atque eo cõsumpto cremari desinũt, ac reliquiæ eorum, nominantur cinis. Quinetiã putrescentium humorũ Lau.

ſimiliter calor permanet dum prorſus ſint aſſati. par eſt autem reliquias humorum terreſtres exiguas eſſe nequaquam multas, quemadmodum lignorum: propterea ꝙ in ſubſtantia eorum elementum humidum exuperat, nõ ſiccum. Simili modo ſi libeat, coquere humorum externorum quẽpiam, vt oleum, aut vinum, terreſtre quidẽ eius ꝙ minimum relinquetur, reliquum autẽ totum extenuatum, in vaporem atq; aerem diſcedet. Itaq; tota ſubſtantia feruefactorũ humorum, ex putredine extenuatorum ab ipſo calore in ambientem diſpergitur per vigorem, inclinationemq; febrium. Remanet autem iam excrementum omnino exiguum, vel nullum: in humoribus quidem craſsioribus exiguum, in ſeroſioribus autem nullum.

Leoni. TANTVM vero augetur, quantum ſuperfluitatum natura ſuppeditat. Hæ ſi quidem ad eum qui ab ipſis calor augetur, ferè ſimilem quandam habent rationem, quã & ligna ad ignem. Non tamen in infinitũ vſque tempus hæc ad alterationem ſufficiunt, ſed eſt quidam tranſmutationis terminus cum eo vſq; poſsint exuri, donec aliquid natiui liquoris habuerint, qui vbi conſumptus ex toto fuerit, tũc ardere iam

desinunt, ac quę reliquæ supersunt, cineres appellantur. Et quidem eodem modo putrescentium humorum caliditas permanet donec omnino fuerint assati. Parũ autem reliquiarum terrestrium restare ex humoribus est verisimile, non quemadmodum ex lignis plurimum: quoniam in eorũ substantia humidum & non siccum præualet elementum: ita & si aliquem ex exterioribus humoribus elixare volueris, veluti oleum vel vinum, paruum aliquid terrestre relinques, reliquum vero omne extenuatum in aerem ac vaporem resoluetur. Et quidem feructibus in putredine humoribus à caliditate extenuatis, eorundẽ substantia, quum febres consistunt atq; declinant, in ambientem aerem dissipatur. Superfluitas autem vel exigua remanet, vel nulla, in crassioribus quidem humoribus pauca, in serosioribus nulla.

COMMEN. 146.

ETIAM *pro declaratione dicendorum reddit causam, quare calor putredinis & præter naturam in materia accensus finitur, et causam eius perdurationis in tali materia.* Et dicit q, *tantum augetur, quantum natura superfluitatum suppeditat: quoniam secundum q, diuersa est natura superfluitatis, diuersimode durat, & secundum eius*

quantitatem diuersam plus durat & tardius, Et hoc declarat dicens,q, simile est de calore accen so in humore in parte aliqua existente et de igne accenso in lignis: nam ligna non sufficiunt ad alterationem.i.combustionem per infinitum tempus: sed eis est terminus alterationis, consumptio humoris innati: Nam donec in eis permanet liquor, sunt apta substentare calorem: nam consumpto ex toto humido, quod remanet est cinis. Similiter est in humoribus qui putrescunt: quoniã in eis perdurat caliditas quousq; permanet earũ humiditas. Ponit postea differentiã inter humores & ligna, & omnia quæ dicit sunt clara.

T E X.

Lau. QVOD si nulla debilitas extiterit uirium partis inflammatione laborantis, nec rursus mittantur excrementa: & morbus solutus est, & post hac haud iterum febricitauerit homo, neque sequenti die, neque tertio quoq; die, neque quarto quoque. Quod si ob eandem causam mittantur excrementa ob quam ab initio parti mittebantur, aut si hæc quidem non amplius mittantur, sed permaneat virium debilitas: denuo febricitare hominem necesse est.

Leoni. QVOD si nullã imbecillitatem pars inflammata contraxerit, neque iterum superfluitates adueniant, ęgritudo finitur, neque

deinceps

deinceps aut sequenti, aut tertia, aut quarta die, homo febricitabit. Quod si denuo eandem ob causam, ob quam primæ etiã missæ sunt, aliæ immittãtur superfluitates, aut si nec hæ quidem mittentur, sola autem remaneat potentię imbecillitas: hominem secundo febricitare est necessarium.

COMMEN. 147.

HIS *declaratis intendit inquirere causam. Vnde febre accensa ex materia in parte aliqua aggregata accidant periodi & reuersio eorum & ordo: non. n. poteramus hoc scire nisi sciremus an talis materia poßit febrem causare, necne,* Etiã *nisi sciremus qualiter in ea calor habeat perdurare, & quare, & qualiter habeat declinare: hęc enim fuerunt duo quæ declarauit in textu præcedenti. Ostendit ergo primo* Gal. *quare est, quod aliquando accensione febrili semel facta, nõ fit amplius reaccensio, & quare fit eius reaccensio.* Et *dicit si nullam imbecillitatem pars inflammata contraxerit, neque iterum superfluitates adueniant, ægritudo finitur, neq; deinceps, aut sequenti, aut tertia, aut quarta die homo febricitabit. Quòd si denuo eandem ob causam primæ etiã superfluitates mißæ sunt, aliæ immittantur, aut si hæc quidem non amplius mittantur, sed permaneat uirium debilitas, denuo febricitare hominem necesse est: quoniam, ut dictum fuit quia ob imbe*

Quare aliquãdo accẽsiõe febrili semel fcã nõ fit ãplius reaccensio et quare fit eius reaccensio.

cillitatem non poterat particula suum conuertere nutrimentum, ideo in se congregãs superfluitatem febris reaccendit.

TEX.

Lau. SVBIICIATVR.n.primũ, facultas partis robusta, tempore vero interueniente eisdem in partibus quæ prius transmiserant, collecta esse excrementa paria quantitate, & qualitate his quæ initio transmiserant. Hoc vero accidit his in quibus dispositio mittentium, & attracti ad ipsas alimenti quantitas & qualitas eadem permanet. Necesse enim est, æquale ac simile quod ab eadem alteratur facultate, æqualia ac similia facere excrementa. Quinetiam tempus collectionis eorum necessario æquale erit. Partes enim quæ aluntur quoad similem habuerint constitutionem ab eodem nutrita alimento, æqualia quantitate et similia qualitate, atque eodem temporis tractu colligent excrementa. Quinetiam eadem circuitione incitantur ad expellenda ea atq; mittenda debilioribus. Si quidem tunc primum expellendi facultas excitatur ad operationem suam, vbi grauatur multitudine excrementorum, aut qualitate molestatur. Sed de his omnibus in commentariis de viribus naturalibus definitum iam est: in quibus

quibus exercitatum esse conuenit eum, qui quæ nunc dicuntur, sit cum demonstratione intellecturus: magno quidem præmio ipsi proposito ex tali contemplatione ad curandi viam & rationem.

SVBIICIAMVS enim primum quidẽ validam esse particulæ potentiam, in tempore vero intermedio eisdem in partibus, quæ prius transmiserunt, aceruatas esse superfluitates & qualitate & quantitate pares his quas ante immiserunt. Hoc vero in his accidet, in quibus eadem permanet imminentium partium dispositio, atque eadem attracti alimenti qualitas quantitas ve seruatur. Est enim vt arbitror, necessarium, quum æquale & simile ab eadem potentia alteretur, æquales etiam & similes fieri superfluitates: tempus quoque in quo eadem aceruabuntur, necessario erit æquale: si quidem enutritæ partes eundem seruauerint habitum; atque eodem alimento nutrientur, & quantitate æquales, & qualitate similes superfluitates eodem temporis termino cumulabunt, eodem quoque circuitu ad eas expellendas, atque ad imbecilliores partes detrudendas mouebuntur. Leoni.

Siquidem vis excretoria tunc primum ad suum opus excitatur, quãdo aut superfluitatum multitudine aggrauatur, aut ex qualitate stimulatur. De hisce vero omnibus plenissime dictum est in commentarijs de potentijs naturalibus, in quibus exercitatum esse oportet quicunq; ea quæ in hoc loco dicuntur cum demonstrationem cupit ediscere. quum magna quoq; eidem ex ea contemplatione ad curandi facultatem præmia proponantur.

COMMEN. 148.

OSTENDIT *ob quam causam cadit in feb. periodus determinatus.* Et *hoc quũ uirtus in particula est similis dispositionis & fortitudinis sicut prius, quando erat non imbecillis.* Nam *cum seruatur eadem dispositio in particula quæ mittit à principio morbi usq; ad finem, & eadem in parte suscipiente, & per quantum tempus permanet, seruatur ordo periodorum.* Et *dicit subijciamus.n.primum ualidam etiam particulæ potentiam: quoniam iam fuit dictum, q, ob imbecillitatem uirtutis particulæ potest fieri febris reaccensio, & per consequens eius uariatio potest ordinem periodorum uariare.* Et *dicit atque eadem attracti alimenti qualitas, quantitásue seruatur: quoniam permutatio in regimine potest esse causa permutationis periodorum: nõ.n.uniformiter*

se haberent particulæ ut prius. Et remittit nos ad librũ de potẽtijs naturalibus cum dicit. De hisce uero omnibus &c. Et nota differẽtiam inter accessionem, & periodum. Nam quod Greci dicunt paroxismum, Latini accessionem appellãt. Et quod Græci periodum, Latini circuitũ dicũt. Periodus est totum illud tempus, quod à principio unius accessionis siue paroxismi usq; ad principium alterius, comprehendẽdo.s. in hoc tempore, principium, augumentum, & statum accessionis, & declinationem usq; ad aliam nouam accessionem. Et iste periodus siue circuitus diuiditur in duas partes ab ipso Galeno in tractatu de uniuersalibus morbi temporibus, in partem meliorem & partem deteriorem, pars deterior periodi dicitur accessio, pars melior dicitur declinatio. Et sic per accessionem intellige totum illud tempus comprehendens principium, augumentum, & statum usque ad declinationem. Et sic patet, q. periodus nõ reperitur in febribus quæ sunt unius paroxismi à principio usq; ad finem. Et q. magis reperitur in interpolatis, q̃ in continuis cum in eis uera sit intermissio: in continuis tamen licet non sit uera intermissio: est tamen in eis quidam tepor, dico de cõtinuis quæ proportionales dicuntur. Patet tertio q. motus periodicus solum inuenitur in ægritudinibus dependentibus à materia & à causa, non autem ægritudinibus à causa

Differentia inter accessionẽ & periodum.

Periodus magis in interpolatis q̃ in cõtinuis

non dependentibus, ut est hectica, cum in eis non cadat alteratio & dispositionis inuocatio.

TEX.

Lau. NAM vt alia omnia omittam, quæ sum dicturus in eo libro, vnius tantummodo faciam mentionem, quod maxime quidem in promptu est, quodque ipsi sepenumero fecimus, ophthalmiæ, scilicet per circuitionem repetentis. Spero enim id non paruum incitamentum fore lectoribus ad eam quam hoc loco tradimus condiscendam doctrinam. Contra enim quàm ii qui se nominant ob oculorum curatione ophthalmicos, curauimus semper huiusmodi ophthalmiam. Nam cum illi semper oculis negotium facesserent, nos interdum purgatione, interdum balneo, interdum meri potione (vt Hippoc. dicit) interdum sanguinis missione, interdum vtrisque, vel clystere cum sanguinis missione vsi sumus: atque interdum statim his adhibitis desiuit, quandoq; etiam vbi capiti fuisset prospectum. Omnes enim qui ita curati sunt, aut omnino accessionem non habuerũt, aut semel solum: sed multo leuiorem q̃ prius. Sed de curatoriis discretionibus ac de inditiis, nequaquam est hoc loco agendum.

NAM

NAM vt reliqua omnia silentio prætere- Leoni.
ream, quæ a nobis in eodem tractatu dicentur; de vno tantummodo, quod magis in promptu est, atque a me sæpissime factum, mentionem faciam de ea quæ per circuitum accedit lippitudine, nō paruum enim existimo fore incitamentum his, qui audituri sunt, ad eam quam hoc loco docemus contemplationem addiscēdum. Nos enim contra quàm illi qui se medicos oculares appellant, semper huiuscemodi affectus curauimus. Nam cum illi semper oculis negocium facesserent, nos aliquando purgatione, aliquando balneo, aliquando meri potu, vt inquit Hippoc. aliquando missione sanguinis, nonnunquam vero vtrisq;, vel clystere cum sanguinis missione vsi sumus, vnde nonnunquam statim sanitas est subsequuta, nonnunquam vero post curationem capiti adhibitam. Nam quicūq; hoc modo curati sunt, uel nullam amplius, vel vnam tantummodo accessionem passi sunt, eandemque minorem quàm prius. Sed de curādi quidem dispositionibus cognitionibusque non huius interest loci.

COMMEN. 149.

DECLARAT *quæ dixit exemplo. Et dicit quòd omnia quæ dicturus eo in libro omittet, de*

mo tantummodo quod magis in promptu, & ab ipso sæpeßime factum mentionem faciens, de lippitudine.s. quæ per circuitum accedit. Nam ipse aliter, q̃ illi qui se medicos oculares appellant semper huiusmodi affectus curauit, aliquãdo purgatione, balneo, aliquando meri potu, ut dixit Hippoc. *sexta aphorism. 31. aliquando sanguinis mißione, nonnunquam uero utrisq;, uel clystere cum sanguinis mißione usus est.* Vnde *nõnunquã statim sanitas est subsequuta, & nonnunquã post adhibitam capiti curationem.* Et dicit, *q qui hoc modo curati, uel nullam amplius, uel unam tantummodo acceßionem paßi sunt, & minorem q̃ prius:* Vide *eum in commento aphor.* Dolores oculorum *meri potio, aut balneum &c.*

TEX.

Lau. CAETERVM q accidat interdum totum caput, aut minime affectum, sed sanguine prauo atq; excrementoso nutritum, colligere excrementa plura ac vitiosiora q̃ ante, ita vt nequaquam eis sufficiant naturales effluxus ac perspiratus, sed cogatur natura expellere excremẽtum ad aliquam partem debiliorem, aut si humores secundum naturam se habeant, ipsum autem affectum sit, aut etiam ambo concurrant, colligi excremẽta, atq; decumbere in aliquam partem, præsens sermo demõstrare studet.

Etenim

Etenim quoad decumbens humor similis fuerit,& capitis dispositio eadem,eousque excrementa æquali colligentur tempore similia & æqualia, & accesſiones oculorū similes erunt. Simili modo & si non totius capitis,at certe vnius alicuius in eo partis, aut meningum,aut cerebri ipsius fuerit aliqua dispositio,ita vt ex tali nutrimēto colligat tantum taleq; excrementum tanto tēpore:deinde expellat excrementum id tūc primum,quū ab eo insigniter molestatur: accidet & tunc per circuitionem infestari vel oculos,vel aures,vel aliquid aliud tale, in quod debilius expulsum fuerit excremētum. Vt igitur in oculis,vel auribus,ac pedibus,& aliјs multis partibus talibus perspicue videtur fieri accesſio per circuitionem , quemadmodum ostensum est: quid mirum in pleuritide,& peripneumonia,& phrenitide,& aliis omnibus quorum non licet intueri inflammationes,similiter fluere excrementum:nullo alio ipsa parte inflammatione obsessa affectu laborante peculiari ac proprio ad dictorum generationem, q̃ ꝙ mittentibus excremēta eo tempore imbecillior est.

QVOD vero contingat vniuersum aliquando caput quod nihil passum sit, sed Leoni.

ſanguine tantummodo vitiato atque inutili nutriatur, plures q̃ antea, ac deteriores ſuperfluitates colligere, adeo vt naturales effluxus, atque difflatus non ſufficiant, quin neceſſarium ſit naturam ad imbecilliores partes excrementa detrudere; aut ſi humores quidem ſani fuerint, ipſum vero caput male ſe habeat, aut vtraque incommoda cōueniant ſuperfluitates quidem aceruari: ad aliquod vero membrum irrumpere, præſens ſermo indicare propoſuit. Donec etenim & qui defluit humor ſimilis fuerit, atque eadem diſpoſitio capitis tandiu ſuperfluitates & tempori æquali, & ſimiles atque æquales aceruabuntur, ſimilesque oculorum fient exacerbationes. Eodem pariter modo, ſi non caput vniuerſum, ſed aliqua eius pars vel mẽbrana vel cerebrum ita fuerit affecta, vt ex huiuſmodi alimento talem, ac tantam ſtatuto tempore contrahat ſuperfluitatem ac deinde repellat, quamprimum ab ea effatu dignam ſenſerit læſionem, tunc per circuitum exacerbari contingit, vel oculos, vel aures, vel membrum aliquod imbecillius, ad quod ſuperfluitas detruditur. Sicuti igitur in oculis, & auribus, & pedibus, multiſque aliis huiuſmodi partibus,

bus, quemadmodum ostensum est per circuitum fieri exacerbatio manifeste deprehenditur: Quod mirum est in laterum, pulmonis, & cerebri inflammationibus, atque aliis omnibus, quæ oculis inspici nequeunt, similiter fluere superfluum: quum tamen pars inflammata nullũ præcipuum ex se gerat affectum, ex quo inflammatio oriatur, nisi quia partibus illis quæ superfluitates transmittunt eodem tẽpore sit imbecillior.

COMMEN. 150.

QVALITER *in prædicto exemplo in motu periodorum cadat ordo ostendit. Et cum dicit uniuersum aliquando caput quod nihil passum sit, intelligit non habens uirtutem alteratiuam imbecillem, sed fortem ad digerendum, & transmutandum suum nutrimentum. Cum hoc tamen stat quòd sanguis ad ipsum perueniens sit uitiatus superfluitatibus plenus: Vnde contingit plures quàm antea, ac deteriores superfluitates colligere, adeo ut naturales effluxus atque diflatus non sufficiant, quin necessarium sit naturam ad partes imbecilliores excrementa expellere. Si uero humores sani fuerint, & caput ipsum male se habeat, aut utraque incommoda concurrant, uidelicet quòd caput male se habeat, & humores uitiosi sint superfluita-*

tes aceruari & in membrum aliquod irrumpere præsens sermo demonstrare proposuit. Nam donec humor qui defluit similis fuerit, atq; eadē dispositio capitis, tandiu superfluitates & tempori æquali, & similes atq; æquales aceruabuntur, similesq; oculorum fient exacerbationes. Eodē pariter modo, inquit, si nō uniuersum caput, sed aliqua eius pars, uel membrana, uel cerebrum ita fuerit affecta, ut ex huiusmodi alimento talem et tantam &c. per circuitum exacerbari contingit, uel oculos, uel aures, uel membrum aliquod imbecillius, ad quod superfluitas detrudetur. Sicuti igitur in oculis, & auribus, & pedibus, & multis alijs huiusmodi partibus manifeste per circuitū uidetur fieri acceßio. Quid mirum est in inflammationibus laterum, pulmonis, & cerebri. i. pleuritide, peripleumonia, & phrenitide, & alijs omnibus. s. membris interioribus, quæ uisu intueri nequeunt, similiter superfluitates defluere, & similiter febrem accendere: cum tamen pars inflammata nullum præcipuum ex se gerat affectū, ex quo inflammatio oriatur, nisi quia imbecillior sit partibus illis quæ superfluitates transmittunt.

TEX.

Lau. NEQVE etiam illud mirum videri debet, q͂ non eodem tempore colligātur omnia excrementa. Quòd enim neq; qui defertur ratione alimenti sanguis semper similis

milis est,neq; dispositio partium quæ alun tur eadē, idcirco aliud alii tempus satis est ad tanti excrementi collectionem. A quo primum natura partis molestatur; cogitur'q; veluti alienum a se id quod molestat expellere.Neq; porro mirandum est,ipsarum accessionum longitudinem inæqualē esse. Cum.n.neq; genus, neque multitudo excrementorum vna sit,neq; similiter accē di in omnibus,neq; discuti conuenit.Nam plura quidem & frigidiora,et glutinosa,et crassa,longiores committunt accessiones; pauciora autem, & calidiora; & tenuiora, breuiores:conducente ad id nō parum totius corporis constitutione eo tempore & virium robore. Corpus.n.rarius breuiores,quantum in se est,efficit accessiones: dē sius autem,longiores. Et robur quidem virium;breuiores:debilitas autem,multo lōgiores. Facultas.n. valida promptius a se expellit id quod est alienum:corporis autē raritas, minime detinet id quod effertur. Quocirca ita affectis cito euacuari excrementum necesse est:si etiam alia similia existant. Pari ratione quibus econtrario corpus afficitur,iis necesse est esse longiorem excretionem excrementorum,debiliter expellente excremēta facultate;detinēte autē

ea quæ efferuntur, angustia meatuum. Omnibus autem simul concurrentibus, aut breuissima, aut longissima accessio fit. Longissima quidem, ob crassitiem, & multitudinem excrementi, ac virium imbecillitatem, meatuumq; angustiam: breuissima autem, ob tenuitatem, & paucitatem excrementi, & robur virium, ac viarum amplitudinem.

Quare nõ eodẽ tpe superfluitates oẽs aggregant et quare quædam feb. accessionẽ lõgã habent, & quædam breuem.

Leoni. NEQVE etiam illud mirandum, quod non iisdem statutis temporibus omnes superfluitates aggregentur, quando & is qui pro alimento sanguis defertur non vsquequaq; similis existit. Si quidem neque partium quæ ex eodem alimento nutriuntur, eadem existit dispositio. Aliud alii sufficit tempus ad tantam superfluitatem aceruandam; qua primum quidem membri læditur natura. Cogitur autem tanquam alienum a se detrudere id quod infestat. Neq; tamen quod non æqua sit eccessionum lõgitudo, oportet admirari. Nam si non eadem neque species neq; multitudo est superfluitatum, neque etiam omnibus æqualiter accendi aut dissolui contingit: quæ si quidem plura sunt àc frigidiora, tenacioraq; & crassa longiores faciunt accessiones quæ autem pauciora ac calidiora & subtiliora,

tiliora, breuiores. quum adhuc etiam non parum & totius corporis fabrica,& potentiæ robur illo tempore conferat. Nam si quod corpus rarius extiterit,breuiores sui ratione reddit accessiones:quod autẽ spissius longiores:& potentiæ quidem robur, minus diuturnos:imbecillitas autem, in lõgius tempus producit.Nam quo potentia vegetior extiterit,eo prõptius omne alienum a se ipsa repellit. Corporis autem raritas,quod per ipsum defertur, nõ retinet. Quare necessarium est,vt qui ita fuerint affecti,si modo in cæteris paritas adscit, cito a superfluitatibus exonerentur.Eadem ratione qui contrarium corporis habitũ sortiti sunt, his multo tardius superfluitates excerni est necessarium, quum & potentia imbellitatis easdem superfluitates impellat,ac propter meatuum angustiam, quæcunq; feruntur,retineant. Quum vero hęc omnia simul conuenerint, aut longissima, aut breuissima fiet accessio.Lõgissima quidem, ob materiæ inutilis multitudinem, crassitudinem,atq; lentorem, potentiæ imbecillitatem,ac meatuum angustiam. Breuissima autẽ,propter materiæ inutilis subtilitatem,paucitatem, & potentiæ vigorẽ, ac meatuum laxitatem.

Quare feb. aliq̃ ordinem seruāt p tertiū aliquæ p diē, et aliquæ per quartū.

Longißima acceßio ob mãæ inutilis multitudinē, craßitudinē, lentorē, potētiæ imbecillitatē ac meatuū angustiam.

POSITA *causa reuersionis in feb. & periodorum, quæ fuit noua materiæ expulsio, ostendit nunc, Quare est q, non eodem tempore superfluitates omnes aggregātur.* Et *similiter, quare est, q, quædam febres habent acceßionem longam, quædam breuem.* Posset *etiā dici q, ostendit causam, quare acceßiones aliquando antecedunt, aliquando postponuntur.* Et *similiter, q, febres aliquæ seruāt ordinem per tertium, aliquæ per diē: & aliquæ per quartum.* Et *causa omnium est uariatio causarum, ut q, sanguis qui pro alimento defertur non usquequaq; simulis existit.* Et *mutatio dispositionis particulæ mittentis & recipientis, & uariatio superfluitatis quæ mittitur, & quomodo hoc bene declarat* Galenus. *Postea inquit, quum uero hæc omnia simul cōuenerint, aut longißima, aut breuißima fiet acceßio, longißima ob materiæ inutilis multitudinem, craßitudinem, lentorem, potentiæ imbecillitatem, ac meatuum angustiam, breuißima uero, ob materię inutilis subtilitatem, paucitatem, & potentiæ uigorem, ac meatuum laxitatem.* Deinde *cum dicit.*

TEX.

Lau. SIMILI modo nec quam ob causam accessiones quædam desinant ad integritatē, quædam vero non, difficile est inuenire. Quoties.n. prioris accessionis tēpus adeó breue fuerit, vt priusquā secunda incipiat,

iam

iam prima desierit: mediũ principii secundæ, priorisq; finis interuallum totum sine febre existit. Sed vbi secũda prius incipiat, q̃ prior omnino soluatur, nihil harum medium relinquitur. Hoc igitur (vt diximus) fit, quum facultas partis excrementa recipientis sui similis esse pergit, hoc est, adhuc vt antea sanguinẽ qui in ipsa habetur, vincit. Quòd si quando debilis efficiatur, idq; ei causa sit cur non excrementa solum, sed ipse etiam sanguis corrumpatur ac putrefiat, & febris accendatur: alterum inde quoque initium orietur circuitu repetentium accessionum. At si quidem prædictus adhuc seruet calor, duplex erit genus febriũ inter se implexarum. Si vero ille quidem desinat, dispositio vero suscipientis fluxionem permaneat, quæ de mittẽte sunt dicta prius, de hac intelliges. Hæc .n. pars efficiet in se quædam excrementa duplici ratione, quemadmodum & illa, tum quia prauus est sanguis contentus in ea, tũ quia facultas debilis est. Nec secus si ex quauis causa reddita sit interdum debilis partis dispositio: adeo vt onus ipsi potius q̃ alimentum sit sanguis adiectus. Corrumpetur .n. & si calidus fuerit, facile putrescet. Si vero subfrigidus ac pituitosus, non statim quidem: sed

processu temporis is quoq; eandem susci-
piet dispositionem.

Leoni. EADEM ratione,neq; cur nonnullæ qui dem accessiones infebricitatione terminentur,aliquæ vero non, est difficile inuentu. Quādo etenim primæ accessionis tempus adeo breue fuerit,vt anteq̄ secunda superueniat,iam prima quieuerit, omne id temporis spatium,quod secundæ principium, & primæ finem interiacet sine febre est. Si vero secunda inuadere anticipauerit,prius q̄ omnino prima soluatur,nihil interuenit medium. Hoc igitur,vt diximus,fit,quum ea quæ est in membro superfluitates admittente,potentia sibiipsi illis māserit, hoc est quū sanguinem in ipso cōtentū, quemadmodum antea,conuincit. Quod si aliqn̄ imbecillior reddatur, hoc quoq; illi causā affert,vt non modo materia inutilis, sed ipse præterea sanguis corrūpatur atq; putrescat,aut feb.accēdatur,atq; hinc aliud orietur principiū earū,quæ per circuitum fiunt accessionum. Si igitur antea dicta caliditas perseueret,duplex feb.se inuicem cōplectē tium spēs consistit. Quod si illa cessauerit, membri uero fluctionem recipientis dispō remāserit,quęcunq; de parte mittēte prius exposuimus, eadem de hac quoq; intelligantur

gantur, nam & ipsa aliquas in se superfluitates generabit, idq; duplici ratione, quemadmodum & illa, & quia vitiatum cõtinet sanguinem, & quoniam potentia est imbecillis. Eodem modo si ex aliqua quauis causa membri vis adeo debilitetur, ut is qui ad iacet sanguis, illi potius onus sit q̃ alimentum, illud eueniet vt corrumpatur, aut si calidior sit facile putrefiat. Quòd si frigidus fuerit, & pituitæ naturam gerens, non subito, sed per tempus ad eandem veniet dispositionem.

COMMEN. 152.

ASSIGNAT *causas, quare aliquando accessiones nonnullæ ad integritatem seu infebricitationem desinant, aliquæ uero non.* Nam *tunc accessio in infebricitationem desinit cum materia causans ipsam citius resoluitur, quàm inuadat materia causans aliam accessionem. Sed cum materia causans aliam accessionẽ mouetur ad eandem febrem antequam materia antecedẽs sit resoluta. tunc desinit accessio in febricitationem,* Et *hoc intelligit* Gal. *cum dicit. Quando.n. primæ accessionis tẽpus adeo breue fuerit, ut anteq̃ secunda superueniat, iã prima quieuerit, omne id temporis spatiũ, quod iacet inter principiũ secundæ & finem primæ sine febre est. Si uero*

secunda inuadere anticipauerit, priusquam omnino prima soluatur, nihil interuenit medium. Et hoc, dicit fieri, cum facultas quæ est in membro superfluitates recipiente sibi ipsi similis manserit, hoc est cum sanguinem in ipso contentũ, quẽadmodum antea, conuincit, q si aliquando imbecilior efficiatur, & hoc ei causa sit, ut non solum materia inutilis, sed ipse etiam sanguis corrumpatur, atque putrescat, & febris accendatur. Aliud inde orietur principium accessionum quæ per circuitum fiunt. Et si antea dicta caliditas febrilis. s. quæ ex materia inutili accenditur perseueret, erit duplex genus febrium se inuicem complectentium. s. quod ex putredine materiæ inutilis seu superfluitatis, et quod ex putredine sanguinis fit, quòd si illa quæ ex superfluitatibus fit cessauerit, & dispositio membri recipientis fluctionem remanserit, ipsum in se superfluitates generabit, duplici de causa, quemadmodum et de parte mittente dictum est. s. quia uitiatum continet sanguinem: & quoniam facultas est imbecillis. Eodem modo si ex aliqua quauis causa uirtus membri adeo debilitetur, ut sanguis qui adiacet illi potius onus sit, q̃ alimentum, illud eueniet ut corrumpatur, aut si calidior sit facile putrefiat. Deinde.

TEX.

Lau. QVIN ETIAM vbi nequeat concoquere quælibet pars genita in se excrementa, aut

aut expellere ad aliã,tale sibi ipsi initium fę bricitandi,quale ea quæ transmittit alteri, adfert. Cur autem nequeat alteri mittere excrementa,prima quidem causa est in viribus mittentis suscipientisq;:altera autem in viarum obstructione, quæ a glutinosis, crassis, & multis fieri solet humoribus.

ET quidem,quum eas,quæ in ipsa genitę fuerint superfluitates coquere nequierit quæcunq; particula,aut ad aliam a se ipsa detrudere,tale subiipsi febricitandi principium constituet, quale ea quæ transmittit, alteri,affert.Quòd vero alio superfluitates detrudere nequeat,prima quidẽ causa immittentis ac recipientis partis potentia cõsistit:altera vero in meatuum obstructionibus,quæ ex lentis ac crassis & multis humoribus fieri consueuerunt. Leoni.

COMMEN. 153.

DICIT. *Cũ particula eas superfluitates,quę in ipsa genitæ fuerint coquere nequierit, aut ad aliam particulam à se ipsa expellere,sibiipsi tale principium febricitandi cõstituet,quale affert particula illa quæ alteri transmittit: quoniam sicut particula fortis febrem operatur ob superfluitatem quam ad particulam debilem expellit: Sic etiam cum materia aggregatur in parte aliqua ex eius defectu, & non potest ad aliam ex-*

pelli, ibi retenta putrescit. Deinde causam assignat unde contingit partem illam non posse prædictam superfluitatem ad aliã expellere. Et una cõsistit in potẽtia partis immittentis ac recipientis.i.partis in qua est superfluum quod deberet alteri mittere, quæ est debilis & partis recipientis, quæ est fortis. Aliam causam ponit per se notam, in meatuũ obstructionibus, ex lentis ac crassis & multis humoribus.

TEX.

Lau. NIHIL igitur miri est, si etiam absque eo ꝙ altera mittat alteri excrementum (quem admodum caput oculis mittebat) ex excrementis in ipso adhuc manentibus in eandẽ suscipienti aliena dispositionem deuenerit. Quæ.n. obstruxerunt naturales effluxus, processu temporis ea quoq; putrescant necesse est: & causa sint oportet ob quã multitudo excrementorũ in parte minime vacuetur, & vt solita erat diffletur. Putrescũt igitur ut illa ea quoq; quæ postea colligun tur, & omnia simul accendũt statim in parte caliditatem febrilem. Supra autem indicauimus vbi accẽditur quædam vel etiam augetur caliditas, in eã partem ab aliis sanguinem defluere.

Leoni. NIHIL igitur mirum, si absq; eo quod alterum alteri mittat superfluitates, quẽadmodum

modũ oculis caput,ex his quæ in ipſo mẽbro remanſerunt,ad eandem peruenit, ad quam id quod recipit materiam extraneã, diſpõnem. Quæcunq;.n.naturales meatus obſtruxerint,hæc per tempus neceſſarium eſt putrefieri,ac ſuperfluitatum multitudinem aceruandi cauſam afferre ei parti, quã euacuari,ac pro cõſuetudine difflari vetuerint. Vnà igitur cum illis putreſcunt et alia quæ poſtremo colliguntur, ſtatimq; ſimul omnia in membro febrilem caliditatem accendunt. Sed & retro oſtendimus,vbicũq; accenditur atq; augetur, caliditas: iſtuc ab alijs partibus ſanguinem ſolere confluere.

COMMEN. 154.

STANTIBVS *prædictis cauſis. Vnde ſuperfluitas remanet in parte,concludit nihil mirabile,ſi particula recipiens abſq; eo q, alterũ ei mittat ſuperfluitates,quemadmodũ caput oculis mittebat ex his quæ in ipſo remanſerunt,ad eandem peruenit febrilem diſpoſitionem, ad quam peruenit id quod recipit aliena.* Et *cauſam huius aßignat, cum dicit. Quæcunque enim naturales meatus &c.* Nam *obſtructio ex tali congregatione ſuperfluitatum cauſa eſt putredinis earum, & cauſa ob quam multitudo ſuperfluitatum in parte minime euacuetur, & ut ſolita erat, diffletur,* Et *ſimul etiam cum prædictis*

putrescunt, & alia quæ postremo colliguntur, Et omnia statim simul in membro caliditatem febrilem accendunt. supra autem indicauit, q, ubi accenditur caliditas atq; augetur, in eam partem ab alijs sanguinem confluere.

TEX.

Lau. ITAQVE necesse est, vt tempore quo defluit, partes illæ refrigerentur sanguine destitutæ: pars autem affecta grauetur atque distendatur: & qui defluxit sanguis altere- tur, propter duas causas, & quia putrescentibus iam excremẽtis permiscetur, & quia impactus minime difflatur. Quocirca succenditur instar lignorum humidiorum cõfertim in exiguam flammam coniectorum atque id tempus omne initium accessionis appellatur. Vbi uero calor superat materiã appellatur incremeutum & ascensus tale tempus. Atque eo tempore augetur calor tã multus, vt non solum deurat locum ipsum qui veluti causa quædam putredinis est: sed iam per continuitatem depascatur vniuersum corpus: & vbi ad summum peruenerunt feruorem qui accenduntur humores, appellatur vigor talis pars accessionis. Vniuersum vero ignitum esse videtur tũc ægroti corpus, calore in vniuerso animali æqualiter intenso: deinde si quidem humo

res

res tenues sint,ac facultas valida,& corpus rarum,pars plurima feruefactorum humorum fusa in sudorē vacuatur. Quòd si crassi fuerint,ac expultrix facultas debilis, & viæ angustæ,nihil quidem sensibile effluit: sed solum id quod ita extenuatum est, vt in habitus tenuis transierit naturam. appellatur autem id tempus inclinatio,quæ perspiratio quædam est humorū feruefactorū.

QVO vero tempore confluit,illas quidē priuari sanguine est necessarium: quod vero patitur membrum grauari ac distendi, ac sanguinem ipsum confluentem alterari, hoc quoque duplici ex causa: & quia aliis quæ iam putruerunt superfluitatibus permiscetur: & quoniam intrusum difflari nō potest. Quo fit vt instar lignorum humidorum quæ paucam super flammam vniuersim proiiciuntur, succendatur. Atq; hoc totum accessionis principium nuncupatur. Quum vero iam caliditas materiam conuicerit, tunc & huiusmodi tempus, & augmentum,& ascensus vocatur. In hoc vero vsq; adeo calor augetur,vt non modo locum exurat,qui est quodammodo putredinis causa,sed etiam cōtinuatim per totum corpus dispergatur,ac cum iam ad summū feruoris deuenerint humores inflammat: Leoni.

id accefsionis tempus, cōfiftentia appella tur. Tunc vero vniuerfum laborantis corpus igneum videtur, extēfa per totum animalis corpus æqualiter caliditate. Hinc vero fi humores fuerint tenuiores, potentia robufta, corpus rarum, maxima humorum putrefcentium pars in fudorem refoluta, euacuatur: Si vero hi crafsi fuerint, vis autem expulforia imbecillis, & viæ anguftæ fint, nihil quidem defluit fenfui manifeftū, fed id folum quod ita eft extenuatum, & in fubtilioris vaporis naturam tranfierit, tunc huiufmodi tempus declinatio appellatur, quidā feruentiū humorum difflatus.

COMMEN. 155.

HANC *literam continuetis cum immediate præcedenti.* N*am dixit* ꝙ *ubi accenditur atq; augetur caliditas, in eam partē ab alijs partibus fanguinem confluere.* Q*uo uero tempore confluit illas partes à quibus confluit priuari fanguine & infrigidari eſt neceſſariū.* E*t uerificatur de principio acceßionis,* ꝙ *tunc partes illæ refrigerantur fanguine uacuæ.* E*t fic dubiū de intermittentibus febribus, in quibus partes extrinfecæ ad quas materia expellitur funt frigidæ, nihil eſt: quoniam etiam in eis in principio acceßionis fanguis confluit in eam partem in qua accenditur et augetur cal'itas.* E*t dicit* A*uic. prima quarti, principium*

cipium est hora qua calor innatus præfocatur à materia submergēte ipsum in membro. modo mēbrum in quo submergitur calor innatus in principio feb. est minera feb. quæ in febribus apostematum siue exteriorū, siue interiorū, est in loco apostematis, & in cōtinuis sine apostemate, in uenis magnis uel arterijs. Et in interpolatis, in uenis paruis capillaribus, uel in poris membrorū, aut cōcauitatibus alijs à uenis, ut matrice. stomacho, uel intestinis. Nec solū loquitur Auic. ibi de principio ul'i morbi, ut aliqui credunt: sed & de particulari, & de utroq; augumento, & utroq; statu, & utraq; declinatione. Principium est hora qua calor naturalis præfocatur à materia; & non apparet in ea principium maturationis. Vnde aliquando natura ex toto uincit materiam, & tunc ipsa conuertitur in nutrimentum. Aliquando materia uincit naturam, & conuertitur in rem penitus putridam. Aliquando uero materia reducitur ad benignum, & tunc conuertitur in saniem uel in similem saniei. Dicit ergo Auicenna principiū est hora in qua calor præfocatur à materia in membro, & non apparet maturatio in urina, nec bona, nec mala. Primum conuenit principio accessionis. Et secundum principio uniuersali. Sic etiam declaratur principium ul'e morbi à Gal. in lib. de quatuor temporibus morbi quod est quādo non apparet signum manifeste concoctionis. Sed

Feb. minera i cōtinuis, in uenis magnis, uel arterijs.

In interpolatis, i uenis paruis ul' mēbrorū poris, aut alijs concauitatibus.

Principiū morbi, quid.

Principiū morbi ul'e, quid.

dices in tertiana materia quæ facit febrẽ in principio expellitur à uenis ad extra in porositates membrorum, & calor retrahitur uersus cor, & pectus, ad originem suam, ut patet quarto regiminis acutorum, com. 39. & in tract. de tremore & rigore. Quomodo ergo potest calor à materia ibi præfocari, si ipse ibi non est? Et ideo sunt qui uolunt q calor non uersus cor, sed ad locum ubi est materia retrahatur, & ibi suffocatur. Et tunc dicunt, q calor naturalis in principio febris non præfocatur in loco minere à materia febris quia uincatur & extinguatur, nisi febris fuerit ex occidentibus in principio sui, sicut sunt interdum feb. syncopales, sed quia uelatur seu cooperitur uel sepelitur sub hac materia, sicut ignis aliquis undiq; uelatur lignis multiplicibus inflammabilibus nondum inflammatis, quæ postea inflãmat. Et huius sententiæ uidetur hic Gal. cum dicit Membrum uero quod patitur grauari ac distendi necesse est et sanguinem ipsum confluentem in ipso alterari, duplici ex causa, & quia alijs quæ iam putruerunt superfluitatibus permiscetur, & quia impactum difflari non potest, quocirca succenditur instar lignorum humidorum, quæ super paucam flammã uniuersim proiiciuntur, & hoc totum tempus principium accessionis nuncupatur. Postea Gal. cum dicit. Cum uero iam caliditas &c. declarat augumenti tempus, & tangit tempus

Dubitatio notãda.

De loco ad quem calor retrabitur in principio feb.

Qũo calor naturalis in principio feb. a materia præfocatur.

Principiũ accessionis quid.

tempus status cum dicit. At cũ iã ad summũ & c. declinationem uero tangit ibi. Hinc uero si humores fuerint tenuiores, & totum est clarũ. Et quia hæc tempora penès talem motum caliditatis distinguuntur, Gal. dixit. 3. de Crisi, com. 9. q. in declinationibus accessionũ particularium propter uirium imbecillitatem plurimi pereunt, quod nõnulli uidentes, iccirco opinantur & in uniuersalis declinationis tempore posse aliquem mori, qđ non est uerum. Vbi enim morbi status præterierit, natura quidem iam superior euasit: neque. n. aliter morbus declinasset: nullus autẽ modus mortis tunc aduenientis excogitari potest præterq̃ ex errore. Sed quidam dubitant. Si æger non est mortuus in statu uel augumento, quomodo nunc in declinatione morietur. declarat Gal. rationem diuersitatis, & Auic. secunda quarti, quia in declinatione accessionis licet materia resoluatur, remanet tamẽ minera quæ habet interficere. et nõ moritur in statu, sed in declĩatione, quia in statu, et augmẽto uirtus stat unita circa cor, et in declinatione expãditur ad extrema, & tũc est minus fortis. Contra dicunt. Auic. ibi cap. 98. Multoties moritur aliquis in declinatione Variolarum, & sic in declinatione uniuersali. Item contingit naturam uincere materiam, & ipsa uinci à materia, quemadmodum de duobus inuicẽ pugnãtibus, & de interficiente serpentẽ, qui ab eo uenenatur.

Nõ põt in decliatione ul'i aliq̃s mori.

Dubitatio.

Q̃uo potest q̃s in declinatione accessionis mori

Item in morientibus per resolutionem æger moritur in declinatione. Dicẽdum ad primum, q̃ cum uarioli retrahuntur intus, declinant, & tunc possunt ægri mori. Dicendum secundo, q̃ remotis uariolis stante febre contingit mori, & tunc nõ est uniuersalis declinatio. uel dici poteſt, q̃ cum uariolæ sint malignæ, facile est q̃ fiat error, et tunc moriuntur: quoniã quilibet paruus error in morbo ueneno so poteſt interficere. Ad secundum negatur similitudo de duobus pugnantibus, & de natura agente in materiam morbi: quoniam natura agit cum alteratione calefaciendo & infrigidando, pugnantes autem non sic agunt. Nam si calidum ut.8. agit in frigidum ut.8. calidum non inducit in frigidum caliditatẽ, nec frigiditas inducit in calido frigiditatem. Nec unquam calidum agens in frigidum, si superet poteſt uinci à frigido, immo illud sibi aßimilat, & ideo pugnantes possunt interficere & interfici. Si dicas saltẽ poterit natura materiam istam expellere ad membrum aliquod in quo fiet apoſtema & dolor in tantum q̃ interficiet. hoc negatur: Nam secundo Prono.67. Si materia sit concocta & expellatur ad aliquod membrum, non poteſt ex hoc æger mori, immo cum apparent signa completæ concoctionis, licet uideatur uirtus deficere, et adsint accidentia mala, non est poßibile q̃ moriatur: excipiuntur tamen secũdum Gal. ibi ægritudines pectoris

Cũ signa cõpletæ cõcoctionis appa rẽt, licet adsint symptõata mala nõ põt æger mori nisi ægritudo sit ĩ pectore, aut pulmone.

ctoris et pulmonis: quoniam in his requiritur fortis uirtus ad expellendum, Nam licet materia sit concocta, nisi expellatur interficit. In alijs membris non est ita; quoniam in pectore duplex est uirtus: una quae digerit et est uirtus naturalis. Altera quae expellit, & est uirtus uoluntarie motiua, & ideo licet materia sit concocta, tamen si uirtus motiua fuerit imbecillis poterit interficere. In alijs mēbris uirtus quae digerit est illa quae expellit, ideo si potuit digerere poterit expellere. Ad aliud dicendum, q. illa est falsa declinatio. Vnde Gal. 3. de Crisi, cap. 9. uehementior fit continue magis pulsus, & aequalior atq; ordinatior in optima declinatione: expellit. n. natura fortius omnem subito febrilem calorē: debilior uero atq; inordinatior, & inaequalis est pulsus in mortalibus declinationibus: nam una cum alijs tunc calor febrilis expirat, atq; hinc spes melioris exoritur, mox quum ad leuandum uentrem surrexerunt animi defectum incurrunt, & nonnulli pauco ac tenaci sudore effuso moriūtur, uel etiā sine surrectione: sic quidem in particularium accessionum declinationibus sine crisi moriuntur: in principijs uero propter magis subitum humorum ad interiora motum ueluti suffocata, atq; extincta natura non aliter q̃ si lignorum uiridium aceruū super flammam coniicias: reliquus est igitur mortis sine crisi modus in exitialibus morbis tēpore

In pectore uirtus quae digerit ē alia a uirtute quę uolūtarię mouet.

Qualis pl' sus in optima declinatione.

XX

ſtatus à uehementia acceßionis natura ſuperata: ſic & in augumentis plerunq; moriuntur nō alio modo q̄ status ratione. Omnino.n.quando à uehementi morbi natura ſuperatur ratione status moriuntur. Contingit uero aliquando & in augumētis acceßionum, ſed rarius hoc accidit, atq; idem eſt modus cum illo qui fit tempore ſtatus: tres igitur ſunt omnes mortis modi his qui ſine criſi moriuntur. Primus quidem in principijs acceßionum qui in magnis inflammationibus plurimū cōtingit, quæ membra occupant principalia: uel ob humorum multitudinem, craßitudinem, ac tenacitatem, qui ſubito confluunt ad interiora, adeo ut ſpiritus meatus integre obſerrent. Alter uero tēpore ſtatus à morbi ui natura ſuperata alias uero iam reliquus in declinationibus qui rarißime accidit uigore uitali reſoluto: horum uero nullus cum criſi contingit: neq;.n.morbum depellere in huiuſmodi mortis modis ab initio natura tētauit. Vbi uero tentauerit, ſed ſuccubuerit, malā criſim talem euentum appello. Et fit omnino uel cū excretionibus uel abſceßionibus effatu dignis ſimul cum reliqua omni perturbatione, de qua diximus antea: huiuſmodi uero criſium præcognitiones minus ſtabiles ſunt et ualde prudente et arte inſtructo: atq; exercitato medico indigent: primum quidem nunquid futuræ ſint. Deinde ſi ſtatim hominem interficient uel tantummodo nocebunt: Sed

Tres modi mortis his q ſine criſi moriuntur.

prius

prius exercitari oportet in optimarum crisium præcognitione de quibus prius locutus sum. Deinde in his quæ non sunt optime bonæ: tamen ac deinceps ad malas descendere.

TEX.

SED vbi in parte dispositio permaneat, necesse est alterum in ea gigni excrementũ: cum quod rursus in eam attrahitur alimentum, non plane totum vincatur. Quod rursus (vt ante docuimus) & ab excrementis putridis in parte ipsa relictis, et ab ipsa propria prauitate, initium putredinis suscipit: & vbi admodum incaluerit, rursus decumbit in ipsam, vt prius dictus ex alijs animalis partibus sanguis, rursusq; eodẽ modo, initium, incrementum, vigor, & inclinatio accessionis fit. Atq; hoc certo ambitu tantisper fit, dum affectus in parte primum gignente excrementa seruatur. At vero dispositio talis duplex est: altera quidem partis debilitas, per quam gignuntur excrementa, altera vero ex ipsis quotidie genitis collecta. Caue enim putes in vasis externis in quibus elixa cibaria, nidorulenta euaserunt, dispositionem quandam relinqui: in partibus autem in quibus humores putrescũt, nullam permanere. Quũ sane hæc affectio ægre soluatur, quoties Lau.

vniuerſum corpus malis humoribus abundet, ac plethoricum ſit, multoq; ægrius, quoties in his fuerit anguſtia omniū meatuum partis excrementa educentium, quē-admodū & ſanatio ſubſequetur, ſi & meatus expurgentur, vt partis meatus fluxiles ſint, & vires roborentur, & diſpoſitio corrigatur: & vniuerſum corpus neque malis humoribus ſcateat, neque plethoricum ſit. Quandiu autem hæc permanent, circuitionem acceſsionum permanere neceſſe eſt. Similiter accidit in mulieribus. In eis enim quoad ſimilis cauſa et æqualis permaneat menſtruorum, eadem eorum circuitio retinetur. Sed de his omnibus in libro de Rheumaticis diſpoſitionibus latius docuimus: & nunc immorari diutius in confirmandis iis quæ ante demonſtrata ſunt, minime conuenit: neque præterire capita rerum in præſens vtilium.

Leoni. *De cā periodicationis.* SED quum in parte remaneat affectus, neceſſarium eſt in ipſa ſuperfluitatem aliā generari, quum id, quod denuo ad ipſam trahitur alimentum non totum exquiſite conuincatur, quam rurſus, vt antea dictū eſt, a putridis ſuperfluitatibus in parte relictis, ac proprio ex vitio putredinis principium accipit, ac quum ſatis caluerit, rurſus

rursus ad ipsum influit, quemadmodum antea ex aliis animalis partibus, sanguis. Atque eodem rursus modo, principium, ascensus, consistentia, declinatio alterius fit accessionis, neque hoc per circuitum definit fieri, donec in parte superfluitates generanti seruatur affectus. Est vero duplex huiuscemodi affectus: alter quidē imbecillitas partis, ex qua fiunt superfluitates: alter vero qui ex eisdem quotidie genitis oritur. Neque enim existimes in exterioribus his vasis, in quibus est elixatum obsonium in vapores est resolutum, quandam relinqui dispositionem, nullam autem in partibus in quibus humores putruerunt. Tunc vero magis eam quae remanet dispositionem impossibile est solui, quando vniuersum corpus multis, & vitiatis humoribus fuerit oppletum, ac multo etiam amplius si his adiungatur omnium, per quos membri superfluitates excernuntur, meatuum astrictio. Sicuti etiam sanitas subsequeretur, si & meatus essent aperti, ita vt in membro liberi transitus fierent, ac potentia vegetior redderetur, emēdaretur que affectus, atque vniuersum corpus, neque multis, neque uitiosis humoribus grauaretur. Donec vero haec perdurauerint, cir-

cuitum quoque accessionum seruari est necessarium. Hoc idem in mulieribus accidit, nam & in his donec æquales ac similes mẽstruorum causæ fuerint, idem seruatur circuitus. De his vero vberius a nobis scriptum in libro de fluctionibus, neque nũc in eis probandis quæ antea fuerunt demõstrata, tempus terere est necessarium. Sed neque capita earum rerum quæ huic loco conducunt, sunt prætereunda.

COMMEN. 156.

OSTENDIT *causam periodorum dicẽs cũ in parte remanet affectus.i. eius imbecillitas, necesse est in ipsa superfluitatem generari, cũ alimẽtum quod denuo ad ipsam attrahitur nõ totũ exquisite conuincatur, quod rursus à putridis superfluitatibus in parte relictis ac ex proprio uitio principium putredinis accipit.* Et *cum satis caluerit, rursus sanguis ex alijs animalis partibus, quemadmodum antea dictũ est, ad ipsum influit: Atq; eodem modo rursus, principium, ascensus, consistentia, declinatio, alterius fit accessionis: neq; hoc, inquit, per circuitum desinit fieri, donec affectus seruatur generanti superfluitates, qui duplex est, alter partis imbecillitas ex qua superfluitates fiunt.* Alter *uero reliquiæ quæ quotidie ex eisdem superfluitatibus oriuntur & multiplicãtur, hæ etiam causa sunt aggregationis super-*

fluitatis

fluitatis,et reuersionis febris. Et qualiter hoc declarat cum dicit. Neq;.n.existimes &c. & quod dicit est per se clarum, dictum etiam fuit supra q malaqualitas, quæ in loco mineræ putredinis derelinquitur non solum est causa, ut per uiam congestionis in parte aggregetur superfluitas: sed etiam attractionis superfluitatis ab alio loco ad illum. Et idem ostendit accidere in mulieribus, Et excusat se à determinatione ampliori. Postea cum dicit.

T E X.

MAXIME autem vtile est cognoscere, quod aliquæ partes aliis transmittunt fluxiones, quemadmodum caput oculis: quędam vero ab excrementis in se genitis initium febricitandi suscipiunt: & quod his omnibus commune excrementorum putredo est. Propriũ vero singulis, huic quidem infarctio ac stipatio vasorum, aut ex humore glutinoso, vel crasso, vel multo: alteri vero angustia meatuum vel sensibilium, vel minime sensibilium: alii autem quod omnia spatia vacua in toto ipsius corpore sunt oppleta, & ab his plenitudo ad vires: quemadmodum in libro de plenitudine docuimus. Febrium igitur circuitione repetentium haud scio an vlla generationis causa omissa sit. Lau.

Leoni. SVNT autem hæc cognitu vtilia, quòd nonnullæ quidem partes ad alias superfluitates transmittunt: quemadmodum caput ad oculos: nonnullæ autem ab eisdem in se ipsis genitis principium febricitandi trahunt, quodque his omnibus superfluitatum putredo communis existit. Singulis autem proprium inest, huic quidē obstructio, ac compactio vasorum ob humores vel crassos vel multos. Alii meatuum constrictio, sensibiliū. s. vel insensibilium. Alii omnia in toto ipsius corpore loca inania sunt oppleta, ac præterea ea adest multitudo, quæ ad potentiam dicitur, quemadmodum in libro de Multitudine ostendimus. Earum igitur febrium quæ per circuitum accessiones faciunt, nescio si qua est nobis causa prætermissa.

COMMEN. 157.

Quatuor utilia ad pfectā periodico gnitionē. *OSTENDIT quatuor esse utilia ad perfectam periodi cognitionem. Primum est, cognoscere, quòd aliquæ partes ad alias superfluitates transmittunt; quemadmodum caput ad oculos. Secundum est, quòd nonnullæ ab eisdē superfluitatibus in se ipsis genitis principium febricitādi suscipiunt. Tertium, quòd putredo superfluitatum his omnibus communis est. Et quartum, q singulis partibus proprium inest, huic quidem*

obstru-

obstructio & cõpactio uasorum ob humores glutinosos, craßos, uel multos. Alij uero constrictio meatuum sensibilium uel insensibilium. Alicui uero alij omnia loca, s. uenę & meatus in toto ipsius corpore inanita, sunt repleta, ac pręterea ea adest multitudo, quę ad uirtutum dicitur. Et ponens finem dicit, q. nescit si qua est causa pretermissa earum febrium quę per circuitum accessiones faciunt, quasi dicat nulla. Et differt plenitudo quo ad uirtutem à plenitudine quo ad uasa, secundum ipsum in lib. de plenit. humorũ & nono methodi cap. quinto, quoniam plenitudo quo ad uirtutem, nec sic obstruit uenarum ora, ut refrigerationem prohibeat, neque tunicas earum distendit, neq; ruborem, neq; tumorẽ operatur, neq; transpirationes carnis uel cutis detinet: Sed plenitudo quę contineri à uasis ultra non ualet, uasa perrũpere et recludere solet, & reliqua mõdo dicta symptomata inducit, obstructionem; distentionem, tumorem, ruborem &c.

Plenitudo quo ad uirtutẽ, et quo ad uasa.

T E X.

EARVM Autem quæ ordine carent, nonnullæ ob humoris mutationem, nonnullæ ob rationis uictus errorẽ, ad eiusmodi constitutionem deueniunt. Sanguis igitur putrescens maxime mutatur, quoniam (ut añ diximus) partim flaua bilis, partim atra efficitur. Quantum igitur humores in Lau.

corpore ęgro mutātur,tantum & circuitiones accessionum. Quo circa minime mirũ uideri debet,ꝓ tales mutatiões ordinẽ quoque mutari. Mutantur vero maxime, ubi ꝗ incepit putrefieri, ĩ aliqua parte alius existit, alius autem ex alŋs defluit,qui aut in illis solis talis habebatur, aut in toto aĩalis corpore exuperabat. Nec secus quæcunq; ægri in uictus ratiõe delinquunt,hæc quoque nihilo minus corrumpũt circuitionis ordinem. Vt enim in sanis prauus uictus morborum causa est: eodẽ modo uel magis etiam in ægris,ex ŋs quę deliquerint,acceßiões inordinatę existunt. Nec solum adhuc ęgrotantes, sed etiam quo tempore à morbis se colligunt, prompte ex quouis delicto lęduntur. Quo circa per omnem insignem lęsionem uel pręuenire multum circuitiones cogunt,aut diuersi generis à prioribus quasdam gignunt,à quibus acceßionum ordo corrumpitur. Sępe uero ob implexionem circuitionum incognitam medicis, ægri uisi sunt pati inordinatas acceßiones. Sed tales ordinum permutationes re uera non sunt: Sed tantum modo uidentur. Quęcunque autem re uera sunt, aut ob permutationem humorum committentium febres, aut ob errorem in

uictus

uictus ratione efficiuntur.

EARVM Autē q̄ ordine carēt, nōnullę ex trāsmutatione humoris, nonnullę ob uictus errorem ad talē dispōnem deueniūt. Maxime igitur transmutatur, atq; in alterā naturā trāsit sanguis, quum putrescit. Nā, ut etiā antea exposuimus, pars vna sanguinis fit flaua bilis, alia nigra. Quātū vero ī ægrotantium corpore humores mutātur, tātum etiā accessionū circuitus. Quare nihil mirandū est, si in huiuscemodi mutationibus ordo accessionum euariet. Illa quoq; non parum est uarietatis causa, quod qui putrescere incipit humor, in aliquo membro consistit: alter uero ex aliȷs defluit partibus, qui uel in ipsis solis cōtinebatur, aut in vniuerso corpore aīalis redūdabat. Sic & quæcunque circa uictus rationem errata ab ægrotantibus fiunt, nihilominus hęc circuituum ordinem euertunt. Quēadmodum enim ipsius quoq; sanis victus deprauatus ægrotandi affert occasionem, eodem, vt arbitror, modo, vel etiam magis in laborantibus ex erroribus admissis fiunt accessiones. Non solum igitur quum iam ægrotant, sed eo etiam tēpore quo ex morbo referuntur, quacūq; ex causa promptissime offenduntur. Quodcun-

Leoni. *De causis inordinatiōis piodorū.*

que igitur offensionis genus effatu dignũ interuenerit,uel circuitus anticipare,aut alios diuersæ naturæ à prioribus oriri est necessarium,à quibus accessionum ordo peruertitur. Sæpius uero ob circuituum complicationem,quæ à medicis ignoratur,uidentur absque ordine accessiones in ægrotantibus fieri. Sed non ita re vera res se habet,quemadmodum uidetur,sed tunc uere ordo euariatur,quando qui febrem faciũt humores,in alteram naturam transierint, aut in uictu errare contigerit.

C O M M E N. 158.

CVM Posuit causas periodorum in febribus & ordinem ipsarum. Nunc causas assignat inordinationis earum, & duas dicit esse huiusmodi causas. Vna est transmutatio humoris,Alia est error qui fit in uictu; & declarat has duas causas & primo causam ex transmutatione humorũ,secundo causam ex errore uictus,ibi.Sic & quæcũque circa uictus rationem errata. Et pro prima intelligendum,quod humor unus transmutatur in naturam alterius,uel per alterationem,& hoc primo tetigit cum dicit: Maxime igitur trãsmutatur atq; in alteram naturam transit sanguis cum putrescit,uel per admixtionem alterius humoris cũ illo,& hanc causam tangit cum dicit.illa quoque non parum est uarietatis causa &c. Postea in-

Trãsmutatio humoris et error in uictu,cãe inordinationis periodorũ.

Quomodo humor unus ĩ naturã trãsmutatur alterius.

quit, q, sæpius ob cõplicationem circuituum quæ à medicis ignoratur uidentur sine ordine accessiones in ægrotantibus fieri. Sed non est ita, quẽadmodum uidetur. Sed tunc ordo uariatur quãdo humores qui febrem faciunt in alteram naturam trãsierint, aut in uictu errare contigerit. Sed Auic. huius dat quinq; causas prima quarti trac. secũdo cap. primo. Prima est diuersitas materiei in multitudine, paucitate, crassitie & subtilitate. Nam si materia multa fuerit naturam irritat sua multitudine accessionem fortiter accelerans, & ipsam prolongans. Et si pauca fuerit tardius mouetur ad accessionem nõ cito irritans uirtutem expulsiuam, et si multũ crassa fuerit accessionis aduentus multum tardabitur ex ineptitudine eius ad motum, & si subtilis fuerit accelerabitur accessionis aduentus ex mobilitate eius. Secunda causa est diuersificatio in genere. i. transmutatio de uno genere humoris in aliud in eis. s. materijs febrium, ita ut permutentur quædam materiæ febrium in materias alterius generis, uel speciei; sic q, differunt à materijs prioribus non solum multitudine, & paucitate, tenuitate, & crassitie; sed etiam propria specie; sic synocha febris continue affligens quandoq; conuertitur ad periodicationes tertianas, sanguine ex quo fit in choleram conuerso, quandoque ad quartanas ipso conuerso in melancholi-

Inordinationis periodorũ causæ qnque.

secunda causa.

am, & febres erraticæ circa autumni tempus ad febres quartanas, dato q; fuerint prius continuæ uel tertianæ iuxta id Hyppocratis *pronosticorum tertio. febribus inordinate uagantibus quartanæ sunt futuræ, & maxime circa autumnum.*

Tertia. *Tertia causa est malitia regiminis ægri, ut si patiens tertianam se soli exposuerit, uel se balneauerit, uel cibis calidis & uino forti usus fuerit, irritabit choleram, & eam mouebit ante tempus suum, ita ut forte affligat quaque die.*

Quarta. *Quarta causa est debilitas infirmi ob quam natura tardius mouetur ad depellendum materiam febris ad mineram eius.*

Quinta. *Quinta causa est multitudo sensus seu uiuacitas, & acumen eius, qua festinatur aduentus accessionis: quia natura cito irritatur ab acumine medico uel oppressione materiæ peccantis, & promouetur ad cito exppendum ipsam.*

T E X.

Lau. RELIQVVM Porro synocharũ genus (quarum totum tẽpus vna accessio est, aut semper æqualis, aut decrescens, aut increscẽs vsq; ad iudiciũ) ex tali causa fieri solet, qualem oĩum feb. Praxagoras statuit, humorũ in caua vena putredinẽ esse existimãs. sed absolutior sermo ac verior hoc modo euadet. Quicunque circuitionibus

quibusdam repetunt morbi, partiũ superueniunt dispõnibus, vel mittentiũ, uel suscipientiũ, vel gignentiũ, vel trahentiũ excremẽta, eo quo paulo supra diximus modo. Qui vero sine circuitiõe fatigant, in his nullus locus peculiaris affectus est: sed humores ĩ uenis & arterijs oĩbus, maximeq; qui in maximis & calidissimis sunt, aut ob aliquam aliã causam, ut in diarijs, aut etiã ob putredinem feruefacti, accendunt febrem vnam continuam, ab initio usque ad finem minime intermittentem, eatenus durantem, ac deurentem hominem, quoad gignentes eam humores sint consumpti, aut concocti, aut utrunq; passi.

RELIQVVM Est id febriũ gñs, q̃ synochæ vocant, quarũ vniuersum tempus vna accessiõe finitur, q̃ vel semper in eodẽ vigore persistit, vel minuitur, vel augetur, donec finiatur. Hæ vero oẽs ex tali causa ortum habent, qualem Praxagoras existimabat, humorum videlicet in causa vena putrefactionem. Quanquã absolutior ac verior sermo hunc in modũ diceretur. Quæcunq; per circuitus aliquos ęgritudinũ accessiones fiunt, ex membrorũ dispositiõibus ortum habent, quę. s. membra, vel mittunt, vel suscipiunt, vel generant, vel Leoni.

attrahunt ſuperfluitates eo quo nuper di- ximus modo, ſed quæ circuitũ non habẽt, in his nulla eſt corporis pars quæ prẹcipue ſit offenſa. At qui in uenis & arterijs omnibus continentur humores, atq; hi præſertim, qui in maximis atq; plurimo calore abundantibus ſunt, aut ob aliam quamuis cauſam, quemadmodum in ephemeris, aut ob putrefactiones feruentes febrem accendunt ſynocham appellatam, quæ á principio uſq; ad finem nullam habet intermiſſionem, ac tandiu perſeuerat, hominemque deurit, donec qui ei cauſam afferunt, humores aut ex toto conſumantur, aut coquantur, aut utrunque patiantur.

COMMEN. 159

De cauſa ſynocharum. DISSOLVIT. *Aliud dubium motum in principio huius capituli, quod fuit de cauſa febrium ſynocharum quæ unius ſunt acceſsionis á principio uſque in finem, cuius differentiæ ſunt tres, ut ſupra fuit declaratum, et primo auctoritate Praxagoræ qui exiſtimabat cauſam eſſe putrefactionem humorum in uena caua. Deinde, quia hæc ſolutio eſt imperfecta, ponit aliam ſolutionẽ ueriorem, dicens, q, quæcunque acceſsiones ægritudinum per circuitus aliquos fiunt, ex membrorum diſpoſitionibus habent ortum, quæ membra, uel mittunt, uel ſuſcipiunt, uel generant, uel attrahunt,*

hunc superfluitates eo modo quo supra dictũ est: sed quæ circuitum non habẽt, in his nulla est corporis pars quæ præcipue sit offensa. Sed humores qui in uenis & arterijs omnibus cõtinentur, & hi præsertim qui in maximis, & plurimo calore abundantibus sunt, aut ob aliam quãuis causam feruentes, quemadmodum in ephemeris, aut ob putrefactionem febrem accendunt synocham appellatam, quæ à principio usq; in finem nullam habet intermißionem, ac diu perseuerat, hominemq; deurit, donec humores qui ei causam afferunt, aut ex toto cõsumantur, aut coquantur, aut utrunq; patiantur, Et sic tangit synocham sine putredine, in qua simplex est calefactio in sanguine, ut in ephemera in spiritu, & synocham de putredine. Iuxta ergo declarata, dicendum, q̃ causa quare ægritudines motum suum obseruant periodicũ est periodica expulsio superfluitatis ad aliquem locum determinatum ex fortitudine alicuius particulæ expellentis, & debilitate alicuius recipientis ab illa, quæ particula expellens periodice congregat in se superfluitatem ex causis quas posuit, & sic ad debilem periodice expellit. Aut fit talis motus periodicus ex congregatione superfluitatis in aliqua particula periodice, per uiam congestionis ex debilitate existente in prædicta particula. Et ex his causis conclusit Gal. q̃ in omnibus febribus et ægritudinibus habentibus

Synocha de putredine à principio usq; in finem nullã habet intermißionẽ

Cã quare ægritudines suũ motũ obseruant periodicũ.

motum periodicum est aliquis locus patiens præcipuus ad quem sicut ad mineram putredinis fit expulsio humoris, aut aggregatio, qui in prædicto loco putrefit. Et hoc inducit in febribus, ex eo quòd reperitur in paßionibus manifestis, ut ophthalmia, & similibus. In febribus.n. intermittentibus manifeste apparet: expellitur.n. materia de loco uenarum ad locum extra uenas, & hoc ob causas dictas. In febribus autem continuis proportionalibus fit putrefactio materiæ intus in uenis paruis, ad quas tanquam ad mineram putredinis expellitur periodice materia causans acceßionem. Sed continuatur una acceßio cũ alia propter causas supra aßignatas. Febres autem quæ sunt unius acceßionis à principio usq; ad finem, sunt febres in quibus non est aliquis locus præcipuus patiens, ad quem tanquam ad mineram expellatur, uel attrahatur, uel aggregetur materia periodice, sed putredo in eis est communis omnibus uenis, aut saltẽ in magnis & propinquis cordi, in quibus humor inceßanter putrescit à principio usq; in finem sine innouatione & periodicatione. Durat autẽ febris synocha per aliquos dies propter multitudinem prædictæ materiæ causantis eam. Et ideo humor eam febrem causans est sanguis cuius putredo cõmunis est omnibus uenis. Sed uidendum ulterius quæ sit causa quare humores diuersi habentes motum periodicum habeant

In feb. quę unius sunt acceßionis a prĩcipio usque in finẽ nõ est aliq̃s locus præcipuus ad quem materia periodice expellatur.

beant periodos diuersos, ut aliquis de die in diem, aliquis de tertio in tertium, & aliquis de quarto in quartum. Hoc *enim non specificauit* Galenus, *sed solum quare in quibusdam ægritudinibus cadat motus periodicus, & in quibusdam non.* Et *licet ex ordinato motu uirtutis expulsiuæ declarauerit ordinem periodorum, nihilominus non apparet ex hoc, cur cholera de tertio in tertium periodicet, & melancholia de quarto in quartum, phlegma uero quotidie.* Et *dicendum, ut supra, quòd ordo periodicationis dependet ex ordinato motu uirtutis expulsiuæ.* Nam *uirtus expulsiua expellit, quando à multitudine materiæ uel eius malitia irritatur.* Nam *ut dicit* Galenus. *Causa quare aliqui quotidie eadem hora egestiones emittunt, non est alia nisi quia tunc temporis uirtus à multitudine egestionum aggrauatur, & sic tantum tempus singulis diebus requiritur ad hoc ut aggregetur tanta superfluitas. Sic de humoribus dicendum: nam cholera cum erit tanta quæ stimulet, tunc uirtus expulsiua eam expellit, & non prius, quia prius uirtus ab ea non stimulatur, & tantum requiritur tempus, ut ipsa tanta aggregetur, & non tantum ut aggregetur phlegma.* Vnde *phlegma periodum habet citiorem, & melancholia tardiorem, cholera autem inter istas medium tenet:* Phlegma *enim citissime congregatur, quia eius quantitas in corpore est multa,*

Quare humores diuersi habentes motũ periodicum periodos habeant diuersos

ob quam multitudinē cū non est in naturali dispo sitione aggrauat partem in qua aggregatur, Vnde causa est ut uirtus expulsiua irritetur ad citā eius expulsionem. Est etiam phlegma faciliter putrescibile ob ipsius humiditatem. Etiam ab ipso tarde transpirat caliditas, & non perfecte: quia substantiam habet uiscosam, ob quas omnes causas alijs humoribus habet periodos citiores. Melācholiæ uero in corpore pauca est, inepta putredini, cum ex duabus qualitatibus illi opponatur, perfecte etiam ab ipsa transpirat caliditas cum non sit uiscosa. Et ideo habet motum tardū: quia tamen est humor terrestris in quo diu permanet impreßio: idcirco cum mota fuerit, diutius perdurat eius acceßio, q̄ alterius humoris, & licet tempus quietis habeat maius, Cholera uero inter istos humores se habet medio modo: ipsa.n. uelociter congregatur propter eius subtilitatem & cito mouetur, & qualitatem habet acutam, unde naturam stimulat & irritat: sed ipsa non sic est apta putredini, ut phlegma propter eius siccitatem, neque est multa ut phlegma. Similiter ab ipsa perfecte transpiratur caliditas, quia uiscosa non est, & ideo periodos habet tardiores, q̄ phlegma: sed quia plus est apta putredini, & congregationi, q̄ melancholia, ideo periodos habet citiores, quām ipsa, & quia subtilis est & facile permutabilis, & in subiecto non durat, ideo

tempus eius accessionis minus est tempore accessionis aliarum febrium. Auerrois quarto colliget cap.26.dicit contra Galenum, quòd ordo iste attribuitur calori naturali, & non accidentali: quoniam si post cras moueatur materia, hoc fit à calore naturali eam præparante, & non quia tantum tempus requiritur, ut tanta reaggregetur materia: Habet enim Galenus in hoc secundo, quòd accessio minori tempore durat, cum incrementum caloris nõ durat quod possit aliam materiam ad paroxismum disponere, & sic periodicationem attribuit calori putredinali et multitudini materiæ. Et propterea dicit Auerrois, periodicatio inordinata est malum signum. Et si dicatur contra eum, quòd febris illa quæ semper eadem hora uenit est deterior: quoniam signum est quòd materia non cedit calori naturali, sed æqualiter resistit. diceret Auerrois, quòd cum seruatur ordo est signum bonum, quia significat quòd natura uincit materiam. Sed contra: quoniam tunc in declinatione uniuersali accessiones deberent anticipare, si ipse insequũtur uictoriam nature: tunc enim maxime natura uincit, & materia magis est obediens, quòd si dicat Auerrois duo concurrunt, non solum actio naturalis, sed & qualitas mala quæ uirtutem stimulat: tunc eius opinio si hoc modo intelligatur non erit contra

Auerrois opinio.

ria Galeno: quoniam si non solum actio caloris naturalis, sed etiam malignitas materiæ sunt causæ expulsionis, tunc idem dicit quod Galenus, quoniam ex reliquiis caloris præcedentis accessionis acquirit hæc materia malignitatem, qua uirtus expulsiua stimulatur. Calor ergo agit digerendo in materia ista, & sic materia quæ erit in tertio uel quarto paroxismo, erit magis digesta, & idem diceret Galenus, quoniam semper calor naturalis agit in illam eam digerendo. Igitur ex calore derelicto à paroxismo præcedenti, tum ex digestione naturæ materia ista præparatur ad expulsionem, & sic, tum calor naturalis, tum multitudo uel malignitas materiæ, sunt causa periodicationis. Sed contra hanc Galeni positionem arguit Gentilis, Et primo sic. effectus ordinatus debet reduci in causam ordinatam. Sed huius effectus causa est inordinata: quoniam in corpore tanta quantitas potest reaggregari in sex horis, in alio in quatuor, secundum materiæ diuersitatē quæ est maior uel minor, secundum complexionem magis cholericam & minus cholericam, secundum indigestionem ciborum, maiorem uel minorem. Secundo arguit iste effectus nō potest in causam manifestam reduci. Ergo in occultam debet reduci: assumptum probatur: quoniam non potest reduci in calidum uel frigidum: quia cholera

Argumēta Gentilis.

lera per calorem cito mouetur, & phlegma tar de cum sit frigidius quod sit in corpore: nec reduci potest in crassum & subtile: quia cholera cum sit subtilior deberet citius moueri phlegmate, nec in quantitate: quia contingens est melancholiam reperiri ampliorem in corpore, q̃ flauam bilem. Et *sic relinquitur quòd sit proprietas.* Et *sic cholera in corpore humano habet proprietatem hanc, quæ sequitur suam speciem, q ipsa congregatur de tertio in tertium, & phlegma de die in diem.* Et *melancholia de quarto in quartum.Ideo Auicenna capitulo de* Febribus *apostematum dicit.* vnicuiq; *humori inest periodus, quæ sibi conuenit, ut sanguini semper conuenit moueri, quotidie phlegmati, de tertio in tertium choleræ, melancholiæ de quarto in quartum.* Sed *hæc opinio* Gentilis *nullo pacto teneri potest.* Nam *quòd à proprietate inest, omni, soli, & semper inest.* Est *enim proprietas res naturalis, agit enim semper eodem modo: nam actuatum reubarbarũ semper trahit choleram, sic et ista proprietas quæ est in cholera semper deberet eodem modo agere.* Cur *ergo sic agit hodie, & non cras?* Non *enim uirtus est uoluntaria, sed naturalis. debet ergo semper mouere, & non magis una die, quàm altera.* Gentilis *uidens hoc argumentum contra se prima quarti tractatu secundo, capitu-*

tanta quantitas reaggregata. Et sic tunc quantitas erit quæ agit, non proprietas. Et sic potest argumentum reflecti contra ipsum: nam quòd phlegma maioris sit, uel minoris quantitatis potest in infinitum uariari. Et sic sua proprietas nō habebit causam terminatam, sed in infinitum uariabilem. Et ideo melius est dicere, q̃ uirtus ipsa expulsiua est quæ expellit, & materia reaggregata quæ irritat. Et ad argumenta contra Galenū, dicendum ad primum concedendo, q̃ effectus ordinatus ordinatur in causam ordinatam: sed sicut uariatur causa. s. materiæ reaggregatio, uariatur etiam effectus, & sicut cito reaggregatur materia, cito etiam sequitur effectus. Ad secundum. Nō potest reduci ad causam manifestam. hoc negatur, licet non sit caliditas, uel frigiditas, humiditas, uel siccitas: quoniã prouenit à tanta materia in tanto tpe reaggregata, & reducitur ad actionem uirtutis naturalis, quæ requirit tantum tempus ut possit eam expellere. Et in hoc finem facio ego PAMPHILVS MONTIVS *cum gratia ueri luminis, cui sit semper honor, & gloria.*

FINIS.

Castigationes.

Facie.5. linea.19.90.lege.93.12.12. quinta, lege quarta.17.prima generalis,generali.39.13.ethica,hectica,& semper ita legendum.59.26.sanguinis,sanguis.69.23. diecoloris, diecularis.70.10. quot,quod.88.27.prepositiones, propositiones. 121.15.& sic,& si.201.28.uenerij, ueneni.226.18. ad ab.272.13.ex,est.408.10.ruborum, rubicundum.609.8.igni,ligni.

SERIES CARTARVM.

* ** *** A B C D E F G H I K
L M N O P Q R S T V X Y Z
AA BB CC DD EE FF GG HH
II KK LL MM NN OO
PP QQ RR SS TT
VV XX YY.

*Omnes Quaterniones præter *** duerniones.*

IMPRESSVM BONONIAE
apud Anſelmum Giaccarellum.

